Ion Iovan
M J C

© 2015 by Editura POLIROM
Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.
Pe copertă: Piața Teatrului, București, cca 1925 Foto autor: din arhiva personală
www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506 București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:
IOVAN, ION
MJC / *Ion Iovan. - Iași: Polirom, 2015*
ISBN prinț: *978-973-46-5529-8* ISBN ePub: *978-973-46-5698-l* ISBN PDF: *978-973-46-5699-8*
821.135.1-31
Printed in ROMANIA

Ion IOVAN

— ^fiction-Htd —

MJC

POLIROM
2015

în cele ce urmează, pagini de exordiu, sunt înglobate pasaje din Ion Luca şi Mateiu Caragialepuse între ghilimele; citările cu semne unghiulare reprezintă referiri ale unor autori neaoşi la „dramaturgul neamului" sau la fiul său, «cel mai reacționar scriitor român-. Contextual, există mediații, tălmăciri, întrupări în spiritul lor; pe alocuri, genuina expresie a tatălui sau insolita subiectivitate a bastardului molipsesc vocea auctorială.

Ce se întâmplă în Bucureştiul leatului 1884? La trei ani de la încoronarea neamţului Karl von Hohenzollern-Sigmaringen în regatul României, acesta trece la înfăptuirea unei promisiuni din tinereţea sa de sublocotenent prusac: promisiunea nopţilor de chin în care stătea zgribulit sub bastioanele citadelei Fredericia, trufaşă rezistenţă daneză în războiul ducatelor. îşi făgăduise atunci că bătăliile îl vor afla doar în spatele crenelurilor, ţintuind el inamicul în şanţuri, împroş- cându-l el cu şrapnele.

Porneşte deci construirea unei linii defensive în jurul urbei dâmboviţene devenită cetatea sa de scaun. Până la urmă, îşi zice, orice poziţie intră sub asediu, aşa e lumea. De ce să nu-ţi pregăteşti din timp apărarea? Generalul Brialmont, magistrul fortificaţiilor belgiene, îi proiectase deja un sistem capabil să reziste oricăror atacuri: o centură de optsprezece fortăreţe flancate de optsprezece cupole cuirasate. Peste două sute de tunuri şi treizeci de mii de răcani urmau să mobileze o circumferinţă trasată prin periferiile capitalei. Costul preconizat: nouăzeci de milioane lei aur.

Până una-alta, venerabilul liberal Brătianu, şeful guvernului în exerciţiu, invocând deviza regală *Nihil sine Deo,* alocă cinci milioane pentru înălţarea Bisericii Neamului. Face astfel pe plac popimii băştinaşe, vexată de falnica inaugurare a Catedralei romano-catolice la 15 februarie curent. Fusese o mare lovitură papistăşească; toţi obrajii politici asistaseră la oficierea liturghiei pontificale în noul edificiu. Pravoslavnicii turbau - vrem şi noi fast, bazilică pentru odăjdii, suntem grădina Maicii Domnului, *morbleu!*

Apoi se împrimăvărează. Oficialităţile şi protipendada capătă o nouă sinchiseală: întâia vizită în ţară a principelui moştenitor, nepotul Ferdinand, un dandy german de nouăsprezece ani, *schuler* la Universitatea din Leipzig. în Bucureşti se curăţă felinarele, iar în grajdul Peleşului se montează un grup electrogen, lumânările castelului fiind înlocuite de globuri cu filament. Iluminare nemţească.

Evenimente ca acestea, mai mult sau mai puţin mondene, fac titlurile ziarelor ce apar într-o mie de exemplare pentru bucureşteni - după-amiaza; până când, într-una din zile, la orele dimineţii, vânzătorii ies pe Calea Victoriei cu primul număr al cotidianului Universul, scos în optzeci de mii de bucăţi! Toată lumea cititoare dă cinci bănuţi pentru a urmări în foileton palpitantul roman al domnului Du Terrail *Les Drames de Paris,* interpelările opoziţiei din Cameră sau cir- căriile domnului Fleva, primarul general, care bate stâlpi şi întinde sârmă peste răspântiile din centru. Dar mai ales pentru pagina „Faptului divers[1]", cu ultimele scandaluri, tâlhării, incendii. în acele zile tocmai ardea de mama focului depozitul de tutun Belvedere; poliţaii Prefecturii căutau îndârjiţi făptaşul prin fumul aromat ce îneca mahalaua Buzeştilor.

Mahala în care se pripăşise tomnaticul flăcău prahovean Ion L. Caragiale, fost revizor şcolar de provincie. Un mahăr al Regiei Monopolurilor, Matei Smedeanu, inimos fiu al republicii Ploieştilor, îl înfipsese în schema de conţopişti a manufacturii de ţigarete. La Belvedere. Aflat în pragul vârstei de treizeci şi trei de ani, înfiptul era un amploiat lamentabil, dar chipeş şi *bon viveur.* Un gagic. Abia scăpat de bastonadă în poarta numitei Leopoldina, din ale cărei graţii se înfrupta împreună cu un belicos maior de cavalerie, se repliază tactic la noul loc de muncă, vrăjind-o cu mustăcioara lui pe juna Marioara, lucrătoare la standul păpuşilor de tutun. Au fost suficiente câteva săptămâni de curtenire înaintea Paştelui, când apelase la o stratagemă infailibilă: o urcase pe tinerică într-o birjă gătită ca de iarmaroc şi ceruse muscalului să-i ducă sub bătaia cu flori de la Şosea; pentru un ceas, a făcut-o regină. în seara aia n-a mai avut împotrivire la *jus primae noctis.* Cine era sedusa? O năltuţă de nouăsprezece ani, începătoare în breaslă, începătoare în toate. Dar moştenitoare a unei căsuţe cu cameră de închiriat lângă biserica Sfântul Vasile. Cameră mobilată, cu muşcată în fereastră şi aşternuturi de zestre.

Cuceritorul Ion Luca, «impulsiv sentimental, agresiv şi bădăran», avea motiv să fie mulţumit. Gustase îndestul amorul femeilor fanate, trecuse prin destule aventuri furtunoase. „Mă, Rică, sunt eu!", se destăinuie unui amic. într-adevăr, într-o noapte, atentând la onoarea de familist a unui cherestegiu, «e bătut grozav de acesta; abia l-au scăpat cumnata mitocanului şi un sergent care trăia cu ea». Portretul dramaturgului la tinereţe: Rică Venturiano. Ce literatură, ce imaginaţie - mărturisire la rampă.

Acum însă, în toiul anului 1884, Caragiale este un om aşezat, are casă-masă pe strada Frumoasă la numărul 14, în locuinţa proaspetei ibovnice, ucenica lui şi a fabricii Belvedere. Scăpat de griji trupeşti şi locative, trăieşte lejer şi scrie; la trei luni de când s-a mutat aici, fătuca Marioara poartă roada relaţiei lor în pântece, iar el, în cap, o piesă teatrală în patru acte. Prima vede lumina zilei piesa.

Astfel că, la începutul lui octombrie, satirul inspirat merge la aniversarea Societăţii ieşene Junimea ducând în geantă manuscriptul Scrisorii pierdute. Nu se lasă până nu interpretează toată comedia în

casa lui Maiorescu din strada Mercur. Spectacolul are succes, autorul e târnosit om de teatru.

întors în Bucureşti, prinde aripi. Se aşază la masă şi adresează conducerii Monopolurilor o petiție fără echivoc: „Sfera intelectuală în care m-a pus piesa aceasta mă face incapabil să mai urmez viața de la fabrică. Aşa încât ori mi se dă un loc în Administrația centrală, ori sunt silit să demisionez". Riscă Ion Luca? Nu prea; juca tare, fiind convins că punerea în scenă a Scrisorii îl va face „om". îl va scoate din rândul dobitoacelor de jug. Om e cel care comandă hăis sau cea; dacă nu bipedelor însuflețite, măcar personajelor dramatice.

Şi, într-adevăr, pe 13 noiembrie, când are loc premiera piesei la Național, teatrul e plin; mai mult, însăşi regina Elisabetha, poetesa, tronează în loja centrală. Să nu ne întrebăm dacă va fi avut un loc în stal şi țiitoarea autorului, gravida foilor de tutun, mahalagița. Sala respira doar dichisuri, catifele şi jabouri. Nu era loc de dat în stambă. Rolul prefectului fu jucat de Nottara, cel al Zoei de Aristizza Romanescu. La coborârea cortinei peste ultimul act, uralele cațavencilor

de pe scenă se pierd în aplauzele sălii. Caragiale iese la rampă de două ori. Se dezlipeşte greu de-acolo. Trimite bezele, rânjeşte, se-nclină. Urmează, desigur, sanctificarea triumfului - berărie, amici, chef.

Odată reprezentația încheiată, spectatorii se răspândesc şi ei prin restaurantele Micului Paris, supând şi clevetind cu poftă. Sub ochii omniprezentului Mişu „Claymoor" Văcărescu, cronicarul ziarului L'Independance Roumaine. Care o menționează la mondenități şi pe *demoiselle* Burelly, menită a deveni curând soață consacratului Ion Luca şi mamă vitregă iminentului vlăstar al acestuia, clocit în periferie.

Consemnări conştiincioase face Claymoor şi după uzualul bal mascat din debutul anului următor, 1885- Printre costumați, el recunoaşte în «două dame venețiene» pe surorile Sion: Marica, necăsătorită la douăzeci şi cinci de ani, şi Florica, măritată cu pictorul Voinescu. Ambele purtau măşti Colombina. Teatrul Național, care găzduia balul, era şi organizatorul unui concurs de scrieri dramatice, pentru care profesionistul Caragiale asuda în mahalaua Buzeştilor aplecat asupra unei noi piese, D'ale carnavalului. La 1 februarie, ziua sa de naştere, iese în oraş, predă comedioara pentru competiție şi rămâne la reprezentația Luciei di Lammermoor, succesul stagiunii. Se întoarce la periferie mult după miezul nopții, bine turmentat. Concubina dormea cu burta la gură. O ține cam aşa până la Bunavestire.

25 martie - în casa prihănitei Maria de pe strada Frumoasă se naşte un prunc. Din flori. Pe la prânz, chiriaşul Ion Luca merge *ex benevolentia* la Starea civilă şi declară zămislirea, îl însoțeşte ştabul Smedeanu de la Monopoluri, care se impune naş ad-hoc, dând prenumele său progeniturii. Pedant, sim- briaşul plăşii de Verde caligrafiază în catastif apelativul copilaşului, adăugând un superb şi mut *u* final: Mateiu.

Intenționează binevoitorul colocatar să legitimeze prin însurătoare nou-născutul? Nici vorbă. Dimpotrivă, face tot posibilul pentru a ascunde „sferei intelectuale" relația sa cu o biată manufacturieră. Când tinzi să te înalți, când eşti în nacelă, mai adaugi bolovani? Pentru orice eventualitate, actul io

de naştere menţionează „renta“ ca fiind sursa de subzistenţă a născătoarei Maria. Renta e cât de cât onorabilă.

în sfârşit, la 8 aprilie pe scena Teatrului Naţional are loc reprezentaţia cu D'ale carnavalului. Fluierături şi tropăituri însoţesc replicile lui Nae Girimea, ale Miţei Baston şi compania. Gazetele nimicesc piesa, reproşând autorului alegerea unor personaje greţoase, ieşite din drojdia periferiei bucu- reştene. Lovit pe neaşteptate, dramaturgul se consolează cu aprecierile avocatului Delavrancea, pe care-l vede când acesta îşi serbează ziua de naştere. Prezentă la prăznuire, jurnalista Mărgărita Miller îi dezvăluie că scandalul de la premieră a fost pus la cale de cronicarul ziarului România liberă. Era o cabală. Confirmă josnicia Demetriescu, director al Liceului Sfântul Gheorghe, care-i oferă necăjitului un post de profesor suplinitor. Ion Luca acceptă, urmând a presta din toamnă.

Până una-alta, este publicist la Voinţa Naţională condusă de istoricul Xenopol, şeful de cabinet al prim-ministrului. Ca îndatorire de serviciu, urmăreşte relaţiile sârbo-bulgare, ajunse în prag de război; deşi sub suzeranitate otomană, vecinii de la vărsarea Dunării aveau obsesia Bulgariei Mari. Alertat, „vizirul" Brătianu face un voiaj la Berlin, conversează cu măreţul cancelar Bismarck şi decide ca România să nu se implice. Nici măcar jurnalistic. Lipsit de subiect, Caragiale părăseşte domeniul extern şi se concentrează pe cel intern. Scrie într-un număr al gazetei: „Acra misiune de a urmări turpitudinile ziarelor opoziţiunii conservatoare face că suntem cititorii unor păcate născocite... Dar ţara aceasta se află în stare foarte normală; are Camere care trăiesc în bună armonie cu Cabinetul şi în cea mai strictă înţelegere cu Tronul".

Guvernarea brătienistă îi pare lui I.L. benefică; când iese de-acasă, din Frumoasei, în Calea Victoriei vede temelia Ateneului ce se iţeşte deja pe terenul Văcăreştilor, apoi noul Hotel English, care ia locul dărăpănatei Case Resch, cu uimitorul lui pasaj acoperit. Iar dincolo de Grădina Blanduziei, schelele palatului Băncii Române se-nalţă peste ruinele hanului Şerban Vodă. Şi câte şi mai câte ctitorii ale naţional-libe- ralilor, de la blânda jardinerie botanică din Cotroceni la teribilul fort Chitila, primul dispozitiv de buncăre al centurii de apărare. Erau multe de lăudat în Voinţa Naţională.

Şi iată că pe la mijlocul lui iunie, în timp ce Marioara îşi alăptează nou-născutul în mahalaua Sfântul Vasile, merituosul gazetar beneficiază de o documentare plătită la Pesta şi Viena. Vede apa Dunării de două ori. Când se întoarce, are satisfacţia să citească în Convorbiri literare studiul „Comediile domnului Caragiale", semnat de reputatul Maiorescu. Opinia junimistului răstoarnă înţelegerea indusă de răuvoitori la începutul anului. Ion Luca se simte răscumpărat. Conservatorii sunt drăguţi, au părţile lor.

Şi vine 9 noiembrie, una dintre cele mai faste zile din viaţa lui, ziua în care moare Ecaterina Momolo. Vară primară a mamei sale, septuagenara era văduva italianului Girolamo, proprietar de prăvălii şi terenuri în buricul Bucureştiului. Pe parcursul pregătirilor pentru înmormântare se descoperă că era titulara unor importante depozite la banca Marmorosch- Blank; poseda totodată numeroase hârtii de valoare, cupoane, obligaţiuni, rente, bilete ipotecare, dar şi zeci de fişicuri cu napoleoni şi giuvaiere bătute cu piatra ei preferată, smaraldul - toate în salteaua din salon. De trei ori o călcaseră hoţii pe zgripţuroaică, plecând doar cu nimicuri. Salteaua era neatinsă. Tribunalul evaluează întreaga avuţie la enorma sumă de patru milioane lei aur şi decide, în lipsa unui testament olograf, împărţirea la rubedeniile în viaţă.

Solicită să ia parte la succesiune şase neamuri ale Momoloaiei, printre care bătrâna mamă a lui Caragiale. Care îşi mandatează fiul să se ocupe de întreaga chestiune, urmând ca el şi sora lui să fie beneficiarii cotei ce-i va reveni din moştenire. Imediat I.L. îl caută pe avocatul-scriitor Delavrancea şi îi încredinţează cazul. E teribil de nerăbdător să-şi ia partea picată din cer. Desigur, dai tot autorlâcul fost şi viitor pentru aşa ceva. Formalităţile judecătoreşti se anunţă însă dificile şi de durată.

Urmează o primăvară 1886 animată de noi lucrări cu ambâţ în centrul capitalei; bucureştenii sunt chemaţi să dea „un leu pentru Ateneu", să vadă modelul Şcoalei Superioare din strada Polizu, să caşte gura la cea de-a treia statuie din Piaţa Universităţii, înfăţişându-l pe dascălul Lazăr, să calce Capşa condusă de un *dîrecteur* parizian. Sau să urmărească pe Cale, colţ cu Câmpineanu, cum se înalţă Grand Continental pe locul „otelului" Broft. Trecând prin faţa locului, poftosul Caragiale simţea încă în nări mirosul musakalelor din care se înfruptase aici, cea din conopidă fiind un adevărat deliciu.

Abia în primele zile ale Mărţişorului Ion Luca are ceva treabă, vânturându-se printre jurnalişti trimişi la semnarea acordului ce încheia războiul sârbo-bulgar; Bucureştiul fusese găsit numai bun pentru restabilirea statu-quoului balcanic. Doar că prin numirea prinţului de la Sofia, Battenberg, drept guvernator al Rumeliei otomane, unirea ţinuturilor bulgăreşti era *de facto* realizată. Aferim statu-quo.

Când tratatul este parafat şi sigilat, pe 25 martie, fix de Ziua cucului, Mateiu cel fără tată împlineşte un an. Făptaşul reuşitei însămânţări are în continuare întreţinere în locuinţa Marioarei; casa acesteia, ridicată nu la capătul nobil al străzii, cel ce atârnă din Calea Victoriei, ci la cel care se scurge în cloaca Griviţei, reprezintă un şir de trei odăi aşezate perpendicular pe axul drumului. Deasupra intrării, dincolo de gard, se ţea o copertină de metal negricios şi sticlă galbenă, imitând un peron pentru birjă boierească. Deşi nici măcar o cotigă n-ar fi putut trage acolo. Te ia cu frig privind calicia locului.

Din păcate, berbantul I.L. este nevoit să adaste în culcuşul preamodestei proprietărese, altfel "femeie plăcută, sveltă, nu lipsită de oarecare cochetărie». Femeie trudind însă cu palmele la făbricuţa Belvedere, care încet-încet prosperă — se reconstruieşte depozitul incendiat, se ridică o hală nouă şi se aduc patru maşini olandeze de răsucit ţigarete. Prin intervenţia naşului Smedeanu, svelta concubină supraveghează una dintre acestea. Mai niciodată însă, când se întoarce de la lucru, nu-l găseşte acasă pe chiriaşul Caragiale. Care bate redacţiile ziarelor, întârziind cu osebire în cea a Epocii, unde şef era Delavrancea, omul-cheie în afacerea Momoloaia. Afacerea vieţii lui.

De-acum încolo, Ion Luca se consideră prizonierul Bucureştiului, mai ales în sufocantele zile ce urmează tornadei din 9 iunie, cea care devastează fortul Afumaţi, luând în coloana sa de aer tot ce era cherestea pe şantier, răsturnând până şi vagonetele căii ferate care tivea centura militară. însuşi regele Karol vine să contemple dezastrul. Este momentul când se afla în capitală una dintre delegaţiile Bulgariei, care-şi făcuse un obicei din a iniţia fel şi fel de planuri hazardate. De data aceasta se propunea constituirea unei Confederaţii româno-bulgare, cu armată comună pentru caz de război. Şi demersurile continuă peste vară: guvernul sofiot numeşte un agent diplomatic la Bucureşti, ignorând suzeranitatea Turciei, prinţul Battenberg trece Dunărea pentru a conferi în taină cu demnitari români, iar Hohenzollernul nostru face sfidătorul gest de a vizita Rusciucul, punctul de penetrare armată spre Constantinopol.

Căldură mare deci, până la începutul lui septembrie, când, pe neaşteptate, principele bulgar abdică. Tot atunci, un negustor falit din Râmnicu-Sărat trage două gloanțe de revolver în prim-ministrul Brătianu, ieşit la plimbare; Vizirul e ratat, scapă, ba îşi salvează chiar atacatorul de trecătorii porniți să-l linşeze pe strada Colței. Caragiale asistă la proces, urmărind amuzat intervențiile avocaților pledanți, în special pe cele ale conservatorilor Maiorescu şi Lahovari, apărătorii falitului. Cei doi găsiseră potrivit prilejul pentru a sări la gâtul criminalei guvernări liberale, care împinge românul la gesturi disperate.

Două alte evenimente punctează agenda lui Ion Luca în luna noiembrie: parastasul de un an al Momoloaiei, la care participă voios nevoie mare, savurând aroma iminentei moşteniri. Şi internarea ieşeanului Eminescu, alt focos conservator, la ospiciul Mănăstirii Neamțului. Politica nu e grație, e platitudine, proză. Proza îi înnebuneşte pe poeți.

Anul următor, după obişnuitul bal mascat al Primăriei, în prima sesiune din 1887 parlamentarii votează o pensie de două sute de lei pentru bardul bolând din Moldova. Restabilit cumva, războinicul Timpului decide să se mute la Bucureşti, unde se afla şi nestatornica sa iubire, poetesa Micle. Rămâne loial junimiştilor, dar se ține departe de telegramele Havas care-l smintiseră. Din păcate, nu şi de Veronica.

De cealaltă parte a baricadei politice, jurnalistul Caragiale priveşte cum noul conducător al Bulgariei, regentul Stambolov, preia proiectul exilatului Battenberg; alte asidue contacte au loc între Sofia şi Bucureşti, pregătind Uniunea româno-bulgară sub sceptrul lui Karol, după modelul reuşitului dualism aus- tro-ungar.

Estimp, viața continuă şi pe strada Frumoasă; I.L. este încă alături de sugarul Mateiu în casa ce-l adăposteşte temporar, aflată din păcate într-o zonă a Bucureştilor unde mândria era reprezentată de hidosul aşezământ al casapilor, Hala Matache. Lasă baltă cartierul imediat după trezire, iese în centru, se aruncă în trebile lui de gazetar şi se întoarce noaptea cu tramvaiul albastru, după ce-şi predă articolul la tipografie. O temă uzuală tocmai sucombase: la 15 iunie, sub amenințarea Rusiei, se renunțase la proiectul unirii monarhice a României şi Bulgariei. Tot cam pe atunci sunt bulversate şi lucrările la centura de apărare, care abia se dotase cu forturile Bragadiru şi Broscărei; obuzul-mină intrat în arsenalele Europei impunea o altă blindare a cazematelor. Mult mai eficientă. Cimentul trebuia să ia locul bârnelor cioplite.

Da, Ion Luca îşi ocupă ziua cu asemenea nădufuri jurnalistice, dar faima sa de dramaturg se înfiripă, în timp ce moştenirea Momoloaiei stă să-i cadă în poală. Deja are un nume, e aproape „om". în consecință, după Sfântul Dumitru se mută nonşalant pe Calea Victoriei la numărul 248 - catul de sus, cum indică mândru pe hârtia scrisorilor sale. Se instalează singur, Marioara cu băiețaşul rămân în urmă. Firesc, natural. Leul nu-şi dădăceşte puii după născare, are misia lui solitară.

Sfârşitul anului îl află la petrecerea de revelion a prețiosului amic Delavrancea. Care devenise şi el autor de oarece prestigiu după tipărirea nuvelei Hagi Tudose. Şi tată radios în urma apariției pe lume a primei sale copile, Cellica.

Chiar din pragul lui 1888, conservatorii se instalează majoritari în Parlament, după o aşteptare de cinci ani. Vizirul Brătianu demisionează, liberalii se retrag în opoziție. Astfel că regele îl unge pe moldoveanul Theodor Rosetti ca prim- ministru. Guvernul constituit de acesta este unul apăsat junimist,

iS

cu miniştri precum Petrache Carp, Alecu Marghiloman sau \Titu Maiorescu. Fideli tradiției, valorilor boiereşti şi noului

mmm

bine temperat.

în altă funcție notabilă, cea de primar al Bucureştiului, se alege Emilian Pake-Protopopescu. Pentru început, el isprăveşte lucrările în curs şi culege laurii - inaugurează fastuosul palat al Ateneului, taie panglica noii clădiri a Spitalului Colței, deschide Centrul antirabic al doctorului Babeş. Totodată zoreşte extinderea Gării de Nord pe şapte linii şi porneşte lucrările de canalizare a Dâmboviței. Prilej cu care sunt dezvelite sumedenie de catacombe în zona Curții Vechi, spre stupefacția bucureştenilor.

Inclusiv a fostului mahalagiu Caragiale, domiciliat acum în două camere simandicoase, cu *entree*, în plin centru, înălțat vizibil, de Zece Mai priveşte din propriul balcon defilarea națiunii. Văzută de sus, lumea pare mult mai vulnerabilă. Te invită s-o îndrumi. Nu se sfieşte deci şi solicită spre începutul lui iunie postul de director general al teatrelor. Ministrul Instrucțiunii se eschivează. «Atunci am să te numesc eu!», îl asigură simțitoarea Elisabetha, regina lui Karol şi a artelor, dându-i ca probă montarea unui interludiu în cinstea prințului de Wales, în vizită la Peleş. Divertismentul place capetelor încoronate, astfel că la 9 iulie apare decretul cu numirea dramaturgului în postul dorit. Mai mult, numele acestuia se lăfăie şi pe lista medaliaților cu Steaua României, I.L. devenind primul „cavaler" din stirpea sa. Fapt neluat în serios de proaspătul general al actorilor. Tinicheaua nu-1 încălzea nici cât cinstea de a se întoarce de la Sinaia în suita monarhului. Cu toate astea, sărbătoreşte pe loc momentul cu Anghel Demetriescu, cooptat prieteneşte în Comitetul său director de la Național.

Neamțul regal nu se destinde însă, o ia spre fortul Otopeni şi începe trimestriala inspecție a centurii de apărare - era în toi cimentarea cazematelor, pentru ca acestea să reziste artileriei de calibru mare. Lucrările intrau pe un bun făgaş, numai că suveranul avea motiv de iritare: operațiunea fortificării devenise cal de bătaie pentru Adevărul, cotidianul unui josnic republican, fost prefect al detronatului Cuza.

Şi vine toamna căftănirii. Ion Luca, în frac şi pantaloni cenuşii, deschide sezonul teatral cu o comedioară vieneză. Este momentul de vârf al ascensiunii sale. Scuturase complet amintirea junei seduse, abandonată cu un an în urmă. Uitase de mediul ei dosnic. ; Era cavaler şi demnitar. Promisese la instalare că va aduce ordinea pe prima scenă a țării. Avea ceva treabă. E cu totul improbabil ca pe biroul său directorial să fi pus fotografia cu micul Mateiu la împlinirea a trei anişori. începuse o stagiune nouă, cu alt repertoriu, cu altă distribuție.

Cam în această perioadă se întâmplă să moară de bătrânețe mama sa, Ecaterina Caragiale. De acum, el şi sora Lenei devin moştenitori direcți ai averii Momoloaiei. Numai că procesul se complică, fiind imediat contestați. «Ecaterina a trăit în concubinaj cu Luca; noi aşa ştim!»; verii din succesiune cer să probeze că sunt copii legiuiți. înscrisuri oficiale, dovezi - de unde? Cine făcea hârtii la patruşopt?

Sperând că totul se va rezolva cu bine, I.L. urmăreşte seară de seară spectacolele Naționalului din fundul sălii, ca să poată ieşi printre primii în cazul unui incendiu. De acolo îşi duce privirea mai mult spre public decât spre actori. Astfel că, prin decembrie, la o reprezentație cu Sarah Bernhardt, descoperă cu binoclul două tinerele care i se par fermecătoare - *les deux jolies demoiselles Burelly,* le identifică Clay- moor în L'Independance Roumaine. Se hotărăşte pentru una dintre ele şi îi află prenumele: Alexandrina. Imediat, suficient de informat şi înamorat, o cere de la tatăl ei, macaronarul Gaetano, pricopsit arhitect bucureştean. Soarta Marioarei din mărginimea Buzeştilor este definitiv pecetluită - va rămâne sclava maşinilor de tăiat tutunuri ale fabricii Belvedere. îndeajuns de sastisită încât să nu reacționeze. Niciodată, nicicum.

Abia trece balul anului 1889 şi în chiar ziua-i onomastică, 7 ianuarie, Ion Luca aduce la Oficiul pentru căsătorii pe aleasa inimii lui. A doua zi, tatăl Burelly i-o predă şi la biserică, pentru rigoare. în sfârşit, în a treia zi proaspătul cuplu începe călătoria de nuntă. Prin Italia lui tata-socru. Aflând, scrobitul Maiorescu revelează caracterul mirelui: «Caragiale e o canalie». Apreciere de conservator obtuz.

întors din luna de miere în prejma BuneiVestiri, când progenitura sa de cartier împlineşte patru ani, starostele teatrului românesc se aşază într-o locuinţă şic din strada Polonă. De data asta nu-şi mai ascunde femela, o afişează în sălile de spectacol şi nu lipseşte de la primul concert al Filarmonicii din aurăria Ateneului Român. Cu *signorina* alături, pare modelul bărbatului împlinit.

Nu era totuşi chiar un „om de casă", în lumea scenei circulând descrieri picante ale asalturilor sale amoroase asupra distribuţiei cu fustă. Culminând cu actul, surprins în flagrant, al împerecherii cu soaţa actorului Nottara. Dar cine n-ar fi făcut-o? Trecând peste toate, îngroaşă obrazul şi adoptă un comportament superior, flegmatic. Funcţia şi ţinuta de *bourgeois* îl camuflează satisfăcător.

Situaţia e catastrofal lezată abia când se încheie stagiunea. Singura stagiune pe care a patronat-o. Breasla cronicarilor dramatici îi critică la unison prestaţia: repertoriu ieftin pe scenă, harţă extremă în culise, administrare confuză. Eşec vădit. Astfel că, pe 5 mai, se vede nevoit să demisioneze „din această însărcinare ingrată", cum declară la ziar.

Părăseşte deci înalta funcţie şi revine în gazetărie. încropeşte adică articolaşe pe marginea chestiunilor curente: înfiinţarea Agenţiei telegrafice naţionale, recunoaşterea sigmaringeanu- lui Ferdinand ca prinţ al României, fondarea Universităţii speciale pentru ofiţerii fortificaţiilor. îl consolează puţin editarea la Socec a primului său volum de teatru.

în context, primarul Pake îşi continuă programul, năucind Bucureştiul cu trotuare pavate, becuri electrice în piaţa Naţionalului şi tramcare hipo. Pentru acestea din urmă stabileşte reguli stricte: sunt primiţi numai cetăţeni îmbrăcaţi curat, neturmentaţi, fără păsări sau câini; şi doar dacă au loc pe bănci. Cabalinele sale întâlnesc din când în când prima trăsură-auto- mobil din urbe, importată de baronul Bellu de la firma Peugeot. Surugiii trag de hăţuri, iepele fornăie, baronul apasă pe *klaxon.*

Vara e în toi când cade ştirea că poetul naţional Eminescu a murit în sanatoriul doctorului Şuţu. Literaţii se strâng ciopor în faţa criptei acestuia din calea Şerban Vodă. Nu lipseşte

dramaturgul Caragiale. Şi el naţional. Care află cu melancolie, puţin după aceea, că şi fosta amantă a amândurora, Veronica Micle, s-a dus, luându-şi viaţa la Mănăstirea Văratec. Pronia s-o ierte, era o damă bună.

în fine, toamna îi aduce altfel de evenimente, unul dintre ele fiind naşterea primei fiice, Ioana, pe 24 octombrie. Tânăra soaţă se vădeşte a fi aptă de a zămisli. E un câştig, ar vrea de la Alexandrina o descendenţă numeroasă. în funcţie, desigur, de încasarea moştenirii Momoloaiei, care e tot poprită. Pentru ungerea spiritelor, la parastasul din 9 noiembrie Ion Luca organizează o prăznuire abundentă, trecând cheltuiala în contul cotoroanţei decedate.

Peste iarna lui 1890 izbuteşte, în sfârşit, să scrie finalul noii sale piese, Năpasta. Trăgea la ea de patru ani. Eliberat, de Sântion petrece la sora Lenei, care-şi aniversa ziua de naştere, apoi aşteaptă premiera dramei. Spectacolul are loc la Naţional duminică 3 februarie. Imediat, urgie: una după alta, cronici veninoase sau de-a dreptul jignitoare apar în coloanele ziarelor. I.L. se simte straşnic năpăstuit. A căpiat presa? Până mai ieri era talentatul naţiei!

Dar sunt şi evenimente bine primite. Cum ar fi expoziţia Voinescu. Pictorul etalează peisaje marine realizate pe ţărmurile Pireului şi Odesei, unde fusese consul; vizitatorii apreciază îndeosebi velatura bărcilor şi înspumarea valurilor - broderii de alb pe albastru vitros. Prezent la vernisaj, infatigabilul Claymoor semnalează în public pe domnişoara Miller, traducătoare de poezii eminesciene, alături de *flo- rissanta* soţie a pictorului şi de sora acesteia, Marica Sion. Despre cea din urmă, bârfitoarele Bucureştiului spun că e „rece la bărbat" şi va rămâne fată bătrână. Niciun însoţitor nu-i stă în preajmă după dezertarea singurului ei pretendent, un ofiţer de intendenţă. Oploşit în Moldova de ani buni.

Când vine primăvara, mondenităţile se extind în aer liber. Aleile Cişmigiului sunt asaltate pentru plimbări la verde şi demonstraţii sportive. Care se succedă pe pajiştea din mijloc, unde se întrec echipe măiastre în jocurile noastre naţionale: ţurca, oină, capra, poarca. Şi arşicele.

Departe de asemenea desfătări, pe strada Frumoasă bastardul Mateiu împlineşte în martie cinci ani. Pentru Marioara aniversarea nu e prilej de sărbătorire. Mai ales că fostul chiriaş, maţe-fripte Ion Luca, acum burjuiul Caragiale, nu-i vizitează, prins în sumedenie de probleme gazetăreşti. Başca strădanii de a iuți procesul Momoloaiei, care lâncezeşte înnebunitor. De-ar fi un Xerxes, ar biciui treptele tribunalului.

Ce face însă primarul Pake Protopopescu? Deschide pe splaiul Dîmboviţei şantier pentru un măreț Palat al Justiției! Revoltător. în plin avânt, edilul dăruieşte şi un imobil generos Şcolii Comerciale, al cărei director fusese. Dar ambiția sa este mult mai amplă: spre vară trasează o lungă axă est-vest printre căsoaiele capitalei şi porneşte un lăbărțat bulevard din cartierul Cotrocenilor spre mahalaua Oborului. Presa nu sesizează grandoarea napoleoniană a gestului, continuând a fi captivată de marşul marin condus de comandorul Urseanu spre Atlantic: trecând prin Bosfor, crucişătorul Elisabeta, torpiloarele Şoimul şi Vulturul, canoniera Alexandru şi bricul Mircea făceau escală după escală între Istanbul şi Helsingfors. înşirau porturile.

în ce-l priveşte pe dramaturgul Caragiale, amărât de eşecul reprezentației cu Năpasta, abia sfârşitul anului îi aduce o bucurie: i se naşte a doua fiică. Prilej de navigare cu amicii prin locandele din josul Căii Victoriei. într-una din ele consumă ultimele ceasuri ale anului 1890.

Apoi atacă deceniul al zecelea. Prin omătul de-o şchioapă, îl vizitează hăt departe, în josul bulevardului cel nou, pe directorul de la Sfântul Gheorghe. Prilejul era naşterea întâiului copil al acestuia, botezat Theophil. „Să-ți trăiască, nene Demetriescu!“ Urarea nu fu mutuală, câteva săptămâni mai târziu fiind răpusă de anghină propria-i fiică, Agatha, ce abia atinsese câteva luni. Nici vorbă ca de Bunavestire să se gândească la aniversarea celor şase ani împliniți de Mateiu, crescut cum dă Domnul de împovărată Marioara. Acela era un făt întâmplător. Indezirabil.

Mai încolo, 14 aprilie e altă zi neagră pentru Ion Luca: ratează premiul Academiei, la care concura cu opera teatrală.

Majoritatea erudiților strânşi în impozanta Casă Cesianu votează contra lui. Inclusiv închipuitul Sion, autorul unor biete Suvenire contimpurane,, tatăl mondenelor Marica şi Florica. Urgisitul I.L. rămâne înfundat în articolaşe de serviciu, în note şi notițe nesemnate. Despre expoziția filatelică din strada Morfeu, despre conflictul dintre precupeții ilfoveni şi zarzavagiii bulgari, despre cuibărirea țiganilor în hrubele fortului Cățelu. Ețetera, ețetera.

Peste vară, nefericirile se țin lanț, culminând pe 15 iunie, când îi moare dintr-o infecție şi cealaltă fiică, Ioana. Sătul de acest Bucureşti spurcat, dramaturgul face aranjamente să-şi ducă soața la Sibiu, oraş salubru al regatului unguresc, găsindu-şi chiar post de profesor la şcoala de fete. Alexandrina e gata să-l urmeze peste munți, supusă şi tăcută, aşa cum îl urmează de la măritiş dintr-o casă în alta.

Până la urmă, strămutarea nu se concretizează, cuplul continuându-şi traiul în urbea primarului Pake. Acesta dărâmă în linie maghernițele ce-i stau în cale dinspre Dâmbovița spre Obor, pornind şi lucrări pentru un sistem centralizat de canalizare, care să adune mizeriile întregului oraş. Iar dintre realizările „de frumos[11] ale anului se mândreşte cu pasajul Villacrosse, o străpungere cu două aripi din Calea Victoriei spre Lipscănie, plin de *cafes chantants.*

în ceea ce priveşte guvernarea, la 27 noiembrie Partidul Conservator preia frâiele țării, regele punând în fruntea miniştrilor pe Lascăr Catargiu, cel care declarase răspicat: eu nu voi permite niciodată ca ulița să ne facă legi! Printre membrii cabinetului se numără Alecu Marghiloman la Justiție, Alexandru Lahovari la Externe şi frate-său Iacob la Război. Nobili de viță, tradiționalişti sadea. Ca jurnalist al oficinelor liberale, Caragiale are sentimentul că a mizat greşit, că s-a cam hazardat în opțiunea politică. în fond, ce i-a adus liberalismul?

După sărbătorile Crăciunului, după cei trei sfinți ai iernii, după balul mascat al noului an, 1892, Ion Luca se gândeşte să întoarcă foaia. Căzut de la direcția Națională, respins de venerabilii Academiei, va încerca o reconciliere cu partida conservatoare. Pentru început îi dedică doamnei ministru
Maiorescu drama Năpasta. Şi aşteaptă. Aşteaptă până când, văzându-se ignorat de boieri, ține la Ateneu o expunere despre „Gâşte şi gâşte literare", atacând Junimea şi pe însuşi marele Titu, autorul pretențiosului volum de Critice lansat cu pompă de Socec & Co.

Vara trece fără semne promițătoare. Frustratul I.L. îşi tăiase craca de sub picioare. Marginalizarea îl poartă însă către sentimente mai bune. Face o vizită în strada Frumoasă, îşi vede fiul şi o convinge pe Marioara să i-l dea în gazdă. Bastardul ajunsese la vârsta învățăturii. îl ia deci în casa lui, îl predă Alexandrinei şi-l înscrie la şcoala din capătul străzii. Unde elevul va răspunde la numele cu care binefăcătorul său îl trece în catalog: Constantinescu Matei.

La deschiderea anului de învățământ, ploi abundente provoacă în capitală nemaiîntâlnite inundații. Străzile rămân zile în şir potopite, apa urcând peste pragurile prăvăliilor. Şantierele de construcții se închid; se întrerup şi lucrările pe linia de fortificații, tocmai când acestea se apropiau de sfârşit. Ruinate de apăraie, betoanele ultimelor cazemate vor avea nevoie de turnări noi.

Când vremea se îndreaptă, Bucureştiul se zvântă şi îşi reia viața mondenă. Printre ferparele ce anunță naşteri, logodne, căsătorii se strecoară şi acela al morții desuetului academician Sion, fiul serdarului Ioniță, nepotul bimbaşei Iordache, traducătorul lordului Byron. Anunțul este dat de cele două fiice, Florica măritată Voinescu şi Marica, fată bătrână. înmormântarea are loc în cavoul familiei din cimitirul Bellu pe 3 octombrie. Cam la vremea în care doctorul Minovici deschide Morga de pe cheiul Dâmboviței, ultimul stabiliment inaugurat de primarul Pake.

Anul 1893 începe cu vestea abruptei căsătorii a moştenitorului Ferdinand, proaspăt absolvent la Tubingen, cu prințesa de şaptesprezece ani Maria-Victoria. Mariajul are loc pe 10 ianuarie în Germania, aranjat fiind de împăratul Wilhelm peste capul tatălui miresei, ducele englez de Saxa-Coburg, şi a mamei acesteia, ducesa rusoaică Maria Alexandrovna. Dar şi contrar dorinței mirelui, îndrăgostit de romînca Elencuța

Văcărescu, domnişoară de onoare a Elisabethei. împotrivirile n-au succes, nunta se face. După care pestriţul cuplu traversează Transilvania, trece Carpaţii pe la Predeal şi se stabileşte în Bucureşti ca parte a Casei regale, asigurând succesiunea la coroana lui Karol. Coroană ce putea parveni, în aparte împrejurări, prinţului Luigi Amedeo di Savoia, duce de Abruzzi, care cucerea în acele zile culmile Alpilor în admiraţia ziarelor europeneşti.

Tot acum, Caragiale pune pe piaţă, împreună cu polemistul Bacalbaşa, revista umoristică Moftul român. „O, Moft! tu eşti pecetea şi deviza vremii noastre", scrie el în primul număr. Era deja un bărbat copt. îşi tipărise opera comică şi fentase gafa de a lăsa grea o fată din popor, aducându-şi în casă primogenitura cu gândul să o treacă prin şcoala primară. *Ni plus, ni moins.*

De Bunavestire nu-şi face timp să aniverseze ziua de naştere a micului Mateiu, prins în «nebunia Sarah Bernhardt» care bântuia capitala - franţuzoaica era pentru a doua oară în Bucureşti şi inflama lojile la reprezentaţiile Damei cu camelii. Trage totuşi un chefuşor cu naşul Smedeanu, felici- tându-se pentru uşurinţa cu care au rezolvat păţania amoroasă de acum opt ani. Ce urmări ar fi avut fuga pripită din casa borţoasei! „Puşchea pe limbă, nene, scandal, proces de paternitate, oprobriu." Cum să mai scoţi nasul în lume?

Apoi, după Zece Mai, îşi reia obiceiurile gazetăreşti, cam oropsite în ultimul an, adică şvarţurile de cafenea şi zaiafeturile. Cel mai des cu alde Delavrancea, privit ca om de viitor. Din când în când luau împreună o birjă şi porneau să vadă noile dotări ale urbei: Foişorul de foc, Observatorul din dealul Piscului, Baia din spatele ministerului Justiţiei, ambiţii ale noului primar Nicu Filipescu. Acesta, în tradiţia predecesorului Pake, pune şi el la cale croirea unui bulevard. Pe axa nord-sud însă, dinspre Herăstrău spre Lipscani, paralel cu sufocata Cale a Victoriei.

Hălăduind aşa, I.L. este în căutare de materie pentru Moftul său; o cam târâie, în aşteptarea unui nou-născut al Alexandrinei, anunţat pentru iulie. Şi evenimentul se produce pe data de 3, când lumea se pricopseşte cu pruncul Luca.

Subit, Mateiu pierde poziţia de unic junior al casei. Din această zi începe a fi vitregit vizibil, devine, de-a binelea, puiul de cuc. Acceptat prin natura împrejurărilor.

Oricum, familie mare. Aşa că dramaturgul hotărăşte să se apuce de negustorie sănătoasă. Şi deschide în asociaţie cu un priceput Mihalcea o berărie pe Gabroveni: Tunelul Caragiale. Are astfel prilejul ca la 9 noiembrie, comemorarea Momoloaiei, să-i facă acesteia parastas în propriul local, oficiind personal cu şervetul pe braţ. Drept care la 1 decembrie primeşte recunoaştere profesională: este admis în Societatea Internaţională a Chelnerilor din Bucureşti. Atestatul e înrămat şi aninat pe un perete al Tunelului.

Ce se mai întâmplă în 1894? Vreo cincisprezece evadaţi din închisoarea Târgu-Ocna, strânşi în aşa-numita bandă a lui Zdrelea, dau în noaptea de 27 ianuarie două atacuri sângeroase în mahalaua Grozăveştilor, primul la Hanul lui Nichifor, al doilea la un căsoi din Belvedere. Peste câteva zile tâlharii acţionează din nou, în Chitila. După care sar în Pantelimon. înarmaţi cu pistoale, ei găuresc şase dintre poliţaii urmăritori, dotaţi de Prefectură doar cu săbii. Din trei în trei nopţi, briganzii mai dau câte o lovitură, când în Colentina, când în Crângaşi, izbutind mereu să dispară. Până primăvara târziu, ziarele, în frunte cu Universul, ţin chestiunea în actualitate, fantazând cât cuprinde, pentru deliciul publicului. Capii bandei, doi oligofreni din popor, căpătă aură de haiduci.

Subiectul umbreşte un eveniment mult mai important: încheierea lucrărilor la grandiosul proiect al centurii de apărare. Sunt gata de luptă cazematele celor optsprezece forturi dispuse în jurul Bucureştiului. Tot sistemul de ambrazuri şi artilerie se întinde în cerc, trecând, din nord spre sud, prin Otopeni, Mogoşoaia, Bragadiru, Jilava, şi din sud spre nord prin Berceni, Căţelu, Cernica, Afumaţi. Costul final: o sută unsprezece milioane lei aur. Satisfăcut, Karol face recepţia însoţit de succesorul neamţ Ferdinand. Care este deja tată, prinţesa ruso-englezoaică născându-i la 15 octombrie un fiu. Noul sânge albastru, astfel corcit, poartă prenumele suveranului.

De sânge uzual, riguros balcanic, Mateiu al Marioarei din Buzeşti e şcolar în clasa a doua. Ca elev se descurcă, dar în casa adoptivă eclipsa lui e totală: se ridică pe picioare micul Luchi, astrul familiei. Mai mult, la 30 mai, Alexandrina zămisleşte şi o fiică, alintată Tuşchi. Numărând acum cinci membri, clanul închiriază un şir întreg de odăi în strada Sfântul Gheorghe. Totodată bravul Caragiale deschide o nouă afacere, pe Şelari: Berăria Academică Bene Bibenti, pe care o înscrie ca unic proprietar. învăţând meseria, chelnerul internaţional se debarasase de asociat pentru a nu-şi mai vedea profitul înjumătăţit. *Bene bibenti!*

Peste vară, aproape trei luni nu cade strop de ploaie. O teribilă secetă atacă românimea. Pe o

asemenea uscăciune jandarmii izbutesc să captureze banda Zdrelea, după o urmărire prin toată Muntenia. Ziarele dau ştirea cu sumedenie de înfloriturі, umbrind evenimente mai notabile. Precum isprava competitorului regal Luigi Amedeo, duce de Abruzzi, ce urcă de-a lungul Alpilor spre vârful Matterhorn în premieră absolută. Sau festivitatea din grădina Cişmigiului, unde monarhul deschide pe 29 august Expoziţiunea Cooperatorilor - în cadrul căreia se vinde prima cartolină românească, ilustrată cu silueta unei tinere în port naţional. Chipul înfăţişat acolo nu este altul decât acela al domnişoarei Burelly, căsătorită Caragiale. încântat, Ion Luca achiziţionează câteva duzini şi le împarte cu autograf. Primeşte un exemplar şi maestrul Delavrancea, ales pentru prima oară deputat în Cameră. Bun clănţău. Cartolina naţională şi deputăţia sunt sărbătorite cu familiile la nou-deschisul bufet de la Şosea, unde ambii lasă bani frumoşi.

Se întâmplă ca tot atunci, prin sentinţă judiciară, I.L. să fie obligat la achitarea unei datorii de o sută şi ceva de lei, făcută în urmă cu două decenii. Furios la pagubă, organizează mai abitir paranghelia dedicată duhului Momoloaei, invocând pronia pentru a-i da odată pe mână partea sa de moştenire. Decizia tribunalului era încă blocată de chichiţele numeroaselor rubedenii ce-i contestau calitatea de succesor. Decesul unchiului Iorgu Caragiale complicase şi mai mult lucrurile, alţi pretendenţi ridicându-se dindărătul acestuia. Nici ei nu prea aveau acte.

Toamna, ca de obicei, amplifică evenimentele mondene. Startul îl dă Expoziţiunea Artiştilor în Viaţă din foaierul Ateneului; printre expunători, pictorul Voinescu, a cărui pânză, Furtună pe mare, este achiziţionată de Casa Regală. Se pornesc apoi premierele teatrale, concertele, balurile. Multă cheltuială pentru un afurisit de obraz subţire.

Exasperat de costuri şi aproape învins de lentoarea justiţiei, Ion Luca lasă baltă Bucureştiul şi intră într-o nouă aventură cârciumărească, luând în antrepriză restaurantul gării Buzău - locanda unui mare nod feroviar, adevărat macaz al curburii Carpaţilor. încrezător în reuşită, închiriază o locuinţă cu patru camere şi sumedenie de dependinţe, plină de modernităţi: *water closet,* gaz aerian,‘puţ american, sonerie electrică. După Sfântul Dumitru închiriază un vagon de cale ferată, îşi aduce mobila şi se instalează în urbe cu întreaga familie. Mai puţin şcolarul Mateiu, retrimis mamei sale în strada Frumoasă pentru a-şi termina cursul primar.

în capitala părăsită de dramaturgul impacient, apa Dâmboviţei curge mai departe pe albia lui 1895: Majestatea Sa inaugurează două impozante imobile, al Justiţiei pe *rive droite* şi al Agriculturii în parcul Colţei; Societatea de tramvaie pune pe linie primele vehicule electrice de-a lungul marelui bulevard al lui Pake; palatul Cotroceni, amenajat personal de energica Maria-Victoria, devine reşedinţa ei, a consortului Ferdinand şi a sugarului Carol. în plan monden, Claymoor nu omite să remarce la primul bal al anului prezenţa domnişoarei Mărgărita Miller, întoarsă de la Geneva cu un doctorat în filozofie. Cât priveşte domeniul tipăriturilor, vitrina librăriei Miiller de pe Calea Victoriei prezintă traducerile Poveştilor lui Andersen şi ale Sfintei Evanghelii, alături de Tratatul jocului de oină, publicat de ministrul Take Ionescu, bun echipier „la bătaie[11]; pe primul loc al vânzărilor se plasează însă o cartolină, *Souvenir de Bucarest,* deşi avea piperatul preţ de doi lei bucata.

Primăvara îl prinde pe feciorul cel mare al intrepidului Caragiale făcându-şi lecţiile în mahalaua Buzeştilor, sub lamentările exasperante ale maicii Marioara. La 25 martie împlineşte

zece ani. Primeşte întâia oară un cadou pentru ziua de naştere, Atlasul geografic al Lumii. Pe a cărui pagină de titlu Ion Luca scrijeleşte mare; „Acest Atlas l-am dăruit eu lui Mateiu pentru silința lui la învățătură şi purtarea lui cea bună". Era o răsplată pentru intrarea pupilului în rândul premianților, acesta împărțind laurii clasei a treia cu mult mai zvânturaticul său coleg Henri Coandă.

Peste vacanța de vară, procesul bandei Zdrelea, poprită la Văcăreşti, alimentează rubricile de reportaj ale ziarelor, în alternare cu ştirile despre expediția ducelui de Abruzzi în Alaska şi cu telegramele comandorului Urseanu, aflat din nou în marş spre Atlantic pe coverta crucişătorului Elisabeta. Din când în când apar şi notițe trimise de la Buzău, semnate I.L., pline cu răutăți la adresa boierilor junimişti oblăduiți de criticul Maiorescu. în plus, pentru ca poziția să-i fie clară, îi scrie publicistului Panu, care întemeiază în septembrie Partidul radical: „Locul meu nu poate fi decât în partidul al cărui şef eşti dumneata. Te rog să faci a mă înscrie de astăzi în rândurile lui". Se simțea *radikal,* gata să schimbe țara din temelie.

Mai ales că antrepriza lui asupra restaurantului gării buzo- iene se dovedise a fi, fără drept de apel, o afacere păguboasă: la nici un an de la start, daravera se soldează cu deficit exploziv. în plus, proprietarul casei în care-şi paraşutase familia îl acționase în judecată pentru neplata chiriei. Avea deja două mii de lei restanță! Pentru acoperirea acesteia este scos la vânzare în piața târgului mobilierul desantului bucu- reştean: o bibliotecă de stejar, un birou sculptat, un şifonier de nuc şi un pian cu coadă. La 15 noiembrie, falitul, Alexandrina, micuții Luchi şi Tuşchi se întorc în locuința lor din strada Polonă. Peste câteva zile este chemat la ordine şi elevul Mateiu dintr-a patra.

După o iarnă de mici expediente, în 1896 Ion Luca încearcă iar terenul politicii, întorcând foaia: „Unde sunt vremile clasice ale liberalismului român? O jale mă cuprinde când mi-amintesc momente ale eroicei epoci Brătianu". Şi tot aşa, în alte douăzeci de editoriale din Epoca, foaia primarului

Nicu Filipescu. Tună şi fulgeră împotriva „roşilor“ şi a şefu- j lui Sturdza, acum prim-ministru. Cel care-i refuzase premierea la Academia Română alături de ramolitul Sion.

Este totuşi o primăvară degajată, lumea se îmbulzeşte pe şoseaua Kiseleff spre velodromul cu pistă de lemn, unde revista Amicul Progresului iniţiază amuzante concursuri *ă la frangaise.* Şi tot pe linia de progres, ziarul L'Independance Roumaine aduce un aparat de cinema şi proiectează în Calea Victoriei filmele fraţilor Lumiere. Ce mai, Micul Paris!

Urmează o vară terminală - elevul Mateiu absolvă Şcoala de băieţi numărul 6. Cot la cot cu zurliul Henri Coandă, este încununat cu un premiu şi primeşte certificatul de patru clase primare. După care intră într-o vacanţă obscură, încondeind Atlasul cadou sau ciopârţind numere din Moftul român.

în acest timp, părintele său cercetează repertoriul muzical din grădinile cu şpriţ şi grătare fumegânde. «Era mare meloman, îi plăceau la nebunie lăutarii!» Cronicile sale consemnează însă, elevat, doar Concertele simfonice Peters. Asortându-le cu prezentarea unor dubioase întreprinderi artistice, precum Salonul Independenţilor, vernisat cu pompă de colecţionarul Bogdan-Piteşti.

Toamna se dovedeşte şi ea plăcută, deşi procesul privind succesiunea Momoloaiei nu prea avansează. în orice caz, ghinionul buzoian e depăşit; de ziua onomastică a ţâncului Luchi, toată familia, inclusiv suferinda mătuşă Lenei, sărbătoreşte. Bunăvoia e atât de vârtoasă, încât la deschiderea şcolilor Ion Luca decide să adauge numele său pe foaia matricolă a lui Mateiu. Asimilând astfel accidentul amoros din burlăcia sa. îşi înscrie deci bastardul la liceul amicului Demetriescu sub nume dublu: Constantinescu-Caragiale.

După întâiul trimestru din 1897, prim-ministru este tot liberalul Sturdza, care îl are acum la Lucrări publice pe Ionel Brătianu, feciorul cel mare al Vizirului. De ani buni excluşi de la guvernare, conservatorii se regrupează, înghiţind partida radicală a publiciştilor Panu şi Bădărău. Cel din urmă fondează ziarul ieşean Opinia, al cărui colaborator proeminent devine Ion Luca. Hotărât să facă politică nemijlocită,

dramaturgul se prezintă în fosta capitală a Junimii, vorbeşte la adunările moldovenilor, după care începe un turneu de conferinţe în sud, ajungând până la Turnu-Severin.

Când trecea pe-acasă, «nu prea se dovedea a fi educatorul ideal al copiilor săi». îi convenea aerul distant şi poruncitor. Trece senin peste aniversarea celor doisprezece ani împliniţi de elevul Mateiu la 25 martie şi îi lasă Alexandrinei toată grija pentru creşterea preşcolarilor Luchi şi Tuşchi. Doar în zile deosebite, cum este cea de Zece Mai, îşi scoate familia în oraş, atât la parada condusă de ţanţoşul Karol ecvestru, cât şi la bătaia cu flori a fluşturaticilor bucureşteni. Care anul acesta se amuză şi de prezenţa bicicliştilor Uniunii veloci- pedice ieşiţi la Şosea printre birjele muscalilor.

O lipsă remarcată la festivităţile zilei naţionale este aceea a searbădului „Nando", perechea principesei Maria-Victoria. Moştenitorul tronului era lovit grav de lingoare, somităţi de la Berlin încercau să-l ţină în viaţă. Peste vară starea sa critică produce multă rumoare printre politicieni, unii gân- dindu-se la o posibilă regenţă în anii viitori. Este adusă în discuţie chiar şi vechea variantă a instalării altei dinastii pe tronul ţării, nominalizat fiind acelaşi cutezător Luigi di Savoia, duce de Abruzzi. Italianul străbătea de câteva luni teritoriul hindus, aflându-se acum în bivuac sub poalele Himalayei.

Până una-alta, guvernul decide să afişeze calm şi încredere, prezentându-se în păr pe 8 iulie la punerea pietrei fundamentale a Casei pentru economii din Calea Victoriei. O tagmă de smokinguri debarcă din trăsuri la faţa locului. Cu toţii năduşesc zdravăn. E o vară toridă, târgoveţii se strâng sub bolţile Băii Griviţa, venită în ajutorul scaldelor din Calea Plevnei, din uliţa Căuzaşilor şi din Obor - mai proletare decât pretenţioasa Centrală din strada Enei, un fel de Capşa a băilor, unde poposeşte uneori Ion Luca.

în ce-l priveşte pe Mateiu, nou-cooptatul Caragiale e în vacanţă, încheind excelent primul an de liceu. Doar note peste 9 la Demetriescu, de istorie, la Ionescu-Gion, de română, la Şeineanu, de germană, la Suchianu, de latină. Calificative slabe primeşte doar pentru exerciţiile fizice. Repudia gimnastica, jocurile de echipă, cadenţa în grup. «Era sfidător,

refractar, mofturos.» Suficient de silitor însă. Pentru autoritarul I.L., lucrurile curgeau bine: „Dacă unul dintre copiii mei n-ar fi în stare să învețe, l-aş instrui să prindă câini cu laţul. Hengher! Altfel, pe toţi i-aş face avocaţi, adică oameni poli- tici“. Erau semne că deja creşte un politician la sân.

în toamnă, două asemenea specimene, Nicu Filipescu şi Georgică Lahovari, ambii conservatori, se înfruntă cu spadele într-un duel. Rănit neregulamentar, după ce fusese lipit de zidul sălii, Lahovari expiază - dându-i astfel satisfacţie lui Filipescu, acuzat de învins că vădeşte oarece apropiere de liberali. L'Independance Roumaine publică zile de-a rândul detaliile tehnice ale sângeroasei înfruntări şi urmările ei judiciare. Scrima politică pune în umbră comentariile lui Mişu Claymoor, care prezintă în scumpul său stil primele trei pelicule cinematografice turnate în ţară: Defilarea trupelor la Paradă, Alaiul trăsurilor pe Şosea şi Derby-ul anului, câştigat de un pursânge din herghelia boierului Marghiloman.

Peste iarna lui 1898, tratamentul aplicat de doctorii nemţi principelui Ferdinando se dovedeşte a fi adecvat; bolnavul învinge bacteria febrei tifoide şi intră în convalescenţă. Dar fizionomia sa a avut mult de suferit, chipul îi este devastat, familia abia îi poate privi faţa ciuruită de infecţie. La masă, Elisabetha, mama răniţilor din 77, nu-şi ridică nasul din farfurie. Odată cu însănătoşirea moştenitorului, micul Carol de cinci ani iese din atenţia publică, rămâne doar prinţişorul jucăriilor sale. La fel ducele Luigi Amedeo, revenit în Europa din Kashmir cu gândul de a cuceri două noi vârfuri ale Alpilor.

Vieţile tuturor curg mai departe. Pe 1 februarie, de ziua naşterii, Caragiale-tatăl este sărbătorit atât acasă, de paşnica familie, cât şi la bodegă, de floretiştii compunerii literare. Filotim, cheltuie peste cincizeci de lei pe aperitive şi alcoo- luri. îi întoarce tratația, mai pricopsită încă, Delavrancea, care încheie şi el patru decenii în aprilie. Pe la sfârşitul festinului, avocatul reia pentru deliciul invitaţilor pledoaria din procesul Lahovari, în care îl apărase pe inculpatul Filipescu; îi

îmbrobodise aşa bine pe juzi, încât duelistul ucigaş primise doar şase luni de închisoare. Şi un leu despăgubiri.

în sfârşit, coseşte vara şi vacanţa mare. La încheierea clasei a doua, cataloagele Liceului Sfântul Gheorghe consemnează pentru băiatul lui Ion Luca: la română şi latină câte un 10, la istorie, franceză şi germană câte un 9,50. Se constată chiar şi un uşor salt la sport, fiindcă Mateiu acceptă finalmente să facă exerciţii de gimnastică - deh, *mens sana...* Refuza în continuare jocul de oină, devenit obligatoriu la dorinţa ministrului Spiru Haret. Cât se ciomăgea mingea, sta retras pe-o latură a curţii, ca în recreaţii, şi mâzgălea într-un caiet.

Asta făcea şi acasă. «Era disprețuitor, plin de morgă şi veninos. Noi, copiii, îl botezaserăm Domnul Conte şi râdeam de aerele pe care şi le dădea. Ne privea cu atâta superioritate!» Nu adera la nicio zbenguială, la nicio vizită de curtenie. Până-n toamnă face doar câteva drumuri spre locuinţa maicii sale din Buzeşti, tăind-o prin şantierul palatului ce-l ridica prinţul Cantacuzino pe Calea Victoriei. Marioara la treizeci şi trei de ani arăta chiar mai vârstnică; şi era mai posomorâtă, mai neîngrijită decât oricând în vremea concubinajului cu amploiatul Caragiale.

Care nu mai calcă prin zonă, încârduit cu distinşi bărbaţi de cafenea - cu toţii captivaţi de noutăţile ce defilează prin faţa Capsei: birjele tapisate cu lâneturi ale muscalilor, tră- sura-automobil a doctorului Thomescu, promenada fetişcanei Miţa pe velociped. Mai ales Miţa: ghete înalte cu şireturi, pantaloni de catifea, bluză liliachie, coafură cu ace de argint. Hetaira pedala încet, se lăsa privită, dorită, cumpărată. Licitaţia abia începuse.

în septembrie, solitarul Mateiu trece în clasa următoare a colegiului. Obţine în general aceleaşi note bune şi permanent maxim la istorie. îl pasionează tot ce ţine de materia asta, heraldica în special. Schiţează întruna steme, umple cu ele un întreg caiet; le cunoaşte pe toate, cu poveştile lor. Mentorul său este, categoric, dascălul de istorie, împătimit al vremilor apuse. Încet-încet, Trecutul ocupă mintea ursuzului licean.

Ocultul trecut. în capitală tocmai descindea faimosul Josephin Peladan, „prinţul rosicrucian", invitat de excentricul
Bogdan-Piteşti. în timpul studiilor sale la Paris, bogătaşul argeşean fusese acceptat de marele cabalist în ordinul cavaleresc al Crucii cu Trandafiri. Acum îşi adusese aici preceptorul, să minuneze elita dâmboviţeană. Care se îmbulzeşte la conferinţa acestuia de la Ateneu, *Le genie de la latinite.* Ion Luca ignoră evenimentul, care duhnea a chestii ezoterice. Este prezent în schimb la Salonul oficial de toamnă; printre pictorii remarcaţi prin *pince-nez,* blajinul Voinescu, bărbatul din casa boieroaicelor Sion. Tocmai fusese premiat pentru uleiul Naufragiaţii. Dramatică pânză.

Apoi anul se precipită spre final, fără încasări în dreptul lui I.L., doar cu plăţi. Plăţi pentru chirie, pentru întreţinerea casei, pentru taxele de liceu ale bastardului, pentru notele sale de crâşmă şi pentru cheltuielile de Crăciun ale Alexandrinei. Le simte ca pe nişte ciupituri otrăvite în halca sa din moştenirea Momoloaiei. Devenită aproape himerică.

De Sfântul Ion, Caragiale are parte de o sărbătorire anemică, fiind ţinut în casă de gerul şi ninsorile începutului de an 1899- Se plictiseşte; nu mai scrie nimic închegat, filonul creator pare mort şi îngropat. Scoate la lumină doar mici crochiuri pentru gazete. Precum schiţa Muscalii. Sau cea cu intelectualii. Proze mărunte, şleampăte, fără fior. Construcţia literară îl oboseşte. Literatura însăşi îl oboseşte. Rămâne rece la prima încercare de asociere a scriitorimii sub preşedinţia spiritistului Hasdeu. E mai atent la subiectele pentru care palpită publicul hăbăuc, cum ar fi seria de tâlhării reuşite de Ion Pipa, „ucigaşul cârciumarilor" - slab ecou totuşi al loviturilor date acum cinci ani de banda lui Zdrelea. Criminalul Pipa e repede încolţit în hrubele fortului Cernica şi îngenuncheat. Ce să mai urmăreşti în ziare?

Abia la începutul lui aprilie apare un eveniment cu ceva iz picant: moare Lascăr Catargiu, liderul conservatorilor. Şi asta chiar în ziua în care e chemat să formeze guvernul - rânjetul cinic al politicii! îi ia locul la repezeală prinţul Cantacuzino, Nababul.

O lună mai târziu, doi dintre prietenii dramaturgului se ajung: Delavrancea este ales primar al Bucureştilor, iar directorul

Demetriescu deputat de Teleorman. El însuşi are parte de un succes, redevenind slujbaş al statului. Şi anume în administraţia centrală a Regiei Monopolurilor, acolo unde-şi dorise cu ani în urmă să parvină. Reîntoarcerea reprezintă, desigur, maşinaţiunea naşului Smedeanu, rămas şi protectorul mamei lui Mateiu, Marioara. Pierdută în cioporul fabricii Belvedere, femeia e tot singură. Doar fiul înstrăinat o mai vizitează în strada Frumoasă, destul de rar şi pentru scurt timp, din cauza nesfârşitelor ei tânguiri. Reţinându-l lângă ea, ar fi putut să-i ofere cumva o copilărie norocită?

Cum are fratele vitreg Luchi, «un băieţel vioi şi bucălat», care împlineşte la 3 iulie şase ani. Ion Luca îi cumpără un iepuroi de pluş, iar mama Alexandrina şi sora Tuşchi aranjează pentru el un adevărat five o'clock; printre invitaţi, mucosul lui Demetriescu, Theophil, şi Cellica, îngeraşul primarului. Cei doi execută la pian bagatela *Fur Elise* în contrapartidă. Urâcios şi dispreţuitor, asistă la eveniment şi „contele*' Mateiu, rămas cu gândul la vitrina librăriei Socec, în care se ivise Istoria Bucureştilor a lui Ionescu-Gion. Şi nu mai puţin la ultima senzaţie a Căii Victoriei, un auto Dion-Bouton roşu, făcut cadou de afaceristul Paciuris iubitei sale Hortense.

La 1 septembrie, urâciosul trece în clasa a patra de liceu. Realitatea dimprejur e din nou umbrită; închipuirile îi prind aripi cu fiecare oră de istorie, cu fiecare stemă adăugată colecţiei sale; armoariile, desenele heraldice făcute *mânu propria* umflă deja o întreagă mapă. Se află într-o continuă cădere pe povârnişul notelor din catalog, dar lucrul nu-l preocupă. Adnotează cu sârg Almanahul Gotha şi învaţă pe dinafară toate casele nobiliare europeneşti. Singurele Case care meritau atenţia.

„Caut casă**, anunţă în Universul din 17 septembrie tatăl Caragiale, nevoit să-şi mute iar familia. „Caut şi nu găsesc... peste tot, construcţii cum nu-mi convin mie."

Rezolvând la Sfântul Dumitru problema locativă şi intrând în anul de graţie 1900, Ion Luca se întoarce la temele momentului. în prim-plan se afla tensiunea dintre România şi Bulgaria privind chestiunea macedoneană. Orice pricină o putea inflama;
şi aceasta se iveşte, căpătând un nume: ostrovul Bujorescu. Omenirea află că pe aluviunile Dunării, în dreptul Zimnicei, se consolidează o fâşie de teren mănos. Când fâşia se lipeşte de malul nostru, e declarată imediat pământ românesc. în ripostă, guvernul bulgar revendică pentru poporul său insuliţa Eşek, ivită şi ea din apele bătrânului Danubiu, pe partea dreaptă. Şi nu numai atât, agresivii bulgăroi se grăbesc să instaleze un pichet de frontieră pe grindul „nostru"! Doar că acesta e măturat de viiturile sfârşitului de iarnă, iar grănicerii valahi, cu baionetele la puşti, nu mai permit reocuparea postului. Oţărât, la 26 februarie cabinetul de la Sofia ameninţă guvernul Cantacuzino cu Tribunalul Internaţional. Nababul îi dă cu tifla şi întăreşte militar poziţia Bujorescu. *Casus belii?*

Pentru bucureşteni însă, primăvara debutează paşnic, în nota demult consacrată. Frumoasa lună martie îi scoate mai abitir din casele lor pentru a bate saloanele cunoscuţilor. Şi craidonul Caragiale e părtaş la dulcea musaferea: „Am o mare slăbiciune de ceea ce francezul numeşte *la causerie* şi de aceea frecventez bucuros cercurile *mondains.* îmi place adică să stau de vorbă cu damele". Este perioada Five o'clock în Petit Paris.

Cincisprezece ani - aceasta e vârsta pe care o împlineşte Mateiu acum. Primeşte note mai slabe, medii de 7, fiind absorbit de istoriile lumii aristocrate şi de însemnele ei. Dar are o frecvenţă foarte bună, fiindcă *pater familias* urmăreşte cu atenţie acest aspect al lucrurilor, pedepsind cu palme straşnice orice absenţă. De notat că pe Luchi, adoratul său, I.L. nu-l dă la şcoala publică, de frica molipsirii cu boale. Pentru el, ca şi pentru Tuşchi, de altfel, tocmeşte profesori acasă. Spre deosebire de bastard, aceştia nu au voie să scoată nasul în stradă printre miriadele de microbi fatali.

Exceptând ziua de Zece Mai, când Ion Luca, flancat de soaţă şi de mătuşa Lenei, îi transportă la parada naţională. Cum tramvaiul cu cai nu umbla, Mateiu fusese nevoit să plece devreme pentru a-şi ocupa locul în mărşăluiala şcolă- rimii. Aşa că nu văzu mai nimic din adevărata reprezentaţie, cea a eşaloanelor militare ce curgeau dinspre Mitropolie spre Victoriei, urmând iapa sexagenarului Karol. Un monarh vădit
trufaş, care comanda, la o populaţie de numai şase milioane, o armată prea convenabilă pentru Balcani. Treizeci şi cinci regimente de infanterie şi cincisprezece de artilerie erau încazarmate sub arcul Carpaţilor. Başca batalioanele capitalei, gata de a lupta pe meterezele inexpugnabilei centuri fortificate, bine aprovizionată cu muniţie de flintă şi obuze pentru tun.

La începutul lui iulie, guvernarea de avarie a Nababului expirând, vechiul junimist Petrache Carp primeşte preşedinţia Consiliului de miniştri. Venerabilul ia la Externe pe boierul Marghiloman, temeinic cizelat în Franţa, şi-l trimite la Paris, unde se desfăşura Expoziţia Universală. Conu Alecu pleacă imediat, trage sfori adecvate, oferă cadouri bine ţintite şi dineuri speciale. în final, obţine

pentru naţie excepţionalul loc zece din patru duzini de ţări participante, întorcându-se cu un noian de premii acordate exponatelor româneşti. De la făina din păpuşoi, la oleumul mineral.

După ştirile ce vin de pe malurile Senei, ziarele pun în chenar şi veştile de la Polul Nord, unde principele Abruzzi, exploratorul, atinge pe sania trasă de câini latitudinea arctică maximă. Iar dintre noutăţile locale mai acătării prevalează scoaterea viilor de pe dealul Filaretului pentru sădirea unui parc regal şi defrişarea vlăsiei de la Buftea pentru plantaţia exotică a prinţului Ştirbey.

Şi un alt os domnesc epatează lumea strânsă pe terasele Capsei sau cafenelei Fialkowski: Georgică Bibescu. Beizadeaua conduce printre caii muscalilor un faeton auto Herstal, având roţi bandajate cu gumilastic, felinare de noapte şi două trepte de viteză transmisă prin lanţ. Capetele bucureştenilor se întorc după această minune a tehnicii, aşa cum se întorc la trecerea demimondenei Miţa - senzuala ei pedalare pe bicicletă era spectacolul prim al Căii Victoriei.

Din această vară, când toropeala lunii lui Cuptor pune stăpânire pe urbe, Ion Luca preia obiceiul protipendadei de a pleca în vacanţă pe Valea Prahovei. închiriază o căsuţă pentru toată familia şi se aşază la soare «fără a urca pe munte, având ameţeli la înălţime». Aşteptându-i pe ai lui să coboare, compune foiletoane pentru Universul: „Mă aflam, în toiul conflictului româno-bulgar, la Sinaia. Vreme splendidă, mult
public de elită". Public de care nu prea se freacă, plăcerea lui fiind să cerceteze în fiecare dimineaţă piaţa urbei şi să discute cu precupeţii copleşiţi de invazia domnilor din Bucureşti.

Plictisit de anturaj, Mateiu îi trimite o epistolă colegului de bancă Boicescu Nicolae: „Dragă amice, îmi cer scuze pentru că nu ţi-am scris numaidecât, dar pe aici nu se întâmplă nimic. Sper că vremea la tine e în aşa fel încât să poţi ieşi seara cum facem de obicei. Eu mă sui zilnic la castel, care se modifică mult, vechile lemne putregăite se acoperă cu panouri delicate. Ieri noaptea m-am întors de la Foişor prin nişte locuri unde tu n-ai fi mers niciodată. Pline de foşnet, misterioase. Dar în vale e dezastru, Pilidis a venit cu o duzină de domnişoare cari de cari mai strâmbe şi mai pocite. Le povesteşte că are un strămoş amiral sechestrat de turci şi scăpat în nişte circonstanţe romantice. Zilnic mai înfloreşte câte ceva. Pe curând, acuşi e septembrie".

Familia Caragiale se întoarce în capitală odată cu deschiderea şcolilor. Mateiu îşi reia locul în bancă alături de amicul Boicescu. «Ceilalţi doi copii, legitimii, învăţau acasă, ba de unele, ba de altele. Tuşchi era ascuţită la faţă, cu părul negru şi o fundă albă în creştetul capului. Era slabă şi semăna cu o veveriţă. Luchi, bondoc şi blond, purta ochelari şi avea un aer pretenţios.»

Nebăgat în seamă, ciudosul licean se cufundă în studierea vărpselilor din stema Valahiei: „Corbul negru, cu picioarele poleite îmbucând crucea roşie, se însufleţeşte mai viu pe albastru; şi tot pe albastru se desprind mai luminoase soarele de aur şi luna de argint". Neglijat este şi în noiembrie, când se proslăveşte Sfântul Matei, *son homonyme,* primul evanghelist al lumii. Este invitat în schimb de Sfântul Nicolae în somptuoasa casă a colegului Boicescu; vede aici cu năduf cum este sărbătorit la onomastică un vlăstar boieresc. Se întoarce nespus de abătut în locuinţa calicului Ion Luca.

început de secol. Balul revelionului 1901 a fost o nebunie. Măştile s-au întrecut în danţuri şi contradanţuri. După care un ianuarie deosebit de geros ţine lumea în case. în amorţire.
Simţind asta ca o stare fatală, adepţii ministrului Take Ionescu încep să clameze sleirea guvernării, înţepenirea în scaune a „purilor" din partid. Bătăiosul Take vrea dezgheţ, revigorare, întinerirea cadrelor. Ţeapăn, boierul Carp îi retrage pe conservatori în opoziţie, lăsând cale liberă pentru numirea unui nou prim-ministru. Plictisit de fasoane, Karol îşi pune în aplicare principiul politicesc: rotaţia. Astfel că la 27 februarie se instalează cabinetul liberal al septuagenarului Sturdza, antrenorul lui Ionel Brătianu, ministru începător. Premierul îşi rezervă şi fotoliul de la Război, aşteptându-se la izbucnirea conflictului armat cu bulgarii în apele grindului Bujorescu. Deşi era posibil ca puhoaiele Dunării să limpezească ele situaţia, ducând la vale obiectul disputei.

în acest sfârşit de iarnă, Caragiale se vede sărbătorit prieteneşte la Capşa pentru douăzeci şi cinci de ani de trudă literară. Oficialii îl ignoră însă, atât conservatorii, cât şi liberalii. Mai mult, duşmănosul guvern Sturdza se pune pe economii bugetare, lovind inclusiv administraţia Regiei Monopolurilor, de unde Ion Luca este scos fără menajamente. Rămâne cu gazetăria. Care-i aduce oarecare faimă printre cucoane: „D-ta eşti ăla care scoţi Moftul român? Mă nebunesc!". Din păcate, doar cu aprecierea cucoanelor, bilanţul financiar al primăverii e catastrofal.

Abia vine iunie, când un grozav cutremur se produce în adâncimea Mării Negre; talazuri uriaşe lovesc atât malul românesc, cât şi pe cel bulgăresc, falezele Mangaliei şi capului Kaliakra cufundându-se sub patru metri de apă. Care scade repede, înainte ca vestea să facă valuri la

Bucureşti. Desigur, din asemenea ştiri răsuflate tirajul Moftului nu creştea atât cât să poată ţine o familie cu cinci guri de hrănit. Aşa că I.L. reia firul negustoriei întrerupte după fiascoul buzoian şi deschide Berăria cooperativă în Piaţa Teatrului, un vad bine călcat de artişti şi public.

Pune localul în funcţiune, apoi, venind marile călduri, îşi duce familia la Sinaia. Unde se petrecuse un eveniment de gust: îşi etala vitrinele în centru un nou magazin de coloniale, cu măsline prima, icre negre, ghiudem, halva etc., etc. Sedus de gama delicateselor, Ion Luca îi compune patronului
o reclamă în versuri, încheiată cu un catren simţit: „Să poftească orişicine A vedea cu ce dichis îşi conduce Matheescu Magazinul Paradis![11].

Retras la masa din curte, Mateiu îi scrie colegului Boicescu: „în Sinaia am găsit nişte ploi infectisime. De ieri însă vremea s-a înfrumuseţat, iar partidele de lawn-tennis au reînceput cu forţă. Demoazela Constantinovicz, o sârboaică frumoasă cu un teint pur, păr blond şi ochi albaştri este splendidă în short. Pare aşa dulce, încât toate fetele o mângâie. Tatăl ei, o brută magnifică, scrofulent şi rotund ca un porc, n-o pierde din ochi. Aşa că nu am niciun pont actualmente. Altfel, e şi nu e lume. Mie mi-e totuna. Urc singur spre Peleş, apoi cobor prin pădure la pensiune. Aici nu stăm rău, am camera mea şi dezvolt o mare morgă, nu beau cafea decât în vieux- Saxe, învârtind cu o linguriţă aurită. Scrie-mi şi tu, Nicolas[11].

Când vremea la munte trage a toamnă, Caragialii se întorc în capitală. Unde, luat cu altele, Ion Luca uită să-l înregistreze pe Mateiu în clasa următoare a liceului. Cursurile încep, dar fiul tutunăresei este nevoit să aştepte aprobarea ministerială pentru a putea asista la ele. O dată mai mult înţelege că e un biet tolerat în ambianţa gazdelor sale; i se îngăduie doar să vieţuiască pe alături.

E drept că nici progenitura de pripas nu rămâne datoare - dispreţul cu care-şi tratează îmburghezita familie, cu osebire pe „berar[11], e vădit. Mai ales că I.L. prinde gustul afacerilor cu spirtoase. în 15 octombrie lichidează Berăria cooperativă şi deschide alta, tot în Piaţa Teatrului: Gambrinus, numai cu bere de Azuga. Clienţii sunt însă de toate soiurile. Patronul îi cultivă cu speranţa că va intra şi el în cinul literaţilor-cân- ciumari de succes, alături de amicul Gherea şi trioul Vlahuţă- Sfetea-Coşbuc. Toţi scot bani buni din băutură. Până la urmă, e o treabă creştinească să chercheleşti prostimea. S-o aghes- muieşti. De ce ar jecmăni-o doar popimea?

Agasat de atâta vulgaritate, Mateiu se ţine de lumea sa: răsfoieşte cărţi cu planşe heraldice şi îşi încearcă mâna cu miniaturi de blazoane; izbuteşte chiar să definitiveze stema colegului Boicescu, urmaş de veche spiţă din părţile Moldovei. Junele boiernaş o înrămează şi o pune la loc de cinste în camera sa. îl admiră pe acest taciturn Caragiale, atât de locvace când sunt împreună. După cursuri, pornesc amândoi pe Academiei spre Muzeul de Antichităţi; ce istorie e împietrită acolo, ce istorii!

Camaradul nu adastă prea mult, traversează spre Poştă bulevardul lui Pake, având oră fixă de masă. Mateiu rămâne să examineze stelele înşirate în iarbă, interesându-l în special un pilastru cu armele Bibeştilor. Descifra uşor glifele, îşi dăduse toată silinţa. Mediile sale şcolare coborâseră îngrijorător, nu şi cele de la materia istoricului Demetriescu, patetic magistru. «Şi geniu rău: i-a vârât în cap ideea nesănătoasă că un tânăr trebuie neapărat să păşească în viaţă cu un capital de una sută mii lei - dacă nu are şansa unei obârşii nobiliare.»

Această obârşie trebuie găsită, îşi spune liceanul, care simte sânge albastru curgându-i prin vene. Şi începe o cercetare minuţioasă pe ramurile arborelui genealogic al spiţei părinteşti. Află astfel că Vodă Caragea, în al cărui alai emigrase grecul Ştefan, bunicul lui Ion Luca, făcea parte din Ordinul rosicrucian al vechilor Constantinişti. Posibil ca şi cei din suita acestuia să fi fost membri ai mişcării, nu? Revelator e faptul că acel Ştefan şi-a schimbat numele la trecerea Dunării, conform tradiţiilor oculte, devenind Caragiali. Astfel că nimeni nu mai poate şti cărei familii egeene a aparţinut. Familie nobilă, de bună seamă.

Finisând scenariul străbunicului rosicrucian, pe Mateiu îl încarcă tonica senzaţie a înrudirii cu una din tainicele aristocraţii ale trecutului. Prezentul însă îl nimiceşte. îşi vede seară de seară tatăl oferind la mese broşura Mitică, tipărită chipurile în editura berăriei Gambrinus. Părea a se simţi bine în mijlocul chefliilor de toată mâna. El, autorul Scrisorii pierdute! Ce fel de ins este acela care, aplaudat de palme regale, se lasă îmbăloşat de toţi lumeţii?

Adevărul e că în sufletul său dramaturgul era mai puţin voios, fiind apăsat de două procese aflate pe rol: unul îmbătrânit rău, cu succesorii Momoloaiei, şi altul în faşă, cu un oarecare Ionescu-Caion. Ce se întâmplase? într-o revistă literară din decembrie, un articolaş veninos insinua că Năpasta caragialiană este o plastografie după o piesă teatrală ungurească! Semnatarul, un biet student

complexat, îl acuza pe Ion Luca de rapt intelectual. Turbat, creatorul lui Mitică deschisese proces de calomnie.

Suntem în ianuarie 1902. Imediat după Sfântul Ion, premierul Sturdza îşi remaniază cabinetul sub presiunea reformiştilor din interior, promovându-l pe Ionel Brătianu în fruntea Externelor. Fiul Vizirului intră imediat sub tirul intervenţiilor pe care le fac atât Puterile Centrale, cât şi Dubla Alianţă pentru rezolvarea diferendului româno-bulgar cauzat de teritoriul Bujorescu; un atac al vreuneia din părţi asupra celeilalte ar constitui scânteia pentru 'un nou război în Balcani. Guvernul de la Bucureşti făgăduieşte să se abţină, deocamdată, de la vreo operaţiune pe Dunăre. Iar cel de la Sofia promite să aştepte cuminte pe malul său. Urmărind la o halbă de bere desfăşurările politiceşti, Ion Luca *ot Egeea* împlineşte la 1 februarie o jumătate de veac.

La cincizeci de ani, dramaturgul este deja sclavul tabieturilor, poftelor simple, micilor manii şi vocabularului frust. E limpede că inteligenţa caragialiană somnolează, că nenea Iancu nu mai e creativ şi că pierduse orice chef pentru înţelegerea celorlalţi. Pentru înţelegerea firii lui Mateiu în special. Aflând presupunerile acestuia cu privire la obârşia nobilă a familiei, îi replică brutal chiar de BunaVestire: „Ce tot spui, mă! Străbunicul tău a fost plăcintar. Purta tava pe cap. De-aia sunt eu turtit în scăfârlie!". Şi-l păleşte răsunător în creştet cu tipsia pentru cafele.

De-aici încolo, pe zi ce trece autoritarismul sleitului I.L. ia forme tot mai tranşante. De îngăduială şi afecţiune se bucură în familie doar Luchi şi Tuşchi. Primul, «un copil fenomenal, o mare inteligenţă de suprafaţă», îşi petrece ziua citind cărţile cele mai felurite; soră-sa e doar o fetiţă excesiv de răsfăţată. Lângă ei, cel mare este ţinut în casă, miluit. Ca reacţie, se închide în sine sau adoptă o atitudine pompoasă: „Eu cobor din ilustra familie napolitană Caracciolo, sunt ultimul descendent, am cercetat cette lignee şi am probe evidente". «Se plimba prin salon cu mâinile la spate, ridica

bărbia, îşi ţuguia buzele, se oprea brusc, măsura condescendent asistenţa şi continua să viseze cu glas tare la palatele strămoşilor. Părea obsedat.» ^

Odată cu primăvara se înteţesc petrecerile în locanda din Piaţa Teatrului. Jovialul patron apare îndeosebi seara, la ieşirea publicului de la comediile Naţionalului, şi-şi îneacă amicii în bere. Halba înspumată era viaţa ce-o dorea, nu plumbul tipografiei.

în sfârşit, vine data de 5 martie, prima înfăţişare la judecată a părţilor în procesul Caragiale versus Caion. Maestrul Delavrancea, avocatul dramaturgului, îl zdrobeşte pe calomniator. Iar peste şase zile, la a doua prezentare, obţine condamnarea învinuitului rostind o pledoarie memorabilă; defăimătorul este osândit la trei luni închisoare şi la despăgubiri de zece mii de lei. Ion Luca se mai însenineză şi-şi duce familia la bătaia cu flori de pe Kiseleff.

Are totuşi un nou motiv de întunecare la sfârşitul lunii, când îndură încă un eşec la Academia Română: de astă dată i se resping de la premiere Momentele, abia strânse în volum. Şi avea mare nevoie de banii ramoliţilor. Bănuieşte că o vorbă rea a pus bacceaua Maiorescu, ştiut fiind că nu-i agrea proza scurtă.

Sezonul cald începe ca şi cel primăvăratic pentru cinca- genarul I.L.: la 10 iunie este prezent din nou în instanţă, pentru rejudecarea speţei din martie, avocaţii condamnatului Caion pretinzând recurs. De astă dată, mai bine sfătuit, denigratorul recunoaşte fapta, o califică drept copilărie reprobabilă şi îi cere scuze „marelui Caragiale". Acesta, magnanim, cu onoarea reperată, acceptă. Junele este achitat.

Ignorând tribulaţiile tatălui, în debutul verii Mateiu absolvă clasa a şasea a liceului condus de nepreţuitul Demetriescu, ajuns academician. Evaluarea anuală constată prăbuşirea mediilor la matematică, fizică, biologie; dar şi la greacă, latină, filozofie. Note excelente, desigur, la istorie. Şi la gimnastică, fiindcă adolescentul înţelesese valoarea ţinutei fizice şi se lăsase târât de un alt coleg, Vlădoianu Ion, la fel şi fel de sporturi.

Tot heraldica e însă cea care se află pe primul loc în preocupările sale. Desenează încontinuu scuturi, părţi de embleme sau steme întregi. «Gustul blazoanelor sale este de provenienţă livrescă şi oarecum extranaţională; căci oricâte armoriale va fi răsfoit, puţin îndemn îi va fi venit de la armele voievozilor noştri.» în fapt, Mateiu iscodeşte cu insistenţă orice-i cade în mână, triază curiozităţi onomastice şi selectează elementele care-l pot călăuzi spre doritele ascendenţe cavalereşti. Aşa duce şcoala.

Când vine vacanţa estivală, Caragiale descinde ca de obicei la Sinaia. Trage la Gentilini, un italian şontâc, mai scurt de un picior, şi câtă vreme familia urcă pe munte, el, bolnav de înălţime, stă jos în piaţa veche de vorbă cu „Galibardi băiatul, cu beţiva de Tica, ori cu Iorgu, poliţmais- trul". Legase prieteşug şi cu un popă beţiv, bănuit că ascunde la schitul lui ceata tâlharului Stelea. Acestea sunt contactele sale în urbe. Oriunde se ducea, dădea frâu liber apetitului plebeian; printre rudimente se simţea cel mai bine.

Dar fiul se distra la fel de dulce? „După-amiaza merg la tennis, dragă Nicolas. Simchy Lahovari, urâtă ca o focă, bate mingea cu mare forţă. Ida Mendel, o jidoafcă scurtă şi grasă, văzând că biloiul vine prea sus, a ţâşnit la trei metri căzând înapoi pe burtă. A fost un râs homeric. Atunci Costea Balş a pus-o pe un scaun şi a lăsat-o să gâfâie acolo ca un ipo- potam răpit. Balş ăsta cum vine la teren strigă: Est-ce que vous voulez des gâteaux, mes filles? şi fără a aştepta un răspuns cere două duzini de prăjituri. Frumoasa Constantinovicz înghite câte două-trei. Are deja nişte sâni de statuă. Porcul sârbesc a lăsat-o singură azi, plecând cu Renault-ul său zgomotos spre Peleş. Acolo au descins ieri dintr-un Benz şi tenebrosul Ferdinando cu zâmbăreaţă lui Mary."

într-adevăr, în zonă sunt plimbate şi automobilele protipendadei, printre care noul Buick al principelui Bibescu, şofat personal de la Geneva încoace. Dar Ion Luca privea cu mai multă ardoare către vitrina băcăniei Paradis decât spre mărimile Bucureştiului sau culmile Bucegilor. Potrivise pentru delicioasa prăvălie cuvintele unei noi ode: „Alergaţi cu mic cu mare Din Sinaia lumea toată Să vă faceţi o idee

Vizitați măcar o dată Acea mândră instalare Acel magazin model Ce sfidează concurența... Marfă proaspătă, curată Ieftină de necrezut Cum se poate? zice lumea Uite, vezi că s-a putut. S-a putut, căci Matheescu Nicio jertfă n-a cruțat Băcănia ideală până n-a realizat".

Băcănia ideală cântată de versificatorul I.L. este coşmarul verii lui Mateiu, care se refugiază în pădurea Sinaiei şi citeşte *L'Arriviste* de Felicien Champsaur, roman cumpărat din librăria lui Mişu de pe Academiei. Nimic mai potrivit pentru năduful ce-l încerca.

Se apropie însă deschiderea noului an şcolar, cu reforma cursului liceal poftită de Spiru Haret: unele materii definesc secția reală, altele secția clasică. *Classicus,* desigur, de ce ai dori s-o iei inginereşte? Modelele perfecțiunii sunt găsite de mult, e o batjocură să tot inovezi. Ai atâta viață cât istoria?

Membrii familiei Caragiale se întorc în capitală pe la mijlocul lui august. Vânzătorii de ziare din Gara de Nord îi întâmpină strigând veştile zilei, mai toate provenind din rada portului Constanța, unde se sărbătorea pentru prima oară Ziua marinei. Gazetele publică fascinante reportaje de la bordul crucişătorului Elisabeta, prin fața căruia trec ambarcații alegorice reprezentând Gondola Venețiană, Corabia Argonauților, Pluta Meduzei, Caravela lui Columb... Ziarul Universul lipeşte la acestea şi o relatare despre călătoria navei italiene Esploratore care-l poartă pe ducele de Abruzzi în jurul globului. Visările lui Mateiu din vacanța estivală continuă alături de acest personaj exemplar „de înaltă nobilitate, aşteptat la toate curțile lumii". îi urmăreşte periplul prin mările Sudului toată amărâta de toamnă românească.

La 29 ianuarie 1903, ducele explorator Luigi Amedeo împlineşte treizeci de ani în timpul escalei la Singapore. Este primit regeşte de guvernatorul englez în pavilionul grădinii care-i străjuia palatul. Cinează împreună, înconjurați de orhideele cățărate spre baldachinul silvei tropicale; de-a dreapta şi de-a stânga lor fâlfâie uriaşe evantaie risipind căldura.

Desigur, în Bucureşti era iarnă grea. «Când tata revenea seara pe viscol şi viforniță, bătea violent în geamlâc şi noi,
copiii, ne repezeam să-i deschidem. Se întâmpla uneori să **3** nu putem merge, eu sau Luchi, rămânând în sarcina lui I Mateiu s-o facă. Se scula tacticos, îşi trăgea încet mănuşile din piele şi se ducea la uşă fără grabă, numărând parcă ciocăniturile exasperate, gata să spargă sticla. Imbecilule! striga tata şi el rânjea, încântat că şi-a atins scopul.» îndrăcit fiu, ingrat şi necopt.

A optsprezecea aniversare a zilei de naştere îl află în această postură. Ceva în interiorul său pregeta să se descopilărească, se opunea maturării. La 25 martie îşi vizitează maica pe strada Frumoasă; Marioara priveşte cu uimire înfățişarea dom- nişorului ciudos care-i calcă pragul. Se lamentează mai puțin, ! pricepând că plânge degeaba după atația ani scurşi. Şi-ar întoarce fecioria pierdută, l-ar izgoni din poartă pe şarlatanul Ion Luca. Auzi, s-o momească pe ea un farmazon de Belvedere! ! E doar un gând nevolnic, amar. Venit târziu. Duce mâna la gură, tace şi lăcrimează.

Mateiu se reface greu după această întrevedere; întors în odaia sa, scrie îndârjit, căutând uitarea: „Primii voievozi au avut blazoane de casă, clasice şi pure, adică scut â la fenetre împărțit vertical în două câmpuri, unul fasciat de argint, reprezentând armele suzeranului, celălalt roşu deplin, cu coiful închis de profil şi acvila cu capul întors în cimier." întoarce şi el capul în hidoşenia acestei lumi de mame nătânge şi părinți berari. Priveşte ca o acvilă vechimea, *par la fenetre.*

Marea paradă de la Zece Mai este urmărită de întreaga familie Caragiale, plus naşul Smedeanu. Care asigurase locuri bune, în fața statuii lui Mihai Viteazul. în tribuna alăturată Mateiu vede barba lui Iorga, protagonistul Sămănătorului; toate creştetele dimprejur stau sub podoaba feței lui. Ăsta om.

Sunt acolo de la zece şi jumătate, când încep să bubuie tunurile de la Arsenal. Cortegiul are în frunte caleaşca de mare gală a Majestăților lor trasă de patru bidivii, precum şi rădvanul principilor moştenitori, cu şcolarul Carol între ei. Urmează escorta ofițerilor de Stat-Major, care precedă defilarea trupelor şi muzicilor militare - o defilare mult mai belicoasă decât cele dinainte, suveranul ținând să-şi arate

poziția de partener forte al Triplei Alianțe. Tratatul de aderare fusese încheiat în urmă cu nici un an, iar guvernul Sturdza- Brătianu era dornic să-şi arate vigoarea în fața limitrofilor. Mai ales în fața pretenționasei Bulgarii, care agita când dara- vera grindului Bujorescu, când chestiunea macedoneană.

Animozitățile din Balcani nu tulbură atât viața de societate a Bucureştiului, cât moartea pe neaşteptate, în 24 iunie, a cronicarului Claymoor. Gentilul Mişu face un atac de cord urcând nenorocitele trepte ce duc la redacția ziarului L'Independance Roumaine. Este găsit, vinețiu la față, între etajele al treilea şi al patrulea. Mondenitățile capitalei suferă o grea pierdere.

La câteva săptămâni, pe 18 iulie, răposează la Karlsbad, în timpul curei anuale, şi Demetriescu, marcantul director al Colegiului Sfântul Gheorghe. Unicul său fiu, Theophil, împlineşte doisprezece ani şi ia calea muzicii. Iar discipolul Mateiu capătă certificatul de absolvire a studiilor liceale. Se sfârşea pentru el epoca tonicelor prelegeri *ex cathedra* ale defunctului mentor. Dar şi frățietatea colegului Boicescu, potcovit cu trimiterea la Paris pentru studii elevate. Rămâne să înfrunte singur grosolăniile lui Ion Luca şi soarta de bastard. Se va înjuga la acest travaliu în maniera sa, va face hăis când i se spune cea.

Deocamdată ciocnirile sunt rare - toată familia urcă pe firul Prahovei spre Sinaia şi se aşază în bătătura lui Gentilini. „Anul ăsta n-a mai venit demoazela Constantinovicz, dragă Nicolas! Păcat, sârboaica era une rayon. Încet-încet mă infiltrasem, schimbasem chiar câteva mingi, îi ridicasem raquetta de sub fileu. Porcul de taică-său a dus-o la mare. După Simchy nu-mi pare aşa rău, moaca ei strica priveliştea. A reapărut însă craiul Pilidis. Şi amicul lui Boroş, cari e foarte generos cu fetele când ciupeşte parale de undeva. Recte de la filotimul Georgică Bibescu. De acesta nu-ți mai spun, e zărghit, aleargă precum un maniac furios cu automobilul prin toată valea. Până pleci, scrie-mi te rog pe hârtie nu pe car- tolină, unde abia încap două vorbe. Scrisorile tale îmi fac mare plăcere. Le voi aştepta nerăbdător şi de la Paris."

încolo, cele obişnuite vacanței, drumeții spre Peleşul suveranilor, feeric luminat pe 15 august, când „zâmbăreață Mary" îl naşte pe Nicolae, al patrulea copil al succesorilor; sau

plimbări prin piața urbei, salivări lângă vitrina băcăniei lui Matheescu - cei doi Caragiale, fiecare pe gustul şi drumul propriu. Bătrânul îmbătat de aromele delicateselor coloniale, „trufandale şi conserve, vinuri vechi, licheoruri fine“, junele de mireasma bătrânilor copaci ai Sinaiei, „cărora le datoresc inspirații mult nobile şi grave“.

Inspirațiile estivale țin însă până la primele ploi. Se instalează toamna şi Mateiu primeşte duşul rece: devine student al Facultății de Drept, conform deciziei lui Ion Luca, exprimată categoric şi violent. începe prin a se prezenta doar sporadic la cursuri, unde-l regăseşte pe Jean Vlădoianu, sportivul, pus pe libertinaj. Nu-l secondează în toate, dar nici nu înțepeneşte pe băncile dezagreabilei creşe de avocați.

Retras, se dedă chefului său: „Cred că cimierul e principalul component al herbului. Această chestie a heraldicii o tratez pe larg într-un studiu ce prepar asupra stemelor româneşti, acvila şi capul de zimbru fiind cimiere coborâte de pe coif în scut“. Studiul respectiv înaintează precar, din cauza bibliografiei subțiri. Dar travaliul i se pare cu atât mai pasionant. Când ai puține repere, numai câteva oscioare dintr-un schelet, reconstituirea poate fi chiar mai amplă. O aduci din condei.

La 18 octombrie, Caragiale-tatăl sărbătoreşte cu tot clanul ziua de sfânt a iubitului său Luchi la bufetul de pe Kiseleff. Nu uită să ridice un pahar în atenția de mult răposatei Momoloaia, la cheremul căreia încă se află. Din şosea se aud zgomotele «marii alergări de biciclete cu motoare», al cărei start îl dăduse maniacul *prince* Georgică Valentin, suit pe bancheta unui auto Vermorel.

în ce-l priveşte pe Mateiu, acesta e singur de ziua lui onomastică. îşi îndulceşte frustrarea aplicând culorile legiuite, roşu, galben şi argintiu, pe ilustrația medaliei Bărbăție şi Credință, instituită prin decret regal de câteva zile. Pune planşa peste mormanul celorlalte, sperând a pipăi cândva decorația. Până la sfârşitul anului îşi umple timpul cu cimiere, dar şi cu o preocupare nouă: lirica în formă fixă. Compune un întreg sonet: „Trecând ca o nălucă, prin vifor, prin noroi. îi place endecasilabul, va persevera.

Spre miezul iernii, în 7 ianuarie, Caragiale îl pofteşte pe Delavrancea la sindrofia Sfântului Ion. Maestrul barei era în plin avânt: câştigase un loc în Cameră pentru colegiul Vaslui şi strângea buluc de lume la pledoariile lui din tribunal. Solemn, îi dă sărbătoritului vestea cea mai bună dintre toate: după aproape două decenii de la deschiderea succesiunii Momolo, procesul e pe cale a se încheia. Are convingerea că amicul îşi va primi partea chiar în acest an 1904. Beneficul 1904!

Febril, Ion Luca începe să-şi ordoneze proiectele - pe primul loc, planul plecării din țară. Neîntârziat va părăsi România. Oricine are posibilitatea, trebuie s-o facă; e salubru. Execută imediat o călătorie la Cluj, sondând condițiile unei stabiliri în liniştita reşedință a comitatului unguresc Kolozsvâr. Nu se hotărăşte, ceva îl reține, poate românimea înțepenită în număr mare acolo. O românime acră, neînstare să-şi joace şansa imperială, să-şi vomite inerția şi naționalismul.

Pentru mai bună chibzuire, închiriază o casă la Sinaia pentru el, Alexandrina şi cei doi copii ai lor. E un sejur minunat, parcă abia acum vede munții; va pleca, e sigur, dar simte că îi va lipsi aerul tare al băcăniei lui Matheescu.

Rămas în capitală, prezumtivul student Mateiu ignoră anostele cursuri juridiceşti şi bate caldarâmul. De ziua naşterii sale îl invită pe Vlădoianu la cafeneaua Fialkowski, unde-l întâlnesc pe aiuritul Coandă, înscris la Şcoala de ofițeri arti- lerişti. Jean trage să fie avocat de contencios, Henri să comande tunuri pe fortificațiile capitalei. El nu vrea să tragă deloc.

După tratație, cei trei imberbi merg la spectacolul cu *La dame aux camelias,* urmărind-o în rolul curtezanei ofticoase pe sexagenara Bernhardt, transportată din nou pe scena Naționalului dâmbovițean. Se pun de acord asupra nurilor ofiliți ai divei şi convin ca pe 5 aprilie să asiste împreună la startul cursei Bucureşti-Giurgiu organizată de Automobil Clubul Român.

La data anunțată, din cele şaptezeci de trăsuri cu motor înregistrate, se înscriu la raliu nouă. Pleacă doar şase; primul vehicul străbate distanța în şaizeci de minute, iar ultimul ajunge la Giurgiu după două ore şi jumătate. Fac drumul înapoi numai patru maşini, una abandonând din cauza desprinderii radiatorului la trecerea peste calea ferată şi alta din pricina unei ciori care loveşte şoferul în frunte. învingătorul «năpraznicei întreceri» este prințul Bibescu pe un Mercedes, omologat cu timpul de o sută opt minute.

în vară, nesusținând vreun examen, Mateiu se vede exmatriculat din anul întâi al Facultății de Drept. Nu este afectat câtuşi de puțin. îşi savurează libertatea definitivând un nou sonet, Curțile Vechi. Totodată face şi proză epistolară: „Dragă Nicolas, mă grăbesc a răspunde la scrisoarea ta, cari m-a pus pe gânduri. îți dau răspunsul: mijlocitoarea aceea de rendez-vous nu are niciun interes să te

/nintă, câtă vreme până la reuşita afacerei nu încasează de la tine niciun rouge liard. Situaţia mea e mult mai delicată: îmi lipseşte mijlocitoarea. Şi într-o asemenea tramă dacă n-ai o fiinţă de încredere şi abilă nu faci nimic. Lasă că adevăratele ponturi solide sunt rare în Bucureşti. Ar fi câteva evreici, curtate de nişte bogumili precum Iakovache, ăla decavat. Dar eu nu marşez la huppah. Apropo, deunăzi am zărit-o în Cişmigiu pe Mendel cu un junker, jidoafca arată mult mai bine acum, s-a subţiat. Alte ştiri am puţine a-ţi da: se zvoneşte că speculantul Paciuris o traduce pe Hortense cu Biciclista, care-l tapează de zor şi pe Bogdan-Piteşti. Mița asta e o fiinţă bon demon, am văzut-o de-aproape. Ar mai fi pişicherul Ştirbey, cari a dat un bal mascat la Buftea pentru păpuşica lui Ferdinando, înghesuită în boscheți. Ceva a la Versailles. Şi zaiafetul de la conu Marghiloman, cincizeci de ani pe muche împliniți alaltăieri. Dar să nu-ți mai pese de românime, Amice, tu ai cale deschisă spre ponturi fine, gândeşte-te ce prosperitate ar fi să dejunezi pe avenue du Bois şi să dinezi la Mollard!“.

Exmatricularea bastardului scapă uşor de furia lui Ion Luca - deodată parastasele dau roade şi el intră în posesia şesimii reclamate din moştenirea Momoloaiei. Lucrurile se precipită: moşia răposatei şi ultimele ei case sunt vândute, iar I.L. îşi stabileşte o mie de lei rentă prin solida bancă a lui Mauriciu Blank.

Acum strămutarea era presantă. în preliminar, proaspătul rentier face împreună cu Alexandrina şi cei doi ţânci un

turneu de cercetare prin Europa, căutând tărâmul în care să se aşeze. Un tărâm cât mai departe de „microbii şi paraziții ce năpădesc trupul bulgaro-țigănesc al țărişoarei". Călătoreşte deci pe drumurile fermecătoarei Italii, strălucitoarei Franțe şi îngrijitei Germanii. La sfârşitul lunii octombrie cântăreşte şi compară - câştigă detaşat capitala sănătosului Kaiserreich. Publicația Viața Nouă scrie: «Marele nostru dramaturg, unul din cei mai sublimi apostoli ai acestei țări, pleacă scârbit de ingratitudinea, răutatea şi meschinăria unora dintre noi». Ion Luca va fi rânjit, uns pe suflet.

Willkommen in Berlin. Aşadar, în noiembrie, sublimul apostol îşi instalează familia într-un apartament pe Nachodstrasse. Aceasta era o mică arteră de cartier cu nemți potoliți, pe care trăsurile treceau agale şi rar. Noul locuitor se acomoda repede. «Se plimba, se saluta cu băcanul, cu farmacistul, pentru toți era Domnul Direktor.» într-adevăr, în scurt timp se vântura dezinvolt de colo-colo, ca în urbea Sinaiei între pensiunea lui Gentilini şi piața de zarzavaturi.

în ce-l priveşte pe Mateiu, bătrânul stabilise fără drept de apel: va continua studiul dreptului aici, în Teutonia. „Ideea e încă o nebunie a tatii, dragă Nicolas. Sarcina ar fi pentru mine dublă: să învăț nu numai materia, ci şi limba." Zadarnic se opuse - teatral, I.L. se stropşi la el: „Doamne Dumnezeule, să fi putut eu învăța!". Şi-l trimise imperativ la cursuri.

Rămas refractar, osânditul n-are de gând să dea urmare smintelii; hotărăşte însă că o „şcoală hoinară" prin Berlin i-ar fi de folos. Drept care, în loc de moțăială la *Fakultăt,* cutreieră străzile, cercetează atent fațadele, zăboveşte lângă uriaşii copaci din Tiergarten, admiră ținutele ofițerilor şi tinerilor excentrici. Lipseşte mult de acasă, profitând de prioritatea afectivă de care se bucura numitul Luchi, de zece anişori, adevăratul centru de interes al familiei.

Decide deci să bată oraşul, să-l cunoască în amănunțime; traversează metropola imperială din partea estică în cea vestică şi se întoarce pe linia de *Strassenbahn* în Potsdamer Platz, mult luminată noaptea - o feerică oază între partea istorică a capitalei şi partea mai recentă. Apoi parcurge pe jos labirintul dintre animata Friedrichstrasse şi elegantul Unter den Linden, pe care zăboveşte cât îi permite vremea.

La 4 decembrie îi scrie amicului Boicescu: „Oraşul e frumos, casele sunt ca nişte prăjituri şi sclipesc de curățenie.! Aici nu vezi ca la Viena palate antice cu ganguri pentru trăsuri, toate clădirile par noi. Totuşi lângă parcul Tiergarten sunt vile vechi splendide, cea a contelui Winckler fiind poate cea mai romantică locuință berlineză. în centru magazinele sunt pline de blazoane şi appels de vânătoare în cari se spune câte sute de fazani au împuşcat invitații. Cei mai bogați îşi fac o onoare în a avea pe împărat la hunting, unde se face un adevărat masacru. Se cară păsăretul cu faetoanele. Echipajul kaiserului e magnific, cu vulturi negri, bicefali pe felinare, firetuit peste tot şi tras de cai albi cari zboară ca din puşcă. Sunt şi mulți toptangii milionari ce au călești frumos compuse, cu livrele splendide şi cai de rasă. Nobleța J e bine reprezintată, unii seniori au zece, douăsprezece fidei- [1] comisuri, țin casă mare, cu lux enorm. Am să-ți mai scriu peste câtva timp cu de-amănuntul“.

în 1905, marele imperiu german trăieşte avântul perioadei wilhelmine, sub un suveran autoritar care, după mazilirea lui Bismarck, îşi schimbă des cancelarii. La fel procedează şi monarhul micii Românii, înlocuindu-l în martie pe libera- : Iul Sturdza cu bătrânul conservator Cantacuzino. în cabinetul j Nababului prind portofolii ieşeanul Bădărău la Justiție şi ploieşteanul Take la Finanțe. Eruditul Maiorescu ratează Instrucțiunea i publică, fiind ocupat cu proiectul ortografic al Academiei.

Neinteresat acum de bucătăreala politicii sau limbii româneşti, Caragiale îşi amenajează traiul în Berlin şi anunță satisfăcut în țară: „în aceste momente pun în gură franzela exilului". în pofida pioaselor mistificări naționale, nicio nuanță de surghiun în ceea ce reprezenta, de fapt, realizarea cu brio a unei vechi dorințe: trândăveala de rentier pe meleagurile binecuvântate ale confortului burghez. Se mută într-o altă ; vilă din Wilmersdorf, părăsită şi ea pentru una încă mai spațioasă în Schoneberg. Aici îşi umple camerele cu mobila greoaie a epocii strivită de brizbrizuri, trăind după pofta inimii lângă supuşii din familie. Respectuoşi şi ascultători peste poate.

Cu excepţia fiului cel mare, care-i ignoră porunca şi îşi continuă programul propriu de cercetare a blazoanelor, livrelelor şi echipajelor ce trec pe pavajele din Griinewald sau Charlottenburg. Vizitează în fiecare zi cartierele de avuţi ce înconjoară enorma Tiergarten. „Acolo e un loc mare, cât de la havuzul din Şosea la rondul al doilea, unde ies dimineţile tot felul de tipuri, husari, ulani, dragoni, dar şi babalâci borţoşi pe nişte cai splendizi. Toţi fac figuri de manej, sar peste zid, peste gardul de mături, peste şanţul cu apă. E foarte comic, dragă Nicolas. Mai ales un gentilom bătrân cu un joben de la paşopt cari are un cal arab de toată frumuseţea şi vine acompaniat de doi valeţi."

Este o primăvară încântătoare, de care juniorul sanchiu profită din plin. începe să bea alcool, „liqueururi dulci, uneori rachiu de ienupăr"; şi chiar bere, pe care în van o încercase la Bucureşti. Berea bavareză Lowenbrău devine preferata lui. Bea uneori o halbă-două şi în compania lui Coandă, proaspăt student la *Wilhelms Universität* de pe Unter den Linden. Bulevard pe care-l atacă vorbind tare în barbară, ca pe străduiul lui Pake. Henri are şi năravul să gesticuleze spre pietoni, iritând sergenţii de stradă.

în martie, de Bunavestire, Mateiu împlineşte douăzeci de ani. Nimic nu dovedeşte că faptul ar constitui un eveniment în casa neamţului Caragiale, exuberant la aniversarea micuţei Tuşchi. în schimb, la sfârşitul lui aprilie I.L. constată că „studentul" nu-şi petrece deloc timpul în sălile de curs, ci hoinăreşte cât e ziua de lungă. E stupefiat. Se enervează cumplit, se crizează, îl loveşte. «Şi l-a expediat urgent în ţară, multă vreme nu a mai vorbit cu el, supărat peste măsură.»

Izgonit în Bucureşti! Oropsit, aşa se simte Mateiu. Alungat din rai. încearcă să-şi aline starea adâncindu-se în lectura cărţilor oferite de inimosul librar Mişu, *Un drame en Livonie* şi *Maître du monde.* Sau lăsând-se furat de evenimentele momentului. Un fapt exotic era în desfăşurare: ziarul Universul descria etapele expediţiei trimise de Karol în Persia, pentru a i se înmâna şahului ordinul Steaua României în grad de Mare Cruce.

Voiajul persic, început cu vaporul, continua la bordul a trei automobile decapotabile înţesate de bagaje, arme şi combustibil. Temerarele echipaje ale celor trei vehicule erau alcătuite din prinţul Bibescu şi tânăra Martha, cu care abia se căsătorise, prinţul Matila Ghyka şi diplomatul Stoicescu, de asemenea cu soţiile. La începutul verii aceştia ajung la Isfahan trecând peste Elbrus, apoi urmează cămilele unei caravane dincolo de ruinele cetăţii Alamut, coborând în deşertul sectei Asasinilor.

Cam în acelaşi timp cu ducele de Abruzzi, care urcă din marele rift african pe înaltele culmi Ruwenzori, la graniţa Ugandei britanice cu Congoul belgian, campând la cinci mii de metri deasupra lumii. Deasupra jalnicului Bucureşti.

Unde, frustrat pe toate planurile, Mateiu se aciuează la maica Marioara în strada Frumoasă, dormind în camera pângărită odinioară de Ion Luca. Acesta o desemnează pe sora sa Lenei să-l subvenţioneze şi să-l observe pe recalcitrant. După un timp, supraveghetoarea îi scrie berlinezului: «Eu aşa sunt de idee, ca să-l laşi cu toată voia să intre în şcoala militară cum îşi doreşte. Şi să fii chiar bucuros că scapi mai curând de grija lui».

Mateiu optase, într-adevăr, pentru cariera de ofiţer, blânda mătuşă hotărând că e bine să-l susţină. Mai mult, bolnavă de cancer fiind, îşi face testamentul lăsând fiecărui nepot câte patruzeci de mii lei aur din partea ce-i revenise. Desigur, era doar o treime din cifra indicată de luminatul dascăl Demetriescu pentru un debut sănătos în viaţă. Dar şi aşa Mateiu îşi poate făuri planuri: „Ce nu se îngăduie la vârsta tinereţii celor bogaţi? Traiul dezbărat de prejudecăţile de rând, emanciparea, eleganţa...". Pentru început, deci, s-ar mulţumi cu această tranşă, aşteptând restul de la I.L.

Astfel consolat de pierderea Berlinului, intră cu detaşare în furtunoasa vară a lui 1905. Când, puţin după mijlocul lui iunie, rebeliunea rusească ajunge şi pe ţărmul românesc: cuirasatul răsculat Potemkin, respins la Odesa, vine în faţa Constanţei sub drapelul roşu solicitând alimente şi combustibil pentru a nu bombarda oraşul. Este refuzat, iar bravul crucişător Elisabeta al comandorului Urseanu trage o salvă

cu tunurile sale Krupp. Cei şapte sute de potemkinişti se descurajează şi acceptă predarea sub condiţia de a nu fi extrădaţi Sankt-Petersburgului. Evenimentul ţine în alertă tronul, cabinetul şi gazetărimea bucureşteană, guvernul ţarului arătându-se extrem de iritat. Gata de ripostă.

Departe de frământările Răsăritului, Caragiale transmite printr-un călător la Berlin urări cunoştinţelor sale din Sinaia: şchiopului Gentilini, Paraschivei, lui Niţă precupeţul, birjarului Nicolae, poliţmaistrului, tâlharului de popă, micului Galibardi, şefului poştei şi, negreşit, divinului băcan Matheescu. Se bucură şi de alte vizite din ţară, precum cea a tânărului Zarifopol, pe care-l duce la un concert al *Gewandhausorchester,* sau cea a lui Delavrancea, aflat în drum spre Paris, unde Cellica lui studiază pianul.

Curând după aceste musafereli, Ion Luca este nevoit să-şi părăsească intempestiv locaţia şi să vină la Bucureşti: aflase cu mare supărare de testamentul surorii sale! împărţeala îl deranjează teribil, avea alte aşteptări! Aşa că, până nu e prea târziu, se înfăţişează muribundei Lenei şi o sileşte să-şi schimbe dispoziţiile, anulând donaţiile către nepoţi. Făcându-se pe el beneficiar al întregii sume. „Manieră de pungaş. Hapsânul se bazase de mult pe moştenirea soru-sii, avere pe cari o ştirbise şi până atunci. A pus-o să-şi schimbe ultimele dorinţe, lipsindu-şi astfel propriii copii.“ Lipsindu-l pe el, Mateiu, de morga şi garderoba unei întregi vieţi.

în aceeaşi materie testamentară I.L. mai are un proces, în august, cu rudele din ramura Costache şi Iorgu Caragiali. De astă dată pentru succesiunea mătuşii Anastasia, revendicând o parte din averea acesteia, cam douăzeci de mii. Calitatea sa de fiu legitim fiind iar contestată, e nevoit să declare sub jurământ că registrele bisericii din satul Haimanale, unde se născuse, au ars. Minciună şi fals. Dar era cuvântul lui, spus tare şi răspicat.

Din una-n alta, pe 5 septembrie aşteptările i se materializează : sora Lenei moare şi el primeşte suma integrală rămasă după aceasta, o sută şaizeci de mii de lei. Mateiu e şocat: „Eram cât p-aci să fiu legatarul unei moşteniri frumuşele; tatăl meu mi-a şterpelit-o. Acei bani mi-ar fi schimbat cu desăvârşire viaţa; pierderea lor mi-a fost fatală".

Concomitent cu deposedarea, Mateiu este respins şi la examenul pentru Şcoala de ofiţeri, la care se prezentase fără multă tragere de inimă. Aflat în capitala rumânească pentru funeraliile soru-sii, Ion Luca vinde din fondul moştenirii două case pe strada Batistei, apoi îşi convoacă fiul, în chiar ziua lui de nume, şi-l somează să se reînscrie la Universitatea bucureşteană. în 30 noiembrie, pus la zid, lipsit de orice fel de resurse, Mateiu se conformează: scrie o cerere, depune actele şi i se alcătuieşte dosarul de student 101 bis al Facultăţii de Drept. Iar Caragiale se întoarce la Berlin cu hatârul satisfăcut şi averea reconstituită, gata să-şi continuie deliciosul „exil“.

Abilul erede al banilor Momoloaiei ţine în 1906 casă deschisă, pentru ca românii în trecere prin capitala Germaniei să-l alimenteze cu ultimele cancanuri bucureştene. Şi să-i constate reuşita în viaţă, concretizată printr-o locuinţă plină cu de toate. Avea nevoie constantă de admirare. Căzând cortina peste sărăcia aia de literatură, juca în decor propriu. Tuturor le arăta somptuosul lui birou de lucru - un *Geschăftsstelle* sculptat din abanos cu două corpuri şi sertare suprapuse, mare cât un pian de concert. Pe care, lângă plaivazuri şi topuri de hârtie, trona bustul lui Beethoven. Deprins cu muzica „babacului", la ocazii interpretează cu aplomb fragmente din operele acestuia, în special marşuri. Desigur, nu cântă la vreun instrument, doar suflă printre buze. Fluieră.

Deşi nu pricepe o iotă din trăncăneala berlinezilor, I.L. se simte atât de bine, încât îndeamnă insistent familiile prietene la evadarea din românime pentru alcătuirea unei colonii fericite pe blagoslovitul pământ nemţesc. Ca urmare, la 7 ianuarie, cu prilejul onomasticii sale, are bucuria să-l găzduiască pe Gherea, criticul-crâşmar de la Ploieşti, căruia îi prezintă pe îndelete cartierul şi localurile preferate. în lipsa musafirilor însă, în enclava de pe *strasse* Schoneberg domneşte un regim strict de teroare cronometrică: mese la ore fixe, reuniri familiale la ore fixe, somn la ore fixe; nu admite niciun fel de explicaţii pentru abateri de la regulile instituite.

De toate astea, Mateiu scăpase. La Bucureşti trăieşte liber; liber să-şi dea întâlniri în Cişmigiu, să întreprindă, *deguise,* escapade la Şosea, să participe la dineuri costisitoare. „Am devenit aşa odată prodig, dragă amice, ca să mai uit supărarea. Nu ies decât noaptea când apar la Capsa unde toisez pe toţi belferii. Acum am o freză de mec cu două accroche- coeurs şi în ochi un monoclu sclipitor. Până şi Vlădoianu e choque. îl eclipsez. Jean a rămas acelaşi pontagiu, rulează, rulează aşteptând să găsească un filon mare. Cel de la Lehliu, al văduvei cu distileria, s-a epuizat; trăieşte tot binişor, dar supeurile cu lăutari s-au rărit. Eu ţintesc mult mai sus.“

Filozofia simplă a reuşitei: epatează! Ca să ai parte, trebuie să te faci remarcat, să intrigi. Să arăţi că nu eşti un oarecare. Iar Mateiu era preţiosul scoborâtor al rosicrucienilor lui Caragea Vodă.

Despre progenitura izgonită la porțile Orientului, Caragiale află noutăți din scrisorile informatorului Delavrancea: «Matheiu a luat două examene, chiar dreptul roman l-a trecut! Aş fi crezut că nu ştie nimic. Peste trei zile vine civilul, încep să sper. Cu toate astea, e d-un gigerlism insuportabil; l-am întâlnit la curse, era bizar! mănuşile, gulerul, ghetele şi pomada de obraz mi-au lăsat o impresie dezagreabilă». Deh, impresia unuia de-la-Vrancea, fiu de căruțaş.

Bizarul Mateiu? „Sărea în ochi: una e floarea de câmp, alta floarea de grădină. Acum, fie că trebuiseră veacuri ca un nobil soi să înflorească aşa de strălucit, fie că fusese numai o nemereală fericită... Mai era nevoie, e drept, şi de ceva osteneală pentru a-şi împlini zilnic frumusețea.“

Osteneală uneori zadarnică, fiindcă în lipsa banilor Mateiu se împlineşte greu; abia îşi poate schimba mănuşile, abia îşi poate lua câteva necesare finețuri. La 10 iulie îi scrie învățăcelului Nicolas la Paris: „Princiara mea situație e desperată. M-am certat şi mă cert cu toți iar de-a capul. Ține-te pânză să nu te rupi. Plecarea ta a însemnat începutul turbărei mele. Quelle rage, mon vieux. Ce-am avut, două sute de lei de la mama, o afacere de ciupeală şi pensia întârziată s-au evaporat în câteva zile. De ce mi-a venit această turbare de cheltuială? Mă plictisisem atâta încât nu mă mai cunoşteam privindu-mă în oglindă. Parcă eram un ciumete la înmormântare. Conduita ignobilă a tatei m-a ecoeurat aşa de mult!“.

Sfeterisit de cei patruzeci de mii ai mătuşii Lenei, Mateiu pierduse speranţa imediată de a-şi oferi stilul de viaţă potrivit; stil gustat la modul grosier de părintele său, „nevrednic şi duşman, cartofor, crai şi beţiv“. Pe termen lung nu se descurajează însă, îndemnându-şi corespondentul parizian: „Dragă amice, ascultă consiliile ce înţelepciunea mea îţi dictează: iar şi iar, la atac! Caută ocazii noi şi nu le scăpa. Sezonul e foarte briliant, aruncă-te fără reţinere, ai numai ce câştiga. Gândeşte-te la steaua noastră cari începe să se înalţe pe orizontul gloriei. Fii pontagiu. Găseşte pe cineva să-l tapezi. Sus lancea, Bovimonte! Noroc!".

Sezonul este, într-adevăr, *briliant* - 1906 e an jubiliar, domnia primului nostru Hohenzollern împlineşte patru decenii. Regatul face şi el un sfert de secol de la proclamare, iar din veleatul 106, când se instituie Dacia Traiană, se scurg fix o mie opt sute de ani. Festivităţile sunt inaugurate la Arenele Romane în prezenţa perechii suverane Karol-Elisabetha şi a celei princiare Ferdinand-Maria.

Pe 6 iunie, zeci de trâmbiţaşi şi tunuri deschid marea Expoziţie Naţională. întinsă în dealul Filaretului, devenit parc regal, aceasta etalează în peste o sută de pavilioane propăşirea fostelor principate abandonate de Cuza în 1866. Printre curiozităţi, Castelul Ţepeş, pe latura de nord a ansamblului, monumentul Lupa Capitolina, un dar al Romei, amplasat în mijloc, şi Bateria Calafat din războiul de independenţă, reconstituită pe linia de sud.

La momentul Expoziţiunii, urgisitul studinte Mateiu locuieşte „într-o nenorocită odăiţă" pe uliţa Crângaşi; scăpătata Marioara îşi vânduse casa din strada Frumoasă şi închiriase o dărăpănătură în mahalaua Giuleştilor. De-acolo iese peticitul dandy în amurg, ia tramvaiul spre centru şi ajunge „la aer" pe îndepărtatele alei din spatele ministerului Afacerilor străine. Aici adulmecă faţadele elegantelor vile şi peroanele somptuoase la care trag cochete trăsurici auto. Privind, îşi umflă nările şi-şi încarcă plămânii.

„într-o seară, când îmi vânturam melancolia la chaussee, am văzut-o pe Cecile Bratashano în poartă, zeia pictată pentru Salonul lui Bogdan-Piteşti cu sânii goi. Alături de casa ei

locuieşte Constantinovicz, blondina mea de la Sinaia; porcul sârbesc era în curte. Poate-i trimit o gerbă de rose printr-un bogumil, în amintirea partidelor de tennis. Poate-i trimit una şi ţâţoasei Cecile. Aş vrea să le fac pe amândouă, dar â l'oeil, fără bani. în tolbă mai am o afacere galantă, sper zilele astea să ating ţinta. E vorba să grillez o cocotă fină şi souple ca o liană. Iese numai în muscal. Trebuie să mă pregătesc bine."

Pentru a-şi consolida şansele de cucerire, Mateiu încearcă să-şi înjghebe o ţinută cât mai potrivită din alocaţia sa lunară; banii se află însă la acel poporan Delavrancea — o sumă anuală din care primeşte cu ţârâita porţia hotărâtă de pungaşul Caragiale. Ca amic al tatălui, maestrul Barbu nu ezită să-l admonesteze pe stipendiat când se prezintă la încasare: «Bine, mă, când tat-tu îţi trimite parale ca să te hrăneşti şi să-ţi cumperi cărţi, tu cheltui pe mănuşi de filfizon?». Asta pentru că Mateiu intrase la constipatul depozitar al gologanilor săi cu mănuşi de piele galbenă «ca puişorii de raţă, trase pe mâini».

«De cum intra în casă, totul părea înţepenit. Impunea o lipsă de naturaleţe tuturor, prin solemnitatea gesturilor şi expresia dispreţuitoare a figurii palide, cu ochi negri şi reci, care scrutau fără indulgenţă în jurul lui.» De obicei, filfizonul îşi primeşte banii şi aruncă filistinele scrisori ce-i însoţesc, pline cu sfaturi răsuflate, bune pentru un carierist de rând. „Urăsc scrisorile paterne. Nu ştiu să fi primit una cari să-mi fi adus o veste fericită. Ştiam pe de rost nesărata plachie de sfaturi şi de dojene ce mi se slujea cam la fiecare început de lună; sfaturi să purced cu bărbăţie pe calea muncii, dojane că nu mă mai înduplecam să purced odată."

Adevărul e că Mateiu purcede, în felul său. Se înfăţişează printre gentilomii care asistă la cursa de viteză de pe Kiseleff, studiind cu atenţie manierele şi ţinuta proprietarilor de Mercedes, Dion-Bouton sau Panhardt. Este prezent la plecarea spectaculoasă a prinţului Bibescu spre poligonul manevrelor militare într-un auto echipat cu mitralieră pe capotă. Ia act de prevederile noului regulament al ordinului Steaua României, care stabilesc pentru viitorime numărul de Cavaleri, Ofiţeri şi Comandori ai distincţiei.

Nu ocoleşte nici oportunităţile momentului; la 16 noiembrie, de ziua sa onomastică, îi scrie lui Boicescu: „De când ai plecat tu, am avut o serie întreagă de tentative, mai ales politice. Când guvernul s-a remaniat, m-am propus şef de cabinet; m-a susţinut toată lumea, tata a depeşat urgent, în sfârşit am răscolit cerul şi pământul. Dar mă trezisem prea târziu, locul era promis lui Cămărăşescu. Deci, mă ofer zilele astea la junimişti, cari trebuie să se împodobească şi ei cu un minister. Altă soluţie politică nu găsesc. La drept vorbind, cu liberalii lui Ionel nu pot merge, put a sans-culottes încă din anii Vizirului. Şi tocmai ei sunt mari şi tari. Ce fericit eşti, dragă amice, că poţi trăi departe de această ţară nenorocită".

Revine, spăsit, spre sfârşitul lunii: „M-am retras din circulaţie, Nicolas. Bani nu sunt, ponturi în perspectivă nu, nimic. Mai înainte, când erai şi tu, ne întruneam după şase la Nestpr şi ne mai îndulceam zilele calomniind. Acum sunt singur. Se va mai învârti vreodată roata? Dar să trecem la altele. într-o seară, când dam să mă întorc spre casă, am văzut pe strada Soarelui un auto electric şi o damă vaporoasă vorbind franţuzeşte. Am crezut că e o minune cerească şi că sunt pe o avenue la Paris. Era Hortense a lui Paciuris într-o toaletă princiară şi cu pălărie din pene albe precum a marechalului de Vilars. Şi eu eram ţigluit, aveam capacele la ghete. Oprit la doi paşi, o admiram. Eleganta se uita spre mine cu mirare şi lungea vorba cu franţezul pentru a o putea privi. Când auto-ul a plecat, ea a intrat în curte iar eu am făcut câţiva paşi spre poartă. Atunci s-a întors şi m-a fixat cu aşa un aer goguenard! Atât că nu mi-a adresat cuvinte. Eu nu m-am tulburat, dar n-am avut tupeul să intru să o sărut, ar fi fost o lipsă de tact. Typessa e archi-fină, nu poţi s-o enlevezi aşa - substanţa necesară vieţei ei nu e măduva mea arzătoare, nici limbile mele fervente, ci poli de aur scânteietor şi bilete de bancă multe, multe. De aşa ceva nu dispun eu, Matteo, principe Caragioli, chevalier chretien et penseur franţais".

Şi continuă pe 4 decembrie, data poştei: „Dragă amice, de unde suntem până unde vrem a ajunge e atâta drum... Un hotel fin, auto-uri, valeţi stilaţi, asta ne trebuie nouă.
Filonul, hărăzitul filon unde e! Eu cred că se va ivi. Episodul din strada Soarelui m-a impresionat în sensul că am putut să-mi imaginez un moment că trăiesc o altă viaţă. Şi mi-am zis: cu bani mulţi, inteligent întrebuinţaţi, aş putea să am acum şi auto cu chauffeur şi pe divina Hortense. Unde sunt acei bani mulţi! E datoria noastră să-i găsim. îţi scriu de ziua ta, de Sfântul Nicolae, urându-ţi aceleaşi succese ce-mi urez mie însumi: un venit mare, de la trei sute de mii în sus, dame fine şi viaţă lungă, cât a cardinalului Richard. Noroc, bonne chance".

Sfârşitul anului 1906 îl prinde pe Mateiu în mahalaua Giuleştiului, împotmolit în lipsuri şi

ninsoare. Pentru a-şi înghiți amarul, ia la studiat filiațiile boiereşti ale românimii. Mergând pe onomastici, cercetează obstinat tablele descendenților şi dă peste o informație prețioasă: mireasa bunicului patern era născută Carabăț, numele unui braşovean membru al societății secrete a cărvunarilor. Iar braşoveanul avea un străbun ilustru în Karabetz de Nagy-Buny, conte de Szathmar!

Cu înfrigurare îl caută pe nobilul înaintaş în tratatul gene- alogistului Ottokar Lorenz, îl găseşte pomenit la 1663 şi-i notează reprezentarea heraldică: „în câmp albastru, pe un tărâm verde, călăreț armat, înveşmântat în felul unguresc cu podoabe de aur, căciulă şi manta blănită, călare pe un armăsar ridicat în două picioare".

Hotărăşte să meargă de-acum numai în această direcție, să verifice tot materialul pe care-l poate găsi în Regat sau peste munți. Dar e convins deja. îşi schițează imediat coroana seniorială şi adoptă semnătura *Mathieu Jean Caragiale, comte de Karabey.*

Comte de Karabey deci. Odată stabilit acest lucru, se întoarce cu gândul la vaporoasa Hortense, la pălăria ei cu pene albe şi-i comunică Boicescului la Paris: „îmi pare rău că în seara aia n-am dat buzna peste madame Paciuris, poate am scăpat o ocazie mare. Pe de altă parte, ce-mi putea oferi ea decât făptura? Or nu ăsta e țelul. Â-propos, legătura ta cu dama corsicană mă neliniştise întru câtva, sunt un om sceptic şi mi-e teamă de perversitatea femeii ca de muşcătura unui şarpe. Bine că n-ai urmat-o la dracu-n praznic.

în ultimul timp n-am prea putut ieşi din casă, m-a lovit o răceală trainică. Cât am stat ferit, am scris un roman palpitant în franţuzeşte. E vorba în el de fenomenul atavismu- lui. Exact asta se întâmplă cu mine, mă năpădesc fiorii ascendenţilor îndepărtaţi. Când am să dau de fonduri îl voi publica. Acum aş vrea să fac un petit coup să mă mai înviorez niţel. Ceva bun este să lucrez în sensul Zimcutzei, o ştii, subţirica boieroaică. De primăvară dau asaltul; am să-i spui că am avut le coup de foudre zărind-o şi am să-i cad în genunchi, orice ar fi să fie. Voi fi prezintat Mathieu-Jean penseur subtil et romancier distingue, fiindcă la ea numai literatura şi muzica te pot introduce.

Noua ta aventură, cu doamna de Vllliers, m-a cufundat într-o mare melancolie. M-am gândit că tinereţea mea piere şi n-am flambat încă o aşa afacere. Ţine-te tare, Nicolas. Şi dulcineea mea, precum marquisa ta, e înconjurată de un clan de păsări diffamatoare. Toate au să-i spună că sunt un viţios, un pontagiu, doar-doar Zimcutza are să se effaroucheze. Cât să-mi tragă perna de sub cap. De-aş izbuti până atunci să-mi public romanul! Cu o reclamă abilă s-ar putea convinge că sunt un talent, ceea ce e indiscutabil.

Să-ţi spun ce se mai întâmplă în ţară? Haiducul Stelea a coborât din pădurea Sinaiei şi tâlhăreşte mărginimea Bucureştilor; ultima oară a săltat argintăria palatului Buftea. Şi altă lovitură de bandiţi: la examenul pentru ataşaţi au reuşit Lucă, Djuvara şi Telemache-Mangafa. Nu ştiu dacă tu ai idee de ce mari huligani sunt ăştia! în special Lucă Sturdza - ipochimenul în loc să ajungă în post la Liege, s-a înhăitat cu un popă şi s-au repauzat în Trieste. Aici, chef mare, beţie şi frăţie. Ajung apoi la Veneţia, gondola! gondola! Până s-au isprăvit banii de drum. Şi-au vândut cruciuliţele din aur ca să se îmbarce. Iar la Liege, Sturdzoiul s-a colat cu o damă burjuie, cari moştenise avere. Cucoana i-a propus să fie Alphonse al ei şi s-o urmeze în comerciul cu pânzeturi. Lucă a refuzat. Aici a fost bugomil, nu-l pricep. Până unde poate merge fudulia? Pentru interes, chiar şi principul Bibesco s-a encanaillat - după ce dinase la nobilul Ştirbey, s-a aşezat la masă cu Mâsgă, ginerele popei Lucaci. Ce oameni, ce timpuri! Iţi voi mai scrie curând. Ca un frate, Mathieu-Jean, comte de Karabey".

Cu toată răceala, *comtele* se prezintă la examenul de drept civil, ultimul susţinut de el la fabrica bucureşteană de avocaţi, în schema căreia tocmai intrase juvetele mason Titulescu. Nu-l apucă însă de îndrumător, viaţa sa de student ia sfârşit în 1907. Nu este deloc afectat - o minte ageră câştigă prin neatârnare, doar nătărăii trebuie dăscăliţi. Aşa se umple ţara de patamalagii mărunţi, cu intelectul scopit.

Neatârnarea nu-i certifică însă valenţele politice. Mai ales că, aflat în toiul zaverei ţărăneşti, Karol îi trimite în opoziţie pe conservatori, chemându-l la putere pentru a patra oară pe nevroticul Sturdza, preşedintele liberalilor. Care lasă deoparte răfuielile cu bulgarii şi cere să se facă ordine în satele sumeţite. Astfel că jandarmii noului ministru al Internelor, Ionel Brătianu, se pun pe treabă şi încep să adune zurbagiii de prin coclauri. Pentru a-i priponi pe cei mai sângeroşi, acesta deschide gherlă în fortăreaţa cu numărul 13, Jilava.

Mateiu află puţin din toată tevatura, care altfel nici că l-ar fi interesat. „Dragă amice, e mult de când n-am mai ieşit, cunoscuţii mei cred poate că am pierit. în realitate stau închis în casă, am fost numai la Theophil şi la Mişu, pe Academiei, să-mi fac provizie de cărţi. în Bucureşti e un ger formidabil, mor oamenii de frig pe stradă, gazetele anunţă dimineaţa câţi au mai crăpat noaptea. C'est embetant. La fel, câţi arendaşi au mai căsăpit în Moldova peizanii.

Mă gândesc şi mă răzgândesc la viitorul nostru cari până acum e aşa nebulos! Doar două stele sclipesc ca nişte faruri: moşanca Ghiculeştilor, Zimcutza, pentru mine şi marquisa de Villiers pentru tine. Dacă la primăvară nu mă înfig, atunci condamnarea mea la muncă silnică, adică la mediocritate pe viaţă, e iscălită; dacă reuşesc, plecăm la cucerirea gloriei. Numai noi doi am rămas unu şi unu, cel mai pur sânge bizantino-latino-scit. Drept ar fi să muncim ca barlaboii? îmi petrec timpul dormind şi citind, frigul mă paralizează. Din când în când adaug o pagină la romanul meu, cu credinţă oarbă într-un mare succes."

în martie, îi scrie din nou lui Nicolas: „Iarna durează încă, sunt ninsori mari peste tot. Dincolo de Şiret e revoluţie, se prea poate să fie lată rău, ţăranii organizaţi în bande au

prădat un orăşel întreg sub comanda unui popă lipovean. îi bat pe ovrei şi le devastează casele. Au luat chelfăneală chiar şi poliţaii. Peste tot, popii sunt cei mai răi şi mai stricători. E ceva fin. Aştept venirea junimiştilor, ineluctabilă după căderea bizantinilor derutaţi de răzmeriţă. Acum e un excelent prilej pentru schimbare, te junghie gloata în casă! Dacă vin junimiştii, am şi eu micul meu loc în caşcavalul politic".

într-adevăr, simţind ocazia, lucrurile se precipită în tabăra conservatoare - cele două ramuri ale mişcării decid reconcilierea; Nababul demisionează din fruntea partidului şi septuagenarul Carp îi ia locul. La vârsta sa, Conu Petrache e gata să joace tare. Bizantinii lui Brătianu însă nu dau semne de slăbiciune, rămân la putere. Şi dau ţării un guvern de mână forte.

„Mon cher, în Bucureşti prim-ministru e Ionel, cel mai mare şi mai parşiv pezevenghi - tocmai a pus gheara-i mizerabilă pe Elisa Ştirbey, furând-o aristocratului Marghiloman! Printre boieri a fost panică multă. Revoltele mojicilor au întrecut cele mai oribile scene de jacquerie. Popii au incendiat în fruntea lor averi de milioane, palate, conace, au tăiat oameni în bucăţi, au fript copii. Ţara abia a fost pacificată cu tunurile. îţi voi scrie pe larg despre tot prăpădul. S-a distrus de exemplu castelul Băileşti, ţăranii s-au bătut pe avutul lui Galitzi, i-au împărţit până şi câinii de rasă. A fost lată rău.

Scrisoarea ta mi-a dat curaj. De câtva timp am reapărut pe pistă, dar nu mă prodiguez, evitând le contact des mitocains. Ieri Vlădoianu mi-a făcut cunoştinţă cu o damă cari m-a lorg- nat la masă. E o figură nouă. într-una din serile astea îmi va acorda audienţă. I-am declarat l'ancien repertoire: sunt un tânăr dilettante discret şi valoros etc.; en somme, am pledat cu entuziasm cauza mea: să fiu un greluchon, amant de coeur. în fond, sunt de o tristeţă amară. Pas de galette, plus de galette. Mi-ar trebui o mie de lei. Bun. Să presupunem că aş combina ceva cu toată criza, de unde să dau înapoi? Pe Hagi Delavrancea nu-l poţi tuşa cu aşa sumă. Stau deci şi mă topesc în gânduri. Ce timpuri! Ce timpuri!"

în sfârşit, vine primăvara şi Mateiu începe să se arate mai des în oraş. „Am ieşit cu insistenţă dragă amice şi am operat

prin diverse locuri fine. Acum cunosc pe comtele Montesquiou cari are prin maică-sa pământuri în Băneasa. M-a invitat la dejun şi dîner, vorbind împreună nişte lucruri admirabile. Pe linia tatălui, se trage direct din muşchetarul d'Artagnan. într-o seară am fost la Flora cu el şi cu Jean. E un tip foarte gogue- nard; am aflat aşa lucruri despre lumea ilustră, încât perspectivele mele de glorie au crescut considerabil. De aceea nu cedez, şi te rog să nu cedezi nici tu cu nobila de Villiers, tenacitatea şi încrederea în sine au fost esența vechii aristocrații şi au procurat chiar coroane. Asta se poate şi azi. Eu voi travalia în umbră, să nu deştept bănuieli.

Ca să-ți zic tot, am avut şi oarece escapade amoroase, cari mi-au uşurat punga. Prima: Fou-Fou, franțuzoaica, ai văzut-o şi tu la Nestor. Mi-a acordat rendez-vous-ul la 3; conqueta a fost aşa de rapidă că m-a epatat, două minute! E o enigmă ființa aceasta, un personaj de roman ca Mița Biciclista. Eu cred că e candrie, e deja divorsată la nici douăzeci de ani şi probabil va deveni o gourgandine mizerabilă. Cum nu e un amor, nici un filon, peu m'importe. Apoi, de la 4 la 6, am flirtat cu o curtezană îmbrăcată ceva turbat în Cişmigiu. Eram impertinent, excitat, roulam fraze fine, â la Claymoor. Mi-a spus că am aplomb. Un vrai aplomb princier, i-am replicat eu şi m-am prezintat: prince Bassaraba-Apaffi. Eram îmbrăcat bine, mănuşi gris-clair, ghetele cu capace şi o cravată mauve, vieux-rose ca un lampion. I-am spus că aş face-o moartă chiar, par devant et par derriere. Mi-a dat un ren- dez-vous.

în fine, Hortense e în Bucureşti, înconjurată de huliganii cu cari flirtează. Ce-o fi păzind Paciuris? Dama ensorcelează acum în văzul lumii pe Chrissoveloni, bancherul, excursion- nând în auto-ul acelui levantin. Ce uşor e, mon cher, cu ceva galletă să o flambezi! Ah, de ce n-am o mie de francs! Categoric, mi-am schimbat opiniile despre dame, toutes, mais toutes marchent."

Şi tocmai acum înfocatul Mateiu se îmbolnăveşte, cade la pat; iar după scăderea febrei, rămâne în casă într-o convalescență lungă şi grea. Abia în mai îi scrie din nou amicului: „Dragă Nicolas, am fost foarte bolnav, am fost pe moarte.

c

La vârsta mea, am avut o complicată infecție cu rujeolă, așa de virulentă că palmele mi-erau o rană. Am suferit ceva formidabil, cu bravura unui gentilom. Abia alaltăieri am ieşit. Boala m-a ogârjit mult, ca forță virilă mă simt însă foarte bine. Am un appetit d'ogre. Ca să mă restabilesc pe deplin, o cură de aer la Şosea este absolut de rigoare. O zăresc des pe Hortense, zbârnâie toată ziulica în auto. Seara vila ei stă sub un fel de luminație, am putut vedea că are o bibliotecă cu volume frumos legate în piele roşie. Asta m-a încântat, rar vezi cărți prin case de cocodette; are şi un bouledogue mic, cu urechi elephant, ceva fin. Revin şi cu altele, al tău ca un frate, Mathieu".

Când Berlinul află de complicata infecție, *pere* Caragiale e convins să-l cheme pe convalescent în sânul familiei. Pentru o vară. Bastardul ajunge slăbit, vlăguit, dar dornic să revadă Tiergarten şi toate celelalte. E 21 iunie şi-i scrie imediat fratelui Nicolas: „Sunt în Wilmersdorf. Acum am picat din Bucureşti, trecând prin Pesta. Pentru că tata are musafiri, am primit o cameră în târg. Cela m'arrange infiniment beaucoup. Bien sur, singur te cam plictiseşti. Când, ce să vezi, din prima zi îl întâlnesc pe Henri Coandă, cari e un mare pontagiu, aleargă în curse de automobile şi de cai, face sculptură, pictură, tennis etc. Şi zice că a inventat o maşină de zburat. Duminică mă va prezintă contesei d'Arlong. Asta se nebuneşte după români; Henri i-a urlat la telephon că a venit un conte valah. Vrea neapărat să mă vadă. Mă voi arunca într-un complect violet şi voi încălța ghete cu capace, așa cum stă bine unui tânăr dilettante. Am pus la cale ceva cari dacă se va întâmpla va consterna pe toți capsomanii.

Aici la Berlin e frumos, un timp ideal, numai flori peste tot şi dame. Am fost cu una la o cafenea pe terassă, s-a jurat că nu-şi poate înşela bărbatul cari e leutenant în provincie, dar ne-am baladat pe Landwehrcanal.) Am pelotat-o, am ciupit-o de i-au dat lacrămile, fără niciun pfennig. Te voi ține la curent cu manevrele mele. Scrie-mi şi tu. Pe azurul heraldic dubla noastră stea începe să urce".

Revedea deci Berlinul, după un surghiun de doi ani. „Am de acest loc mare slăbiciune. L-am regăsit cum îl lăsasem.

Eram fericit să nu stau mult pe acasă.“ De fapt, Ion Luca nu-l tolera în locuinţa familiei, de aceea îl plantase la o altă adresă din cartier - zăbăucul de bastard nu trebuia să-i zădărască confortul burghez, în care se instalase ca într-o găoace. Dar strămutatul I.L. nu era ferit de intemperii, vremea rea nu ocolea nici măcar oraşul „său“, îl ţinea captiv în salon. Şi ce să facă atunci? Bătea darabana cu degetele în abanosul biroului-pian. Se gândea la seninul Sinaiei, la desfătarea promenadei dintre pensiunea familiei şi băcănia lui Matheescu. La razele călduroase care-i mângâiau genunchii în ograda lui Gentilini.

în ce-l priveşte, Mateiu iese pe orice vreme. într-o zi îl vede prin vitrina unei prăvălii de lux pe prinţul de Wales probând pălării. Intră şi el în magazin, îi urmăreşte din apropiere ţinuta şi gesturile, iar după plecarea acestuia cumpără cu toţi banii pe care-i avea melonul încercat în faţa oglinzii de viitorul monarh al Angliei: un fetru sobru, britanic, model clasic al fraţilor Bowler. Nu se va despărţi niciodată de el, fascinat de posesiunea unui lucru care, prin atingere, devenise regal. Desigur, tiranul Caragiale nu află de costisitoarea achiziţie - „tata nu e bun la nimic fin, nu mai are idee nici de lume, nici de viaţă elegantă[1]*, îi scrie el confidentului Boi'cesco, „a căzut în cele mai grosolane tabieturi".

Dar iată că Ion Luca este scos din obişnuinţele sale: «Când i-am adus întâiul jurnal care menţiona revolta ţăranilor din Regat, striga că bine le face ciocoilor», notează ochelaristul Luchi. «Voia să plece, să vază ce se întâmplă acolo. într-o noapte, febril şi iritat, a scris textul despe 1907» - un pamflet compus din vârful peniţei şi pus în nemţeşte de tălmăcitoa- rea Mite Kremnitz pentru *Die Zeit.*

Materialul fiind dat anonim, ziarul îl publică sub apostila *Ein rumăniscber Patriot.* După care preaiubitorul de patrie purcede la drum să vază cu ochii lui. „Având în ţară daraveri, m-aşez în trenul Berlin-Bucureşti, cu gândul să m-abat o zi-două pe la Iaşi. Ziua de vineri mi-o consacru de dimineaţă să vizitez redacţia Opiniei. Şi aperitive, şi mezeluri, şi vorbă, şi discuţie asupra situaţiunii dificile. Şi iar vorbă, aperitive, mezeluri..."

întors în nemţime, «după criza sufletească străbătută», Ion Luca merge la un concert munchenez unde ascultă părţi din Amurgul zeilor, ca vechi membru al *Wagners Freunde-,* apoi pleacă la Travemunde pe ţărmul Balticei pentru a scăpa de caniculă.

Spre mulţumirea lui Mateiu, rămas de capul lui. Imediat îi dă raportul amicului Nicolas: „Serile, aici ca pretutindeni, ies regulat şi dacă un pont se iveşte, o abordez pe nobila doamnă cu aplomb oriental, pe cari ele îl admiră. Nenorocirea e că ştiu prea puţin nemţeasca, iar efectul nu e deplin decât cu femelele ce vorbesc franţuzeşte. Aşa că am început un lung flirt zilnic cu două tipese artiste, sculptoare în metal, mesdemoiselles Genevieve şi Gertrude* una cam uscăţivă, alta au contraire.

Dar la un moment, am socotit că trebuia să găsesc şi un pont rentabil. Coandă nu-mi făcuse însă vorba cu nobila d’Arlong! Iar profesoara de englezeşte a fraţilor mei se certase cu bogata americană miss Cocksbell, tocmai când trebuia să mă introducă la acest monstru grotesc - cari tot mi-ar fi pus la dispoziţie o mie-două de mărci lunar, cum pune unui tenor rate ce o speculează fără jenă.

în fine, după o săptămână de galanterie pe terasa cu trandafiri de la Griinewald, sculptoarea Genevieve trebui să plece. O conduc la gară împreună cu amica ei, ne suim în tren, pălăvrăgim până când, din vorbă-n vorbă, Eisenbahn-ul se pune în mişcare. Eu, subţire şi agil, parvin să mă arunc. Rotofeia Gertrude nu sare şi plăteşte treizeci de mărci amendă. De-atunci s-a amorezat mai rău de mine, în fiecare zi billet doux. Eu, cari mirosisem planul ei bogumilic de măritiş, am rupt-o fin. Aş mai fi continuat poate, într-o zi am gustat însă o damă din Hanovra, acroşată la ieşirea din Gara Centrală. M-a luat cu ea prin magazine şi am cinat la Hotelul Junckers, unde noaptea ne-am frământat pe toate părţile. Dar hano- vriana a plecat în zori şi n-a venit la adresa mea, după cum promisese.

A urmat o eră de trei săptămâni în melancolie neagră. Până vinerea trecută când, întorcându-mă acasă trist şi impasibil, văd alergând pe strada Meinecke colţ cu Lietzenburger o tânără damă. Pierduse strada şi citea toate plăcile. M-am simţit odată aşa de energic că m-am mirat eu singur. Şi după ce-am abordat-o în mod subtil, spunându-mi că e franceză, elocinţa mea a devenit aşa de bogată că aş fi putut vorbi în versuri. Ca să nu dispară precum hanovriana, i-am luat un volum din braţe ca să-l citesc - poeziile lui Franpois Coppee. Mare a fost mirarea mea când a doua zi, pe terasa de la Griinewald unde îmi duc toate conquetele, am aflat că noua amică este tânăra Fernande de Bondy din familia conţilor Taillepied, ilustră în Berry. Trei zile sau mai bine zis trei seri cu ea m-au schimbat cu totul. însă acum m-a părăsit pentru o săptămână, acompaniază nişte rude la Baden-Baden. Mi-e tare frică să nu mi se întâmple cu ea ce ţi s-a întâmplat ţie cu păpuşa corsicană, cari pe mine să mă distrugă fără milă. E aşa de fină, cu nişte ochi fascinatori, cu gură mică, roz şi aşa de fraîche şi de pufoasă ca o piersică pârguită".

Nici nu trec două zile: „Dragă amice, dacă într-adevăr amorul mă săgetează acum, sunt pierdut. Am devenit grav melancolic - seara când mă plimbam cu Fernande bras des- sus-bras dessous pe aleile de la Griinewald, mă gândeam că de ce n-avem nişte rente suficiente să ne baladăm fiecare cu aşa câte o ființă. Să avem appartament artistic, auto, garderobă; să nu ne bată nici ploaia, nici gândurile triste! Numai dulcea voce a mignonnei mele mă mai aducea la realitate şi atunci o strângeam lângă mine şi o sărutam cu desperare, parc-ar fi fost pentru ultima oară. Ea mă remontează mult, se cunoaşte că e dintr-o rasă ce-a ştiut să se urce pe eşafod cu fruntea sus strigând: Vive le roi! Abia aştept să se întoarcă, să o mai văd o dată cel puțin.

Cu toate acestea lucrez şi într-un sens practic - am făcut la noi acasă cunoştința unei cucoane Rendisch, născută Falcoyano, cari are un beguin pentru mine. îmi va servi poate, pentru că are multe relații, umblă din ceai în ceai. îmi dau seama că nu te poți lipsi de aşa ceva, de mijlocirea unei persoane simandicoase. Sunt matroane cari fac cu fervoare asta. Te îmbrățişez cu drag.

P.S. Scrie-mi cât poți de repede ce părere ai despre afacerea cu mademoiselle de Bondy. Creierul meu se epuizează

în combinații. Mi-a spus că are un frate ofițer în Indo-China, un fel de Vilfredo de Casanova. Je m'en fous comme de l'an deux. Mai are şi alte rude, foarte bogate. M-am informat. Ar fi chiar un pont de mariaj, cine ştie?".

Fernande. Domnişoara de Bondy revine, în sfârşit, peste cinci zile. Dar, surpriză: „înainte de Baden-Baden, treaba cu ea mergea admirabil dragă Amice, deveneam din ce în ce mai afectuoşi. După întoarcere s-a schimbat cu totul. N-a mai vrut să ne întâlnim aşa des, şi când ne întâlneam se ferea de pupături de parcă aş fi vrut s-o mănânc. Nu puteam pricepe nimic, am aşteptat ce-am aşteptat, apoi i-am adresat o scrisoare goguenardă şi plină de porcării fine, cari duc la jouissance fără a avea nimic a face cu' inviolabila ei virginitate. Afară de asta, misiva era plină de versuri şi de citații cu dublu sens. în sfârşit, tot ce am putut să spui mai grozav în termeni delicați. Şi ce crezi? Aseară am prins de la ea o epistolă indignată către tata, unde spune că i-am scris »une lettre, la plus ignoble, et la plus basse, qu'un franțais du peuple ne se serait permis devant une femme des rues». Şi anunță că fiorosul ei frate vine din China la Berlin să mă provoace în duel!

Acum, frică nu mi-e; dacă într-adevăr vine chinezul ăla şi e unul mai pignouf, îl zdrobesc, dacă e unul mai forte, îl evit. Berlinul e mare. în concluzie, Fernande zice că a rupt cu mine pentru că eram prea întreprinzător; asta m-a amuzat nițel şi dacă n-am avut-o, nu regret. Se pare că ființa e săracă, are să fie nevoită să dea lecții, altceva nu poate. Şi nici dotă ca lumea n-are. Aş vrea să văd totuşi ce fel de bandit e chinezul de frate-său, cari pentru mine e o problemă. Fii atent: odată cu această scrisoare îți trimit şi una în plic pentru ea; lipeşte-i o marcă pour l'etranger şi arunc-o la cutie. Când are să o primească, Fernande va rămâne consternată aflând că am sărit din Wîlmersdorf tocmai pe Coastă, urmând a mă îmbarca pentru Amerique du Sud.

Ce să-ți mai spun? Jean a fost aici, l-am găzduit, după ce toată vara a petrecut în Vale cu alde Boroş, Pilidis, Costea Balş. Au ras tot, de la Predeal în sus, cu excepția lesbiene- lor Simchy şi Mendel. Nu-ți mai zic de el, ştiu că nu poți să-l înghiți. în Berlin timpul a redevenit splendid. O toamnă dulce şi aurită poleieşte străzile, pe cari lunecă limousine cu pontagii et gonzesse şi sclipesc sub lumânări electrice hotelurile parveniților milioneri. Te apucă un fel de sentiment zdrobitor[1]*.

Venise luna septembrie - lui Mateiu i se sfârşeşte vacanța la Berlin şi este împins înapoi în tartarul dâmbovițean, cu dispoziția categorică de a-şi lua examenele restante. Ion Luca îl escortează în vagonul de Bucureşti, împreună cu juna pianistă Delavrancea: «în tren nenea Iancu se da drept cârnățar şi nu se lăsa până când nu provoca gâlceavă». Amuzant.

Mitocănia tatălui aduce nesfârşită silă pe fața odraslei- dandy, care vede în zarea spre care-l trage locomotiva „patria țigăniei; țigăniei fără întocmire, fără stil". Țara în care dănțui după cum vor „geamparalele şi bidineaua**.

Odată ajuns, Caragiale trage ca de obicei la îndatoritorul Vlahuță. A doua zi vizitează editura Minerva, cu care contractează vânzarea «pe veci, deci pentru totdeauna», a întregii sale opere; tranzacția se încheie pentru cifra globală de patru mii de lei. A suta parte din sumele moştenite. Devine deodată extrem de neguros şi irascibil; toate în oraşul care l-a căpătuit i se par „scumpe, anapoda, revoltătoare". încasează biata contravaloare a literaturii sale de-o viață şi se întoarce fără întârziere la deprinderile berlineze. Completate acum cu însăilarea unor poezele, „modeste încercări de gen liric**, pe care le trimite spre publicare Opiniei de la Iaşi. Jenante stihuiri senile.

Aruncat iar în Bucureşti, Mateiu este nenorocit - „mai nenorocit decât ți-ai putea închipui, dragă Nicolas; să stai trei luni şi jumătate în rai, să bați Unter den Linden şi Friedrichstrasse, să flirtezi în Tiergarten, să bei dulcea Lowenbrău, să te plimbi liber, neştiut, plin de toate spețele de curaj! Şi azi să te întorci în această patrie românească unde totul e mizerabil, insuficient şi grotesc, unde damele fine sunt inaccesibile iar tipii absolut imposibili. M-au pocnit deodată atâtea neplăceri! La plecare nu am avut nici timpul să-mi fac ultimele emplettes. în sfârşit, o serie de guignoane. Ies din joc deocamdată - şi câştigasem atâtea atuuri! Rămâne partida ta cu Marquisette, cari mă încântă până la sadism; jouissează la extincție, fără a uita să rămâi un mândru senior".

Se confesează din nou în octombrie: „Corespondența cu tine rămâne unicul meu amuzament aici, dragă Amice. Sunt complet singur. Abia ieri m-am pomenit că un tip îmi sare dintr-o birjă drept în față, gata să mă doboare, ca țicnitul Coandă la Berlin. Era Montesquiou; ne-am baladat fumând pe Victoriei, bucuroşi de revedere. Abia picase din Paris, unde se duelase cu un şantagist ce-i estorca naşa, la vieille comptesse de Courtanvaux.

După ce ne-am despărțit, cu havana între buze, m-am repezit la o bătrână doamnă la cari aş fi

operat demult, dacă boala nu m-ar fi ţintuit la pat. Dar pentru nefericirea mea nobila douairieră nu se întorsese de la moşie, unde va sta până la Sfântul Dumitru. Se vede că nu mi-e dat să ajung milioner. Această damă, cunoscută într-un mod bizar, e avută în păduri şi săracă în rude. Camarilă zero, pădurărie pe trei munţi. Cum s-a-ntâmplat: într-o zi de mai anul trecut, mergând pe Spătarului m-am oprit să văd o antichitate din 1830 cu pridvor la catul al doilea. Acolo ea a ieşit şi a ordonat menajerei să zvârle cu apă. Eu, crezând că vrea să arunce spre mine, am intrat ca un tourbillon în curte să cer cont. Est-ce possible? Am fost poftit înăuntru, unde dama mi-a solicitat scuze în franceză şi a spus că vizaţi erau ţigănuşii ce-i escaladau grilajul pentru a prăda roze. Din una-n alta, mi-a făcut un releve â peu de fondurile moştenite şi m-a invitat să vin pe la ea că e singură. Eu am aprobat-o. Numai că a doua zi am căzut bolnav şi abia acum când m-am întors m-am ţinut de cuvânt. La malchance.

Altfel, mizeria mea este mare, am ajuns la mărunte învârteli, fac cărţi în piele la un legător şi le plasez printr-o damă a lui Vlădoianu; dramoletele merg bine, la fel istoriile vitejeşti. Stau într-o căsuţă a mamei foarte departe de oraş, ca să nu plătesc chiria şi să-mi distrug fondurile pe spălări de lingerie şi mâncare. Tata pentru moment este încâlcit, până vinde partea lui din moşia Frăţeşti. Am uzat de o politică anume cu el, l-am hiritisit în ianuarie de Sfântul Ion şi în februarie de ziua naşterii; nu m-am sinchisit în martie că uită de
BunăVestirea mea, deşi mă trimite atunci cu urări la naş Smedeanu, un Jourdain de Ploieşti, pe cari-l ţine aproape din motive de adultere. în fine, am fost maleabil, l-am aprobat chiar în părerile lui cele mai imposibile şi nu m-am grăbit să-i arunc în faţă crima cu testamentul mătuşii Lenei.

Oftez după Berlin, dragă Nicolas. Acolo erau multe ocazii şi găsisem în contesa Rendisch un bun piston, ea cunoscând cei mai fini ţipi din lumea echivocă, ambasadorii Persiei şi ai republicilor sud-americane, metrese de milioneri, artiste lesbiene, tout un bazar de perversite. Cum însă era vară, saloanele se aflau en etat de chomage; toate ciorile cârâiau cari la *chalets,* cari pe plaje. Aici ce să fac? s-o caut pe Fou, franţuzoaica? fiindcă de Zimcutza nu mă pot apropia aşa. Tu n-ai de ce să te plângi, ai consolaţie într-un amor nobil, cari face din viaţă roman. Dar eu sunt foarte încurcat, nu mă mai ajung, sper că nu mă va ucide krachul".

într-adevăr, Mateiu căzuse în sărăcimea Bucureştiului, locuia printre cei care „nu aprind seara decât o singură lumânare şi-şi spală mănuşile cu benzină când merg în lume". în noiembrie e gata să se predea descurajării. „Sunt prea scârbit de împrejurări, dragă Amice. Am mers mereu noaptea, ca să nu mă trădez, la căsoiul de pe Spătarului unde locuieşte pădureanca cea singurică. Nimic, poarta închisă cu un lacăt preistoric. E ceva lugubru, ultima oară un câine zburlit ca un demon m-a atacat în faţa intrării şi, după ce l-am distrus cu lovituri de baston, s-a refugiat în curte urlând ca o hienă de cimitire. Eu nu m-am turburat şi i-am zis prin grilaj: Je reviendrai. în momentul de faţă, am două combinaţii: dacă merg la Berlin, să o conving pe madame Rendisch să-mi găsească o amatoare de muls; dacă rămân aici, să dau lovitura cu matroana suspomenită, cari trebuie să aibă după evaluările mele o rentă dolofană. Totul atârnă de împrejurări şi împrejurările de şansă. Situaţia mea financiară e ca a Greciei, poate ar trebui să mă sinucid."

Dar, nu după multă vreme îşi schimbă dispoziţia: „Sunt încântat, pentru moment, că am rupt lanţul Universităţei, Nicolas, şi voi reîncepe seria dejunurilor utile cu Montesquiou. Contele e o enciclopedie la douceur de vivre, păcat că apare

şi dispare. Alaltăieri m-am dus iar să văd dacă pădureanca mea a revenit. Aş, de unde, perdelele casei erau lăsate, hiena urla. O mai aştept. E singura combinaţie cari se poate imagina aici, o damă cu rente neconsumate; şi dacă fişele ce am căpătat din vecini sunt exacte, madame Melik strânge la saltea milioane. Melik o cheamă, după bunicii armeni. En tout cas, je n'ai rien â perdre. La întoarcere am văzut pe trottoir o damă cu o etolă aşa artistic pusă pe umeri, şi o pălărie cu pene horreur, horreur, că mi-am zis: asta nu poate fi decât Hortense. Şi nu mă înşelasem, ea era. Ce perle fine în urechi, ce tăietură la rochie - mă cuprindea o melancolie imensă privind-o, nu atât pentru persoana ei, aproape la crepuscul, ci pentru amintirea celorlalte, fermecătoarea Femande, hanovriana cea înfocată, lipicioasa Gertrude... Le revedeam ca în vis".

Onomastica din noiembrie şi sfârşitul anului îl găsesc pe Mateiu în aceeaşi stare de spirit: „Duc o viaţă obscură dragă Amice, nici un amor măcar nu-mi îndulceşte tristeţea ca la Berlin. Ce e de făcut cu perioadele astea anoste care te fură de zile? în sfârşit, m-am prezintat la gonzessa armeancă din Spătarului, şi dacă aş povesti cuiva orele petrecute acolo şi-ar imagina că-i recitez din Balzac. Dar s-o iau de la capăt: nu părea a fi nimeni acasă, curtea era pustie, lătrătorul fugise, din când în când se auzeau olane cari se dezlipeau de pe acoperiş. Mi-era frică, putea să mi se întâmple o nenorocire ca regelui Pyrrhus. După ce inspectasem totul pe afară, am suit scara şi abia atunci am auzit o întrebare oţărâtă: Qui est-il? Mi-am declarat numele şi am intrat ţanţoş.

în fundul salonului era ceva bizar: bătrânica mea stătea-n peş sub un tablou antic şi o pendulă afumată, între doi căţei lăţoşi, unul empaille, altul viu, cari era să-mi mănânce melonul. A urmat o conversaţie â la jambirboc, ne-am zăpăcit unul pe altul. N-am înţeles nimic din situaţie, ştiam că e putred de bogată, până mi-a spus că o macină nişte procese cu un hapsân de popă, cimotie cu răposatul. Că diavolul cu sutană îi taie pădurile pe baza unui zapis măsluit. în final m-a rugat să mai trec pe la ea, fiindcă nu mai pleacă la ţară, vinde totul. Şi m-a întrebat brusc: Vii pentru bani? Eu nu

m-am deconcertat, am zis: comment? la cari a râs apatic. E o damă rece, nu vibrează, Nicolas. O voi cultiva încă în speranța unui testament. Sunt într-o așa nevoie că m-aș mulțumi cu orice. Dacă vreodată voi fi bogat, cred că am să tresar din somn în fiecare noapte când îmi voi aduce aminte de vârsta de acum, l'âge de la noire deche".

Noire? în România anului 1908, aflată tot sub guvernare liberală, situația nu e deloc atât de întunecată. Mica industrie lansată pe vremea Vizirului capătă cheag, iar comerțul cu grâne se întinde voios spre vestul Europei, de unde vin finețuri și delicatese. Dar și zeci de automobile, numărul celor înregistrate în capitală depășind două sute. Situație în care Prefectura hotărăște obligativitatea examenului de *chauffeur,* brevetul respectiv obținându-se după trecerea unei probe constând din frânarea bolidului înainte de a călca o pernă aruncată în față.

Și construcțiile importante se întețesc - începe ridicarea unui palat pentru Camera Deputaților în dealul Mitropoliei, pe locul fostului Divan Domnesc; avansează clădirea din fața Cișmigiului destinată Lucrărilor publice; se inaugurează noul muzeu al doctorului Antipa; se fundează observatorul Societății Astronomice, prezidată de gloriosul amiral Urseanu, cârmu- itorul Flotei Române pe șenalele Bosforului, Gibraltarului, Mânecii și fiordurilor norvege.

Iar în plan strict politic, liberalii primesc cadoul marii rupturi conservatoare de la 3 februarie, când Take Ionescu înființează Partidul Conservator-Democrat, separându-se de boierii autentici ai bătrânului Carp. Noul șef de formațiune, fecior al comersantului Ghiță din Ploiești, ia cu el odrasle de răzeși parveniți, precum profesorul de la Drept, Titulescu, sau Alecu Bădărău, „vulturul Moldovei".

Privitor ca la teatru în imperialul Berlin, fostul dramaturg Caragiale împlinește cincizeci și cinci de ani. Deosebit de domestic altfel, face des drumul la Leipzig, sub pretextul concertelor simfonice locale; în fapt, este ataşat patetic de nostimele *Kellnerinnen* ale hotelului-restaurant Sachsenhof, unde are cameră și masă rezervate. Melomanului I.L., în afară de Beethoven-ul filarmonicii saxone îi place mult Offenbach-ul cântat de orchestra localului. Și o anume Mädchen cu cosițe cât funia de usturoi.

„Programul cu Ceaikovski și Saens ăla nu-l votez", zice el cu un prilej și rămâne acasă, epuizat după ultima vizită, în general, coboară dimineața din dormitor la orele 11 fix într-un surtuc cafeniu, cu tichie brodată pe creștetul capului și cu țigaret de chihlimbar în mâna dreaptă. I se aduce micul dejun, după care citește cu voce tare din noua sa piesă, Titircă, Sotirescu et comp. Parcurge adică lista personajelor. La atât se rezumă deocamdată textul scris: la numele eroilor. Sonoritățile iscate în incinta sufrageriei de prezentarea distribuției îi dezvăluie miezul viitoarelor scene ale comediei. Nu-i rămâne decât să pună mâna pe condei. Alexandrina, Luchi și Tușchi, câte-un musafir când se nimerește ascultă condescendenți. Apoi, până la prânz, dramaturgul pare a cugeta adânc.

în București, Mateiu meditează și el „asupra ființei lui, unică și stranie, impunându-se luării aminte". Impunându-se deocamdată vecinilor, „epatați cum trăiesc singur la mahala, fără nicio slujbă, primind scrisori și telegrame din Paris și Berlin, ieșind sau â la fonfe sau deguise noaptea". Pierduse urma nebunei franțuzoaice de la Nestor, a hetairei din Cișmigiu, o căuta asiduu pe tulburătoarea Hortense. Ținuta lui e acum aproape satisfăcătoare: melon de marcă, vestă englezească, guler înalt, mănuși fine și, bineînțeles, fermecatele ghete cu capace.

La începutul lui martie se postează astfel pe Calea Victoriei, între Fundație și Palatul Regal, pentru a compara caleașca lui Ferdinand al Bulgariei, venit să parafeze delimitarea frontierei pe Dunăre, cu echipajul împăratului Wilhelm, văzut în Tiergarten. Este însoțit de Coandă, ofițer activ în regimentul de artilerie al fortificațiilor. Sunt deja în situația să depene duioase amintiri din escapadele lor teutone de acum patru ani. Față de atunci, Ffenri pare mai potolit, mai aplicat. își dau întâlnire la Șosea în aprilie, pentru bătaia cu flori.

Desprimăvărându-se și la Berlin, I.L. vede cum i se topesc moștenirile și are o idee: „O să mă dau și la olecuță de politică. Poate o ieși și de acolo vreun bine". Se gândește concret la obținerea unei deputății - în situația de candidat trimis de la centru, fireşte. Descăleca deci în București, caută un partid promițător și-și găsește locul printre democrații lui Take «gură de aur».

„Tata s-a întors în țară, Nicolas, pentru politică. De-acum am un filon la Tăkiță, ceva sigur, dacă există siguranță pe pământ. Am planuri mari când ajung iar la Berlin. Frate-meu Luchi mi-a spus că dacă nici vara asta nu-mi găsesc ceva acolo, nu mai înțelege nimic. Eu însă vorbisem cu madame Rendisch, cari se însărcinase cu prezentările la cucoane. Prima: o rusoaică putredă la creier, vârstă și pungă, cu villa luxoasă în Pariser Platz și castel la Charlottenburg. E o combinație de cari știu puțini. Un lucru e sigur: de faci imprudența să nu încerci mereu, oricând și la oricine, niciodată nu vei reuși, rămâi un tip rate. Am avut câteva tentative peste iarnă, dar erau ponturi prea meschine. Peste o

săptămână coana Rendisch vine în Bucureşti. Pentru ca să mi-o fac devotată, îi voi propune un mic joc în doi, ştiu că are un beguin pentru mine. Dacă marşează, ar fi o probă că mă sprijină. Şi atunci voi opera en noblesse. Sau măcar en richesse. Mulți trăiesc într-un voi violent, ca pe vremea Expoziției, nu se mai ajung din petreceri. De exemplu, Paciuris. A cumpărat auto-ul lui Țoțoi şi i-a adaptat o carosserie şic; noaptea sboară în el luminat pe dinăuntru, penele din pălăria Hortensei sclipind ca un nimb de icoană. Nu-i ăsta raiul?

Am fost invitat deunăzi la un dejun, cu tata, de o cucoană de-a lui din Moldova. După cari am zburdat aproape două ore la chaussee cu fiul ei, buimăcit de lume. M-am gândit ce bine ar fi să continue toată viața aşa, numai icre moi, Pommery şi muscal. Astfel încât seara m-am culcat melancolic, întrebându-mă dacă scopul nostru se va realiza şi dacă bannierele ne vor flutura cândva atotbiruitoare. Deocamdată m-am izolat complectamente în suburbie, aşa că dacă aş deveni mâine milioner, nimeni nu ar putea să mă interpelleze. Mahalaua e ca o grottă întortocheată şi adâncă, nicio rază n-o pătrunde. Isprăvesc urându-ți dragă Amice să devii prince-con- sort în Luxembourg, unde nu există periferii şi trăiesc numai

femei. P.S. Nu ştiu cum mai stai tu, dar starea mea financiară e lamentabilă. M-am epuizat făcându-mi ghete şi cumpărând alte fleacuri utile; nu mă căiesc însă, am acum o serie de încălțări fine şi aştept şi eu ceva serios. De scris nu mă mai ocup deocamdată, treaba asta la noi e cam haiducească. Scriitorimea pe care o cunosc e de toată jalea."

*==■■' Dar iată că la 28 aprilie câțiva literați bucureşteni hotărăsc să imite ceea ce se întâmplase cu şaptezeci de ani în urmă pe malurile Senei: înființarea unei Societăți a Scriitorilor. Se copiază *Statuts de la Societe des Gens de Lettres, se* instituie un *Comite* condus de Cincinat Pavelescu şi se stabileşte sediul organizației în camera acestuia de la Hotelul Splendid. Peste o săptămână, în Grădina de vară de pe Şerban Vodă, comitetul pune pe masă adeziunile a patruzeci şi trei de scriitori şi zece scriitoare. Cu această ocazie sunt cheltuiți din cassă şaptesprezece lei pentru achitarea notei de plată (vin şi cân- năciori), din bugetul de trei poli donați de membri.

Ion Luca nu se regăseşte printre fondatorii Societății, transmite doar un mesaj sec prin Delavrancea, pe care îl firitiseşte în localul Capşei la împlinirea a cincizeci şi cinci de ani. Vânduse, cu ajutorul acestuia, ultima ciozvârtă din moştenirea Momoloaiei, moşia Frățeşti-Vlaşca. Din banii obținuți îşi finanțează naveta între Berlin şi Bucureşti, obligat de promisiunea făcută democratului Tăkiță de a-i susține campania electorală. Urmând a-şi scoate cu vârf şi îndesat pârleala după scrutin: deputat, posibil ministru al Instrucțiunii. Stabiliseră trampa tacit, ca de la ploieştean la ploieştean. Ocupat cu operațiunea alegerilor, pe fiu-su Mateiu nu-l prea vede.

Retras din ale prezentului, lefter fiind, acesta merge pe firul poveştii Karabetzilor şi descoperă într-un hronic al istoriei postarpadiene o completare a heraldicii neamului său: „Deasupra scutului, sub puşca hersenianâ, două coifuri aşezate față în față purtând în țimir câte două aripi, fiecare verde în afară şi aur înăuntru".

Verde şi **aur,** acestea vor fi culorile lui; sub dualul verde-aur îşi vede Mateiu destinul. Destin nebulos, cu debut precar. în luna mai îşi schimbă de trei ori adresa: după Miron Costin 42 urmează Popa Tatu 70 şi Atelierului 10 - odăi mizere pe uliție mizere.

între mutări, îl informează pe corespondentul Boicesco: „Sunt encombrat de o serie de griji amice, capul meu e un infern; de aceea am devenit solitar şi din ce în ce mai som- bru. Afacerile nu dau semne să se limpezească. Sper ca până la tranşarea primelor greutăți să fi rămas puține zile. Până atunci, stau paliu şi doar privesc: Hohenzollernul ăla louche, Carol, a împlinit cincisprezece ani şi a fost trimis la Academia din Potsdam. S-a încrucişat pe drum cu Kronprinzul german Wilhelm, cari a venit în Bucureşti. Suverana l-a luat în antrepriză, l-a plimbat, l-a giugiulit, l-a dus la monastiri, la păcură, la teatru - am crezut că vrea să-l violeze într-un acces de erotism senil. Aşa cum era, subțire, spălăcit şi îmbrăcat numai în alb şi argint, teutonul a fost poate cea din urmă pasiune a bătrânei gougnotte Lisbeth de Carmen Sylva. Nici soțioara clăpăugului Ferdinando, la princesse Mary, nu s-a lăsat mai pe jos; a avut pentru acest blond cuirassier un beguin, prea s-au frecat mult. într-o dimineață au plecat în auto amândoi, au inspectat la iuțeală al patrulea de roşiori, apoi au şters-o singuri la hipodrom. Pierduți au fost vreo trei ore. Dacă în tot timpul ăsta nu s-au petrecut mici pelotaje, limbi, suyoane şi alte sadisme aristocratice, atunci proclam că ultima scânteie de erotism s-a stins în vinele familiei regale. Dragă Nicolas, dacă soarta ar fi înfipt deasupra armelor noastre găunoasa coroană a Serbiei, Greciei sau Muntenegrului, sigur am fi ciupit şi noi aşa o bucățică.

Amica mea, madame Rendisch, a sosit în Bucureşti, dar nimic nu mă poate despăgubi de faptul că vara aceasta nu voi vedea Berlinul. Dacă ar fi bogată, s-ar schimba afacerea. Aşa, trebuie să mă dea pe alte mâini; m-a lăsat să înțeleg că afară n-ar fi tocmai greu de găsit un filon pentru mine. Aici nu crede. Ce să-ți mai spun? Conform obiceiului nostru, ies către seară regulat. E un timp prea frumos la chaussee când apune soarele. Uneori cobor spre lac, într-un loc leit Grunewald, unde stăteam cu Fernande până ne asfixia parfumul teilor. Alteori mă instalez pe terasă la Capşa şi privesc cinemato-ul bucureştean, comparând cu ce vedeam de pe terasa lui Rieber pe Unter den Linden. Amintindu-mi cum damele îmi făceau cu ochiul trecând în echipaje, mă cuprinde
o sfâşietoare melancolie. Totuşi nu se ştie dacă în iulie nu mă voi afla din nou acolo. Tata e un om cu nişte planuri pe cari nu le înțeleg, cum nu le-am înțeles niciodată. Timpii sunt indecişi. Poate că voi da lovitura cea mare, în sensul că ajung la Paris prin grangorul Take, obținând o subvenție. E hypotetică însă o vilegiatură sezonul ăsta. Ceea ce e într-ade- văr nenorocit. încă o vară în Bucureşti are să mă suprime. Dar, ce vrei, mon cher? C'est la vie. Trebuie să pistonez şi să pioşez, pour sauver au moins Ies apparences. E lucru mult, masiv, ingrat şi indigest. Dacă aş avea şi eu câteva pogoane, altfel ar merge lucrurile, dar aşa, trebuie să joci cum îți cântă altul, legat de nas ca ursul".

Ursarul Ion Luca îndruma jocul, lâ fața locului fiind. Şi în elementul său: bălăcăreala politică. Tot

anotimpul asudă în echipa impetuosului Take, umblând prin județele țării, combătând ziua în fața alegătorilor programa „patent anarhică a boierilor" şi petrecând apoi în compania tuturor turmentaților, indiferent de partizanate. Pe Mateiu «îl dureau cârdăşiile lui Caragiale, îl sâcâia faima sa de chefliu înhăitat cu muşteriii târzii ai cârciumelor». Cu borâtorii prin şanțuri de cum se lăsa noaptea.

Sunt nopțile neobişnuit de luminoase ce urmează ciocnirii unui bizar corp ceresc cu Pământul în ținutul siberian Tunguska. Acolo milioane de copaci sunt spulberați, iar norii de praf scânteietor trec săptămâni în şir peste Europa. înainte de impact, globul arzător e văzut venind asupra Câmpiei Române, depăşind-o şi dispărând după orizontul Dobrogei, unde juna Delavrancea se afla în vizită. «Am rămas încremenită sub acea dâră de foc, a fost înspăimântător!», îi spune ea lui Mateiu pe acoperişul casei Torok din Piața Teatrului, unde se făceau proiecții cinematografice pentru bucureşteani.

Evenimentul sideral trece meteoritic, presa concentrându-se în septembrie pe ştirile din Balcani: Austro-Ungaria anexează Bosnia-Elerțegovina, iar Bulgaria îşi declară independența, proclamându-se țarat. Trecuseră doar două luni de când Junii turci impuseseră Parlament la Constantinopol, amputând stăpânirea sultanului Hamid; mărețul Imperiu Otoman se destrăma.

La nordul Dunării, în capitala unei monarhii scăpate de necredincioşi în urmă cu două decenii, lucrurile se țin în continuare de rutina europeană - saloanele franțuzite se redeschid pentru mondenitățile de toamnă, amazoanele îşi scot pe Calea Victoriei toaletele de sezon, la Teatrul Național dama Bernhardt vine pentru a patra oară să-şi vândă ofilitele camelii.

Iar chinuitul Mateiu mai expediază o scrisoare amicului de la Paris: „în septembrie am rămas sans le sou, tata mi-a întrerupt renta, spunându-mi să mai aştept. Fără bani, trăiesc izolat, nu mă pot amesteca în banlieue cu vulgul. Ies rar, până când se va ivi ceva. Vara n-am mai plecat, căci familia a venit încoace pentru a asista pe muribunda Burelly, mama Alexandrinei. Asta mi-a adus multă pagubă, la Berlin fiind ponturile fierbinți, damele atât de cordiale pentru nişte nobili principi cum suntem noi. Acolo sunt loviturile sublime, aici bani nu au decât jidanii".

Iarna 1909 trece bovarică peste Bucureşti. Niciun semn de pe frontul ponturilor fierbinți. Ninge mult şi aşezat, vătu- ind urbea. Doar congresul liberalilor din ianuarie tulbură puțin apatia: -roşii» lui Brătianu sunt convocați de urgență pentru a-l înlocui pe şeful Sturdza, alienat mintal. Fiul fostului domnitor de la '48 este dus la ospiciu, preşedinte al partidului fiind ales Ionel, fratele cel mare. Care «însuma talentul, hărnicia, tinerețea şi un nume simbolic pentru România». Karol emite imediat decretul de numire a lui în funcția de prim-ministru. Conservatorii stau pe margine şi aşteaptă, conu' Marghiloman la moşie, crescând cai de curse, Maiorescu la Iaşi, păscând pensia Universității.

Neavând nimic de aşteptat de la guvernarea burjuilor, Mateiu pune la rece încâlcitele imbolduri carieriste şi adoptă ținuta unui dandy placid. Se prezintă astfel la reprezentațiile cinematografice din sala Volta, prima deschisă după proiecțiile Torok, şi asistă la premiera dramei Apus de soare din loja lui Delavrancea. Totodată îşi desfăşoară programul de apariții în cafenele şi de plimbări la marginea de nord a oraşului, unde se scoboară cel mai mult stelele bolții. în nicio împrejurare nu-şi neglijează costumația, ținând cu orice chip să arate detaşarea de «indistincția şi trivialitatea celorlalți».

Un dandy impecabil, asta se străduia să fie. „Dar toată această migăloasă găteală nu era decât un amănunt dintr-un întreg desăvârşit, de o fericită armonie. Cu un creier de minune alcătuit şi un duh scânteietor, putea face fala clubului cel mai închis, nesimțindu-se la strâmt nici într-o adunare de cărturari."

La strâmt era doar cu banii. începe să ia în serios o slujbă în diplomație şi urmăreşte tot ce mişcă pe palierul afacerilor străine. Pentru aprilie notează: vizita la Peleş a moştenitorului Germaniei, care-i aduce lui Karol însemnele gradului de *Feldmarschall*al armatei imperiale; forihalitățile de recunoaştere a țaratului Bulgariei, condus de un Saxa-Coburg; înlăturarea de facto a sultanului Hamid de pe tronul Constantinopolului. Şi alte câteva plictiseli ale treburilor din afară. Una peste alta, prezentul i se pare searbăd, lipsit de măreția epocilor anterioare. „Lumea asta nu va face istorie!"

Sclivisita sărbătoare de la Zece Mai îl află urmărind cortegiul ostăşesc prezentând armele familiei regale şi politicienilor îngrămădiți pe estrada dintre statuile lui Mihai Viteazul şi Heliade. Târziu după-amiază merge la Şosea, unde se scurgeau dinspre Calea Victoriei sumedenie de trăsuri, gătite de la roți la căpestrele cailor cu liliac, albăstrele, crini şi alte verdețuri de primăvară. Anul acesta automobilele prinse între aceste echipaje sunt vizibil mai numeroase - numărul celor înmatriculate crescuse la aproape cinci sute, aşa că inginerul Leonida de la Primăria generală înființase pentru ele o

şcoală de Electricieni şi Mecanici.

Mateiu rămâne pe Kiseleff până la capătul serii, când şarpele auto şi ecvestru se-ntoarce către oraş. Târziu în noapte îi scrie lui Nicolas: „Am devenit cam mizantrop, dragă Amice. N-am văzut-o nici azi pe Hortense şi ea nu ratează fieste ca asta. O fi la Paris? în curând voi întâlni pe Filiti de la Externe, cari se-ntoarce de-acolo. Nefericitul s-a căsătorit cu Sanda Ghica, nepoata viteazului Toderiță, eroul de la Plevna. Asta e una dintre cele trei coarde de viță puse în circulație după plecarea ta. Cine zici că sunt domnişoarele Cantacuzene?
Adevărat că au năravurile unor demi-mondaines, des fines mouches d'or? Spune-mi când trec prin Bucureşti. Ca amoruri o duc prost şi cum sunt â bout, trebuie să pelotez o bonă. Am scris degeaba doamnei indicate de tine, se vede că nu i-a parvenit missiva. îi propuneam o întrevedere unde să discutăm chestia copulațiunei. Păcat. Vlădoianu a lăsat grea o midinettă şi acum trage clopotele mademoisellei Chamberlain. E un mare ipocrit, nu dezvăluie nimic, eu mă fac că nu văd, nu aud. încolo ducem partidă dublă şi suntem destul de mult împreună. M-a târât până şi la jubileul de oină. Quel gâchis. Mai scrie-mi şi tu din când în când, nu uita pe nobilul exilat în patria capsomanilor. Vegetez oribil. Numai dacă tata se va împăca puțin cu mine mă voi putea mişca şi eu la Berlin o lună, două".

La Berlin, după eşecul tentativei de a deveni parlamentar takist, Ion Luca îşi reia traiul potolit, inclusiv creația pe cale orală a comediei Titircă et comp. De scris, scrie numai articolaşe la Universul, a cărei redacție o calcă atunci când îşi ridică tantiemele de la Teatrul Național. „Peste cinci mii de kilometri în drum-de-fier, o zi întregă până la Budapesta. Ceasuri întregi până la Bucureşti am tot tras cu urechea." Iar la destinație: Joia trecută, 21 mai, neavând treabă, mă plimbam încet pe Calea Victoriei, pe la asfințit, privind la forfo- teala aceia de căleşti, birji, automobile - ce mulțime! ce eleganță! ce belşug!".

Undeva, pe celălalt trotuar, ieşit şi el la plimbare, fiu-său Mateiu: „O seară dulceagă şi lină, de un albastru închis, fluid; oraşul pare scufundat în adâncimile tainice ale unei mări. Străzile mişună de lume. închipuirea mă poartă în trecut, evocând vedenia a cum trebuie să fi fost în asemenea seri marile cetăți ale vechimei, Babilonul, Palmira, Alexandria, Bizanțul...".

Ca de obicei la începutul sezonului călduros, high-life-ul bucureştean se instalează sub munții Sinaiei. Unde la 10 iulie castelanii Karol şi Elisabetha întâmpină cu fast pe arhiducele Franz Ferdinand, moştenitorul Austro-Ungariei. Prințul de la Viena e şi el un pasionat călător, asemeni vărului său italian ducele de Abruzzi, care tocmai urca pe masivul himalaian Karakorum. Ambii sunt luați discret în calcul de politicienii dâmbovițeni pentru eventuala schimbare a dinastiei Hohenzollem, captiva Kaiserreich-ului german.

Apoi, din septembrie, lumea pretențioasă se întoarce în capitală, la preocupările obişnuite. Domni fercheşi, doamne gătite se văd la botezurile, mariajele sau înmormântările mai de soi; printre ultimele se numără şi înhumarea profesorului Voinescu de la Belle Arte, mort subit în casa boieroaicelor Florica şi Marica Sion. Maestrul lasă în urma lui cele mai spectaculare marine din pinacoteca românească. în convoiul funerar, destulă boemă, în special artişti ai penelului. Aceştia au acum rara ocazie de a bârfi în plen şi a ticlui strângerea rândurilor.

Pentru moment, pictorii nu sunt adunați în sindicat, Societatea literaților însă, având deja peste o sută de membri, se întruneşte din când în când la cafeneaua Bulevard sub preşedința prolificului Sadoveanu, punând la cale şezători şi alte mişmaşuri de captare a publicului. Care dă năvală mai degrabă la palpitantele demonstrații de pe hipodromul Băneasa, acolo unde evoluează, pe cheltuiala principelui Bibescu, aeroplanul franțuzului Bleriot.

Anul se încheie cu un şi mai straşnic eveniment: în seara zilei de 8 decembrie, prim-ministrul Ionel Brătianu este împuşcat pe stradă, primind trei gloanțe în muşchii umerilor. Atentatorul este alergat şi prins de trecători, dovedindu-se a fi un oarecare Stoianovici, lucrător la căile ferate. Cu tată bulgar. Ziarele se întrec în a făuri scenarii de implicare în afacere a grupărilor politice interne, de la briganzii socialişti la „piratii" conservatori, sau a străinilor «josnici, perverşi, pe care avem datoria de a-i expulza fără milă dintre noi».

Timp în care liderului liberal i se vindecă suficient rănile pentru a-şi putea relua funcția «în satisfacția întregii națiuni, de la bordei până la palat, care dezaprobă asemenea mişe- leşti fapte menite a teroriza pe vrednicii bărbați ce conduc destinele statului».

Până-n primăvara lui 1910, vrednicul bărbat e complet restabilit. Unii spun că l-ar fi văzut la balul mărțişorului camuflat sub masca Sfinxului. Alții, că n-ar fi părăsit deloc conacul său dintre dealurile

Argeşului. Peste iarnă multă gazetărie s-a făcut din nereuşita lui Stoianovici. „Sunt consternat de norocul chior al mizerabilului Ionel, dragă Amice. Trei gloanțe în omoplat. Toate boante! De zile n-am mai ieşit din casă cu toate că timpul nu e aşa urât. Stau închis şi mă gândesc ce bine ne-ar veni să zburăm în auto cu damele noastre pe încântătoarea Rivieră. Aşa ca Rosetti cu Jeanne Ştirbey. C'est un coup de genie: six millions, â ce qu'il paraît. Combinația Emile Sturdza-Divonne e însă doar chimeră, aranjamentul ar fi cu o Cesianu, mult mai dotată. Aşteptam scrisoare nouă de la tine, e dreptul că zilele astea n-am mai fost pe la Capşa; să-mi trimiți tot acolo, am un garpon fidel care le ține. La fel ca Mişu ultimele livres. Ai luat Rostand, Chantecler?"

Abia de Bunavestire Mateiu iese în oraş, să-şi bifeze data naşterii. Astfel întâlneşte la Nestor câțiva becheri, printre care Pilidis şi Boroş, cunoscuți la partidele de tenis din Sinaia. Rămase în grupul lor. „Pe tăcute şi pe nerăsuflate, cu nădejde şi temei, începui o viață de crailâc, de joc. Scârbit de toate peste măsură, năzuiam să aflu într-o viață de stricăciune uitarea. "

La 25 de ani parcurgea o perioadă de urât şi declasare, în care se trezi cultivând relații cu indivizi considerați dubioşi, precum afaceristul Bogdan-Piteşti, perversul Mecena al artei autohtone. Lângă acesta o cunoaşte pe Mărgărita Miller, cvadragenară, traducătoarea dramei *KingLear*pentru Național. Provocat la flirt, răspunde distrat, absent. «Era mai mult un nesociabil, un singuratic, cu aparențe ursuze şi posomorâte.» Se uita pe deasupra, nu vedea lumea, căuta parcă strigoi.

într-adevăr, prin cafe-urile Bucureştilor, bizarul bastard Caragiale îşi ignora complet convivii, traşi pe calapodul Lache-Mache; râvnea deja un loc la masa lui Pantazi şi Paşadia, *conțus nebuleusement.* «Un crai de Curtea-Veche se simțea, exilat într-o epocă de care trebuia să se apere, înălțând în jurul său ziduri masive de dispreț, salvând pe această cale amarele bucurii ale orgoliului său solitar.»

Cu totul altă făptură, Ion Luca vine pentru câteva zile în ţară, înainte de Zece Mai; trage la acelaşi afabil Vlahuţă şi mai face o baie de miticism prin locande. Antrenul *ist gut,* 1 îi lipsesc însă confortul din Wilmersdorf, berea de Pilsen şi blondele *Kellnerinnen* ale Hotelului Sachsenhof. Tabieturile 1 lui sunt zdravăn zdruncinate. în plus, pe cerul capitalei j româneşti coboară noapte de noapte înfricoşătoarea cometă Halley, de care se teme teribil. Altfel, prezenţa lui nu este 1 mai deloc observată. Gazetărimea stă cu ochii pe desfăşura- I rea procesului Stoianovici, atentatorul din decembrie la viaţa f prim-ministrului; învinuit de omor cu premeditare, bulgaro- * iul este condamnat la două decenii de muncă silnică.

Cum, necum, I.L. nu izbuteşte săM vadă pe Mateiu în J timpul sejurului, spre mulţumirea acestuia - dramaturgul avea 1 de ceva timp crize de mânie, de autoritarism mărunt, de 1 ostilitate senilă. Toate agravate de lipsa inspiraţiei şi abuzul 1 de alcool. întors la Berlin, îşi ia supuşii, Alexandrina, Luchi 1 şi Tuşchi, îi îmbarcă în trenul de Liibeck şi se refugiază pe 1 plaja Balticei pentru sezonul estival.

Mateiu rămâne în zăpuşeala dâmboviţeană, nutrind gân- ! duri nu tocmai filiale la adresa berlinezului, „dat în Paşte, 1 dat dracului... cu darul lui de a zeflemisi grosolan şi ieftin, I cu lipsa lui de carte şi de ideal înalt şi cu amănunţita lui I cunoaştere a lumii de mardeiaşi, de codoşi şi de şmecheri, | de teleleici, de târfe şi de ţaţe... ajuns să fie numărat printre 1 scriitorii de frunte ai neamului, maica ta Doamne!". E clar, | hibridul Caragiale nu e un exemplu de fiu iubitor.

■■Dar ne întrebăm dacă dramaturgul însuşi n-a arătat părinţilor ! săi o şi mai gravă nerecunoştinţa atunci când, pentru bene- I ficiul unei moşteniri, s-a dezis de ambii, pe rând, după cum 1 îi dictau interesele.» Ce gratitudine, onoare, probitate - altele 1 erau şi în sufletul lui Ion Luca; nu poţi să nu striveşti năpârca 1 moralei, atunci când te sâsâie amenințător!

Rămas deci în Bucureşti, ostilul fiu îşi umple timpul cer- j cetând isprăvile lui Malamos, derbedeul Curţii-Vechi, sau adnotând studii de heraldică. Rareori prizează istoria de lângă [1] el. Care-i oferă un astfel de prilej la momentul urcării pe tron a lui George *the Fifth,* fostul prinţ de Wales, zărit în 1907 la Berlin; acesta îi succedă regelui Eduard, punându-şi pe cap nu melonul de postav al manufacturii Bowler, ci coroana bătută cu nestemate a Imperiului Britanic. La eveniment se alătură noului monarh Wilhelm al II-lea, Haakon al ni-lea, George I, Alfonso al XlII-lea, Ferdinand I, Frederic al VH-lea, Albert I, Manuel al II-lea şi toată droaia de principi ai Europei.

Cu atâta măreţie în minte, tânărul comte de Karabey calcă în seara zilei de 30 iunie în vila de lângă Cişmigiu a lui Bogdan-Piteşti. Bogătaşul împlineşte patruzeci de ani şi petrece înconjurat de literaţi, pictori şi artişti, ca un protector al artelor ce era. La masă, curcan în aspic, curcan umplut, curcan în sos aromat. Mateiu ridică paharul de şampanie în cinstea sărbătoritului alături de doi ciudaţi aspiranţi la glorie literară, cunoscuţi pe terasă la Kubler Cafe prin pseudonime: Gala Galaction, confesor ecleziastic, şi Theo Arghezi, referent religios. Deşi mai vârstnici, aceştia se arată condescendenţi faţă de fiul marelui dramaturg „naţional".

întors de la Baltică, *dergrosse* Caragiale are o grijă majoră: starea vremii — e convins că schimbătoarea climă continentală îl împiedică să scrie: „Vremea la noi e foarte uscată, prin urmare de lucrat nici vorbă". Aceeaşi problemă e reclamată şi când umiditatea creşte: „Plouă, de lucrat nici vorbă". De fapt, I.L. nu poate depăşi faza simplei listări a personajelor din piesa cu Titircă. Nu găseşte cuvintele pentru a începe scena 1 din tabloul 1 al actului 1; cuvintele care cer prima replică. S-ar da de ceasul morţii ca să i le sufle cineva. Are mare nevoie de sufleor.

La Bucureşti însă, fiul său cel mare versifică dezinvolt, încheie în septembrie sonetul Trântorul: „îl leagănă maneaua, e veşnic beat de vutcă, Să-ncalece i-e frică, pe braţe-l duc la butcă... Dar, el, ce os de Domn e şi viţă de-împărat“.

Cam tot pe atunci augustul Franz Iosef şi moştenitorul său vin în România să asiste la manevrele de toamnă. Karol îşi poartă oaspeţii austrieci de-a lungul fortificaţiilor capitalei, ieşind dinspre Măgurele spre poligoanele unde se desfăşurau unităţile de infanterie şi artilerie de câmp. Chiar la startul operaţiunilor, pe deasupra zboară primul aeroplan militar confecţionat la Arsenal de inginerul Vlaicu.

în suita regală este prezent aventurosul Bibescu, venit în țară cu trei aparate proprii, unul dintre ele fiind hidroavionul cu care decolase de pe Sena. Absentează Coandă, proaspăt absolvent al Şcolii franceze de zbor, care, înălțându-se pe un avion fără elice, se prăbuşise la marginea Parisului; vehiculul «propulsat cu reacție» este mistuit de foc, Henri scăpând doar cu ceva arsuri.

La exercițiile româneşti, niciun accident în aer, doar la sol explodează praful de puşcă depozitat în fortul Tunari. „S-au încheiat şi manevrele, dragă Nicolas, au reînceput războaiele interne - Lăscăruş Catargi a ofensat pe Melot, furnizorul pulberii detonate pe centură, spunând că e un criminal. Acesta l-a provocat în duel, trimițând ca martor pe chefliul Paciuris, bărbatul ilustrei Hortense care-i fusese cândva drăguță. Lăscăruş a refuzat să se bată, zicând că nu vrea să onoreze pe acel bandit. Melot e un fel de cavaleriu de industrie, un nebun sans peur. Alt nebun, Haşdeu, s-a dus la Palat şi a depus un testament prin cari lasă micului Nicolae averea sa. Mămica Mary l-a refuzat, zicând că familia regală nu primeşte legat particular. Acum, averea spiritistului nu e importantă, dar titlul polon de principe e briliant. Mai bine ni l-ar lăsa nouă, împreună cu moşioara şi castelaşul de la Câmpina, bun cuibuşor de nebunii.

în loc de astea, o grămadă de nefericiri, cari de cari mai alandala, au trecut peste capul meu. Ți-am povestit despre madame Melik, baba aia balzaciană cu pădurile defrişate de cumnatul popă. Ei bine, pieptoasa Constantinovicz, sârboaica, m-a întrebat tot aşa: îmi trimiți flori pentru banii tatii? Era în poartă, venise personal să-şi ia buchetul. Ce oameni! Dar e adevărat că am mare nevoie de ceva fonds. Pensia întârziată şi o sumă de cheltuieli m-au făcut să apelez chiar la Delavrancea, pe cari l-am touchat fort galamment. Locuiesc încă afară din oraş, nu la țară fireşte, dans la banlieue. Şi banlieue aici e infect. Deci stau prost. Tata îmi scrie în genul: Frere, il faut travailler, etudier! însă eu înțeleg cu totul altfel viața şi abia aştept să te revăd pe vulcanul parizian. Lâ, au moins, on rigole."

înaintea anotimpului friguros, care încearcă să se impună mai devreme, Mateiu prinde o zi moale, soroasă, la 16 noiembrie, când e onomastica sa; îl întâlneşte într-o locandă de pe malul stâng al Dâmboviței pe Vlădoianu pentru a mai afla noutăți. Amicul avea în tolbă jaful magnific petrecut pe bulevardul Pake, acasă la tânărul Blank, tâlharii fiind aceiaşi care-i săl- taseră argintăria craiului Ştirbey la Buftea; apoi scandalul ieşean cu soțioara ministrului Bădărău; şi declararea *persona non grata* a profesorului Iorga pe sol austriac. Astfel intrară în politică, ajungând la concluzia că „liberalii îşi iau catrafusele; până la Anul Nou, cel mai târziu, conservatorii vin la putere - Take e curățat".

Şi într-adevăr, pe 29 decembrie, Ionel Brătianu demisionează, venind rândul venerabilului Petrache Carp să formeze un nou cabinet. Cu boieri autentici precum Alecu Marghiloman. Printre care se strecoară şi un mămăligar ajuns, Barbu „de la Vrancea", instalat în noul palat al Lucrărilor publice din fața Cişmigiului.

Plimbându-se în primăvara lui 1911 vizavi, pe aleile grădinii plantate de austriacul Mayer, Mateiu începe să înjghebe un fel de jurnal al trăirilor sale berlineze. îşi notează amintirile, gândurile, face proiecția noctambulului Aubrey de Vere. „Sunt vise ce parcă le-am trăit cândva şi undeva, precum sunt lucruri viețuite despre cari ne întrebăm dacă n-au fost vis."

Astfel se naşte Remember. Continuă să chibzuiască la fantasmagorica proză, mai ales sub vraja nopții. Iese în centru numai spre seară, în ținuta personajului său englez, ce nu putea trece neobservată. E deja un *dandy* veritabil al Bucureştilor. Alții se anunță a fi tinereii Adrian Maniu, poet bizantinizant, Rudolf Uhrynowsky, jurnalist cizelat la Viena, sau pianistul Theophil, starul nou-înființatei Asociațiuni Muzicale Române. La sfârşitul lui mai aceştia urmăreasc, aşa cum le stă bine, concursul hipic orânduit sub augurii principelui Ferdinando după modelul din Tiergarten. Lui Mateiu, probele de manej îi zgândăresc aprig dorul de Berlin.

Unde tatăl Caragiale îndură o primăvară oribilă, cu săptămâni întregi înceţoşate. Odată anunțată vara, agresat de junghieturi şi de tulburări digestive, fuge la tratament în stațiune. De data aceasta nu lângă mare, ci sub poalele Pădurii Negre, la Karlsbad. Face cura prescrisă protipendadei, arătându-se aşa cum e: un parvenit oriental, frust, agitat, necunoscător al limbilor vorbite acolo. După ingurgitarea vestitelor ape, îşi lasă familia în Wilmersdorf şi porneşte spre Blaj, invitat de localnici la una din manifestațiile lor campes- tre; aici uită de orice restricții, se îndoapă cu bunătățile ardelenilor şi asistă entuziasmat la ridicarea de pe iarbă a avionului meşterit de binținteanul Vlaicu.

încheind episodul transilvan, dramaturgul merge şi la Bucureşti, unde-şi întâlneşte fiul; Mateiu dorea o funcție mai acătării într-un *staff* de minister şi îi ceruse ajutorul. Ion Luca, stârnit de ghetele,

mănuşile, fistichia legătură de la gât şi de celelalte finețuri ale fiului, refuză categoric, somându-l să-şi găsească o ocupație statornică. Şi să-şi schimbe neapărat portul, să intre în rândul lumii. Incidentul e violent, vestimentația dandy-ului are de suferit.

De acum cei doi nu se mai pot suporta. I.L. îşi face program separat pentru restul şederii: se repede să vadă Podul Grand, scos de pe râul Putna şi remontat peste calea ferată, urcă în Observatorul amiralului Urseanu, gătat pentru public, face o vizită în redacția proaspătului săptămânal Facla al rebelului Cocea şi una noului director al ziarului Universul, Stelică Popescu. Iar la sfârşitul sejurului, cum se încheiase stagiunea teatrală, îşi încasează drepturile şi se întoarce la Berlin sătul de alergătură, dornic să moțăie în halat şi papuci lângă bustul babacului Beethoven. Dornic să fie acasă.

în Bucureşti, junele Mateiu este „acasă"? Chiriaş de suburbie, doarme între ziduri chirpicite, calcă podele boite cu catran, scrie pe-o masă adusă din cuhnie. Nimic domestic nu e al său, totul e de năimeală. Biata sa maică abia de se ținea singură într-alt sărăcăcios sălaş, plângând după casa din Frumoasei şi după suratele de la Belvedere. Oricum, nu avea posibilități pentru el. Pentru unul ca el.

%

Nici oraşul parcă nu mai e leagăn natal; priveşte cu indiferență în mijlocul verii cum rânjesc fundațiile Cercului Militar vis-â-vis de cele ale teatrului Comedia, cum se dărâmă proprietățile lui Guță Roncescu din Piața Palatului pentru apendicele Fundației Regale, cum arde pe Sărindar imobilul Luvru în care-şi avea sediul Societatea Scriitorilor, a cărei arhivă se face scrum. Priveşte cu indiferență, nu-i pasă nici de zidăriile, nici de patrioții locului. Toți şi toate îi calcă pe inimă. Patricianul Ovidiu trebuie să mai fi simțit asta, în Pontul Axeinos.

„Credeam că uitaseşi de exilatul tău frate, dragă Nicolas, că plăcerile Parisului te-au aruncat peste vreo stea de cinema. Am văzut aici, la Pathe, Amor fatal cu Lucica Bulandra. Şi mi-am reamintit-o pe furioasa Fernande. Cum mă amenința ea cu chinezul ei! Că vine din Singapour şi mă fărâmă în duel. Tempi passati. Scrisoarea ta mi-a făcut o plăcere enormă. Struneşte-o bine pe Marquisette. Avânți. La mine încă nimic, caut, cotrobăi^ Am aflat că Jeanne Ghermani nu e tocmai aşa bogată cum se spune. în plus, aici e foarte castă, dar la Berlin trăieşte vițios cu două lesbiene. E ştearsă deci de pe listă. Ştearsă e şi Madame Kalindero, a murit alaltăieri - aveam o mică afacere de vânzare cu ea, trei vechi bijuterii, aşa că am fost la înmormântare. Fănică venise cu un juben ca al lui Franz Iosef pere, însoțit de Dudu, care a leşinat de mai multe ori. Eu stăteam după un stâlp, lângă nişte dame cari calomniau. Cantacuzino, ăla cu pelerina, privea şi el ascuns. Hoțul de Galitzi la fel. Toată lumea bună venise şi adresa condoleances lui Iancu Kalinderu, cari parcă nici n-avea idee pe cine îngroapă. Aşa că azi sunt obosit şi trist, dragă Amice - lucrează tu şi pentru mine, să scap din parşiva asta de coclaură."

Mateiu se luptă din greu cu dezabuzarea estivală, cu lipsa evenimentelor la care să poată participa stând în față. îl doboară amorțeala străzii, o amorțeală scălâmbă, orientală. Singurul fapt care-i animă puțin placida viețuire este vizita în România a mareşalului Nogi, eroul japonez de la Port Arthur, cuceritorul celui mai fortificat loc din lume, apărat de ruşi cu cincizeci de mii de soldați. Fastul primirii acestui
fanatic învingător este urmat de o inspecție pe linia de apărare a Bucureştiului, prilej pentru care ministrul războiului Nicu Filipescu echipează de luptă bunkerul Chitila şi tunurile sale de flanc. Focul încrucişat al acestora acoperă cu obuze şi mitralii întreg arcul dintre fortul 1 Mogoşoaia şi fortul 18 Chiajna. Nimic n-ar fi supraviețuit acolo.

Dar nu demonstrația militară îl captivează pe Mateiu, ci marele Ordin al Răsăritului de Soare acordat lui Karol, a doua distincție în ierarhia niponă, după magnificul Ordin Imperial al Crizantemei, rezervat samurailor. Desenarea lui în detaliu îi procură multe ore de desfătare. Şi de uitare.

în sfârşit, spre toamnă, Ion Luca vine la sentimente mai bune față de bastard; nu din cauza preocupărilor heraldice ale acestuia, ci fiindcă aflase că răznitul său fiu scrie! Că ar putea fi totuşi capabil de ceva. îi citeşte sonetele, vreo douăzeci, şi ia hotărârea să-l lanseze ca poet. E şi asta o cale de a-ți etala gena de creator, de a te făli cu sămânța, când tu, *litteralement,* eşti steril.

Organizează deci o călătorie în trei, el, versificatorul şi nelipsitul Vlahuță, la Iaşi, unde-şi avea sediul Viața Românească, în redacția revistei îl abordează abrupt pe directorul Ibrăileanu, cerându-i debutarea tânărului cu numele Caragiale. De pe margine, uitându-se peste producția oferită, redactorul Topârceanu are ceva rețineri, drept care este apostrofat de corifeul teatrului valah: „Da'

cine eşti tu, mă!“. Incidentul e închis prin acceptarea manuscrisului pentru publicare.

Gestul lui I.L. de a sprijini un poet e neaşteptat, «ştiut fiind că din toată lirica înțelegea doar baladele lui Coşbuc. N-a depăşit niciodată acest nivel». Postura de protector se încheie însă aici. „întorcându-ne împreună, mi-a făcut în tren o scenă de o violență extremă prezicându-mi eşecul planurilor mele de viitor: N-ai să fii nimic, nimic. Te înşeli amarnic bizuindu-te chiar pe cel mai mic sprijin din partea mea! aşa îmi striga, învinețindu-se la față.“ Enervantul drum pe calea ferată reuşise anularea singurului fapt cu iz paternal al epuizatului Ion Luca față de autorul *in nuce* Mateiu.

Urmează o iarnă a învrăjbirii, în care marile ninsori din jurul datei de 1 februarie 1912 troienesc nu numai edificiile Bucureştiului, ci şi principalul său eveniment cultural: Jubileul Caragiale. Inițiat de Academia Română cu prilejul celor şaizeci de ani împliniți de «dramaturgul neamului», operațiunea îngheață repede în fața neacceptării sărbătoritului de a veni în țară pentru a urca pe scena festivităților.

Respins de două ori la premiile impozantului for, atât cu opera teatrală, cât şi cu proza scurtă, Ion Luca nu e dispus la gratuități academice. După cele două picioare în fund, refuză să joace *ă la roumaine.* Rămâne la Berlin, unde se vesteşte de data aceasta o primăvară minunată.

Care nu întârzie nici în capitala dâmbovițeană, unde, imediat după Bunavestire, debutantul Mateiu îşi vede publicate în Viața Românească treisprezece sonete. De data aceasta, clasicul I.L. vine în țară, onorează redacția din Copou însoțit de Vlahuță şi de proaspătul debutant, pozează, perorează, toastează. Se simte excelent în rolul de *pater et magister.* Mateiu savurează şi el situația, dar la întoarcere nu-şi poate scoate din minte strigătul istericos al sexagenarului din toamna trecută: „N-ai să fii nimic, nimic, nimic!".

întors la Berlin, Ion Luca se pregăteşte să recepționeze ecourile micului eveniment valah; unda propagată la Iaşi se stinge însă înainte de a văluri cât de cât în lumea literară. Doar o scrisorică a linguşitorului Panait Cerna vine prompt: «Iubite nene Iancule, băiatul d-tale e un talent remarcabil! Poeziile lui sunt numai Momente şi Schițe bine prinse! Te felicit din inimă!».

„Mulțumesc şi ție pentru gratulație, dragă Nicolas, dar îți dai seama, poezia e filon? Altă muză trebuie să ne inspire pe noi. Am citit că au fost admişi la concursul Externelor trupții Florescu, Vichy-Celestins şi unul din familia Potocki, ridicată la demnitatea princiară pentru fidelitatea arătată lui Ferenț-Joşca. Trebuie să-l întâlnesc pe Vlădoianu, să mă informeze cum s-a conspirat chestia. Jean e luat în armată şi plantat la regimentul al patrulea în Bucureşti. De anul ăsta titrații sunt încazarmați, ca în Franța. Quelle horreur! Toți fug care încotro; muşchetarul Montesquiou pleacă zilele astea

la maică-sa, pe domeniul ei din Fezensac, la fel Uhrynowsky, de cari m-am apropiat mult. Aveam cu ei punctele mele, îmi foloseau. E obligator să te lansezi în lume, să fii monden - numai aşa îți faci relații cu țipi fini şi dame plăcute. Nu se ; ştie de unde poate ieşi ceva. La succes se lucrează subtil, j îmi pare bine că tu avansezi în direcția asta. Nu e aşa că Monte-Carlo ți-a părut superior la orice, chiar Parisului? Ce | rafinerie, ce voluptate, ce envergure. Mă întrebi de Zimkutza - mai nou se afişează la Croix-Rouge, unde nu pot acționa în ' larg. Numai boieroaice fandosite. Cât despre bizara Melik, o ' fi la conac să-şi păzească pădurăria, o fi murit? Demonul ăla I de cerber-hienă, cu cari mă şi împrietenisem până la urmă, 1 urla iar în curte a pustiu. Mă voi prezintă totuşi periodic pe ' Spătarului în chestia testamentului. De ce n-ar face-o baba? a Măcar pentru a-l otrăvi pe furul de popă. Altfel îmi petrec ■) timpul dormind şi citind. Din când în când scriu o pagină ; la roman. Adăugăm digressiunile tale şi îl editățm cu portre- 1 tele noastre pe hârtie de Japonia. Bine tradus în şapte limbi, I năucim Europa. Strivim România."

Până una alta, ce se mai întâmplă în țărişoară? De luni bune se poartă o luptă la baionetă între cele trei grupări parlamentare: conservatorii boierului Carp, liberalii lui Ionel şi caracuda lui Take. Răbdător până la un punct, Karol alege a patra variantă pentru guvernare şi învesteşte la 28 martie un cabinet condus de junimistul septuagenar Titu Maiorescu. Asta în contextul unei acute agitații la sud de Dunăre, unde Grecia, Bulgaria, Serbia şi Muntenegru sunt pe picior de război cu Turcia, deja hărtănită.

Deşi lucrurile nu par a se calma, nici în plan intern, nici peste fruntarii, spre sfârşitul primăverii populația de şapte milioane a Regatului sărbătoreşte cu voioşie ziua de Zece Mai; locuitorii capitalei fac risipă de flori cu care se bombardează începând de la Arcul de Triumf până la apa Herăstrăului. Mii de beligeranți iau poziții fie pe trotuoare, fie în nesfârşitul convoi al vehiculelor. Pentru prima oară numărul birjelor, caretelor şi trăsurilor pare a fi depăşit de cel al cupeurilor motorizate, ajunse la peste opt sute; pocnetele țevilor de eşapament reuşesc să acopere plesniturile de biciuşti ale

muscalilor. Damele în maşini arătoase, precum Martha Bibescului, sunt straşnic ţintite cu liliac. Nu mai puţin vaporoasa Miţa, care şi-a lăsat de multă vreme biciclul pentru un fornăitor Panhard. «Concordia pluteşte peste această gingaşă desfăşurare de graţii», ar fi spus infatigabilul Claymoor.

La o lună după carambolul din Herăstrău şi ciocnirea Titanicului în Atlantic, bucureştenii se pregătesc de îmbarcare pe acceleratul ce suie Valea Prahovei tras de arătoasele locomotive Pacific. Evenimentele încep să lâncezească, ştirile devin fade: prinţişorul Carol, moştenitorul moştenitorului, absolvă la Peleş bacalaureatul; proaspeţii deputaţi Titulescu şi Stelian Popescu îşi ţin discursurile inaugurale în Cameră; ardeleanca Veturia Triteanu cântă Wagner la palat, acompaniată de Enescu, muzicianul Casei. Doar două mici jafuri, unul în Tei, altul în mahalaua Crângaşilor, şi două căderi mortale, una de pe binalele Şcolii de Arhitectură, alta de pe eşafodajul Hotelului Athenee, aruncă un praf de sare în zeama leşioaselor reportaje de vară.

Era după-amiaza zilei de 22 iunie când soseşte pe telegraf vestea morţii lui Caragiale la Berlin. Acesta tocmai pusese de gând să se urce în tren, să-l viziteze pe Goga, poetul puşcăriaş de la Seghedin, pentru ca apoi să bată iar Bucureştii. Nu se putea lipsi de oraşul ăsta, trebuia să-i inhaleze colbul şi grosolănia.

Nu mai apucă, Tuşchi îl găseşte înainte de prânz lângă pat, neînsufleţit de şapte ore. Cellica, găzduită în Wilmersdorf, aleargă la doctorul din apropiere, Luchi se repede la Legaţia română şi la pompele funebre; Alexandrina, năucită, aprinde lumânări.

Peste două zile, către seară, tânăra Delavrancea aude soneria de la intrare. «N-am desprins lănţişorul de siguranţă pentru că n-am recunoscut persoana îmbrăcată în negru, cu un şal verde-gălbui înfăşurat în jurul gâtului, care dădea o expresie sinistră figurii vizitatorului. A rostit cu un glas solemn: *Je suis venu voirfeu mon pere.* Insul dădea o impresie gro- tescă, de coşmar. M-am speriat, am chemat-o pe Tuşchi - era Mateiu. N-a îmbrăţişat pe nimeni, a înaintat cu paşi lenţi până la odaia în care nenea Iancu era întins, acoperit cu garoafe şi l-a privit lung. Ne-am retras, lăsându-i singuri.»

Lăsându-l singur, gândind în răspăr: „S-a prăpădit tata, făcându-mă stăpân pe una din marile averi bucureştene ale timpului. Mulţumită averii sunt om de lume, de lume mare, de al cărei trai mi-e îngăduit astfel a mă împărtăşi".

Asta pierduse îndoliatul cu fular verde-galben: mulţumirea averii. Şi nu e dispus să treacă peste. «în carnetul său intim a scris, la moartea lui Caragiale, rânduri nereproductibile.» Rânduri furioase. Şterse, distruse de harnicii zapcii ai manuscriptelor române, pentru ca portretul lui Ion Luca să rămână „de manual". Mincinos, adică, precum istoria.

De fapt, trezindu-se deodată singur, bastardul e mai speriat ca oricând. Cum va supravieţui băneşte? Cât poate rezista un nelefegiu fără stipendie? Se-ntoarce imediat în Bucureşti, copleşit de confuzie, debutând într-o situaţie cu totul nouă. înainte de a urca în tren, îi scrie lui Boicesco: „Sunt în bahnhof, ai aflat, s-a dus; nimic n-a rămas în punga moştenirii, banii mei de la mătuşa Lenei s-au topit. Mai mult ca oricând simt ce înseamnă să nu ai starea ta. E deplorabil până la sinucidere să n-ai niciun sfanţ".

Penuria îl determină pe orfanul Berlinului să se lipească de pricopsitul Bogdan-Piteşti, *mamma* scriitoraşilor dâmboviţeni. „Ne-am legat repede. Mă duceam să-l văd des, fiindcă mă împrumuta foarte îndatoritor cu bani. Era un farsor destul de ieftin, dacă nu stereotip. Şi mai presus de toate potlogar, unul grosolan şi naiv." Ce altceva să-i ceri unui Mecena din popor?

De rezon, începe să scrie articolaşe la Seara, ziarul patronat de farsorul argeşean. Care oferea cu larghеţe credite nerambursabile celor ce-i stăteau în preajmă, fiind sursă de câştiguri pentru o serie de mici profitori, cum ar fi pamfletarul Theo Arghezi sau amicul lui de cafenea Galaction. Mulţumită culanţei lui Bogdan-Piteşti, oropsitul Mateiu îşi poate cârpi cât de cât garderoba, îşi poate continua viaţa alături de semeni eleganţi precum invidiatul poet Maniu. Ca să-i fie fârtat, trebuia de urgenţă să-şi înnoiască ţinuta, să-şi procure şi el ghete şi mănuşi din *chevreau,* inele cu pietre şi batiste de mătase. O ia, pas cu pas, pe calea asta.

Prin septembrie, aflând că se plănuieşte o coaliţie a partidelor conservatoare, se alătură echipei Cantacuzino, vizând să-i fie Nababului *secretaire* la primăria capitalei. „Nu vedeam nimic altceva la îndemână." începe prin a-l cultiva pe fiul acestuia, prinţul Mişu, dandy exemplar şi mason notoriu. însoţindu-1, ajunge să frecventeze Societatea teozofică română condusă de inimoasa Bucura Dumbravă, divă a Crucii cu Trandafiri. Duminici la rând este prezent în clădirea din strada Doamnei a Băncii Blank, unde aveau loc întrunirile teozoafei. Stă rezervat într-un colţ, ca un adevărat observator rosicrucian. Contactul direct cu o lojă masonică te revigorează mult, îţi trimite ambiţie în vene.

Apoi, în octombrie, situaţia politică se precipită - regele nu mai aşteaptă reconcilierea conservatorilor şi îi cere lui Titu Maiorescu să-i primească pe takişti în guvern. Astfel că primesc portofolii în cabinet Take însuşi, la Interne, Alecu Bădărău, la Lucrări publice, şi prinţişorul Mişu Cantacuzino, la Justiţie. Mateiu îşi simte şansa, intră în freamăt.

Trecând de colo-colo, într-o seară conversează la cabaretul Maxim's cu numita Wanda Christodulo, „o coloneleasă gen vaudeville, abia venită din fundul provinciei". Şi se produce un declic: se impunea atacarea lui Take Ionescu! „Ei îi datorez ideea, dragă Amice. Nimic mai logic, tatăl meu avea în partidul conservator-democrat state de serviciu a căror amintire era încă proaspătă. A mă înfăţişa era deci indispensabil. Mi s-ar fi reproşat pur şi simplu că n-am venit să solicit, dacă m-aş fi trezit să mă plâng de indiferenţa partidului."

A doua zi Mateiu este în anticamera «marelui european». Guturănit, acesta nu venise, rămăsese acasă în pat; ministrul Bădărău primea în locul lui. „Ăsta e un fel de vicar al lui Tăkiţă, Nicolas. îmi vorbi la început de o vagă sinecură la Instrucţiunea publică. Hotărât să încerc de data aceasta lovitura cea mare, l-am întrebat de-a dreptul, fără ocolişuri, dacă funcţia de şef de cabinet la ministerul său era dată, adăugând că dorinţa cea mai vie a tatii era de a mă vedea ataşat pe lângă el, Vulturul Moldovei. Oare graţie acestei braşoave să fi câştigat partida?

Cum să-ţi descriu sensaţia pe cari am avut-o auzindu-l cum dădea ordin să se facă actul de numire? Şi eu mă văzusem

funcționar la primărie! Soarta, binecuvântată de data asta, îmi punea în față ceva cu mult mai presus. Şef de cabinet! înțeleg, sunt cu toții sub impresia morții marelui lor dramaturg - încă nu i-au sosit rămăşițele şi-l aşteaptă ca pe sfintele moaşte. Tot rămâne greu de priceput cum ministrul cel mai angajat, având atâtea obligații electorale, a putut sta zece zile după primirea portofoliului fără să-şi ia directeur. Postul trebuie să fi fost aprig solicitat."

Directeur! Pe 29 octombrie apare Monitorul Oficial cu decretul prin care «domnul Mathieu Jean Caragiale este numit în postul de şef de cabinet la ministerul Lucrărilor publice în locul antecesorului, demisionat». Iată-l deci în posesia funcției jinduite, „această cheie aurită'pe cari atât o dorisem şi pe cari, în ciuda a orice, nu dezesperasem de a o obține", îşi caută imediat prietenii pentru a-i invita la o primă cină „ministerială" - Uhrynowsky bate Viena, Vlădoianu nu apare nicăieri, la Capsa doar edecuri, la Kiibler doar jalnicul Costea Balş. *Y compris* Simchy Lahovari şi urâta Mendel. Consumă singur un flacon de coniac, închinând în cinstea zeului Comus.

Nu se deprinde încă bine cu pretențiile postului, când are loc o silnică perturbare a noului său program: pe 18 noiembrie este adus în țară corpul lui Ion Luca, scos din necropola cartierului berlinez de reşedință. Iar în 22, declarată zi de doliu național, pe ploaie şi lapoviță, au loc funeraliile aranjate de guvern. Cortegiul, precedat de o formație militară cu arme, drapel, muzici şi multă popime, pleacă din fața bisericii Sfântul Gheorghe, unde oficiase episcopul Nifon al Dunării de Jos. După ce face un ocol prin fața Teatrului Național, pentru a se da un decor potrivit elocinței domnilor Take Ionescu, Sadoveanu şi Davilla, porneşte prin zloată pe un drum nesfârşit spre cimitirul Şerban Vodă.

Cu un pas în urma văduvei şi a celor doi copii legiuiți, bastardul Caragiale păşeşte între țepenii oficiali şi amicii băftosului moştenitor al Momoloaiei; printre aceştia, încornoratul naş Smedeanu cu soața, dar şi Delavrancea, Vlahuță, Gherea - coborâtori, ca şi dramaturgul din Haimanale, ai unor țărănoi, căruțaşi, cupeți. Mai lipseau piețarii Sinaiei, şontorogul Gentilini, Ghiță, băcanul Matheescu Un noian de
pârliți îl înconjura pe Mateiu în urma vehiculului mortuar, care de care mai plouat, mai cioclu. Nici strop de sânge nobil în acea apăraie de țopârlani.

Zloata înmormântării e înlocuită curând de ninsoarea ce precedă Crăciunul. Ninsoarea e biruită şi ea de gemi Bobotezei. Iar gerul, de zloata care aduce Pastele. După care 1913 intră în linie dreaptă. Şef de cabinet al ministrului Lucrărilor publice, Mateiu se simte „guvernamental" şi savurează un promițător debut de carieră.

Nu prețuieşte însă pe niciunul dintre membrii echipei din care face parte, cu atât mai puțin pe prim-ministrul Maiorescu; junimistul apare constant în aceeaşi ținută sărăcăcioasă, de o banalitate şi lipsă de gust nepermise: pantaloni plumburii, jachetă neagră, jiletcă cenuşie, cravată ieftină, pălărie oarecare, mănuşi croşetate în casă şi încălțări mitocăneşti cu carâmbi scurți. Cum poate fi un ins atât de insignifiant? Unul care călcase, în tinerețile lui, Friedrichstrasse şi Unter den Linden! La vârful ierarhiei n-ar trebui îngăduiți decât *arbitri elegantiae,* chiar şi în conjunctură de război.

Era vremea în care patru țări din Balcani se înglodaseră în atacul lor asupra Turciei, declanşat cu luni în urmă. Şi acest premier al României neangajate se găseşte să profite, cerând ritos Bulgariei rectificarea frontierei comune. După săptămâni de presiuni de o parte şi tergiversări de alta, Karol amenințând cu «ocuparea militărească», iar țarul Ferdinand cu răspuns pe măsură, intervine mediația marilor puteri europene. Care opinează că solicitarea valahă ar trebui acceptată. Succes spectaculos pentru jerpelitul Maiorescu şi guvernul său. Bătrânelul junimist îşi întăreşte poziția şi pare gata să gireze o cârmuire lungă.

La cei douăzeci şi opt de ani împliniți acum, Mateiu întrevede în sfârşit concretizarea planurilor sale de viață. Trăieşte senzația că a dat de *filon* - filonul care permite realizarea ambițiilor unei lungi adolescențe. „Poziția aceasta a mea, dragă Amice, poate fi o bună sursă; dar trebuie multă supleță, multă discreție. Precum şi anume relații rafinate - ştii bine că, după modelul curții celui de al cincisprezecilea Louis,
fiecare damă de la noblesse era şi o mare gourgandine şi o maquerelle de forță. Tradiția franceză nu s-a pierdut încă. Mi-ar fi foarte utilă madame Rendisch, e făcută pentru combinații de-astea. Dacă nu acum, atunci când? Mă simt într-un moment de vârf al existenței. Parcă şi arăt altfel.[0]

Cum arată micul demnitar Mateiu? «Sprâncene încruntate peste nasul puternic, ochi voalați, bărbia înfiptă cu îndărătnicie în gulerul înalt. Părea scund, fiindcă era puțin aplecat de umeri, dar nu era. Vorbea rar, printre dinți, colțul stâng al gurii tresărindu-i mereu ca şi cum ar fi vrut să exprime un început de dispreț.»

Poate e puțin sastisit, dar merge la minister şi se afundă cu zel în suplinirea carențelor administrative ale şefului său, obositul vultan Bădărău. Moldoveanul e lipsit de metodă, împrăştiat, neglijent, distrat şi febril. „Muncesc, muncesc zdravăn, dragă Nicolas. Mă dărui cu cel mai uimitor randament priceput cu putință, încercând să organizez, să pun în ordine. Nu-mi arăt totuşi măsura puterilor decât pe jumătate. Constat cu regret că şeful meu nu şi-a dat seama de adevăratul chip în cari i-aş putea fi util, ceea ce va întârzia afirmarea mea. Şi răsplata."

Nu după multă vreme, o primă recompensă pare a se ivi: posibilitatea de a fi propus la decorare cu „micuța cruce a Sfântului Stanislas", în timpul vizitei la Bucureşti a marelui duce Nicolae Mihailovici. învață o frază protocolară în ruseşte şi participă la recepția de gală în impecabilă ținută *gris-noire,* cu cravată albă şi pantofi de lac lucrați anume pe bulevardul lui Pake. N-a fost să fie.

Deşi are cheltuieli mari, Mateiu se vede nevoit să întrerupă legătura cu Bogdan-Piteşti şi cu gazeta acestuia, fervent anti- takistă; în paginile Serii, ministrul său era acuzat sistematic de implicare în tot felul de abuzuri şi tranzacții necinstite. Se lipseşte deci de banii generosului afacerist pentru a putea supraviețui în tabăra puterii. Pe 9 aprilie, când Bădărău împlinește cincizeci şi cinci de ani, este prezent toată seara la vila acestuia din parcul Jianu. Nimic mai indigest la o petrecere decât rubedeniile şi bucatele moldovenești.

Peste două zile însă, când alt personaj, conservatorul Delavrancea, ajunge la aceeaşi vârstă, îi ignoră aniversarea. Deşi fusese invitat personal de fiică-sa, recunoscătoare pentru sprijinul dat în validarea Asociației Muzicale. într-adevăr, pusese o vorbă în chestiune omologului de la Justiție, „în numele celestei arte a sunetelor". Care merita susținere, fiind de esență divină, ca şi arta literaturii.

Melomanul Mateiu era subjugat acum de literatură, în special de roman; preceptele care cârmuiesc alcătuirea textului suprem, cel romanesc, îi sunau în cap, instrumentele se acordau. Asta se vedea cumva, răspopitul Arghezi scriind: •«Domnul Caragiale, ca să poată crea aşa cum doreşte, ar avea nevoie de o schimnicie într-o țară depărtată şi de cincizeci mii de lei venit».

Foarte adevărat, desigur, cu excepția «schimniciei»; nicio zi nu se cuvine a fi trăită în flenduri, desprins de lumea căreia vrei să-i rupi gura. Trebuie să-i sari în ochi, *elegant, medailles, romancier*. în numărul pe martie, Viața Românească îi publică ultimul sonet, Dregătorul: „Cu duhul său cel ager, cu mintea-i iscusită El multe uneltit-a şi câte-a şi-ndurat Ca-ncet, treptat, s-ajungă, slăvit şi tămâiat". Cu acesta încetează activitatea poetică. Rămâne în proza de balamuc a politicii balcanice.

Care deborda. Chiar dacă ministerul lui Bădărău nu avea tangențe cu stratagemele externe ale prim-ministrului Maiorescu, evoluțiile din afară îi captează atenția lui Mateiu. La mijlocul lunii iunie alianța creştinilor balcanici se destramă, Ferdinand al Bulgariei ordonând atacarea pozițiilor regelui Constantin în sud şi a celor ocupate de trupele lui Karagheorghevici în vest. Obiectul disputei: Macedonia. După aprige lupte zonale, atât grecii, cât şi sârbii sunt nevoiți să ia poziții defensive, sperând într-un acord de încetare a focului. Dar bulgarii continuă în forță, fiind la un pas de anihilarea întregii armate elene, căreia sârbii, decimați la rândul lor, nu-i pot veni în ajutor. în acest moment, la 10 iulie, intervin românii lui Karol, care trec granița prin Dobrogea şi înaintează spre Sofia, complet lipsită de apărare. într-o săptămână, lovit pe la spate, Ferdinand cere armistițiu general.

La scurta şi viteaza campanie românească din Bulgaria participă şi doi apropiaţi ai lui Mateiu, dandy-ul Adrian Maniu şi Ion Pillat, proaspăt licenţiat la Paris, ambii cu firave încercări poeticeşti, dar cu solide rente boiereşti. Revin teferi la traiul lor, rimând mai departe pentru propria satisfacţie. Rămas în capitală, nemobilizabil, întorcându-şi privirea către politichia internă, oficialul Caragiale jr. semnează în Presa un articol plin de stupefacţie: „Acum când se confirmă informaţia că principele Bibescu s-a înscris în Partidul liberal, al celor ce au alungat pe părintele său de pe scaunul ţării, urmărindu-l şi în mormânt cu calomnia, avem dreptul să întrebăm ce cauze au putut determina această bizară acţiune. Părintele noului liberal era în 1878 candidat la tronul Bulgariei şi, poate, fără grava sa îmbolnăvire am fi avut azi o dinastie română peste Dunăre!".

Un principe de sânge hainindu-şi spiţa, dezicându-se de măreţul ei trecut. Pentru a intra în cârdăşie cu parveniţii parveniţilor! Cu drojdia complotiştilor de la Mazar Paşa. Cine-şi poate închipui una ca asta?

Şi nu e singura iritare de la începutul verii: în Monitorul Oficial din iulie apare decretul care numeşte «în gradul de cavaler al ordinului Coroana României pe domnul Mateiu Caragiale, şef de cabinet al ministrului Lucrărilor publice». în inferiorul grad de cavaler, la nivelul în care numărul membrilor nu avea limită! Şi nu în cel de ofiţer, în care puteau fi nominalizate maxim o mie de persoane.

„Sunt adânc jignit, dragă Amice, propus ofiţer al Coroanei României de ministrul Artelor, n-am fost făcut decât cavaler. Şi ar fi fost unica distincţie cari m-ar fi răscumpărat de acest post. Cu atât mai mult cu cât activitatea mea e total diferită de a celorlalţi şefi de cabinet, pentru cari funcţia nu este decât o sursă de foloase şi privilegii, oricum disproporţionate cu meritele lor. Iată, imbecilul de Ciorănescu a decroşat cinci cravate de comandor şi două plăci de mare ofiţer - atâtea a obţinut Take pentru şeful său de cabinet. Prevăd totuşi că reuşita ce vizez va schimba natura aceasta injustă. în ce te priveşte, văd că tot ce ţi-am prorocit se realizează: încalţi cei mai fini pantofi, o ai pe Marquisette, tapezi un

Bourgeois. Stau şi-mi imaginez ce succese am avea noi în acţiune dublă, cu meloane, apartament estetic, auto şi alte producţii ale civilizaţiei! Intră peste tot Nicolas, cercetează bine terenul, acolo e glia noastră. Aici, la o recepţie, am văzut-o pe Cecile, tipessa ta favorită; era însoţită de un animal â partir de province, aşa teribil cum n-am mai văzut, un fel de creol, îmbrăcat ca pe vremea lui Metternich: redingotă de catifea lungă până la călcâie, lanţ de aur, breloques şi butoni de câteva kilograme. Se uita la toate lucrurile cu nişte ochi de bou. Cecile s-a făcut mai frumoasă şi nu mai e în doliu. Sânii i se văd din decolteu ca nişte pleoape coborâte. Te-ai duce după ea nechezând. O pot face? La minister îmi revine mie să descurc iţele, ceea ce mă obligă la adevărate tururi de forţă. Aproape toată puterea mea de muncă şi priceperea, pe cari nici măcar nu le bănuiam, le risipesc în activităţi ridicole."

încercând să nu se lase cuprins de amărăciune, Mateiu îşi aminteşte că în acest iulie se împlinesc şase ani de la miezul ultimei sale escapade berlineze. Ce vară! începută platonic în Tiergarten, continuată în Griinewald cu Gertrude, punctată focos de hanovriană, încheiată dramatic sub ameninţarea chinezului Fernandei.

Cu imaginea zilelor petrecute acolo şi cu ideile conturate, se dedică istorisirii pe care o denumise Remember. Trecând la întâia redactare a textului, e sigur de el, calm şi satisfăcut. Are talentul, răbdarea şi priceperea unui profesionist. Ce naşte din Ion Luca... îl măcină doar faptul că nu intră în atenţia contemporanilor; cu toată ţinuta dandy, rămâne un cvasinecunoscut, un marginal. Desigur, «pentru public, pentru cunoscuţi, viaţa de haitalâc a tatălui Caragiale fusese mai simpatică, fiindcă era mai pe înţelesul tuturor». Oricât ar ieşi în lume însă, progenitura «simpaticului» nu prea era agreată, comportarea sa fiind de-o sobrietate dezarmantă.

E drept, lumea prin care trece acesta este mai puţin cea a localurilor şi mai mult cea politică. „Am mers după-amiază la Cameră; am mers cam în silă: avea să-şi dezvolte interpelarea asupra situaţiei guvernului cea mai mârşavă dintre javrele cari au ajuns oameni mari la noi şi din cele mai tăvălite, la tot prilejul, de ministrul meu. Bădărău s-a arătat şi acum la înălţime."

Dar nu ministrul lui îi procură prima distincţie de care este mândru, ci Nicolau de la Instrucţia publică; la propunerea acestuia, pe 5 august Mateiu este medaliat pentru merite literare. Care se reduceau, până una-alta, la sonetele tipărite în paginile Vieţii Româneşti.

Laureat Bene Merenti deci, autorul Pajerelor era al patru- zecilea deţinător al decoraţiei din anul 1900, când se instituise. Medalionul acesteia, rotund, reprezenta efigia regală în metal aurit şi coroana clasică din frunze de laur; panglica susţinătoare era vişinie cu benzi, argintate. Pe negrul smo-

kingului părea o adevărată bijuterie.

în câteva zile, proaspătul medaliat are ocazia să-şi poarte distincţia printre diplomaţii reuniţi la Bucureşti pentru rectificarea liniilor de frontieră în Balcani. Tratatul, care încheie al doilea mare război din zonă, este semnat la 10 august pe malul Dâmboviţei, preşedinte al Conferinţei fiind gloriosul literat Titu Liviu Maiorescu. Este vorba, în fapt, de un dictat impus Sofiei, care abandonează pretenţiile asupra Macedoniei în favoarea Serbiei şi Greciei, cedând totodată României şapte mii de kilometri pătraţi în Dobrogea de sud, cuprinzând patru localităţi fortificate: Silistra şi Turtucaia pe Dunăre, Kranevo şi Balcic la Marea Neagră. Premierul lui Karol apreciase ca o hienă momentul oportun şi se pusese la masa ospăţului. înghiţise un sfert de milion de bulgari.

După reuniune, Maiorescu îşi savurează precum un generalisim triumful, primind felicitările regelui, perechii moştenitoare Mary-Ferdinando, ale parlamentarilor şi diplomaţilor acreditaţi la BucureştjJ Pomposul său discurs în Senat sugerează că românimea deţine de-acum încolo hegemonia în Balcani, întreg sistemul guvernamental trebuind să treacă la o politică mai ambiţioasă. Debutantul Titulescu dezvoltă ideea cu avânt, în timp ce veteranul Iorga propune calea paneu- ropenismului. Stupide amândouă, şi osârdia naţională, şi contopirea cu alte noroade.

în acest context de emulaţie, pe 6 noiembrie Mateiu este de faţă la inaugurarea statuii lui Suvorov, învingătorul turcilor

la 1789; monumentul fusese ridicat cu sprijinul ministerului său pe fostul câmp de bătaie, la Plăineşti-Vrancea. Şambelanul Boris Arseniev, însărcinatul cu afaceri al Rusiei, îl remarcă la ceremonie şi-l reține pentru o eventuală decorare.

„în direcția asta s-a pus pe lucru diplomatul Uhry, sper într-un succes. Ți-aş spune mai multe, dragă Amice, scrisoarea este însă un mijloc insuficient de comunicare, tot între patru ochi e mai bine - nu voiesc a anticipa nimic, dar Bădărău şi-a propus o deplasare oficială la Paris. îl încurajez cât pot de mult, fiindcă-l urmez pretudindeni. Pe nymfa cu ochi de culoarea violetelor, cari ți-au dat vertige pe Rivoli, am zărit-o cu sora ei, une grande allumeuse, prin Lipscani. Erau îmbrăcate aşa de simplu încât nici harpagoana Câmpineancă n-ar fi putut imagina ceva mai ieftin. Ghetele erau aceleaşi pe cari le ştiam şi cari, cu toate reparațiile succesive, durează. Cum? mister. în contrast, s-o vezi pe Fou-Fou, franțuzoaica! Â la fonfe, bijoux, pălărie mousquettaire, bottine cu capace! Dar mai am eu timp pentru aşa ceva? Cu munca asta zi de zi, abia apuc să dorm. Remerciements pentru ziua onomastică, voi închina dublu."

Dar pe 16 noiembrie, de Sfântul Matei, diligentul Caragiale lucrează. De fapt, îi dă la semnat ministrului o hârtie care-l priveşte personal. O listă cu nume. Astfel se alege secre- tar-ataşat pe lângă Comisia româno-sârbă alcătuită pentru joncțiunea căilor ferate la Dunăre. Fără a avea vreo intervenție anume, doar pentru bunul mers al lucrurilor, sârbii îi făgăduiesc cravata de comandor al Ordinului Sfântul Sava. Pentru ca în final să-i acorde gradul subaltern de cavaler! „Ofensat de procedeul ăsta balcanic, am declarat că mă vedeam forțat să nu-l accept. Şi nu mă voi căi niciodată."

Dar cum să-ți reprimi regretul pentru renunțarea la splendidul însemn? - un email albastru cu filigranări de argint în jurul figurii marelui prinț al bisericii sârbeşti. Ce bine ar fi arătat alături de indigena Bene Merenti! Pune planşa ordinului lângă celălalt refuz al său, Coroana României în grad primar. Două podoabe pierdute. Doar una însuşită. Până la sfârşitul anului izbuteşte totuşi să achiziționeze încă o medalie:

Bărbăție şi Credință. Care i se decernează în data de 16 decembrie la propunerea lui Nicuşor Căpităneanu, secretar general la Interne. Decorația, sobră, militărească, prezintă în oval efigia regelui Karol, panglica ei aurie fiind tivită cu roşu şi argintiu. Se înviorează: „Fiind şef de cabinet al ministrului, am ocazia de a atinge unul din obiectivele vieții mele — obținerea unor frumoase distincții. Am satisfacția asta".

Satisfacție care se curmă brusc în zorii anului 1914, când află cu stupoare că guvernul pe care-l servea căzuse cu o zi în urmă. în mod stupid, ramolitul Maiorescu demisionase în noaptea revelionului, luând conservatprii după el în opoziție. Absolut impardonabil.

„Iată, cabinetul în cari am avut o modestă slujbă de încredere, cel ce a prezidat într-un chip atât de fericit destinele României în ultima fază a evenimentelor din Balcani, a dăinuit doar patrusprezece luni. Timp în cari a oferit în viața politică o privelişte cu totul stranie: lupta nu s-a mai dat între guvern şi adversarii săi, ci chiar în sânul guvernului, între reprezentanții partidelor colaborante! Niciodată bizantinismul decadenței nu s-a manifestat mai intens. Mă simt pătruns de o amară ironie, dragă Amice; am dat cu sinceritate cele mai inteligente străduinți postului meu, deşi în ultimele luni mi-am încetinit pe nesimțite ritmul. Nu mai puteam să fac cauză comună cu ministrul - mai întâi fiindcă era foarte ingrat, şi pe urmă fiindcă îşi grăbea sfârşitul prin greşeli inexplicabile. Parcă-şi dorea căderea."

Răul fiind făcut, în ianuarie se instalează la putere partidul brătienist, „cel născut în răzvrătirea de la '48", condus acum de Ionel al Vizirului, enigmatic şi periculos ca un veritabil sfinx. Mateiu îl antipatizează profund pe noul prim-ministru; îl urăşte chiar din septembrie trecut, când apar în Viitorul obiectivele de guvernare ale liberalilor: exproprierea a două milioane de hectare din proprietatea moşierească şi desființarea colegiilor electorale censitare. Fără doar şi poate, el este gâdele boierimii istorice şi vulgarizatorul politicii în România.

Neavând încotro, în plin sezon de baluri mascate, fostul şef de cabinet îşi dă demisia din funcție, părăsind ministerul

Lucrărilor publice şi pe confuzul Bădărău. Acesta nu-l sprijinise cu nimic după actul numirii, iar la plecare îl ignorase complet. Demisia îi este confirmată la 11 ianuarie, „după aproape două săptămâni pierdute pentru a pune hârtiile în ordine. Ca de obicei la căderile de guvern, am avut, cu una-alta, multă treabă, dragă Amice. Se impunea să şterg urmele moldoveanului, mă pătau şi pe mine. De azi deci, toate afacerile merg prost. Pentru că nu merg deloc. împrejurările sunt ostile, politica s-a dus. Mă voi concentra în sensul filonului; reîncep a căuta pe cineva cari să mă introducă la cucoane, ăsta e tot greul. Acolo, la tine, pot să cred că învârteala cu Marquisette merge ca pe rulete. Aud că te plimbi prin Paris cu juben asemeni unui vieux mec. Fii forte Nicolas, fii pontagiu, aruncă-te să-mi faci şi mie o rentă, că altfel beştelesc iacaua. Să mă scuzi că ți-am scris pe aşa hârtie, n-am putut ciupi prea multă din aia ministerială".

Odată slujba pierdută, Mateiu rămâne suspendat, fără leafa care-i asigura chiria şi celelalte, dar mai ales fără mijloacele prin care-şi îngrijea onorabil ținuta. încercând să-şi disimuleze declasarea, se afişează la cafenea cu autorii-boieri Pillat şi Maniu, întorşi din princiare călătorii prin Franța. Iar la 14 februarie se străduie să facă figură în foaierul Naționalului, unde se juca o piesă a lui Goga.

„Brățara, parfumul, acea de neuitat mireasmă de garoafă, şi inelele erau lucruri cărora le rămânea credincios." Reuşise să intre în pielea unui desăvârşit dandy. Şi înțelegea acum mai bine spusa lui Baudelaire: dandysmul este un soare în amurg; ca şi astrul care coboară, el este superb, fără căldură şi plin de melancolie.

Plin de melancolie, aşa îl găseşte pe fostul *directeur* aniversarea zilei de naştere. O zi începută printr-o rapidă vizită la maica Marioara, ființă absentă, resemnată, căreia vestea pieirii lui Ion Luca, primul şi ultimul ei bărbat, nu-i produsese mai multă emoție decât cea a morții maistrului sub care lucrase la Belvedere; zi continuată cu un prânz reparator la Athenee şi încheiată la Maison d'Art, locuința uimitoarei Mărgărita Miller. Peste noapte, aceasta devine „Margot" şi protectoarea sa mondenă.

Nu la multă vreme după Bunavestire, ca un ecou ferice, se întâmplă un fapt tulburător: ţarul Nicolae semnează la Petersburg decretul de decernare a marilor sale decoraţii - pe listă, alături de ilustre nume nobiliare, se află şi «monsieur Mathieu Jean Caragiale, şef de cabinet al ministrului Lucrărilor publice», curtenitorul român prezent la dezvelirea statuii mareşalului Suvorov. Boris Arseniev, şambelanul, se ţinuse de vorbă, îmboldit diplomatic de persuasivul Uhrynowsky.

Cravata Ordinului Sfânta Ana! Aceasta este distincţia pe care urmează a o primi *monsieur M. J. Caragiale,* a opta ca importanţă între ordinele ruseşti. Decoraţia etalează patru raze emailate despărţite de patru spade.din argint, în ramă fiind înfăţişată Sfânta bunică a lui Hristos; coroana imperială se interpune între medalion şi panglica roşie bordată cu fir auriu. Este, în sine, un obiect de artă.

Cum să nu fii captivat? însemnul, conferit prin decret la 4 aprilie 1914, este predat efectiv beneficiarului la 7 mai, când ministrul ţarului la Bucureşti era nimeni altul decât legendarul Poklewski-Koziell, influent mason al ramurii Orientale. Din mâna acestuia primeşte Mateiu, în salonul ambasadei din palatul Obrenovici, imperiala *Sânta Ana.*

Este dovada vie a dezideratului său: în această lume, excepţiile individuale trebuie să fie evidenţiate prin simboluri ale meritului şi nobleţei, „pe cari nici suveranii nu s-au jenat să le solicite[1]*. Cele câteva distincţii primite în numai un an constituiau o primă victorie asupra vulgarităţii părintelui incidental Ion Luca. Suficient de neruşinat încât să se autodeclare ca fiind de spiţă comună, nepot al unui albanez-idriot slugă la curtea lui Caragea Vodă.

«Ereditatea are, la urma urmei, un preţ numai ca fapt psihologic. Şi aceea a lui Mateiu era veche şi nobiliară, judecând după bunul lui gust în ale vieţii şi ale artei. Era dreptul lui să-şi caute ascendenţa.»

Ceea ce şi face, cu osârdie - devenise un vizitator statornic al bibliotecii Fundaţiei Regale, în care se afla un masiv *Armorial des familles de Transylvanie.* Se simţea bine în eleganţa sălii de lectură, sub cupola sprijinită pe capiteluri corintice, în lumina candelabrelor electrice şi a vitrourilor multicolore. Cu ochii deschişi, visa la ziua în care va răscumpăra pământurile Karabetzilor din vestul Sibiului. Acolo, în feuda sa pierdută, va ridica flamura verde cu aur deasupra conacului conţilor de Nagy-Buny.

Deocamdată, dat deoparte, rămas în afara partajelor politice, asistă în 18 iunie la retragerea lui Titu Maiorescu şi din fruntea conservatorilor. Şef de ocazie al partidului, ezitant şi lipsit de autoritate, ipochimenul nu izbutise ţinerea sub control a luptelor intestine; îl copleşise antagonismul dintre Marghiloman, Nicu Filipescu şi Take Ionescu, aducând astfel gruparea boierilor în pragul destrămării. Pleacă de la cârma ei la fel de jenant cum abdicase şi de la putere, după numai un an şi două luni de guvernare, abandonând românimea poftelor reformatoare ale juniorului Brătianu şi lăsându-l pe el, un nobil Karabetz, fără nicio poziţie în societate.

„Eu, dragă Amice, pentru moment sunt un bonhomme foutu. Duc o viaţă obscură. Nici un amor măcar nu-mi îndulceşte traiul ca la Berlin. Dar nu-mi pierd curajul, e imposibil să nu se mai spargă odată deşa în mii de cioburi. Trebuie să mă agăţ de ceva. Mă gândesc la gorgona mea dispărută, băbăluca Melik. Măcar locul din Spătarului dacă mi-l dona, tot aş fi avut ce grignotta câteva sezoane. Mai sper. Dacă nu, iau la rând toate casele vechi din Bucureşti. într-un raid pe şoseaua Jianu, cari se pavează zdravăn cu macadam, am văzut cum îl bombănea Hortense pe craiul Paciuris în auto. Ea avea aerul agressiv, el era boudeur. L-a prins cu ceva, o cârdăşie, un dezmăţ, îl va jumuli bine. Bărbaţii ăştia trecuţi mereu păţesc ceva. Par exemple Ştefănică Belu: se însoară cu Doudou Drăghici, după ce a compromis-o en duetto. E silit să dea reparaţie, sub rezerva divorţului apres coup, altfel îl paşte ocna. Iar partenerul său se zice că ar fi fugit la Paris cu Miţa biciclista. E un piron, Miţa e în Bucureşti, a făcut poze în poarta casei lui Minovici de la Mioriţa, cari s-a dat vizitării. Curg oameni într-acolo ca la bătăile cu flori. Pe mine însă o mare criză de melancolie mă deprimă. Sunt anihilat în aşa mod de ultimele evenimente politice că nu pot mişca nimic. Ce vremuri, ce zile!“

Sunt zilele în care ţarul Nicolae, ţarina şi ţareviciul Rusiei debarcă în vizită la Constanţa. Familia imperială este întâmpinată de majestăţile lor Karol şi Elisabetha, secondaţi de alteţele Ferdinando şi Maria; guvernul liberalilor organizase o fastuoasă primire, cu parade de zi şi de noapte, pe apă şi pe uscat. Mateiu ştie că în vechile condiţii, ca şef de cabinet, ar fi fost cu siguranţă acolo, în preajma înălţimii Sale Pravoslavnice, arborând pe piept smalţurile Sfintei Ana. Cum să-ţi înăbuşi frustrarea?

Apoi nu se mai petrece nimic important în lume, Universul dă doar ştirile unei mici coliziuni de vase în Bosfor şi a unui atentat în Bosnia asupra arhiducelui Franz Ferdinand, moştenitorul Austro-Ungariei. Şi luna iulie este în general calmă, elitele se retrag ca de obicei la Sinaia, unde se instalează şi Curtea. Acolo i se aduce la cunoştinţă suveranului, pe 28 iulie, că imperiul vienez şi regatul maghiar intraseră în război cu Serbia.

în alte trei zile, nefericitul Karol primeşte vestea că Germania sa natală este în stare de beligeranţă cu Rusia şi Franţa. Cum tratatul din 1883 ţinea ţara în alianţă cu Puterile Centrale, monarhul convoacă la Peleş un Consiliu de Coroană pentru a anunţa intrarea în conflict alături de acestea. Este susţinut, vehement, de lealul Petrache Carp, dar atât noul lider al conservatorilor, Alecu Marghiloman, cât şi „sfinxul[11] liberal Brătianu impun nealinierea.

Astfel că românii află la 4 august, când Londra declară război Berlinului, iar Viena război Moscovei şi Parisului, că România stă în *aspettativa.* Ca şi Italia, care face doar gestul trimiterii în apele Adriaticii a cuirasatului Conte di Cavour, comandat de cutezătorul principe Luigi Amedeo, duce de Abruzzi.

Foarte repede ziarele bucureştene încep să publice cronici de pe frontul de vest, relatând despre crâncena bătălie din 19 august în care forţele austriece sunt împinse de sârbi peste Dunăre. Şi despre eclatantul succes al Planului Schlieffen, germanii ocupând Briisselul pe 24 august, pentru ca, trecând prin Belgia, să înainteze pe teritoriu francez. Măreţia teutonă urca rapid şi sclipitor pe cerul Europei.

Apar şi primele ştiri de pe frontul de est: la 2 septembrie nemţii învinq categoric armatele ţarului la Tannenberg, oprind pătrunderea ruşilor pe sol occidental. In schimb, marşul german spre Paris este întârziat pe râul Marna de disperata rezistenţă franco-engleză. După care ambele laturi ale marelui conflict par a se pregăti de iarnă.

La Bucureşti, apaticul Mateiu prinde viaţă urmărind evoluţiile militare, dând frâu liber afectelor sale impregnate de amintiri berlineze. Şi nu lipseşte o zi din primitoarea Maison d'Art, devenită cuib al literaţilor germanofili; împreună cu aceştia asistase stupefiat la obrăznicia Consiliului de Coroană care denegase alăturarea ţării Puterilor Centrale, aliatele dinastiei prin legământ. De ce nu punea neamţul piciorul în prag?

Apoi, la 1 octombrie, află că Brătianul din fruntea guvernului semnase convenţia ce va opune ţara Germaniei. Iar războiul se apropia de graniţe! Zarva stârnită de mobilizarea artileriei pe toată centura de fortificaţii alarmase deja Bucureştiul. Vom intra în luptă, dar nu de partea care trebuie.

Zece zile mai târziu, umilitul Karol moare. Se sting odată cu el ultimele licăriri ale unor „vremi ce meritau trăite" - dacă monarhul şi-ar fi făcut datoria până la capăt. „Rolul acestui rege în evoluţia României a fost eminamente pasiv. In timpul lungii sale domnii, nu-l afli în fruntea niciunei mişcări cari să dirijeze energia naţională, lui nu i se datorează nici iniţiativa, nici patronajul vreunei inovaţii, el nu aduce nici inspiraţie, nici sugestie, nici impuls, nimic nu-i poartă pecetea personalităţii şi, dacă numele său va fi înscris pe toate frontispiciile, aceasta se va datora numai tradiţiei băştinaşe de măgulire a căpeteniilor." N-am fi fost oare mai norocoşi sub o altă dinastie?

Sfârşitul toamnei este marcat de evenimentul urcării pe tron a moştenitorului Ferdinando, care depune jurământul solemn pe 11 octombrie. Are aproape cincizeci de ani şi este complet dominat de englezoaica Maria-Victoria, regina sa cu şase copii, unii rezultaţi din acuplările pe care şi le oferea cu ofiţeri din gardă, cu alţi chipoşi sau cu prinţul Ştirbey, eminenţa cenuşie a defunctului rege. Pe care-l impune acum şi complexatului său «Nando» ca prim şi atotputernic consilier. Ce-ar mai fi de zis?

Din toată ceremonia încoronării, Mateiu apreciază cu deosebire faptul decorării noului monarh cu Bailli Grand Croix de l'Ordre de Malte; privind splendida cruce albă cu opt vârfuri, gândul îl duce spre vremi trecute, spre rânduieli aproape distruse. Prilej de a se extrage din prezentul obuzelor, minelor şi împuşcăturilor; de a se apleca asupra heraldicii.

Reia descrierea stemei cuprinzând armele familiei Karabetz: „în primul cartier, deasupra a trei munți verzi, acvila cu aripile destinse, armată de aur - având în gheara dextră o ramură înfrunzită, iar în senestra o sabie cu mâner poleit; în câmpul al doilea, complet roşu, o fasce de argint; în al treilea, complet albastru, un Chevron deasemeni de argint; iar în câmpul al patrulea un turn cu trei metereze aurii şi un pom rotund, verde". Sărbătorile lunii decembrie îl găsesc în odaia sa, sechestrat de zăpezi, descifrând tâlcul acestor semne de pe scutul strămoşesc.

Abia în prima zi a noului an, Mateiu izbuteşte să iasă din izolare şi să se prezinte la aniversarea zilei de naştere a Mărgăritei Miller. Odată cu 1915, Margot trecuse de al cinci- zecilea revelion. Maison d'Art sub zăpadă, cu un falnic brad luminat la intrare, e plină de artişti devotați maiestuoasei Germanii. Printre ei, câteva distinse cucoane: nemțoaica Seculici, alias Bucura Dumbravă, mama Cercetaşelor Romance, pandantul *Scouts boys* ai principelui Carol; surorile Florica şi Marica Sion, una văduvă, alta nemăritată; Alice Steriadi, delicată esteticiană, doctor de Sorbona.

Este prezentă şi Cellica, divorțată de diplomatul Tilea pentru a-l putea înhăța pe bancherul Aristide Blank. De la pianistă, care-i stă alături la masă, Mateiu află că noul ei bărbătuş tocmai perfectase la Londra o cumpărătură de armament; şi-i dă totodată veşti despre agitatul Coandă, ajuns director al Uzinelor de aviație din Bristol şi inventator al unui tun pentru aeroplane. Deci Henri alesese până la urmă Englitera.

Troienele lui ianuarie fiind mari, drumul spre centru însemnând o riscantă aventură cu Societatea tramvaielor, Mateiu nu reuşeşte să țină pasul cu mondenitățile iernii bucureştene.

no

Ajunge totuşi pe 24 ianuarie la Ateneu, unde conferenţiază despre Patrie şi Patriotism noul membru al Academiei, moralizatorul Delavrancea. N-are ce face printre atâţia pioşi, stă liniştit în strană. Cugetul său scuipă însă cu năduf spre orator.

Mai merge în februarie la concertul Asociaţiunii Muzicale şi intră de câteva ori în cafenelele cărora le era fidel. Prilej de a fi văzut şi de a comenta cu unul-altul situaţia fronturilor de luptă. Care îngheţaseră din decembrie, când în est otomanii lui Enver Paşa fuseseră înfrânţi catastrofal de armia ţarului Nicolae, iar în vest trupele iernau în nesfârşite tranşee, de-o parte cele ale Antantei, de alta cele ale Puterilor Centrale.

în sfârşit, vine primăvara lui 1915. Fără o locuinţă a sa, lipsit de veniturile care să-i asigure cât de cât fanteziile, „în lipsa cărora existenţa se târăşte lamentabil", pe 25 martie Mateiu nu-şi poate sărbători ziua naşterii. Resimte asta ca pe o culme a necuviinţei. „Dragă Amice, sunt â sec. închipuieşte-ţi că a trebuit să-l tapez pe naşu-meu Smedeanu! De fapt pe nevastă-sa, care n-a zis nici pâs, bănuind că i-am aflat secretul. Aşteptam scrisoarea ta ca pe un mesaj liberator. Nu trebuie să te căieşti de ultima pataramă, cel puţin ai rigolat cinci ore de beţie amoroasă în chambre separee ca un mare viveur. Ce vrei să fii, cal sau măgar? Dacă vrei a fi cal, pur sang, fii un Barry-Lyndon. Dacă vrei măgar, ia exemplu generaţia noastră întreagă. Cea mai măgăreaţă generaţie de la asinul încălecat la Nazareth. Nu te distanţa deci de flăcările Parisului. Şi ia aminte la asta: nu te encrapula prea tare. Femeile sunt perfide ca umbra. Mâine, poimâine, îţi administrează o duse de vitriol. îţi amintesc de hanovriana mea: am petrecut cele mai nebune ore împreună. De-am fi continuat, ar fi fost în stare. Din jalouzie. Fiindcă eu aveam sistemul meu: când vedeam o damă nouă, intram imediat în luptă comme un boeuf furieux. Iar acum trag targa pe uscat, dragă Nicolas, nu mai sunt galettă. Ce mai, la vârsta mea o duc de azi, pe mâine. E greu, mon cher. Când nu eşti ursit unor mari capitaluri din leagăn, trebuie luptă. Ceea ce e dezgustător."

La treizeci de ani, viaţa dandy-ului Mateiu, croită devreme după glagoria lui d'Aurevilly, este sabotată mizerabil de

problemele cotidiene. Care nu puteau fi depăşite. Cum să ţii măcar prima regulă baudelairiană: toaletă ireproşabilă, la orice oră din zi şi din noapte!

Da, «deşărtăciunile vieţii se aflau pe prima treaptă a scării lui de valori». Blamabil? Rămâne de văzut atunci pentru ce merită să vieţuim dincolo de zisele deşertăciuni - pentru animalicul amor? pentru militantisme? pentru belle-arte? **„în** ce mă priveşte, averea ce-mi satisface gusturile e totul, o pun mai presus de cinste, de sănătate, de viaţă chiar."

Bastardul Caragiale are nevoie deci de o combinaţie bănoasă, de un pont. Imaginaţia sa este capabilă să-i furnizeze o gamă de soluţii - pentru finalizarea cărora ar trebui însă consumată energie. Or, norma în dandysm este aceea de a nu depune efort. De a nu trudi. Sudoarea e trivială.

Lasă că, în acest an furtunos, posibilităţile de a combina sunt destul de reduse. în consecinţă, împins din spate de prietenul Uhry, acceptă să lucreze ca simplu funcţionar la biroul din Bucureşti al agenţiei de ştiri Asmanli, oficină turcească la porţile Occidentului. Puţin jurnalism, puţin spionaj, puţin *lobby* osmanlâu. Se simte un nimic, un pârlit de mercenar într-o oaste scăpătată.

Şi tocmai atunci, ca să-şi arate muşchii, guvernul lui Ionel mobilizează şapte contingente de rezervişti. Mateiu nu este chemat, ca fiu unic la mamă singură. Câtă soldăţime strânge premierul nevolnicului Ferdinando? Aproape jumătate de milion: infanterie, artilerie şi roşiori, în peste douăzeci de divizii. Fiecare cu batalioanele ei de geniu şi transport hipo; legate prin telegrafie sau porumbei.

Europa se dezmorţeşte şi ea; în aprilie, pe frontul din Flandra germanii exersează atacul cu gaze asfixiante, iar Italia, ieşită din neutralitate, asaltează forţele austriece în Alpi. Pe câmpurile de luptă din est şi sud acalmia persistă, doar otomanii trec la vânarea armenilor din imperiu, împin- gându-i spre deşertul sirian.

Necombatant, „fiul unic" îşi vede de ale sale, cu gândul la zestrea sârboaicei Constantinovicz sau la moştenirea dispărutei Melik. Lăsându-se invitat la cină de chivernisiţi precum tânărul Pillat, care îl duce la audiţia Simfoniei a doua
compusă de Enescu. Nu-i place maniera de dirijat a autorului, nici bucata. L-ar fi torturat îndelung cu ea pe melomanul berar I.L.

La 30 mai, când sora vitregă Tuşchi împlineşte douăzeci de ani, acceptă să fie prezent la sindrofie pentru a-i cunoaşte soţul, un oarecare Logadi, proprietarul cam copt al unei vii din zona Odobeştilor. Podgoreanul, *Pierre,* i se pare insignifiant, deşi era numismat şi colecţionar de cioburi dacice. O revede acolo pe văduva Alexandrina, zbicită bine, şi pe «fenomenalul talent» Luchi, care debutase şi el cu nişte amărâte poezioare.

Toţi îi reproşează că nu l-au întâlnit nici de Sfântul Ion, nici de 1 februarie, cele două date la care o lume întreagă îl prăznuieşte pe «tatăl nostru». Să nu care cumva să lipsească de la parastasul de trei ani, în 22 viitor! Vor aduna la Bellu toată crema spirituoasă a Bucureştiului. Adică popimea şi scriitorimea. «Tot atunci va fi pomenită şi mătuşa Lenei, binefăcătoarea, din banii ei o ducem azi.» „Din banii mei, ăia patruzeci de mii furaţi", gândeşte Mateiu.
in
potentatul organizează un banchet pentru a-şi aniversa patruzeci şi cinci de ani de la naştere; făcuse între timp şase luni de închisoare, în urma unui şantaj asupra finanţistului Mauriciu Blank, dar arăta mai vivace decât oricând.

Şnapanul continua să scoată Seara, deşi fondase o publicaţie nouă, Libertatea, cu atitudine făţiş pro-nemţească. în redacţia acesteia Mateiu îi regăseşte pe Arghezi, uns director, pe rafinatul Maniu, aflat la a doua carte, pe cuviosul prozator Galaction şi pe protejatul lui, un ochelarist ce semna Perpessicius.

Aflate pe valul tulbure al neutralităţii, afacerile piteştea- nului se tot umflau, mai ales din fondurile cu care Berlinul îşi promova politica spre est. în mod corespunzător, mecenatul său ia amploare: o pleiadă de plăsmuitori cu pana sau penelul muşcă sistematic din pleaşca momentului; Mateiu smulge şi el peste zece mii de lei de la providenţialul personaj. „Pentru fiecare mie, iscăleam o poliţă."
Cum solda turcilor era mizerabilă, nevoile îl aduc iarăşi preajma lui Bogdan-Piteştij îl vizitează pe 13 iunie, când

Dar nu-şi face griji în privinţa rambursării, cu atât mai mult cu cât metresa afaceristului, „o poloneză vulgară, lipsită de caracter şi de bună creştere", îi oferă graţiile sale; acceptă *in falso* favorurile leşeşti, pentru banii autentici ai lui Bogdan- Piteşti. Care e convins a-l lua tovarăş de călătorie în capitala Germaniei, unde petrec *ă trois* un scurt sejur.

Intempestiva vizită mai mult îl necăjeşte pe Mateiu - e întru totul diferită de acea neuitată vacanţă

„afară" a minunatului an 1907. Nimic nu-i mai pare ca atunci. „Sunt la Berlin pentru câteva zile, dragă Nicolas, grație capriciului blondei lui B-P, cari sexualiceşte îmi inspiră chiar repulsie. Nu ştiu de ce coabitează cu această creatură. Sigur, nu pentru bijboaca ei. Parcă ți-am spus, e un fanfaron de vițiu împotriva naturii cu toate că neputincios şi infirm, amator de artă îndoielnic şi mai presus de toate escroc. Un escroc sucker, de vreme ce a căzut în laț de nu ştiu câte ori. Ultima dată poliția i-a întins o cursă grosolană de şantaj în cari animalul a căzut din plin, fiind arestat. Şi tocmai pe el îl tocmesc nemții pentru operă de propagandă! Primeşte două sute de mii pe lună, numai buni pentru terenuri, automobile, participații, cumpărături de tot felul.

în fine, m-a adus la Berlin, dar mesalina lui ordinară mă sufocă. îşi pudrează copios tot corpul, se ridică nori din ea cum o zgâlțâi puțin pe canape. Mi-a umplut plămânii cu pulbere. Nu ştiu cum să fug mai repede din hotel, să dispar. Astfel am revăzut Tiergarten. Şi Grunewald, unde o plantam câte trei ore pe Gertrude, aşa amorezată de mine încât nu se supăra - eu făcând curse după alte Frauen pe străzi. La un moment dat a venit cu planul să ne urcăm în tren, să prânzim la Rostock, de unde să luăm vaporul spre Wismar, unde avea neamuri. Eram consternat şi numai mulțumită unei ploi de trei zile am scăpat. Femeile sunt nişte lipitori, Amice, numai affecțiunea unei douairiere cu rentă, bine coaptă, e ceva ales. Ce să-ți mai spun? De frica acelui răzbunător chinez al Fernandei, cari s-ar putea să umble prin Berlin cu poza mea în palmă, ies pe fereală. îi duc geanta lui B-P la vederile ce le are şi ocolesc zonele în care-am locuit. Multe salutări Marquisettei."

La nici şapte zile de la plecare, Mateiu se întoarce în Bucureştiul împărţit în neutralişti, antantişti şi germanofili, alăturându-se celor ce jumuleau fondul de stipendii berlineze. Se simte mai mult ca oricând năpăstuit, silit să lupte pentru rostul său - o situaţie umilitoare, orice s-ar spune. Săracul, truditorul e un dezmoştenit, o pleavă ce-ar trebui spulberată. Omul e om doar bogat şi lainic.

„Cu mijloace neînsemnate, duc o viaţă fadă şi falsă, luând seara o bere miincheneză sau cafeaua mea cu kirsch. Atât îmi pot permite." Cheltuieli mai mari, o sticlă cu vin, are doar la aniversarea ordinului Sfânta Ana din iulie. Şi la cea a medaliei Bene Merenti, în august, când cinează la Athenee. Aici află că ofensiva germană în Galiţia s-a încheiat cu un succes zdrobitor, Puterile Centrale ocupând în întregime podişul polonez. Frontul se apropia decisiv de Carpaţii regatului valah.

Cu toate acestea, manevrele pro-antantiste predominau la vârful politicii dâmboviţene; după acordul secret încheiat de Brătianu cu Rusia prin intermediul ambasadorului Poklewski, atât sprijinitorii lui Filipescu, devenit preşedinte al conservatorilor în locul «neamţului» Marghiloman, cât şi takiştii presează guvernul să intre în război de partea Antantei.

Toată luna septembrie e încinsă - discursurile filipesca- nilor şi parlamentarilor lui Take se ţin lanţ; ambele partide vor ca ţara «să intre în acţiune». în toiul acestei agitaţii, care stânjeneşte serios diplomaţia mai grijulie a sfinxului Ionel, la 5 octombrie Bulgaria se alătură Puterilor Centrale. Imediat Serbia este înfrântă şi ocupată.

Vine la rând România, să plătească pentru toate rapturile ei, de la insuliţa Nababului de pe Dunăre, la Dobrogea lui Maiorescu? Pentru a contracara situaţia, Antanta îmbarcă trupe şi deschide două fronturi: unul în Grecia, la Salonic, altul în Turcia, la Gallipoli.

Sfârşitul anului nu mai semnalează alte evenimente belicoase, permiţându-i lui Mateiu să acorde atenţie descoperirilor din situl Histria, de unde arheologul Pârvan scoate interesante elemente de heraldică bizantină. Merge la Muzeul de antichităţi şi timp de trei după-amiezi cercetează emblemele din steagul ultimului împărat roman, Constantin Paleologul.

Apoi, încet-încet, se instalează în Bucureşti vremea aspră, vremea cititului la gura sobei, a liniştii. Dar iată că în prima zi a lui decembrie poliția arestează o pereche de maghiari la Hotelul Dacia; de sub patul lor sunt scoase două valize conținând fiecare câte o bombă «cu dispozitiv sistematic, precis şi puternic pentru distrugerea la timp dorit». Criminalii mărturisesc faptul că maşinile infernale trebuiau să explodeze la picioarele prim-ministrului, nedezbărat de plimbările pe jos de la guvern spre casă. Ştafeta atentatului „bulgăresc" din 1909 trecuse aşadar în mâini ungureşti, cei doi venind din Caransebeşul episcopului Miron Cristea, fostul *vâsâr* al nobililor Nagy-Buny.

Ce-l privesc toate acestea pe *Mathieu Jean, comte de Karabey!* Care conte? Abulic, e la cheremul şarlatanului Bogdan-Piteşti, mai ales de când a fost mătrăşit de la agenția turcilor, cărăbănită şi ea. Păşeşte cocârjat de la un birt la altul, otrăvit de gândul că nu s-a ales cu un *sfanțih* din comoara Momoloaiei. Topită pungăşeşte de I.L. Iar din zăpada sticloasă aşternută pe trotuare aude scârțâind vocea dezmoş- tenitorului său: N-ai să fii nimic, nimic, nimic!

Este el «de rea-credință, lipsit de scrupule morale, gata să împroaşte cu venin amintirea unanim cinstită a părintelui»? Dar Ion Luca? «Om care şi-a tocat două moşteniri, a dat faliment în negustorie, şi-a părăsit femeia cu care trăia şi care-i dăruise un copil pentru o căsătorie avantajoasă!» Omisiuni, falsuri, subiectivism - în de-alde astea se complace lumea. Aşa se scrie Istoria. Măcar literatura o face deliberat.

Acum toate sunt duse. Bastardul înțelege că ar trebui să nu se mai ciondănească iar şi iar cu umbra tatălui şi să-şi ascută ochii spre contemporani, actualii lui oropsitori. Eventual, sprijinitori. Luând-o pe această cale, asistă din galeria Parlamentului la două celebre discursuri. Ambele în chestiunea participării la război.

Primul, al pătimaşului Take, catalogat de antantişti drept «o alocuțiune titanică», îl conduce pe vorbitor la năucitoarea concluzie că poporul german nu a contribuit cu absolut nimic la civilizația universală! Al doilea, considerat un *speech* «lapidar, definitiv», este al boierului Petrache Carp, care pledează

pentru alinierea ţării Puterilor Centrale; bătrânul conservator, declarând că vorbeşte pentru ultima oară în Cameră, arată spre palavragiul Take spunând cu profund dispreţ: «Talentul nu justifică toate palinodiile, după cum frumuseţea nu justifică toate prostituţiile». Era o adevărată execuţie.

Cu gustul răzbunării pe limbă, revigorat, Mateiu încheie anul la Corso pe 29 decembrie, când sărbătoreşte capturarea medaliei Bărbăţie şi Credinţă în urmă cu două ierni. îl încearcă din nou căinţa pentru refuzarea Coroanei României şi a Sfântului Sava, dar regretă mai ales distincţiile pe care le-ar fi putut scoate dacă ar mai fi durat în funcţia de şef al unui cabinet ministerial. Aproape pusese mâna pe strălucitorul Ordre Royal du Phenix grecesc; Bădărău îl numise în comitetul pentru ridicarea monumentului elen de la Tomis.

Dincolo de remuşcări şi reverii, niciun eveniment peste iarna anului 1916 în viaţa lui Mateiu. Exceptând petrecerea aniversară cu dame de la Theophil Demetriescu, holtei încă la douăzeci şi cinci de ani. Zilele curg anoste pentru el, dandy lipsit de resursele trebuincioase pentru a se arăta în boema bucureşteană. A se arăta aşa cum doreşte, de la baston la melon, de la ghete la inele.

încearcă să compenseze din primăvară prin lungi plimbări nocturne la Şosea. îl fascinase dintotdeauna bolta cerească. De altfel, singurul lucru adus de la Berlin era un puternic binoclu Goerz, cu prisme pentru marină. Vedea adânc prin el. Se desprindea de pământ. „Sufletul meu, cari de obicei pare a aţipi zgribulit de o nemulţumire nedesluşită, nu începe a trăi pe deplin decât odată cu stingerea celor din urmă văpăi ale amurgului; pe măsură ce se aşterne vălul serii şi apar stelele, renasc, mă simt mai eu. Să-mi fi îngăduit mijloacele de trai a schimba faţa împrejurărilor, ar fi fost cu putinţă să nu văd cu anii raza zilei." Să te sustragi pădu- cherniţei creştineşti cu anii, ce deziderat admirabil!

Mijloacele de trai nu-i îngăduie însă ignorarea cu totul a lumii diurne, ignobilă şi agitată. Continuă să frecventeze redacţiile Serii, Libertăţii şi noii publicaţii Cronica, puse pe piaţă de Bogdan-Piteşti pentru foamea nemţească de propagandă;

suge în continuare la ugerul fondurilor berlineze, alături de lefegiii acestuia, literaţi păcătoşi sau lichele de cafenea. Este nevoit să viziteze şi domiciliul afaceristului, chemat de nimfomana poloneză, de care depindeau vitalele donaţii periodice. Pielea i se tăbăcise de atâta pudră frământată.

îl consolează de servituţi serile petrecute printre germanofilii din clubul patronat de Margot. Amfitrioana devenise mai pătimaşă după întoarcerea de la funeraliile reginei Elisabetha; sosise noaptea din Curtea de Argeş în auto-ul Marthei Bibescu, sporovăind despre amorurile înhumatei Carmen Sylva. îl găsise acasă. Ce apetit!

Primăvara se duce iute între aniversarea naşterii, eşuată din cauza zdravenei răceli care-l pocneşte în jurul BuneiVestiri, şi mariajul dintre Luchi şi Fany Gherea, fiica birtaşului din gara Ploieşti. Un spălăcit şi o insipidă. Satisfacţia strigoiului Ion Luca trebuie să fi fost mare, el plănuind din faşă unirea celor două clanuri. Proaspeţii însurăţei primesc printre cadourile de casă nouă şi publicarea unui triptic poetic al mirelui în Flacăra lui Pillat. Mateiu intervenise pentru asta, patronul revistei nu putea să-l refuze.

După nunta vitregului, începe o vară toridă; bastardul Caragiale adastă între pereţii odăii, aşteptând răcoarea asfinţitului pentru a binocla firmamentul. Sau a ieşi în oraş. „Birtul ales pentru acea seară fiind tocmai în Covaci, luai o birjă, lucru cuminte, deoarece la sosirea mea ceilalţi mosafiri erau la a doua ţuică... Mă arătai mirat că se înfiinţaseră cu toţii aşa devreme; Pantazi mă lămuri că el venise de-a dreptul de-acasă, iar Paşadia cu Pirgu de-a dreptul şi ei de la club." Este vara în care Mateiu aşterne pe hârtie începutul unei noi proze.

întâmpinarea crailor, aşa îşi intitulează partea de start a textului - un posibil „roman de moravuri bucureştene". într-un iunie extrem de canicular, cu patruzeci de grade în stradă, încheie o primă formă a scrierii, apoi începe să şlefuiască pagină cu pagină, având înaintea ochilor umbrele craidonilor lui Malamos.

în plină transă a construcţiei, aniversează primirea ordinului rusesc Sfânta Ana. Celebrare stricată de vulgarul Vlădoianu

care-i cere să-şi renege distincţia, ca filogerman ce se pretinde. Nu se oboseşte să-i răspundă, îşi trece doar privirea prin el. Şi-l ignoră la începutul lui august, când sărbătoreşte trei ani de Bene Merenti. îl invită de data aceasta numai pe civilizatul Uhrynowsky, bine informat asupra luptelor de pe Somme, unde forţele lui Wilhelm distrug sistematic trupele anglo-franceze.

Mai află la desert că nu doar Berlinul cumpără propagandă în Bucureşti, ci şi Petersburgul, distinsul ministru imperial Poklewski vărsând o jumătate de milion de ruble în casieria Universului. Şi altă jumătate în conturile unor figuri guvernamentale. Fapt e că acum când noi stăm de vorbă, îi spune jurnalistul, Ionel e gata să semneze înţelegerea cu Antanta.

Ceea ce se şi întâmplă: la nici zece zile, Consiliul de Coroană întrunit de Ferdinando în sufrageria de la Cotroceni aprobă tratatul de alianţă între România, pe de o parte, şi Franţa, Marea Britanie, Rusia, Italia, pe de alta. în zorii zilei de 15 august, ţara se trezeşte în război cu Austro-Ungaria, Germania, Turcia şi Bulgaria. Bicisnicul consort al englezoaicei Mary, liberalul roşu Brătianu, guralivul veleitar Take jucaseră pe cartea antigermană.

în Cameră, de la Iorga la Titulescu, aleşii tac mâlc. Mateiu se închide câteva zile în casă, cuprins de lehamite. Până acum lucrase cu calm, cu încredere - deodată se simte dezechilibrat, tulburat; adversitatea vieţii publice îl vexează mai mult decât oricând.

„Sunt zdruncinat, dragă Amice, politica noastră a căpiat. Guvernul şi-a vârât mâinile în foc, miroase a pârlitură de jegoşi. Aştept să se aleagă praful şi pulberea din ei. Şi asta se va întâmpla repede. După cari intră în aplicare planul meu şi ne revedem la Paris, unde e sigur că vin, depinde cum. Viaţa pe care o duc e grea şi enervantă. Vechile piste se şterg. Zimcutza e acum cu un tip voyageur, ins de condiţie neegală, une espece de larbin. Ca să pătrund la ea pare la fel de greu. Sper să-i dea liber slugii. Atunci va sări coana Rendisch să-mi deschidă calea, e o teleleică extrem de pricepută. Dar timpul trece, voyageurul ronţăie banii.

Vlădoianu e tot aşa mitocan, ştie multe lucruri, dar nu vrea să-mi spuie, abia transpiră câte ceva din când în când. Astfel mi-a dat a înțelege că un dezastru e pe cale să se întâmple în familia Kalendero şi ar trebui să pândim. Mi-a mai zis că madame Galitzi a divorsat şi că fuge din hotel în hotel cu mademoiselle Doudou. Altceva nu dezvăluie. Nu mă voi certa însă cu Jean, cari e bun să te informeze şi cu cari am afaceri de bani. Şi-apoi trebuie să stau de vorbă cu cineva! Montesquiou e plecat din nou la maică-sa, care trage să moară; huliganul va moşteni de la Mărie Bibesco două castele. îl studiez ca pe un om remarcabil, de la cari poți învăța multă subtilitate, rafinament, finesse. întrebarea e: la ce mai folosesc astea acum, când tunurile vorbesc. Ce timpuri Nicolas, ce timpuri![1]

Toată toamna Mateiu rămâne sub imperiul stării de război. Un război împotriva aspirației lui. Şi a bunului-simț, milităresc măcar. Chiar în debutul lunii septembrie, oastea română din Carpați primeşte ordinul de a invada teritoriile de dincolo. Generalul Prezan face pasul şi intră în Braşovul transilvănean. Se repede apoi pe coborâş, printre brazi şi turme de mioare.

în sud situația este alta - regimentele valahe nu țin piept armatei lui von Mackensen, care capturează uşor garnizoana Turtucaia luând douăzeci şi cinci de mii de prizonieri. După care frontul germano-bulgaro-otoman trece de Bazargic şi de Silistra, rostogolind trupele ruso-române spre Tuzla dobrogeană.

Concomitent, lucrurile se refac şi în Ardeal; învinşi în bătălia de la Sibiu, regățenii se retrag precipitat peste crestele munților, prăvălindu-se la vale, spre Sinaia. Peleşul este evacuat, nu şi restul - băcănia prosperului Matheescu sau pensiunea lui Gentilini se pregătesc de muşterii teutoni. Iar tâlharul Stelea, profitând de vânzoleală, pradă un convoi cu odoare al bisericilor din Predeal pornit în băjenie.

Nici Bucureştii nu sunt feriți de lovituri, biplanele germane bombardând oraşul pe 25 septembrie; vizate sunt în special cazematele fortificațiilor de pe linia de centură, pe care le survolează la mică înălțime. Niciunul dintre piloții Şcolii militare a principelui Bibescu nu se ridică în aer pentru a răspunde. A doua zi, Mateiu intră în câteva cafenele pentru a auzi ceea ce dorea: Germania învinge! *Deutsche Sieg*. Totodată află că, dintre cunoştințele sale, Adrian Maniu e întranşeizat în fața austriecilor pe valea Jiului, tânărul Perpessicius zace în spital, rănit la cot pe frontul bulgăresc, iar Camil Petrescu, rămas surd dintr-o explozie, este prizonier la unguri.

Luna octombire începe cu un eşec previzibil în sud: generalul divizionar Averescu se hazardează într-o ofensivă de recucerire a Cadrilaterului dobrogean. Nu se putea manevră mai neinspirată, neghioabă de-a dreptul. Cel care călărise lejer până la Sofia în 1913 pierde catastrofal, trupele nemțeşti ocupând Constanța. Bulgarii se răspândesc imediat în tot teritoriul.

Altă lovitură vine din vest: armata austro-germană condusă de generalul Falkenhayn înaintează de-a lungul văii Oltului şi pe 17 noiembrie ocupă Craiova. în paralel, forțele lui Mackensen străbat câmpia Munteniei, lasă în urmă Bărăganul şi amenință Bucureştiul.

Este momentul când se anunță de la Viena moartea lui Franz Joseph, după 69 de ani de cârmuire. „Sfârşit de lume, dragă Amice - Franz Joseph! împărat al Austriei, rege apostolic al Ungarieij rege al Boemiei, marchiz de Moravia, rege al Croației, mare duce al Bucovinei, mare principe de Transilvania, mare voievod al Serbiei şi Bosniei-Herțegovina. Şi posesorul fermecătoarei Sisi. De ce n-avem şi noi aşa o viață? De ce alții iau până peste poate? De când ai plecat, am tot lucrat la realizarea planurilor ce-am urzit împreună. Dar m-am izbit de un mare adevăr: că toată energia unui om nu poate face nimic decât dacă împrejurările îi sunt favorabile. Poți fi cel mai frumos, mai elegant, mai spiritual, să zbârnâi la Paris, Viena, Berlin şi să nu găseşti nimic. Şi să vii pentru două zile într-un oraş, fie şi Bucureştiul, neras, netuns, îmbrăcat alandala, unde să-ți cază norocul în cap. Să pierzi trenul ca să-ți întâlneşti în pustietatea peronului viitoarea moitie - filonul tău de aur. Sau alte combinații de felul acesta, cari, spuse dinainte, ți se par ridicule, imposibile, iar după ce s-au întâmplat, foarte naturale. Ne zbatem, ne zbatem, asta ne-a fost dat nouă. Nu bafta chioară a lui Franz Joseph."

Dispariția bătrânului Habsburg nu influențează deloc conducerea şi planificarea luptelor. De neoprit, von Mackensen deschide bătălia pentru Bucureşti pe râulețul Neajlov, ultimul obstacol în fața capitalei româneşti. Ultimul, pentru că imbatabila linie fortificată de Karol cu banii Vizirului fusese dezactivată. Hotărârea o luase juniorul Brătianu, care declarase faimoasa centură ca fiind inoperantă, depăşită de prefacerea armamentelor, inutilă. Cu atât mai mult cu cât germanii cunoşteau în detaliu amplasarea buncărelor şi bateriilor de artilerie. Aveau de mult toate planurile. Iar cercetarea aeriană confirmase părăsirea poziților; prin forturi bătea vântul, linia de vagonete era

înierbată, ciorile croncăneau netulburate pe metereze.

în primele zile ale lui decembrie, totul fierbe în interiorul oraşului. înfrângerea, profeţia venerabilului Petrache Carp, devine evidentă. Cu un făţiş sentiment de satisfacţie, Mateiu priveşte cum stirpea regală, de la perechea în funcţie la prinţişorul Nicolae, părăseşte dealul Cotrocenilor; în urma ei, guvernul lui Ionel şi capii instituţiilor abandonează sediile oficiale aglomerând calea ferată spre Iaşi. Un jalnic exod la vârf!

Unele după altele, lungi garnituri de tren extrag din capitală familiile antantiştilor de vază, tezaurul naţional, arhivele şi bunurile de preţ, ca din faţa unei năvăliri barbare. în Bucureştiul aproape golit de autorităţi se face linişte.

O linişte stranie, pe care Mateiu o inhalează cu mulţumire şi speranţă. în sfârşit, pe 5 decembrie dimineaţa intră prin mahalaua Rahovei un sol cu drapelul german de război fluturând deasupra unui *Militărauto;* caută cu năduf Comandamentul garnizoanei şi lasă la gheretă o scrisoare ceremonioasă cerând predarea oraşului.

A doua zi, din zori, primarul Emil Petrescu se înfăţişează la bariera Bragadiru, cu diagonala tricoloră pe el, pregătit să înmâneze cheile oraşului. Aşteaptă zadarnic. După ore bune, află că avangarda generalului Mackensen mărşăluia pe Calea Griviţei! O ia grăbit într-acolo. Astfel că predarea se improvizează în Piaţa Matache Măcelaru, în mijlocul tarabagiilor strânşi ca la iarmaroc. în aceeaşi zi, Comandatura germană se instalează în localul ministerului Lucrărilor publice din

faţa Cişmigiului, clădirea lui Mateiu în anul de glorie 1913. Nu se putea o mai bună alegere; totul începe să funcţioneze.

Peste nici o săptămână, administraţia nou-creată distribuie primul număr al publicaţiei bilingve *Bukarester Tageblatt,* sub coordonarea redacţională a zelosului Arghezi. Destul de repede, efervescenţa saloanelor bucureştene reapare; iar veleităţile prind aripi în noua ambianţă a rigorii nemţeşti, „benefică pentru adevăratul merit şi adevărata valoare". ^

Fostul şef de cabinet se porneşte şi el să-şi recupereze, pe merit şi valoare, statutul. „Multe urări de ziua ta, dragă Amice, sper că acum s-a restabilit legătura. Au fost ceva complicaţii, oamenii sunt încă buimaci, nu răspund cum era de presupus. Sunt mereu pe drumuri, dar ieri mă am odihnit, rezervându-mi şi toată noaptea, fiindcă aştept zile pline. Să-ţi spun cum stă situaţia pe aici: ne-am salvat, finalement, de liberali! Şi-au luat tălpăşiţa, lăsând o groază de culcuşuri goale. Şi o grămadă de posturi în ministere, plus prefecturile până la Şiret."

Şiretul era graniţa pe care frontul pare a se stabiliza o vreme. Dincolo de el, guvernul refugiat se pregăteşte de ce e mai rău: încarcă în gara Iaşi o garnitură din şaptesprezece vagoane cu două mii de lădoaie conţinând lingouri de aur şi bijuterii, reprezentând un prim transport spre Moscova. Acolo convenise, pe picior, să depoziteze tezaurul ţării. Aristide Blank insistase până-n ultimul moment ca stocajul să se facă la Londra, nu la Kremlin. Avarul Ionel refuzase, pentru a nu plăti prima de asigurare cuvenită Băncii Angliei. Aşa că, de Crăciun, convoiul feroviar se pune în mişcare spre est, însoţit de două căpitănii ale jandarmeriei.

Şi astfel se încheie 1916, într-un decembrie teribil - în care românimea atârnă, ca frântă, în ghearele a doi vulturi imperiali, vulturul alb rusesc şi vulturul negru german. Un decembrie în care frământatul Mateiu e prins el însuşi între cele două acvile, cea a ţarului şi cea a kaiserului.

înăbuşă dilema aniversând zece ani de când hotărâse, pentru sine, adoptarea titulaturii Mathieu Jean, *comte de Karabey.* N-a oprit în tot acest timp cercetările asupra casei Nagy-Buny; e ferm convins de originea sa nobiliară, doar că „prudenţa cu cari heraldistul se cuvine să procedeze în lucrările sale e mai de rigoare pentru armele româneşti decât pentru oricari altele". în plus, vremurile sunt prea agitate pentru a-şi reconstitui acum, cu minuţie, blazonul.

Altceva e într-adevăr urgent: la fel ca în 1912, la începutul ultimei guvernări conservatoare, „este nevoie să umblu, să mă prezint, să cer. Mi se reproşează deja că nu m-am înfipt mai repede". Acum cinci ani încercarea din cabinetul lui Bădărău dăduse roade - „e nevoie prin urmare să mă agăţ şi de ăştia, neîntârziat".

începutul lui 1917 îl află deci pe Mateiu tatonând pârghiile noii cârmuiri a Bucureştiului, înfiripată în condiţiile încurajatoarei prezenţe germane. Frontul era deja departe, urmând rămăşiţele ostăşimii române în retragere spre Iaşi. De unde vin numai ştiri funeste, cum ar fi cea despre catastrofa feroviară din 13 ianuarie, cu peste o mie de morţi, sau cea privind epidemia de tifos, boala mizeriei şi inaniţiei, întinsă peste toată Moldova.

In acest timp, profitând de dorinţa multor cucoane de a mai vinde din giuvaere, Mateiu pune mijlocirea unor astfel de tranzacţii la loc de cinste. între comisioane, ia la rând cabinetele guvernamentale unde se căftăneau «trădătorii». Frecventează pe cât poate şi cercurile germanofile, îndeosebi pe cel al inimoasei Margot, pornită să-i obţină o poziţie oficială. Prin ea, versata masonerie feminină de vârsta a doua îl ia în braţe pe merituosul Caragiale, îl poartă din salon în salon.

Un pamfletar îl observă uimit printre «nemţii» activi ai Bucureştilor, «deşi ne-am fi aşteptat ca, în calitate de fost takist, şef de cabinet al ministrului Bădărău, să fie şi el antantist. Or, din primele zile ale ocupaţiei, când s-au numit giranţi germanofili în ministere, pe lângă vechiul carpist Lupu de la Interne au roit câteva hoituri». Unul dintre acestea era fiul marelui Ion Luca, scriitorul cu funeralii naţionale, care, împlinindu-şi visul de a trăi aparte de ţărişoara lui, spunea despre Germania că e „fruntea capului care a ajuns cu picioarele până în Carpaţi, dar spre nefericirea noastră nu a putut trece mai departe". Categoric, o nefericire.

Şi iată ordinea germană ajunsă cu tălpile la Bucureşti, unde Mateiu îşi aniversează în martie ziua de naştere. Sărbătoreşte totodată cinci ani de la debutul în Viaţa Românească şi zece ani de la cea mai minunată perioadă a tinereţii sale: zilele petrecute la Berlin în 1907.

Berlinul acelui an i se pare neverosimil de viu, de apropiat; când calcă bulevardul lui Pake, are vedenia unui posibil Unter den Linden. Mai că aude tropotitul echipajului ce-l poartă pe marele Wilhelm peste caldarâmul dâmboviţean. De altfel, visul său imperial e pe cale de a se împlini - în urma semnării Documentului de la Viena, Puterile Centrale decid că, după obţinerea victoriei, România va intra în componenţa împărăţiei austro-ungare, alăturându-se aristocraţiei Europei. Pentru stăvilirea mojiciei valahe, pasul era esenţial.

Eşecul ofensivei franco-britanice din mai îi pare descendentului Karabetz de bun augur. Cel puţin pe frontul de vest victoria e neîndoioasă. Nu-i rămâne decât să aştepte sfârşitul războiului şi punerea ţării pe temeiurile celei mai corecte aşezări - temeiurile nobilităţii, meritului şi bunului-gust. *Noblesse, merite, bon gout.* Lui personal nu-i lipseşte niciunul dintre aceste imperative de vârf.

în drum spre vila lui Bogdan-Piteşti, devenită bază de acţiune, trece totdeauna prin Cişmigiu, „plimbându-şi melancolia, străbătând încet aleile, oprindu-se uneori dus pe gânduri". Exact ca în adolescenţă; completul mov de atunci este înlocuit însă cu haină-vestă-pantaloni *gris,* iar în picioare are pantofi fără divinele capace albe, ocolite pe nedrept de moda zilei. Aniversând trei ani de la primirea ordinului Sfânta Ana, ştie că ţarul ruşilor Nicolae a abdicat, marele duce Mihail, succesorul, renunţând şi el la tron. Evenimentele din Răsărit îl umplu de oroare: divinul imperiu al Romanovilor ameninţă să devină o mizerabilă republică de mârlani! Vulturul alb era săgetat mortal!

Peste vară, după decesul abia băgat în seamă al ultimului prim-ministru boier, „balcanicul" Titu Maiorescu, Mateiu se consumă prin ograda lui B-P; escrocul se învârtise de gestionarea altor subsidii berlineze pentru tabăra acoliţilor români, subsidii care ajung şi la el ca „pradă de război". Bate mai departe cancelariile ministeriale, mai ales anticamera remi- tentului de la Interne, Lupu-Kostache, presat de filogermanii bucureşteni să-l facă prefect pe urmaşul „neamţului" Ion Luca. Presiunile sunt atât de insistente, încât şeful Marghiloman notează: «Kostache obosit de cereri — se vor prefecţi Caragiale şi un oarecare Zimcea». Acest oarecare, neagreat, întârzie şi până la urmă compromite operaţiunea.

Amărât de stupida conjunctură care împiedicase ungerea sa ca prefect, Mateiu nu deziluzionează; Margot îl asigură că rămâne pe agenda unor influenţi oficiali şi că în curând va fi plasat - însuşi colonelul Hentsch, şeful Administraţiei germane, îl are pe listele sale. Pline din păcate cu oportunişti de ultimă oră, mulţi liberali.

în aşteptare, este atent şi la ce se întâmplă prin tabăra pribegilor din Moldova, unde încolţitul rigă Ferdinando emite o proclamaţie privind împroprietărirea opincarilor, dar şi sufragiul universal. Disperate, abjecte măsuri. îi parvine cuvântul ţinut cu această ocazie de retorul Delavrancea: «Sunt al ţăranilor! îi iubesc fatal!», aşa îşi începe el alocuţiunea. Fatal! „Măcar îşi mărturiseşte obârşia de poporan, babacul fando- sitei pianiste. Cari are obrăznicia de a cânta la instrument în parcul Copoului, plin de infirmi şi păduchioşi."

încolo, la Iaşi, dezorientare totală. Şi măsuri precipitate: altă garnitură feroviară pleacă din triajul Nicolinei spre Moscova, pentru a întregi vistieria mutată la Kremlin; de data asta, obiecte de patrimoniu, odoare bisericeşti, comoara de la Pietroasa, precum şi numeroase titluri, efecte sau depozite în valoare de nouă miliarde lei aur. Următorul convoi al antantiştilor o să-i transporte pe ei înşişi? Vor avea soarta lui Dimitrie Cantemir?

Dincolo de abia mascatul defetism, liberalii lui Ionel au doar firava nădejde că generalul Berthelot, şeful Misiunii franceze venite în târg, va putea restructura rămăşiţele oşti- mii cantonate brambura de-a lungul Şiretului. Şi franţuzul, de bine, de rău, încropeşte cincisprezece divizii de infanterie, patru de artilerie şi două de cavalerie. Pe care generalul Averescu le bagă la începutul lui august în bătăliile de la Nămoloasa, Mărăşeşti şi Oituz, eminamente defensive. înaintarea germano-austro-ungară e abia întârziată.

Mult în spatele frontului, un septembrie extrem de plăcut deschide ultima parte a anului, din păcate încă infructuos pentru Mateiu. Fără numire într-o poziţie oficială, cu un vraf de promisiuni doar, îşi continuă viaţa de expediente care tinde să-i devină manieră. „E nevoie să baţi pe la uşi, dragă Amice, ca să ţi se deschidă - şi să nu te superi dacă se deschid mai târziu. Asta e situaţia, lipsit de bani trebuie să aştepţi mărinimia altora. Şi când mă gândesc câţi ţipi intră în posesia a o sută-două mii de lei venit, nişte levantini de extracţie bassă! Ce joc face soarta? Suntem puşi la arşice? Dar mă consol văzând cum unii trec pe lângă noroc şi nu-l bagă în seamă, ţipi naivi sau ignoranţi. Aşa de exemplu,

să fi fost unul din noi în locul peţitului Heliade, cum ne-am fi exhibat aptitudinile! Dar el e absorbit în reparaţii de ceasornice lăsând-o pe Jeanne să practice finul sport al saphismu- lui. M-am interesat de ciudăţenia asta, am găsit un interesant volumaş la Mişu, cu parafa lui Claymoor, închipuieşte-ţi. Dacă ar crăpa mama Jeannei, ne-am putea combina forţele şi da un coup double la moştenire. Are casă şi în Paris, unde se întâlneşte, ţine-te, cu Cerile. Te mai poate uimi aşa ceva azi? Aud că banda de la Sinaia, Pilidis, Boroş, Balş au prins în flagrans perechea Simchy-Mendel. Ce se întâmplă cu sexul normal, Nicolas?

Alaltăieri la Capşa s-a aşezat pe terasă Paciuris, avea o pălărie de paie ca a mea, Delion; şi nişte escarpins foarte fini în picioare, cu fundă mică. Toţi îl priveau ca pe o curiozitate. A povestit cum s-a amorezat odată de el o englezoaică, cea mai splendidă femeie din une viile d'eaux, dar el nu cunoştea limba şi nu-i dădea atenţie crezând că e o farsă. Situaţia a devenit romantică abia după ce şi-a luat traducteur; a penetrat-o rapid. Ne-a mai spus şi altele, pe urmă a plecat cu ginerele lui Urseanu, amiralul Observatorului, să dineze ca doi holtei. Se vede că teribila Hortense nu e în Bucureşti. Din păcate eu sunt încă, aştept să-mi cadă ceva ministerial prin Comandatură. Şi de la o zi la alta şansele scad. De unde apar mereu aceşti pretendants? în loc să fie onorate listele iniţiale, se fac mereu altele. Toţi bucureştenii se scutură de antantiştii din familie ca de purici. Ce oameni, ce moravuri!"

Dezolat de neloiala concurenţă, Mateiu rămâne totuşi în preajma administraţiei nemţeşti, singura capabilă să-i rezolve situaţia. Cu ajutorul fratelui Luchi, pricopsit cu un post la ministerul Instrucţiunii, ia parte în octombrie la banchetul organizat pentru generalul von Mackensen la Athenee Palace. Cunoaşte aici persoane influente, capătă noi făgăduieli, dar necunoaşterea limbii germane e un blestemat handicap.

Ce tactică eficientă ar fi fost atacarea directă, de la om la om! Se plânge de acest lucru Amicului, acuzându-l pe defunctul Ion Luca de faptul că i-a întrerupt şederea la Berlin - „într-un stagiu prelungit, aş fi deprins de bună seamă graiul nemţesc, graiul viitorimii. Ce facem noi cu franceza asta de muţunache, Nicolas?".

Ultima lună a anului aduce ştiri amestecate de pe fronturile de luptă, cum ar fi victoria de la Caporetto a trupelor austro-ungare care-i împing pe italieni o sută de kilometri în interiorul Cizmei. Sau capturarea de către englezi a Ierusalimului, trecut, ca şi Bagdadul, sub mandat britanic.

Lucrul cu adevărat teribil se întâmplă însă în Răsărit, unde nou-instaurata putere bolşevică renunţă la susţinerea frontului românesc şi demarează împăciuirea cu Puterile, în această situaţie, lăsat de izbelişte, guvernul de la Iaşi cere forţelor germano-austro-ungare încetarea focului. Salvatorul armistiţiu este semnat de generalul Prezan la Focşani, pe 9 decembrie.

Privite de la Bucureşti, lucrurile par a se desfăşura conform previziunii marilor bărbaţi conservatori din 1914: vecinul din Răsărit nu este un aliat de încredere, iar prea îndepărtaţii franco-englezi nu pot oferi ajutor la nevoie. Imperiile Centrale au fost, sunt şi vor fi sfinţite cu oblăduirea Europei.

Aşadar, mujicii revoluţiei slave trădând, Antanta renunţă şi ea la sprijinirea militară a coroanei lui Ferdinando. Ghinionistul premier Brătianu se vede prins între forţele regulate de peste Şiret şi hoardele răsculate de peste Prut. în mijlocul cărora se iţeşte, nitam-nisam, Republica Moldovenească. Să nu te iei cu mâinile de cap?

Drama devine dură la începutul anului următor, 1918, când Sovietele rup relaţiile diplomatice cu foştii aliaţi români. La Bucureşti, ministrul imperial Stanislav Alfonsovici Poklewski rămâne fără mandat; pierzând totodată şi fabuloasele mine de platină ale familiei din Urali. Existenţa sa de diplomat şi rentier milionar se curmă brusc.

Concomitent şi românimea îşi pierde agoniseala: tezaurul depus la Kremlin este confiscat în totalitate, după numai şase luni de păstrare. O câtime din valoarea lui ar fi acoperit asigurarea Băncii Angliei pe zeci de ani. Nimeni nu plăteşte pentru calicia lui Ionel, a fost *une decision politique.* Ca politician, arunci nestematele ţării în latrină şi te speli pe mâini.

Destul de repede, pe 7 februarie, laşul primeşte şi lovitura Puterilor Centrale: un ultimatum pentru depunerea armelor şi înlăturarea trădătorului Ferdinando. A doua zi guvernul Brătianu, la propunerea ministrului Take, găseşte de cuviinţă să demisioneze pentru a exonera tronul.

Nu lipseşte din context reîncălzită chestiune a schimbării dinastiei, ochii îndreptându-se spre succesorul de avarie, ducele Abruzzi, *admirai* al Flotei italiene; temerarul Luigi Amedeo trona pe cuirasatul său în mijlocul Adriaticii, pregătit să intre în luptă. Până una-alta, pe dealul Copoului se încearcă o păcăleală tipic brătienească: preluarea puterii de către generalul Averescu, sfrijită marionetă liberală.

Tentativa moare într-o lună, când se impune singura opţiune valabilă: cabinetul constituit la Bucureşti de vajnicul conservator Alecu Marghiloman. Imediat după învestire, plenipotenţiarul Argetoianu semnează Tratatul preliminar de pace cu *Mittelmăchte*. Germanofilii capitalei savurează momentul, având confirmarea supremă a justeţei opţiunii lor în faţa păguboşilor antantişti. Mateiu petrece o seară lungă la Maison d'Art printre invitaţii exuberantei Margot.

„Sunt în mare formă, dragă Amice. Dacă nici acum nu izbutesc, atunci când? Toate zările s-au deschis, niciun ciot de liberal până la Prut. în schimb apar adevăraţii boieri. Azi-noapte am cunoscut un Sturdza între două vârste cu bune relaţii în noul guvern. Mi-a spus lucruri pe cari altfel nu le-aş fi putut afla. Trăieşte ca un adevărat feudal în dispreţul moralei şnapanilor, amuzându-se cu dresajul cailor şi trasul la semn. E un om cult, nocturn şi misterios, învârtind nişte afaceri asupra cărora nu am insistat. Călătoreşte mult în lume, însoţit de două metrese şi un fost ofiţer de artilerie ce-l urmează pretutindeni.

Â-propos, l-am văzut pe Coandă. Henri a slăbit teribil, nu ştiu de ce. Mon cher, profită de viaţă, cu atâta te alegi, dar fereşte-te să nu te betegeşti, syphilisul e îngrozitor ce victime face. Ultima: micuţa Fou-Fou; mă aşteptam, de fapt. Se zvoneşte că Miţa Biciclista ar fi şi ea transmiţătoare, ceea ce e o bârfă par envie. Desigur, la altceva năzuim noi. Am auzit că Olguţa Mavrocordat, cari a moştenit încă o moşie de la fratele ei mort, a propus lui Cantemir Câmpineanu să-l ia de soţ iar acest nefericit a refuzat-o din motive intime. Să refuzi două sute mii livres de rente, trebuie să fii nebun. De ce nu avem fortuna asta şi noi? îţi voi scrie când survine o schimbare. Mă mişc mult, nerăbdător."

La 33 de ani împliniţi, Mateiu caută încă starea capabilă să-i susţină viaţa alături de elită - singura viaţă care merită a fi trăită. Reclamă averea ce i se cuvine şi recunoaşterea rangului pe care simte că-l are. Râvneşte panglicile înaltelor decoraţii ce-l disting pe omul merituos în lume. Aşa e drept.

„Era un mare mândru. Totdeauna singur, strecurându-se în viaţă, căutând aproape a se pierde în poporime; era însă între gloată şi dânsul aşa nepotrivire, că simplicitatea sa, vădit voită, atingea tocmai scopul dimpotrivă şi-i da un aer şi mai străin. Străin totuşi nu era. A român nu semăna iarăşi: prea vorbea frumos româneşte, la fel ca franţuzeşte."

Nemţeşte nu vorbea străinul Mateiu, dar asta nu-i împiedică pe rudimentarii patrioţi *post festum* să afirme că bastardul lui Caragiale «era dispus la trădare de ţară, pactizare cu forţele inamice şi colaboratorii lor, crezând în victoria finală a germanilor. Dovada: se afiliază octogenarului Petrache Carp, socotit unicul salvator posibil al ţării». Adevărat. După ce România încheie pace cu Puterile, Mateiu vede posibilitatea unei stabilizări durabile prin instalarea în fruntea guvernului a bătrânului conservator. Semnează deci apelul către

acesta de a-şi lăsa moşia de la Ţibăneşti şi a reintra în arena politică. Gest dictat nu atât de germanofilie, cât din convingerea că boieria adevărată, cu trecut istoric, are totdeauna potenţial salvator.

Da, aştepta salvarea de la o nouă-veche guvernare. Care să-i aducă un post precum al amicului Vlădoianu, căpătuit la Direcţiunea Vămilor; sau o prefectură, fie şi în Basarabia alipită, unde cârmuia «ocnaşul siberian» Stere; sau un consulat pe lângă noile legaţii deschise la Stockholm şi Oslo, pentru care trăgea sforile devotatul Uhrynowsky.

Aşteptând, se lasă acaparat în toiul anului 1918 de hachiţele prozei - reia textul întâmpinării, face remanieri şi completări, dar creionează şi pasaje din partea a doua a romanului, lucrând aproape oriunde, inclusiv la masa de cafenea: „Ce anume prilejuise, în strâmta încăpere, gălăgioasa adunare a tot ce Bucureştii avea mai moţat, nu ţin minte, ştiu numai că repede sătul de a privi acea lume anostă şi deşartă mă hotărâsem tocmai să-mi aplec nasul în hârtii când avu loc ceva ce merita într-adevăr să nu fie trecut cu vederea[11]. Intrau Craii.

Continuă să lucreze până când starea îi fu tulburată de două evenimente: unul insignifiant, zaiafetul din casa şnapanului B-P la aniversarea zilei de naştere; şi unul de gravă rezonanţă, moartea marelui Carp, „cel mai înzestrat om de stat pe cari l-a avut vreodată România[11]. îl pune pe Conu Petrache în fruntea politicienilor autohtoni încă din 1912, când, prim-ministru fiind, zice la Jockey Club: «Eu în guvernare sunt atent la ce vor Viena şi Berlinul».

Crezul politicesc al boierului de la Ţibăneşti era nestrămutat şi limpede: lupta împotriva slavismului în plan extern şi împotriva reformelor socialisto-liberale în plan intern. Mateiu împărtăşeşte de asemeni dezgustul teribilului conservator faţă de maniera democratică de conducere a unei naţii: «Omul de stat e totul, mulţimea nimic; e o laşitate să te pui la adăpostul vulgarei opinii publice», spune el. Defineşte prin asta însăşi esenţa democraţiei: laşitatea. Cum să nu aderi la asemenea postulat?

După acest moment se retrage, trăieşte toată vara pentru cartea sa, „cutreierând uliţe pustii prin mahalale necunoscute,
uitând că se află în Bucureşti; uneori, la loc deschis, se oprea să privească îndelung cerul, căruia-i cunoştea toate stelele[11]. «Ferecat în sine, cu aerele zbârlite ale unui arici retractat, cu absenţă distantă», gândind doar la el, la personajele lui.

„Scriind cu mare chin o carte, caut să mai şi respir, dragă Nicolas. Epistolele ce-ţi trimit sunt ca nişte duminici, ca nişte fetes. Altădată obişnuiam în asemenea răstimpuri să intru în muzee. Din păcate n-ai unul ca lumea în Bucureşti. Doar depozite lugubre. Tu să calci neapărat expoziţiile Parisului, cari cred că sunt încă ţinte pentru englezoaice şi americane. Te asigur că nicăieri n-am avut mai multe ocazii ca în Museum la Berlin. în oraşele mari, muzeele sunt case de rendez-vous patronate de stat. Te înfigi în faţa lui Rafael şi pisezi o damă, o urmăreşti volens-nolens şi con energia o enfilezi. Fiindcă imaginaţia damelor e mult excitată de nuduri şi statui goale. Din păcate, altele sunt acum trebile mele. Aştept marea veste, care se coace poate chiar luna asta, a lui Cuptor."

„Luna asta", pe 23, Mateiu bifează patru ani de la primirea ordinului imperial Sfânta Ana; cu o săptămână în urmă, cel care-i conferise înalta distincţie, ţarul Nicolae, fusese executat de bolşevici. Iar cu o săptămână mai târziu aniversează cinci ani de la decernarea medaliei Bene Merenti. Este scandaloasa lună în care principele Carol, pe cale de a împlini douăzeci şi cinci de ani, îşi părăseşte cazarma şi se căsătoreşte în secret, tocmai la Odesa, cu o oarecare Zizi. O mezalianţă mai lipsea pipernicitului trib Hohenzollern.

Şi evenimentele scandaloase abia încep: încurajaţi de înfrângerea trupelor austro-ungare la Vittorio Veneto şi de replierea forţelor nemţeşti dincolo de curbura Carpaţilor, antantiştii de la Iaşi ies din văgăună şi îi cer bravului Marghiloman să demisioneze. Onest, acesta se retrage cu întregul său cabinet pe 6 noiembrie, fiind înlocuit cu un guvern condus de un general-jucărie al şefului Brătianu. Singurul act important al marionetei cazone este ordinul de mobilizare generală; românimea era întoarsă de la pacea greu plătită la flinta cu baionetă. Curând, forţarea Dunării de către francezi permite noii cârmuiri să braveze prin trimiterea unui ultimatum germano- austro-ungarilor, cerându-le părăsirea Banatului, Bucovinei şi Transilvaniei.

Două momente din acest parcurs îl ating în mod dosebit pe Mateiu: alungarea de pe tronuri, la o zi distanță, pe 9 şi 11 noiembrie, a împăratului Austriei şi a kaiserului Germaniei. Rămân în urma lor nişte fade, lamentabile şi nefaste republici de burjui. Care îndură într-o pădurice din Picardia, la Compiegne, violul lui Ferdinand Foch, mareşalul aliaților. Niciodată o Majestate n-ar fi semnat acel monstruos armistițiu.

Alt Ferdinand, al românilor, este adus în Bucureşti peste câteva zile; la intrarea în oraş i se organizează trecerea pe sub Arcul de Triumf, alături de regina Maria-Victoria, zburdalnica *Mary*. în ariergarda trupelor, încă nedespăducheați, antantiştii fugari revăd şi ei capitala după doi ani. Doi ani de care s-ar fi putut lipsi Europa şi mai ales nația asta turcită şi ortodoxită.

Imediat filogermanii dispar din administrație şi încep a fi căutați. Cei doi fii ai lui Caragiale sunt blamați ca foşti colaboraționişti - Luchi e aruncat din ministerul Instrucțiunii, Mateiu devine prohibit; dar alții, precum *Geschăftsmann*-ul Bogdan-Piteşti, condeierii Arghezi sau Vlahuță, sunt acuzați de trădare şi închişi la Văcăreşti, alături de furi şi criminali.

Sfârşitul anului aduce, una după alta, dizolvarea şi vărsarea în regatul lui «Nando» a Republicii Bănățene, Ducatului Bucovinei şi Principatului Transilvaniei. Iar pe 12 decembrie se reinstalează la putere liberalul „roşu" Brătianu. *„Le gou- vernement du bolchevique Ionel* " impune imediat, fără trac şi deferență, exproprierea elitei latifundiare, care pierde şase milioane de hectare. Şi, gest diabolic, cheamă norodul otova la vot, umplând listele cu semne electorale puerile, pentru a fi pricepute de toți neghiobii dintre Nistru şi Tisa. Lui Mateiu totul îi pare pierdut: apăruse strivitoarea România Mare.

La Grande Roumanie - şaptesprezece milioane de locuitori, din care treizeci şi cinci de procente sunt de alte etnii decât cea valahă: unguri nouăsprezece sutimi, ovrei şase sutimi, ucraineni cinci sutimi, germani patru sutimi. Restul fiind bulgari, lipoveni, turci, tătari, sârbi, slovaci, greci, armeni, polonezi, ceangăi. Fără a-i socoti pe țigani, amestecați în toate. Obşte de adunătură.

Ziua de 19 ianuarie 1919, în care începe Conferința învingătorilor la Paris, înseamnă pentru Mateiu sfârşitul năzuințelor de a se putea realiza într-o societate aşezată, cuviincioasă. Cu elita ei tradițională, neinvadată de venetici. Peste o săptămână, când exponentul acestei elite, boierul Marghiloman, împlineşte şaizeci şi cinci de ani, îşi rememorează figura marelui muntean, „exemplu de tărie în fond şi eleganță în formă", aprig luptător împotriva reformelor brătieneşti.

Ce viață, ce fină diplomație desfăşura înainte de război Conu' Alecu! - având seară de seară o duzină de tacâmuri la masă pentru musafirii săi, desfătați cu bunătăți aduse în cala Orient-Express-ului. Debarcarea sa de la şefia partidului făurit de marele Carp a cauzat stingerea singurei politici onorabile în România. Urmaşii, Nicu Filipescu şi Take, ultimul mai ales, au dus de râpă autenticul conservatorism.

Rămânând fără unica tabără la care putea adera, lipsit de sursa Bogdan-Piteşti, izbucul banilor săi, Mateiu pune ochii pe directorul ziarului Universul, felicitându-l de ziua naşterii. Stelian Popescu e receptiv. Pe vorba lui, obține în februarie o slujbă la biroul presei din ministerul Internelor. Dar din leafa de numai cinci sute de lei nu-şi permite să invite pe cineva în 25 martie, amărându-şi aniversarea naşterii cu o vizită la maica Marioara. Aceasta părea definitiv învinsă de păsurile vieții, pe care se grăbea a le părăsi psihic; nu se putea alina la gândul pierderii casei din strada Frumoasă, unde copilărise şi-şi dăruise fecioria conțopistului Ion Luca, fantele fabricii Belvedere.

Alte vizite nu mai face Mateiu, abia la mijlocul lunii următoare întâlneşte câțiva cunoscuți în redacția revistei Sburătorul, scoasă de belferul Lovinescu; Galaction îl târăşte de aici la Fialkowski, unde îi ține o poliloghie despre evenimentul epocal pe care îl trăiau în acele momente românii: adoptarea calendarului cel nou, ştergerea a două săptămâni din socoteala vremurilor, pentru a face hatârul Conciliului de la Niceea, *anno domini* 325. Iată că nu numai uşuraticii prezentului se debarasează de lumea bine orânduită în veacuri, ci însăşi numărătoarea timpului ține să treacă de la „stilul vechi" la „stilul nou", de la 1 aprilie iulian la 14 aprilie gregorian.

Personal, stilul nou nu îi vesteşte nimic priincios, ba dimpotrivă. Cu greu îşi întreține chibzuita vestimentație, simbolul a ceea ce doreşte înadins să expună: superioritatea aristocratică a ținutei şi spiritului său. Nu face niciun rabat în privința asta, reuşind să atragă atenția în puhoiul conformismului de pe trotuarele capitalei. Mai ales când încălța stilate ghete cu capace şi purta melonul probat de *the prince* George. «Păşea tacticos şi rar, uşor aplecat pe spate, în nişte costume desprinse din eleganta garderobă a altei epoci. Ne întâlneam uneori la mese de seară în birtul lui Iordache din Covaci. Vorbea arar. Lumea cea nouă, pestriță, de după război, îl interesa prea puțin. O respingea ca pe un spectacol vulgar, parvenit, care îi ofensa ochiul.»

„Am cinat alaltăieri cu unul, nu-l ştii dragă Amice, jurnalist obscur. L-am cunoscut la Mişu, solicitam aceeaşi carte, ultima din boutique; renunțând la ea, s-a prezintat emfatic: Cezar Petrescu, publicist. Mi-a povestit la masă cum a înnebunit Mărie Ghika: ieşea pe uliță în cămăşoi cu un chipiu în cap şi striga: Salutați pe fiica principelui! Atunci fata ei, Iza Exarcu, a transportat-o la Viena. în gară a mai dat o reprezintație, pentru că nu voia în tren; se lupta ca un elefant cu şapte-opt hamali pe cari îi pumnuia şi rostogolea. Mai târziu a nebunit şi cealaltă Ghika, a lui Iancu Popoloni. Au să se smintească şi restul. Bătrânul Tassian e la balamuc împreună cu domnişorica Nicolle şi peştele de Schmidt zice că în curând are să se ducă tot neamul tassienesc acolo, cu mic, cu mare. Din păcate madam Rendisch confirmă povestea cu Nicolle. Şi ar fi fost o partidă, printre ultimele. Asta e, rămânem sans brides, au să căpieze toutes. Sau au să plece. Precum Coandă sau Montesquiou. Bucureştii au devenit aşa de creux Nicolas, de fără măduvă! Până şi cursele din Hipodrom se aleargă fără cai. Mârțoage însă peste tot. Pe rue, în birt. Nu poți dezbate nimic serios la o masă, doar fleacuri şi marghiolii. Visez la o lume mai subțire."

Visa la alți convivi; şi într-o bună măsură îi avea: „Cultul lui Comus ne întrunea aproape zilnic la prânz sau la cină; degustam bucatele, dar adevărata plăcere o aflam în vorbă, în taifasul ce îmbrățişa numai lucruri frumoase: călătoriile, artele, literele, istoria — istoria mai ales".

Istoria, nu evenimentele în desfăşurare, de care ia act *ă contre-cceur,* silit de pretențiile slujbei de la Interne: „Națiunea română nu cere decât satisfacerea revendicărilor ei legitime, strânsă în jurul Coroanei. Ea aşteaptă încrezătoare decizia Conferinței de la Versailles", scrie el în Bulletin pour l'Exterieur. De fapt, ar dinamita Versailles-ul delegație cu delegație.

în aceste împrejurări, aniversează primirea Sfintei Ana luând prânzul la Athenee cu Pillat, însoțitor al liderului ardelean Vaida la fatala Conferință, moaşa faimosului *Diktat* care lua dreptul germanilor de a dispune de ei înşişi. De a mai ridica fruntea din pământ. Fără nemernicia de la Weimar, nu aşa ar fi stat lucrurile. împărăția lui Wilhelm, chiar învinsă, ar fi refuzat siluirea. Noua republică începe prin a fi târfă.

Mai iese pe 3 iulie, când este invitat la prăznuirea zilei de naştere a fratelui său Luchi. Iar joia următoare o însoțeşte pe cumnata Fany la concertul Asociațiunii Muzicale dedicat lui Mozart. Pleacă precipitat în pauză pentru a scăpa de bezelele ce-i arunca dintr-o lojă abjecta blondă a lui Bogdan-Piteşti. îi simțea încă în nări pudra cu damf de zmeură.

Pe la mijlocul lunii este văzut în anticamera ministrului Instrucțiunii, doctorul Costică Angelescu: «Neclintit, absent, cu bărbia scufundată într-un guler înalt, răsfrânt la colțuri, se uita în gol, cu o mână sprijinită în bastonul puțin depărtat de el. Aşezat picior peste' picior, cu pălăria întoarsă pe un genunchi şi cu mănuşile aruncate înăuntru, părea decis să aştepte, în aceeaşi rezignată şi distantă imobilitate». Se retrage spre seară, fără a-l vedea pe demnitar; bastardul discreditat al lui Caragiale nu mai găseşte audiență la mărimile zilei, nimeni nu are timp pentru el.

Cu atât mai mult cu cât problemele europene nu se isprăviseră pentru guvernanți: pe 20 iulie, Republica Maghiară, rodul puciului bolşevic din martie, atacă trupele româneşti aflate pe-acolo, împingându-le peste Tisa. Urmează un contraatac, la care forțele comunistului Bela Kun nu rezistă, se retrag şi dispar în două săptămâni de hărțuieli. Umblând după inamic, câteva escadroane de roşiori nimeresc sub porțile Budapestei şi intră nestingherite în oraş, făcând bivuac în curtea cazărmii de husari Arhiducele Jozsef. Era 3 august.

A doua zi comandantul Mărdărescu deschide defilarea coloanelor sale, ferchezuite peste noapte, pe bulevardul Andrâssy din centrul capitalei ungare. Culpabilă pentru evacuarea din Bucureştiul anului 1916, generălimea română nu se putea abține de a poza cu cizma pe coada leşului imperial. Fudulie de vânător închipuit.

Luna august debutează aiuritor şi pe plan intern: zănaticul bărbățel Carol produce o declarație de renunțare la calitatea de moştenitor al Coroanei, nesupunându-se ordinului de a o repudia pe acea Zizi „căsătorită Hohenzollern". O dată în plus, abulicul Ferdinando e copleşit de evenimente şi lasă

totul la voia vivacei Mary, a eternului consilier Ştirbey şi a sfinxului Ionel, treimea care-i aplana problemele.

în afară de boroboața lui Carol, şi alte evenimente, mai mult sau mai puțin politiceşti ori mondene, animă capitala. După atâta războială, revenea neastâmpărul din vremi de pace. O pace de trei ori mai mătăhăloasă, o pace de trei sute de mii de kilometri pătrați. Bărbații regatului holbau ochii spre slobozii şi afaceri cu adevărat planturoase. Adică spre liberalism. Instinctiv, Mateiu devine interesat de un refugiu; bun ar fi unul diplomatic. Poate ar supraviețui convenabil la adăpostul unei cariere consulare.

Diplomaţia, de ce nu? Aniversând medalia Bene Merenti, dejunează cu Uhrynowsky, însoțindu-l apoi la ceremonia deschiderii legației Portugaliei. Aici face cunoştință cu Excelența Sa Martinho Maria Teixeira Homem de Brederode, ministrul plenipotențiar al Lisabonei la Bucureşti, Belgrad şi Atena. Este impresionat de cariera exotică a acestuia: prim secretar al misiunii lusitane la Pekin, guvernator al coloniei Macao, diplomat la Paris şi Roma, acum ambasador în Balcani.

Dar portughezul se consideră şi literat, fiind autorul unui mic roman, *A morte do Amor.* Ca de la scriitor la scriitor, don Martinho îi vorbeşte despre opera sa, a cărei epică o reprezintă rătăcirile a patru *hidalgos* în boema Lisabonei de acum câteva decenii. Stranie coincidență cu hoinăreala celor patru crai dâmbovițeni pe care o creionează Mateiu de ceva timp!

Impresionat de străvechea istorie a seminției ambasadorului, cu rădăcini până în secolul al treisprezecilea, sedus de însemnele sale nobiliare, modestul urmaş al Karabetzilor începe o serie de schițe pentru propria stemă, mobilând şi remobilând un scut „sferticat în cruce dreaptă". Lucrează la blazon în maniera în care-şi construieşte şi romanul: pas cu pas, alegând simbolurile, cântărind compoziția, revenind, adăugând subtilități. Romanul înglobează ingredientele heraldicii, precum heraldica pe ale romanului.

Pe 16 noiembrie, în ziua onomastică, cinează din nou cu obscurul Petrescu; publicistul e numai ochi la ciudatul din fața lui: «Jachetă imperceptibil uzată, dar de scumpă stofă şi croială. Pantalon amintind culoarea oului de rață. Cravată cu nodul lat şi ac înfipt după tradiția desuetă a dandismului de pe vremea lui Oscar Wilde. Inel cu piatră mică la un deget, alt inel cu voluminoasă camee pe cealaltă mână. Iar obrazul, ras în întregime, sub părul pieptănat cu grijă, părea tăiat în rocă de calcar. Numai buza de sus se mişca abia vizibil uneori, într-un tremur de zâmbet lăuntric - zâmbetul acela avea ceva trist, dezarmant, lipsit de orice corosivă agresivitate, ca zâmbetul nevinovat al copiilor în somn».

în asemenea clipe Mateiu se visa, fără doar şi poate, pe scutul său sferticat „la dextra turnului, de-a-ntregul înarmat, cu spadă, platoşă şi coif, în câmp verde, ținând în mâna dreaptă un sceptru vârfuit cu crinul heraldic de aur". Visa în culorile lui, verde şi aur.

Dincolo de asta, în cenuşia țară a lui Ferdinando, zis de-a surda întregitorul, lumea are parte de alegeri parlamentare. Aranjate potrivit noului sistem brătienist: căciula şi votul. Partidele îşi pun pe liste însemne cât mai la mintea rumânului: liberalii aleg crucea; popularii steaua; socialiştii două ciocane; takiştii snopul de grâu; progresiştii cercul; basara- benii coasa. Mai existau plugul, soarele, grapa, ciutura, țoiul, Biblia şi altele.

La sfârşitul lunii se numără voturile - câştigă alianța formată din partidul transilvăneanului Maniu, două cercuri concentrice, şi partidul învățătorului muntean Mihalache, secera. Acestora li se alătură formațiunea istoricului Iorga, două

mâini strânse. La 1 decembrie victorioşii formează guvernul, pus formal sub conducerea francmasonului Vaida, cu gheneralul Averescu la Interne şi poetul Goga la Instrucțiunea publică. Un adevărat ghiveci politic, din care absentau nu numai expiații conservatori, ci şi liberalii, corifeii tradiționali ai cârmuirii Vechiului Regat!

Dar mai interesantă decât instalarea acestui inedit cabinet este constituirea Supremului Consiliu 33 al Ritului Scoțian antic şi acceptat condus de Jean Pangal, Mare Maestru *ad vitam* al Ordinului Masonic Român. Cât evenimentul e proaspăt, Mateiu stă lipit de sofaua din salonul patronat de Margot, unde se întretăiau informațiile de taină privind accederea în stranele Lojii Albastre. De acolo ți se deschid perspectivele. Păcat că pătrunderea nu e suficient de riguroasă. Pe de altă parte, sunt merituoşi rămaşi afară. Ca el.

Traversează cu melancolie zilele sfârşitului de an, inclusiv noaptea revelionului, petrecută în somptuoasa reşedință a bancherului Aristide Blank. De la stăpâna casei, Cellica, află cum s-a stins anul trecut la Iaşi cerberul juneții sale, marele Barbu. Nu-l poate absolvi nici acum pe căpătuitul vrâncean, cum nu-l poate ierta pe Ion Luca, risipitorul averii Momoloaiei şi mătuşii Lenei. Doi hrăpăreți.

Amintirile îi mohorăsc clipa dintre ani. Sindrofia devine mai agreabilă abia spre dimineață, când amfitrionul povesteşte peripețiile sale din călătoria la Shanghai, unde oficiase deschiderea negoțului românesc cu îndepărtata Chină. Aristide se anunță a fi un viitor potentat. Cum el moşteneşte toate afacerile familiei, capătă primul loc pe lista de mecenați a lui Mateiu. O listă dezamăgitor de scurtă.

La începutul lui ianuarie 1920, Margot îşi aniversează data naşterii; are cincizeci şi cinci de ani, dar se prezintă a fi abia în floarea vârstei, spre deosebire de invitatele pe care Mateiu le află acolo la five o'clock: cele două sexagenare Sion, Marica şi Florica, farmazoana Bucura Dumbravă şi alte câteva teozoafe de salon. Sărbătorita împarte pişcoturi şi exemplare din *La Roumanie en images,* opera ei de drumeție.

La venire, Mateiu se abătuse ca de obicei spre o dependință din curtea casei, un fel de cameră pentru slugi; Margot i-o cedase pentru a-şi depozita unele lucruri şi a o caza provizoriu pe biata maică-sa, incapabilă de a-şi mai asigura un adăpost. La plecare, chinuitul fiu se opreşte iarăşi acolo şi lasă Marioarei un coşuleț cu dulciuri săltat de la ceaiul cucoanelor. Nu are tăria să zăbovească. La ce bun? Când omul e doar trup, materie fără minte, mai e om de afecte? Ai legături cu înțelegerea cuiva, nu cu stârvul lui.

«Anii ce au urmat războiului i-au fost grei. Se străduieşte să-şi creeze o situație, dar în mijlocul unei lumi lacome de avere şi demnități profitabile, el, uitat,.înghesuit, duce penibil o viață abia decentă.» Adevărul e că nimeni altul nu râvneşte mai mult decât Mateiu «demnitățile profitabile», pozițiile care-ți aduc satisfacție, prețuire, distincții. O viață obscură nu era de acceptat.

Nu se vedea decât în ambianța elitei, participând la ceremonii de gală, la ritualuri necunoscute vulgului. „Într-însul ațipea ceva neliniştitor, atâta patimă înfrântă, atâta trufie aprigă şi haină învrăjbire se destăinuiau în trăsăturile feței sale, în cuta sastisită a buzelor, în puterea nărilor, în acea privire tulbure între pleoapele grele." Privirea unui împilat; j a unui suflet scindat.

Scindat între condiția de a fi «aristocrat al universului» şi condiția de născut la grămadă într-o țară obscură, în care te zbați zadarnic să ieşi la suprafață. Un osândit la înec era bastardul lui Caragiale, sămânța unui şir de corciți. Un mormoloc în smârcul Balcanilor, unde se oua românimea lui Ferdinando.

De fapt, românimea lui Brătianu, care întoarce repede rezultatul alegerilor din decembrie, înlătură adunătura lui Vaida-Voevod şi îşi instalează propriul guvern. Condus iarăşi de Averescu, ostaşul acela oarecare, nicidecum eroul războiului, cum îşi închipuia norodul. Intră în echipa arlechinului cazon doi olteni de marcă: Titulescu la Finanțe şi Argetoianu la Justiție.

Titular la Externe vine abilul Take, vicepremierul lui Ionel din 1918. El este cel care cere pentru fundul României un

fotoliu pretenţios la nou-constituita Ligă a Naţiunilor. Trezindu-se cu un teritoriu mai mare decât al Italiei, emfaticul regat dunărean îşi arogă vocaţie paneuropeană. Cu sfruntarea tipică parvenitului. Boierii lui Maiorescu se mulţumeau cu insuliţele şi balcicurile Bulgariei, liberalilor nu le ajung Balcanii.

Mateiu sesizează oportunitatea din diplomaţie şi solicită să fie admis în lotul cadrelor consulare, lot ce urma a fi lărgit cu personalităţi venite «din afară de carieră». Deşi i se adresează personal ministrului, ploieştean ca şi naşul Smedeanu şi fost jupân politic al lui Ion Luca, este tratat odios, fiind transmis unui directoraş în vederea examinării cunoştinţelor.

Refuză umilirea examinării şi ratează postul de voiajor în străinătăţi pe care-l viza. Nu-i rămâne decât să-şi vadă mai departe de scris. Se retrage un timp şi pune pe hârtie periplul craiului Pantazi pe glob. „Ca în puterea unei vrăji, cu dânsul am făcut în închipuire lungi călătorii, călătorii cum nu-mi fusese dat nici să visez." Cu o anume înzestrare, poţi avea revelaţia lumii în gând. Contează satisfacţia - uneori mai mare decât prezenţa la faţa locului.

De Bunavestire, când împlineşte treizeci şi cinci de ani, se întâlneşte la Corso cu poetul Maniu. Acesta i-l prezintă pe monsieur Lebrun, profesor la Liceul Lazăr, după ani buni de ziaristică în *Le Courrier du Danube.* Mateiu este atras imediat de franţuz, nici pe departe aşa de ţigluit ca prietenul Adrian, dar cunoscător al heraldicii cum nu mai întâlnise altul prin cafenele. Insistă pentru revedere. Cum să nu-ţi apropii o asemenea fiinţă rară?

în prima zi a lui aprilie, continuând să-l familiarizeze cu mediul diplomatic, Uhrynowsky îl introduce la politicianul finlandez Alfred Väino Tanner, venit la Bucureşti *en mission speciale.* Repetă vizita peste două săptămâni, când se anunţă oficial că România recunoaşte independenţa Finlandei, fost Mare Ducat al Imperiului Rus, urmând a stabili relaţii diplomatice cu guvernul de la Helsingfors.

Cum asta însemna o ambasadă cu multe numiri, inclusiv de nivel consular, Mateiu se pune la punct cu tot ce putea afla despre ţara celor o mie de lacuri. îi studiază cu precădere istoria şi, mai cu interes, sistemul de ordine şi medalii.
Dintre cele trei distincţii principale ale republicii, Crucea Libertăţii, Leul Finlandez şi Trandafirul Alb, este captivat de ultima. înfiinţată de mareşalul Mannerheim, decoraţia avea o scală extinsă de ranguri, pe trei clase nodale; medalionul acesteia, susţinut de o panglică fărbuită în ultramarin, consta într-o rozetă cu patru petale albe pe fond de argint filigranat, având în miez un bumb de aur. Superbă alcătuire.

Pe aceeaşi linie de preocupări, la 15 aprilie răspunde invitaţiei la dineu a ministrului Lisabonei, Martinho de Brederode; acceptă cu plăcere rugămintea acestuia de a-i fi călăuzitor într-ale mondenităţilor oraşului şi colaborator în rezolvarea problemelor misiunii. Pentru început, confruntă traducerea portughezului cu textul Convenţiei privind comerţul cu arme, ce urma să fie semnată la Societatea Naţiunilor. După care se apucă să-i arhiveze corespondenţa, simţind că a păşit deja cu un picior în lumea diplomaţiei.

înainte de sfârşitul lunii îl duce pe don Martinho la Capşa, iar în Zece Mai îl îmbarcă într-una din birjele pline de lâne- turi şi-l poartă la Şosea pe sub tradiţionala bătaie cu flori; lusitanul pare vrăjit de înşiruirea nesfârşită a echipajelor şi de mantiile brandenburguite ale vizitiilor. Decide să-l ţină ca *factotum* pe amabilul bucureştean, ambasada neavând alt simbriaş.

Apoi vin zilele pândite de astenie din Săptămâna Patimilor, curmate de invitaţia familiei Blank pentru prânzul sărbătoresc de Paşte. Cuplul Cella-Aristide se întorcea de la Paris, unde pianista concertase, iar bancherul pusese bazele Companiei franco-române de navigaţie aeriană. „Putem zbura acum regulat de pe pista cea lungă din Băneasa, dragă Amice, putem ajunge în cinci-şase ore pe Sena, acolo unde tourbillonul aurului e aşa formidabil. Profită de el, profită de Marquisette, de cel mai neînsemnat moment, anii trec şi cu ei forţele şi entuziasmul; de câte ori, peste zece-cincisprezece ani n-ai să regreţi situaţia de acum. Poate acesta e filonul tău. Eu mă gândesc cu remuşcări la episodul Fernande. La faptul că n-am posedat-o; fiinţa aceea sălbatică avea mania virginităţii într-un grad imposibil, se cabra la simpla idee a unei atingeri şi nutrea naivităţi aproape de necrezut. Dacă aş fi putut-o

enfila adormind-o, pentru a mă căsători cu ea, acum eram conte de Bondy. Altfel era imposibil de făcut ceva, chinezul de frate-său te-ar fi împuşcat.

Aici ce-mi rămâne? Zimcutza, pusă la obroc cu banii, purceluşa Constantinovicz, sifilitica Fou-Fou? îți scriu Nicolas, â bâtons rompus, urmărit încă de ideea filonului. Am studiat cu atâta pacienţă tactica, procedurile ei subtile! Dar în România e aproape imposibil de lucrat, nu e ca aiurea, unde, strein fiind, poți chevaucha o ducesă incognito. Să vedem totuşi - am cunoscut de Paşte la Blank o Cantacuzino, mătuşă de-a prinţului Mişu. Mi-a cam dat de înţeles, era pusă pe distracţie. M-am amuzat exersând niţel cu ea, chiar dincolo de galanterie."

La o mult mai fadă petrecere ia parte Mateiu spre finele lunii mai, când Tuşchi împlineşte douăzeci şi cinci de ani. Vrând-nevrând, e nevoit să participe la o discuţie asupra unor Amintiri despre Caragiale pe care iubitorul Luchi le publicase într-o revistă. Autorul înflorea jenant, trecea multe cu vederea, punea cugetări adânci în gura veselului I.L.; cumnata Fany şi cumnatul Pierre se extaziau însă, vitrega Alexandrina lăcrima, sărbătorita aproba. Clanul era stingheritor, greu de îndurat.

Vara se instalează şi ea neîndurătoare. Şi nu numai climatic, la 4 iunie fiind semnat Tratatul de la Trianon între aliaţii învingători şi succesoarea Dublei Monarhii, învinsa Ungarie. Aceasta pierde aproape trei sferturi din suprafaţă şi peste şaizeci de procente din populaţie. Astfel hăcuit, teritoriul maghiar rămâne a fi guvernat de regentul Florthy din Baia Mare, care preluase puterea după fuga bolşevicului Bela Kun şi binevoitoarea retragere a generalului Mărdărescu. Acest ultim act al lichidării măreţului stat habsburgic îl găseşte pe Mateiu rememorând fastul dispărutei împărăţii a Rusiei, sărbătorirea ordinului Sfânta Ana prilejuindu-i o tristă întrevedere cu năpăstuitul Poklewski, ambasadorul fără ţară.

Iar la câteva zile după aniversarea decorării cu Bene Merenti, pe 10 august, este parafat Tratatul de la Sevres, care micşorează la o cincime pământul controlat de Sublima Poartă Otomană. E vara suprimării imperiilor. Vara sufocării adevăratelor aristocraţii. La ce ranguri, la ce distincţii mai poți spera?

în toamnă, operaţiunile Marelui război sunt deja încheiate. Şi recompensate. Mai rămân de scris doar epilogurile câtorva confruntări colaterale. Cum ar fi debarcarea italiană pe ţărmul Somaliei, comandată de prinţul Luigi Amedeo, fostul adversar al amiralului Horthy în Marea Adriatică; neînfricatul Savoia intră cu trupele sale în interiorul sultanatului somalez şi întemeiază *Villaggio Duca degli Abruzzi,* centrul unei colonii personale. E bine şi mai târziu, decât niciodată. Admirabilul explorator regal merita un ţinut al său.

Mateiu urmăreşte în Universul teribilele reaşezări din ograda europeană, din întinderile orientale sau din aburoasele spaţii africane, nescăpând din ochi oportunităţile locale. Care în ultima parte a anului au constat în deschiderea a două noi legaţii, una la Budapesta, alta la Viena, ambele ocupate de oamenii greţosului Take. Ploieşteanul rupsese cu neamul Caragiale.

Amărât de vitregia timpurilor, se afundă săptămâni la rând în paradisul scrierii sale. Ori de câţe ori reia capitolul întâmpinării crailor, textul îl împăciuieşte cu sine, îl desfată chiar. Tinde să-i fie suficient. De aceea romancierul e un Dumnezeu - îşi fabrică lumea lui şi se îmbată cu ea.

Din când în când, trebuia să cadă însă în gheena contemporană şi să dea piept cu craidonii cafenelelor. «Petreceam două-trei ceasuri pe zi la Capşa - sosea Mateiu, ascunzându-şi timiditatea sub armura trufiei distante, ceremonios politicoasă, care aici nu făcea nicio impresie. Vreau să spun: nicio impresie bună! Aici nu mai era un personagiu. Era o ţintă. Cât timp îşi sorbea cafeaua, confraţii îl mai cruţau. La zaţ, începeau să-l împungă cu întrebări viclenite asupra descoperirilor heraldice şi genealogice, asupra esteticii vestimentare şi pietrelor preţioase, juvaerelor, miniaturilor sau infoliilor în ediţii princeps. Impermeabil cu totul intenţiilor ironice, Mateiu replica preocupat numai de precizia răspunsurilor.»

„Atunci nici nu fuma, sorbea câte puţin doar dintr-o ceaşcă de cafea fără zahăr şi tare. Ce fiinţă aleasă, câtă deosebire între dânsul şi ceilalţi, ce prăpastie! Din vulgaritatea consfinţită de obiceiul pământului, nici umbră la el, nici urmă - nimic balcanic, nimic ţigănesc."

în noiembrie, când îşi serbează onomastica, se protejează mai bine, alegând compania franţuzului Lebrun; care nutreşte şi el ceva veleităţi de scriitor, fără a fi agasant precum cap- şiştii. Descoperă astfel că profesorul are relaţii strânse cu Legaţia franceză şi îl poate prezenta amabasadorului Parisului, contele de Saint-Aulaire.

Lucrul se şi întâmplă la sfârşitul unei conferinţe de la Ateneul Român din preajma Crăciunului, când schimbă câteva fraze cu Excelenţa Sa în foaier; Mateiu rămâne profund impresionat de maniera şi eleganţa diplomatului, descendent din marea aristocraţie franceză, coborâtorul pursânge al unui mareşal înnobilat în bătălie de Ludovic cel Mare.

După luptele din ultimii şase ani, iarna lui 1921 dă semne de pace statornică. Pe Dâmboviţa, armonia este inaugurată de dubla încuscrire a României cu Grecia - mai întâi prin căsătoria ciudatei Lisabeta, fata cea mare a englezoaicei lui Ferdinando, cu danezul George, moştenitorul tronului elen; apoi prin cea a valahului Carol cu principesa Elena, fiica regelui atenian Constantin şi a prusianei Sofia. Prilejuri cu care guvernul român pune în scenă ample festivităţi, mai ales la nunta succesorului, întors la raţiune după jenanta aventură cu nubila Zizi. Repudiata progenitură a colonelului Lambrino este plătită gras şi expatriată la Neuilly, împreună cu bastardul pe care apucase a-l naşte.

în toiul regeştilor vânzoleli, holteiul Mateiu îşi vede cu îndârjire de scris, se ţine cu amar de slujbă şi sporeşte vizitele, devenite habitudini, în casa mămoasei Margot. Aceasta, erijată în protectoare mondenă, are în vedere o primenire serioasă a vieţii lui pe calea mariajului.

Un mariaj *formei*, desigur. Se gândea chiar la posibile partenere; dintre acestea, se detaşa Marica Sion, «o persoană foarte apreciată pentru caracter, bunătate şi tact, rămasă fată bătrână». Deja sexagenară, aleasa Mărgăritei ducea un trai retras, locuind cu sora sa, văduva Voinescu. împreună aveau ceva stare, o casă boierească în strada Robert de Flers şi o moşioară în buza Bărăganului.

Să fie acesta *pontul*? Mateiu, care împlineşte treizeci şi şase de ani la Bunavestire, nu respinge combinaţia gândită de Margot şi continuă s-o viziteze cu asiduitate. Mai ales că trebuia să-şi aprovizioneze maica senilă, plasată în coşmelia din curte. Deseori, la ora ceaiului, o află în casa peţitoarei sale pe viitoarea mireasă. Deocamdată nepusă în temă.

Privind-o, nu-şi poate înăbuşi amintirea altei moşierese, care i se păruse a fi un posibil filon în agitata vară a izgonirii sale din Berlin - pădureanca Melik, urcată la cer. Nedijmuită. De data aceasta, Mateiu nu o scapă din ochi pe inocenta Sion. După câteva „vederi", spre mijlocul lui aprilie o însoţeşte în două săli de spectacol: la Operă, când Enescu dirijează Lohengrin de Wagner, şi sub cupola Ateneului, când Theophil „ţine pianul" în Ruinele Atenei de Liszt. Nici opera neamţului Wagner, nici fantezia ungurului Liszt nu-i plac - cei doi componişti, ginere şi socru, melodramatizează exagerat. Dar Marica părea să aprecieze genul, exprimându-şi dorinţa de a fi acompaniată şi la alte reprezentaţii. „Ce să fac, am aprobat-o."

Noua vedere pică însă din cauza invitării intempestive la ziua de naştere a ministrului Martinho de Brederode; Mateiu împrumută de la Jean Vlădoianu o sută de lei şi-i cumpără lusitanului o pipă Peterson şi o cutie cu tutun Hogarth. Diplomatul îi mulţumeşte şi-i face confidenţe pe marginea temei politice a momentului: iminenţa încheierii Convenţiei româno-cehoslovace la Bucureşti şi a celei româno-iugoslave la Belgrad. «Suntem martori la naşterea unei adevărate Antante Balcanice, dragă domnule Caragiale, maghiarii vor fi ţinuţi etern în graniţele Trianonului.» Portughezul îşi freca mâinile, nu mai avea nimic iberic în el, luase culoarea locului.

Peste vară, între vizitele la Maison d'Art şi cele la misiunea Lisabonei, Mateiu se preumblă prin Cişmigiu, „sprijinindu-se în bastonul său de cireş, sub înalţii copaci ai grădinii". Nu face altceva decât să urmeze paşii craiului Pantazi, unul dintre personajele pentru care simte o adevărată slăbiciune. Urmărindu-l, „peste curiozitate se altoia covârşitor un simţământ nou: o apropiere sufletească mergând până la înduioşare - mi-aducea aminte de acel june englez a cărui tristă istorie am scris-o. Avea acelaşi fel nepreţuit de a tivi descrierile de călătorii cu amănunte istorice rare; şi el ţinuse să întrebe fiecare colţ de tărâm sau de apă la ce fusese în trecut martor, îmbinând pretudindeni privelişte de azi cu vedenia de odinioară".

La 7 iunie, înduioşarea aceasta livrescă este brusc înlocuită cu stupoarea, la vestea dispariţiei mezinului Caragiale. Luchi se îmbolnăvise de gripă pe dealurile Odobeştilor, hoinărind prin podgoria cumnatului Logadi; Pierre îl aduce cu automobilul la Bucureşti, dar pneumonia deja instalată îl răpune iute. Astfel că Mateiu e nevoit să treacă iarăşi prin rânduielile îngropăciunii, să înghită şarlatania popimii şi con- doleanţele răsuflate ale anturajului. Ca în urmă cu nouă ani, când sucombase Ion Luca. Tot în iunie. De-acum vor fi jeliţi amândoi în toiul verii.

Fatum, asta e. Căutând să iasă din doliul isteric al familiei, răspunde tuturor solicitărilor mondene: asistă la cununia poetului-ministru Goga cu Veturia Triteanu, fostă protopo- peasă; participă la agapa stihuitorului Barbilian, prieten cu bietul Luchi, care pleacă în Germania; se înfăţişează în loja teozoafei Dumbravă, preoteasa Ceasurilor sfinte; înghite în librăria Alcalay Cocostârcul albastru lansat de buhăitul Sadoveanu; şi urcă pentru meteoriţi în Observatorul amiralului Urseanu.

Iar la finele lunii, împreună cu Uhry, îi face o vizită ambasadorului finlandez Väino Tanner, care-şi prezentase scrisorile de acreditare; misiunea română la Helsingfors, capitala Trandafirului Alb, fusese deja deschisă, dar la conducerea ei se afla un Mitică Plesnilă, acolit al impardonabilului Take — nimic de făcut cu ăştia, ispravnici vulgari ai României lăbărţate] Măcar sub Vizir se mai respectau imperativele nobilităţii. Acum totul se consumă ordinar.

Şi totuşi, un eveniment excepţional: numărul pe august al Vieţii Româneşti publică «istorisirea domnului Mateiu Caragiale» Remember, *congu pendant promenades nocturnes chaussee 1911; ecrit en 1913, remanieprogressivement, definitivement en 1921.*

Imediat după apariţia textului, într-o răbufnire de mândrie, autorul demisionează din mărunta slujbă în care era ţinut la ministerul de Interne. Avea nevoie de libertate, de orizont - lângă îndrăgitul Pantazi venise alesul Paşadia, se închega pentru următoarea carte trioul Crailor de Curtea-Veche: „Eram trei odrasle de dinaşti cu nume slăvite, tustrei cavaleri-călu- gări din tagma Sfântului Ioan de la Ierusalim, zişi de Malta, purtând cu fală pe piept crucea de smalţ alb. De la un capăt al Europei la altul, nu fu Curte să rămâie de noi necercetată. Bine primiţi şi bine priviţi pretutindeni, eram oaspeţii Măriilor, Sfinţiilor şi Luminăţiilor toate. în sărbătoarea neîntreruptă de zi şi noapte, am petrecut cum nu se mai petrecuse şi cum nu se va mai petrece. Fu veacul binecuvântat, veacul cel din urmă al

bunului-plac şi al bunului-gusL..".

In mizerabilul veac cel nou însă, Mateiu se vede repede pus în situaţia de a relua umilitoarele demersuri pentru obţinerea unei numiri în administraţia publică; nefiind nici pe departe „bine primit, bine privit[1]'. Nu mai puţin, bătea străzile pentru a-şi găsi o locuinţă. „Stăteam pe liniştita stradă a Modei, în catul al doilea, la o franţuzoaică bătrână ce-mi închiriase două încăperi mobilate cu gustul greoi de acum cincizeci de ani, un salon în faţă şi o odaie de dormit în fund, despărţite printr-un geamlâc înalt." Acum franţuzoaica vânduse, pleca în Hexagon.

„Dragă Amice, eu mă mut de unde stau, poate undeva la capătul lui Pake. Deci nu-mi scrie până nu-ţi trimit adresa cea nouă. Zici că i-ai văzut pe Nando şi Mary intrând la Elysee. Il cornu, elle chienne. E ceva fin. De curând stirpea s-a mărit, moştenitorul Carol i-a şi turnat grecoaicei un embryon; prensul Nicolae se vede trimis la fundul sacului. Azi o să fiu mai scurt, mă grăbesc fiindcă trebuie să merg în oraş să fac câteva emplette, apoi o vizitez pe acea Cantacuzino vrăjită la Blank. După cum ştii Nicolas, pontul cu babele e mai dificil decât cu junele, sunt mult mai rutinate. Dacă aş fi stat cu o tinerică trei ore en tete â tete, după o oră mâinile ei ar fi fost în ale mele, după două ne-am fi tras des langues fourrees en bouche, şi după trei am fi jucat «au trou-madame». Dar nu părăsesc partida, sunt curios de ce are să mai fie şi mă antrenez. Ce pierde, n-am. Mai ales că miros aici şi ceva politică, fiind vorba de-o cimotie a Nababului. Răposatul mason a lăsat în urma lui destule sfori de tras. Chiar mi-a zis babeta cum manevrează ea la Interne."

Doar că politica sforilor cade subit. Pe 17 decembrie, printr-o manevră ca la Ploieşti, Take Ionescu se leapădă de guvernul Averescu, astfel că generalul e nevoit să-şi ducă în opoziţie partidul, zis al Poporului. în aceste condiţii, «Tăkiţă Gură de Aur» este numit în fruntea Consiliului, împlinindu-şi visul de-o viaţă. Pune un om de paie la Externe, îl înlocuieşte pe aprigul Argetoianu la Interne, ia pentru sine şi ministerul Finanţelor, îl expediază pe Titulescu la Liga Naţiunilor şi se pune pe chiverniseală.

Doar două lucruri sunt cumva încurajatoare în acest final de an: faptul că Stelică Popescu devine ministru al Justiţiei şi acela că Supremul Consiliu al Ritului Scoţian antic şi acceptat, condus de ilustrul Pangal, este recunoscut ca fiind regular şi tradiţional de către Consiliul Ordinului Marelui Orient al Franţei. încolo, vreme aspră, troiene şi geruială până la Anul Nou 1922.

După revelion, în şirul obişnuitelor chermeze de iarnă intervine o premieră: balul Bobotezei este organizat de Comisia de Patinaj pe lacul îngheţat al Cişmigiului. Petrecăreţii, mulţi mascaţi, poartă şine de metal fixate pe tălpile ghetelor. Interesul e mare şi hazul pe măsură.

Nu şi pentru Mateiu, care traversează zile vitrege, aşteptând, cu «rezignată imobilitate», în anticamera potentului director al Universului. Numai că Stelică nu apare deloc la gazetă. Atunci îşi mută aşteptarea la Justiţie. Aceeaşi situaţie, ministerul e fără cap. Până când vine grozăvia: în 19 ianuarie se instalează din nou la putere liberalii!

Ce se întâmplase? Din senin, Sfinxul ceruse vot de blam contra guvernului, învestit de abia treizeci de zile. Obţinuse o majoritate ad-hoc în Cameră şi-l obligase pe derutatul Take să demisioneze, luându-i locul de premier. Arătând tuturor cine e în fruntea politicii. Cum-necum, partidul ăsta lipsit de rigoare, deferenţă şi nobleţe îşi făcea jocul. Nu că democraţii lui Take ar fi fost mai breji.

Revenit la cârmă, Ionel îşi adjudecă şi ministerul Internelor, unde-l pune pe Gută Tătărescu să facă treaba, precum şi ministerul de Război, dându-i grijile curente generalului Mărdărescu, voinicul de la Budapesta; la Externe numeşte alt apropiat, pe oratorul Duca, iar la Finanţe pe fratele mai mic, Vintilă.

Cu Brătienii în fruntea bucatelor, ultimele speranţe pentru obţinerea unui cât de modest post guvernamental se duc. Mateiu îşi vede ameninţat serios traiul, începând cu modul lui vital de a se manifesta: ţinuta vestimentară. îi vine tot mai greu să circule, la standardele sale, între saloanele Bucureştiului.

O face totuşi, stoic. -Sta protocolar. în scaun, cu mâinile amândouă sprijinite pe mânerul bastonului. Parcă era dintr-o ilustraţie veche de roman franţuzesc. N-are nimic frumos omul ăsta, puteai spune: faţa prea lungă, ochii mici, gura strânsă, ceafa ţeapănă - dar fruntea mare, frumos croită, îi înnobila toată figura. Frontonul chipului său era în adevăr aristocratic. în aşteptarea amfitrionului, la un moment dat ceru o foarfecă. Când i se aduse, începu, cu multă demnitate şi un soi de ifos, să-şi taie tacticos franjurile de la manşeta pantalonilor. La un picior, la celălalt.»

„Ce timpuri, dragă Nicolas, ce scârboasă viață am apucat, îți spun: orice ar surveni, nu te mai întoarce în țară decât atunci când ai o sumă impozantă să-ți cumperi un domeniu şi fulger să pleci înapoi. în România e prea infect să trăieşti, eu cred că dacă într-o zi te-ai pomeni iar în Bucureşti, ai crede că vin casele după tine şi-ți cad în cap. De aceea nu te conseillez să rupi cu Marquisette, anturarea ei e foarte utilă. Du-te după ea, poate că royalismul triumfă şi te văd marquis de Villiers. Homme de la cour. De ce nu? Ține-te de planul cel mare, adu-ți aminte de misterioasele noastre coloquii, de cum vream să fim cei dintâi şi cei mai mândri seniori. Mult a fost, puțin a rămas. Şi dacă soarta va vrea, ne vom concentra forțele reunite având ca centru de operație Parisul. Aici mă sufoc."

Desigur, în alegerile din martie liberalii dobândesc lejer majoritatea parlamentară. Mateiu simte cum îl îneacă aerul

oraşului. „Ceaţa se făcea tot mai deasă, umezeala mai pătrunzătoare." Bate apatic bodegile şi cafenelele, abia întâlnind ici-colo câţiva cunoscuţi. De la Galaction, pe care-l vede hirotonisit, află cum a murit jalnicul Bogdan-Piteşti, chircit pe covor, înconjurat de picturile şi obiectele lui preţioase, iar de la Pillat primeşte invitaţia de a lucra pentru Cugetul românesc, revistă pe care-o scotea împreună cu puşcăriaşul Arghezi.

îl reîntâlneşte într-o zi şi pe jurnalistul Petrescu, tinerel împrăştiat, neisprăvit, care îl îmbie la Durieu, în dosul Băncii Naţionale: «Era o după-amiază ploioasă, tulbure, murdară; localul se golise. Domnea o pace şi o semiobscuritate de berărie provincială, germanică. Discutând, mă surprindea tot mai mult cultul lui Mateiu pentru literatura întru câtva afectată, leneşă, caducă, sclavă stilului artist şi lipsită de vlagă, de sânge arterial».

Literatură leneşă! Tocmai se împlineau zece ani de la sonetele din Viaţa Românească şi de la creionarea decisivă a Rememberului - pentru a scrie acum, dintr-o suflare, Spovedaniile crailor. Un deceniu lipsit de vlagă, de sânge?

Un deceniu caduc? Nimic mai persistent decât tinereţea lui ambiţioasă. „Nu-mi închipui să se afle mulţi oameni pe cari viaţa şi vârsta să-i fi schimbat atât de puţin cât pe mine.“ Cum să te schimbi când n-ai atins desăvârşirea, când perfecţionezi încă? Sublimul cere continuitate. Nu predai cârma unui matur obosit, dispus la renunţare; maturitatea e lepra îmbătrânirii.

Lângă cei zece ani împliniţi de literatura sa, Mateiu îi pune, îngemănaţi, şi pe cei dinainte, anii iscoditoarei ado- lescenţe. Se scurseseră deja două decade de la absolvirea Colegiului Sfântul Gheorghe, pe băncile căruia cercetase arborele genealogic al Capeţienilor, Stuarţilor, Romanovilor, al casei de Valois, al/casei de Orleans, de Hanovra, de Medici... După care trecuse la compunerea propriei filiaţii. Scrisul i s-a încolăcit pe trunchiul nobilitar al Karabetzilor ca o vermină. Urcau împreună.

Când revenea cu picioarele pe pământ, bastardul lui Ion Luca încerca totuşi să-şi accepte etatea. Să funcţioneze precum

chibzuiții locului, să se înhame la real - trezindu-se câteodată în situații surprinzătoare, cum ar fi cea de paznic al ambasadei portugheze pe durata absenței ministrului Brederode. S-a întâmplat pe 8 iunie, când principesa *Mignon,* fiica impetuoasei Mary, este trimisă la Belgrad şi căsătorită cu fiul regelui Karagheorghevici. Ca plenipotențiar în zonă, don Martinho este invitat la festivități. Când se întoarce la Bucureşti, îi mulțumeşte lui Mateiu pentru serviciul de a fi stat singur, zi-noapte, în sediul misiunii. După care-i povesteşte în stilul său emfatic ceremonia nunții şi spectaculosul *football match* câştigat de echipa României în fața sârbilor.

Pentru straja efectuată, îi promite una dintre marile distincții portugheze, Christul destinat meritelor civile. *Ordem de Cristo,* cea mai veche decorație europeană! Legându-şi visele de această făgăduială, Mateiu îl vizitează tot mai îndatoritor pe *sua Excelencia.* Merita să-i suporte infatuarea.

O frecventează în continuare şi pe Margot, care deschisese acasă un mic şi select teatru cu sprijinul grațioasei Alice Steriadi de la Conservator şi al tânărului Benji Fundoianu, declarat regizor. Acesta împrăştie o serie de cleveteli amuzante pe seama valahilor din Paris, precum aceea a bizarului cuplaj între Cella Delavrancea şi cioplitorul Brâncuşi. Primitivul şi rasata pianistă! Vorbe de clacă, printre alte poveşti inclemente cu mondene romance, de la Martha Bibeasca la Mița Biciclista. Expresiile Fundoianului l-ar fi îngrozit pe delicatul Claymoor.

Sfârşitul lunii aduce şi o ştire sigură: decesul la Roma al lui Take Ionescu, provocat de un copios dejun cu stridii napolitane, pe fondul stării de inimă rea. îndureratul premier Brătianu îşi aduce rivalul în țară şi-i aranjează o înmormântare fastuoasă — «unul mai puțin».

Vara, aşa stearpă cum pare, îi pregăteşte însă lui Mateiu o răsturnare drastică în lipsa de orizont a anilor ’20: Margot este hotărâtă să-l aşeze la casa lui, să-l dea Maricăi Sion. La insistențele ei continuase a fi companionul ofilitei doamne, pândind momentul pentru eventualul matrimoniu; în fond, căsătoria bănoasă figura la loc de cinste printre cele câteva ponturi vizate.

Ținta avea pământ, cam patru sute de pogoane ce aparținuseră bucovineanului Sion, devenit boier de Bărăgan. «După moartea lui, proprietărese deveniseră cele două fiice, cocoanele Marica şi Florica. Ele descindeau la moşie o săptămână pe an, toamna, cât angajau un arendaş.»

Toamna veni, fără conjuratul angajament matrimonial. îl împiedicase călcarea conacului sionit de tâlhari, probabil țigani din zonă. Prea multă pagubă nu era, porcii şi păsăretul îşi luaseră zborul, dar Marica se pierdu o vreme. în aşteptarea alinării, Mateiu continuă să supravegheze situația.

Ziarele din mijlocul lui octombrie se umplură cu relatări de la Alba Iulia, unde trenul regal aduce întreaga echipă română de Hohenzollerni: Ferdinando al Mariei-Victoria, Elisabeta a Greciei, Marioara a Iugoslaviei, puberul prinț Nicolae, copila princiară Ileana şi moştenitorul Carol însoțit de Elena cu pruncul Mihăiță în brațe. După opt ani de la încoronarea ca rege al Principatelor, ascultătorul Nando este uns din nou de mitropolitul Cristea, de data asta ca monarh al României Mari. Celei mai mari cu putință.

Concomitent, la Bucureşti este reinaugurat Arcul de Triumf, construit acum din lemn, stuc şi ipsos. Mateiu îl studiază însoțindu-l pe Lebrun, care-i oferă în paralel o minuțioasă descriere a Arcului napoleonian din Place de l'Etoile. Francezul îi place din ce în ce mai mult, drept care îl invită la o cină specială în 16 noiembrie, când îşi sărbătoreşte ziua numelui.

în rest, „întâlniri banale, pe fugă, la Capşa, câteva ceasuri la mesele din ungherul întunecos de la Carul cu bere, câteva seri prelungite la Iordache sau Căpitanul". De cele mai adese ori în tovărăşia unor literați precum Adi Maniu sau deja apropiatul Cezar Petrescu. «Scorțoşenia lui Mateiu, oarecum exotică, în orice caz anacronică pentru o societate lăbărțată la fire şi apucături, întreținea între noi şi zone interzise de discuție.»

O asemenea zonă era cea a distincțiilor onorifice, teritoriu sensibil, ocolit cu precauție de convivii «scorțosului». în domeniu, tocmai se consumase un episod cu final dezastruos: prin stăruitoare şi oculte demersuri, amicul Uhry îl determinase pe ministrul Finlandei la Bucureşti să-l propună pe *monsieur M. J. Caragiale* la decorarea cu ordinul Trandafirului Alb. Diplomatul comite însă eroarea de a se adresa direct oficialilor de la Helsingfors, nerespectând prevederile statutare, în plus, din motive de buget, ambasada se închide, iar binevoitorul Tanner pleacă în Scandinavia lui. Pierderea râvnitei Roze Albe e teribilă, toamna se umple de amărăciune.

Peste iarnă, ghinionistul Mateiu se refugiază în scris; lucrează oriunde are un colț de masă şi cafea, rescriind textul primei Spovedanii. După Crăciun, „văzând că afară se pusese pe ninsoare cu viscol, se claustră în vătuita sa locuință unde făcu noapte. Nici nu era nevoie de ieşit; gazda îi învățase toate tabieturile, masa era pregătită, candelabrele aprinse. Sobele duduiau".

Ninsorile se țină lanț în preajma revelionului, nămeții din cartiere rupând legăturile cu centrul Bucureştiului. Dar Mateiu se vede nevoit să găsească o cale în prima zi din ianuarie 1923 spre casa Blank - Aristide împlinea patruzeci de ani. Zvonurile spuneau că urmează a se despărți de fluş-turatica Delavrancea, care poza totuşi cu degajare în rolul de gazdă a locuinței din Romană. Bancherul tocmai isprăvise renovarea acesteia şi construcția noului sediu financiar de pe Doamnei, semn al unei prosperități indubitabile.

De altfel, cumpărase nu mai puțin de şapte publicații, printre care ziarele Adevărul şi Dimineața; iar ca iubitor de litere înființase editura Cultura Națională, înzestrată cu maşinării elvețiene. Puteai sta deoparte, puteai să nu te îndulceşti la acest festin? Pentru a avea o şansă, Mateiu înfruntă *per pedes* vrăjmăşia iernii şi izuteşte să-l gratuleaze prin viu grai pe opulentul soț al Cellicăi.

Până la sfârşitul lui ianuarie mai iese în vremuială doar la una din şezătorile Societății scriitorilor de la Ateneu, unde-l ascultă pe Teodoreanu vorbind despre Ulița copilăriei. Fascinant de grețos. La plecare, un tinerel plin de reverențe, Cioculescu, îi smulge pentru Facla câteva precizări privindu-l pe dispărutul Luchi. Vorbindu-i de frățior, urcă împreună scările Cercului Militar, cel mai nou palat al Căii Victoriei.

Parcurg amuzați sălile ornate în neaşteptate stiluri: antic, gotic, bizantin, norvegian, maur! Triumfătoarea ofițerime română merita aşa bizarerie la cinci ani după sfârâiala Marelui Război.

Şi în restul lumii învingătorii îşi primesc ultimele trofee: la începutul lui februarie francezii ocupă Ruhrul pentru cărbunele nemților, englezii preiau petrolul din Irak, iar zelosul Mussolini colonizează Somalia pentru zahăr şi bumbac. în textul ultimei ştiri, Mateiu găseşte şi o referire la eroul său exotic Luigi Amedeo; principele era bine aşezat pe pământ african, în fruntea acelui *villagio* personal - pus la picioarele divinei Faduma, o prințesă neagră. La cincizeci de ani, italianul se aventura într-o extravagantă idilă romantică; sfida lumea, cum făcuse dintotdeauna.

Fiindcă nu-i parvenise încă adresa lui Nicolas, intrat parcă în pământ, îi scrie lui Uhrynowsky la Viena: „Am văzut dragă prietene, în l'Illustration Salon, locuința din Africa a ducelui de Abruzzi. E un palazzo în stilul lui Borromini, cu o terassă largă, sculptată en ceramique, străjuită de columne din ivoriu. Iată ce înseamnă să ai un venit potrivit cu originea ta! Gândul ăsta îmi aduce mereu momente de melancolie. Sunt de la o vreme cam inconstant, acum cer un rendez-vous, iau o adresă, o dau deoparte; mă învârtesc, sans frein, ca un bourdon între flori. Nu-mi mai plac femeile? Se pare că vreau să şterg cu buretele toate iepşoarele din memorie, până la cea dintâi: Hortense a lui Paciuris. Pe ea aş păstra-o. Are o manieră să reluqueze că te săgetează adânc - de câte ori o văd, îmi reamintesc de patima nobilului Bernages. Vezi te rog poate dai peste contesa Rendisch, dacă nu zbura de-aici, m-aş fi collat repejor. Ce am acum, o boieroaică froide et chaste, trenează. Duc totuşi un flirt aparte cu o damă de familie mare care m-a silit să fac nişte jurăminte atroce. De aceea nu-i mai trec numele. Ne întâlnim seara târziu, misterios. Luăm o birjă şi ne baladăm în Cotroceni, sub coşul ridicat, prin nişte străzi sinistre, cu lămpi chioare. Am avut până acum câteva şedințe, â la Vauplassans, mais rien penetrant. Parcă mă las atins de o grăsană cunoscută în Griinewald, Gertrude, dar nemțoaica era mult mai tânără şi-mi punea ea mâna au jardin d'amour.

Până una-alta, am acostat une midinette în lipscănie; când plecam cu ea, maître Ghiță Bursan, calomniatorul, s-a uitat cu multă poftă, regretând că nu era el în locul meu. Nici midinetta nu m-a scos din apatie. Am mai cunoscut starea asta odată, în Berlin, la capătul unei orgii hanovriane - o femeiușcă măritată îmi luase toată râvna, devenisem neputincios, puteam să mă omor. Â-propos, ieri s-a sinucis Franasovici, feciorul ăluia cu barba cari nu se mai isprăvea, îi atârna din trăsură ca o salcie plângătoare. Cauza e amorul. S-a falimen- tat pentru bâzdâcul unei comediene. E aici o adevărată epidemie de suicides, poate că, mâine, poimâine, citeşti şi de mine că m-am omorât, te rog să nu crezi. E prea surprinzătoare viața ca să o tai, nu se ştie ce aduce ziua de mâine. Pe vremea strămoşilor noştri, Ies gentilshommes beau, mâncau, spuneau minciuni damelor galante, iar când pierdeau totul nu le trecea prin cap să se sinucidă. Acelaşi sunt şi eu: Au bon plaisir".

Dar de ce plăceri beneficia Mateiu? Chiar dacă se despri- măvăra, era în continuare blocat de precaritatea situației sale. Nu se putea mişca, putea doar observa. Şi primul lucru de observat, imediat după BunaVestire, fu o rea vestire: pe 27 martie guvernul liberal impune prin decret o nouă Constituție. Aprobată măgăreşte de lunaticul rege Nando.

Opoziția vociferează, tinerimea profesorului Cuza, în frunte cu studintele Zelea Codreanu, se ciocneşte cu poliția; liderul ardelean Maniu îl acuză pe Brătianu că acționează discreționar şi dă țării o centralizare care favorizează flagrant oligarhia Vechiului Regat. Totul în zadar, clientela sfinxului de pe Argeş e majoritară în Parlament şi votează noua lege ca şi când s-ar afla într-o Adunare Constituantă. Nu într-un legislativ ordinar!

Mateiu consideră şi el că noua Constituțiune e nulă de drept; îl revoltă cu deosebire faptul că textul ciniculuiIonel lasă la voia sorții agresiunea subcivilizației din sud-estul României asupra rânduielilor imperiale din nord-vest. Şi reciproca: Bucureştiul se va trezi invadat de veleitari, de impostori, de venetici fără noblețe, fără merit. Care vor dizolva ierarhiile tradiționale. Era o chestiune de timp, un an-doi,

până la asfixierea definitivă a celei din urmă elite conservatoare. Funcțiile, rangurile, medaliile nației se vor pune pe tejghea. Steaua şi Coroana României, la mezat!

în această atmosferă demoralizantă, prefațată de zvântarea mocirloaselor străduțe ale periferiei, începe să iasă mai des. Petrece ore bune în sediul misiunii lusitane, asistându-l pe don Martinho la protocolul de ratificare a Convenției asupra transportului aerian. Aşa se face că este de față în ziua când acesta primeşte vestea morții ultimului conte da Cunha - căruia îi moştenea titlul.

Ambasadorul îi cere pe loc să-i remanieze blazonul nobiliar, adăugându-i pe stemă însemnele casei da Cunha, alături de scuturile familiilor Teixeira şi Homem de Brederode. Migălind o întreagă noapte, Mateiu reuşeşte ceva magnific, adunând armele celor trei seminții sub deviza *Peut-etre.* Orice specialist ar da notă maximă lucrării. Beneficiarul e încântat şi filotim. Dar mai prețios pentru heraldistul Caragiale este angajamentul reiterat al portughezului de a-l propune Lisabonei pentru Crucea lui Christ. Pentru acel preafrumos *Ordem de Cristo!*

Din nou activ, gata pentru mondenitățile verii, Mateiu se simte pregătit şi pentru mai vechea idee de mariaj lansată de Margot; după un dejun înaintea Paştelui cu boieroaica Sion, are loc o întâlnire decisivă cu ea la balul mascat al Operei. Sigur că acesta e momentul de cotitură, deschide un caiet pe biroul său şi hotărăşte să-l umple cu însemnări cotidiene.

Mathieu J. Caragiale; agenda-acta-memoranda, caligrafiază el pe foaia de titlu. Cea dintâi notare: o întâlnire cu Marica la concertul Asociației muzicale, ocazie cu care poartă iar pantofi negri; simțindu-se bine în încălțări noi, îi cere cizmarului să-i confecționeze şi unii acaju. Cu aceştia merge la spectacolul actriței Leny Caler, eroina din Amor veghează, vodevilul diplomatului Robert de Flers. Alegere deloc întâmplătoare.

Urmează zile zbuciumate. Deşi apelează la descurcărețul Vlădoianu, pierde destulă vreme printre conțopişti, adunând actele cerute la căsătorie. Nu era deloc pregătit sub aspectul ăsta. într-una din zile aduce la oficiul Stării civile doi martori,

ambii plătiți: Francke, *masseur* austriac, şi Codreanu, de profesiune *libre* - «dispuşi a împlini, prin declarațiunea lor, lipsa extractului de naştere cerut la dosar». Se consemnează astfel în procesul-verbal destinat a ține loc documentului respectiv că «domnul Matei I. Caragiale este născut în comuna Tuşnad, județul Braşov, la anul una mie opt sute optzeci şi cinci, părinți fiind Ion L. Caragiale şi Maria, născută Piteşteanu». Formalitățile fiind îndeplinite, «se aprobă ca oficierea căsătoriei cu domnişoara Sion, în prezint bolnavă, să se efectueze la domiciliul său pe 18 iunie corent».

Până la data stabilită, viitorul mire îl vizitează pe atotputernicul Stelică, patronul Universului, dy la care obține o danie pentru cumpărarea verighetelor. Apoi face ce face şi primeşte de la o damă jumătate din comisionul unei vânzări în curs. Astfel că pe data de 8 iunie, într-o vineri, îi poate duce logodnicei un mănunchi de trandafiri şi o mică bijuterie în dar, fiind ziua ei de naştere.

în fine, soseşte momentul aşteptat, 18 iunie, „ora zece şi jumătate înainte de amiază": la domiciliul miresei, amabilul ofițer al Stării civile întocmeşte actul de căsătorie cu numărul 2446 «între domnişoara Marica G. Sion în vârstă de ani 63 şi domnul Matei I. Caragiale în vârstă de ani 38, literat, născut în Tuşnad, Braşov, fiu al lui Ion L. Caragiale, mort, şi al Marioarei Piteşteanu, domiciliată în Viena, Austria».

Seara, la şapte şi jumătate, cei doi însurăței şi martorii, Eustațiu Măciucescu pentru mire şi Teodor Aslan pentru mireasă, trec prin ceremonia religioasă de rigoare, oficiată la schitul Darvari. Iar a doua zi, după dejunul cu naşii de căsătorie, «domnul Matei şi domnişoara Marica» se urcă în tren şi pleacă la Sibiu în călătorie de nuntă.

Ajung peste munți pe o vreme mohorâtă, cu ploaie măruntă; se instalează la Villa Conrad, iar când se face senin încep să viziteze centrul şi împrejurimile burgului. Trei zile sunt suficiente pentru a vedea tot. Dărâmături nemțeşti, tencuieli căzute, trepte chinuitoare. Neprihănitei Sion i se confirmă temerea privind viața de cuplu.

O variație survine în duminica sejurului, când sunt invitați la cină de contele Gyorgy Halmaghy, client al Capşei pe

vremea în care se trăgeau sforile în chestiunea reparațiilor maghiare. Bucatele servite mai purtau în ele alicele amfitrionului, mândru vânător de păsăret. A doua zi Marica rămase în casă, acuzând o anume stare de disconfort. Prilej bine-venit pentru Mateiu, care începe să cerceteze istoria Karabetzilor în muzeul baronului Brukenthal. Pentru a-şi oferi ocazia asta, alesese urbea Sibiului.

E o cercetare febrilă, oarecum haotică, într-un fond de carte pe care nu-l cunoştea. Şi are noroc, notează după numai câteva ore: „Un cavaler de Nagy-Buny se afla printre puşcaşii călări tersenieni cari au fost de partea lui Michail Apaffy". Apoi, întors de la dejun: „Găsesc doi Karabetzi coborâtori din acel tersenian călare înnobilat la Sighişoara în 1663!“. Păşise cu dreptul în căsnicie.

Zece zile singuri trec totuşi greu. Marica nu trăise niciodată între mobile străine sau izolată de randevuuri. Iar Mateiu se acomoda anevoie cu ea - „de naştere mai moțată, zveltă şi dreaptă, cu portul semeț al femeilor sterpe. O ființă făcută pentru gătească şi podoabe, despre cari nu se putea spune mai mult decât că era o cocoană mare“. «Cât de fericit o fi fost din punct de vedere erotic, nu ştim.»

Constituise asta temă de interes? Menajul, în sine, era o reuşită. La fel escapada. „îți trimit cartolina prezintă din Hermannstadt, dragă Uhry. în foto, palatul guvernatorului imperial, unde fac rodnice investigații. Urmează courrier.“

în fine, vilegiatura ajunge la capăt. Face ultimele cumpărături, printre care şi un ciudat inel medieval pe care Mateiu şi-l pune pe *digitus minimus.* Pe 1 iulie, spre seară, perechea părăseşte Sibiul în cuşetă de cale ferată şi ajunge la Bucureşti a doua zi dimineață. Trăsura luată din gară îi duce direct la reşedința Sionilor din strada Robert de Flers, un drum pavat între Batiştei şi Romană. Cum treci colțul, apare casa Marichii, la numărul 9, o construcție boierească pe două caturi, având un foişor înălțat peste acoperiş. Mateiu îi mai călcase pragul de câteva ori, fără a zăbovi înăuntru mai mult de un ceas. Acum, din momentul ducerii bagajelor în interior, era instalat definitiv. Nu în altă casă, în altă lume.

Altă lume. Chiar dacă evenimentul vine târziu, se simte, în sfârşit, emancipat. *Homme.* „Statornic în urmărirea ţelului propriu, înfrânsese vitregia împrejurărilor, o întorsese cu dibăcie în folosul său; neclintit pândise norocul la răspântie, îl înşfăcase şi-l siluise ca să-i poată smulge ceea ce, în chip firesc, i s-ar fi cuvenit din capul locului, fără caznă şi zbucium."

începe cu începutul: dă la croit stofele aduse de la Sibiu şi cumpără accesoriile potrivite, inclusiv trei perechi de pantofi cu talpă subțire. Totodată comandă la tipografia lui Mutzner un set de invitații cu prenumele său şi al soției, urmate de patronimicele Sion-Caragiale. O răzbunare în plus. Completată cu deschiderea unui cont la banca lui Blank, în care depune fix patruzeci de mii, suma cu care-l păgubise Ion Luca.

„Dragă Uhry, căile providenței sunt impenetrabile. Cum ți-am zis de la Sibiu, m-am gândit să fac un bref mariage, avec une petite dot. Lucrurile esențiale au fost deja consumate. Acum sunt însurat şi din nou în Bucureşti, unde găsesc multe înmormântări. A răposat madame Darvari, lăsându-i soțului moşioara, la fel nebuna Tassian, îmbogățindu-l pe corditorul Schmidt; chiar şi nevasta lui Mitilineu se duse, scoțându-l pe cartofor din deşă. N-am încă nicio veste de la Boîcesco!"

Scăpase Mateiu de probleme? La 23 iulie aniversează primirea ordinului Sfânta Ana făcând turul cafenelelor de literați, pe 27 onorează concertul Asociațiunii, pe 2 august descinde la Hipodrom, iar pe 5 sărbătoreşte Bene Merenti cu martorul de cununie State Măciucescu. De fiecare dată în ținută complet nouă, ras şi tuns în salonul lui Ionică de la Athenee. Ce alt semn poți da lumii?

Apoi se încumetă să meargă în inspecție pe moşia moştenită de Marica şi Florica în marginea sălaşului ialomițean Fundulea. Cercetează conacul, cam părăginit, şi străbate cocoțat în brişcă pământurile tunse la seceriş, ascultând pălăvrăgeala arendaşului. Sastisit, îl bate gândul să ia în serios rolul de senior al domeniului, să se documenteze şi să administreze personal muncile câmpului.

într-un cuvânt, să se apuce „de plugărie sănătoasă". Ținutul i se pare promițător; numeroase familii de pălmaşi arau valea
Mostiştei, pescuiau în bălțile zonei, vânau iepuri în stepeniş, mistreți în pădurea de foioase şi dropii în lanurile Bărăganului. Dar va putea neglija Bucureştiul pentru sălbăticia asta?

întors de la proprietatea Sionoaicelor, continuă a se acomoda cu acestea şi cu locuința din strada literatului Robert de Flers, marchiz al Franței. Abia mai are timp şi interes pentru întâmplările exterioare - în octombrie, ziarele scriu despre furturi masive de zidărie din forturile părăsite, despre ridicarea la gradul de general a principelui Carol şi despre Frățiile de cruce ale bine-credincioşilor Zelea Codreanu şi Ion Moța. Popimea era încântată de ultima mişcare ortodoxă ca de o nouă cruciadă.

întâmplător, este înştiințat şi asupra unui fapt de mai mult interes: Marea lojă națională, la numai un an de la înființare, guverna toate gradele simbolice ale Masoneriei Albastre. Fapt ce permisese instalarea Supremului Consiliu pentru România condus de Prea Respectabilul Mare Maestru Zamfir Arbore.

Ziua onomastică îl găseşte pe Mateiu aclimatizat în spațioasa casă din Robert de Flers. După ce primeşte urările Marichii, iese în oraş într-un costum englezesc de culoarea frunzei uscate, la care asortase o pereche de *bottes* cafenii şi un splendid baston din lemn de palmier. Astfel echipat îi face o vizită bancherului Aristide; îl găseşte bine dispus, galanton. Ca urmare, peste câteva zile este abordat de Râmniceanu, directorul Culturii Naționale, însărcinat să pregătească apariția în volum a istorisirii Remember.

A zecea aniversare a medaliei Bărbăție şi Credință îl află într-o stare de spirit neobişnuit de bună. Avusese parte de adevărate sărbători ale Crăciunului şi întâmpina un An Nou mult mai apropiat de năzuințele lui. înşfăcase pontul.

începutul lui 1924 înseamnă o iarnă agreabilă pentru Mateiu. Deşi se vede nevoit să dea ochi cu operațiunile bancare şi cu declarațiile la Percepție. Până la urmă apelează la serviabilul Măciucescu, intendentul Societății scriitorilor, care-l ghidează printre reglementări şi formulare. La un astfel de instructaj îl surprinde Goga, poetul castelan de la Ciucea. Stau de vorbă; era ziua naşterii lui Ion Luca, 1 februarie.

r

Bine impresionat de ardelean, ia hotărârea să-l cultive, eventual să-i urmeze paşii în politică. Părea un ministeriabil de cursă lungă.

Şi primăvara se arată propice - în martie, editorul Râmniceanu îi arată şpaltul primelor pagini din Remember. în aşteptarea tiparului, cumpără noutăţile editurilor franţuzeşti de sub tejgheaua lui Mişu Brandeschi şi merge la reprezentaţia inci- tantei Leny Caler de pe scândurile teatrului Regina Maria.

Iar de Bunavestire îşi sărbătoreşte pentru prima oară ziua de naştere în decorul boieresc al locuinţei din Robert de Flers. A treizeci şi noua. Primeşte o duzină de invitaţi, printre care pianista Delavrancea: «L-am revăzut pe Mateiu însurat cu Marica Sion, scumpa prietenă a marnei mele. Atrăgătoare, cu toate că nu mai era tânără, reprezenta pentru el tipul visat al aristocratei. înaltă, subţire, cu faţa fină, ochi negri, inteligenţi şi mâini cu degete lungi pe care străluceau briliante».

La începutul lunii aprilie perechea Sion-Caragiale participă la prima serată a primăverii, organizată de Margot; aceasta, foarte mulţumită de însoţirea celor doi, o ia deoparte pe Marica şi o complimentează tacticos. Mateiu are astfel prilejul să se ducă discret la adăpostul unde-o camuflase pe sexagenara sa maică; o găseşte împăcată, senină, fără griji de memorie.

în aceeaşi săptămână este chemat la Cultura Naţională şi obţine tranşa completă a şpalturilor pentru Remember; parcurge textul, îl corectează şi-l înapoiază cât poate de repede. Are totodată şi două întâlniri de afaceri - cu ambasadorul Brederode, pentru care intermediază publicarea unei notiţe în Universul asupra politicii Portugaliei, şi cu bancherul Blank, angajat într-o speculaţie ingenioasă: cumpărarea mlaştinilor Herăstrăului, asanarea lor şi folosirea terenului pentru construcţii. Este încântat de relaţia sa cu Aristide, *parfait et charmant; je touche trois miile francs.*

încheie interesele lunii acompaniindu-l pe Francis Lebrun la deschiderea Institutului Francez din Bucureşti, aşezământ conceput după modelul celor de la Roma şi Atena. Din păcate, contele de Saint-Aulaire fusese retras din funcţie de noua administraţie prezidenţială a stângistului Edouard Herriot;

ca urmare, este prezentat noului ambasador al Parisului, Gabriel Puaux, transferat din schema protectoratului tunisian. Neplăcut surprins, vede acelaşi proces în desfăşurare: decimarea nobilimii, parazitarea instituțiilor cu socialişti şi liberali găunoşi.

Venind luna mai, în ziua de 7 notează cu emoție: *dixieme anniversaire de la collation de l'Ordre imperial de Sainte Anne.* O săptămână mai târziu, după o inspecție la tiparnița Culturii Naționale, dejunează cu Maniu, Păstorel şi „Cezărică" Petrescu; îi aduce apoi în Robert de Flers şi le citeşte noua sa scriere, păstrată în taină. "Eram tustrei în salonul cu mobile vechi şi cu patinate covoare, contaminați de solemnitatea amfitrionului. Chiar de la primele pagini am rămas neclintiți, într-o tăcere şi atenție într-adevăr religioase. Suna în literatura românească un timbru nou, unic. Sfârşind, autorul şi-a rezemat ceafa de spata scaunului. Aştepta masacrul, zâmbind.»

Este însă o victorie, aşa că a doua zi Mateiu înapoiază editorului ultima corectură la Remember şi îi dă spre lectură manuscrisul Crailor de Curtea-Veche. Eliberat de corvezi, după aniversarea zilei de naştere a Marichii cinează la Athenee cu Goga. „L-am văzut pe Octavian, dragă Uhry, pentru o discuție pe trei teme: candidatura lui la preşedinția Societății scriitorilor, scoaterea masoneriei române de sub oblăduirea Marelui Orient al Franței şi înscrierea mea alături de el în Partidul Poporului. Simt cum îmi renaşte energia, parcă sunt iar tinerelul de pe aleile Tiergartenului. Vârsta e un semn fals. L-am zărit de curând pe principele Ştirbey. E încă bine, viguros, iese noaptea singur cu o pălărie mare, gris, pe cap. Ştii că i-o aplica din greu reginei Mary la Buftea. O tăvălea pe toate sofalele din palat. Aflam multe despre el de la comtele Montesquiou, cu cari eram în buni termeni. Până m-a căutat Mareş, ăla guşat, întors de la Paris. Şi ce-mi spune? că Montesquiou a calomniat mariageul meu, de față fiind şi Boîcesco. Bref, că nu la asta se aştepta el. Double cui. Dar de ce se dă la fund Nicolas? De ziua ta îți urez de tout coeur să enculezi toată Viena, tot armorialul şi să ajungi duque. Ți-aş ura şi un tron, dar în zilele noastre asemenea marfă nu se prea caută de oameni fini, preferându-se gloria milioneră. Poate e bine şi aşa, să vedem ce ne aduce vara."

Vara survine odată cu „bunul de tipar" pentru Remember. Dornic de a asocia cartea cu o altă reuşită, mai prețioasă încă, Mateiu îl caută pe diplomatul Brederode, decis să-i afle diligențele cu privire la promisul Ordin al lui Christ. Nu-l găseşte zile la rând. Are chiar o revelație: „Don Martinho nu e mai bun decât ceilalți![11]. Bănuieşte că lunecosul portughez se eschivează mojiceşte de la plata diurnei convenite pentru serviciile lui „consulare".

Dincolo de asta, trebuie să recunoască: pentru a nu apela excesiv la depunerile consoartei, are nevoie de un venit personal. Se întoarce deci la practica uzitată în anii de criză şi acceptă intermedierea câtorva tranzacții vizând „vânzarea unui ceas cu briliante, unei tabachere din argint masiv şi unui lanț de aur". Iese cu un beneficiu de peste trei mii de lei. Câştigul îi permite să fie culant pe 18 iunie, la aniversarea unui an de la căsătorie, oferindu-i Marichii o delicată broşă cu chihlimbar. *Dieti. un an deja!*

în aceste zile participă şi la Adunarea generală a Societății scriitorilor, stând între fudulia zeificată a lui „Camilache" Petrescu, autorul unui plicticos Danton, şi cea grosieră a lui Minulescu, declarat romancier pentru leşiosul op Roşu, galben şi albastru. în pauza conclavului este încolțit de eretele Cioculescu, acum profesor gimnazial în urbea Găeştilor, şi de ciuful Perpessicius. îl salvează din ghearele celor doi preşedintele Goga, căruia îi înmânează cererea sa de înscriere în Partidul Poporului.

Gaşca poporului! Cum să înghiți o titulatură infectă ca asta? Puține lucruri te pot dezgusta mai mult decât gloata, mulțimea de ignoranți evlavioşi şi rău mirositori, zişi oameni simpli. Dar părea a fi oportunitatea momentului. Ar fi fost tentat să intre mai degrabă în formațiunea conului Costică Argetoianu, „boierul a trei veacuri", menită a le veni de hac liberalilor. Dar te poți lăsa, în politică, la voia inimii?

Odată devenit „popular", la sfârşitul lunii iulie, când acumulează comisioane de nouă mii de lei, porneşte în călătorie spre Sibiu cu acceleratul Transilvania. Plecat la miezul nopții, soseşte a doua zi după-amiază) Se instalează la Villa Conrad şi iese imediat în minunatul Surg, lăsându-şi măsurile

b

pe ulița Croitorilor pentru două dichisite costume nemțeşti. Nu rabdă, cumpără şi două perechi de pantofi, una gălbuie, alta cafenie, din piele de ied.

Se simte larg la pungă, de parcă ar fi intrat în posesia banilor Momoloaiei, *via* mătuşa Lenei. Cu greu se abține să nu-şi aleagă ceva şi din vitrina bijutierului Schmuck. Fără măcar trei nestemate pe el,

omul e gol.

Sibiul îl vrăjise. Din ziua următoare stă ceasuri întregi la Brukenthal, citind cu nostalgie descrieri ale traiului din imperiul Măriei Terezia, notând datele definitorii ale Vienei, capitala cu trei mii de căleşti. Cunoaşte aici un bărbat interesant, Direktor la Aşezământul saşilor. La prânz merge cu acesta într-un local distins, împăratul Romanilor, apoi se reîntoarce pentru a traduce în franceză diploma nobiliară a Karabetzilor, ţâţâna arborelui său genealogic.

Abia în a cincea zi de aventură sibiană răspunde invitației grofului Halmaghy, la care cinează. Preparatele intens arde- iate ale acestuia nu-i cad deloc bine; zace în casă „foarte obosit, foarte nefericit", preț de trei zile. Ospeția ungurilor e pentru stomacuri de toval.

Când consideră că s-a restabilit, face ultima probă a costumelor, cumpără stofe pentru alte două rânduri, „unul beige, altul bleu-gris“, continuând şi cercetările la Brukenthal. Pe 5 august aniversează la împăratul unsprezece ani de când i s-a decernat Bene Merenti, iar pe 9, după trei săptămâni, consideră voiajul încheiat şi se urcă în trenul de Bucureşti. Parcursul peste munți este lin, melancolic. „Străjuiau pe înălțimi ruine semețe în falduri de iederă, zăceau cotropite de verdeață surpate cetăți." Margine de imperiu.

întors lefter, n-are încotro, se implică iarăşi în intermedieri, încercând plasarea unei întregi colecții de paruri cu perle. Dă lovitura: „zece de mii doamnei Economu, tot atâta mie". Din păcate, pe 19 septembrie, când se iveşte o vânzare care necesita deplasarea la Giurgiu, cocoana îi alunecă pe udeala băii şi face entorsă la piciorul drept. Cumnata Florica îl dojeneşte: Marica trebuie supravegheată, ferită de accidentări, are oase slabe, din asta poate muri cu zile, «precum Voinescu, prăpăditul de bărbatu-meu». Pleacă totuşi la Dunăre, „afacerile

sunt afaceri". Rezolvă tranzacţia şi se-ntoarce lângă soaţa suferindă.

Lipsit de mişcare, pune slujnica să-i cumpere Universul pentru a fi la curent cu evenimentele; astfel află că Rusia Sovietică are un nou lider, losif Vissarionovici, după moartea bolşevicului Lenin; că Ionel trimite armata să facă ordine la Tatarbunar, unde comuniştii răsculaseră vreo cinci mii de găgăuzi; că fratele crucii Zelea Codreanu îl împuşcă pe şeful poliţiei din Iaşi; că timbrofilul Ferdinando se împăunează cu clasoarele sale la expoziţia Liedertafel. Şi alte, alte informaţii la care nu poţi fi decât pasiv. Până când vine vestea aşteptată: directorul Râmniceanu anunţă că Remember este gata. Imprimat, legat. Cu sigla Culturii Naţionale pe copertă. Ăsta da, eveniment.

în dimineaţa zilei de 29 octombrie, Mateiu ţine în mână întâiul său op; este mulţumit, tipăritura are o ţinută suficient de elegantă. Savurează momentul apariţiei şi oferă exemplare cunoscuţilor, începând cu ilustrul Goga, până la Măciucescu, omul cifrelor, „în semn de încercată amiciţie". Apoi se înscrie la Palat spre a lăsa un Remember şi pentru leurs Majestes.

După câteva săptămâni apar, în sfârşit, două note de presă, una în Cuvântul liber, alta în Ideea europeană, semnate de Filotti şi Bucuţa. Doar atât. Era de aşteptat, «pierdută în contextul epocii în care tonul îl dădeau prozatori abundenţi de felul unui Sadoveanu sau Teodoreanu, Remember nu putea recolta adeziuni critice prea entuziaste». Asta se întâmplă când ţin scena nişte grafomani ahtiaţi după graţiile îndo- bitocitului public.

Mateiu nu pare atent la manifestările cronicarilor, semnează mai departe autografe. îi lasă cartea şi lui Brederode la sediul misiunii, însoţind-o cu o invitaţie la cina de Crăciun. Sperând, desigur, să-J impulsioneze „în afacerea cu Ordinul". Surprinzător, don Martinho răspunde afirmativ şi se prezintă în salonul Sionilor, înfruptându-se dintr-un uriaş curcan, udat cu două soiuri din vinurile de Odobeşti ale cumnatului Logadi. Faţă de regeasca tratаţie, portughezul nu-şi precupeţeşte laudele, cum nici promisiunile în privinţa Crucii lui Christ. Marica îl găseşte *charmant, bon predicateur de Natal.*

Imediat după ce popii tămâiază a 1924-a naştere a pruncului biblic, Mateiu îşi caută propria tămâiere la Capşa, din partea scriitorimii. Ca autor, e imposibil să te lipseşti de asta. Nici Hristos n-o face. Pune de gând să revină zilnic, să-şi primească flateria.

Numai că peste noapte se porneşte o ninsoare abundentă; dâmburi înalte închid complet strada Robert de Flers. De la ferestrele foişorului, sorbind din marghilomanul adus de slujnicuța casei, „conaşul" Caragiale nu zăreşte nici țipenie de om până la cotitura din dreptul numărului 22, proprietatea principelui Bibescu. Rămas în halat, încheie anul cu o suavă operațiune, *coupe ongles,* în plin triumf literar şi domestic.

Trândăveala se încheie în prima zi a lui ianuarie, când trebuie s-o viziteze pe Margot, devenită o vioaie sexagenară. Din acelaşi soi de femei, mai vivace parcă după încetarea funcției lor originare, Mateiu se vede asaltat şi de ezoterica Bucura Dumbravă - Fany, pentru apropiați. Răspunde invitației acesteia de a coopera la întocmirea statutelor Lojii teozofice din România, examinând mai întâi doctrina. Bogoslovia celor trei corpuri ale omului, corpul astral, corpul mental şi corpul fizic, îi pare interesantă, dar nu se simte dotat cu fachirismele de rigoare.

Se întoarce la lucruri mai puțin profunde, răsplătite însă peşin: intermediază pentru Brederode publicarea în Universul a unui articol aniversar Vasco da Gama, „cu prilejul scurgerii a patru veacuri de la intrarea marelui Amiral în nemurirea istoriei". Materialul reprezenta traducerea liberă a unui text al portughezului Mendonța, primit la misiune.

Articolul apare prompt în pagina a treia, ilustrat cu efigia «viceregelui Indiei», fiind taxat cu cinci mii de lei. De la această sumă se iscă „foarte neplăcuta întâmplare de la Universul": don Martinho' dă buzna în biroul directorului Stelică, îl abordează cu aroganță, cere chitanță, vociferează şi amenință cu dezagremente diplomatice. *Tres fâcheuse bistoire!* Cum va ieşi din povestea asta?

Spre sfârşitul lunii parcurge clipe mai bune; pe 21, având notat în Agendă *soiree musicale royale,* include în ținuta de

gală însemnele celor trei distincții şi descinde la agrementul suveranilor. Marica, în atlaz şi broderii mov, îl însoțeşte.

Ascultă pentru început romanțiozități de Chopin, în interpretarea Cellei Delavrancea, fostă Tilea, fostă Blank, acum Lahovary; pianista se despărțise «perfect amiabil» de bancherul Aristide, recunoscându-şi umoarea capricioasă, şi luase un boier molâu, retras la moşie, numai bun pentru a-i susține traiul simandicos. în pauză, conversație cu amărâtul țarist Poklewski, care-i atinge melancolic bareta Sfintei Ana. în rest, saluturi cu figuri cunoscute în vremea când era şef de cabinet, salamalecuri. Recitalul se încheie cu un neplăcut Liszt, *Funerailles.*

Imediat după soarea, zace trei zile în* odaia lui, ba în pat, ba în fotoliu, doborât de gripă. Când îşi restabileşte starea, se expune din nou molipsirii asistând la concertul pe care Asociația muzicală îl dă în sala de ceremonii a Externelor. Din întregul program Bellini-Weber-Meyerbeer îl câştigă solista vocală Eliza Băicoianu, o siluetă bine proporționată, cu piept seducător şi timbru îndrăzneț la octave înalte; aplaudă discret *La sonnambula,* ceea ce nu face de obicei.

La început de februarie Mateiu are două servituți: însoțeşte pe Marica la înscăunarea lui Miron Cristea ca prim patriarh al ortodoxiei române şi pe Margot la constituirea Societății scriitoarelor, unde aceasta este aleasă vicepreşedintă de către celelalte douăzeci şi trei de publiciste din regat. Prima reuniune, înscăunarea, e înecată în bolboroseala Sfântului Sinod „autocefal", a doua e salvată de schimbul savuros de bârfe, doamnele evoluând mai ales pe marginea ultimei aventuri a moştenitorului Carol.

Care se întâlneşte în casa colonelului Tăutu cu o roşcată de treizeci de ani, Elena, fiica farmacistului evreu Lupescu - „o desfrânată, gen poloneza lui Piteşti, dragă Uhry, dar mai dotată. Sexualiceşte ştie de toate, te ține legat cu lanțuri, te lipeşte de clitoul ei. Trebuie să fii rece şi perfid cu damele, să nu te laşi strâns prea tare entre Ies jambes. Desigur, nu e bine să trăieşti în ideea femeilor pure, cari sunt invenții medievale, chiar sfintele au secrete murdare; dar viționsele mirene sunt un pericol mortal, mai ales dacă au ştaif. în cursa asta să fi căzut amicul Nicolas?".
%

Departe de orice ştaif erotic, Mateiu are timp pentru legături strict bărbăteşti: îl abordează pe şeful Goga cerându-i precizări privind viitorul său în partidulețul Poporului, în condițiile în care abilul Argetoianu izbutise să-şi lipească formațiunea de gruparea lui Iuliu Maniu; îl vizitează şi pe Lapedatu, ministrul Artelor, căruia îi smulge promisiunea de a-l nominaliza, a doua oară, pentru cravata de ofițer al Coroanei României; se gândeşte chiar la o modalitate de a-şi recupera de la cărpănoşii sârbi medalia Sfântul Sava.

După un drum la Palat, unde solicită audiență *pour les hommages,* e convins de graficianul Marcel Iancu să-i pozeaze pentru Antologia poeților de azi. Când vede ilustrația, nu-i place deloc, o consideră caricatură; acceptă cu greu să fie folosită în «florilegiul de chipuri» al Cărții Româneşti. Nu deschide deloc volumul, să nu se mai amărască pentru un desen ratat. Toți ne ştim altfel, pictorul nu va reuşi niciodată să ne redea fizionomia corectă. Nu poate gândi până acolo.

Una peste alta, în acest 1925: boale, incertitudini, portretizări deformate. E contrariat, resimte iar neîmplinirea, are insomnii. Şi reverii anapoda: „Cecile într-o kafeehaus pe Unter, bând Lowenbrău. Fiind un pont, nu mă dau înapoi - dinez cu ea en cabinet particulier, cu candelabru pe masă, apoi jucăm bridge în buduarul decapitatei Marie-Antoinette. Câştig titlul de duke".

Iată: viață născocită, calpă. Funcționare nărăvaşă a creierului. Drept care se gândeşte să suprime cafeaua, vinul şi să renunțe la obiceiul lecturii în pat. Făcând totodată mai multă mişcare. Dar ce rămâne dintr-un creier nebiciuit de cafea, vin sau lecturi? O levură secătuită, cum au toți maturii lumii.

Suprimă totuşi două din trei rele, iar pentru mişcare urcă dealul Mitropoliei spre a urmări şedința Camerei. Lipsesc titrații Titulescu şi Vaida, e prezent ignarul Mihalache. „Aceleaşi , interpelări inepte asupra cârmuirii ca şi înainte de război, aceleaşi javre cari au ajuns oameni mari la noi! Arrivistes. Neasemuitul Carp trebuie să fie total scârbit acolo unde e. Lucrurile se împut în guvernare."

Se gândeşte cu nostalgie la cariera lui ministerială, atâta câtă a fost. Au trecut de atunci doisprezece ani - dusă e.

Duşi sunt şi corifeii cabinetului său, pacificatorul Balcanilor Maiorescu, guristul evropean Take, vulturul Bădărău. Cu ce s-au ales aceşti nătărăi din politică? Politica fură puterea de a fi zeul tău, *deus tnus.*

Cu greu se scutură de amintiri. De ocazii pierdute. Face eforturi pentru a ocoli eşecurile, a trăi doar izbânzile. în sensul ăsta, un mic sprijin găseşte în căldurosul comentariu la Remember din revista lui Perpessicius, cel betegit în ciocnirile cu bulgarii. îl vede rar, doar când trece pragul fostei Societăți Academice, fiind incomodat de mobila rău gândită şi de figurile disgrațioase care-şi fac veacul acolo. Vizitându-l acum pentru a-i sugera gratitudinea, îl surprinde lângă o jună sfiicioasă, cu aer provincial, care-l soarbe din ochi. *La grenouille et la libellule,* gândeşte.

întorcându-se pe Robert de Flers, află mare însuflețire în fața casei Bibescu; auto-urile se buluceau în capătul de jos al străzii, vărsând oaspeți la prăznuirea zilei de naştere a principelui Georgică. O zăreşte chiar şi pe Martha, soața vântură-lume.

Peste puțin îşi sărbătoreşte şi el zămislirea - la 25 de martie, acum patru decenii. Când nu nimereşte într-un leagăn aurit, precum vecinul aristocrat, ci în covata cadorisită de rudimentarul naş Smedeanu.

La patruzeci de ani câți împlineşte acum, Mateiu decide că a sosit momentul să parcurgă mai relaxat hatârurile vieții. De Bunavestire, după ce semnează actele de arendare „a terenului cinegetic de la marginea proprietății Sionu", prânzeşte la Athenee cu Francis Lebrun şi merge la alt concert al Asociațiunii, special pentru a o revedea pe şarmanta Eliza Băicoianu interpretând *An die Musik* de Schubert.

Ziua nu se sfârşeşte însă tocmai cum dorise, fiind nevoit s-o acompanieze „pe acea canalie de văduvioară a lui Bogdan- Piteşti", întâlnită întâmplător pe bulevardul Elisabeta. Cocota leşească socotea că nu încheiase afacerile cu el. Păstrase multe din chitanțele semnate acum opt-nouă ani şi cerea atenție. Nu amoroasă, ci oneroasă. îi vându deci, fără comision, doi Grigoreşti: un Car cu boi şi un Peisaj cu rațe.

>

Până la sfârşitul primăverii continuă să fie solicitat pentru intermedierea altor alişverişuri - încasează două mii pentru nişte perle *oreilles,* trei mii pentru două vechi lire turceşti şi începe tocmirea vânzării unei case din Valea Mare, tranzacție pe care i-o cedase Jean Vlădoianu ca pe un mezelic. Cere pe aceasta un sfert de milion, i se oferă doar o treime şi refuză. în aşteptarea altui cumpărător, merge la Fundulea şi încasează prețul pe arendă: „octombrie-aprilie, douăzeci şi cinci mii lei". Bani pe care Marica îi împarte cu Florica. Numai partea lui pentru Valea Mare ar putea atinge dublul sumei cocoanelor.

Concomitent, pentru obrazul său „de subțire", leagă în piele un exemplar din Remember şi-l duce la Cotroceni. în primele zile ale lunii mai, mareşalul Palatului îi transmite că povestirea a plăcut, mult apreciat fiind şi ex-librisul însoțitor; primeşte chiar o scrisoare de mulțumire cu semnătura regală.

Satisfacția îi este umbrită de vestea pieirii lui Marghiloman în chiar ziua de Zece Mai. Era ultimul în viață dintre miniştrii Cabinetului „său" din 1913, singurul prețuit. Marelui conservator i se datorează, fără doar şi poate, supraviețuirea regatului valah de la război încoace. Fiindcă ce-ar fi devenit teritoriul României dacă bravul boier n-ar fi tranşat situația prin Pacea de la Bucureşti? Dacă tăvălugul germano-bul- garo-austro-ungar ar fi trecut peste fleandurile administrației liberale chircite în văgăunile Moldovei, tescuind-o cu dinastia Hohenzollernilor cu tot?

Conu Alecu i-a salvat tronul lui Ferdinando şi, fără să vrea, i-a dat o nouă şansă căuzaşului Brătianu - ajuns prin noroc şi neruşinare să manevreze între diplomațiile a trei făcături republicane: vulgara Rusie a lui Stalin, mediocra Franță a *t* socialistului Briand şi agonizanta Germanie a lui Hindenburg.

Vexat de această stare geopolitică, Mateiu frecventează totuşi clubul partidului gogist, unde aude pentru prima dată de «Planul Miiller», lansat în Cancelaria Berlinului, un interesant proiect de uniune dinastică româno-maghiară. Lasă de înțeles că ar fi dispus să facă parte din grupul de inițiativă; ideea în sine e foarte interesantă.

r

Seara, notează: „17 mai. Ploaie. După Club, zăresc pe Lizi Băicoianu la braț cu muzicantul Kiriac. Ieşiseră din întrunirea ținută la Conservator. Ar fi trebuit să fiu şi eu acolo, primisem invitația Asociațiunii, dar m-au prins poporanii lui Goga în discuțiile lor. Viziunea Miiller, absolut seducătoare. Un regat româno-ungar! Asta ne-ar spăla toate păcatele. în plus, am avea şi noi o nobilime. Să trecem la acțiune data viitoare".

Data viitoare absentează, fiind ziua de naştere a vitregei Tuşchi. Mezina clanului Caragiale atingea treizeci de ani şi era o matroană demnă de sângele vârtos al lui Ion Luca. Celelalte două suflete ale casei, mama Alexandrina şi soțul Pierre, păreau a fi la cheremul ei. îi #urmau instrucțiunile. Aşteptând tortul şi plecarea, bastardul familiei face cunoştință cu proprietarul carierei de la Rusca Montană, prieten al amfitrionului. Se întreține amical.

Aşa se face că peste câteva zile menționează: „Vând marmură; profit opt mii lei. Cumpărătorul este din Sinaia, Mateescu. N-o fi chiar băcanul acela, ajuns posesor de cavou?". Marmura îi extinde aria afacerilor, completând obişnuita plasare de bijuterii ale babelor strâmtorate; tranzacționa acum *au detail* piatră pentru gropnițele bucureştene de lux. Câştigul îi conferă un strop de aplomb în înfruntările de cafenea; şi puțină larghețe când aniversează doi ani de la căsătorie, cumpă- rându-i Marichii o agrafă cu chihlimbar, asortată la broşa din 18 iunie trecut.

O săptămână mai târziu, grozăvenie: îl atacă; în Grădina Icoanei un dulău de maidan. Apărându-se, îşi /rupe neprețuitul baston de rotin şi se alege cu o muşcătură în pulpa stângă. Rămâne în tratament la domiciliu, timp în care i se fac treisprezece dureroase injecții antirabice. Apoi repaus total.

întins pe sofa, adnotează lucrări şi dicționare ale heral-; diştilor, în special clasicele Guigard şi Galway. Qin când în când frunzăreşte şi Universul. Două evenimente îi atrag atenția: debutul emisiunilor de radiofonie, după ce un aparat cu cinci lămpi al Institutului electrotehnic recepționase din Paris concertul pentru vioară de Mendelssohn; şi relatarea spectaculoasei cununii de la Focşani a cuzistului Zelea

Codreanu, unde o sută de mii de nuntaşi se aliniaseră în trena însurăţeilor cu pirostrii pe creştete.

„îţi închipui ce colbăraie ridica acel uriaş convoi de căruţe, dragă Uhry? Dar asta nu se pune pe plaiurile noastre, înghiţim praf cu tona, înghiţim orice, politică să fie. Taina căsătoriei nu mai are demult sens creştinesc, particular. îmi amintesc mariajul prinţesei Louise de France, cari ne-a încântat cândva pe mine şi pe Nicolas. Ce a fost prost şi atunci, a fost tot ca politică. O fiică de duce exilat se căsătoreşte cu fiul unui conte exilat; nimeni din partea Germaniei, Spaniei, Suediei. Sau măcar a Danemarcei, aliata casei de Franţa. Nimeni şi nimic. Afară de marele duce Wladimir, cari a mers ca la curse, pentru că soţia lui era o Macklembourg, şi nişte principi de Saxa. Dar nimeni de la curtea Engliterei, e ceva prea găunos. înţeleg regele şi regina să nu vie, mai erau însă prinţul de Wales, ducele de Connaught şi alţii. Ăsta e un simptom puţin favorabil pentru regalismul francez. Nu-l mai văd reînviat. în ce mă priveşte, ce-a fost mai greu a trecut, curând ies din carantină."

într-adevăr, scăpat de turbare, aniversează la 23 iulie unsprezece ani de la primirea Sfintei Ana ieşind în oraş. îl vizitează ca de obicei pe bietul Poklewski, singur în sediul legaţiei imperiale, pustie ca o casă ciumată. Să vezi un palat ca acela gol-goluţ, doar cu un locatar, de fapt un paznic! Se întoarce în Robert de Flers ocolind Grădina Icoanei, maidanul turbării.

Găseşte acasă oaspeţi. «La gentila invitaţie a Marichii, noi surorile Delavrancea am sosit la ora ceaiului. Mateiu ni s-a alăturat, afabil cum nu-l mai văzusem. Cutele de amărăciune şi dispreţ dispăruseră de pe faţa lui. Era spiritual fără răutate, nu mai pomenea de obârşii cavalereşti, se mulţumea să fie % seniorul unei proprietăţi a nevestei, la sud de Urziceni, numită de el Sionu. îşi asigurase o poziţie.»

Asigurat, da, dar abia din data de 7 august, când Marica îşi face testamentul. Mateiu îl primeşte spre păstrare, îl citeşte şi-l pune în scrinul din odaia sa, abia stăpânindu-şi uriaşul sentiment de satisfacţie - lucrurile se aşezau durabil. Viitorul se arăta prielnic. Şi nu putea fi departe.

Rezolvase şi stânjenitoarea chestiune a maicii Marioara, aflată în curtea Mărgăritei sub tot felul de priviri iscoditoare; într-o deplasare de o zi la Fundulea, îşi instalase bătrânica în vechea bucătărie de vară a conacului, lăsând-o în grija unei băbuşti locale. Maica părea fericită, împletea din zori până-n seară funii de păpuşoi, crezându-se în atelierul fabricii Belvedere, printre surate şi foi de tutun. Soața află doar că femeia era „o fostă slujnică a părinților, senilizată de vârstă". Nu iubirea de-o vară a marelui Caragiale, părăsită cu bastardul în brațe la sfârşitul veacului trecut. Mulți n-ar fi făcut asta, îngropându-şi viața în sordida mahala românească, pentru a fi oneşti. De aceea e.atât de eroică parvenirea. Ion Luca e, dacă o luăm aşa, un erou.

„Ajuns " şi el, Mateiu se gândeşte la un strop de relaxare; zbaterea fusese lungă, abia testamentul Marichii îl aranja. Pentru a puncta momentul, îşi ia bilete pe calea ferată şi porneşte într-o nouă călătorie peste munți. în compartiment conversează cu galantonul Pilidis, rămas client al Sinaiei ca şi Boroş sau Costea Balş, împătimiți ai cazinoului din parcul Ghica; jucau modest, față de Mişu al Nababului care pierdea averi. Tâmpită dambla.

Sosit la Sibiu, schimbă Villa Conrad cu memoria ei nupțială, instalându-se în alta de pe aceeaşi stradă. Face imediat un tur al prăvăliilor şi achiziționează „feutru gris 1200 lei, pantofi 1250, țesătură Foster pentru complet 3400, tweed Sherry 1900". Scăpat de griji, trece la un program mai elevat. Merge în fiecare zi la Brukenthal, citeşte lucrarea contelui Amedee de Foras *Les princes Bassaraba de Brancovan* şi studiază o mulțime de steme în culori.

Totodată continuă cercetările asupra stirpei Karabetz, studiind armele tuturor familiilor transilvănene înnobilate după 1600. „Concluzie: călărețul este tipul clasic de stemă, formând ample serii - în câmp aproape invariabil deschis, în vestmânt cel mai adesea verde, el poartă în dreapta ridicată^chiptrul de aur."

între prânzul la împăratul Romanilor şi cină, face zilnic plimbări în parcul muzeului sau în pădurea Dumbrava; se încumetă şi la două excursii mai lungi, una la Avrig, pentru

a vedea Palatul de vară al baronului Brukenthal, alta la Ocna Sibiului, unde cercetează frescele bisericii Brâncoveanu. După douăzeci de zile trăite ca-n paradis, pe 30 august hotărăşte să se întoarcă la Bucureşti.

Pe tot parcursul toamnei care urmează are numai preocupări terestre, între care căutarea unui nou arendaş pentru moşie. E nevoit să meargă după unul tocmai la Scăieni, în Prahova; aici întârzie trei zile, având găzduire la misterioasa Nini, care-l acompaniază în frumoase preumblări pe terasa Teleajenului: „O muiere ni raffinee, ni sadique precum o anume frâu din Hanovra pe cari mi-o tot amintesc, dragă Uhry, esențial este că nu m-a costat. Mi-a făcut cu ochiul după cină şi gata. Ce nonşalante sunt lucrurile la țară! Nini asta are un reflect cari, nu ştiu cum, seduce. Nu te aştepți la aşa ceva decât de la femeile de rassă, nicicum de la poporane. Dar iată că au şi acestea arme în perioada lor de rut".

întors la oraş se îmbăiază bine, apoi vizitează remizele regale din Cotroceni, precum şi expoziția horticolă, notându-şi lucruri care pot fi reproduse pe moşie. Cu testamentul în sertar, are parcă alți ochi pentru Sionu. Ziua onomastică îl află mulțumit şi încrezător: *Saint-Mathieu, point de dâpart de la phase definitive*.

Dar după vânzarea, în sfârşit, a casei din Valea Mare, pentru care obține o sută de mii în plus la prețul oferit, se încurcă într-o tranzacție a sibianului Halmaghy, garantând pentru acesta cu toți banii pe care-i avea în depozit la Blank - „una dintre cele mai absurde nebunii pe cari le-am făcut în viața mea. Curând contul era gol!".

Pentru a-şi recupera suma înainte ca Sionoaicele să afle sminteala, este nevoit să treacă din nou munții. Din fericire situația se rezolvă în câteva zile, alegându-se şi cu audierea unui excelent concert la Biserica Evanghelică, minunatul *Weihnachtsoratorium* de Bach. Pe 18 decembrie este iar alături de Marica pentru a sărbători doi ani şi jumătate de la căsătorie, marcând evenimentul cu alt cadou din chihlimbar socotit la o mie de lei. Dar prin ce spaimă trecuse!

Ultima dată de importanță din an, aniversarea medaliei Bărbăție şi Credință, o dedică magnanim cumpărăturilor
pentru sine. Avea nevoie de alte echipamente pentru iarnă; şi nu sub standardele obligatorii de finețe. Pentru asta răscoli prin dughenele de lux ale malului stâng preț de aproape şapte mii de lei. Era 29 decembrie.

A doua zi, Consiliul de Coroană convocat de năpăstuitul Ferdinando convine asupra renunțării la tron a primului său născut, numind moştenitor pe fiul demisionarului şi al grecoaicei Elena, preşcolarul Mihăiță. Fostul Hohenzollern îşi lasă patronimul în țară, devine *monsieur Caraiman* şi ia drumul Parisului însoțit de voluptuoasa madamă Lupescu. Spre seară, Mateiu îşi măsoară cu sfingomanometrul presiunea arterială şi notează: „normale haute, egală la dreapta şi la stânga. Avem un regişor".

In prima săptămână a anului 1926 apare în Monitorul Oficial legea aferentă decretului regal numărul 13: «Adunările Constituante primesc renunțarea principelui Carol la succesiunea tronului şi la toate titlurile şi prerogativele, care revin astfel Alteței Sale Mihai, coborâtorul direct în ordinea de primogenitură bărbătească a regelui domnitor». Chestiunea era rezolvată, gena sexuală rămâne suverană.

Următorul număr al Monitorului vine cu Legea adminis- trațiunii în Bucureşti: dispare „văpseaua de roşu" care acoperea zona centrală, capitala fiind împărțită în patru sectoare, fiecare având vârful în buricul oraşului şi baza pe linia fortificațiilor de pomină ale lui Karol. Bătrâna casă a boierului Sion din Robert de Flers cade în culoarea de Galben.

încolo, în afara lucrului pe manuscrisul Crailor, iarna este mai mult muzicală pentru Mateiu. Duminică 17 ianuarie, ora cinci *post-meridien,* îşi arborează ținuta şi se prezintă în aula ministerului Afacerilor externe, la concertul aranjat de doamna ministru Duca - „program Chausson, Moussorgsky, Al^ssandrescu". Apoi, vineri 22 ianuarie, ora nouă seara, „concert de piano la Ateneu, pregătit de doamna Manya Botez".

Iar în februarie, „asist la recitalul interpretei Elisa Baîcoyano; în public, delicioasă perversitate, Simchy Lahovari şi Ida Mendel umăr la umăr, Cecile Bratashano şi Jeanne Ghermani la fel". Manifestările sunt urmate de întrunirea Asociațiunii
Muzicale chiar în locuința soților Sion-Caragiale. Salonul s-a dovedit neîncăpător, dar tratația a fost desăvârşită. în auzul tuturor, pianista Delavrancea afirmă că «Majestatea Sa păstrează Remember pe birou - autorul este un mare talent», reproduce ea spusele regale.

„Cellica s-a arătat a fi generoasă, dragă Uhry, trebuie să recunosc, aşa a fost întotdeauna. Zvonurile că se lasă posedată de toți masculii cu ceva faimă sunt veritabile, ieri Enesco, azi Nae Ionesco. Dar aşa e în Bucureşti, doamnele nu sunt capabile să iubească doar pentru amor, trebuie să aibă un scop politic, un plan financiar sau unul de flaterie. Pentru jouissance nu riscă niciuna situația lor. Ți-am spus de Fernande, aristocrata: tipesa rezuma foarte bine pe cunoscutele demi- vierges din romanele moderne. Se amuza, flirta, vibra un moment, numai că mania virginității o punea mai presus de încercările unui seducător. Am crezut într-o seară că are să-şi arunce fustele pe un arbor secular, aşa m-a strâns de braț şi s-a lăsat pe mine. Eu am profitat de moment, şi când era s-o ating la ghiulbahar, s-a derobat. Ei, dacă aş fi avut galletă, poate aş fi răpit-o en auto să o deprind cu oarecari sporturi intime. Altfel, de amor în limitele unui collage nobil, cum a avut parte amicul Nicolas, nici nu putea fi vorba. Trebuia folosită altă tactică. Pe care acum o am. Dar cine ştie dacă voi mai revedea vreodată pe adorabila Fernande de Bondy!“

Luna martie începe cu o veste surprinzătoare: preoteasa teosofiei române, Bucura Dumbravă, este declarată moartă la Poit Said, pe vaporul ce-o aducea din India. Neobosita Fany participase la congresul adepților reîncarnării de la Adyar, călătorise în Madras, Bengal, Mysore şi se îmbarcase pentru întoarcere la Bombay, bolnavă de malarie. Corpul i-a fost găsit rece la debarcarea în portul mediteranian, fantoma ei hălăduind de zile bune în iubitul «orient etern», pe drumul metempsihozei.

Mulți alți plimbăreți numără începutul de an 1926. Printre aceştia Aristide Blank, în voiaj la Paris pentru a ține companie ex-principelui Carol şi ibovnicei. Fecundul Sadoveanu se urcă şi el în tren, pentru a reprezenta românimea la Congresul condeierilor de la Berlin. Alte sute de rentieri şi boiernaşi

r

fac primăvara la Roma sau Viena; călătoria de plăcere intra în obiceiul pământului.

Rămas în Bucureşti, Mateiu tratează publicarea Crailor de Curtea-Veche în Gândirea. Cade de acord pentru suma totală de cinci mii de lei, plătibilă în rate. Până una-alta, evenimentul literar al capitalei îl constituie Antologia poeţilor de azi, alcătuită de Pillat; cartea conţine şi trei sonete mateine, alături de portretul acela caricatural schiţat de Marcel Iancu. Debilă participaţie, pocită ilustrare. Altceva râvneşte sufletul autorului, «însetat de glorie».

Suflet cu năzuinţe şi pe tărâmul politicii. în această direcţie îl cultivă stăruitor pe Goga. Notează^ „interesantă discuţie cu Octavian şi o plimbare în maşina lui până la Averescu", moşneguţul fiind pregătit de Brătianu să-i urmeze ca şef al cabinetului. Perfidul Ionel îşi întrecea tatăl, Vizirul avea niţică lene boierească, intra din când în când în repaos. Nu conducea şi prin interpuşi.

De la poarta generalului, Mateiu se întoarce pe jos bles- temându-şi condiţia. De a doua zi porneşte insistente demersuri pentru a fi propus din nou ofiţer al Stelei României şi comandor al Coroanei. Aniversându-şi data naşterii, se întâlneşte la Hotel Luvru cu Lapedatu, titularul de la Arte, care-l încredinţează că regele va semna curând nominalizările pentru înaltele decoraţii. în sfârşit, se pare că îşi va mări palmaresul naţional.

Dar cade guvernul! „Şi afacerea trece din domeniul incertitudinii în cel al neantului." Din fericire, noul cabinet îl are pe Goga la Interne. Noi nădejdi - Mateiu se hotărăşte să-l ţină din scurt pe ardeleanul ministru, în partidul căruia figura. „Va trebui să nu-l slăDesc!"

Printre ore şi ore de anticameră, are parte doar de un concert la palatul Victoria „cu divina Baîcoyano într-un program Mozart şi Grieg". în privinţa distincţiilor, nimic; „se pare că nu figurez pe nicio listă de propuneri! Apar în schimb recomandări ale patriarhului Cristea pentru oameni de-ai lui, implicaţi în schismele bulgare." Rapacea popime îşi dorea partea.

Reia îndârjit demersurile pentru *la cravate de commandeur de la Couronne et le grade d'officier de l'Etoile;* noi vizite la ministerele Externelor şi Artelor. Şi, mai abitir, la Interne; caută insistent să-şi vadă şeful de partid, să-i ceară nominalizarea la cele două decoraţii şi să-i dea un scaun în Parlament, conform promisiunii.

Negăsindu-l zile la rând, se gândeşte să-i scrie, să-i solicite oficial audienţă. „Nicio posibilitate de a-l vedea pe Octavian, amânări peste amânări. E ocupat chipurile cu organizarea poterelor pentru prinderea tâlharului Crişu, violateurul de la Şosea. Nu se poate scuză mai gogonată."

Dispărut este şi Brederode - la 15 aprilie, când ambasadorul împlineşte şaizeci de ani, grilajul legaţiei este ferecat cu lanţ. Mateiu se vede nevoit să-şi lase cartea de vizită în cutia poştală. Şi ce e mai rău: neivindu-se niciun gheşeft de luni de zile, ia hotărârea să vândă acţiunile Reşiţa în care investise Marica. Acoperă din suma primită cheltuielile casei şi leafa slujnicei, care ameninţa că se întoarce în sat, la Fundulea. Face şi câteva achiziţii din anticariate: Baudelaire, *CEuvresposthumes,* Verhaeren, *La Guirlande des Dunes,* Machiavel, *Le Prince,* precum şi o raritate, *Furetieriana,* ediţia din 1696. Le consideră bune plasamente: legate în piele, patinate şi ştănţuite cu peliculă de aur, vor valora înzecit.

îl obsedează însă Goga. „Nu pot să intru la el, ba confe- reză cu Iorga, ba e la Sinaia." Scârbit de amânări, în ziua de 4 mai, la orele serii, îi lasă şefului de cabinet o scrisoare conţinând retragerea din Partidul Poporului. Ce căuta el sub dezgustătoarea siglă?

Simte nevoia unui alt aer şi pleacă la moşie, lăsându-se plimbat cu droşca printre semenişuri de arendaşul Bratu, o meclă de pezevenghi; întăreşte tocmeala ce-o avea cu el, precum şi învoiala cu babuşca, îngrijitoarea maicii. Cuibărită în vechea cuhnie a Sionilor, Marioara se credea la o zvârlitură de băţ de Piaţa Matache, în odaia ei din strada Frumoasă. Nu e deloc sigur că-şi recunoaştea fiul, prezenţa lui o punea în încurcătură.

După o noapte dezagreabilă petrecută între zidurile jilave ale conacului, Mateiu se întoarce grăbit în Bucureşti. La timp pentru a frunzări numărul Gândirii cuprinzând capitolul celor trei hagialâcuri. încolo, pe planul afacerilor, nimic bun, doar consecinţele nefericitei idei de a se asocia cu bozgorul

Halmaghy şi de a cădea astfel victimă acelui *geste inimaginable.* A luat frica oricărei speculaţii. De aici lipsa lichidităţilor, care-l descumpăneşte.

Iar strâmtorat. Iar mofluz. N-are încotro şi face un împrumut bancar până la viitoarea recoltă. Se întreabă dacă nu cumva ar fi izbutit mai bine cu uzufructul averii Melik. Dar nu, ar fi tăiat ultimul stejar al babetei, nici pădurea nu e sac fără fund.

Pentru a lua un nou avânt, îşi cumpără „une jaquette bleue et un gilet anglais"; după care merge la bijuteria Resch, relicvă a Podului, unde cere pe un inel al Marichii o piatră cu efigia lui Mercur. Speră ca zeul comerţului să-i scoată în cale o cât de mică învârteală. Deocamdată, în mijloc de iunie, dă întâmplător peste Goga la Athenee; ardeleanul, prins tocmai când discuta comemorarea morţii lui Ion Luca peste o săptămână, îi promite un post de prefect la iminenta remaniere. „Tăvi vrea peste tot, la judeţe, oamenii lui."

Cam în acel timp reapare şi ministrul Brederode - fusese chemat pentru indicaţii la Lisabona, unde se reaşezau lucrurile după lovitura de stat a generalului Carmona. îl vizitează într-un moment critic, „negustorii lusitani din Bucureşti îl asaltau cu întrebări, voiau lămuriri, strigau unii la alţii. Asist la cel mai infernal tărăboi. Rămân seara cu don Martinho, îl ajut la traducerea alocuţiunii noului ambasador al lui Horthy, erau ceva aluzii acolo".

Apoi apare în revistă partea a treia a Crailor, mai puţin spovedania lui Paşadia. „Primesc trei mii de lei." Dat dinspre lunecosul Goga vin numai amânări, făgăduieli şi tergiversări. „Tăvi e de neînţeles, nu-şi ţine promisiunile, l-a ticăloşit nevastă-sa; castel are, precepte ce-i mai trebuie."

în fine, arta e artă, politica e politică; iar'„afaceple sunt afaceri" - Mercur se îndură şi-i mijloceşte intrarea într-un negoţ de ultim strigăt: vânzarea aparatelor de recepţie cu lămpi şi *haut parleur.* Acestea începuseră să fie de mare fason în Bucureşti. La numai un an de radio, peste o mie

de familii aveau instalații de audiție. Şi cerere exista încă, în pofida prețului piperat. în iulie şi august Mateiu izbuteşte să-şi plaseze stocul, băgând în buzunar cincisprezece procente beneficiu. Lei buni. Ia şi zece mii de la ministerul Internelor în chip de bonus, după care decide să-şi acorde o săptămână de revigorare. Pleacă deci din nou la Sibiu.

în oraşul nemților, minunat program de rutină: alegere de stofe, probe la croitor, dineuri la împăratul Romanilor, plimbări în Dumbravă, concerte de orgă la Biserica Luterană. Şi, desigur, mult Brukenthal, unde copiază cu minuție bla- zoanele conților de Szathmar, le notează culorile şi transcrie lista familiilor ardelene înnobilate odată cu Karabetzii.

Se simte atât de bine, încât ridică restricțiile la ceai negru şi cafea. Burgul Cibinului i se pare perfect; de nu l-ar fi sfeterisit de moştenire pungaşul Ion Luca, aici şi-ar fi durat rezidența. De nu l-ar fi procreat el, aici s-ar fi nimerit; naşterea sa în Bucureşti a fost un hazard, bila ruletei a nimerit locul care nu trebuia.

„Una peste alta, găsesc Sibiul magnific, dragă Uhry. Pot să-ți umplu scrisoarea întreagă cu el, dar deja m-am întins. Am aici un călăuzitor premiere classe, direktor la Aşezământul saşilor, dar nu e saxon, e vâlcean. Să-ți mai spun că din meleagul ăsta se trage bravul nostru Paciuris. L-am lăsat în Bucureşti grossiste en bombe şi dau aici peste prăvălia părintească, o căsoaie veche pe colț, plină cu stofe şi mătăsuri. Racines d'affaires. Patroană acum e soră-sa, o brunetă mată cari mi-a răspuns cu aplomb în franceză. N-o suportă pe Hortense, zice că l-a adus în sapă de lemn pe frate-său. în fine, n-am spațiu pentru bârfe. Mi-ar fi plăcut ca în locul brunetei să mă primească la ceai superba Hortense. Cea de acum douăzeci de ani, zâmbindu-mi şăgalnic pe sub borul pălăriei cu pene albe. Raiul nu e deplin nicăieri, dragul meu. Nici aici. Cel puțin respir aer curat, fără literați, fără politicieni. Sunt un etranger en terre etrangere. îmi încarc bine plămânii."

Când se întoarce, silnic, în infernalul Bucureşti, Mateiu găseşte atmosfera mai îmbâcsită decât o lăsase: fuziunea naționalilor lui Maniu, atotputernici în Ardeal, cu țărăniştii
lui Mihalache, zdravăn înfipți în Vechiul Regat, scuturase bine îngâmfarea liberalilor şi suficiența guvernului Averescu. înțelege că a mizat nefericit, că jucase inadecvat cartea politicii. Că jucase greşit oricum.

Lasă întrunirile de la clubul lui Goga pentru întâlnirile de la Capsa, dă disputele politiceşti pe şuetele lumeşti. Caută noi relații, dejunează cu învârtiți şi speculatori în speranța aflării unui pont bănos. Până la marea lovitură, pune în vânzare la anticariatul Bibliophila volume uzuale, dar pretențios legate: „Grigorescu patru mii lei, Les Chansons de Bilitis trei mii, La Correspondance de Baudelaire trei mii cinci sute - partea mea".

Se întâmplă să aibă şi o mică nenorocire în seara zilei de 2 noiembrie: sparge ametistul inelului pe care-l purta de cinci luni pe degetul mic al mâinii stângi. Ametistul cu efigia lui Mercur. Superstițios, se aşteaptă la dezagremente în afaceri sau dinspre partea literaturii. Dar e contrazis de profitul bunicel obținut prin vânzarea unei argintării de zestre, din care-şi completează garderoba cu un *manteau loden fourre et six chemises blanches*. Şi, peste câteva zile numai, apare sfârşitul părții a treia din Craii.

Predându-i un exemplar al revistei, Cezărică Petrescu îi vorbeşte de monumentul lui Ion Luca ridicat la Ploieşti. «Imediat Mateiu şi-a retras bărbia în gulerul înalt, demodat şi a tamburinat cu vârful degetelor în masa de stejar. Buza de sus, copilăreşte îmbufnată, trăda o nemulțumire pe care zadarnic cerca s-o domine. A schimbat vorba. Am schimbat-o şi eu. Nu-i plăcea să audă de numele părintelui său. Nu dintr-un sentiment epigonic, suferea însă de viața fără stil pe care a dus-o Caragiale.»

Schimbându-se vorba, trec la forfecarea noilor apariții editoriale; advocatul Teodoreanu scosese La Medeleni, şan- sonierul Minulescu Manechinul sentimental, Galaction croşe- * tase Cartea creştinului.

Iar cronicarul Perpessicius debuta cu Scut şi targă - bietul Perp! Debutul îi era însoțit de o incredibilă dramoletă: tânăra văzută de Mateiu şuşotind cu el între rafturile bibliotecii, o anume Viorica din părțile Lugojului, aflase că era căsătorit, având şi un fiu de zece ani. Neînstare să accepte ipostaza de ibovnică, sedusa provincială se închide într-un cavou din cimitirul Bellu, toarnă peste ea un bidon cu spirt şi-şi dă foc. Este găsită a doua zi, încă vie, scăpând de chinuri abia spre seară, când expiază. Nefericitul poet se retrage tiptil în menajul lui.

Tot în noiembrie Mateiu se întâlneşte cu Uhrynowsky, mai elegant ca niciodată, care-i aduce de la Viena o stampă din Țara Soarelui Răsare, trasă cu ocazia urcării pe Tronul Crizantemelor a

împăratului Hirohito. Sărbătoresc împreună *Saint-Mathieu* la Corso.

Peste patru zile, alături de prietenul Francis, e prezent la Athenee Palace unde se oficiază primirea lui Rabindranath Tagore, sufletul Indiei; printre cei ce se bulucesc să vadă obrazul unui *laureatus* Nobel, îi sar în ochi scribii de la Cuvântul noului filozof Nae Ionescu, tinereii Eliade, Cioran, Sebastian, Crainic, strânşi ca o gaşcă sub scara ce urca la etaj. Pe pluşul roşu, sub treptele de marmoră, erau de-a dreptul hâzi în costumele lor de tejghetari.

Curând se aşază iarna; ieşirile în oraş se răresc. Ziua a patra de la Crăciun, ziua celei de-a treisprezecea aniversări a medaliei Bărbăție şi Credință, îl găseşte cercetând bilanțul contabilicesc al sfârşitului de an întocmit de priceputul Măciucescu. Părăsind socotelile, creionează peste rubricile activului şi pasivului trioul de litere *MJC,* haşurat şi încoronat. în amintirea faptului că acest decembrie marchează două decenii de când a semnat *comte Mathieu Jean Caragiale,* plasându-se în filiația nobilă a Karabetzilor.

După Sfântul Ion din 1927, prăznuit de familia Alexandrinei ca a şaptezeci şi cincea onomastică a lui I.L., Mathieu face trei drumuri la Giurgiu pentru a mijloci înstrăinarea unei proprietăți. „Mă ocup, în plină iarnă, de chestiunea doamnei Slătineanu; valoarea tranzacției, o sută cincizeci mii lei. Drum primejdios cu sania, se vedeau lupi alergând pe urmele cai- lor.“ în rezolvarea afacerii se foloseşte de judecătorul local Barbilian, tatăl poetului de la Facultatea de Ştiințe matematice; cărticica acestuia, După melci, trona în vitrina cu bibeloturi

a doamnei, între un ciobănel şi o jună spălătoreasă. Profitul obţinut la încheierea actelor aproape că dublă contul său „cu rentă cinci la sută“.

înnoindu-şi ţinuta din gheşeftul giurgiuvean, o însoţeşte pe Marica la balul Operei şi la festivalul Beethoven, susţinut de Asociaţiune în palatul Externelor. După prima parte a manifestării, „Septett în mi bemol major şi Sonata a opta“, împins de franţuzul Lebrun are un scurt dialog cu ambasadorul Parisului, Gabriel Puaux. Pleacă încântat nu atât de concert, cât de conversaţie, permiţându-şi o birjă până în Robert de Flers. „Afară siberie, minus 15 grade, în scădere."

Când termometrul urcă peste zero, îşi .duce din nou paşii spre centru. într-una din primele promenade suferă o apăsătoare pierdere: alunecând pe mâzga pavajului, îi dispare „în estrada Bursei, sub ferestrele Băncii Italiene", frumosul ac în formă de potcoavă bătută cu briliante pe care-l purta la cravată. Reclamă pierderea la poliţie, abordându-l direct pe comisarul-şef, şi dă anunţ la Universul, *paraître trois fois.* Nimic, acul dispărut rămâne.

Paguba este oarecum compensată de cadoul primit la a patruzeci şi doua celebrare a zilei de naştere de la clienta Slătineanu, cea cu afacerea de la Dunăre: „un coupe-papier cloazonat în stil rusesc şi un breloc de aur cu trei mici pietre, smarald, safir, rubin, semnificând credinţă, dragoste, speranţă".

Seara BuneiVestiri o petrece asistând, flancat de Sionoaice, la o Misă în Catedrala Sfântul Iosif. îi plăcea biserica arhiepiscopului Cisar, clădire papistăşească exact de vârsta sa. După concert, cade la pat: „inflamarea gâtului, tuse, 39 de grade". Rămâne în casă aproape o lună de zile, timp în care lasă neonorat evenimentul celei de-a treisprezecea aniversări a medaliei ruseşti. „Ieri, febră; visez urât: îmi cade din piept Sfânta Ana, cari lunecă în avers pe caldarâm. Nătângul Tanner îi dă un shoot răsucind-o pe partea Rozei Albe. Mă scol buimăcit."

în rest, întâmplări cu totul exterioare, precum inaugurarea ogeacului Mariei-Victoria la Balcic, sau banala hărmălaie de Zece Mai, cu flori la Şosea şi zarzavaturi pe bulevardul Pake.

Nici măcar ştirea morţii lui Bădărău, răsuflatul său ministru, nu-l incită pe Mateiu la o culantă reverie - să ajungi din conservator franc democrat mincinos şi din vultur al Moldovei găinuşă de Bucureşti!

în toată apatia, simte totuşi un fior de interes pentru un jucăuş motănel de rasă grecească păstrat în casă de Marica. Era unul dintre puii felinei transportate de Voinescu, răposatul soţ al cumnatei Florica, din călătoria lui în Peloponez. îl adoptă şi-i pune numele Calimach, după falsul fanariot.

Demission forcee du cabinet Averesco este evenimentul începutului de vară. Depăşit de manevrele abilului Brătianu şi ale reginei Mary, majestatea sa Ferdinando se încurcă şi îi cere lui Ştirbey, substituentul său în treburile statului, ale domeniilor Coroanei şi în patul conjugal, să formeze un guvern de coaliţie. în câteva ore prinţul de Buftea se instalează la putere, adjudecându-şi pe lângă preşedinţia Consiliului şi ministerele Internelor, Externelor şi Finanţelor. Din Balcic, englezoaica îi trimite bezele.

Onorabilul amant nu este lăsat însă la vedere decât două biete săptămâni: pe 20 iunie Ionel cere liberalilor din guvern să demisioneze, ajungând astfel să alcătuiască personal cel de-al şaptelea cabinet brătienist; au portofolii în acesta: fidelul Duca la Interne, Titulescu la Externe, Stelică Popescu la Justiţie, Argetoianu la Agricultură şi fratele Vintilă la Finanţe.

întrevăzând iar o lungă stăpânire liberală, fără nădejde pentru el, Mateiu îşi ia gândul din isprăvile zilei. „Năpădit de o dulce aromeală, lăsam visările să nască şi să se topească în voie." Se împlineau douăzeci de ani de la cea mai lungă perioadă petrecută la Berlin şi cincisprezece ani de la cea mai scurtă, provocată de moartea lui Ion Luca. „Am încă de Berlin mare slăbiciune; nici împrejurări foarte triste nu m-au împiedecat să-l revăd cu plăcere. Voi mai hălădui vreodată prin încântătoarea Tiergarten? Cu vârsta, lucrurile se schimbă atât de mult! Mă leg, iată, de acest Sionu. Pentru cât? Pentru când?"

La împlinirea a patru ani de la căsătoria cu Marica, este din ce în ce mai tentat să se implice direct în administrarea proprietăţii; merge mai des la Fundulea, ia legătura cu primăria, cu arendaşul, cercetează anexele conacului, face inventarul uneltelor gospodăreşti. Schiţează renovări, notează adăugiri. Se pregăteşte să văreze la moşie pentru a contura mai bine modificările.

Dar e nevoit să se întoarcă în Bucureşti la anunţul morţii lui Ferdinando, doborât de o tumoare stomacală în noaptea de 20 iulie. Participă la ceremonialul regal pentru deces: „vizită la palat, semnătură în registru, cortegiu pe bulevardul Elisabeta - stau între Coandă, venit cu interese oculte şi cumnatul Pierre, cel mai anost podgorean. Pierd vremea".

Adevărul e că „bietul Fritz" îi căzuse de mult în dizgraţie, în primul rând din cauză că germanofilia lui se dovedise veştedă, nefiind în stare să alăture ţara Puterilor Centrale pentru a stabiliza războiul în Est; ca neamţ, Nando se arăta doar un iubitor al zgomotosului Wagner, atât. în al doilea rând, din cauza înfăţişării lui lipsite de maiestate; la care se adăuga atâta slăbiciune, încât nu reacţiona nici măcar la preacurvia repetată a consoartei. Şi în al treilea rând, din cauză că rămăsese un biet rege constituţional, lipsit de voinţă şi iniţiativă, la cheremul Brătianului; mai mult, când enunţa păreri politice, Fritzul dâmboviţean vădea idei chiar mai de stânga decât liberalul! Un monarh democrat, cu repulsie pentru preceptele conservatoare, este ultimul lucru pe care-l poţi accepta.

După înmormântarea de la Curtea de Argeş, moştenitorul Mihăiţă este adus la Bucureşti şi pus sub oblăduirea membrilor Regenţei. Care erau trei: patriarhul Cristea, mâncătorul de evrei, preşedintele Curţii de Casaţie, un oarecare Ghiţă Buzdugan, şi prinţul Nicolae - Nicky. Desemnaţi prin Actul de la 4 ianuarie din anul precedent, ei vor executa prerogativele regale paisprezece ani, până la majoratul micului Hohenzollern.

De la Paris, cetăţeanul Cardl Caraiman asistă impasibil la transferul de coroană, satisfăcut îndeajuns de graţiile lupeascăi, de necomparat cu cele ale diletantei Zizi născută Lambrino, sau frigidei Elene a Greciei, impusă de politicile tronului.

Pasiv la reacţiile contemporanilor se arată şi Mateiu. Pe 5 august, când aniversează Bene Merenti, se vede menţionat

sumar în Istoria literaturii ca fiind «sonetistul heraldist» al familiei Caragiale. Ridică din umeri, încheind ultima parte a Crailor. După care îşi vede riguros de trebile moşiei.

E prima toamnă de senior pentru soțul Marichii. Stă săptămâni întregi la Sionu, încasează arenda, stabileşte năimitul cu țăranii din Fundulea, aranjează treieratul la batoză şi tocmeşte recolta cu «Grecul», angrosistul Bărăganului. Până la sfârşitul lui octombrie urcă în vagoane grâu de pe şaptezeci de pogoane şi tot atâta orz.

„Cea mai minunată vreme din lume. Seara, lina boare a asfințitului leagănă ciucurii purpurii ai trandafirilor agățați pe terasa casei - apoi vine o noapte de catifea şi de plumb, în cari adierea molatecă a unui vânt fierbinte cearcă să risipească pâcla ce încheagă văzduhul. Miroase a taină, a păcat, a rătăcire." Vreme ciudată, vară dincolo de granițele ei cele mai mărinimoase.

Deodată pe 16 noiembrie, în chiar ziua Sfântului Matei, plouă, fulguieşte. Babuşca, pipernicita ființă ce-o are în grijă pe maica Marioara, îi ațâță grabnic focul în camera de culcare. Negăsind altceva mai bun de făcut, prins între ziduri, îşi pune în aplicare planul mai vechi de a ține un jurnal: „M-am hotărât să însemn ceea ce mi se întâmplă, ceea ce aud, dar şi lucruri cari m-au interesat cândva".

Vremea rea îl ține la masa de scris câteva zile. Rememorează Sinaia sârboaicei Constantinovicz, „operațiunea Zimcutza", ampla urmărire a lascivei Hortense, posedarea fără glorie a târfei Fou-Fou, rezistența la atacul nemțoaicei Gertrude, asaltul asupra reticentei Fernande - ştiind tot timpul că filonul era în altă parte, acolo unde săpa pentru el madama Rendisch. Printre băbătiile avute.

întors în Bucureşti, „după un drum îngrozitor de patru ore şi jumătate cu cabrioleta", face o baie de aburi la Centrală şi se căptuşeşte cu un guturai straşnic. După ce se tratează, iese cu precauție, lasă cărți de vizită la Universul pentru directorul Stelică şi la ministerul Artelor pentru Lapedatu. Trece şi prin anticamera lui Titulescu, bătându-l din nou gândul să se culcuşească la sânul diplomației.

Până una alta, îşi completează din librăria lui Mişu colecţia ezoterică, iar din luxosul La Fayette garderoba: cumpără *trois fraîches titles Flammarion et unpardessus noir tchecoslo- vaque.* Concomitent, întocmeşte o listă cu lucrurile de care ar avea nevoie în cazul unei întorsături propice din partea Externelor; printre acestea, „grand uniforme et bicorne, petit uniforme habit de Cour, cape longue noire". Ar accepta un post de ambasadă chiar şi din mâna leproasă a unui ministru liberal. Se ştie imun la contagiu.

Dar iată că pe 24 noiembrie cade ca un trăsnet vestea morţii marelui şef Brătianu. Cu câteva zile în urmă, la şedinţa de guvern, respirase aerul înţesat cu viruşii pe care-i răspândea Titulescu, bolnav de gripă. Având stări de sufocare din cauza amigdalelor umflate, doctorul Angelescu de la cârma Sănătăţii îi face traheotomie, extirpându-i şi câţiva ganglioni.

Zadarnic, infecţia trecută în sânge îl învinge puţin înainte de ora şapte dimineaţa. Toată România e zguduită — timp de două decenii atotputernicul Ionel jucase pe degete întreaga clasă politică, făcuse şi desfăcuse guverne, impusese liberalismul, liberschimbismul, liberstilismul. Şi alte sălbăticii.

Pentru Mateiu, defunctul era omul care cauzase căderea ultimului guvern conservator, provocând plecarea sa din funcţia de şef al cabinetului Lucrărilor publice. De fapt, îl antipatiza pe zbirul liberal din 8 septembrie 1913, când apar în ziarul Viitorul cele două obiective de guvernare ale acestuia: exproprierea a milioane de hectare din proprietatea particulară şi desfiinţarea colegiilor electorale censitare. Sfinxul Brătianu e neîndoios gâdele boierimii şi vulgarizatorul politicii în România.

Viaţa merge însă mai departe. Luna decembrie înseamnă pentru perechea Sion-Caragiale un şir de vizite şi primiri: de Moş Nicolae răspund invitaţiei şăgalnicei Margot de a sta împreună la «gura sobei»; câteva zile mai târziu sunt oaspeţii lui Vlădoianu, mutat în casă nouă; în 15 decembrie merg la alde Lahovari, Cellica împlinind patruzeci de ani; iar de Crăciun îi au la prânz pe Uhrynowsky şi Lebrun în stări inversate, primul spunlios şi expansiv ca un parizian, al doilea reţinut şi protocolar ca un provincial valah.

Au parte şi de o escapadă rară: Florica insistă şi merg la cinematograf să vadă Drumul iertării, cu evreicuţa Leny Caler; omorul între soţi o impresionase pe văduva bietului Voinescu, intoxicat cu ciuperci. înaintea filmului sunt proiectate trei documentare: Balcicul reginei Maria, Expediţiile amiralului Urseanu şi înmormântarea domnului Brătianu.

în ianuarie 1928, urmare morţii lui Ionel, fratele Vintilă preia diriguirea Partidului Liberal şi preşedinţia Cabinetului, ambele structuri serios bulversate. Situaţie în care Mateiu se gândeşte să acţioneze: „Poate că ar trebui să mă folosesc de zăpăceala, de talmeş-balmeşul României pentru a penetra, în sfârşit, cariera diplomatică".

Oportune sunt legaţiile de la Helsingfors şi Berna; prima era în oraşul Trandafirului Alb, ordinul finlandez mult râvnit, a doua avea schema goală, fiind nou-înfiinţată. Dar era capitala singurei ţări europeane care nu avea sistem de ordine şi medalii! Capitala unei republici scandaloase. Preferat rămâne Helsingforsul.

Cu acest nume în minte, face o serie de vizite: lui Stelică la ministerul Justiţiei, „căruia i-am aranjat cândva un voiaj în Suedia", doctorului Lupu la ministerul Muncii, „fiindcă i-am servit acum nouă ani ca şef de presă", generalului Nicolescu la Prefectură, „ploieştean de-al naşului Smedeanu", şi francmasonului Duca la Interne. După care îl caută pe Titulescu la Externe; nu-l găseşte - „singur el îmi scăpa, o ştersese la San Remo spre a-şi continua acolo convalescenţa". Olteanul, mai tare de gâlci decât Brătianul, îşi dusese viruşii ucigaşi pe Riviera italiană.

Hotărât să meargă până la capăt, înainte ca posturile consulare să fie ocupate, îşi scoate *Passeport:* «Mathieu Jean Caragiale, *ne ă* Tusnadt, *domicilie ă* Bucureşti, *de profession* literat, *âge* 42, *stature* mijlocie, *cheveux* cărunt, *yeux* căprui, *nez* potrivit, *barbe* rade, *particularites speciales* n-are». Obţine, pe poliţă, douăzeci de mii lei de la Blank şi cumpără bilete dus-întors Bucureşti - San Remo la clasa a doua. Pleacă din Gara de Nord în 17 ianuarie dimineaţa. Geruia.

Peste două zile ajunge la destinaţie pe o vreme neverosimil de primăvăratică şi se cazează la Hotel Royal „camera 107, la întâiul, cu vedere spre mare; o adevărată minune pentru o sută de lire cu pensiune completă[1]'. Se acomodează şi îi scrie Marichii: „Am suportat această călătorie mai uşor decât mi-aş fi închipuit, graţie în bună parte norocului că am făcut drumul cu inginerul Gambara, o persoană într-ade- văr bine din toate punctele de vedere. Un om avizat şi instruit, grav şi gentil, de o excelentă ţinută şi cu cele mai bune maniere, italian căsătorit cu o românca. Ziua întâi, marţi, a fost splendidă, în Banat m-aş fi crezut ajuns deja, să nu fi văzut numele gărilor. Trecând^ în Jugoslavia,

observ înainte de toate o vastă reşedinţă împrejmuită cu ziduri antice în Zenta seniorială. Norii amurgului, străluminați, se colorau în roşu printre creneluri ca într-un vitraliu".

Miercuri dimineața *wagon-lit*-ul lui Mateiu intra în zona Triestului. „Când inginerul Gâmbara m-a chemat pe culoar să-mi arate castello di Grignano, am amuțit de încântare. Nu mi-l închipuiam într-atâta armonie cu frumusețea mării, o mare de cristal şi de moire verte pe cari pluteau bărci cu pânze de culoarea mandarinei. Iar în spatele lui se întindeau seraficele grădini ale arhiducelui Ferdinand. Nu mai intru în couchette, admir mai departe peisajul cu terase pe care sîrăjuiesc răzleţe villas; casa italienească mi se pare, dragă Marica, a fi tot ce Se poate imagina mai frumos ca locuință rustică: zugrăvită în întregime în ocru şi portocaliu, cu obloane în acel verde viu italian, cu spaliere pictate ca naturale pe ziduri şi borduri de lut ars."

Din oraşul propriu-zis, în care coboară pentru câteva ore cu gentilul Gambara, îl impresionează ruingle romane şi sumedenia de clădiri marcate cu steme şi armării nobiliare. „Pentru mine, locul acesta se rânduieşte printre cele ce-şi depăşesc, la vedere, buna lor reputație; am înțeles de ce Fouche a rămas să moară aici - exilul la Trieste, cu milioane, ar însemna visul."

După o ceaşcă de ciocolată cu lapte pe terasa vechiului Cafe Specchi, Mateiu se desparte de inginer, şef de birou la Societatea de Telefoane a Bucureştiului, care merge înainte spre Parma, el urmând a urca în trenul de Mestre. Până la îmbarcare, are fericirea să vadă, dincolo de golf, Alpii „recou- vertes de neige briliante sous le soleil".

Din nou în tren parcurge „melancolica ţară venetă". „Cerul strălucea molcom, se lucra la câmp, se curățau pomii fructiferi; totul îmi făcea impresia unei blânde după-amiezi de Paşte. De la Mestre la Padova, ţinutul este foarte romantic, cu alei misterioase urmărind cursuri de ape. De la Padova la Vicenza peisajul se lărgeşte, iar de la Vicenza la Verona se umple de chiparoşi bătrâni. Printre ei văd vila Somma - soarele în asfințit incendia fantastic dalele grădinii de iarnă."

Ajunge seara la Milano, înnoptează la Hotel d'Italia, joi dimineața continuându-şi calea spre San Remo. „Toată Lombardia era sub apă. Nu am mai schimbat la Genova şi am făcut drumul pe Riviera încet, cu opriri peste opriri. Zăresc palate, porticuri, steme. Deodată, sculptat în marmură albă, apare blazonul Casei Doria; mă gândesc la splendoarea acestui nume ilustru, deplin şi unic, parcă predestinat prin eufonia lui. Pentru a vedea mai bine fac schimb de locuri cu un politicos inspector de poliție, navetist, cari coboară la Savona. O rupea binişor pe franţuzeşte. Mai fac cunoştință cu un tânăr căpitan de marină. Coboară şi el la San Lorenzo del Mare. în curând cade întunecimea. Constelația simetrică a felinarelor dintr-o piață îmi arată că am sosit la destinație. După trei zile, în plină noapte, descind la Royal."

San Remo. Chiar de a doua zi începe să dea târcoale Hotelului Miramare, unde bolea Titulescu. „La uşă, un drapel românesc făcea pereche unuia italienesc. îți închipui un palace american, numai în oglinzi şi în cristaluri, cu sere, piscine şi grădină paradiziacă, nu e aşa? Ei bine, nu e decât o clădire veche, duhnind a grăsime arsă. Tot anturajul era plecat să dea o raită la Nizza. Fui informat că ministrul ieşise şi el, ceea ce nu era adevărat — conferă cu diplomatul Comnen, sosit de la Berna. Sâmbătă la prânz, când am mers iar, Titulescu dormea. Am petrecut dimineața cu acel Comnen, nu ştiu dacă e din familia împăraților bizantini, dar în ce priveşte lealitatea şi caracterul, ca descendent le-ar face

deosebită cinste. Deschizându-mi inima, mi-a dat cu totul dreptate, îndemnându-mă să perseverez."

Aşa că duminică Mateiu se prezentă din nou: „Nu m-a surprins tonul semi-ostil al Doamnei Nadia, cari mi-a spus că rău am făcut să întreprind o aşa lungă călătorie numai pentru a-i vorbi bărbatului său, într-atât de ocupat că ea însăşi abia dacă îl vede. Ce era să fac? M-am retras fără să-l zăresc. Adică să nu mint, a apărut un moment: Dalai-Lama în pijama albastră, la balconul de la al patrulea etaj, ridicând braţele spre cer şi ţipând cu vocea lui de eunuc lui Comnen, să se suie. Seara, diplomatul îmi spune că i-a vorbit călduros despre mine, dar postul de la Helsingfore ce-l râvneam fusese dat. Am luat atunci hotărârea să nu mai pun piciorul la Miramare. Numai că astăzi, luni, dormitam după dejun când aud bătăi în uşă - ministrul telefonase să vin".

Era data de 23 ianuarie; Mateiu se îmbracă în câteva minute, îşi pune rozeta Bene Merenti la butonieră şi porneşte în grabă la chemarea „eunucului". întrevederea este scurtă şi nu deosebit de încurajatoare; Titulescu îl ascultă strângând în mână o batistă de mătase neagră, „comme un cocaînomane", şi îi spune că legaţiile sunt date, inclusiv cea din Finlanda, iar lipsa de fonduri o face pe cea elveţiană să rămână deocamdată pe hârtie. „Totuşi, bine am procedat că m-am adresat lui direct, că va face tot ce îi va sta în putinţă să mă satisfacă imediat cc va reveni în ţară. Acum chestia e pusă. Urmează să intre în scenă Stelică şi ceilalţi, după întoarcerea grangurului la Bucureşti. Dar va mai dura, vrea să uite lumea că el e ucigaşul lui Brătianu."

Mateiu mai rămâne două zile şi jumătate la San Remo, bucurându-se de serviciul rafinat al Hotelului Royal. îi scrie iarăşi Marichii: „Cu toate că am evitat să fac cunoştinţe, tot m-am ales cu câteva, bătrânul conte Festetics de Tolna însoţit de o junâ, ruda sa, contele Odetti di Marcorengo et la comtesse, pereche de o distincţie rară şi contele Luigi Mastrelli, decorat cu splendidul ordin Santissima Annunziata. Acesta din urmă, sienez, vorbeşte toscano cu o admirabilă dicţiune şi mi-a recitat foarte mişcător episodul Piei da Tolomei din Dante".

Iar marţi, pe 25 ianuarie: „Astăzi a fost prima mea zi cu adevărat liberă. Am dejunat cu poftă, bucătăria de aici e hors de pair; am servit friptură de curcan cu sos de mandarine şi banane, la fiecare îmbucătură gândind cum ţi-ar fi plăcut de mult. Am luat ceaiul cu Madame Mastrelli, îţi va scrie şi ea la viitorul currier, dorind să te vadă la Royal. După întrevederea cu mine, Titulescu a hotărât plecarea la Roma. Am avut cum vezi o bună inspiraţie grăbindu-mi plecarea spre San Remo, încă o săptămână în Bucureşti şi-l pierdeam. Până acum nu am cheltuit nici jumătate din suma destinată planului meu. Mă bucur de o vreme magnifică".

Din nou, miercuri seara: „Dragă Marica, dacă venim aici cum sper, trebuie să ne facem eleganţi - se vântură un lux a cărui vedere m-a făcut să renasc şi să mă optimizez; nu ştiu cum se plăteşte la main d'oeuvre, dar mătasea ce am văzut e magnifică, desăvârşită ca nuanţe şi calitate. Şi aproape de pomană, un demi-cadeau. Mussolini eliberează foarte greu paşapoarte italiencelor ca să nu cheltuiască pe mode în Franţa. îţi repet, mătasea lombardă e ieftină şi de o frumuseţe rară, am văzut un cupon vert-jade cari m-a făcut să mă întorc din drum. Am mai cumpărat un baston fin cu gămălie de alabastrum. Aceasta e ultima mea scrisoare; astă seară cinez cu Odetti, cari m-a făcut să îi promit că nu am să neglijez nimic ca să fie numit vice-consul onorar la San Remo. I-am redactat un brouillon de cerere, şi găsesc că un conte, cavaler de Malta, ar fi mai la locul lui decât un undelemngiu oarecare. Sărutări de mâini Florichii".

în 26 ianuarie Mateiu pleacă din San Remo pe o vreme brusc schimbată. Trenul e aglomerat, hainele ude ale călătorilor miros rău, dar în staţia Savona urcă inspectorul navetist cunoscut la venire: „graţie lui garda fascistă a găsit un loc convenabil pentru un professore di belle lettere cum mă califică". Ajunge la Milano pe o ploaie torenţială şi face o chinuită preumblare prin centrul oraşului, „reuşind sub o aversă memorabilă să admir pe frumoasa Judith de pe uşa Domului, să străbat Galeria Vittorio-Emmanuelle şi să stau câteva momente în faţa Scalei".

După o noapte detestabilă, soseşte vineri la Trieste. „în zori iau o ciocolată cu lapte la cafe-ul Specchi, ascultând o muzică excelentă, Eine Alpensinfonie de Strauss. Cumpăr trei kilograme de finocchio, vizez paşaportul la consulatul iugoslav şi mă sui în Simplon spre orele opt şi jumătate." Drumul la întoarcere nu mai este la fel de agreabil ca la venire, mai ales că, „de-acum încolo, toţi colegii de compartiment fiind români, am avut neplăcerea să mă aflu în ţară înainte de a-i fi trecut frontiera". Damful românimii n-are graniţe.

Păşeşte pe dalele Gării de Nord în dimineaţa zilei de 29 ianuarie. Nu realizase nimic concret, nu primise mai mult decât o promisiune vagă - intrarea în lumea diplomaţiei era pe mai departe o simplă

aspirație. Revine acasă mai puțin încrezător decât plecase. Având o mină chinuită, este lăsat să-şi tragă sufletul în camera sa, alături de micul motan Calimach. Până la prânz, când coboară în salon să dea cuvenitul raport cocoanelor.

Din februarie, totul intră în normalul unui blazat sfârşit de iarnă. Şi unui început dezabuzat de primăvară. Participă la deschiderea Casei Scriitorilor din strada Academiei, luându-l cu el şi pe Lebrun. Francezul, la rândul lui, îl duce la inaugurarea Crematoriului uman ridicat în capul Văii Plângerii, peste vechile galerii ale lui Vlad Țepeş. Tevatura stârnită de aşezământ era înverşunată, Sinodul preamireanului Cristea protesta vehement. Lui Mateiu stilul construcției, siriano-egip- tean, îi pare interesant. La fel şi conceptul mason al crema- ționii, fie şi numai pentru a sâcâi popimea. Cât i-ar fi plăcut indiencei Bucura Dumbravă lucrarea!

Amintirea călătoriei recente la San Remo este întreținută de corespondența ce o poartă cu rentierul conte Alessandro Odetti, încredințat că *letterato Caragiale* a obținut postul dorit în diplomația română. Nici vorbă de aşa ceva - „aştept în sec, Titulescu e la Geneva în chestiunea optanților". îl abordează din nou pe Stelică de la Universul, se întâlneşte cu ministrul Lapedatu în restaurantul Esplanade şi este primit în audiență de liberalul Duca; obține alte promisiuni şi încurajări. Abia acum îl cuprinde oboseala. După atâta alergătură, se impunea un antract.

„Duminică 11 martie ora cinci post-meridien, concert Schubert la ministerul Afacerilor externe." Pe cartonul invitației-program subliniază cu cerneală numele divei sale, Elisa Baîcoyano, interpreta unor lieduri care-l fascinaseră: *Nacht und Trăume, Im Abendrat* şi *Liebesbotschaft.* „Zeiască muzică, zeiască prezență."

Tot în această lună are o întrevedere profitabilă cu Aristide Blank, devenit stăpânul absolut al băncii după retragerea bătrânului Mauriciu la Viena. Iar dintr-un alt aranjament se alege cu un mic beneficiu înlesnind pentru văduva Bădărău o modificație a rentei viagere; execută aceeaşi operațiune, astupându-şi nările, şi pentru fosta damă a lui Bogdan-Piteşti - *les affaires sont les affaires.*

Din aceste fonduri îşi sărbătoreşte a patruzeci şi treia aniversare a naşterii, avându-l invitat la Kubler pe amicul Adrian Maniu, proaspăt inspector general în ministerul Artelor. Boier de pe vremea lui Matei Basarab, poetul se chivernisise şi cu fățoasa funcție. Aşa merg lucrurile. Unora le pică totul din cer.

Anunțându-se vreme bună, Mateiu începe drumurile la moşie: „mi se rupe sufletul pentru Sionu, s-a furat puțul conacului, împrejmuirea e la pământ, instalația o mizerie!", încearcă să remedieze pe ici, pe colo, să adauge confort camerelor de locuit, să mobileze veranda de vară. Traseul Bucureşti-Fundulea şi-napoi devine una dintre obişnuințele sale. Preia complet administrarea jumătății de moştenire a Marichii din mâinile arendaşului Bratu, care continuă să se ocupe de cealaltă jumătate, a cumnatei Florica. Rămâne însă în raporturi cu ipochimenul, care-l consiliază de-a lungul calendarului agricol şi-i ține locul în relațiile cu sătenii. Dialogurile directe cu pălmaşii locului erau doar accidentale.

Odată cu marşul țărăniştilor lui Mihalache asupra Bucureştiului, pe 6 mai revine în Robert de Flers aniversând ordinul Sfânta Ana cu admiratorul Barbilian, căruia îi dă un exemplar din Remember. Apoi vizitează expoziția Societății Pasărea, unde vede o splendidă specie de curcani. Orătania asta americănească, *Meleagris gallopavo,* îl încântă prin penaj şi ținută; se înscrie la cumpărarea câtorva exemplare, un bărbătuş
ta
ţanţoş şi trei curci pentru ouă. Vor da bine la Sionu, pe post de păuni regali.

Se simțea excelent în acea zi, dar seara, forțat de Tuşchi, merge la premiera Năpastei lui Ion Luca pe scena Operei, asistând la un răsunător eşec. Eşecul însuşi, pus pe note de un Sabin Drăgoi! De la încântarea avicolă, la greața lite- rar-muzicală.

în iunie continuă să lucreze pe manuscrisul Crailor: „Termin finalul. îmi rămâne să mai intercalez câteva pagini". Totodată drumurile la moşie devin mai frecvente. începe o evidență minuțioasă a lucrărilor ce se succed pe tarlale, întocmeşte chiar un regulament al domeniului. Deja e obişnuit să ia decizii ca un real proprietar; se visează seniorul unui latifun- diu cu totală autonomie, precum cel pe care-l diriguia „africanul" duce de Abruzzi în Somalia, pe malul râului Shabelle. Păstrând proporțiile, de ce n-ar putea închega şi el un astfel de villaggio pe Mostiştea ialomițeană?

Aniversează în această vară cinci ani de la căsătoria cu Marica, în bugetul căreia intra tot profitul moştenirii, consumat de regulă înainte de următoarea încasare. Astfel că nu se putea lipsi de operațiuni proprii, de intermedierea unor tranzacții particulare. Era deja versat în branşă, apreciat pentru discreție. Dar cum ocazii nu se mai iviseră de când se ocupa de moşie, se vede nevoit să-şi

vândă acțiunile Societății Steaua pentru şaptesprezece mii de lei.

E destul de confuz: lucrează la un roman Acaparator, insistă pentru primirea sa în rândul ‚diplomaților şi merge totodată săptămânal la Sionu! Face trei lucruri divergente! „Rescriu pasajele ultime ale cărții, dragă Uhry; e şi perioada secerişului la grâu. Cât dinspre Titulescu, încă nu ştiu ce intenție are față de mine, lovi-l-ar apoplexia lui Take! S-a dedulcit la meleag străin, ce să-i mai pese de alți doritori. De asta pare însă că s-a scârbit îndoliatul Nicolas, a scris familiei că părăseşte Boves, domeniul Marquisettei, că revine în țară. Şi, ce să vezi, mi-a transmis amicale salutări!"

Imediat după 5 august, când sărbătoreşte a cincisprezecea oară Bene Merenti, „â restaurant Dumitresco avec Păstorel et compagnie gaie", o urcă pe Marica într-un auto şi părăsesc

locuința din Robert de Flers cu intenția de a rămâne peste vară la moşie. Pentru cucoană, schimbarea habitatului e un coşmar: n-are vizite, n-are conversație, căldurile de peste zi o bolânzesc. Supraviețuieşte doar refugiindu-se în salonul neguros al conacului, lângă maldărele de romanțuri strânse în tinerețile lor de duducile Sion.

Nici pentru Mateiu înăbuşitoarele ore ale amiezii nu sunt uşoare. Aşteaptă cu nerăbdare venirea serii, când se dedă vechiului năravi al cercetării bolții cereşti. De cum apune soarele se aşază în cerdac şi scrutează înstelarea prin agerul binoclu Goerz, cumpărat în 1915 la Berlin din banii lui Bogdan-Piteşti. Pentru buna identificare a astrelor, avea *Atlas astronomique de l'univers,* publicat de Etienne Laporte, şi *Le ciel mois par mois,* lucrarea mai recentă a lui J.H. Fabre. Alegea steaua, îi confrunta vecinătățile, strălucirea şi o nota pe harta sa. Era ca o luare în posesie.

22 august 1928 e o dată importantă. în această zi înalță pentru prima dată la Sionu drapelul verde-galben, culorile ce dominau blazonul Karabetzilor de Nagy-Buny. Două fețe aveau aripile strămoşilor săi pe cimierul scutului heraldic, una de smarald, alta de aur. Smarald şi aur pune deci Mateiu să fâlfâie peste acoperişul conacului.

Ambele mătăsuri ale flamurii erau cusute pe şaizeci de centimetri lungime şi patruzeci lățime; pentru verde stabilise nuanța din prapurul unguresc, iar pentru galben pe cea din stindardul fostului imperiu german. "Dacă Ion Luca ar fi fost de față, ar fi murit a doua oară de râs; sau poate ar fi izbucnit în plâns, convins că fiul său a înnebunit de-a binelea.»

Nu; Mateiu se afla în miezul raționalității sale, până şi zeflemista Delavrancea şovăie să-l mai ridiculizeze: «Pe casă ridicase un steag al lui, galben, însemnat cu o dungă verde care se zărea de pe şosea. îl urca la venire şi îl cobora la plecare». Toată vara va flutura în vârful catargului flamura *vert sur or.* „O privesc şi în ciuda vârstei constat cu satisfacție că dintre dorințele mele cele mai de căpetenie câteva s-au împlinit, cea mai arzătoare îndeosebi: aceea de a avea o moşie." Nu era moşia strămoşilor, cum s-ar fi cuvenit, dar sta sub culorile lor.

Curând vine a noua, cea mai frumoasă lună a anului. Seniorul Sionului are două preocupări: treieratul până la înserare şi lucrul pe manuscris după. Apoi se face din nou dimineață: „în curte, sub ochii mei se bate porumbul, mari grămezi de aur se înşiră şi cresc; le dijmuiesc, bag la magazie. Ieri, către douăsprezece şi jumătate noaptea, termin Craii de Curtea-Veche - penultima tranşă, pe cari ultima o precedase; pentru nimic în lume nu m-aş încumeta să scriu un text fără a avea asigurat, cuvânt cu cuvânt, sfârşitul*[1].

Sfârşitul. Cât arbitrar poate suporta această vorbă? Prin minte îi trec zilele verii lui 1916, când într-un birt de pe Covaci rumega pentru titlul romanului povestea zurbagiilor lui vodă Malamos. După doisprezece ani, iată, dă ultima formă „a tot ceea ce s-a adunat până acum din Craii**. Hotărăşte să pună capăt poveştii. Să iasă din ea. „Astăzi a fost încă senin şi cald. Ce frumos se încheie septembrie! Mă simt bine la mine la țară; voi încerca să adaptez aici profunda chietudine rustică italiană. Cu bani şi sănătate, voi reuşi."

Din păcate, la mijlocul lui brumar, călcând pe un ştiulete, are un accident la baza unghiei celui de-al patrulea deget al piciorului stâng. „Inflamație şi supurație, merg greu.** întors la Bucureşti din cauza degetului vătămat, dar şi a înăspririi vremii, care-o gripase pe Marica, Mateiu asistă la căderea guvernului Vintilă Brătianu. Era 8 noiembrie, sărbătoarea Arhanghelilor, ziua Legiunii piosului Codreanu. Acum, fără liberali, va fi mai mult soare?

Nu: „echec combinaison Titulesco, cabinet Jules Maniu". Cabinet de strânsură, cu Vaida la Interne, Mironescu la Externe, Iunian la Justiție, Madgearu la Industrie, Mihalache la Agricultură. „Numai național-țărănişti, din partea cărora nu aveai ce aştepta - neofiți, parveniți şi mitocani." în țara care l-a dat pe Marghiloman!

îşi ia gândul de la politică şi, după o ultimă privire, predă editurii întreg manuscrisul Crailor în vederea publicării. La 27 noiembrie savurează deja acceptarea „â l'unanimite** a romanului de către comitetul de direcție al Cărții Româneşti. Se duce la Foto Barasch din Victoriei şi-şi comandă portretul de autor.

Ar fi meritat o fastuoasă pictură, desigur, un rembrandtian ulei pe pânză, nu un cartonaş cât palma boit în sepia. O cadră cât peretele, nu o poză *carte poştale.* Dar atâta măsoară prețuirea la români. Cât palma. „Ce neam, ce vremuri![11] Să fim toți pigmei, să nu ieşim din rândul prostănimii. O carte nu te ridică-n slăvi, mojicia da. Să mai ai stil?

Pe 6 decembrie, în ziua Sfântului Nicolae, regretă întreruperea, dintr-un fleac, a legăturii cu Nicolas; corespondența cu el îi păstra juneța, o prelungea ca firul tors dintr-un caier. Alungă

melancolia şi notează vindecarea degetului, câştigarea alegerilor de către naţional-ţărănişti cu şaptezeci şi şapte la sută, intrarea în emisie a postului naţional de Radio şi traversarea Atlanticului de uriaşul *DeutscheLuftschiff GrafZeppelin.*

De Crăciun stă în fotoliu şi parcurge retrospectiva literară a anului: îmbuibatul Sadoveanu scosese Hanul Ancuţei; amicul Cezar - întunecare, caterisitul Arghezi - Cuvinte potrivite, Eliade - Romanul adolescentului miop, fatalul Perpessicius - Menţiuni critice. Şi mai erau, mai erau mulţi. Numără în paginile Universului peste două duzini de premiabili.

Ce năpustire la faimă, la vâlvă, la favorurile celebrităţii - ce aglomerare, ce viol! S-ar fi dus la cafenea să-i vadă tâmpiţi de satisfacţie. Renunţă, neputând încălţa pantofi de iarnă din cauza piciorului stâng, încă sensibil. Aniversează acasă cei cincisprezece ani ai medaliei Bărbăţie şi Credinţă, apoi petrece noaptea de Ajun între Marica şi motănelul Calimach. Ambele biete fiinţe moţăiau în aşteptarea sfârşitului. De an, de viaţă.

Din ianuarie 1929 încep zilele guvernării naţional-ţărăniste. Care scapă leul de sub control, fiind nevoită să apeleze la un scandalos împrumut extern. Creditul nu e suficient şi recurge la ceva mai ruşinos: reforma bănească. Valoarea monedei scade cu o zecime. Pe de altă parte, saloanele Bucureştiului se umplu de ţepenii ardeleni aduşi în administraţia centrală, mulţi năduşind din greu să se adapteze climatului dâmboviţean.

Edil şef al capitalei este Dem Dobrescu, supranumit „primarul târnăcop[11] pentru că avea o singură soluţie pentru

haotica urbe pe care-o cârmuia: demolarea. în viziunea sa trebuia lărgită aria marilor bulevarde, Calea Victoriei îndreptată, zona Lipscanilor transformată într-un *corso* acoperit cu sticlă, dealul Mitropoliei golit de coşmelii pentru a deveni un „mic Vatican". Şi fiindcă programul său îi sidera atât pe opozanţii liberali, cât şi pe guvernanţi, domnul Târnăcop începe să înfiinţeze la tot pasul «Comitete cetăţeneşti» care să-l sprijine. Idee de gust prost, cu iz comunard.

în fine, anul începe; în capul noii foi de titlu a Agendei sale, Mateiu pictează un blazon în culorile verde jad-galben auriu. Sub care anunţă scrierea unui text nou, Şcoala ţaţelor, în acelaşi timp secondează şi operaţiunea de tipărire a Crailor; la sfârşitul lunii, Cartea Românească începe să-i trimită pagini pentru corectură. Citeşte, confruntă, se suie în birjă, le înapoiază editurii.

Aici, în biroul directorului, îl vede pe gândiristul Nichifor Crainic, care-i prezintă un proaspăt licenţiat, Comarnescu. Junele, fost prieten al fratelui Luchi, citise cu pioşenie Remember-ul ciudatului autor, pe care-l însoţeşte la cafenea. «Reflexele costumului, cenuşii-feroase, se asortau cu gravitatea ţinutei sale, cu aerul distins-îngâmfat al chipului, uşor îngrăşat, deja încărunţit. în faţa tuturor, şedea drept şi imperturbabil.» Ca un principe veritabil.

La mijlocul lunii următoare Mateiu îl întâlneşte pe Lebrun în braseria Hotelului Helveţia, locul de întâlniri al francezului. Este de-a dreptul surprins de iniţiativa acestuia într-o chestiune nespus de atrăgătoare: începerea demersurilor pentru obţinerea panglicii de cavaler al ordinului Legiunea de onoare, *rouban rouge.* Cu destulă neîncredere, neîndrăznind măcar să spere, îi furnizează datele pentru *curriculum vitae.* La care adaugă, în dar, un exemplar numerotat din *Le Latin mystique* al lui Remy de Gourmont, ediţia *enluminee,* cu dedicaţie: „Francisco meo exdono - Mathieu Jean Caragiale".

Odată cu sfârşitul iernii, pe 27 februarie, încheie ultima corectură la Craii şi trimite editurii acceptul de tipar. Primăvara debutează cu un drum la Sionu şi „o gripă serioasă; stau la pat cu 39,6 grade". în această situaţie îl găseşte Uhrynowsky, care-l înştiinţează asupra unui nou demers cu privire la propunerea pentru Trandafirul Alb, marea distincţie nordică pierdută din vina consulului Tanner. Pe delicate căi masonice, chestiunea era pusă din nou pe tapet.

După vizită, uşor înviorat, începe să creioneze o epistolă către culpabilul finlandez: „Scumpul meu ministru, ar fi trebuit de multă vreme să vă scriu, dar absorbit cu ocupaţiuni multiple am lăsat timpul să treacă. Cu greu îmi vine să cred că sunt zece ani de când Finlanda a încetat să mai fie reprezintată în România. Ultimele evenimente, ca şi cumplitul val de aer polar cari ne-a bântuit în iarna aceasta, mi-au readus în amintire întrevederile pe cari Excelenţa Voastră le-a avut cu mine referitoare la politica defunctului Brătianu. Mais â la mort... Repauzându-se acesta, Parlamentul român vota crearea a cinci noi legaţii: la Helsingfors, Cairo, Lisabona, Riga şi Rio de Janeiro. în calitate de fost funcţionar, de om de litere, de rentier, mare proprietar prin căsătorie şi diplomat fără titlu, contând de asemenea pe aceea de vechi prieten al ministrului Titulescu, m-am dus la San Remo să-i cer legaţia din Helsingfors. Ghinion, fondurile lipseau; guvernul liberal aplica mai departe o economie meschină". Aici Mateiu se întrerupe, sleit de febră.

Gripa trece greu; se reface abia pe 24 ale lunii următoare, când îşi pune ţinuta de gală şi participă la recepţia dată de Michaela Catargi în onoarea prinţului Charles-Antoine de Rohan, pe al cărui admirabil blazon figura un leu cabrat într-un câmp de stele aurii. Cunoscătorul Poklewski îi face istoria ducilor de Bretania, strămoşii invitatului. Se învârte însoţit de fostul nobil al ţarului prin opulenta aristocrăţime valahă, pe care altădată rusul ar fi cumpărat-o vrac numai din averea sa. Revoluţia l-a făcut calic. Dovadă că Dumnezeu e un boşorog parvenit, fără spiţă.

A doua zi, de Bunavestire, îşi aniversează data naşterii, având surpriza de a fi felicitat prin telegraf de inginerul Gambara, fostul tovarăş pe drumul de fier spre Trieste, „o persoană cu cele mai bune maniere". După care plecă la Sionu, unde veniseră deja rândunelele, iar violetele înfloreau peste tot în curtea conacului. Nu se instală decât pentru

Craii de Curtea-Veche e pusă într-adevăr în vânzare pe 28 martie. Abia întors de la moşie, Mateiu ține în mână primul ei exemplar. îl întoarce pe toate părțile, inspectează fiecare pagină. „Am patruzeci şi patru de ani şi patru zile. Singur la Athenee. Iar seara la Sfântul Iosif pentru Messe du couronnement de Mozart." Ce zi!

Se împlinesc apoi, la început de aprilie, şaptesprezece ani de la debutul în numărul al patrulea din 1912 al Vieții Româneşti. Şi iată că numărul corespunzător din anul curent găzduieşte prima recenzie la Craii. “Cartea este o realizare de artă vrednică de elogii», conchide tânărul filolog Philippide, întors de la studii nemțeşti. în continuare, verbal sau în scris, aprecierile țin acest ton.

Aparent impasibil, Mateiu ia parte la inaugurarea Rotary Club, invitat de prințul Brâncoveanu, îi felicită pe Theophil pentru laurii de pianist obținuți la Berlin, pe Brederode şi Galaction pentru zilele lor de naştere, pe groful Halmaghy pentru reuşita unei alte mari afaceri. Şi bate cafenelele condeierilor pentru a vedea şi a fi văzut.

Nu neglijează totuşi treburile de primăvară ale moşiei. Merge des la Sionu; dă în dijmă trei sute de pogoane pentru porumb şi furaj, supraveghează lucrările ce se fac la acoperişul casei, urmăreşte însămânțările în câmp, plantările în grădina de legume, operațiunile de curățire a livezii, de sporire a găinilor în curtea de orătănii.

Seara stă cu degetele pe rozeta binoclului, priveşte prin lentile şi notează înstelările vizibile din punctul Sionu al Pământului. Până spre sfârşitul lunii ridică şi coboară flamura pe catarg de cinci ori. Drumurile cu brişcă sunt obositoare, dar îi dau timp de gândit, de visat. Puse cap la cap, de ce n-ar valora cât o snoabă călătorie?

La începutul lui florar, când rămâne mai multă vreme în | Bucureşti, constată că lumea literară îi primeşte cartea „cu o
fervoare fără precedent; succesul moral mi-a depăşit aşteptările, nu-mi amintesc vreunul în România atât de strălucit", încă una din dorințele sale se împlinise. Era excepția de la regulă.

Ziarul Ultima oră consacră romanului o întreagă pagină plină de entuziasm. «Un triumf al scrisului românesc», spun literații Brezianu şi Bucuța; «Stil de mare autor», declară Perpessicius, în timp ce Barbilian, doctorul în matematici: «Nu cunosc meditație mai gravă asupra ticluirii şi aventurii Ființei ca această carte de înțelepciune, pe care un act de discreție şi gust o disimulează sub grele catifele de pitoresc oriental». încheie panegiricul poetul Pillat: «Indubitabil că Mateiu aduce o proză de o maturitate literară care lipsea literaturii noastre».

Doar cârtitorul de meserie Cioculescu, grăbit să se afirme, scrie: «Fiul marelui Caragiale cultivă, în orele libere, literele. A făcut un „roman de moravuri bucureştene", precum însuşi pretinde. în care n-are decât dispreț transcendent față de oraşul situat „la porțile Orientului", aceşti Bucureşti, pentru a căror stigmatizare a trebuit să-şi completeze cultura heraldică prin erudiția jargonului de Obor. Meşter în steme şi blazoane, autorul nu e mai puțin doct în expresii de autentic mahalagism...». Autentică neghiobie.

Mateiu citeşte cu satisfacție aprecierile, ignoră opinia răzlețului din Găeşti şi se întoarce la Sionu, unde începuseră să înflorească liliacul şi castanii. Ridică pe catarg flamura Karabetzilor, vopseşte tabla acoperişului şi dispune spoirea conacului, lăsând la vedere o serie de parmaci aplicați pe exterior după o schemă anume. Mulțumit, seara ia act de apariția constelațiilor verii pe cerul nopților sioneze.

Revenit în capitală, cu gândul la iluzoria panglică *rouge* a Legiunii de onoare, aniversează conferirea Sfintei Ana la Helveția cu Lebrun, se lasă dus de Vlădoianu la derbiul de la Băneasa şi simte zgâlțâiala micului cutremur din 20 mai. Cât mai stă în Bucureşti, se prezintă la intrarea somptuoasei locuințe a latifundiarului Brâncoveanu, lasă o carte de vizită şi textul studiului său privind *les veritables armes de l'ancienne maison Brancovan,* cu heraldica ei reconstituită: „în centrul stemei e un călăreț ținând în mâna dreaptă un gladiu în care este înfipt capul unui turc, stânga purtând dârlogii; veşmântul, armele şi coiful sunt de aur, pieptarul şi încălțămintea purpurii. Deasupra scutului străluce casca de argint cu şase gratii, iar în creştet coroana regească de sub care se desfăşoară lambrechinii, de aur şi albaştri la dextra, de argint şi roşii la senestra".

Mijlocul anului şi-l împarte între locuința din Robert de Flers şi moşia de la Fundulea. „Bucureşti-Sionu, Sionu şi-napoi." între un drum şi altul, se întâmplă să se stingă în vechea cuhnie a conacului maica Marioara, trecută de şaizeci şi cinci de ani, «trecută din toate celea»; babuşca ce-o grijea avusese instrucțiuni pentru înmormântarea discretă a zăludei în cimitirul fundulenilor. Nimeni nu mai trecu pe-acolo după plecarea groparilor.

Tot acum Mateiu mai suferi o neplăcere: un furt de semințe din magazii, unsprezece saci. Se operase fără grijă, paza obştească nu-şi făcea rondul în zonă; relațiile sale cu primarul Chiroiu erau încordate, țărănistul reproşându-i legăturile cu liberalul zonei, kir Gheorghe. Dar animozitățile locale erau ultimele lucruri care-l interesau. Să faci politică la nivelul de jos e o gogomănie. Poporul nu face politică, face sluj. Au dobitoacele ideologie?

întors în capitală, citeşte cronica suferindului Perp la Craii — profesoraşul dă o deosebită apreciere «manierei lirice» în care e scrisă cartea, «operă excepțională». Mai sunt şi alte ecouri, toate favorabile, unele chiar entuziaste. încasează de la Cartea Românească zece mii acont din drepturile de autor şi închiriază un seif la banca lui Aristide. Ocazie cu care îi prezintă acestuia condoleanțe pentru moartea bătrânului Blank.

Spre sfârşitul lunii are „garden-parties chez Brancovan", unde întâlneşte o lume frapantă, foşti curteni ai perechii Karol-Elisabetha, momâi ale duducilor lui Claymoor, năluci de pe vremea Nababului - ultima clăbuceală a Vechiului Regat. După care, aproape toată luna august, rămâne la conac sub flamura *vert sur jaune.*

Mai mult decât zilele petrecute în oraş, ziarele îl țin la curent cu foiala politico-mondenă a toamnei. Conjunctura național-țărănistă, manevrele tinerimii lui Tătărescu şi scoaterea din cărți a lui Titulescu îi descurajează veleitățile diplomatice. Iar lipsa de veneratie publică față de marele boier Petrache Carp, la împlinirea a zece ani de la dispariția acestuia,
îl scârbeşte. Cu atât mai mult cu cât este onorată în toată regula moartea insignifiantului Buzdugan, al treilea în Regența pusă ca o scufă pe creştetul lui Mihăiță *imberbis.*

îl dezgustă şi noua Lege a Administrațiunii, care impune obligația ca toți înalții funcționari să fie, fără excepție, titrați, începând cu ministeriabilii şi sfârşind cu bieții primari de Galben, Negru, Verde şi Albastru. Toți trebuie să fie posesori de patalama. „Hârtia, nu meritul[11]; zapisca plăsmuită de autorități, nu valoarea inoculată de nobilitate şi strădanie particulară!

Pe ce alte ştiri îi mai cad ochii lui Mateiu: teribila explozie a muniţiei din măruntaiele fortului Domneşti, al şapte- sprezecilea pe nostima linie defensivă a veacului trecut; prinderea tâlharului Crişu; finala concursului jubiliar de oină; startul Cupei Bibescu de raid aerian spre Paris; întoarcerea în ţară a Miţei Biciclista; prăbuşirea Bursei din New York, *black thursday Wall Street crasbl,* şi replica ridicolă a guvernului, -Manifestul economic către ţară».

Dintre toate, Mateiu îşi notează pentru cercetare amănunţită un singur eveniment, instituirea ordinului Ferdinand: cruce regală de aur pe email verde, în şase grade, pus în fruntea distincţiilor naţionale. Sub această formă l-ar accepta pe prăpăditul Nando. Efigia topeşte sluţenia şi slăbiciunile.

Altfel, multe „Sionu-Bucureşti, Bucureşti şi-napoi". E destul de prins; la ţară urmăreşte culesul porumbului, dijmuitul şi arăturile de toamnă, la oraş supraveghează numărul exemplarelor vândute din Craii şi referirile la carte. în plus, câteva întâlniri la Helveţia cu Lebrun: „Francis are nevoie de informaţii suplimentare pentru fişa privind Legiunea de onoare. Să aibe vreun rost?". După rebutatul Sfânt Sava sârbesc, pierduta Roză finlandeză şi himericul Christ portughez, altă fata morgana?

Octombrie îl află tot la conac. De asemeni noiembrie, când îşi onorează ziua onomastică trăgând cu puşca în şol- danii ce se înmulţiseră peste măsură pe lanurile moşiei; are deseori la cină iepure colăcit, fript cu ierburi în cuptorul de lut. Deliciu pe care nu-l vei încerca niciodată la Athenee.

Anul agricol fusese bun, numai că dintr-o înțelegere încheiată între arendaşul coanei Florica şi un megieş, Sionu este păgubit cu o sumă considerabilă. întrevede judecăți, neplăceri prin tribunale. Dă toate datele expertului Măciucescu, rugându-l să verifice amănunțit afacerea. în tărăşenie are vina lui; acceptă că există lucruri pe care nu le va stăpâni bine vreodată, clauzele unui contract bunăoară. Contractul înjunghie pe la spate buna-credință.

în ultima noapte la moşie înaintea sezonului friguros, notează poziția astrelor ce se rotesc deasupra cerdacului: Capricornul la doi coți peste vârfurile salcâmilor; Vărsătorul în coasta lui; Delfinul la patru coți; peştii tot la patru, însă peste coroana nucului; Pegasus la cinci; Balena la trei coți în susul castanilor; Berbecul şi Casiopeea la patru, în stânga şi în dreapta flamurii; Pleiadele în creştetul catargului. *Autumnus constellatus.*

Reîntors în menajul bucureştean, seniorul de Fundulea încearcă mai întâi să dea jos praful Bărăganului mergând la „Centrală[11]. îmbăindu-se în stilul turcesc al stabilimentului, nu se poate abține să nu gândească la „scaldele de lapte cari se făceau odinioară într-o cadă puțin adâncă numită â la dauphine - chiar şi la Bucureşti, unde laptele e foarte scump, o scăldătoare de asta n-ar fi decât cel mult opt franci. Şi mai erau bains în l'eau de roses sau în felurite vinuri, mai ales în cel de Champagne, cari se bucurau de o deosebită căutare". Lichidul din strada Enei în care se bălăcea era o banală apă leşioasă.

Peste câteva zile repetă şedința mergând la *vapeur* însoțit de Uhry, care în timpul asudării îl pune la curent cu ultimele evoluții pe frontul Trandafirului Alb. Ajung la concluzia că merită a insista, astfel că, spre seară, continuă scrisoarea pentru Väino Tanner, întreruptă la gripa din februarie: „Cerând consulatul român la Helsingfors, credeam că pot conta pe binevoitorul dumneavoastră concurs, aşa cum ați contat în timpul misiunii ce ați avut aici pe al meu. Aş fi mulțumit să continui a vă sta la dispoziție, dacă împrejurările ar permite ca Excelența Voastră să fie din nou trimisul Finlandei la Bucureşti. Informațiile ce pot obține prin distinsul meu

prieten Martinho de Brederode, contele ambasador al Portugaliei în Balcani, vor fi de interes. Astfel România v-ar oferi mai departe un câmp de activităţi utile şi interesante. Lăsând la o parte faptul că nicicând n-a fost viaţa mai dulce aici ca astăzi. Poate ştiţi de la ministrul nostru Plesnilă, ultimul purtător de mare-cruce român al Rozei Albe. Voi dispărea probabil înainte de a avea măcar cravata de comandor al acestui ordin, cel mai frumos cari există, dimpreună cu Legiunea de onoare. Regret profund că propunerea Excelenţei Voastre a fost neglijată. V-aş fi foarte recunoscător dacă aţi putea face ca ea să fie luată din nou în consideraţiune pentru mine".

Mateiu încă speră că va purta acel *bel ordre de la Rose Blanche.* îi place să spere. Nu e făcut pentru renunţare. Dar, după şapte ani de la respingere, ceva îi spune că demersul e tardiv. Lasă scrisoarea în adăstare. Vrea să ştie mai multe despre statutul lui Tanner.

Gândul insuccesului scandinav îi aduce „indispoziţie totală, anxietate*'. Nici măcar Crăciunul nu e prilej de festin şi relaxare - „cephalee, îmi pun ventuze pe grumaz**. Dar iată că pe 28 decembrie îl vizitează pe nepusă masă radiosul Lebrun, care-i dă vestea cea mare: cu zece zile în urmă se parafase la Paris decretul prin care era numit cavaler al Legiunii de onoare.

Legion d'Honneur! Primise panglica purpurie! îşi revine rapid din depresie, schimbă halatul de casă cu cel mai elegant veston sibian şi se aşază la birou. Cu stăpânirea, cu detaşarea pe care şi le doreşte atât de mult însuşite, notează: „Brevetul, prin cari mi se decernează decoraţia de cavaler al ordinului naţional francez Legiunea de onoare, este întocmit, vizat, sigilat şi înregistrat cu numărul 40318 de către Marea Cancelarie**. Apoi îşi acordă plăcerea de a schiţa pe pagina de gardă a primului exemplar din Craii cele cinci raze duble înconjurate cu frunze de stejar şi laur ale stelei de *chevalier.* Cât timp desenează, gândul îi intră în repaus total, lăsând mintea să digere uriaşa captură.

în aşteptarea însemnelor Legiunii, Mateiu ignoră evenimentele începutului de an 1930. Ce se întâmplă totuşi? La câteva luni de la preluarea puterii din mâinile liberalilor, primul cabinet naţional-ţărănist, «adus de mase nu pentru continuitate, ci pentru ruperea cu trecutul», constată că producţia ţării scade prăpăstios, în timp ce politica porţilor deschise pentru afaceriştii Europei umflă zi de zi datoria externă. în plus, tocmai acum se comandă cehilor de la Skoda mitraliere şi tunuri de aproape şapte miliarde - tone şi tone de aur în groapa Armatei române. Bugetul expia; severul Maniu păşise cu stângul în guvernare, economia reală nu agrea doctrina partidului siău.

Concomitent, la primăria capitalei edilul Dem Dobrescu încearcă să-şi pună în aplicare înnoirile: retrage din circulaţie ultimul tramvai cu cai, instalează un semafor roşu-verde la răspântia Căii Victoriei cu bulevardul Elisabeta şi dărâmă nişte ziduri pentru lărgirea dării de Nord. Totodată face două ştranduri pentru a nu se mai îmbăia mahalagii în Dâmboviţa, de unde se lua apa de băut. Marile lui proiecte rămân însă pe hârtie. Partidele aveau alte treburi, iar comitetele cetăţeneşti se topeau înainte de a manifesta. Ca să devină urbe civilizată, Bucureştiul avea nevoie de sprijin divin.

Până una-alta, zilele stau tot sub semnele drăceşti ale neamului: fudulie, intrigă, lentoare. Cine are destulă glagore merge pe cont propriu. Trebuie să fii neghiob ca să răneşti, *aux portes de l'Orient,* într-o chestie obştească.

Evident, Mateiu îşi ţine drumul: o gratulează pe Margot pentru cei şaizeci şi cinci de ani pe care-i împlinise, evită pelerinajul la Sfântul Ion familial şi se precipită să-i ofere alt cadou lui Lebrun, artizanul ocult al decorării sale. Alege pentru acesta un splendid exemplar legat din *La Poesie frangaise au Moyen Âge* şi i-l dăruieşte împreună cu o reprezentare grafică a bucolicei Pomona, zeiţa abundenţei. După o lună nesfârşită, nerăbdarea sa de a vedea oficializată învestirea e la apogeu.

în sfârşit, pe 29 ianuarie este invitat la ambasada Franţei, care tocmai îşi pregătea semicentenarul în acelaşi sediu, micul palat din *rue* Biserica Amzei. Este ora 12 când Pierre Daubree,

consulul general, îi înmânează brevetul de cavaler al marelui Ordin. Cuvintele diplomatului fac ocolul sălii de ceremonii ca trâmbițele Ierihonului: *Le president de la Republique Frangaise a confere ă monsieur Matbieu Caragiale, sujet roumain, homme de lettres, la decoration de Chevalier de l'Ordre național de la Legion d'bonneur.* Dincolo de înaltele ferestre ale clădirii se pornise o ninsoare calmă. Care nu izbutea să-i domolească laureatului bătăile inimii.

După încheierea solemnității, Mateiu îl ia pe Francis la Corso şi îi oferă, pe lângă dejunul select, încă o tipăritură: Corespondența lui Baudelaire, de asemenea între coperți de lux. Nu uită ca a doua zi să îi adreseze ministrului Franței la Bucureşti, Gabriel Puaux, o scrisoare de mulțumire. Pare copleşit - „ca simplu particular", nu se aştepta la această izbândă; nu mai era şef de cabinet sau ocupantul unei alte funcții oficiale, nu mai era nici măcar odrasla lui Ion Luca, berarul național. Era el, *Matbieu Jean, comte de Karabey. Auteur.*

Nici nu începe bine luna februarie şi se întâlneşte din nou cu Lebrun, căruia îi oferă *Les Giuvres du maître Frangois Villon,* cu dedicația: *ă maître Francis.* Cum izbutise modestul belfer, ratatul jurnalist, ratatul francez la urma urmei să convingă organele Hexagonului? Ce statut avea acesta? *Non quaero.* „Steaua Legiunii e o decorațiune pe cari o prețuiesc cu atât mai mult cu cât ea era inesperată."

Instituită de Primul Consul Bonaparte la 29 floreal din anul al zecelea al Republicii, aceasta se distribuie nomenclaturii franceze şi străinilor remarcabili în cinci grade: *Chevalier, Officier, Commandeur, Grand-officier* şi *Grand-croix.* Doar o sută de mii de personalități ale lumii au acces la ea. Doar elita speței. Insigna propriu-zisă, susținută de panglică roşie, reprezintă o stea cu cinci raze duble emailate în alb, butonate la vârfuri cu argint; colțurile formează o coroană aurită pe fond verde din frunze de stejar şi laur, iar în centrul stelei străluceşte un medalion cu efigie înconjurat de smalț azuriu, în ținută obişnuită, Cavalerii poartă la butonieră *rouban rouge.* Această mică tresă sângerie desăvârşeşte ținuta; împreună cu ea, nobilitatea şi meritul capătă har suprem.

Iată, încă o dorință, cea de-a treia după luarea în posesie a unui latifundiu şi scrierea unei capodopere, i se împlinise. Peste încă o lună, la 25 martie, Mateiu împlineşte patruzeci şi cinci de ani. „De o sobră eleganță, plin de demnitate în port şi vorbire, rămăsese apusean şi om de lume până în vârful unghiilor. Ca să prezideze o înaltă Adunare sau o Academie, altul nu s-ar fi găsit mai potrivit."

Trei zile mai târziu aniversează un an de la tipărirea Crailor de Curtea-Veche; admiratorii, literați aparte, cinstesc la cafenea pe acest «prim şi ultim Caragiali». Şi elogii la adresa scrierii lui continuă să apară; Mateiu le primeşte calm, văzându-şi mai departe de obişnuințe. în seara zilei de 6 aprilie iese, țeapăn şi grav, pentru a cina cu Lebrun, căruia îi oferă pentru sărbătoarea Paştelui catolic patruzeci de ouă proaspete aduse special de la Sionu.

Un coşuleț cu bunătăți rustice lasă la aniversarea medaliei Sfânta Ana şi bietului Poklewski, martirul revoluției bolşevice, în sfârşit, la mijlocul lunii, având acum datele necesare, comandă la Paris firmei *Arthus-bijouterie et decoration* crucea Legiunii de onoare şi un sfert de metru din panglica roşie aferentă.

Iar satisfacțiile nu se opresc aici; la început de mai, Societatea Scriitorilor îi acordă una dintre recompensele sale anuale. Mateiu primeşte douăzeci de mii de lei prin amicul Măciucescu, care depune totodată la biroul preşedintelui Rebreanu demisia proaspătului premiat din obşte. Motivația: suma primită era cu cinci mii mai mică decât aceea înmânată povestitorului pentru copii Brătescu-Voineşti. Era un afront. Din acest moment, demisionarul nu mai participă la adunările societății şi nu mai cotizează. Dar continuă a-i frecventa localul, etalându-şi printre ponosiții condeieri ținuta plină de rafinament.

Ținută care, sub privirile Marichii, păleşte treptat, se îndepărtează de vestimentația malițioasă a dandy-ului, devine mai sobră; culorile stofelor se sting, accesoriile se împuținează. Melonul *King George,* purtat din ce în ce mai puțin, zace în dulapul cămării de garderobă, la fel ghetele roşii cu capace. Nu renunță însă la mănuşile albe, la pantofii pastelați, la

inelele cu pietre, la aurul acului de cravată şi lanţului de buzunar.

îşi completează, de câte ori are ocazia, colecţia de bastoane - bastonul este obiectul de promenadă fără de care nu iese din casă. Dispune de o duzină de asemenea obiecte, unele uşoare, de vară, altele solide şi cu vârf metalic, pentru vreme de iarnă. Alese după gustul său, sunt strunjite din esenţe aspectuoase, inelate sub măciulie cu metal nobil şi încrustate cu sidef sau chihlimbar. în afara celui din lemn de *rotin,* rupt în urmă cu cinci ani când s-a apărat de muşcăturile acelui câine turbat, foloseşte acum bastoane din bambus, cireş, nuc, abanos, măslin şi tek. Fără un baston elegant, omul e şchiop.

Desigur, în vârful întregii scări de preţioase auxiliare tronau însemnele scumpelor ordine şi medalii, purtate la aniversări: panglicile Bărbăţiei şi Credinţei, Bunului Merit şi Sfintei Ana. Un trio veteran. Şi iată că tocmai soseşte de la Paris crucea Legiunii de onoare. Dar butonul argintat din vârful dublei raze din stânga medalionului se clătina în montură. Este nevoit s-o restituie prin consulul Daubree atelierului Arthus, pentru a primi o lucrare ireproşabilă.

Simţind acumulare de năduf pentru neglijenţa pariziană, îşi verifică tensiunea: peste 16! Hotărăşte să plece două săptămâni la Sionu, unde salcâmii se încărcaseră de ciorchini în jurul cărora zumzăiau albinele şi bondarii. Avea nevoie de relaxare. Nu stă însă degeaba: distribuie loturile moşiei la ţărani şi scrie primele rânduri dintr-o nouă proză, Sub pecetea tainei. Gândul îl dusese la o veche cunoştinţă: conu' Rache. „De când am apucat a ne prelungi şederile afară din Bucureşti, el la Valea Rugului, eu la Sionu, nu mi se mai întâmplase să-l întâlnesc..."

Revine în capitală la sfârşitul lui mai, văzându-se la Athe- nee cu inginerul Gambara, abia întors din Germania. îl chestionează febril asupra lumii de pe Unter den Linden şi Friedrichstrasse; „i-a plăcut mult atmosfera din Griinewald şi Tiergarten - nemţii îşi revin după nenorocitul Versailles." Rememorează apoi drumul făcut împreună acum doi ani prin nordul italian, după care comentează noutăţile româneşti:

N
înființarea Gărzii lui Codreanu, ridicarea la gradul de mareşal a căzăturii Averescu şi numirea ca ambasador la Berlin a unuia Taşcă. „Ce om fin acest Gambara, îl ascult şi mă ascultă cu mult interes. îl țin printre amicii mei."

Tot acum îl aduce pe Jean Vlădoianu în afacerea desecării mlaştinilor Herăstrăului pusă la cale de Aristide Blank; se întrevede o mare lovitură financiară, din care acoliții se vor alege cu milioamj. „S-ar putea să avem baftă, scumpul meu Uhry, fiindcă guvernul a dat legea administrațiunii, după ce a acceptat unele modificări din partea Regenței. Lucrurile s-au aranjat ca în familie după moartea lui Buzdugan, care tergiversa. în legătură cu ridicolul complot fascist de săptămâna trecută: a fost pus la cale de un fost colonel, Stoica, împreună cu fiul său şi câțiva inferiori. N-au fost amăgiți decât averescanii; veniseră în ținută de gală la palat, convinşi că sinistra farsă din 1926 avea să se repete. Niciun regiment n-a dat ascultare. încolo, pace. Comarnescu a luat un exemplar din Craii să-l dea Marthei Bibesco la Paris. într-un număr viitor al Gândirii va fi un studiu despre cartea asta. Nu progresez prea mult la cealaltă, dar sper să lepăd pe hârtie primul capitol când voi fi la țară. E vorba de misterioasa dispariție a unui funcționar. Am să-ți fac o rugăminte, fiindcă treci prin Budapesta. Dacă întâmplător găseşti într-un magazin stofă verde pentru drapele ungureşti, fii bun şi cumpără-mi un metru. Mi-e indiferentă țesătura, mă interesează numai culoarea."

Uhrynowsky se achită de însărcinare, aşa că Mateiu pleacă la Sionu să regenereze flamura şi să „lepede". în penultima zi a lunii mai se întoarce pentru Tuşchi, care împlineşte treizeci şi cinci de ani; îi revede astfel pe cumnatul Pierre şi pe „mama" Alexandrina, o smochinită, fără urme din ceea ce îl atrăsese odinioară pe Ion Luca. Iar seara o primeşte acasă pe durdulia Delavrancea: «Mateiu e tot ceremonios. S-a cam îngrăşat. Ne-a citit un fragment din Sub pecetea tainei, o novelă. Mediul descris acolo distona cu atmosfera casei lor, în care lucea argintăria unui bogat serviciu de ceai englezesc din zestrea Marichii».

Astfel începe vara anului 1930. Cam încărcată în plan personal. Dar şi în plan public; burduşită bine, scăpând din chingi, venise vremea reparaţiei.

Vremea restauraţiei. Intrat în țară la bordul unui biplan aterizat la Băneasa, autoexilatul Caraiman provoacă întrunirea Parlamentului pe 8 iunie. Totul în bună înțelegere cu premierul Maniu, care-şi foloseşte majoritatea pentru a legifera imediat un articol unic: «Se declară anulată legea prin care s-a primit renunțarea principelui Carol la succesiunea tronului; în consecință, coroana României se cuvine de drept Alteței Sale, coborâtor direct şi legitim în ordine de primo- genitură bărbătească».

Pe loc, Alteța Sa depune jurământul şi este proclamat cap încoronat de către parlamentarii național-țărăniști. Cu abținerea liberalilor. în scurt timp Regența este dizolvată, prințul Nicky trimis la Snagov, Mihăiță la şcoală, grecoaica Elena expediată la Florența, puioasa Mary consemnată în cuibuşo- rul de la Balcic, amantul Ştirbey surghiunit pe Sena.

Şi, desigur, conjuratul Maniu primeşte un nou mandat pentru guvernarea țării. Se prefigura un Vizir transilvănean.

în timpul acestor evenimente, anunțându-se că Marea Lojă Unită a Angliei a recunoscut regularitatea Marii Loji Naționale a României, Mateiu coboară strada şi îşi lasă cartea de vizită la majordomul principelui Bibescu, soțul celebrei Martha şi conducătorul celor 2793 de Liberi şi Acceptați Masoni autohtoni. Politica se schimbă, masoneria rămâne.

Aniversează apoi şapte ani de la căsătorie şi se retrage la Sionu pentru a pune administrarea proprietății pe baze mai profitabile; veniturile moşiei erau mult sub aşteptări. Cum sub aşteptări erau şi beneficiile materiale ale publicării Crailor: „Am primit până acum patruzeci şi şapte mii de lei şi douăzeci altele însumând un premiu de literatură. Atât. La valoarea de azi, nici pe sfert din legatul mătuşii Lenei, ca să nu mai vorbim de cota-parte din bănetul Momoloaiei. Merită să-ți storci creierii? Să scrii?“.

Drepturile de autor, dijmuirea recoltelor, rarele afaceri încheiate sub egida lui Mercur acopereau cu greu cheltuielile anului. Mai ales cheltuielile Marichii, cucoană de pretenții

salon bucureştean. „Poate că nici extravaganta Hortense nu dă atât pe toalete, ce să mai spui de baba Melik, mereu în postavuri negre.“ Pentru câtă minte au, femeile ar trebui ținute doar în lenjerie.

Deocamdată nu putea face mai mult. Aşa că la sfârşitul lui iunie pleacă într-o mică vacanță în Ardeal; coboară din tren la Braşov, arvuneşte o trăsură şi călătoreşte pe traseul Râşnov-Bran-Cisnădioara, jalonând tărâmul de vis al Karabetzilor. Din zori până-n seară străpunge cu ochii de-o parte şi alta a drumului, luându-şi în posesie, virtual, moşia.

Ajuns la Sibiu, se cazează în Villa Conrad, dejunează la împăratul Romanilor cu Herr Direktor şi cumpără mătăsuri: *gris-bleu* pentru vestele sale, *creme* pentru jaboul soației, *vert et jaune* pentru stindardul Sionului. Răsfoieşte alte terfeloage la Brukenthal şi cinează la contele Halmaghy, care-i serveşte aceeaşi pistă ardeiată închinând pentru Horthy, serenissima alteță a Ungariei.

Se întoarce pe 8 iulie în Bucureşti, aniversează cei şaisprezece ani ai ordinului Sfânta Ana, cei şaptesprezece ai medaliei Bene Merenti şi nemaiavând alte motive de oficiere pleacă la moşie, hotărât să stea acolo până la sfârşitul toamnei.

Cu flamura deasupra conacului, mătase de aur şi jad, observă muncile în câmp, negociază dijmuitul porumbului, vânează iepuri, face crize de lumbago. Pe 3 septembrie îi scrie lui Uhrynowsky: „Scumpul meu Rudolf, cu schimbarea asta de regim, te şi vedeam consul general la Stockholm - ar fi fost cea mai strălucită afacere; pune-ți din nou în funcțiune pistoanele, totul depinde de piston. Erai în post dacă nu se opunea patriarhul Cristea, boul-domnului. Aud că la fel a pățit Mişu Cantacuzino, regentul cu mitră nu-l înghițea de la chestia cu bulgarii. Cum înecăm noi în Dunăre popimea asta? încolo, mă prăpădesc drumurile la Sionu; prețul productelor agricole este în plină degringoladă, iar recolta acestui an mediocră. C’est la situation. Ginta curcănească, în schimb, răspunde sforțărilor pe cari le desfăşor. Asemeni celor din soiul La val, toți curcănaşii mei se numesc Guy. Cei mai vârstnici, adevărați landgravi, îşi petrec timpul în turniruri

aprige. îmi lipseşte o familie de Orprington, ca să am un început de poiată civilizată. Voi căuta în târg. întrevederea pe cari ai avut-o mi-a dat încă o dată speranța pentru Roza Albă. Dar scoaterea ambasadorului Tanner de la naftalină îmi pare puțin probabilă. în țările acestea tinere lucrurile merg repede, cadrele improvizate în primul moment sunt complet degomate şi date la o parte. O fi lâncezind şi el, onorar, pe malul unuia din cele o mie de lacuri suomeze".

în ciuda celor spuse, Mateiu nu se prăpădeşte la Sionu. O lună întreagă lucrează la noua carte, astfel încât pe 9 octombrie consideră începutul definitivat. Se apleacă seară de seară asupra hârtiei, rememorându-l pe conu' Rache: „Sta singur la masă, cu ochii aproape închişi; pentru cine n-ar fi ştiut că la dânsul ăsta era semnul că atunci cugeta adânc, ar fi crezut că aţipise. îl ştiam hârşit în meserie; îmbătrânise în slujba poliției, fiind mâna dreaptă a câtorva din marii prefecți de odinioară".

Noaptea târziu, când bolta nu e prea înnorată, verifică buna aşezare a constelațiilor, regretând lipsa unui telescop prin care ar putea privi lucirea galben-arămie a lui Pluto, planeta abia descoperită a Sistemului. Ar fi fost printre primii ei vizitatori; dar binoclul nu pătrundea mai departe de Jupiter. Şi aşa, cu venirea toamnei, cerul e mai mereu acoperit, impracticabil.

în cele din urmă, sezonul friguros îl alungă pe Mateiu de la conac. Se reaşază docil în Bucureşti. Merge la cursele de pe hipodromul Băneasa, Longchamps-ul ipocritului conte Montesquiou, asistă la concertele Asociațiunii Muzicale, prânzeşte la Capşa sau la Pen Club, îşi celebrează onomastica alături de Marica şi de motanul Calimach.

Priveşte atent şi în curtea diplomației, unde lucrurile se cam împestrițează. Titulescu, amăgitorul de la San Remo, iese din calcul instalându-se la Geneva ca preşedinte al Societății Națiunilor. O primă trădare. Şi alta: fostul conservator, fostul averescan, fostul manist, fostul brătienist Argetoianu publică în Universul un interviu de senzație cu monarhul, devenind «omul regelui». „O fi doar o manevră?"

Mult travesti, multă forfoteală pe scena politică. Spațiu în care relația premierului ardelean cu suveranul se tot deteriorează. Mai ales după ce, încălcându-şi promisiunea din iunie, Carol o aduce în țară pe «duduia» Lupescu, plasată într-o vilă pe Aleea Vulpache. înaltul amant o vizitează în văzul lumii, iar la mijlocul lui septembrie, când femeiuşcă împlineşte treizeci şi cinci de ani, îi organizează pe banii bancherului Aristide o fainâ petrecere. Simțindu-se sfidat, Maniu demisionează, lăsând guvernul carlistului Mironescu şi dascălului de țară Mihalache. Național-țărăniştii dau înapoi.

Dar nici opoziția nu o duce m^i bine: şeful liberal Vintilă suferă un atac de apoplexie, răsturnându-şi careta în drum spre casa lui de la Mihăieşti. Atac fatal. Astfel se încheie misiunea Brătienilor la conducerea României. Cu dambla. Ca om politic, Jupânul, cum i se zicea inginerului Vintilă, deranja pe toată lumea, de la confrații din partid la parlamentari şi investitorii străini; fratele marelui Ionel teroriza finanța europeană promovând un naționalism înțepenit, fidel stupidei ziceri «prin noi înşine». Cum să gospodăreşti o țară ca România doar cu oamenii ei?

Astfel evoluând situația, Mateiu preferă să se comporte flegmatic şi să-şi vadă de scris. „în 13 decembrie termin prima parte din Sub pecetea tainei; deşi e viscol, merg pe Academiei, la Mişu, după cărți. Seara, în restaurantul Enescu, particip la jubileul Gândirii. Meniu: țuică, mastică, filet de şalău, pui în frigare, gogoşari, vin de Drăgăşani - patru sute lei tacâmul."

Peste o săptămână face un drum la Sionu, de unde îi aduce neprețuitului Lebrun o gâscă pentru masa de Crăciun. Iar la 28 decembrie sărbătoreşte prima aniversare a zilei în care a fost desemnat cavaler al Legiunii de onoare. Pregătin- du-se pentru finalul acestui magnific an 1930, îşi pune barette rouge la rever şi se priveşte îndelung în oglinda cabinetului de toaletă. *Cave, age, tace,* îi răsare în minte. Şi hotărăşte că acesta va fi motoul vieții sale de acum încolo.

Al treilea deceniu al secolului debutează cu publicarea recensământului desfăşurat pe întinsul României Mari. Viețuiesc
în cele nouă provincii ale regatului 18 milioane de suflete, şaptezeci şi două de procente fiind români. în suta de cetățeni numărați, opt sunt unguri, patru germani, patru evrei, zece alții - ruşi, ruteni, ucraineni, găgăuzi, armeni, turci, bulgari, greci, sârbi, Ieşi. Plus o pereche de țigani, în veselă prăsire.

Şi capitala arată anapoda: colosul din fiare şi betoane al Telefoanelor, înfipt în grădina boierului Oteteleşanu, zgârie norii; aripa nouă a Palatului răzuie casa marelui mason Dinicu Golescu; în tihnitul Deal al Spirii se scobeşte un maidan cu tribune pentru fotbalagii. Şi sunt în curs zeci de alte aiurite lucrări. Stai şi te întrebi, numai desfigurând Bucureştiul poți face *progres*?

Ignorând hazardata demografie şi sălbăticia edilitară, artiştii se complac, senini, în opere de candoare: Enescu încheie Oedip, Brâncuşi taie în piatră Domnişoara Pogâny, Tonitza expune Portret de copil; Sadoveanu publică Baltagul, zelosul Petrescu - Oraş patriarhal, Camil - Ultima noapte de

dragoste, Teodoreanu - Bal mascat, Minulescu - Bărbierul regelui Midas, Galaction — Papucii lui Mahmud, Barbilian - Joc secund, Arghezi — Flori de mucigai.

Sunt producte apărute în doar zece luni de zile. Prea multe, prea dense, prea ambițioase! Aerul se îmbâcseşte. Iar nou-veniții se pregătesc şi ei să consume puținul oxigen rămas; tinereii din cuibul firoscosului Nae Ionescu sunt gata pentru stipendii, doctorate şi debut: evreul Sebastian uceni- ceşte la Cuvântul antisemit, licențiatul de bani gata Noica se rade în cap ca un sărăntoc, neaoşul Cioran îşi perfecționează germana ca să plece la Berlin, Petrişor Comarnescu traversează Atlanticul pentru a descoperi America, ambițiosul Eliade e deja în Indii, cu gânduri mari pentru întoarcere. Biata Românie, eminamente mojică şi ignară, cât putea duce?

Aera nova. Acestea sunt cuvintele pe care le pune Mateiu în capul însemnărilor din 1931, sub stema comtală reprodusă în aur şi verde. *Aera nova!* Ajunsese la momentul în care dorea o altă dinamică a vieții. Trebuia să-şi impulsioneze cumva existența. Să-şi recupereze forța de odinioară — vioiciunea cu care urca pantele în pădurea Sinaiei, înfocarea cu

care-o asalta pe berlineza Fernande, abilitatea de şefuleț în ministeriatul lui Bădărău. Pentru asta avea nevoie de noi reguli, de canoane mai drastice. De o conduită spartană, capabilă să-i readucă spiritul la efervescență şi trupul la buna condiție.

Cât timp rumegă prefacerea, începe a doua parte din Sub pecetea tainei. La finele lui ianuarie trimite paisprezece pagini Gândirii, iar în februarie şi martie alte paisprezece. *Istum tempus,* noile reguli piroteau; viața nu-i prea lăsa timp de reformare. „De exemplu azi: depun mărturie în procesul Florichii, particip la agppa dată în onoarea doamnei Colette, scandaloasa franțuzoaică, apoi merg la audiția muzicală aranjată de Alice Steriadi.“

Nu lipseşte de la petrecerile date de Adi Maniu în locuința din strada Plantelor şi de Pillat în vila din Romană, când aceştia îşi sărbătoresc fiecare patruzeci de ani din viață, înaintea propriei aniversări, consemnează şi o cină aranjată de misteriosul Gambara, ocazie cu care primeşte două prețioase bucăți de etamină pentru steagul său de la Sionu: *vert de Saxe* şi *or d'Empire allemand,* dăruite de ataşatul cultural al Berlinului, „charmant personnage, bien que soldat".

în luna aprilie continuă întâlnirile, printre care una grăbită cu neastâmpăratul Coandă, ba englez, ba franțuz; îl evită însă pe portughezul don Martinho la împlinirea a şaizeci şi cinci de ani, lucru întâmplat exact în ziua în care abdică regele Alphonse al Spaniei, lăsând toată Iberia pradă a două mizerabile republici. De ce fug suveranii de pe tronurile lor? Ce se întâmplă cu monarhia?

Pleacă imediat la moşie, unde rămâne peste o săptămână: „Privesc belşugul de violete înflorite şi sosirea rândunelelor; plantez încă zece robiniers pe aleea de intrare spre conac, cinci pe dreapta, cinci pe stânga şi împart loturile la țăranii recomandați de Bratu. Procesul tinde spre o rezolvare, dar eu unul nu voi merge decât pe zdelcă".

Revine în Bucureşti înaintea Paştelui, aducându-i lui Lebrun cincizeci de ouă proaspete. Marica îl primise în ajun pe musiu Smedeanu; naşul voia să-l vadă, era de vânzare casa natală din Frumoasei - nu vrea cumva s-o răscumpere? *Cretin!*

Cine doreşte să-şi dea în vileag dovada caliciei? Locul acela rămâne mort şi îngropat. Mort din 1887, când Ion Luca s-a mutat pe Victoriei, îngropat de când el s-a aşezat în Robert de Flers.

Tot Marica îi dă vestea accidentării vecinului Bibescu într-un zbor aviatic la Calcutta; coboară din nou strada şi bate la poarta prinţului, pentru a-şi exprima urările de grabnică restabilire. Nu va înţelege niciodată de ce un bogătaş putred de nobil îşi riscă viaţa urcându-se în aeroplane. Doar lovit de streche.

Este în capitală şi peste două zile, când Carol îl numeşte premier pe limbutul Iorga în locul lui mutulică-Mironescu; noul guvern stă de fapt la mâna energicului Argetoianu, care primeşte Internele, Externele şi Finanţele. E sigur că nimic nu va mişca fără girul său. Vorbe vor fi duium, învăţaţii atâta ştiu a produce, istoria se face însă cu acţiune. Iar conu' Costică loveşte zdravăn.

Cu un boier autentic la timonă, Mateiu simte adiind vântul unei posibile restaurări conservatoare. Ar fi un moment deosebit de prielnic: naţional-ţărăniştii sunt în retragere, cu Maniu urcat pe Someş, la Bădăcin, şi Mihalache coborât pe Argeş, la Topoloveni. Liberalii lui Duca şi Tătărescu nici nu mai contează, fiind buimaci fără Brătieni. Şansa reîntoarcerii vremurilor bune e reală, atâta lipseşte doar: voinţa politică.

Deocamdată cabinetul Iorga organizează un Zece Mai milităros, cu mărşăluit în cadenţă şi zăngănit de chesoane. încununat spre seară de rezultatul meciului România-Bulgaria, 5-2 la football. Zdrobitor. Duşmanii istorici sunt umiliţi o dată în plus, cincisprezece mii de români urlă victorioşi pe stadionul din deal. Alte mii se iau la bătaie cu flori dincoace de lacuri, pe Şosea.

In aşteptarea schimbării, Mateiu petrece mai mult timp în oraş decât la Sionu, unde reformele sale nu aduc revirimentul scontat. *Au contraire,* putem spune. „Sunt una din victimele cele mai stoice, dar şi una din cele mai vulnerate de sărăcie. Va trebui să reiau alergătura pentru o slujbă. Maudite impasse." Şi se pune pe alergat. Pentru început îl întâlneşte pe influentul Nicolae Lupu la Athenee Palace, care „se declară

satisfăcut să mă includă printre prietenii săi pour ma personne et pour mon nom“.

Sub recomandarea acestuia îl caută pe secretarul Otescu de la Interne, în vederea obținerii unei prefecturi de județ, „îl găsesc pe dealul Mitropoliei, unde muta Lupa Capitolina scoasă din Romană. Crede că voi avea mai multe şanse decât în 1917, când am vizat aceeaşi funcție. Văzându-l amabil, discut şi obținerea ordinului Coroana României în grad superior - acum, câijid există inşi cu zece ani mai tineri decât mine cari sunt pe punctul de a fi grands-croix, aş putea oare să mă mulțumesc cu mai puțin?“

Prefect şi ofițer al Coroanei, deci; se aştepta ca oamenii Argetoianului să fie sensibili la doleanțele sale, să le dea curs. Juca de multă vreme! în echipa conservatoare. Rezistase. Merita o funcție şi o distincție. Pentru orice eventualitate însoțeşte Liga Culturală la omagierea lui Iorga, când istoricul devine sexagenar. Se alătură corului encomiastic. Nu faci carieră fără un minim act de prezență.

Programul Ligii prevedea şi o vizită la proprietatea profesorului de la Văleni. Din păcate, în 12 iunie este obligat să lase totul baltă şi să facă un drum la Sionu - se petrecuse în miez de noapte un furt cu efracție la conac! Dispăruseră fețe de masă din damasc, cearceafuri brodate, perdele de catifea şi mătase, precum şi zestrea din in firetuit a Marichii.

Timp de câteva zile asistă la cercetările jandarmilor, după care se întoarce la Bucureşti. „Mă simt pătruns de o amară ironie văzând cum măsurile cele mai bine chibzuite sunt paralizate sau anihilate de fleacuri, şi că nişte fleacuri pot înlocui cele mai bune calcule." Pierduse momentul ospeției la Văleni, ocazia de a fi față-n față cu Iorga, gogeamitul cabinetului. Irosise pontul.

Şi tot în iunie este lovit, chiar dacă indirect, de falimentul băncii Blank: marea criză americană îl pusese pe Aristide în incapacitate de plată. Pentru a-şi linişti deponenții, acesta vinde toate terenurile pe care le deținea în nordul Bucureştiului. Inclusiv Herăstrăul, obiectul promițătoarelor tranzacții pe care contase Mateiu.

Este o vară stricată. Doar rutină în iulie şi august, între nunta de la Pelişor a principesei Ileana cu un Habsburg şi circăria de la Constanța, unde Hohenzollernii asistă topiți de căldură la Ziua Marinei. Cei trei, răzgânditul Carol Caraiman, Nicky şi Mihăiță, urcă pe estrada plutitoare folosită acum treizeci de ani de cuplul înaintaş Karol-Elisabetha. Păreau a forma o linie de succesiune suficientă.

Mateiu îndură şi el canicula, cu gânduri amare. Toamna nu era departe, numai că lipsa banilor lichizi devenise extrem de jenantă. Pe tot parcursul lunii septembrie face vizite la Muntele de pietate şi depune din cutia cu bijuterii a Marichii: „broşă cu briliante, brățară cu safire şi smaralde, inel cu ametist, medalion cu filigran de aur". Speră să le scoată la recoltă.

Parcurge o perioadă critică în aşteptarea numirii ca lefegiu guvernamental, dar mai ales a dijmuirii porumbului, care se coace încet, prea încet. îşi umple timpul cum poate, suie chiar şi în Dealul Mitropoliei: „Dragă Rudolf, e mult de când n-am mai asistat la o şedință a Parlamentului, agora semeților Carp şi Marghiloman, ultimii mari boieri ai gliei. Speram să întâlnesc acolo pe Lapedatu. Mi-am adus, nu fără melancolie, aminte de lucruri de acum optsprezece ani, m-am revăzut cel de atunci, stând în picioare, lipit de perete, la spatele miniştrilor. Dintr-înşii, în viață unul singur a rămas, iar deputați foarte puțini. Printre parlamentarii cei noi l-am zărit în capătul unui rând pe cruciatul Zelea Codreanu, reprezentând colegiul Neamț. Stătea țeapăn, cu palma dreaptă vârâtă sub dulamă. Era pe-acolo şi Paciuris; şi-a cumpărat auto nou cu chauffeur, un Ford coupe cu mers lin şi egal. Am auzit că s-a bătut cu soră-sa din Sibiu într-o luptă ome- rică, rupându-i aceea un picior. Aşa l-a găsit Hortense, în baston! Dar şi Parisul a cam ologit-o pe frumoasa mea, a cocârjat-o. De ce nu apasă mai uşor anii? măcar pe umerii bărbaților de valoare şi femeilor desfătătoare. Tinerețe dublă pentru spirit et son joujou!".

în sfârşit, pe 13 octombrie vine la moşie pentru a urmări culesul porumbului; paza lanurilor îi dă dureri de cap, dinspre bălțile Mostiştei abătându-se asupra lor țiganii bulibaşei
zzi

Manole Stănescu, zis Silidor. Cam o zecime din ştiuleți sunt prăduiți. După trei săptămâni, îi scrie Marichii: „Gata, am început bătaia porumbului, batoza merge admirabil, ieri şi azi am isprăvit tot ce era în magazie. Seara am avut nişte dureri în spete şi şale teribile, dimineața când m-am dat jos din pat tremuram, mă simțeam ca după o noapte în tren, fără sleeping. Din fericire accesul de friguri a dispărut repede. Pe la nouă, văzând că angrosistul n-a venit să ne înțelegem când să-i trimit căruțele, i-am repezit scrisoare cu un călăreț. Grecul nu pricepe modul cum lucrez eu. El îmi spune: bateți, puneți în magazie şi trimit să ridice. Eu îi spun: bat, nu pun însă în magazie, încarci dumneata direct de la batoză. îți închipui marea mea plăcere când peste o oră am văzut, ca pe vremurile bune, un om al lui intrând în buestru cu răspunsul. Mâine încep predarea[1]*.

Până la urmă, depunerea porumbului se încheie cu bine; dar, socotind la zece mii de lei vagonul, Mateiu nu scoate un venit prea satisfăcător. E nemulțumit atât de volumul boabelor strânse, cât şi de prețuirea lor. Se consideră pun- găşit — de țărani, de țigani, de negustori. Dintotdeauna lăcustele astea cu două picioare au fost un flagel, încet-încet au ros temeiurile boierimii.

In plus, noiembrie e deosebit de friguros, „rozetele degeră, micsandrele abia mai rezistă, salcâmilor parcă li s-au prăjit frunzele. Mă simt complecta mente înghețat[11]. în aceste condiții trebuie să renunțe la cercetările de seară ale bolții, deşi dispune acum de un enorm binoclu Zeiss pentru navigație, luat prin zălogirea unor mici bijuterii.

Amână folosirea minunatului obiect pentru primăvara viitoare şi se întoarce în Bucureşti pe 11 noiembrie într-un auto trimis de Marica. Nenorocitul vehicul se defectează la hanul Fundulea şi este tras până la bariera Pantelimonului de cai. Aici se urcă într-o birjă, îi lasă în trecere o gâscă lui Lebrun, apoi descarcă restul proviziilor în Robert de Flers sub privirile cucoanelor. După care se înfige în fotoliul din camera sa, cu motanul pe genunchi.

Un singur eveniment mai moțat se petrecuse în lipsa lui: principele Nicky se căsătorise în secret, la țară, cu văduvioara

Dolette of Tohani. Nelegiuită mezalianță! Aprigul Argetoianu îl chemase la Bucureşti pe primarul care oficiase, îl bătuse pe idiot şi rupsese actele; Carol îşi pălmuise şi el fratele, iar tribunalul Ilfov declarase «inexistent» mariajul plebeu al rebelului regal. *Quelles personnes, quelle dynastie!*

în scurt timp, redresându-se trupeşte şi financiar, Mateiu îşi reia traseele prin urbe şi organizează mici agape, una de sfântul omonim pe 16 noiembrie, alta pe 28 decembrie, când aniversează doi ani de la semnarea brevetului ce-l făcuse cavaler al Legiunii lui Napoleon. Reveillonează cu prietenul Lebrun, căruia îi dăruieşte *Petitspoemes enprose*de Baudelaire, într-o legătură de preț; la miezul nopții, când se destupă şampania, toastează în gând: Aera nova!

Aer proaspăt nu prea adie la începutul lui 1932 nici în viaţa lui, nici în viaţa publică, deşi cabinetul este manevrat în continuare de ilustrul Argetoianu, „unul dintre ultimii noştri aristocraţi de spiţă". Ca vajnic germanofil, acesta acordă Berlinului tarife preferențiale de comerț, iar ca boier mehenghi ce era nu ezită să inițieze conversia datoriilor agricole, rezolvând dintr-o lovitură marea problemă a debitorilor rurali. Cu toată şerpuirea lui, Mateiu îl prețuieşte mult, în special pentru disprețul pe care îl arată opiniei publice şi pentru abilitatea cu care-şi maschează dictatul sub aparențele jocului democratic: conu' Costică îşi alcătuise singur Parlamentul la alegeri, făcând dintr-o jumătate a membrilor Jockey Clubului deputați fideli. Când nu-ți poți jugăni altfel adversarii, chemi masa de nătărăi la vot.

în umbra guvernului, curtenii agreați de şarmanta Duduie dau şi ei tonul în multe din acțiunile momentului. Din duzina de camarilişti face parte şi bancherul lui Mateiu, aventurosul sefard Blank; acesta propune o gigantică operațiune economică pentru Regatul Român: concesionarea bunurilor rău exploatate ale statului, precum căile ferate, electricitatea, gazul lampant, lemnul sau spirtoasele, unor investitori particulari. Prin cedarea acestora, cu deficite cu tot, țara ar primi în termen scurt sute de milioane, nemaifiind nevoită a contracta ucigaşe împrumuturi externe. Şi Aristide e primul care

dă exemplu, preluând comercializarea sării şi a tutunului de la Regia Monopolurilor.

în ce-l priveşte, nevoit să umble încă după sinecura cuve nită oamenilor valoroşi, Mateiu aşteaptă desprimăvărarea în locuința Marichii. Devenită cam strâmtă. Şi oarecum silnică îi cunoştea acum fiecare ungher, nu-l mai impresiona groşi mea zidurilor, nici vechimea lor. Fiind vreme rea, iese rar. Puțini îl mai zăresc aventurându-se dincolo de poartă.

Dar când se iveşte în oraş, este imediat observat. «Prin înfățişarea lui atrăgea numaidecât atenția; era drept, părea solid şi osos. Fusese mai slab şi acum prin vârstă căpătase acea demnitate de volum a oamenilor maturi. Fața rasă era contractată, prin lăsarea obrajilor în jos, într-o morgă solemnă. Purta pe cap un melon, aşezat rigid, pe un trup cu demi- palton uşor. Ghetele subțiri, corecte, încheiate anacronic cu nasturi, călcau de-a dreptul pe zăpadă. Melonul şi demipal- tonul băteau în verdele lucrurilor prea vechi, prea lustruite, deşi ținuta omului era de o corectitudine înțepată, de mare gală.»

\6

îmbrăcat în această ținută Mateiu vizitează misiunea Franței pe 29 ianuarie, când se fac doi ani de la înmânarea brevetului Legiunii; asistă «înțepat» şi la conferințele Ateneului sau la simfonicele Asociațiunii, care cântă în februarie „Vivaldi-Bruch, Violin Concertos“. Primeşte şi oaspeți; notează astfel vizita lui Zarifopol, corespondentul preferat al lui I.L., venit să-i ceară pentru studiu manuscrisul comedioarei Conul Leonida. îşi pune mănuşi, caută în lădoiul cu arhiva berlinezului şi îi predă eseistului fleandura de hârtie. Rămâne cu senzația prafului în nări - praful mahalalei şi scriiturii joase.

La 25 martie, ajungându-l iar data naşterii, notează cu îndârjire: Aera nova! Câteva zile mai târziu, împlinindu-se trei ani de la apariția Crailor, parcurge lent romanul şi regăseşte validă toată aura personajelor. N-ar şterge nimic, n-ar adăuga nimic. La fel pe întâi aprilie, când se fac douăzeci de ani de la debut, îşi reciteşte sonetele: „prea măiestrite rânduri" - n-ar şterge, n-ar adăuga nimic. Ce altceva e mai de preț în efemerul literaturii, al vieții, decât stilul? Lirica, epica se topesc, stilul e durabil.

în acest prier nostalgic, Marica decide că trebuie să cumpere şi ei aparat de Radio; «tot Bucureştiul ascultă transmisiuni de concerte de la Viena, Praga sau Leipzig, voi nu intraţi în rândul lumii?» îi întrebase zvăpăiata Cella. Astfel apăru în Robert de Flers un Philips cu cinci lămpi, din care încep să răsune compoziţiile clasicismului muzical. Bach şi Brahms sunt favoriţii lui Mateiu, ca şi Mozart, Schubert sau Mendelssohn; nu agreează Wagner, prea zgomotos, nici Beethoven, de care îl îndepărtează amintirea lui Ion Luca, oricând doritor să acompanieze pasaje ale Simfoniilor a cin- cea, a şaptea sau a noua. Berlinezul se extazia făcând *pam- pam-pam-paaam* din buze la primele măsuri ale „Destinului". Aşa se trivializează momentul de graţie.

Duminică 22 mai, pentru prima oară, România trece la ora de vară. Soaţa nu dă înainte pendulul din salon. Refuză scurt; este stăpână absolută în casa ei, rămasă neschimbată de patru decenii, de la moartea bătrânului Sion. Şi tot de atunci ţine neschimbate orele micului dejun, prânzului, ceaiului şi cinei: 9, 1, 5, 9- Ea una va continua ritmul menajului pe stilul vechi, până ce lucrurile vor reveni la bunul-simţ consacrat.

Nici Mateiu nu agreează această artificiozitate, *l'aube est l'aube, le crepuscule est le crepuscule.* Din motive practice, îşi reglează numai ceasul de buzunar - avea întâlniri de onorat. Şi de altminteri trebuia să intre în programul autorităţilor pe care le asalta.

Nu începu bine atacul, când prim-ministrul Iorga se trezi demisionau Condusese cabinetul regal timp de treisprezece luni. Cât celălalt cobai academic, Titu Maiorescu, în 1913- Fără nimic notabil în mandatul său. Nicio incursiune peste Dunăre, nicio victorie la masa verde, niciun cadrilater.

Adjunctul Argetoianu este cel care-i sabordează guvernarea, întrucât eruditul de la Văleni greşea impardonabil în administrarea curentă, încurca lumea cu pretenţiile lui vetuste, emitea ciudate teorii constituţionale şi nu renunţa la atitudinea proelenistă, cerând revenirea în ţară a grecoaicei exilate. Ba i-ar fi readus la Curte şi pe regina-mamă de la Balcic şi pe mofluzul Ştirbey de la Paris, refăcând cuplul din vremea

lui Ferdinando. Ziarele, mai toate, nu conteneau a-i lua în derâdere improvizațiile radiodifuzate, judecățile fanteziste, grandilocvența.

Cu toate acestea, „România patriarhală" propovăduită de Iorga ar fi trebuit să-l seducă pe Mateiu; nu se întâmplă aşa din cauza perorației agasante, proprie bărbosului cărturar. în loc să-l adauge puținelor figuri care încearcă să readucă ordinea trecutului în țară, Mateiu îl ignoră, socotindu-l un anarhist al spiritului conservator. Speranțele sale sunt legate mai curând de conu' Costică, urmaşul vel-stolnicului Mihail Hargetoyanul de la 1668. Numai că şi el lasă baltă politica şi Bucureştiul, retrăgându-se la Breasta, fieful de trei secole al familiei. Cui să-şi mai subordoneze năzuințele, viitorul?

Vara debutează deci îngrijorător. Până la 6 iunie, când, întors de la exercițiile navale cauzate de jubileul Comisiei Dunărene, Carol îl desemnează premier pe Vaida-Voevod, Emerit al Sanctuarului României de Rit Memphis în grad 33. Acesta ia pentru sine şi portofoliile Internelor, Externelor şi Muncii, după care organizează alegeri parlamentare.

îşi pun semne pe listele electorale: Partidul democrat iorghist, pătrat mic într-un pătrat mare; Partidul țărănesc, secera; Uniunea argetoiană, pătrat tăiat de diagonale; Partidul agrar Goga, două puncte în cerc; Partidul liberal I.G. Duca, linie verticală tăiată de două orizontale; Garda deputatului Zelea Codreanu, trei linii orizontale tăiate de trei verticale; şi Partidul lui Iuliu Maniu, cerc simplu.

Cercul câştigă jumătate din voturi, întărindu-l pe masonul Vaida în funcție. Pentru a-şi crea majoritate, acesta îl aduce la Interne pe purtătorul de iţari Mihalache. „înapoi la ţărănişti şi ardeleni!" înapoi la mojicie şi obtuzitate. *C'est stupide.*

După alegeri începe zăduful. Pe 22 iunie sunt două decenii de la moartea lui Ion Luca. Mateiu ignoră faptul; refuză afişarea descendenței din neamul acestuia de comedieni. Dar mai ales deneagă paternitatea de duh a lui Caragiale, textierul Băcăniei ideale. Nu-şi poate scoate din minte neghioabele versuri ale odei paterne: „Alergați cu mic cu mare Din Sinaia lumea toată Să vă faceți o idee Vizitați măcar o dată Acea mândră instalare Acel magazin model...".

în preajma comemorării dramaturgului, nu consemnează nimic în afara observației: „înfloreşte catalpa, incident Calimach“. Este vorba de arborele de sub ferestrele odăii sale, din care este scuturat motănelul casei, readus cu greu la sol de parşivul *bomme de peine* Niculaie, acolitul cumnatei Florica. Ea o târăşte pe Marica la Biserica Albă, unde depun coroane mortuare, atât pentru I.L., cât şi pentru nefericitul Luchi. Un gest ostentativ; ca şi altele, tot mai dese din ziua întocmirii testamentului.

în pofida resentimentelor trezite de pomenirea defuncților, pomenire aranjată cu pompă de vitrega Tuşchi, Mateiu rememorează vara petrecută cu toți Caragialii în Wilmersdorf, cea mai fastă vară a tinereții lui. Vara hanovrienei, Gertrudei, încântătoarei Fernande... „Când au trecut douăzeci şi cinci de ani?“

Peste exact o lună, pe 22 iulie, celebrează sub aparențele maturității primirea ordinului imperial *Sainte-Anne*; iar data de 22 august vine să-i amintească ziua în care a ridicat pro- pria-i flamură deasupra conacului de la Fundulea. Zi de mândrie - „deşi am abandonat deocamdată ideea de a face din Sionu o reşedință. Voi relua totul la clarificarea lucrurilor".

Această decizie are ca rațiune faptul că spezele calculate pentru construirea unor anexe şi instalații ar fi ruinătoare, „lasă că tot ce aş clădi i-ar reveni şi Florichii, proprietatea fiind în indiviziune. Nu văd de ce i-aş da peşcheş". în plus, anotimpul ploilor izolează aşezarea, drumurile desfundându-se complet. „Rămâi îngropat acolo, nu poți nici măcar ieşi afară din casă." Din programul său de gentilom la țară păstrează activ numai capitolul *plantations.* Se gândeşte la un soi de grădină seniorială, cu totul aparte. Caută locul potrivit şi hotărăşte să-şi concentreze efortul asupra vechiului parc sălbăticit al Sionilor. „Trebuie să tai, să înlocuiesc. Având nevoie de un plan detaliat, amân startul operațiunilor. Urmează documentare."

întors în Bucureşti, atenția îi e atrasă însă de o subită mişcare politică: Maniu se decide să iasă din cetatea Bădăcinului şi să ia în propriile mâini cârmuirea țării, dându-l deoparte pe Voevod. îl păstrează la Interne pe Mihalache, penibilul

propovăduitor al democrației țărăneşti, dar îl aduce pe Titulescu la Externe, reîncălzind interesul lui Mateiu pentru „calea diplomației".

Deocamdată eunucul de la San Remo este ocupat cu organizarea celei de-a treia Conferințe balcanice, încheiată cu semnarea unui pact de neagresiune între Albania, Grecia, Iugoslavia, Turcia şi România. Cerc în jurul Bulgariei. Şi semn că nu se vor ataca între ei. Că-şi vor folosi resursele pentru bunăstarea civică. Aiurea, toți subscrişii se înarmează de zor. Guvernul lui Carol alocă şi el un miliard şi jumătate pentru înzestrarea Oştirii de Uscat, Diviziei Aeriene şi Forței Maritime; trăsnitul Coandă este însărcinat să facă planuri pentru fabricarea aeroplanelor, carelor blindate, tunurilor navale. Henri se declară gata să facă un arsenal din toată România.

în context, are loc explozia depozitului de muniții din fortul numărul 18 Chiajna, care umple de fum nord-vestul capitalei până în zona Cotrocenilor. Sute de mahalagii speriați se retrag spre lacul Morii. Tulumbagii veniți din toate părțile n-au ce face, aşteaptă detonația ultimului obuz.

Mateiu nu vede zarva, era la moşie, supraveghind culesul şi dijmuitul porumbului. Este deranjat aici doar de două evenimente: „cutremurul cu oscilații circulare din 26 septembrie" şi „invazia musculițelor galbene" de la mijlocul lui octombrie. Fosta îngrijitoare a maicii Marioara are acum grija lui; babuşca îi găteşte, îi face focul, îi spală aşternuturile.

Când se întoarce în Bucureşti, se declarase divorțul între Carol şi Elena din Florența, fusese mistuit de incendiu Foişorul Peleşului şi se stabiliseră relații diplomatice între România şi Ordinul de Malta. Sărbătorindu-şi în noiembrie ziua onomastică, Mateiu îşi reaminteşte cu fermitate: „Aera nova, consolidarea sistemului. Regenerare prin amputare!".

De amputat nu amputează prea multe, răreşte puțin boema şi stinge lampa curând după cină. Iar dimineții le porneşte în sănătoase drumeții de trotuar. într-una din zile vizitează expoziția filatelică de la Fundația Academiei, dominată de «a treia colecție ca valoare din lume», cea a regelui, mândru posesor de mărci. De fapt aici îşi dăduse întâlnire cu Gambara, întors iarăşi de la Berlin. Petrece un ceas cu inginerul, care-i înfățişează starea politică nemțească - bătrânul *Generalfeldmarschall* Hindenburg şi cancelarul von Papen cedează teren în fața vigurosului Hitler, câştigătorul a treisprezece milioane de voturi la alegerile pentru Reichstag. Pare a fi începutul unei juste treziri. Iese din corzi măreața Germanie? Gambara era sigur de asta.

înaintea Crăciunului, mai face un drum de o zi la Sionu pentru completarea proviziilor hibernale şi sacrificarea gâş- tei cuvenite lui Lebrun. I-o dăruie acestuia, gata jumulită, pe 24 decembrie, pe 28 aniversând împreună trei ani de la cooptarea în legiunea Onoarei.

A doua zi marchează şi nouăsprezece ani de la învestirea cu Bărbăție şi Credință, meditând asupra distincțiilor acroşate până acum. Este încredințat că le va putea mări cât de curând numărul. De vreo lună se gândeşte tot mai mult la malteza Cruce a Sfântului Ioan. Pune pe hârtie chiar un mic excurs: „Când cavalerii plecau en caravane spre Ierusalim, purtau peste armură un vestmânt scurt de culoare roşie pe cari era cusută crucea albă cu patru ramuri şi opt vârfuri". De câte ori nu s-a închipuit cu acea purpură cruciată pe umeri!

„Cam din veacul al şaptesprezecilea, ca să se ştie că aparțin Ordinului, ei purtau crucea, nu cea mare şi de pânză, ci una mică, de aur şi smalț alb, cu adaosul a patru flori de crin heraldic. Ceea ce alcătuieşte o prea frumoasă decorație, în această cruciuliță a stat mântuirea Ordinului, cari la clasa regulată de cavaleri-călugări a adăugat o alta, laică, de diferite grade, neavând comun cu profeşii decât portul frumoaselor însemne, la cari s-a adăugat şi o nu mai puțin frumoasă uniformă cu mantă." Mult merită să lucrezi pentru aşa ceva! *Cave, age, tace.*

.

Cave, age, tace-fereşte-te, lucrează, taci. Sub semnul acestui comandament pune Mateiu anul care începe. încadrează cele trei cuvinte pe eşarfa blazonului desenat în capul Agendei 1933- După care dezvoltă, ca într-un poem: „Cave, age, tace. Evaziune, emancipare, excluzivism. Morgă. Energie, tărie. Calm, răceală glacială. Reflecție. Eleganță. Stil".

Magicul *memento* se impune de-acum încolo ca moto al vieții sale. Construieşte o emblemă anume pentru el şi o introduce în armele-i personale sub coroana comtală, alături de vechea inscripție *Mathieu Jean Caragiale, comte de Karabey*. E un arc peste timp: „Acum, în pragul unei jumătăți de secol de existență, am redevenit, cu experiența acumulată, cel de acum trei decenii. Nimic n-a putut îmblânzi pe obstinatul pe cari circumstanțele l-au refulat în mine, fără să reuşească să-l doboare".

Vegetează puțin după revelionul extenuant pus în scenă de Margot la Maison d'Art, întâlnindu-se doar cu insistentul Cezar, pentru a-i asculta un capitol din romanul Apostol. îi face o vizită şi lui

Aristide Blank, felicitându-l la împlinirea a cincizeci de ani, vârstă la care bancherul se află în plină confruntare cu alți doi potentați din camarila regală, Auşnit şi Malaxa.

La mijlocul lunii notează schimbarea Cabinetului Maniu cu Cabinetul Vaida, în urma demisiei ursuzului bădăcinean; din fericire, în noul guvern este menținut Titulescu la Externe, nu şi pitorescul țărănoi Mihalache. Apoi, pe 20 ianuarie: „Cabinet Hitler în Germania, von Hindenburg îl numeşte kanzler al Reichului pe kommandant-ul național-socialiştilor; uriaşă manifestație de bucurie în Potsdamer Platz. Aflu amănunte de la madame Rendisch, înapoiată ieri; colosale poveşti cu Mița Biciclista - aceasta ar fi fost de față la momentul morții lui Take, acum zece ani, stând în acelaşi hotel, cameră la cameră. Ea l-ar fi sufocat, nu stridiile".

Nu zăboveşte prea mult asupra evenimentelor şi bârfelor, fiind absorbit de momentul sosirii în Bucureşti a primului împuternicit diplomatic al Ordinului de Malta. Discută cu Uhrynowsky, prezent la depunerea scrisorilor de acreditare, trăgând concluzii descurajatoare: „Cred că rău a făcut domnul conte de Pierredon când, uitând de circulara lui Talleyrand: et surtout pas de zele, a avut baroca idee de a înființa în România o legație a Ordinului al cărui titular este chiar domnia sa“. Cu toate astea rămâne atent la gesturile maltezului, depozitarul prea frumoaselor Cruci ale Sfântului Ioan.

Dar în gerosul februarie politica dâmboviţeană este agitată de alte chestiuni, cea mai gravă fiind problema insolvabilităţii; guvernul naţional-ţărăniştilor este iar pe punctul de a declara ţara falită. în ultimul moment, Acordul de la Geneva aduce soluţia reeşalonării datoriei externe, sub condiţia scăderii lefurilor cu zece procente şi a concedierii unui sfert din slujbaşi.

Scârbit de aceste jalnice măsuri care îi îndepărtau şi mai mult şansele de a fi beneficiarul unei slujbe a statului, Mateiu îşi limitează eforturile, participând doar la evenimente pur mondene: o audiţie Bach-Scarlatti-Händel în palatul Nababului, la invitaţia sclipitorului Theophil, o întrunire a Comitetului Asociaţiei Muzicale găzduită de Marica şi Florica în casa lor şi un sobor al Grupului Doamnelor în memoria teozoafei Bucura Dumbravă, scumpa lor Fany.

La câteva zile după soborul cucoanelor, se vede implicat într-o daraverâ de care aproape uitase: furtul întâmplat acum un an şi jumătate la Sionu. în urma unui denunţ, parchetul Ilfov făcuse percheziţie într-o casă de pe strada Maşina de pâine şi găsise două din lucrurile trecute de el în lista celor furate din conac: *une nappe blanche damassâe et un cbâle de cachemire.* Sunt priponiţi doi ţigani, tată şi fiică, deşi aceştia susţin că le-au cumpărat din talcioc. Bineînţeles, n-au nicio crezare.

Puţin după confruntarea cu cei doi găinari se declanşează marele scandal al «afacerii Skoda», la trei ani de la semnarea contractului pentru armament. în urma unui telefon anonim, Finanţele fac o percheziţie la reprezentanţa firmei, unde găsesc o listă cu numele oficialităţilor mituite pentru a favoriza tranzacţiile. împuternicitul cehilor este arestat, generalul Popescu se sinucide.

Ignorând efracţia ţigănească şi tapajul pe care-l fac ziarele pe tema corupţiei ostăşeşti, Mateiu vede în aceste zile câţiva literaţi. Şuetele se învârt în jurul cărţilor nou-apărute: Itinerar sentimental a „ucigaşului" Perp şi Patul lui Procust, scoasă de amantul actriţei Caler, fumurosul Camil. Mai sunt forfecate noua revistă a lui Rebreanu, România literară, şi proaspăta lege privind Fundaţiile Regale. Lumea scriitoricească bolborosea ca mustul în hârdău, pişcă pe limbă. Numai că nu ăsta e meşteşugul vinului de Champagne.

întâlnit la Hotel Helveţia, amicul Lebrun îi dă vestea acordării Legiunii, avec rosette, principelui Bibescu, pentru zborul peste continentul african. Continent din care, pe 18 martie, vine ştirea morţii cutezătorului Luigi Amedeo de Savoia, *Duca dcgli Abruzzi.* Acesta se stinge la şaizeci de ani pe terasa de ceramică şi ivoriu din mijlocul uriaşei sale proprietăţi somaleze, fiind înmormântat în jeluirea a trei mii de băştinaşi oblăduiţi de prinţesa neagră Faduma. Cu care, în cele din urmă, formase o pereche regală.

Mateiu e afectat - urmărise cu empatie viaţa fostului nepot al regelui Italiei, fostului amiral al Flotei Adriaticii; fostului căţărător pe Mont Blanc în Alpi, pe Ruwenzori în Africa, pe Saint Elias în Alaska, pe Karakorum în Asia; fostului explorator al ţinuturilor extreme, precum tropicala depresiune a Eritreei, unde e aproape răpus de malarie, sau îngheţatului Pol al Nordului, unde-şi lasă două degete topite de ger; şi, în fine, fostului potenţial înlocuitor al nevolnicului Ferdinando pe tronul României. Situaţie care i-ar fi anulat, desigur, toate aventurile. Dar cine dă împărăţia lumii pe mârţoaga unui regat?

Reîntorcându-se la masa de lucru, Mateiu continuă să dezvolte noua proză, scriind în fiecare zi până la prânz. Serile nu ratează mondenităţile de primăvară, surprinzându-l înflăcărarea pe care o are la vederea cochetei muziciene Eliza Băicoianu, femeie divorţată, bine coaptă, „întreţinută de un oarecare Bartolo". îi amintea cumva de salonarda Zimcutza, de sportsmena Constantinovicz, de libertina Cecile. Trei pofte într-una singură.

Pe 12 martie, aflându-se în pinacoteca Observatorului Urseanu, Eliza îl invită la serata oferită de Societatea Anglo- Română; merge şi ascultă alături de ea *The Surprise* de Haydn, iar două zile mai târziu iau ceaiul împreună. „Era fermecătoare cu toaleta ei princiară şi vocea ei de alto. O Hortense mai apropiată, mai caldă. Tensiunea la culcare l6.“

îşi aniversează peste două săptămâni ziua naşterii, rememorând: *Evasion, emancipation, eclipse. Exclusivisme. Repli,*

retrăite, refoulement. Dar şi „afacerile sunt afaceri'[1], după vânzarea altei cantităţi de marmură a bănăţeanului cunoscut la cumnatul Pierre. Convinsese o serie de babete să-şi dureze cripte din piatră de Ruşchiţa - cavoul rozaliu intra în bonton.

Consideră că traversează o perioadă de inspiraţie, de noroc şi înseninare. Pe 7 aprilie o întâlneşte din nou pe Eliza, de data aceasta la poalele celor cincizeci de metri ai blockhaus-ului Telefoanelor. „Minunată zi, aveam ghete şi mănuşi nou-nouţe. Splendid asfinţit la chaussee, Bufetul deschisese deja grădina din faţă."

în săptămâna următoare apare Gândirea cu ultimul fragment din Sub pecetea tainei. „Şi peste toată acea pâclă roşie se lăsă grea o perdea neagră." încheiase încă o carte. *Maintenant, ou?*

ÂElise. Mateiu e obsedat de înfloritoarea doamnă Băicoianu, pe care o vede pe 21 aprilie lângă Bartolo al ei; asistau la filmul de groază Trenul fantomă cu Tony Bulandra. La ieşire i se păru că diva îi zâmbeşte. Aşa că a doua zi îi trimite, „cu toate urările de fericire, douăzeci de garoafe de grădină roşu închis, splendide".

înamorarea îi dă o bună stare sufletească. „Iată, reforma vieţei mele a fost aplicată cu stricteţe şi a dat rezultate bune. Perseverer renforyant. Dacă aş putea să-mi păstrez superioritatea, neconsimţind decât la anumite sacrificii! Totul depinde de metodă. De la froideur glaciale, mais sans indifference."

La patru zile după ce i-a trimis garoafele, este frământat de imaginea Elizei alături de „legătura ei dezgustătoare". Simte că dorinţa de a o vedea s-a diminuat. „Mă ispiteşte grozav să-mi bat joc de ea, cum am făcut până la urmă cu poloneza lui Bogdan-Piteşti. Nu pot preciza dacă după film a fost nepoliticoasă sau am acţionat eu cu prea mult zel." Iar la sfârşitul lunii notează: „Noroc că n-am mai întâlnit-o pe Elise. Chiar trebuie să evit acest lucru, atât pentru a nu întârzia răcirea, cât şi din motive de economie. La ce bun să mă las prins? E aşa grăbită, neoprindu-se niciodată spre a-mi spune o vorbă măcar. Intenţia mea este să mă retrag atent. Acum ei îi revine să facă primul pas. La 15 mai cântă la Mânu, acolo voi avea de dovedit cât sunt de rafinat".

Până la recitalul Elizei, lucruri deloc acaparante se petrec în viaţa publică: prim-ministrul Vaida primeşte din mâinile dezabuzatului Maniu preşedinţia partidului; deputatul Codreanu inaugurează Casa Verde ca sediu al Legiunii şi editează Cărticica şefului de cuib; tâlharul Crişu evadează spectaculos din sala tribunalului de Ilfov; marele voievod Mihăiţă o vizitează pe maică-sa la Florenţa; publicistul Lăzurică înfiinţează Asociaţia ţiganilor lăutari; sleitul Goga îşi adună opera din ultimii cincisprezece ani, adică discursurile parlamentare; „yankeul" Comarnescu, întors pe Dâmboviţa, scoate Homo Americanus; francmasonului Sadoveanu îi apare Creanga de aur. Iar marele premiu al Scriitorilor pică bizar în poalele popii Galaction.

Acestea fiind fuduliile vremii, fumuri, chiţibuşuri, năluciri, Mateiu încearcă şi el ceva eroic: se zbate să scape de tulburările erotice. Pentru că femeiuşcă Băicoianu nu-i răspunde adecvat, are deodată revelaţia defectelor ei: „îngrăşare, sărăcie, ineleganţă". Dacă ar lăsa totul baltă, n-ar proceda oare mai bine? „Iată, cincisprezece zile de meditaţie au readus-o pe Elise la proporţiile unei femei accesibile şi pasiunea mea la o elementară dorinţă de posesiune. Ce să găseşti în femeie altceva decât mofturile şi căldurile unei iepuroaice? Binecuvântată împrejurarea de a nu ne întâlni. în loc să mă aprindă, asta m-a răcit. Mâine, la audiţie, să fac aşa fel încât să nu fiu în raza unui contact cu ea, făcându-mi totuşi remarcată prezenţa."

La 15 mai, acţionează după planul stabilit: o vede pe Eliza la concertul din boiereasca aşezare a generalului Mânu de pe Victoriei şi o evită. „Schimb de salutări, al meu rece, al ei stânjenit. M-am prefăcut interesat de lesbienele Simchy şi Mendel, spre stupefacţia lui Pilidis. Consider prin asta că sunt pe punctul de a mă realiza, nicicând n-am fost atât de impasibil, de lucid. în fine, aplic vechile mele metode radicale. Trebuie să fiu mai dur şi în afaceri. Les affaires sont Ies affaires. După speculaţiunile cu marmură, nicio altă tranzacţie, sezonul fiind ratat. Nenorocitul de Vlădoianu s-a dat la fund, vrea să se însoare, cred că sapă la un filon colosal. Alde Boroş, Balş et comp. se plâng că le-a încălcat teritoriul,

că a trecut pe slute preţioase. M-am săturat de atâta chase et chasse."

„Urmărire şi vânătoare[1]' - ce atâta zbucium? Mateiu pare a deveni omul aşezat, ataşat căminului său: ascultă radioul cu Marica, îi detaliază iar şi iar călătoria la San Remo şi observă prin geamul salonului cum înfloresc, pe rând, liliacul, castanii, catalpa. Arată a fi uitat mica rătăcire amoroasă de primăvară.

Apoi, la nici o săptămână de la reintroducerea metodelor radicale, o întâlneşte pe Eliza; cocheta nu-i răspunde la salut! încearcă să nu fie afectat, dar află a doua zi că aceasta pleacă spre mare cu Trenul Albastru de la ora 4. însoţeşte cu gândul convoiul tras de uriaşa locomotivă Pacific până la Constanţa, unde garnitura trebuia să ajungă după trei ore şi un sfert. Trăieşte tot acest interval ca şi cum ar fi fost în vagon cu ea. Mut şi invizibil.

Imediat, apoi: „Forte depression nerveuse, starea mea sufletească este probabil aceea a oamenilor ce-şi văd sfârşitul. Zilele trec atât de repede şi atât de goale! Ce călău pripit e timpul". Se gândeşte că deja se împlinesc zece ani de la căsătorie, douăzeci de la debut şi treizeci de la prima plimbare în Tiergarten-ul berlinez. „Ah, dacă aş fi ştiut..."

Are în faţă o vară chinuitoare. „De unde această lipsă de iniţiativă şi dinamism? cum se împacă ea cu toate celelalte calităţi ale mele? cu toată superioritatea pe cari nimeni nu poate să mi-o tăgăduiască?" Hotărăşte să se autoflageleze: „suppression the", după care lasă şi tutunul. îşi duce chiar la anticar preţioasa tabacheră orientală din care priza. Tensiunea arterială coboară spre normal.

Pe 17 august o vede însă pe Eliza în dreptul Universităţii, uşor bronzată; are curajul s-o oprească - „era ora 11,25". Nu era supărată pe el! Ciripeala vampei, suavă şi oarecum galeşă, îl remontează. Uitând totul, reia cu perseverenţă asaltul: la 14 septembrie îi duce o cutie cu bomboane; pe 16, auzind că ar fi alunecat pe scările Ateneului, o sută de garoafe roşii; pe 18, altă cutie cu bomboane.

Nesimţindu-se în formă pentru atacul final, face un drum la Sionu unde hotărăşte să suprime şi cafeaua. întors, îi mai

$

duce Elizei o sută de garoafe, „en presque totalite rouges". „Slăbiciunea pentru ea mă cuprinde iarăşi, dar mi-am redobândit întreaga superioritate. Depresiunile, ca şi forma morbidă a pasiunii mele pentru Lise se datorau consumului de cafea şi abuzului de vin."

în această toamnă, slăbiciuni sentimentale se manifestă şi la persoane sus-puse. Spre sfârşitul lui septembrie prinţul Nicky, venit la Peleş pentru semicentenarul castelului, îi reproşează fratelui refuzul de a o accepta pe iubita sa Dolette între Hohenzollerni. Prinţul se afla în postura lui Carol însuşi din 1918, când o luase cu acte pe moldoveanca Zizi. De ambele părţi se dau drumul vorbelor tari - pe estrada oficială a paradei se aud înjurături neaoşe. Furios, mezinul regal părăseşte ţara şi nu-şi felicită frăţânul peste două săptămâni, când acesta împlineşte patruzeci de ani.

Monarhul îi ignoră aroganţa, având de tranşat propria afacere politico-amoroasă: escaladând toate îngăduinţele, ziarul legionar Calendarul o ataca virulent pe Duduia, privită ca fiind matca rea a camarilei. Cum guvernul naţional-ţără- nistului Vaida nu se arată indignat, îi curmă zilele şi-l numeşte prim-ministru pe liberalul Duca, dându-i misiunea de a scoate din joc Garda de Fier până la viitoarele alegeri.

Noul cabinet îşi începe treaba la mijlocul Iui noiembrie, în condiţii nu din cele mai prielnice, Germania părăsind Liga Naţiunilor cu gânduri explicit belicoase. Şi fiindcă Reichul era tutorele Mişcării lui Codreanu, pentru a îndulci situaţia, guvernul dispune măsuri urgente de favorizare a comerţului nemţesc; pivotul operaţiunii era legaţia de la Berlin, printre ataşaţii căreia figura şi sclipitorul stâlp de cafenea Petrică Ţuţeajf Sprijinit de bursierul Cioran, mai puţin limbut de felul lui, dar bun conspirator. Ăştia doi „nemţi" puneau ţara la cale într-un Kaffeehaus din Griinewald. Se distrau bine.

Cafeneaua e locul în care se desfăşoară şi Mateiu, după două săptămâni petrecute în regim sobru la Sionu. încheiase dijmuitul porumbului, vânduse, încasase. Era timpul să se aşeze, relaxat, la masa de taclale. „Iată, mi-am recăpătat marile mele calităţi, tăria de voinţă, agerimea, răbdarea. Şi, mai ales, caracterul nealterat, chintesenţă de impasibilitate şi de rezervă."

Adăugând în nota raţiunii, recuperată şi ea: „M-am prăjit zdravăn în afacerea cu Elise Baîcoiano. Cutii de bomboane peste cutii, cele mai frumoase garoafe din Italia, doisprezece lei bucata. Bilanţ: una-mie-şase-sute-nouăzeci-şi-trei de lei pierdere! Alegerea mea a căzut asupra unei femei de lume, nici laie, nici bălaie, săracă, lipsită de eleganţă şi divă păguboasă. N-a schiţat niciodată cel mai mic gest de mulţumire pentru atenţiile mele repetate. Să nu mă retrag ar însemna din partea mea lipsă de demnitate".

Da. „Dar dacă lovitura este mai uşor de dat decât îmi închipui? A renunţa cu desăvârşire la graţiile Lisei n-ar fi mai degrabă dovadă de slăbiciune decât de forţă? Ei bine, nu trebuie s-o las să mă uite. Să joc strâns, s-o dobândesc ieftin şi să mă domolesc primul. Să n-o mai ating apoi niciodată, cum am făcut cu Fou-Fou."

După o noapte de graţie, decizia e luată: „Instinctul îmi spune să nu-mi mai pese de această femeie, să o evit şi să o uit. Aceştia sunt zorii renaşterii mele. Aera nova". Se urcă într-o birjă şi merge la Şosea. „Magnifique journee. Splendide crepuscule. Petrec singur la Bufet. Unul din cele mai bune ceasuri de singurătate ale vieţei mele." A doua zi îl pune pe Niculaie să-i caute un vehicul şi pleacă la Sionu, pentru a profita de ultima parte a unei toamne neaşteptat de blânde. Premiu pentru recuperare.

Recupere. întors de la ţară în preajma zilei onomastice, se simte pregătit să publice în volum Sub pecetea tainei. Merge la Fundaţia lui Carol şi face propunerea; se înţelege imediat cu directorul, descendent al vechii familii voievodale a Rosetteştilor, aristocrat şi mason. Acesta tipărise de curând Maitreyi, cartea „hindusului" Eliade, colaborator la Cuvântul, oficiosul „arhanghelilor".

în paginile sus-numitei gazete, Căpitanul Zelea publică la 4 decembrie numele principalilor prigonitori ai Mişcării, în frunte cu prim-ministrul Duca. Răspunsul nu întârzie: la o săptămână, guvernul dizolvă Garda de Fier şi arestează zece mii de simpatizanţi, trei dintre aceştia fiind împuşcaţi.

Pe margine, mai provincial, se joacă şi alte piesete politice: munteanul Mihalache îi dă brânci ardeleanului Vaida din scaunul de preşedinte al naţional-ţărăniştilor; la Iaşi, profesorul Cuza atacă la baionetă hasidismul moldav; în Banat, rezervistul Fabricius se pune fruncea germanilor, avându-l Gauleiter pe şvabul Karl von Muler. Capitala avea însă prima scenă.

Mateiu sărbătoreşte în familie Crăciunul, îşi aniversează bareta Legiunii de onoare, iar pe 29

decembrie, când se împlinesc douăzeci de ani de la medalierea pentru Bărbăţie şi Credinţă, notează: „Ora 21,55 - asasinarea lui Duca; insomnie, vin fiert. Ascult Radio-ul“. Astfel află împrejurarea faptei: un militant al Căpitanului, studentul Nicuşor, îl împuşcase în gara Sinaia pe premier în mijlocul oficialităţilor invitate la Peleş. Cinci gloanţe de revolver în ceafă puneau capăt guvernării de o lună şi jumătate a ambiţiosului liberal din Măldăreşti.

«îndată după atentat, s-a telefonat suveranului la Foişor. Acesta ar fi vrut cadavrul expediat pe loc la Bucureşti, dar a admis să fie aşezat provizoriu într-o săliţă lângă odăile servitorilor, pe o canapea scurtă, picioarele de la genunchi şi craniul zdrobit atârnând în afară. Carol nici nu s-a dus să-l vadă.» Abia după revelionul sinaioţilor, sacrificatul Duca este pus pe tren şi predat popimii la Bellu.

Foarte repede, pe 2 ianuarie, se încropesc uzualele funeralii pentru cel care declarase despre monarhul său, cu doar trei ani şi jumătate în urmă: «Mai bine îmi dau mâna dreaptă decât să colaborez cu acest aventurier». Colaborase, şi-acum îşi dădea nu doar mâna, ci întreg trupul groparului-şef Miron Cristea, hârleţul lui Dumnezeu.

în aceeaşi zi se trece la întemniţarea complicilor lui Nicuşor, „nicadorii", care se predau cu mândrie; sunt popriţi de asemenea şefii Mişcării şi „autorii morali[11], printre care cugetătorul Nae Ionescu. Peste noapte, regele anunţă şi numele viitorului prim-ministru: Guţă Tătărescu. Dezinvolt, Carol nu mai aşteaptă alegerea statutară a noului preşedinte al partidului liberalilor - funcţie care va fi ocupată infructuos de blajinul Dinu Brătianu, al doilea fiu al Vizirului, zămislit între Sfinxul Ionel şi Jupânul Vintilă.

în ce-l priveşte, Mateiu ocultează acest agitat început de an în rutina sa binefăcătoare; imediat după balul de revelion repetă gestul devenit ritual: îşi desenează în capul agendei pentru 1934 blazonul propriu, pe care instalase durabil deviza *Cave, age, tace* şi grupajul nobilitar *MJC.* De Sfântul Ion, privind zăpada ce se rupe de pe crengile catalpei din faţa ferestrei, notează în pofida onomasticii lui I.L.: „La data când scriu acestea, sunt zece ani şi şapte luni fără opt zile de când mă aflu în stare seniorială".

Depăşise dezmoştenirile - cea mare, din averea Momoloaiei, cea mică, din cota mătuşii Lenei. Fructificase un pont, se căpătuise. Reuşise prin el însuşi, *borribile dicta,* să devină moşier de Fundulea. Faţă de cât însumase în această poziţie, deceniul consumat îi arăta că ambiţia sa de gentilom rural se cuvine a fi reconsiderată. Mai bine spus, înfăptuită cu alte priorităţi.

Ideea concretă îi vine parcurgând lucrarea lui Georges Gromort *Une etude sur l'art des jardins.* După lectură, hotărăşte ca până la reabilitarea şi extinderea conacului să pună mai întâi bazele unui elaborat domeniu verde; să înzestreze proprietatea cu o adevărată „grădină a Sionului". Pentru el şi-urmaşi.

Asta-l face să reflecteze la posibila stingere a stirpei lui, stirpea Karabetzilor. „Un fiu? n-am vrut să-mi iau în faţa lui Dumnezeu răspunderea. Acum e prea târziu." Totuşi, cercetând genealogia ducelui de Tremoîlle, patricianul unui castel din Bretagne, descoperă că străbunicul acestuia, însurat la şaptezeci de ani, a avut un moştenitor. „Şi m-am gândit că asta s-ar putea să mi se întâmple şi mie." De ce nu? Marica şi Florica n-or fi matusalemice.

„M-am aplecat în ultimul timp asupra matrimoniului, dragă Rudolf. Asupra rostului său pe lume. Ştiu că eşti un om sceptic în privinţa femeilor, ca şi mine. Experienţa mi-a arătat că le place să le serveşti sau de chaperon sau de armăsar. Şi în amândouă cazurile să le fii cassier pentru cheltuiala zilnică. Trăsuri, auto-uri, ciocolată, flori, muzee. C'est navrant! în amor, o singură persoană m-a dezis: nobila Fernande de Bondy. Cum într-o seară n-aveam schimbat, s-a oferit ea să plătească. Se înţelege că am refuzat. Era una, Genevieve, amica Gertrudei, ţi-am spus de ele, aşa de stricătoare încât pentru ca să mă încarce la socoteală cu cinci pfenigi comanda o franzelă şi o dădea la vrăbii. Eu nu sunt omul mesquin, aceasta însă mă indigna. Deci, ce e femeia dacă nu o cheltuială? Care atrage altă cheltuială — s-ar putea să nu-ţi ajungă o moşie pentru a creşte un copil. Mă voi gândi bine la asta. Din ce-mi spui, Rolande a ta probabil să fie o femeie căreia-i place să jouisseze intens, dar nu poate fi o sursă financiară. Ceea ce e essenţialul. Dacă te conjugi cu ea, dacă naşte, vous etes cuits; de-acasă ce-ai putea primi? maximum zece mii francs, par an. Ei, asta e prea puţin la Viena. în definitiv, de ce să-ţi abimezi viaţa într-o semi-mizerie şi să nu ai şi tu un castelaş, cu ecurie chiar. Să piaffezi la Schonbrunn sau Belvedere! Nu sunt atâţia cari operează aşa şi fac din viaţă un vis voluptuos? Adevărata filozofie asta e, banul. Idealul e să fii bogat. Numai că bogăţia e odrasla coltului norocos. "

Astfel stând situaţia, Mateiu comunică boierului Rosetti de la Fundaţii intenţia de a-i aduce imediat Sub pecetea tainei. Cum tipărirea se hotărâse, pe 19 ianuarie semnează contractul; primeşte pe loc zece mii de lei din drepturile sale, stabilite la douăzeci de procente din valoarea fiecărui exemplar vândut, «autorul obligându-se să predea romanul până la 25 mai, iar editura să tipărească volumul în trei mii de exemplare».

Pentru a respecta înţelegerea, întrerupe celelalte preocupări, nu răspunde chemării văduvei Alexandrina la comemo- raţia naşterii lui Ion Luca, se retrage chiar şi din Asociaţia muzicală. Spre uimirea lui însă, constată că lucrul pe pagină nu-i mai produce mulţumirea de altădată: frazele sunt doar cuvinte, cuvintele doar litere, literele dâre de cerneală - nici două călimări. Pagini uscate.

Zilele iernii trec greu, urâcioase. Când vine 25 martie scrie: „A patruzeci-şi-noua aniversare e posomorâtă, traversez o teribilă criză morală; în amurg, izolat la mine, îmi judec trecutul. Şi mă întreb la ce mi-a slujit inteligenţa mea". Căzut în depresie, observând că scrisul nu-i mai asigură confortul minţii şi satisfacţia sufletească, ştie că are nevoie de o terapie nouă. *Reforme definitive de ma vie!* clamează exasperat. „Evasion, emancipation, exclusivisme. Economie, epargne, energie."

Pentru a-şi limpezi gândurile, de-a doua zi chiar reia obiceiul preumblărilor solitare, indiferente la fojgăiala citadină. «Contrastul între acest om ciudat şi restul trecătorilor era aşa de izbitor, încât te gândeai pe dată la un boier scăpătat, inadaptabil, la unul din acei aristocraţi care înfruntă mucegaiul anilor. Totuşi omul era prea rigid în protocolul mersului său ca să fie un aristocrat pursânge. Nu puteai să nu te gândeşti la unul din acei servitori bătrâni de mare aristocraţie, ei înşişi cu arbore genealogic, dovedind puritatea vocaţiei lor ancilare.» Observaţia acră a unui serv plebeian, *de cathedra.*

întors din promenadă, pe 29 martie spre seară simte un „foarte puternic cutremur, în hali totul

saltă, se clatină. Marica strigă, se prinde de mine, mă trage afară". Pentru câteva zeci de minute vor sta umăr la umăr dincolo de zidăria zdruncinată a casei, pe trotuarul marchizului de Flers. Apoi lucrurile înțepenesc, reintră în normal. Marea cucoană Sion redevine şi ea bățoasă. Pământul ăsta şi boieria neaoşă au rareori clipe de slăbiciune.

Față de Mateiu, Marica manifesta mai degrabă apatie decât răceală. Cu condiția ca el să rezolve trebile moşiei, îi tolerează experimentele senioriale de la Funclulea, dezaprobând însă orice cheltuială pentru renovarea casei natale. E o nerozie să investeşti la bătrânețe într-un lucru pe care nu-l poți lua cu tine. Se pare că Sfântul Petru nu-ți lasă nici şireturile dincolo, e omul dracului.

De aceea Marica îşi lasă în paragină conacul, pe care-l vizitează din ce în ce mai rar. Nici în oraş nu mai iese ca altădată, mărginindu-se a merge la slujbele duminicale de la biserica Sfântul Silvestru, la întrunirile Grupului Doamnelor şi la madam Jeanne, croitoreasa unde-şi potriveşte dantelăriile şi scrobelile. Problemele ei sunt legate de apariția şoarecilor în cămară şi a prafului pe miniaturile de porcelan din vitrinele salonului, colecționate încă de pe vremea lui Claymoor.

Aproape jumătate dintre acestea sunt ciuntite la seism. Nu i se putea întâmpla mai mare nenorocire. Dezastruos sfârşit de martie.

Luna aprilie este luna procesului celor acuzaţi de atacul asupra martirului Duca. Sunt aduşi în faţa Consiliului de Război patruzeci de legionari. Primesc condamnări doar cei trei care au comis nemijlocit isprava, Caranica, Nicuşor şi Belimace, restul obţinând achitarea. Reconstituirea asasinatului, rechizitoriul şi pledoariile ţin aproape singure prima pagină a ziarelor.

Pentru Mateiu, în aprilie înfloreşte liliacul din poartă, urmat de castan. într-o noapte de insomnie definitivează studiul mai vechi privind heraldica românească, atrăgând atenţia asupra faptului că atât armele, cât şi culorile a două importante case, Brâncoveanu şi Bibescu, sunt identice: „d'azur au chevron d'argent, alias or, accompagne en pointe d'une etoile de six rais du meme...".

înainte de sărbătoarea Paştelui este invitat la Sibiu de Halmaghy. Nu-l putea refuza pe grof, fie şi numai din pricina flerului acestuia pentru investiţii norocoase; de data asta mizase pe *szalonna* ardelenească. Nu stă decât trei zile, după care se aşază la Sionu până la sfârşitul lunii iulie. Aniversează aici douăzeci de ani de la primirea Sfintei Ana, meditând sub flamura *or et vert* la arsenalul divinelor medalii. „în această direcţie norocul nu mi-a fost propice: în afară de minunatul ordin al Rusiei, celelalte, Bene Merenti, Bărbăţie şi Credinţă preţuiau prea puţin. în 1912 m-aş fi mulţumit cu micuţa cruciuliţă a Sfântului-Stanislas, în 1914 aveam distincţia ţarilor. Dacă mi s-ar fi întâmplat acelaşi lucru cu Trandafirul Alb al lui Tanner, Coroana României, Christul lui Brederode sau Steaua Polară, ale căror cravate le-am scăpat pe rând?"

Revenit în Bucureşti, află despre epurarea batalioanelor lui Rohm în Germania, apoi, la începutul lui august, citeşte pe manşeta ziarelor: «Hitler, cancelar cu puteri depline; Berlinul sărbătoreşte pe străzi». Poate aşa se nasc dinastiile, nici Napoleon nu era cine ştie ce os domnesc. Iar Berlinul e un adevărat leagăn imperial.

în urmă cu douăzeci şi şapte de ani, pe vremea asta, îşi încheia şederea de trei luni şi jumătate în capitala teutonă. Cea mai bună perioadă a vieţii sale. închide ochii şi e acelaşi, aruncat într-un complet violet, sigur de el în ghetele cu capace: „şi dacă un pont fin se iveşte, o acostez pe nobila damă cu aplomb şi toupet oriental ducând-o în Tiergarten, la terassă; după o cafea şi un kuchen, e tocmai bună de pişcat pe Landwehrcanal...".

Acum, după fiascoul abordării Elizei, cu aplombul ştirbit, Mateiu se împăciuie cu ideea posedării domeniului. Vrea să fie al lui, să-i poarte sămânţa. Cercetează atlase de peisagistică şi umblă atent pe urmele contelui de Hoditz, „Grădinarul". Pentru a-şi întocmi propria catagrafie horticolă, bate pepinierele primăriei şi jardineria din dealul Cotrocenilor. Scotoceşte, selectează, cumpără. înarmat cu seminţe, răsaduri şi butaşi, se întoarce la conac, unde rămâne tot restul toamnei. Cu ajutorul lui State Măciucescu, pus la căutat prin sadinile din jurul Bucureştiului, primeşte şi un prim transport de arbuşti. Odată cu plantarea lor, proiectul este pornit.

Proiectul Sionu. Imediat după plecarea rândunelelor, în paralel cu grădinăritul lui boieresc, supraveghează culesul porumbului şi dijmuitul. îi scrie Marichii: „Aici timpul a fost superb, toate rozele sunt intacte, vechiul saschiu a-nceput să re-nflorească. Trimite-mi prin băiatul lui Chiroiu, cari te va vizita joi, şapte pâini, un kilo de orez, unul de zahăr, unul de făină albă, un pic de brânză telemea şi douăzeci litri de gaz. Să pui şi ceva peşte, nu prea mic".

în 29 al lunii octombrie, aniversează campestru zece ani de la apariţia în volum a primei sale proze, Remember. Iar seara se delectează cu mânuirea binoclului, încercând să identifice astrele din profunzimea bolţii. Trecând pe lângă discul selenar, apreciat la o secundă-lumină de Pământ, îl caută pe Marte la cincisprezece minute-lumină, pe Mercur şi Venus la treizeci de minute, pe Jupiter şi Saturn la şaizeci în adâncime, în sfârşit pe Uranus şi Neptun. Deocamdată asta e lumea.

A doua zi, înainte de a urca din nou în ceruri, trimite alt raport în Robert de Flers: „Porumbul e frumos, îndesat şi greu, nu pot să evaluez cantitatea, nedijmuind până acum decât patruzeci şi unu de pogoane din o sută patruzeci şi două. îndată ce termin bătutul, încep vânzarea şi iau pe loc ce mi se cuvine. Par exemple, la Urziceni ar ajunge cam optsprezece mii vagonul. Mă voi tocmi. Fiindu-mi frică să fac trei ore cu căruţa prin câmp sălbatic cu atâţia bani, trimite-mi te rog o maşină, îţi telegrafiez în ce zi".

Pe 16 noiembrie sărbătoreşte tot pastoral ziua Sfântului Matei, reamintindu-şi: „Cave, age, tace. Să-mi desăvârşesc descanalierea. Gravitate, ţinută, reţinere". însă *les affaires sont les affaires*: se precupeţeşte pentru preţul boabelor şi obţine, cu ceva ciorovăială, şaisprezece mii. Apoi fixează la o sută cincizeci de lei valoarea strujenilor, „în raport cu creşterea generală a tarifelor"; după tururi de

tratative „cu gaşca de secături primejdioase a intermediarilor din zonă", rămâne cu ei pe cap. La fel păţeşte cu paiele şi nutreţul. în sfârşit, luni 26 noiembrie face ultima incursiune în perimetrul unde transplantase copăceii exotici, după care porneşte spre capitală suprimând popasul obişnuit la hanul Fundulea.

Acasă, nici nu se desfac bine coşurile cu bunătăţile Sionului, că Mateiu are parte, după săptămâni şi săptămâni strict rurale, de vizita unui desăvârşit alter-ego în ale eleganţei - distinsul Adrian Maniu îi aduce personal noua sa tipăritură, purtând un generos autograf. Marica îl reţine pentru prânz. Desigur, discută despre cărţi: Tămâie şi otravă a lui Păstorel, Scutul Minervei a lui Pillat, După două mii de ani a năistului Sebastian.

La cafea, aproape de zaţ, trec la politică abordând noutatea noutăţilor: împuşcarea liderilor Mişcării în frunte cu Zelea Codreanu, vreo paisprezece, în drum spre fortul lui Karol de la Jilava. încercaseră să fugă.

Primele drumuri pe care le face apoi Mateiu, odată ajuns în civilizaţie, sunt la Baia centrală şi la Salonul lui Ionică. în primul loc îi zăreşte înecaţi în abur pe zdravănul Ţuţea, retras de la Berlin, pe micuţul Cioran, laureat pentru un volumaş de eseuri şi pe ciudatul Noica, abia debutat şi el - trei legionăraşi intraţi la apă.

în cel de-al doilea loc se tunde lângă „procustianul" Camil, care abia-i răspunde la salut; infatuat cu frizură linsă! Mai

intră la Corso, la Capşa, la Kiibler: bardul Arghezi scrisese un romanţ, Ochii maicii Domnului, celălalt popă, Galaction, încheiase de tradus Biblia, Cezărică al lui mai stupise două proze, Duminica orbului şi Aurul negru, iar invertitul Comarnescu alte două despre America şi zgârie-norii ei. Brava!

Dincolo de aceste bele izbânzi ale confraților, Mateiu izbuteşte să încheie anul agricol vânzând la începutul lui decembrie paiele, cocenii şi nutreţul rămase în stoguri pe moşie. La finele lunii, pe 28, îi duce lui Lebrun un curcănaş gata jumulit şi sărbătoresc cinci ani de la obținerea crucii franţuzeşti de Onoare.

După care trage concluzii pentru 1934: „Un an de solitudine, cari mi-a permis să mă dedau unor retrospecții susținute în trecutul meu. Cu excepţia răstimpului când am fost şef de cabinet, viaţa mea nu a fost decât o înlănțuire de provizorate, de strâmtorări. Dar acum dezintoxicarea mea este completă. En avant, aera nova!". Şi, sub privirea languroasă a motanului Calimach, începe să-şi pregătească ținuta pentru noaptea Noului An - al cincizecilea din şirul vieții sale.

Însemnările jubileului

Câteva epistole - atât cuprinde inventarul manuscriselor ologrefe rămase de la Mateiu. însemnările lui intime, toate celelalte texte, inclusiv literare, au dispărut cu desăvârşire. Rătăcirea jurnalelor şi agendelor sale reprezintă un handicap major în percepția acestui insolit personaj. Şi asta în pofida aşa-ziselor transcrieri ale originalelor, volatilizate şi ele misterios din catagrafia Fundației Regale. Astfel că, nepublicate onest vreodată, memoriile ultimului Caragiale sunt nevoite să respire aerul fabulației. „Nu m-am ferit să redau totul despre el din teamă că ceva i-arputea mânji amintirea sufletească. Rămâie şi aceasta frumoasă, fără pată în umbra-i de taină şi de trufie, rămâie în totul aşa cum mi-a plăcut să-l văd eu. “

1935,1 ianuarie. Prea obosit ca să consemnez petrecerea de azi-noapte cum aş fi dorit. în jurul mesei de Reveillon, clanul sterp al Siono-Caragialenilor: Marica şi ai ei, Tuşchi şi ai ei. Ultimii Sioni, ultimii Caragiali însoțiți aiurea. Vecinătatea Florichii mi-a otrăvit tot timpul starea. Mumia are deja în bancă prețul porumbului dijmuit prin strădania mea. Ne puis ni comprendre ni admettre. Mă amărăşte la fel de mult şi cealaltă cumnăție, cu burduhănosul Pierre, înecat în venerația pentru socrusău Ion Luca. De ce se fălesc căftăniții ăştia de înrudirea cu un soulard notoriu? Ce fel de boierime avem? în plus, se gândeşte să-i voteze la toamnă pe guțişti. Una peste alta, noaptea anului, ca anul întreg, ca ultimii ani - o enervare şi o amăgeală. Spre dimineață mă privesc în oglinda din capul scării: văd un sastisit ce împlineşte în primăvară jumătate de veac. Trebuie făcut ceva. Aera nova!

Zac toată după-amiaza. Altădată aş fi mâzgălit hârtia de zor. Aş fi trudit rafinând cine ştie ce misterioasă istorioară, însă nu voi continua a scrie, e hotărât. Românimea nu va mai rumega verzi şi uscate de la mine. Are pătulul ei. Dacă ar fi să-mi fac testamentul, aş începe aşa: Ce greu v-am înghițit! Pe toți! Nația voastră pitică mi-a făcut o viață de scârbă — vă place la grajd, nici pe cei mai buni dintre voi nu-i vreți rasați, especе de crasseux! în fine, e deja seară, voi încerca să reiau De l'esprit des choses. Când scria cartea asta, Saint-Martin primise mizerabila lovitură bonapartistă, iar cavalerii se aciuaseră la capătul lumii, în Sankt-Petersburg. Pornesc în reverie pe urmele lor.

2 ianuarie. Ciudată letargie îndur dimineața, o amorțire a trupului, dar şi a gândului. Rătăcesc o vreme penibil, cu mintea unui ins de gloată. întârzii în pat o oră potrivindu-mi unghiile. Pielea din jurul lor e subțire şi transparentă, aproape la fel ca pielea Marichii. Semn de îmbătrânire. După ceai, oarecare înviorare. Citesc raportul primarului Donescu: anul cel nou află peste şapte sute de mii de suflete pe străzile Bucureştiului şi şaptezeci de sculpturi în piețele oraşului; o simbrie bună înseamnă trei mii - carnea se vinde cu douăzeci de lei, la fel telemeaua, oul cu un leu, laptele cu şase, vinul cu zece, perechea de pantofi costă trei sute, taxiul cere zece lei pe kilometru, cât trăsura pentru un sfert de ceas.

La prânz avem parte de un duet: vocea teribilă cu care se impune oriunde Margot, împletită cu aceea, mai parşivă, a madamei Nicolau. împărtăşim bârfele Grupului şi devorăm iepurele vânat de Costescu prin mărăcinişurile Sionului. Dă şi el uium ca la moară. Urechiatul era împănat cu slănină, presărat cu boia şi şuvițe de hrean; slujnica doar l-a rumenit în oală şi l-a stins cu vin roşu. Rețeta poate fi adoptată. Dar Costescu nu mai e de cultivat. Serviabil ca orice parvenit ce şi-a pierdut funcția, e complet în afara ponturilor. Un balo- urd ca toți țărăniştii.

Navre. Affliction. Fericite vremuri cele dinainte de război, când fiecare zi avea gustul şi rostul ei. îmi zic totuşi: cave, age, tace. Voi continua cu sârg acest jurnal. Am mai început în trei rânduri să iau note, ultima oară acum şapte ani. Nici acelea nu aveau cine ştie ce ținută, de data asta exclud însă orice tertip scriitoricesc. Recurg la însemnări numai pentru mine. Nu le voi dezvălui, nu le voi publica; de altfel, nu voi mai fi autor de cărți. Tot aşa cum nu voi fi nici părinte de copii. Să faci cărți, să faci urmaşi - nu voi accepta eu înşelătoria asta, amăgirea operei şi progeniturii. Să-ți dai vlaga în numele misiunii de creator! Ce postură mai e şi asta? Autor sau părinte: biet făptaş, nimic altceva. Recunosc, mă bântuie uneori năluca ducelui de la Tremoiîle, care a încropit un moştenitor şi o lucrare originală, septuagenar fiind. Gândesc că ar putea să mi se întâmple şi mie să am cândva un fiu; dar încă o carte, nu. Soyons raisonnables.

3 ianuarie. Poştaşul bate tare în poartă, stârnind câinele din curtea vecină. Apoi slujnicuța Marichii pătrunde zgomotos în cameră. Trezit din somn, sunt mahmur, confuz - în plus, plicurile marcate mi-aduc aminte de epistolele ce primeam

din Schoneberg. Pe care le ardeam fără să le deschid. Nu asta e soarta celei abia sosite, ştampila fiind a oficiului din Sibiu. După lectura scrisorii îmi propun să ies. M-am lăsat prosteşte cuprins de moleşeală. Cum să-mi verific metoda dacă nu umblu? Privesc la tocul ferestrei, termometrul arată minus patru. Ajung la Capşa puțin după unsprezece. Conversația e deja în miezul politicii, se împlineşte un an din guvernarea lui Guță, încheiat cu un deficit de cinci miliarde. Ascult bilanțul acestui regim plin de miniştri mincinoşi. Printre care cel de la Externe, le mălin des malins. Caut să-l întâlnesc de la Crăciun - e ba la Geneva, ba la Tituleşti, ba răcit. Voi încerca să continui a-l cultiva pe Goga, mai agreat de Carol decât îngâmfata gălbejitură de pe Jiu. Care trage sforile pentru a se pune în fruntea unui cabinet zis național. Speculează că prim-ministrul este vrăjmăşit atât de liberalii „vechi" ai lui Dinu Brătianu, cât şi de țărăniştii lui Mihalache, porniți să-l debarce prin ocuparea capitalei cu săteni aduşi din toate colțurile regatului. Dar şi Tăvi - un desuet. Trei decenii au trecut de la poezelele lui răşinărene, decenii absolut seci. împărăția Budapestei şi Vienei i-a priit, l-a făcut bardul Ardealului, România Mare i-a supt vigoarea. România şi Veturia. Se aliază acum cu moşneguțul Cuza de la Iaşi; din asta se va putea mări? îmi va aduce el ceva?

Dezbat tema cu Adrian. Ca de obicei, mă frapează, îşi permite un croitor bun. Croiala hainelor ne-a apropiat la început, cine crede că se poate îmbrăca oricum e un dobitoc. Femeile pot avea ceva eleganță naturală, masculii nu. Ei trebuie să-şi potrivească bine ținuta. Chiar dacă nu eşti boier de spiță, poți căpăta aer alegându-ți cu grijă garderoba. Şi purtând-o cu suficientă distincție. Vestimentația e la fel de importantă ca educația. Combinația asta face din Adi Maniu un nobil plauzibil, de etichetă, deşi e odrasla unui avocat pledant. Plecăm împreună, însoțindu-ne până la ceasornicăria Weissblut, lângă Biserica Amzei. Privesc la meşter peste paravanul înălțat din marginea mesei. Desface tacticos capacele de aur şi unge înăuntru - aşa maşinărie nu s-a mai făcut dinaintea războiului, zice, zdravene vremuri. îmi pune ceasul la ureche să ascult bătăile: pline, egale, cum ar trebui să-mi

fie şi bătăile inimii, pe care le simt uneori şchiopătând. Nefericita amintire a ritmului meu cardiac mă sâcâie la întoarcere. Merg întins până în strada marchizului de Flers; pe jos, numai polei. Păşesc cu grijă, folosind bastonul cu vârf de fier. îmi deschide poarta Niculaie; stârpitura miroase a câine ud.

După-amiază îngheţată cu Marica. Boicesco nu s-a întors din Moldova, nici Francis nu e în Bucureşti. Ascultăm Mozart la Radio, Streichquintetj/ De fapt, ea picoteşte pe îngălbenită La Vie â Bucarest, unde Mişu Claymoor înşiră fecioarele ce ieşeau la bal acum cincizeci de ani. Apoi sus, la mine; alte variante pentru însemnele transilvane din cartierul al patrulea. Nu prea mulţumit. Presiunea arterială: 15 cu 8.

4 ianuarie. Noapte proastă după o seară proastă. Atâta pierdere de vlagă în visele astea. Cum pot fi ele stârpite? Ca din ceaţă apar în somn chipuri obraznice şi agresive. Ultimul, spre dimineaţă, al neruşinatei blondine poloneze - se lăsa goală şi pudrată peste mine, când cărnoasă, când aburoasă; rămân în pat cu şalele frânte, în stare de piftie. în sfârşit, fac un efort şi mă scol, Costescu urmează să mă ducă la moşie. Marica are nevoie de provizii, vrea să-şi reumple cămara golită de Crăciun. Mă îmbrac trainic şi gros, fără multă grijă, doar nu întâlnesc pe nimeni la Fundulea.

Drum în ninsoare. Dincolo de forturile sudice ale lui Karol, câmpie polară. Ore de chin, mai ales din pricina vorbăriei ex-prefectului. Que de bruit pour ne rien dire! Sunt azi nouă ani de la Actul din 4 ianuarie; mi-l cântă puţin pe Ferdinando, apoi se-ntoarce împotriva vecinului nostru de la Bărcăneşti, Gogu Ionescu. Ca să nu-mi înşire iar tactica ţărăniştilor în alegeri, îl abat spre chestiuni de-afară, fiica lui fiind măritată c-un diplomat la Ankara. Aflu că preşedintele Kemal îşi schimbă numele în Ataturk, „tatăl turcilor[11]. Aferim, într-un târziu, debarc în faţa conacului. Scutur zăpada de pe gulerul îmblănit şi intru. Din fundul salonului mă întâmpină portretul fumuriu al bătrânului Sion. Pe pieptul lui coşcovit se înnegresc însemnele de comandor al Coroanei României şi rozetele altor medalii pe care le râvnesc; un tripoteur. Soarele apunând deja, mă grăbesc să ridic flamura; o privesc cum unduie şi mă cuprinde, ca de fiecare dată, satisfacţia că am mica mea moşie.

Mănânc din coşuleţul pregătit la Bucureşti, refuzând invitaţia la cină a caraghiosului Costea Bratu. Aş fi făcut un drum până la el, numai să nu mă ghiftuiască cu şoriciuri şi cu bârfe despre acelaşi Gogu. Bârfe răspândeşte şi pe seama mea, desigur, îl incit chiar mai mult decât bărcăneşteanul: nici vorba, nici portul nu-mi sunt acelea ale megieşului nostru, un vătaf arogant până la urmă. Fac gargară cu infuzie de isop şi miere, pentru răceala de gât. Am probleme cu aprinderea focului; trebuie adus mai mult gaz. în sfârşit, stau puţin pe verandă adulmecându-mi domeniul. Deasupra salcâmilor, în stânga, foarte vizibile, Perseu şi Cloşca. Orion clipeşte slab drept în faţă, între Câinele Mare şi Câinele Mic. Iar în dreapta, din creasta acoperişului, flamura Karabetzilor semnalează că sunt aici. Le seigneur est au château.

5 ianuarie. Noapte stricată de grija focului. Lemnul verde arde cu greutate şi aruncă vălătuci de fum afară din cămin. Soarele răsare târziu. Imediat ce mă încălzesc, pun hainele pe mine şi ies: o vreme de lacrimi! Totul e ud, jgheaburile plâng, ramurile copacilor picură, pe tulpini se preling stropi groşi. Rămân în cerdac. Abia la nouă vine Chiroiu. Pentru început, ascult neajunsurile lui de peste iarnă: câte păsări i-au pierit, câte baniţe i-au mucezit, cum l-au păcălit unii la târg. Perdantul Chiroiu. Acum câţiva ani era în fruntea satului, acum abia îşi ţine numele. Je ne le croyais pas si bete. îi cer să-mi găsească oameni care să îndesească împrejmuirea, trebuie ferit pometul de iepuri. Şi acareturile de ţigani. Greu, coane Mateiu, zice, ăştia ai lui Silidor se înmulţesc întruna şi au o foame teribilă, mare primejdie pentru frumuseţe de curcani! Verificăm împreună ograda orătăniilor. Mă înţeleg cu el să pună sârmă ghimpoasă în partea unde iernează cioporul lui Guy al V-lea. îl însoţesc la plecare pe alee; crengile salcâmilor sunt pline de zăpadă înmuiată, câteva se rup când scutur mai vârtos. Mă retrag în bucătărie, preiau de la bolânda babuşcă ocaua de afumătură, o pun într-o tingire, adaug vin, molotru, dafin şi piper. Aroma face gustul.

După siestă, încerc să intru în grădină. Dezorientare, oboseală, deziluzie. Totul arată rău, gol, negricios. Mă întorc la conac şi pregătesc vin fiert pentru o seară lungă. încep să beau; în prima jumătate de ceas, plantaţia mea arboricolă ia formele iubite de antici, simple, unghiulare; în următoarea jumătate e invadată de curbele moi ale arabo-maurilor; când golesc cana cu vin, se umple de volume italieneşti; iar acum, când mă pregătesc să sting lampa, închipuie o întreagă barocărie franţuzească.

6 ianuarie. Bobotează. Popa din sat cădelniţează la intrare să mă împroaşte cu agheasmă. Trezit brusc, umblu ursuz prin căsoiul rece. Mă cuprinde o lehamite vulgară - lemnele sunt ude, degetele îmi miros a petrol. Surtout, misere sordide de l'installation! Mai ales asta. Să ai privilegiul de a construi o stemă în heraldica lumii şi să îngheţi într-un conac de ţară! Singur şi şubred; cât de stranii

mi se par chestiile politice aici, cât de îndepărtate! Caut fiertura de mentă, mă doftoricesc. Trebuie să merg până la capătul încercării ăsteia. Care se sfârşeşte mâine. Dar dacă aş mucezi în Fundulea? Exilat sau infirm, puşcăriaş al neputinţei mele? - aş asculta Radioul până la sfârşitul zilelor: Bach, Brahms, violoncele şi oboaie, andante majestuoso şi adagio. Nu aşa scapi de gând, de povară? O iau razna, voi lăsa până-n seară tocul şi călimara.

Abia am timp de scotocit pivniţa şi de împachetat. Depozitez totul până mâine în căsuţa maicii. Ziua scade curând şi repede, amurgeşte când ajung la Domenii. Rezolv treaba cu subadministratorul, încheiem convenţia anuală. Acest Pândele, păcat de el - să te vezi înlăturat de propriul tău misit! Tâlhărie a vremii noi. Banală totuşi. Lumea de azi, un bazar împuţit. La întoarcere, trecând pe lângă tăpşanul satului, sunt atras de straşnice vâlvătăi. Privesc focul Bobotezei peste care sar ţărănuşii, curăţindu-se de boale şi păcate. Mă scutur şi eu când mă învăluie fumul de cocean umed. Cu plămânii înecaţi, ajung pe verandă abia respirând. Cer sticlos. Jupiter străluceşte energic în constelaţia Racului. Saturn, ceva mai şters, în zona Taurului. Nu pot zăbovi, e prea frig, dar vine vremea când voi folosi cum trebuie Zeissul meu. Până adorm, beau iarăşi vin fiert.

7 ianuarie. Je suis enroue. Mă întorc în Bucureşti, de data asta alături de cinstitul Gheorghe Grecul, care are ogeac de iarnă pe bulevardul lui Pake. îl admir: averea îi creşte, acareturile i se tot extind, el cinstit rămâne. Secretul afacerismului liberal. Un ţărănist şterpeleşte din boabe, are apucături de găinar, se mulţumeşte cu o învârteală sau dă faliment. Nu şi kir Gheorghe. E unul dintre puţinii cu care sunt mulţumit la drum; nu-mi împuie urechile cu problemele lui, nu-şi înjură adversarii, duce chiar afaceri cu ei. Politique de realites. Gerul de peste noapte ticăloşise pietruiala, tălpicile alunecau de-a latul dintr-o parte în alta; călătoria se sfârşeşte totuşi cu bine. Abia ajuns, aflu că azi-dimineaţă, în plină sărbătoare de Sântion, a luat foc casa cioflingarei de soră-mea.

Acum, spre seară, Tuşchi telefonează din nou: grinzile acoperişului fumegă încă. Ce să spun? Nu sunt pompier. Marica tace sugându-şi buzele; apoi coboară cu slujnica în cămară să orânduiască bucatele ce-am adus. Iar eu urc în camera mea urmat de Calimach. Până la cină voi întocmi ciorna răspunsului la scrisoarea lui Uhry care, pentru a treia oară, îmi flutură prin faţa ochilor fantasma Rozei Albe.

8 ianuarie. Vorbim la telefon cu sinistraţii. Lucrurile nu sunt aşa grave, Pierre s-a şi pus pe treabă, încearcă să evacueze tăciunii. Dar e un frig năprasnic, nu pot deschide uşa. Sunt izolaţi. Situaţia răscoleşte în memoria mea gerurile copilăriei. Ce greaţă am pentru zilele alea mizerabile, când eram sechestrat în casă! Bătrânul sac â vin se întorcea seara târziu, bătea violent în geamlâcul uşii, tropăia. Eu trebuia să mă reped să-i dau drumul înăuntru. Grăbeşte-te, imbecilule, zbiera, altfel te arunc înapoi la maică-ta. Toată lumea ştia: eram un miluit în casa maestrului Caragiale. Maestru - un jaboteur. La race m'a trompe.

Imediat după prânz, Marica insistând, luăm o birjă şi vizităm locul incendiului. Ziduri afumate; scrinuri, covoarele mătuşii Lenei, tablouri scăpate din foc, toate în salon. Din mijlocul lor, cu braţele ridicate, pianista Delavrancea vine spre noi patetică: să le dăm o mână de ajutor, Mateiu! Spectacol; nici măcar vitrega Tuşchi nu părea aşa afectată. Reţinusem birja, aşa că plecăm repede. Urc în camera mea, continui lucrul la stema Uniunii. Vreau să înscriu toate elementele într-un scut de tip francez, cum este cel al Basarabilor.

Se ridică multe probleme de echilibru, dar armonizarea heral dicii e singura mea satisfacţie pe ziua de azi.

9 ianuarie. Caut să îmi şterg din minte mizerabilele posturi în care m-au plasat ultimele zile. Postura de afacerist rural, postura de cărăuş al Marichii, postura de frate vitreg - le reneg pe toate. Aşa te pierzi, rămânând sclavul fragmentării, ducându-ţi viaţa de la o poziţie la alta. Mai toţi sunt bucuroşi de acest aranjament, se acomodează cu el, îşi înghit vârstele pe nebăgate de seamă. Dar eu am alt destin, sper să scap. Tout depend de la methode.

Izbândă: trag ultimele tuşe la schiţa de principiu a dublei steme. Poate fi discutată. Vor avea membrii Comisiei competenţa necesară? Şi bună voinţă? Ungurii, mai ales. Mă îmbrac cu elan şi ies pe jos, aproape fluturând bastonul. Pe Pod, între Casa Bellu şi Casa Vernescu, unde s-a vârât ministerul Economiei, zeci de lucrători fac nămeţi de zăpadă. Trec printre icnete şi izbituri în caldarâm. Dejunez la Athenee Palace; crenvurşti cu ciuperci albe, salată berlineză. La desert apare şi Cezărică. Ştiu că aşteaptă să-i laud Duminica orbului, dar de când mi-a dat opul n-am avut chef de lectura lui. De fapt, n-am chef de autor. Nu pot să-i mai înghit proza de magazin popular. Din fericire, azi îl preocupă ceva pur politic: guvernului i se pregăteşte o ambuscadă masonică, în care ar fi implicat prietenul Aristide. îl las să creadă că sunt la curent. Dând să plec, o văd intrând cu anturaj pe misterioasa Prisca, sora ex-contesei Larish, cunoscută de mine în Tiergarten. O ruină. Cezărică ştie despre ea delicioase povestioare, cândva plutea în poala ei senilul amiral Urseanu. în sfârşit, ies din local, cumpăr de la Rochus mezel pentru Calimach şi o iau înapoi spre strada marchizului. Trebuie să-mi pregătesc valijoara de drum; nu-mi strică o mică vacanţă, quelques jours loin de Bucarest.

10 ianuarie. Zi de tren. Până sub munte, nori îndesaţi şi atât de coborâţi, încât fumăraia locomotivei se prelinge de-a lungul ferestrelor. Tunel de zgură. Abia la prânz scap dincolo, în Ardeal. Priveliştea se deschide ca prin farmec, o senzaţie inefabilă mă izbeşte - peisajul e limpede, perfect. Gonesc toată după-amiaza cu Oltul transilvan de-a dreapta şi piscurile
Făgăraşului de-a stânga. Şes de moar verde de-o parte, gigantice gorgane albe de alta. într-adevăr, sunt locuri neîn- deajuns lăudate, mult superioare modestului lor renume. Ţinutul transilvan face parte dintre ele. Aş alege să vieţuiesc aici; traiul în Ardeal, cu mijloace senioriale, ar egala chiar Triestul. De m-ar fi pricopsit pe mine Momoloaia!

Păşesc în Sibiu aproape de înnoptat. Trec pe lângă cea dintâi rezidenţă a mea, vila de la numărul 44, depăşesc Biserica Franciscanilor şi opresc birja la 23, în poarta casei tencuite cu minunatul verde unguresc. Mă întâmpină Fierr Direktor în persoană. După cină, bem împreună dintr-o carafă cu vin în cămăruţa de la mansardă. Linia gurii îi e parcă mai înfundată, nasul mai coroiat. Face planuri pentru primăvară: va porni cercetările sub povârnişurile de la Santa; cu puţin noroc, anul ăsta va izbândi! Descopăr fervoare în trăsăturile feţei sale, în cuta buzelor. E fascinant cărturarul meu spre lăsarea nopţii. îmi aduce cadoul lui de Crăciun: o pictogramă a Hermannstadtului de la 1600; îi dau şi eu Essai sur la secte des Illumines, cartea marchizului de Luchet, într-o nouă ediţie.

11 ianuarie. Ziua întrunirii. Beau ceaiul cu amphitryonul meu în salonaş. îşi îndeasă tutunul în pipă, îmi spionează înfăţişarea, ţinuta; vrea să-mi afle, desigur, starea. Ştie din ultima scrisoare cât mă îngrijorează armorialul din cartierul al patrulea, cu istoria lui atât de specială. Ca să-mi abat gândul, îl cercetez la rândul meu; cunosc o bună parte dintre cărturarii naţiei - la foarte puţini văd însă atâtea însuşiri ca la acest pătimaş ce, de voie, intră în gura lumii. Asta admit greu la el: ciorovăiala cu piticii zilei, pertractarea.

Şedinţa Comisiei Mixte, agitată. în ce mă priveşte, je tiens le bon bout. Se pare însă că pentru a contracara planul nostru se pregăteşte o diversiune ca aceea de acum trei ani pusă la cale de Franţa - o conferinţă pentru patriotismul dunărean! Atunci ţărăniştii au muşcat momeala şi s-au dus, Manoilescu, Tilea şi alţi câţiva. Acum se agită liberalii, ăia vechi, cu ombilicul brătienesc la Florica. Vedem cine râde la urmă. Pentru prânz, suntem cu toţii oaspeţii grofului Halmaghy. Preparatele lui ardeiate nu cad deloc bine regăţenilor; ne salvează stomacul abia dulceaţa unui vechi Tokay.

Din cauza asta nu-l secondez pe Herr Direktor în obişnuita libaţie nocturnă.

12 ianuarie. Simt Sibiul definitiv aşezat în sufletul meu. Aici şi nu în Bucureşti (nici măcar la Sionu) este pentru mine locul continuităţii, al micilor sfinţenii şi rituri. Iau micul dejun singur, gazda îşi menţine obiceiul promenadei matinale, e deja în marş spre Dumbravă. Mă îndeamnă şi pe mine la asta - trupul trebuie plimbat, zice, toată doftorimea recomandă mişcare. Plec devreme la Brukenthal. Mi-amintesc cu nostalgie primele vizite în muzeu, cum sorbeam cu privirea stampele Vienei de sub coroana lui Franz Joseph, capitala celei dintâi Uniuni. Am asistat la destrămarea acesteia; qui l'eut pense? - blestemată fie pacea învingătorilor. După trei ore, ies în Piaţa Mare, îmi fac turul; îi cumpăr Marichii dantelăria, caut pentru mine o stofă nemţească. Iau şi o pereche de pantofi chevreau; niciodată n-a avut aşa lucru fin berarul meu berlinez. Din tălpile picioarelor începe grosolănia.

Abia întors, Herr Direktor vine la mine în mansardă; bem cafeaua privind peste acoperişurile urbei. E frământat: nu suntem noi, studioşii, nişte bieţi mimi ai acţiunii? De unde îngâmfarea asta că vorbele puse-n cărţi sunt aidoma faptei? Că pot răsturna lumea? Momeries! Pare învins. Şi totuşi nu-l ştiu a fi omul resemnării, încrederea în sine nu-l părăsise în clipe mai vitrege. S-a luptat şi a biruit. Dar din momentul în care putea năzui la multe, s-a retras. Presupun că la temelia acestei decizii stă teama de sine însuşi, fiindcă sub învelişul cumpănit ascunde o fire întortocheată. Cu ce patimi a strâns în el, puterea l-ar face primejdios. Trage totuşi cu ochiul la politică. Zice: să ne asociem de formă autorităţii, asta trece oricum. Ne dăm întâlnire pe seară, la un pahar de vin. îmi va cere să-i vorbesc de proiectul pe care-l desfăşor la Sionu.

13 ianuarie. Duminică. Petrec dimineaţa la Biblioteca Mitropolitană, acolo unde am dat peste diploma Karabetzilor. Până una-alta, ea este rădăcina arborelui meu genealogic. Cam uscată. îmi trebuie ceva mai viu. Totodată caut alte aranjamente între cele şapte benzi ale triburilor maghiare şi cele şapte turnuri munteneşti, dispuse prea simplist în cartierele lor. Era bine de-aş fi avut şi aici libertatea pe care am pri- init-o în compunerea heraldicii exterioare.

După siesta de prânz, calc Aşezământul saşilor; îl aflu pe Direktor înconjurat de dulapuri pline cu cărţi. Am zile, îmi spune, când lucrez aici ca într-un cimitir, privesc rafturile cu senzaţia că adăpostesc urne cu cenuşile unor inşi ca mine, ca dumneata... Pretextez o vizită, dar mă opresc la locanda din Piaţa Mare. Beau cafea şi savurez două cornuri cu susan care-mi amintesc de Cafe Specchi din Trieste. Stăteam la acelaşi fel de măsuţă privind crestele Alpilor. Aş fi vrut să-l am pe Herr Direktor lângă mine, dar el nu poate fi deloc frivol. Nu poate coborî în piaţă să mănânce covrigi. îi invidiez maşinăria minţii, dar să nu ai o inteligenţă cât de cât *y* jglabilă! Până acum, spre seară, când am tren de întoarcere, colind frumoasele clădiri din centru; admir gustul lor nemţesc dus până în detalii. Obloanele ferestrelor par mai curând ieşite din mâinile unui orfaur decât dintr-un obscur atelier de feronerie. La fel fântâna din piaţeta poştei, datând din barocul imperiului. Cobor, echipat de voiaj, să-mi iau rămas- bun de la gazdă.

14 ianuarie. Dorm până la unsprezece. Crotte. Nimic mai zdrobitor decât drumul de noapte în cuşeta căilor ferate. Lumea abia se târâie, scârbită, dincolo de ochiul negru al geamului de vagon. La Ploieşti, când sticla devine fumurie, mă las pe banchetă încercând să-mi revin, să-mi ajustez înfăţişarea. Grosolănia hainelor de călătorie împiedică tentativa. Oricum, trenul cu cărbuni nu încurajează defel eleganţa. Mai îndur mizerabila ipostază până arunc totul de pe mine şi mă schimb satisfăcător acasă. E prânz, je refais surface.

După-amiaza trece goală. N-am a nota nimic, doar somnul abisal al motanului întins lângă mine. Poate n-ar fi trebuit totuşi să abandonez literatura, amăgirea aia. Nefiind concert la Radio, răsfoiesc neasemuitul Tratat al lui d'Eschavannes. Cred că asta mă îndepărtează de scris: miile de cărţi bine făcute. Sufăr că viscolul mă ţine departe de cafenea, despărţit de evenimente. Am însă gazetele, mărunţelul nostru Niculaie răzbate cu ele, din centru, pe orice vreme. Deci, ce observăm? Mare agitaţie la naţional-ţărănişti, trei bărbaţi zdraveni trag în trei direcţii diferite: Maniu vrea război cu Duduia, Vaida vrea răsturnarea guvernului, Mihalache vrea partidul Şi ultimul reuşeşte; ceilalţi doi trec munţii în fiefurile lor, iar învăţătorul din Topoloveni pune mâna pe preşedinţie. Are deja plan de guvernare - plugarii, nimeni alţii, vor aduce raiul în România. Un nigaud. L-am văzut în trăsură: cuşmă, suman, brâu peste cămeşoiul din amici. Şi pantofi cu talpă groasă!

încerc să discut moda asta nouă a opoziţiei cu Marica. Cina e, oricum, anostă. Nu reuşesc s-o scot din indiferenţă. Pentru ea, pentru Florica, pentru doamnele Grupului politica e adulterină, agreată cât stropul de sare ce dă gust cuplului Ferdinando-Mary cu Ştirbey sau Carol-Elena cu Lupeasca. Doar atât. în plus, o tracasează urgia de-afară, iţ ri nici n-a putut ajunge la slujba duminicală! Şi biserica

noastră tocmai a fost blagoslovită cu o minune: în jurul crucii de pe turlă a apărut în ziua de hram un curcubeu circular! Aureola a rămas acolo pe toată durata predicii popii Dumitru, ca un semn ceresc; zeci de mahalagii s-au crucit în curte. Acum dau buluc cu sutele, nu-i mai încape naosul. O las în necazul ei. Une vieille carcasse. îl iau pe Calimach în braţe şi urc. Presiunea arterială la culcare, peste 16 linii.

15 ianuarie. Noapte oribilă, crengile agitate ale catalpei bat în geam. Dau să mă scol, într-un rând chiar izbutesc; afară, în stradă, vacarm - un ghem de scandalagii se rostogoleşte dinspre casa principelui George-Valentin până sub ferestrele mele. în miezul învălmăşelii, urlând ca o fiară, o femeie se luptă cu trei vardişti. Veştejită, cu capul dezbro- bodit, îmi pare o făptură a iadului. Beată moartă, ticăloasa alunecă, se-ntinde pe caldarâm. Cu mare caznă vardiştii izbutesc s-o ridice. Când fu în picioare, cloanţa dă cu ochii de mine în cercevele şi-mi strigă cuprinsă de furie: Craiule, Craiule! De sperietură, melonul îmi cade de pe cap, zboară în poala ei. Abia atunci mă scol de-adevărat, mă trezesc. Cobor grabnic la micul dejun; Marica mă aştepta ţeapănă în scaunul ei — une megere.

Suntem, de azi, în zilele Circovilor; slujnicuţa funduleancă spune că vin viscole mari, cu vârtejuri aprige. Ai ei, la ţară,

c instesc Sânpetrul; ţărănoii au mare teamă de sfinţişorul ăsta, patron al lupilor. Anul trecut am văzut şi eu fiarele sărind nămeţii în urma săniei cu care veneam de la Sionu. Calul iurbase. S-a tras un foc de armă spre capul haitei; ne-au alergat totuşi până dincolo de barieră. Retras în cameră până la prânz, reiau binefăcutul Trăite du blason. Notez câteva chestiuni de cercetat în biblioteca Societăţii Academice. Din când în când mă ridic din fotei, fac mişcări de gimnast, respir adânc în faţa ferestrei.

Acum, spre seară, scotocesc după bibliografia heraldică ce vreau s-o aibă membrii Comisiei Mixte. Cam fără vlagă. I.as totul baltă când dau, comme c'est drole, peste una dintre acele lăbărţate poeme naţionale lăudate cândva de junimistul Tit Liviu. Mă feresc a citi aşa ceva, cum mă feresc a pune gheata într-o băltoacă. Admit ideea mocirlei, ca şi a poemei patriotice - două inevitabilităţi. Dar la ce bun ele? Cărui suflet îi prieşte noroiul şi logoreea?

Cină proastă, curcan gătit dezastruos; aromă ratată. Mă întorc la blazoanele maestrului d'Eschavannes.

16 ianuarie. Vremea se dovedeşte a nu fi atât de câinoasă, Circovii sunt deturnaţi. După micul dejun, începe o ninsoare frumoasă, potolită. Câteva matroane ale Grupului se anunţă în vizită, telefonând de la Madame Jeanne. Marica se înviorează. Scap, plecând în oraş. Pe Romană, ieşind de la numărul 122, Perpessiciu mă salută onctuos. îi răspund sec. Ma prudente reserve; n-am aplecare spre acest bărbătuş care scrie cronicuţe cu stânga. Se costumează modest, dar poartă la gât un caraghios fluture înfoiat; înfăţişarea lui înşală însă, ipochimenul se vrea şef de catedră, ştiu de la Francis, director de revistă, academician, dictator al beletristicii române. Sau martirul ei. E destul de sârguincios şi pentru una, şi pentru alta. Trec mai departe, intru pe Pod. De la Casa Moruzi până la Naţional, niciun cunoscut. în vitrina băcăniei Niculescu văd un crăpcean uriaş, înconjurat cu homari de Stambul. Holbez ochii la el până îmi dau seama că, de fapt, mintea îmi stă în alt loc, în alte vremuri: la Sinaia, acum treizeci de ani, în faţa Băcăniei Ideale a lui Matheescu, sorbind priveliştea pe care-o admira la munte mon pere gaga.
Mă desprind de marele crap şi intru la Capşa. Cer oua umplute, caşcaval şi un bol cu măsline prima. îmi simt cerul gurii bucuros. Să fi devenit şi eu un gurmand mojic, sufici ent? Să mă dovedesc, până la urmă, o aşchie a berlinezulub La întoarcere, o potaie de maidan mă atacă în faţa porţii, ii răspund cu lovituri de baston, retrăgându-mă cu spatele dincolo de grilaj.

17 ianuarie. Ziua cuviosului Antonie, un malveillant. Stau la pat, răceală zdravănă cu tuse. Afară, un timp prea frumos pentru iarnă, iar eu stau în casă, beau fiertură de sunătoare şi talpa-gâştei. Marica dictează orarul supliciului: din oră-n oră câte-o ceaşcă, abia dreasă cu miere. Până în seară mă otrăveşte. Temperatura sub braţ acum zece minute: 38,4. Trebuie să încerc ceva, să-mi aplic un tratament mai adecvat.

Ora unu. Dacă speram că-mi voi putea controla în orice împrejurări înfăţişarea, măcar înfăţişarea, iată răspunsul: un halat grosolan apărut de nu ştiu unde şi un fes hidos îmi batjocoresc imaginea. Mă încing, mă sufocă; trupul transpiră greu. Iar inteligenţa mea se evaporă şi ea, minut cu minut. Je me demene comme un beau diable. Văd în oglindă un oarecare, un biet suferind şi atât.

Ora şapte. Vorbesc la telefon cu Adi Maniu: l-a întâlnit la prânz pe cucernicul Galaction, au răsucit pe toate feţele capitolul treisprezece din Epistola Sfântului Pavel către Romani, ăla care cere să ne supunem stăpânitorilor; îi simt veselia necuvioasă prin fir, zeflemeaua. Săracul Gala-Gala. Nu cobor la cină; temperatura: 37,6.

18 ianuarie. Fiertura şi dezgustătorul halat îşi fac datoria. Mă simt suficient de bine ca să-l primesc, o oră până-n dejun, pe Măciucescu. Facem socotelile de bilanţ; eu privesc, el învârte cifrele dintr-o căsuţă în alta, de pe o coloană pe alta până ameţesc. E şi debilitatea mea de vină, dar şi iuţeala cu care mânuieşte sumele. Concluzia: profitul moşiei se va topi până la Sântilie, în niciun caz nu ne ajunge până la Sâmedru. Când State dă să plece, mă sună Nicolas: se duce iar la Boiceştii lui; de când a revenit, abia izbutim să ne vedem. Din jenă reciprocă. Insistă să-l ajut eu cum pot pe Theophil, se pare că e datornic vândut, vrea să se sinucidă.

Febra scade. Cu gândul la juniorul Demetriescu, mă simt c apabil de furie — România asta nouă care ne-a nimicit aşteptările! Ne scapă printre degete soarta, asfixiată sub întorsătura istoriei. Sufletul meu nu poate accepta atâta mizerie, peste tot mârlăi, gueusaille. Cel puțin nu sunt înclinat spre suicid. Je n'ai jamais pense â me supprimer. De fapt, spiritul meu are capacitatea să țopăie de colo-colo, ca împins de arc, atunci când e pe punctul de a se înăbuşi. Când mă sufoc, sar în alt aer; sparg alt balon de oxigen. Construiesc ceva. Sunt încredințat că nu pot trăi fără a fi prins într-o construcție oarecare. E o încredințare amară; ursită de demiurg ai doar prin blestem. Iată, împins de afurisenie am alcătuit trei cărți - osândă izbutită, prea izbutită chiar, dat liind că am atins plictisul de a fi un perfect meseriaş. M-am conturat totodată pe mine însumi, am calitățile bărbatului de elită: noblesse, sang froid, style. Reuşita conjurației dualiste ar deschide acestui bărbat calea diplomației. Şi fiindcă nu pot avea astâmpăr până atunci, m-am apucat de amenajarea seniorială a Sionului; de nu era moşia Marichii, era altceva. Mintea mea trebuie să pună în permanență cărămidă peste cărămidă, să se dea înapoi şi să contemple edificiul pe care-l concepe. Nu sunt deloc mândru de asta, totul e o păcăleală, o amăgire. O rabie ca oricare alta. Dar nu am scăpare: după câteva zile de lenevie numai, sunt deja într-un proiect, ard de nerăbdare să pun un gând în operă.

Mă trezeşte din visare motanul, care-mi sare pe genunchi. Cobor la cinăj Conversație despre Margot, despre Mamițica, despre Elveția lor. Supa de curcan pare să remonteze în mine pofta de lectură; voi reciti Axei a iubitului meu De l'Isle Adam, fiindcă sunt patruzeci de ani de la apariția cărții şi patru sute de la moartea ilustrului Villiers al Ospitalierilor, străbunul său. Voi căuta în text posibile mesaje voalate, în adolescență n-aveam habar că autorul cobora din spița Marelui Maestru.

19 ianuarie. Refacere completă. Vremea arată la fel de bine ca ieri. Moină pe la unsprezece, când încep o lungă promenadă. O iau spre stânga, spre cheiul gârlei. Din cauza visului de acum patru nopți, vreau să bat puțin Curtea Veche.

Văd bine turla verde a bisericii, în rest totul e acoperit de nea. Sutele de temelii boltite sunt ascunse vederii, unele sub nămeții ocrotiți de umbră, altele sub pocite ridicături negus toreşti. Chiar şi aşa, numai ruină şi zloată, locul trebuie că arată mai bine decât în vremea lui Malamos; pe la 1800, Curtea strângea maghernițe peste maghernițe, chemând în urâțenia ei gloata mahalalei bucureştene, altoită din belşug cu sânge țigănesc. Ies pe Pod, o iau la dreapta, merg spre Nestor. Chiar lângă intrare, la masa straşnicilor folliculaires ai Cuvântului, îl văd pe Uhry, abia întors. Ezit puțin, apoi mă aşez - cu el poți sta şi printre mitocanii din Obor, te protejează ținuta şi aplombul lui, impresia de trimis al unei forțe oculte pe care o împrăştie în jur. Nu ştiu ce eveniment se produsese, discutaseră şi trăseseră concluzia: Titulescu nu va mai sătrăpi mult la Externe, e condamnat. La plecare, streşinile curg mai tare. Cu multă grijă îmi feresc ghetele de udătură, până la urmă iau o birjă.

Extraordinară coincidență cp discuția de la Nestor; verific şi constat că sunt azi exact şapte ani de când coboram din tren la San Remo să-l întâlnesc pe Titulescu. Mi-l reamintesc în toată urâțenia lui şi mă întreb la ce s-o fi gândit Paul Valery când a spus că e figura cea mai extraordinară întâlnită vreodată. Tocmai românaşul nostru, ce babillard? Țineam mult să-l prind, să am o discuție cu el - mais il m'echappe comme une anguille. Când izbutesc să-l văd, doar politețuri, promisiuni; mă conduce la ieşire tamponându-şi buzele cu o batistă neagră, mirosind ca un leş îmbălsămat. Iau abătut trenul de întoarcere şi, mi-amintesc foarte bine, în vagonul restaurant mă acostează madame Veturia, apriga ministresă a lui Goga. Elle me court sur le haricot, dar trebuie să notez că a avut francheța să-mi spună, definindu-l pe fandositul oltean pe care-l vizitasem: un gibier de potence. îl judeca bine, nu realizasem nimic, nu primisem decât o promisiune vagă.

20 ianuarie. Duminică. Ar trebui să resimt ziua a şaptea ca pe o ruptură în travaliu - zi de odihnă! Cineva înhață pânza săptămânii şi o sfâşie, întrerupând munca oarbă. De cele mai multe ori nu am habar de asta. Lucrez sau nu, după

cum îmi vine, fără să maimuțăresc ritmul biblic. Cred că mi se trage de la scrisul prozei, o îndeletnicire pe care trebuie s-o ții precum gaia mațu'. Dar cu ultima ispravă, gata, am părăsit ograda. Pun punct. Mi-e tot atât de greu să cred că voi mai încropi vreo carte, pe cât îmi e să cred că voi relua exercițiile de gimnastică. Iar exercițiile mi-ar fi mult mai utile. Ce să-ți aducă o povestioară? Un autre meuble pour l'esprit. Dar am capul plin deja! La litterature me retourne Ies tripes. Şi sunt în România aproape trei sute de literatori! La urma urmei, de ce să consumi închipuiri? E chiar lipsit de gust! Beletristica îți iese în cale precum o damă strident vopsită. Cum să acompaniezi aşa ceva? Cum să fii galant cu textul sulemenit al unui Teodoreanu, să zicem? Marica îl adoră, Tuşchi îl adoră, toate doamnele îl adoră. Eu, la Capsa, nu mă aşed niciodată la masa lui. în primul rând fiindcă e gălăgios - succesul la noi e neapărat gălăgios, altfel ce rost are? Aşa că neobositul avocățel jubilează plimbându-şi roba prin saloane şi literatura prin tribunal. Monstruos e gustul publicului. Monstruos, triumful. Monstruoasă e strădania de orice fel. Pentru aşa rezultat nu merită să mişti un deget. Ce înseamnă a fi înțelept? - să te desparți cu totul de osteneală.

21 ianuarie. Mă duc la Percepție pentru declarația anuală. Mi-e greu să descâlcesc logica de impunere născocită de liberali. Recolta a fost excedentară, prețul porumbului a scăzut. Dar dările s-au mărit! Guvernarea asta bulversează economia. Slăvescu de la Finanțe vrea acum să scoată monedele de nikel şi să bată altele de aramă. Schimbi banii, schimbi valoarea; năuceşti piața. Dar ce mai contează, când viața însăşi s-a zăpăcit. Văd tinerei de extracție joasă în posesia a câte patru sute mii de lei, des benets, cârnățari. Nu mă pot opri să nu mă revolt, eu mă mulțumeam cu a zecea parte în 1905. Dar n-a fost să fie, harpagonul berlinez mi-a sfeterisit partea. Aşa proceda el, îşi jumulea rudele, îi ța̧ra pe toți în procese încercând să smulgă cât mai mult din averea Momoloaiei. Pentru huzureala lui nemțească nu s-a dat înapoi de la dezmoştenirea mea. Sunt abia acum în situație. Prea târziu. Mă întorc furios pe strada marchizului - treizeci de ani pierduți!

Fiind aşa frumoasă vremea, după dejun pornesc în prima ieşire anul ăsta la Şosea. Mă întorc de la Bufet în trăsura lui Vlădoianu, care mă zoreşte să-l propun Comisiei ca expert în reglementări vamale. Nu o să fac nebunia asta.

22 ianuarie. De azi, soarele intră sub semnul Vărsătorului, în timp ce-mi fac toaleta, observ zăpada cum se năruie, şuviţă cu şuviţă, de pe coama zidului d'en face. Acum două luni erau vânturate de-acolo frunze uscate, peste două luni va şiroi iedera. Privesc zidul ăsta de doisprezece ani. Am sentimentul unei convalescenţe îndelungate - nimeni nu-mi cere nimic, nimeni nu aşteaptă nimic de la mine; decât să trăiesc în continuare. Sau nici asta? Câteva clipe, cât cobor treptele la micul dejun, percep cam ce-ar putea fi vanitatea pură: autoîngăduinţa de a exista. Scap de dispoziţia filozofică ascultând-o pe Marica; ieri otrava de Florica l-a zărit în curtea palatului din Kiseleff pe micul rege Mihăiţă - aşa îl consideră ea în continuare, rege, deşi Carol e pe tron de cinci ani. A cerut muscalului să oprească şi l-a privit emoţionată prin grilaj; chiar a lăcrimat, gândindu-se la mama lui exilată. Bete â manger du foin, grecoaica se răsfaţă pe banii guvernului în splendoarea Italiei.

înainte şi după masa de prânz, schiţez detalii din Armorial general al lui Rietstap pentru ornamentica din stema Uniunii. Trebuie să înapoiez până joi preţioasa tipăritură. Poate voi prelungi totuşi împrumutul, neplăcută e graba pe lucruri atât de interesante.

Epuizat de strădanie. Degete amorţite, ameţeală. Cobor la cină chemat din capul scării de tâmpită slujnicuţă. Noutăţi de la familia Logadi, Pierre şi-a adus colecţia scăpată din foc înapoi pe Clucerului. Cum se poate găti atât de prost în casa asta?

23 ianuarie. Ameţeala stăruie încă, deşi presiunea sângelui e normală. Mic dejun compromis, Marica se plânge că şoarecii au pătruns în cămară; vrea să dea mână liberă priceputului Niculaie să instaleze capcane. Mă priveşte nimicitor: de câte ori se iveşte vreo ameninţare domestică, e nevoită să apeleze la celălalt bărbat al casei. Mă retrag la mine urcând scara cu o cocoaşă penibilă în spate.

Prânz tăcut. După care continui să schiţez şi să iau note până la five o'clock, când ne vizitează madam Lina. Promisesem că voi cerceta revista pe care-o scoate la Grup, că o voi sfătui în partea literară. Nesocotită slăbiciune. Plătesc pentru asta - lucrul meu se împotmoleşte. Picotesc aproape o oră alături de Calimach. Până la cină nu cred că voi mai izbuti ceva.

24 ianuarie. După trei zile de recluziune, ies în oraş. Lângă noua clădire a Universităţii, oamenii primăriei împrăştie sare grunjoasă pe şinele tramvaiului. O topitură maronie ţâşneşte de sub roţi, capacele de la ghete mi se maculează. Zăresc într-o birjă pe Brederode. Mă fac a nu-l recunoaşte, preocupat să văd pe unde calc. Sunt zece ani de la scandalul din redacţia Universului iscat de evocarea lui Vasco da Gama. M-a răcit cu puternicul Stelică pentru cinci mii de lei! Nu meritam asta. Nici eu, nici amiralul. Mă abat prin pasagiul Vilacrosse, intru la Cecil-încălţăminte. Cer o pereche de ghetre. Neglijentă cusătură; nicăieri nu mai găsesc lucrurile de dinainte de război. Se fabrică în grabă pentru vulg; numai bucureştenii bat spre milion, mai toţi mahalagii sau amploaiaţi pişicheri. Mă frec de ei până la Cercul Militar: je bois le calice jusqu'â la lie. încerc să mă refac la Corso, cer un filtru, răsfoiesc ziarele. Germania se întregeşte cu regiunea Saar prin plebiscit; alte articole la fel de plicticoase. în sfârşit, apare Sandu Rosetti călcând printre mese cu pasul lui de mare boier. Primesc încuviinţarea de a-l mai păstra câteva zile pe Rietstap.

[...] obosit şi înfrigurat, pentru atât de puţin. Ţine-ţi cumpătul Mateiu, beni soit ton nom.

Recitesc lunga expunere de mai sus. M-am cam lăsat dus de condei. Politica nu se comite cu panseuri. Mai notez doar atât: sunt furios pentru că simt nevoia de comunicare. Să te laşi pe mâna unui jaboteur, ce trist lucru! Să-mi părăsesc planşele, să ies în geruială, să merg la cafenea în mirosurile atâtor nespălaţi - pentru comunicare. încă o dată: ce trist lucru!

29 ianuarie. Adineaori, când scot caietul din ascunzătoarea lui, îl scap şi un fascicul cu ultimele cinci zile iese din cotor.
îl ung pe muchie cu gumă arabică, sperând că nu se va desprinde iar. Nu sunt într-o dispoziţie mai bună decât aseară. Dar azi e a cincea aniversare a primirii brevetului de cavaler al Legiunii de onoare. Voi sărbători, ca de obicei, cu Lebrun.

La Athenee, în timpul toastului, mă uit la comesean: mic, aproape cocârjat, i-au albit complet favoriţii. Iremediabil şters, anulat de profesoratul lui câinos, devine un ins deplorabil mon pauvre ami. Mai târziu, îmi arată cu emoţie primele pagini traduse de el din Craii. Nu îndrăznesc să-i spun ce gândesc despre idee. Un alt efort în temă, pentru ce? Neprețuitul însemn stacojiu înfipt în reverul hainei mele e răsplată suficientă. Cavaler al Ordinului! Voi fi mereu mândru de asta, steaua Legiunii e o distincţie magnifică. Pe care i-o datorez în mare parte lui Francis. îi dau şi acum un mic obol: o

duzină de batiste fine. E fandacsia lui, pune câte una până şi în buzunarul pijamalei de noapte. Pare mai încântat de batistuțe decât de cArcanul dat la Crăciun. Când ajung acasă, sărbătoresc şi singur evenimentul, en eclusant un godet.

30 ianuarie. Imediat după micul dejun, primesc materialul promis acum cinci zile de boier Sandu. Comisionarul mă chestionează asupra identității, fiindcă pe plic scrie: în mână. înăuntru, hârtia vidalon cu vignetă albastră pe care o foloseşte directorul ca particular. Admir sus, în stânga, mănunchiul celor trei trandafiri stilizați după un vechi sigiliu al Rosetteştilor. Să ai emblemă de familie din vremea lui Laiotă Basarab! Mă bucură prietenia cu acest bărbat esențialmente aristocrat. Un adevărat boier, în nicio **altă** viață n-ar fi putut fi decât boier. Fără el, Bucureştiul mi-ar părea infinit mai mizerabil. Mă simt din aluatul lui.

După-amiază, când deschid dulapul cu hainele de gală, zboară afară o molie! Răvăşesc tot, pun alte buchețele de levănțică. Smokingul nu pare atins. îl am de patru ani, dinaintea vizitei prințului Takamatzu; l-am purtat la recepția dată în onoarea lui în grădina legației imperiale. Invitații erau maî toți ofițeri; uniformele nipone contrastau cu cele nemțeşti, dar se armonizau cu suita lui Carol. Mă balansam între petele negre ce le forma, ici-colo, elita noastră civilă şi eram fascinat. Atunci am schimbat câteva cuvinte cu conu' Costică

Argetoianu - ce inteligență, ce bărbat admirabil, ce glas răspicat şi ce pumn tare! Mă simt excelent la asemenea recepții; invidiez lumea bună, pe cei care ştiu a-şi cheltui viața. Dintre toți, maestru rămâne prințul Barbu, castelanul de la Buftea, lovit pe nedrept de Actul din 8 iunie. Sper să-şi guste asfințitul, oriunde s-ar afla. După ce-mi aerisesc bine garderoba, cobor în salon. Dau la Radio peste al cincilea concert al lui Couperin.

1 februarie. Mă eschivez de la prăznuiala naşterii lui **I.L.** Dar ieri, n-am încotro, o însoțesc pe Marica la Bellu în inspecția ce-o face lunar cavoului Sionilor. Obiceiul nu e doar macabru, ci şi barbar, în consonanță cu stupida bigo- terie a lumii. N-am curajul să-i spun asta; mă revolt împotriva tâmpeniei scoțând data de 31 ianuarie din însemnări. Azi e Ziua omizilor; fiecare țăran se roagă pentru ca Dumnezeu să-şi deşerte desaga cu viermi în ograda vecinului, ocolindu-l pe el. Dar mie larvele nu-mi displac, din ele ies fluturii. I-aş vrea mereu în grădina mea, aş dori să fie veşnici. De fapt, prin asta visez la un anotimp unic, eminamente văratic, pentru a nu mai fi țintuit între pereții casei cât e frig, som- brând în fotoliu ca un bolnav.

De două ceasuri sunt în halat, cu Crepuscule du matin al lui Baudelaire în poală. Charles e minunat. Mă voi îmbrăca peste alte două ceasuri pentru prânz, apoi urmează pregătirea vizitei ce-o fac, în sfârşit, lui Boîcesco. Am o importantă aniversare de care trebuie să-i aduc aminte: sunt, iată, treizeci de ani de când am adoptat coroana comtală - şi el a fost primul care să afle. La acea vreme, Nicolas era la Paris, iar eu şedeam în Crângaşi, într-o biată odăiță la capătul unei fundături. Cercetasem onomastica familiei şi descoperisem ca înaintaş un Karabetz de Nagy-Buny, conte de Szathmar. Aprofundasem bine materialul şi adoptasem semnătura de rigoare: Mathieu Jean Caragiale, comte de Karabey.

O las pe Marica doborâtă de digestie şi înaintez în după- amiază notând posibile aranjamente pentru proiectul Sionu. Găsesc în Principes de la composition des jardins, tratatul baronului Ernouf, multe idei interesante. îmi dau seama de

greşeala făcută pornind la treabă fără un plan documentat. Grădina e o construcție; nu mă gândesc la năzbâtiile lui Marcel Poete, ruinuri, balustrade, instalațiuni de ape. Nu vreau tuilerii. Vreau să tai în verdeața şi sălbăticia domeniului fără a-i nimici frusteţea. Voi mai lucra la asta, voi cerceta cărți bune; ideile pot fi transpuse apoi în teren, primăvară de primăvară, dar trebuie să-mi clarific mai întâi intențiile.

Puțin după ora ceaiului, pornesc spre Şosea; aleg bastonul de abanos, fiindcă îmbrac un complet gris et noir. Ajung destul de înghețfit în locuința de fecior a lui Nicolas. Bem cognac în fața cochetului cămin învelit cu plăci de Meissen; ne ferim să atingem mărul putrezit al discordiei, reluăm pentru acomodare visurile de odinioară: ce bine ne-ar sta să zburăm într-un auto pe încântătoarea Rivieră, el cu Marquisette, eu cu Hortense. Hortense! Mi-aduc aminte cum am cunoscut-o - o 'ieie în porticul unei case din Jianu, cu pălărie fastuoasă din lungi pene albe. Era un asfințit superb, înainte de război. Mai simt şi acum suavul parfum ce răspândea.

2 februarie. Mă întorc de la Nicolas spre miezul nopții. Vinul fiind dintr-un an excelent, nostalgia noastră s-a tot întins. Din ce în ce mai patetică. într-un târziu ne despărțim, luând două birje — el în sus cu Marquisette, eu în jos cu Hortense. După şase ore de somn, nefiind totuşi în stare a lucra, îmi petrec timpul până la dejun rememorând alte câteva chestii plăcute, visând treaz la ele. Iată un dar pe care ştiu a-l prețui: acela de a mă înfrupta din dulceața amintirilor. De a fi capabil să le retrăiesc. Un fapt, odată stins, nu valorează ceva decât în măsura în care şi peste ani mă poate umple de emoție. Altfel, nu-l contabilizez. Aşa îmi adun eu trecutul, excluzând ce e nemulțumitor, selectând mulțumirile.

3 februarie. Duminică. Somn liniştit, deşi reveria lăbărțată în care-am adormit şi-ar fi putut face de cap peste noapte. Soarele trebuie să fi răsărit pe la şapte. $1 caut prin fereastră, nu-l văd. Sper să rămână acoperit de nori; astăzi e Ziua ursului; fiara iese din bârlog şi se învârte să-şi vadă umbra pe zăpadă. Dacă şi-o vede, intră înapoi, semn că iarna va mai adăsta o vreme.

Până acum, sub prânz, cer mohorât. Nădăjduiesc să rămână aşa, aştept cu prea multă nerăbdare desprimăvărarea. Scot plicul verde, neglijat de la începutul anului, îi actualizez opisul; va trebui să confrunt din nou datele cu Gambara.

Delicios curcan în aspic la cină. Am luat gustul curcanului de la Bogdan-Piteşti; din redacția Serii nimeream deseori la masa lui, alături de alți scriitoraşi lefuiți pe veresie. împărțeam frățeşte curcanul, nelipsit din meniul lui B-P. împărțeam mai tot ce-i prisosea argeşeanului — banii, băutura, femeia. Era bine să fii stipendiat de el. Una peste alta, j'ai la reconnais- sance du ventre,

4 februarie. Afară, crivăț neîndurător. Marica nu poate ieşi la Grup, nici la biserică. Doamnele nu-i duc lipsa, e ruptă de dialogul lor; dar pentru popa Dumitru e însemnată, îngeraşii lui pictați aşteaptă de-o săptămână să le pupe fundul gol. Stau cu ea în salon, frunzărim ziarele; Universul scrie că sunt doi ani de când nemții au în frunte un Fiihrer. Dar ce să vezi la micuțul om? Nu i se potriveşte nicicum coiful de oțel. Un civil sperios. Piere măreția Berlinului meu. Ia uite, zice Marica, L'Independance vorbeşte de bietul Voinescu, trebuie să-i spun Florichii; â propos, băiatul ăla al lui, făcut cu rusoaica, a reuşit proba pentru misiuni consulare; numirea ar trebui să-i iasă până nu vin țărăniştii, până nu se năpustesc lihniții ăia la funcții! Are dreptate, ieri a demisionat Slăvescu de la Finanțe - posibilă criză în guvern.

Imediat după dejun, surpriză: la Radio, un maiestuos Haydn, Kaiser Quartett. încolo, zi irosită. Ca ieri, ca alaltăieri; vreme de somn, de lectură. De scris? - nu. La hotărârea mea de a părăsi proza contribuie senzația că toate cuvintele au fost folosite, stoarse de alții înainte, supte şi aruncate printre dinți; zdrumicate, morfolite în cavitățile bucale ale ciudaților indivizi care fac literatură din toate timpurile. Nu poți să coijnpui o singură frază curată, componentele ei sunt regurgitate, acrite, intrate în putrefacție. Ce-mi rămâne? Să stau şi să privesc împrejur. Dar până la urmă şi lucrul ăsta devine neplăcut: privindu-le prea mult, propriile-ți obiecte încep să pară străine: eu îmbrac haina de colo? Eu dorm în patul ăla? Fericiți cei ce au vreun motiv de exultare. Caut cu îndârjire un moment de aşa natură - îmi vine în minte debutul meu de acum douăzeci şi trei de ani; stăteam într-o cumplită odăiță de periferie şi strângeam la piept revistuța cu sonetele mele. Ce farsă! îl iau în brațe pe Calimach, mă hârjonesc cu el până la ceai. Din tot ce mă înconjoară, e singura ființă cu har terapeutic.

6 februarie. Ieri-dimineață, ca să curm trândăveala şi descurajarea, declar zi de corespondență. După-amiază timbrez şi înmânez plicul lui Niculaie să-l expedieze la Sibiu. Pentru memento, notez aici conținutul misivei: Troiene mari, Herr Direktor, cad de câteva zile ninsori foarte plictisitoare pe strada marchizului, sper că vremea se va înfrumuseța cât de curând să pot răzbi afară. Plus je pense, ajung la concluzia că trebuie să strângem în noi o mai mare forță de atac, s-o egalăm pe cea din tinerețe. Ai auzit de junele Larisch? Vine la Sibiu ca asistent al principelui Nicolae, interesat de lucrările Comisiei Mixte. Bunica lui e fiica Elenei Ştirbei, cea care l-a încolțit în budoar pe lamentabilul Ferdinando. Sunt convins că 1935 ne va aduce izbânda, să ne pregătim deci, ca Goethe, pentru o nouă primăvară. Vei fi căutat curând de Uhry, care e gata să îndrepte banii boşilor şi spre obiectivele Aşezământului dumitale; vrea detalii despre teutonii descălecați la Santa. Păcat, cum spui, că tinerimea de azi cam suferă de substanță. N-am auzit prea multe despre răşină- reanul acela disperat, Cioran. Cât despre scandalagiul de anul trecut, m-am interesat, e din Slatina, fiul unui Ionescu, avocat. Clănțău, deci; va zbiera şi el pe aici până la patruzeci de ani, apoi se va îmburghezi undeva în fundul provinciei. Boierul Rosetti l-a şi clasificat: aventurier, n-are materie, puțin nebun; sau clovn. Celălalt de care întrebi, traducătorul lui Wallace, apare foarte rar, locuieşte în Sinaia. Prieten cu Pillat, pare a fi educat, exhibă chiar ceva spirit filozoficț Suspect de discret şi liniştit în comparație cu răzvrătiții ăila'jți, chiar eterat; posibil poltron. în legătură cu micuța mea problemă arterială, tensiunea mi-e constantă acum, aplic o metodă cu rezultate vizibile. Dar af trebui să mă rup mai des, de lar-mătul Bucureştiului. De m-aş putea ține şi eu de plimbările domniei tale! Cum trebuie să arate vârful Tomnaticu ieşind din zăpadă...

7 februarie. Sunt adus jos, la telefon, de strigătul slujnicei: i domnul Maniu, conaşule. Adrian mă surprinde mărturisind i .1 ieri a fost ziua lui. A făcut patruzeci şi patru de ani. O spune melancolic, însă cu acid batjocoritor care nu lasă loc la lasoane. îşi descoperă până şi în indiscreție filonul de bun-gust. La vârsta împlinită, deja trăieşte senin şi împăcat, dar cineva care nu-l cunoaşte, văzându-l țeapăn şi grav, cu tră- .u ra la pas înapoi, ar fi gata să jure că în viața lui tocmai se desfăşoară o întunecată dramă a cărei taină va rămâne ncpătrunsă. Je voudrais dîner seulement avec vous demain soir, îmi spune la sfârşit. Accept.

Rassasie. Marica mă obligă să-l avem la ceai pe duhovnicul ei, popa Dumitru de la Sfântul Silvestru. Acesta bate nămeții ca să-şi viziteze darnica enoriaşă, dar gândul lui e să mă bage şi pe mine sub patrafir. Se apleacă, soarbe, geme si miroase greu, comme une bete de somme. Nu se lasă până nu-mi lămureşte expresivitatea teologică a semnului dumnezeiesc de la 2 ianuarie, curcubeul apărut deasupra bisericii lui. Fenomenul a fost extrem de explicit, zice: a reprodus pe cer aureola care tiveşte icoana Pantocratorului din tavanul bisericii; a reprodus-o exact! Suntem nemijlocit sub ochiul Domnului, trebuie să ne cucernicim fără întârziere! Mărginit? Escroc?

Acum câteva minute, opreşte o trăsură în fața porții; coboară pianista, tare grăbită. Ne invită la concertul din cealaltă joi. Pensionul mamițichii Miller, Berlinul şi Parisul i-au dat aere de mare cucoană, mais, au nom du ciel, n-a existat niciodată un boier Delavrancea! Chiar şi bărbatu-său, Filip, e şi el de extracție nouă; aud că moşia pe care-o stăpâneşte la Râmnic i-a revenit abia prin bunic, un răzeş Iancu, ales de ultima fată din neamul Socotenilor, singurii boieri neaoşi din zonă. Filip ăsta, un nigaud, se ține departe de politică, deşi taică-său a fost marghilomanist şi straşnic ministru în primul guvern al Conului Petrache, l-am întâlnit în casa lui Bădărău. Privesc programul concertului: Brahms, six pieces, apoi Tchaîkovski - bizar amestec de rase.

8 februarie. în sfârşit soare cald, douăsprezece grade la ora prânzului. Ies. La Capşa nu văd pe nimeni; mă invită

alături de el un gazetăraş scrofulent, mirosind a tinctură de iod. Accept fiindcă i-am citit un mic studiu despre decora ţiile noastre naţionale şi fiindcă-l ştiu văr cu nebunul de Coandă, pe care l-a însoţit la Berlin, jucau împreună tennis Henri şi el aveau un apartament şic, nu departe de Tiergarten Mari huligani; într-o zi erau în auto cu o babă unguroaica şi i-au spart aceleia aproape toţi dinţii izbind-o de un stâlp îmi confirmă povestea contele Halmaghy, rudă cu ştirba. Pe la orele două ni se adaugă la masă Comarnescu; yankeul încă ne împuie capul cu America lui. Peste ocean e viitorul, zice, acolo vigoarea e suverană, în Europa totul e flasc, bătrânicios. Mon Dieu, quelle scie! Când ies, trec pe lângă un incident sub casa Grecianu: o alunecare de gheaţă de pe acoperiş se zdrobeşte în faţa mea, gata să mă nimicească. Un netot legat de coş împingea jos, peste capul meu, sloiurile. Să crăpi la Bucureşti! în ţigănie! Mi-aş dori măcar să mor în altă parte. Nu pot avea vorbe bune pentru glia asta de când am părăsit Berlinul, de când am simţit ce înseamnă a fi cu adevărat nenorocit: să te plimbi îmbătat de splendori şi să te întorci aici, unde totul e mizerabil şi grotesc! Şi acum cred că în România e prea infect să trăieşti, că în ciobănia lui Bucur curg casele peste tine şi-ţi cad în cap. Urbe degradată în vremi degradate.

9 februarie. Aseară, cină selectă cu Adi. Niciun strop de politică, nicio bârfă literară, boierie deplină. Niciodată nu m-am simţit mai puţin bastardul unui gratte-papier. Trezit devreme, mă simt în formă fizic şi moral. îndeplinesc cu grijă ritualul de dimineaţă şi ies iarăşi. Port cu plăcere pantalonul de postav gris-vert croit în toamnă la Sibiu; se asortează excelent cu vestonul gris-basalte. Ajung pe jos la Carfea Românească. Anticariatul expune un exemplar perfect din Dictionnaire de la Science du blason al lui Galway,, ediţia din 1901; al meu e cam hărtânit. Intru în librărie şi cobor la demisol, unde Mişu îmi arată ultimele titluri franţuzeşti. Cumpăr de la el de când eram liceap, mi-amintesc perfect prima achiziţii: Arivistul, de Felicien \Champsaur, scoasă la Albin Michel. Cartea mi-a fost dosită când eram la şcoală de răzgâiata Tuşchi - mi-a înapoiat-o numii după ce l-am strâns

.2Z

■ Ir gât pe frate-său, bondocului îi ieşiseră ochii din cap. Mă încurc şi acum cu un volum de Zweig. Mai intru la Meinl, pentru ceai, cafea şi castane; întârzii la tejghea cât pot, e una dintre cele mai plăcute prăvălioare din centru. Cu cornelul în mână, o iau pe bulevardul Elisabeta până la intersecție — aici mi-am încrucişat privirea prima oară, acum vreo

■ mcisprezece ani, cu Duduia. Era însoțită de o madamă v ârstnică, păşea semeț şi nu-şi întorcea fața spre nimeni, ca 11 doamnă din lumea bună^ O învăluia totuşi un aer mult mai puțin aristocratic, de cochetărie artistă. De câteva ori apoi, în plimbările mele, i-am admirat părul roşcovan, pistruii ce-i luminează fața şi ochii, cei mai splendizi ochi verzi pe care şi-i poate dori genul feminin. îl înțeleg pe Carol, o femeie ca ea merită cinci ani de amor în Champs-Elysees şi alți cinci în Aleea Vulpache. Degeaba turbează Maniu la Mădăcin, il tire â blanc.

10 februarie. Duminică. Profit de ocazie şi de vremea potolită ca să mă reped la Sionu. Roțile trăsuricii sar periculos prin hârtoape. Vreo osie de se rupe, mor în şanț precum jupânul Vintilă acum câțiva ani. Tot spre moşie mergea şi el când s-a răsturnat. Ce pleaşcă pentru acest os de mucava al Brătienilor, să se trezească peste noapte îmbiat la stăpânirea României! Anonimatul era menirea lui. Dacă-l lăsau în pace, poate scăpa. Nici eu n-am încotro, mă las pe mâna lui kir Gheorghe care biciuie caii. Ne oprim cu bine la casele lui din spatele gării, mă invită la masă, mă ospătează. îl apreciez pe grec, cu toate că e liberal; liberalismul îl ajută să-şi rotunjească averea, răzbunându-şi strămoşii, nişte iloți ce s-au târât din Adriatica în Egee şi de-acolo în gura Bărăganului. Jefuind şi ei pe ici, pe colo, până au devenit, la a treia generație, negustori cinstiți, cu firmă şi politică. Aflu la delicioasa friptură de clapon ce s-a mai petrecut peste iarnă în sat: vreo trei naşteri, două nunți, câteva bătăi şi obişnuitele găinării ale găştii lui Silidor; mai toți țiganii funduleni sunt căutați pentru şterpeleli între Slobozia şi Călăraşi. Gata-gata să apună soarele până ajung la conac. Abia am timp să înalț flamura şi să încălzesc odaia. Chiroiu, care-mi girase reparațiile la împrejmuiri, vine şi mă înştiințează că azi îl sărbătorim pe

Haralambie, mucenicul. Habar nu am ce isprăvi a făcut ăsta, dar țărănistul e pus pe prăznuială, potrivit calendarului. A tras vinul de pe drojdii, mi-a adus trei şipuri.

înainte de culcare, simt ciudate ameţeli, mi se-nvârteştc capul. Să fie de la molanul nouveau? Să fie de la fum? Lemnele nu se usucă aproape deloc în magazie, cred că picură acoperişul.

11 februarie. Mă scol în zori. Blestem fumul şi vinul Chiroiului. Beau fiertură de mentă, apoi înghit o lingură dc miere presărată cu măghiran. Ies pe verandă. Venus e încă vizibilă pe cer ca Luceafăr de dimineață. Interesant e şi Marte, flamura mea jaune sur vert acoperă şi descoperă mica stea roşiatică. îmi pare rău că n-am luat binoclul cu mine. Mă întăresc şi trec le cele ce am în listă pentru mulțumirea Marichii. Cer omului tocmit să gunoiască straturile pentru legume, iar peste o săptămână să arunce sămânța. Stau lângă el o vreme, cu cizmele în noroi. Nu pot să cred că-mi țin picioarele în butucii ăia de gumă.

După-amiaza o petrec controlând starea ogrăzilor de păsări. Mult timp îmi ocupă curcanii. Urmărit îndeaproape de Guy al V-lea, îi selectez pe cei complet albi, pe care voiesc a-i impune ca rasă superioară; îi vor surclasa pe ai îngâmfatului Gogu Ionescu, proveniți dintr-o dubioasă spiță galică. Mai reuşiți totuşi decât corciturile amărâtului de Costescu, pornit să-l imite. Profesorul ar vrea mult să-l înfrângă, să-l umilească pe Gogu, dar cu împestrițații ăia? Curcănaşii lui sunt penibili, se fâțâie grotesc prin bătătură precum proprietarul lor în politică, disperat să fie luat în seamă. Asta îi reproşez: fâțâ- iala; altfel, bărbat subțire. Deşi Marica tot zice: il a quelque chose de cache!

12 februarie. Uitasem ce frământată poate fi noaptea aici. Crengile bătrânului nuc din apropierea conacului se freacă una de alta, lătratul câinilor se încrucişează, cele trei cânta- turi ale cocoşilor se succed repede. Deodată apar zorii. Mă scol şi văd încă luna traversând subțire, în ultimul pătrar. Până la prânz, bat păduricea lăsată de bătrânul Sion în coasta grădinii. Mă însoțeşte Costea Bratu, care nu scapă prilejul de a mă spiona ori de câte ori vin aici. îl privesc pieziş când

inund ruleta, când pun semnele. Descurcăreț acest parvenit ..idea, fără principii, din specia rurală a lui Take. Mă acompaniază fără nicio obligație, răbdător cu timpul lui de parcă n mai avea înainte o mie de ani. Aşa era şi când am preluat III Sionul. Nu-mi poartă ranchiună pentru că l-am dat deoparte, aşteaptă să mă plictisesc, să plec, să pier. Pas cu pas îşi ia partea din alte arendăşii, mulge tot județul, aparent modest şi popular. Mai ales popular. Mă uimeşte dialogul lui i II sătenii, parcă e de-al lor. Dar nu e, aşa isteține nu se încropeşte în tărtăcuța unui țărănoi. Până la urmă va fi bogă- tanul tuturor fundulenilor, ne va îngropa, pe mine, pe Gogu lonescu, pe Costescu, aşa cum l-a îngropat pe bietul Pândele; oii que ce soit, il a sa part du găteau.

Mă apuc, în seară, să fac fel şi fel de schițe cu noile idei. Trebuie să cad pe şmecheria lui Le Notre: grădina să pară mai mare decât este în realitate. Numai că el folosea terase, palisade, arcade, alte şi alte artificii la care eu nu mă încumet. Ceva din mine e prea lipit de sălbăticie sau franțuzii ăştia depăşesc, ca de obicei, măsura?

13 februarie. Până a porni înapoi spre Bucureşti, văd o Irăsurică intrând pe aleea conacului. în ea, subadministrato- rul Domeniilor. Mi-aduce un crap uriaş pescuit la copcă de oamenii lui, nevoiți a sta lipiți de iazuri pentru a le feri de flămânzii lui Silidor; țiganii au învățat să pună carbid, omorând mult puiet. Dăm de duşcă un păhărel; din una în alta, aflu rețeta lui pentru crăpceanul adus: presărat cu sare, cuişoare, ceapă felii şi acoperit cu oțet cald, îl pun la murat o oră-două; tăiat bucăți, îl arunc apoi într-o tingire în care fierb câteva căni de vin, o ceşcuță cu ulei din măsline, o mână de capere şi alta de stafide. E un deliciu, zice Pândele. Nu-l las deci babuşcăi, îl iau cu mine împachetat în gheață. Imediat trage la trepte brişcă lui Mitrică. El mi-a fost vizitiu şi anul trecut; a devenit cărăuşul oficial al boiernaşilor bucu- reşteni puşi pe joaca agriculturii. Drumul prost nu lasă automobilul să-i ia pâinea.

14 februarie. Obosit de călătorie, de aerul tare, stau în casă, citesc cartea lui Zweig. Vorbeşte despre tămăduirea sufletului. Mă interesează subiectul, îmi întăreşte ideea că forțele mele, cumva latente, cer o anume terapeutică penlm a fi puse în valoare. Moralul meu, superioritatea mea inie lectuală, voința mea necesită un nou tratament. Voi trece imediat la reforma vieții pe care o duc. Şi la reforma aspi rațiilor mele; dacă doar cochetam cu ideea, acum e hotărât finis literaturae, pun punct oricărei noi tentative literare. lai la ce am în lucru, nu mai adaug nimic. Rămâie restul sub pecetea tainei. Aşa că las manuscrisele baltă, mă absolv de chinul hârtiei.

Nu onorăm invitația pianistei la concertul de astă-seară. Voi lua bilete pentru cealaltă duminică la Ateneu, unde se cântă Matthăus Passion. Caut îndelung o muzică pe scala Philipsului meu. înainte de a pleca la Sionu am ascultat un minunat Brahms de la Viena. Se spune că Radioul Bucureşti ar avea şi el aproape o mie de plăci.

15 februarie. Menține hotărârea mea de ieri privind abandonarea literaturii. Scriitorul se poate păcăli lesnicios cu păginuțe noi, mânând vorbe şi peripeții precum un cârd de boboci, până se alege cu un ciopor de rațe. Povesteşte, povesteşte şi o ia de la capăt. Fără alt gând. Cel puțin eu aveam program şi stil. Oricum, lăsam în seama altora povestea chioară. Viața e confecționată ieftin, din întâmplări şi neîn- tâmplări. Ca un roman. Dacă Dumnezeu-demiurgul e mai neglijent, măcar naratorul lucrează cât de cât en professionnnel, pune mai puțin hazard, mai multă logică, uneori are bun-simț, chiar şi gust. Dar nici unul, nici altul nu au stil, nu au program. Produşi de vulg, produc pentru vulg. înmulțesc cârdul de rațe.

Nevoit să ies până în pasagiul Macca, la Neumann, pentru lenjuri, îl sun pe Lebrun. Prânzim împreună la Imperial: conopidă cu ciuperci, pui şi salată Moreno. Fiul unui negus- toraş de țară, francezul meu e încă intimidat de lista meniului. Stângăcia şi mai ales blestemata modestie sunt bine impregnate în ființa lui. N-ai crede că e de un sfert de veac în România. La cafele, facem puțină politică; a asistat acum trei zile la scandaloasa adunare a studenților lui Nae în fața Palatului - caraghiosul profesor cuvânta cocoțat pe umerii lor. Francis îmi spune jenat: n-aş fi niciodată în stare să mă 11 iv în cârca elevilor mei, ce decente erau întrunirile de dinainte de război! Revenim la zi, comentând propunerea lui Vaida pentru noul program al național-țărăniştilor: nume- ms clausus. Se pare că Mihalache nu-l sprijină; e român verde şi el, patriot nevoie mare, dar acum îl obsedează lormula rurală, ideală, zice, pentru statul nostru de plugari. Cu toate că în țară ninge greu, sătenii sunt mânați în căminele culturale unde oamenii lui fac agitație invocând izbă- vitoarea democrație a opincarilor. E ceva fin — activiştii mărşăluind prin sate, îndemnându-i pe bieții pălmaşi să buchisească pentru a lua frâiele țării. De văzut până la urmă re va spune Carol; deocamdată guvernul s'est deplume, l-a zăpăcit chestia Skoda. Şi mai e şi răzmerița principelui Nicolae, lurbat rău; contestă cu „precedentul Zizi", cinci ani de şuturi şi pălmuială i-au ajuns.

16 februarie. Visez noaptea călătoria mea italiană. De la Mestre la Padova, de la Paclova la Vicenza, de la Vicenza la Verona; printre vilele Triestului scăldate în verdeață, misterioase râulețe apăreau şi dispăreau sub dâmburi încărcate cu chiparoşi. Am un şoc, la trezire, văzând zăpadă troienită afară; împietresc o clipă dânclu-mi seama că nu mă aflu în însorita Italie, ci în România degerată. Degenerată. Cobor la gustarea de dimineață cu un gol în piept. Țara de azi, lumea de azi! E nevoie să-mi umplu sufletul cu ceva preocupam - de bine, de rău, literatura îmi înăbuşea senzația de sec; dar, cum spuneam, afacerea condeiului e închisă. Cred că-mi voi transfera întreg interesul asupra domeniului de la Sionu. Până voi putea retuşa conacul, îi voi construi grădina. O grădină sălbatică şi totuşi bine strunită; primitivism cultivat cu artă. Reflectez pentru asta la experiența acelui conte de Hoditz, care şi-a durat în veacul al optsprezecelea propriul Eden pe senioria lui silezіană.

întrerup meditația pentru a o întâmpina pe Margot; de mult nu ne mai bucurăm sincer de bună vedere, eu încerc să-mi ascund neîmplinirea, ea cei şaptezeci de ani. în orice caz, e mai zdravănă decât berlinezul meu la cincizeci. Ca şi Marica, de altfel. Pleacă împreună la Grup. Fac şi eu o scurtă plimbare în cartier. O iau spre biserica vornicului Badea

Bălăceanul şi ies în capătul celălalt al străzii lui De Flers Am impresia că sunt acompaniat pe tot parcursul: o umbra se prelinge pe ziduri, paşi furişaţi fac să scârţâie zăpada în spatele meu. Strâng bine bastonul în pumn, îmi întorc faţa de câteva ori. Silueta urmăritoare seamănă cu a micuţului nostru homme de peine. Să se fi dedat Niculaie la prome nadă? Exclus. La întoarcere, în capul scării îşi unduie coada Calimach. Coboară, îmi târăşte galoşii sub cuier; slujnica îl fugăreşte spre odaia mea, unde se salvează totdeauna de ocările idioatei.

17 februarie. Aseară telefonează Petrescu - situaţia de la Scriitori îi aminteşte scandalul de acum cinci ani când cu delapidarea lui Rebreanu. Vorbeşte tare, pătimaş. N-are nimic din personajele cărţilor lui, sărmani inadaptabili. Cezărică inadaptabil? Haida-de. Cu firea lui de ţigan, cu părerile lui oricând schimbătoare? Ne dăm întâlnire poimâine la librăria Georgescu. Azi e duminică, zi calmă. încep căutările pe urmele seniorului de Hoditz. Descopăr în De l'art des jardins a lui Fouquier o descriere a domeniului acestuia. Căutând prin sertare, dau şi de notele introduse în agenda ultimei vizite la Berlin, când l-am acompaniat pe B-P. într-o zi a sejourului, scăpat câteva ore singur, intru în Biblioteca Regală. Acolo, într-un tom, remarc printre cavalerii vechiului imperiu pe contele de Hoditz, vestit prin erudiţia şi năstruşnicia lui. Avea un blazon nespus de original, pe care l-am schiţat cu încântare. Din păcate n-am notat prea multe despre posesor, nobil surghiunit de zbirii lui Fritz cel Mare în urma descoperirii complotului silezian.

Parte din după-amiază descifrez atent blazonul Hoditz; armorialul contelui e cât se poate de interesant. Mă preocupă din ce în ce mai mult figura ciudatului cavaler. Proiectata mea călătorie la Berlin capătă un obiectiv în plus. Voi pleca la Berlin, fie ce-o fi, cu toată opunerea Marichii. La gândul ăsta mă simt cuprins de fervoare. Pun pe birou schiţele pentru Comisie, stabilesc termene să le închei. Ezit între câteva idei definitorii.

Decidement, je suis en veine. Repurtez brusc o victorie acolo unde bâjbâiam, înlocuind variantă cu variantă, fără a

m p u t e a hotărî. Acum ştiu - propunerea mea pentru deviza l îiiunii este: Un rege, două naţiuni, trei teritorii. Asta trebuie inscripţionat, în latină, pe eşarfa de sub marele scut al viitoarei noastre steme. Prind la Radio ultima parte dintr-un concert nemţesc, Händel cu orgă.

18 februarie. Dau răgaz exaltării de ieri să se aşeze, ies pe Pod. Soare, vreme primăvăratică. O văd prin fereastră la bapşa pe madam Lina răsfoind Revue pour Dames. Intru, ferit într-o margine, mă uit bine la ea: între două vârste, nici înaltă, nici scundă, fără vreun semn anume, nu are nimic, dar nimic deosebit; doar taina singurătăţii ei. îndată ce-şi termină plăcinta cu stafide, îşi ia poşetuţa şi pleacă. Mă pun şi eu pe cititul gazetei, până pătrunde în local altă fiinţă ciudată, Iosef-Sebastian. Cu ochelari pare mai matur, dar şi mai urât. îl ştiu de la Cuvântul, antiliberal ca şi mine. Nu i am citit romanul de anul trecut care face atâta vâlvă la cafenea. Tinerelul îi nedumereşte pe toţi: îşi încondeiază stirpea, o ia peste picior, dar nu se ataşează cu trup şi suflet românimii, rămâne evreu. Nostim. încerc şi eu plăcinta cu stafide. De ce nu pune la cuptor şi Marica aşa ceva?

19 februarie. Când voi reciti însemnările de faţă, mă voi judeca probabil foarte sever. Mai nimic legat, esenţial, scrupulos. Mi-am petrecut însă o bună parte din viaţă literaturizând, aşa încât simt nevoia de niţică uşurinţă în exprimare, de niţică neglijenţă, de niţel derizoriu. Şi fiindcă astea se pierd fără urme, precum ceaiul de muşeţel, cred că stilul meu nu e în pericol. Jurnalul e un simplu şi zadarnic tratament naturist.

Reiau: să scrii proze, să cizelezi, să te străduieşti pentru alţii mi se pare exagerat. Par consequent, în ce mă priveşte, textul de agrement, literatura adică, e drum închis. Şi totuşi nu rezişti totdeauna dorinţei de a spune ceva cu miez - se răsuceşte în tine câte-un germene de vorbă, dă vrej, se-nvoaltă; trebuie să-l întinzi undeva. îl întind aici, vrej în pustie. Până la urmă, scrisul într-un jurnal intim e un fel de a vorbi singur, o alienare. Nu jurnalul e intim, ci alienarea.

20 februarie. Drum lung spre gârlă la librăria lui Hertz. Aştept un sfert de ceas, văd cum intră şi pleacă unul-altul, răsfoind cărţi alături de moşierul Pillat, abia întors de la Izvorani. Cezărică nu vine, il bat le pave. Nu poţi afla pune tualitate nobilă la el, fiu de vechil. Altfel, ştie să fie semeţ, când intră undeva face impresie. Trage gazetăraşii ca-ntr-un năvod, îi învăluie cu digresiuni, cu filozoficale; are o reţetă a lui pentru şuetă. Dar în ce priveşte stilul, degeaba; ca şi în ce priveşte eleganţa - cu papionul lui bulinat sub bărbie, rămâne un fante grosolan, de Caracal. Mă învârt încă niţel printre rafturi, până mă cooptează într-un grup marele nostru Goga. Distant, preţios, bărbat de stat! Dar ce face un naiv ca el: fiindcă vede puzderie de ţigani în jurul Bucureştiului, scoate în Ţara Noastră un supliment pe limba lor! Castelanul ardelean cu palma întinsă la simpatia unei şleahte asiatice! Aşa ziar, aşa politică, aşa voturi. Găsesc acasă răspunsul sibian la scrisoarea mea din 6 februarie. 11 etait temps, misivele, ca şi vizitele, trebuie să-şi respecte ritmul.

După cină, fac febră. Zac. înaintea culcării, o surpriză: îmi telefonează Teodor de la Valea Rugului. Aprigul comisar, atât de preţuit de Conu' Costică, intră în pielea unui rentier tihnit, retras cu totul din afacerile Bucureştilor. Puţini ştiu că e ultimul român care a mai atins tezaurul nostru în 1916. El l-a zăvorât în Kremlin. îmbătrânea singur, dacă nu se hotăra lelea Siţa; aflu că s-au luat, în sfârşit. Din vechile mele legături, cele ce mai supravieţuiesc s-au dat aproape toate la fund, doborâte cari de beteşuguri, cari de ruină. Singuri ei mi-au rămas aproape. Hotărâm să ne vedem în trei săptămâni, când se face vreme bună.

21 februarie. Je garde le lit. Toux, temperature. Somn greu, cu fantasme. Aiurez. Mi se aplică ventuze, după sfatul familiei Logadi; incendiul le-a dat tot felul de idei creştineşti. Telefon Vlădoianu.

încerc să alung otrava din gât, tuşea. Reflectând asupra cărţii lui Zweig, îmi rememorez cu amar viaţa. Am fost condamnat să-mi trăiesc tinereţea sărac, să muncesc chiar, pentru a avea la maturitate doar patru distincţii, două naţionale şi două străine. Eu, care mai mult decât oricine altul eram născut pentru mărire şi avuţie!

22 februarie. Soarele apune deja în zodia Peştilor. Mă scol de sub pleduri şi mă uit pe fereastră: văd pe Mercur la răsărit şi pe Marte la sud. Nu pot mânui bine binoclul, stau sucit, lipit de sticla ferestrei. Venus trebuie să fie undeva la vest, ca Luceafăr de seară. Sunt încă urmărit de lectura lui /.weig, îmi judec în continuare anii existenţei. Ei bine, în afară de câteva slăbiciuni, nu s-au prins de mine oribilele obiceiuri bătrânicioase, rămân impregnat de spirit adolescent i n . Având pe deasupra şi experienţa a treizeci de ani ca adult. Nu mă voi lăsa tocmai acum târât în derivă, voi înota împotriva curentului. Beau fiertura de talpa-gâştei, mă pregătesc de culcare; sper să fi scăpat de fantasme, un somn fără vise mi-ar prinde bine.

23 februarie. Posibil restabilit. Nicolas vine să mă scoată din casă. La poartă aşteaptă muscalul,

dar nu ne grăbim, coborâm în salon să luăm ceaiul cu Marica. El propune asta, insistă. Ştie că e bine primit, Boiceştii fiind la fel de vechi ca Sionii. Marica e mulţumită să am amic un boier de viţă. Pe lângă pârliţii ăilalţi. După amabilităţi, mergem la Trocadero, pe Academiei. Ne simţim ca-n tinereţile noastre. într-o jumătate de ceas suntem aburiţi de amintiri: îţi aduci aminte de Constantinovicz? Sârboaica păzită la tennis de bruta aia de taică-său, pocit în duel de Nicu Filipescu. Sau de Simchy Lahovari, foca aia urâtă, de jidoavca Mendel, de juna Zimkutza? Nicolas mă tachinează, je lui rencls coup pour coup. Ieşind ediţia de seară, vânzătorii de ziare vin printre mese strigând titlurile: Restauraţie habsburgică! împăratul Otto la Viena! Declaraţia lui Horthy! Afară, dăm peste un splendid apus. Şi peste alţi băieţandri care urcă dinspre Sărindar urlând: Fierbere militară la Silistra! Regele, incognito la Ostrov!

24 februarie. Duminica lui Dragobete, zis capul primăverii. Dincolo de ferestre aud vrăbiile ciripind, pregătindu-se de ouat. La moşie năpădesc acum violetele, se umflă mugurii de jasmin. Dar în rest, nimic nu e încă verde, cu excepţia tufelor de mahonia înfrunzite tot anul. Am o lungă listă pentru achiziţii, vreau pentru Sionu puieţi ai pământurilor exotice. îl voi convoca pe State la Jardinerie, are el acolo o damă care ştie totul în materie. Mi-a dat în toamnă tabele

cu esenţele, mărimile şi formele copacilor. Dar ca să alegi, trebuie să ţii cont de canoane, să ştii cum se obţin efectele de culoare. Nu e uşor să faci o grădină. Parcă aş avea de construit, din nou, un roman. Se vede că nicio lucrare, oricât de firească, nu scapă de inginerie.

După-amiază anostă. Deja plictisit. Mai bine mă duceam azi la Ateneu, cum intenţionasem. Scriu aici doar ca să mă ţin departe de spiritul meu contrafăcut — practica literaturii indică totdeauna un fals. Vreau să mă normalizez. Uimiţi ar fi mulţi. Iar mucosul Cioculică ar sări să-şi întărească cele spuse la apariţia Crailor: doar meşter în blazoane şi doct în mahalagisme, acest bastard Caragiale. Nous sommes entoures de gens stupides.

25 februarie. Turneu de cumpărături pe Doamnei cu Uhry. Cămăşi de la Lucian, ghete de la Turcu. Apoi Athenee Palace. Răsfoim gazetele: la ministerul Externelor, dejun de adio pentru ministrul Schmidt, rechemat la Berlin - duios discurs al lui Titulescu la adresa cancelarului Hitler. Acelaşi Titulescu, după conferinţa musiului Pfeiffer, şeful spionajului francez, anunţă un acord iminent între Polonia şi Germania. Pe tema asta oltenaşul nostru va avea discuţii cu Laval la Elysee, unde l-au chemat şi pe Beneş, nefericitul preşedinte al Cehoslovaciei. Parisul leagă şi dezleagă; el va dicta paşii Europei în următorii cincizeci de ani - ţine continentul la respect prin for- midabila-i cavalerie blindată, mii de chars Renault cu tunuri de mare calibru. Rudolf e impresionat. în ce mă priveşte, sunt furios: nu avansez deloc în contactarea lui Titulescu. Pleacă mereu prin străinătăţi, ahtiat să-şi procure tone de mobilă veche; asta e patima lui, nu diplomaţia. Mă întreb cum de e considerat omul zilei, cela sent le rance. Un parvenit găunos. Parvenitismul e blestemul României, doar parveniţi în politica ei. Azi juvetele ebenist, ieri ploieşteanul Take, feciorul lui Ghiţă-Şapte Pantaloni. Cum a putut pătrunde în selectul club conservator un individ de aşa sorginte? Nu e de mirare că berarul meu îi făcea campanie la votul din 1908. Iar acum ocupă scena progenitura vechilului din Tituleşti! Nu mai există politicieni de fineţea şi eleganţa Conului Alecu. Orice învârtit poate conduce azi România.

26 februarie. Poate n-ar trebui să ne trezim dimineaţa cu •.cntimentul continuării aceluiaşi trai. Până la urmă te încearcă zădărnicia. Aş vrea câteodată să o pot lua de la capăt. De unde am deschis ochii în viaţă, nu de unde m-a lăsat somn u l. Mă îmbrac în tipic matinal, pun culori deschise, cobor scara. Cu motanul înaintea mea. Marica are migrenă; sper că de la ambiţia de a consuma întreg zarzavatul lui Proust. î o modă. Mic dejun clasic, ca ieri, ca mâine; slujnica aduce lava şi porcelanurile, Marica toarnă în căni. Mă uit la mâinile ci - la vârsta asta ar trebui sâ-i tremure, să-i bâţâie cât de puţin. Nu, mâinile îi sunt ferme, rigide. Ca şi vocea. Are mereu un subiect pentru cât îşi înmoaie biscuitul; azi, din nou, micul Mihăiţă văzut spre palatul cel mare: fără copilaş, cât trebuie să sufere biata Elena! Bagă biscuitul în gură, îl molfăie. Nu-i duc eu grija grecoaicei, aşa surghiun să am. Renunţ însă a lupta cu înduioşarea tâmpă.

O jumătate de ceas îmi ia îmbrăcatul pentru oraş. Mereu întârzii în alegere: alţi pantofi, alte mănuşi, alte pietre. Nu poţi fi văzut cu aceleaşi piese, le niais seulement y va de sa chanson. Păşesc pe trotuar aşa cum mă simt înlăuntrul meu - comte de Karabey; dintre bastoanele de iarnă îl folosesc pe cel de tek, lemn de încredere, oţel. Intru la Capşa, mă aşez lângă Adrian. îi admir, cât ne ţinem companie, preţioasele inele cu incizii de pe degete. Primesc invitaţia de a-i vizita colecţia, a făcut noi achiziţii; are năravul de la Bogdan-Piteşti, spumuieşte tot ce scot din sipete anticarii. Dar Adi e plin de rafinament, celălalt era grossier. Plecând el, rămân cu doi simpatici rentieri, carpişti declaraţi, semnatari ai scrisorii din 1918 către venerabilul de la Ţibăneşti. Depăşind momentul, intrăm în politica actuală atacând chestiunea stabilităţii leului şi remanierii de la Finanţe. Trecem apoi la scoaterea probabilă a lui Angelescu de la Instrucţia publică şi la reorganizarea Internelor. Niciun zvon privind debarcarea lui Titulescu, se pare că ipochimenul e de neînlocuit. Izbuteşte să păcălească lumea învârtind două vorbe: eventualite et possibilite. Probează cu asta diplomaţie înaltă, bună de ameţit pe un d'Ormesson, care-l consideră o personalitate. Vax. Mai rău e că s-a înţepenit în poziţia de a nu
consilia, nici măcar indirect, actul Uniunii. De fapt, Sibiul pândeşte căderea guvernului, pentru a umbla cu altcineva Din păcate, unica opoziţie e cea a naţional-ţărăniştilor. Singui Mihalache se consideră în război cu Tătărescu. Şi chiar e - plăteşte oameni, face manifestaţii, scoate sătenii cu popii şi prapurii în frunte. Les sans-culottes promit să năvălească în Bucureşti. Cum să discuţi însă lucruri fine, precum uniatul dinastic, cu un ţărănist?

27 februarie. Fiindcă strada marchizului nu prea e bătută de birje, Niculaie aduce una din piaţă. Când e gata, o con duc pe Marica spre Grup, luând-o în drum şi pe Margot. Doamnele au adunarea

lunară; în plus, o comemorează azi pe teozoafa Dumbravă, dusă acum zece ani pe Nil. Mă retrag pentru două ceasuri la Capsa, cât ține grațioasa întrunire. Descopăr aici doi clienți mai puțin obişnuiți - Panaitescu şi Pişculescu. Cer cafea şi cognac, îi iau pe rând la privit. Primul îşi zice Perpessicius, „suferindul", cum ar veni. Care suferință? Poate aia de a fi român. L-a adus aici taică-său, dragoman de Ianina, şi l-a făcut din Panaiot, Panaitescu; din tălmaci grecotei, critic dâmbovițean. S-a înfipt bine la Fundații şi la Cuvântul. E drept, mă umple cu zahariseli în cronica lui de la Radio, dar aşa îi tratează pe toți. L-am auzit ridicându-i în slăvi chiar şi pe ăia doi neruşinați tapeuri ai lui B-P, țopârlanul Arghezi şi şansonetistul Minulescu; după el, întreaga scriitorime merită numai laude. Parcă ar fi plătit. Ce strategie o fi şi asta, să primesc notă maximă şi eu, şi ăia, une fripouille et un gros singe? Celălalt comesean, popa ce-şi zice Galaction: un bărboi cu cizme. Nici zece ani mai mult ca mine şi pare matusalemică Cap de conte Tolstoi, deşi taică-său a fost un hoț de arendaş teleormănean. Mi-a împuiat mintea cu sio- nismele lui. Iată un ortodox sadea, adept al lui Herzl! Dar aici sunt de acord cu el: cum să ridici un zid între Biblie şi Israel? Cartea asta e furată din casa evreilor. Chiar şi Noul Testament. Până la prânz scormonesc paginile Universului, apoi o ridic pe Marica de la Grup. Dimineață irosită, după-amiază sterilă. Le temps passe si vite, si vide.

Gândind acum, seara târziu, la scriitorime, la aceste viețuitoare cu minți răsucite: cât de separați pot fi inşii între

■ l! fiecare o ține pe-a lui, în surdă izolare. Şi totuşi au ceva hribii în comun: dorința de a-i vedea anihilați cumva pe 'i'ilalți; primii pe care i-ar dori loviți de molimă un poet •.unt ceilalți poeți. Să rămână el singur, să fie unicul Pan. I'nlta asta, de animăluț necrofag, e ceva fin. Aici ori şi-a Irigat coada Dracul, ori Domnul nu dă nimic â titre gracieux. Ne strângem, ne adulmecăm, ne tolerăm aşteptând molima. M.ignifique.

28 februarie. înainte de a mă trezi, o văd la Şosea pe llortense urcând într-un auto electric; o urmăresc şi mă tamponez de Jeanne Vacaresco, alergând la rendez-vous cu nasul pistruiat în vânt; pedalează după ea, venind dinspre bufet, Mița Biciclista - se vorbea că ar fi la Paris, dar nu, Mița e în Bucureşti; la fel domnişoarele Cantacuzene, despre care Nicolas îmi scrie că le întâlneşte pe stânga Senei când se plimbă cu Marquisette a lui; în schimb, virtuoasa regină Maria s-a instalat în Champs-Elysees, părăsind cuibuşorul prințului de la Buftea şi preferându-l pe mârşavul Montesquiou. De ce aceste aiurite vedenii? Reforma vieții mele nu poate izbândi fără suprimarea fantomelor nopții. Moarte viselor şi amintirilor haotice, Aera nova! Ies imediat la promenadă, să profit, vremea călduță se poate isprăvi oricând. Fac ocolul bisericii popii Dumitru, cea cu minunea curcubeului inelar; îi studiez decorațiunile, mai ales îngerii puşi deasupra intrării. Angelicele zugrăveli mă duc cu gândul la Hoditz, la stema şi ambiția lui. împlinind vârsta mea, în fruntea unei armate de lucrători, contele hăcuia pădurea domeniului, modela sălbăticia, supraveghea evoluția tâmpită a naturii. Nu e deloc ciudat că studia în acelaşi timp Des erreurs et de la verite a lui Saint-Martin şi Essai sur l'art des jardins al ducelui de Nivernais.

Restul zilei caut şi eu firul care să mă ducă la înțelegerea ideii de Grădină; răsfoiesc cele câteva cărți cu peisagistică din casă, mă aplec peste planşe, peste gravuri şi poze. Toate plantațiunile europene mi se par nişte însăilări pompoase, diletantisime, aglomerări seci de verdeață în jurul câte unui parterre â la Louis quatorze. Ăsta era şi gustul lui Bacalbaşa la noi: un parc unde vin chefliii să asculte din tufişuri lăutarii.

Un nenorocit de Cişmigiu. După o serie de creionări, sun! totuşi încrezător - j'ai Ies doigts verts. Cel puțin pe hârtie.

1 martie; începe luna BuneiVestiri. îl visez pe contele Hoditz: stă pe un butuc, ciopleşte lemnul de sub el şi-l umple de muguri. în dimineața asta mă simt şi eu horticul tor, ideile ce-mi vin au ceva de vegetație în ele: încolțesc, se ramifică în mintea mea, încheagă structura grădinii Sionu Renunț să gândesc într-un anume stil, construiesc cu regulile mele neacademice. Care dintre scriitori mai are astfel de ambiții? Desigur, Jiinger. Dar el, ca neamț, merge până acolo încât îşi inventează propriul compost: patru părți humus, două părți frunziş, două părți bălegar, o parte cenuşă, o parte sânge de porc - compostul Jiinger. Nu-mi murdăresc eu degetele ca să îngraş pământul Ialomiței. La micul dejun, Marica îmi aminteşte că expiră anii pentru care e arendat terenul de vânătoare al moşiei. Ştiu prea bine, aştept de mult scadența asta pentru a-mi înzeci perimetrul. Primul pas: iau posesia înapoi. Pasul al doilea: o conving pe Florica să facem schimb, îi dau un pogon de porumbişte pentru jumătatea ei de mărăcinişuri. Pasul al treilea: amenajez un fel de vale persană în partea aceea, pour sauver mon âme. Va trebui să grăbesc punerea în operă, voi merge cât de curând la conac. Azi se aprind focuri mari acolo, e Mărțişor, țăranii afumă iarna. îi telefonez lui State pentru un nou jaf semincer la Jardinerie. Voi ieşi imediat în oraş.

Ajung pe jos la Corso. în salonul mic, boier Sandu dejunează tacticos. Are aerul omului cu desăvârşire lipsit de griji. De aceea îmi place; nu se consumă în propăşirea cetățenilor, doar le stoarce ălora mai inspirați valoarea. N-are prejudecăți în privința asta, dacă îi miroase bine ceva, acționează. Deja dă tonul, în literatură c'est lui qui mene le jeu. îl interoghez la desert în privința contelui de Hoditz - nu ştie mare lucru, va pune pe cineva să-mi înjghebe o bibliografie.

Ajuns acasă, nici nu apuc să-mi las pălăria în cuier, când slujnica mă cheamă la telefon. Păstorel, abia venit de la Iaşi, mă întreabă: Şi mai faşi? Ne dăm întâlnire mâine la Capsa pentru a primi cu autograf Tămâie şi otravă. Pe lângă tipăritură,
promite şi o butelcuță cu Negru de Căuşani; la el scrisul nu merge fără vin. Din păcate, ciroza i se trage de la tăria viței de vie, nu de la poşirca literaturii. Asta chiar cade bine la lornac. Şi are alcoolul ei, cam de doi bani. Până la cină, i ercetez ziarele; aflu că se împlinesc cincisprezece ani de i ,md amiralul Horthy este regent al Ungariei. Zdravăn, admi- i.ibil pumn conservator. Şi o ciudățenie: Curentul lui Şeicaru il atacă pe exilatul Poklewski, după ce până mai ieri dădea m tărbacă Sovietele. Bietul Stanislav Alfansovici! Pamfil încearcă ..i se repare în fața lui Titulescu, ocrotitorul neruşinatului (>strovsky, trimisul Moscovei.

2 martie. Sunt punctual la Capsa pentru întâlnirea cu Păstorel. Răsuflarea îi miroase deja a cognac. După ale lui, •ijung la ale mele, Ies affaires sont Ies affaires. Aflu câteva lucruri folositoare pentru negoțul ce-l pun la cale cu Nicolas. Cunoaşte bine podgoria Boiceştilor - s-ar putea să meargă, /.ice, vinul de colină are mare căutare la nemți, e înfocat şi aromatic; ar scoate de pe piața germană vinurile alea grețoase de Malaga. îmi dă numele unui importator, Fuchs, a cinat de vreo două ori cu el. îi iau cartea şi butelcuță, mă urc într-o birjă, prind ora dejunului acasă.

îmi tulbură siesta pianista; o aud năvălind la Marica, stridentă, impulsivă, din nou cu invitație la Ateneu, cântă joi concertul de Mendelssohn. Să asculți o nepoată de căruțaş într-un nobil sol minor! Bietul nostru high life, bietul Filip - înțeleg de ce s-a pustnicit la Râmnic. Energia primitivă pe care-o risipeşte femeia asta a supt-o atât de la Barbu al ei, cât şi de la Ion Luca al meu, un hurluberlu et un effronte. Ăştia au fost mentorii ei de viață, Hagi Tudose şi Venturiano. Nu pleacă până nu cobor în salon să admir ultima creație Madame Jeanne în care e îmbrăcată, un manteau din blănițe de jder, aruncat pe ea ca pe o buturugă. în sfârşit, după o jumătate de ceas rămân doar în compania ziarelor: Guță cumpără armament cehesc de şase sute de milioane şi comandă o sută de tunuri societății Reşița, în compensațiune patriotică. Maniu nu se mişcă de la Bădăcin. în schimb, Europa e un du-te-vino: Ducele călătoreşte de la Roma la Berlin, Cancelarul de la Viena la Paris, Regentul de la Budapesta la Londra. Şi viceversa.

Acum în Bucureşti plouă înghețat. N-am altceva, îmi mul privirea pe călduța Grecie - unde Venizelos, nenorocitul ăla de republican, vrea să ia din nou puterea. Fost de trei ori prim-ministru, de trei ori debarcat de regele Constantin, încearcă încă o lovitură de stat: cere generalului Plastiras să mişte flota din Salamina spre Atena; guvernul n-are încotro, îşi scufundă propriile nave cu aviația. Venizeliştii fug în Bulgaria, marele Eleftherios însuşi, profitor şi el al batjocurii de la Versailles, spală putina la Hotel Ritz. Afară tot ploaie rece. Isprăvesc încet vinul lui Păstorel, învechit unsprezece ani: sorb deci a doua oară clipele anului 1924. Anul Remember.

3 martie. Marica e la Sfântul Silvestru; stă, țeapănă şi gălbejită, în fruntea cârdului de foburiene ce

se înghesuie la slujba duminicală a popii Dumitru. Cu ochii aţintiţi la aureola din naosul bisericii, aşteaptă cu toatele minunea prevestită de curcubeul inelar de acum două luni. Care va veni â la Saint Glinglin. Privesc prin ferestre afară: pe jos, numai frăgezimi casante, iarbă îngheţată, frunze moarte. Tot ce are sevă pare condamnat. Inclusiv trupul meu; mă umple gândul pieirii iminente - asta pentru unii poate fi emulaţie; nu şi pentru mine. Nu vreau să mişc niciun deget azi. Merită fiinţa mea să îndure cea mai mică trudă? Şi când mă gândesc că ieri eram plin de fervoare. îmi vine să arunc însemnările, notele, hârtiile toate. Răscolind prin sertare în căutarea unui ţap ispăşitor, mă opresc la hârtiuţa cu socoteala pagubelor produse de Elise. Nu vreau să mai păstrez nimic dinspre sinistra Băicoianu, o rup bucăţele.

j'avale ma rage. Odată Marica întoarsă, slujnica anunţă prânzul; cobor fără a-mi modifica prea multe din înfăţişare, schimb automat jiletca şi cravata. Observ abia la masă batista nepotrivită din buzunarul de la piept. Şi totuşi, în loc de siesta obişnuită, aţipesc comme une souche! Mi se întâmplă foarte rar. Apoi telefonează Francis: l-a văzut ieri la Institutul Francez pe contele Poklewski; sărmanul încearcă să-şi ţină rangul, dar arată rău. îi blestemăm împreună pe nemernicii de bolşevici. Destul de târziu, alt telefon, de la Brederode; don Martinho ar fi mulţumit să-l asigur de complezenţa mea. Acelaşi ton arogant! Cum de mai crede că m-ar putea din

nou folosi? M-am săturat de maşinaţiile lusitanului. Din cerul nopţii, luna rotundă izbeşte în geam.

4 martie. Prânz cu Uhry la Athenee: şalău cu sos Meuniere. Cât mâncăm, priveşte împrejur; ochii îi întineresc mult făptura, desăvârşesc înfăţişarea nobilă ce-i dă paloarea feţei, în ton cu haina catifelată de culoarea mătăsii porumbului. Ce lurori producea eleganţa lui acum două decenii la Paris! Nu departe de noi, ex-ministresa Goga dejunează cu un nepot .ii Conului Alecu. Unde te duci, unde te-ntorci, dai de această Veturie, zice Rudolf, a înnebunit lumea, ieri era la Stelică, .ilaltăieri la Blank, răsalaltăieri la Auşnit. Apoi îmi dă vestea pentru care ne întâlnim: Carol a aprobat desfăşurarea a trei noi misiuni în America de Sud, s-au deschis listele pentru numiri la ministerul de Externe. Să pleci în Noua Lume latină! - Argentina are un minunat Ordre de la Croix du Sud, Mexicul are l'Ordre de l'Aigle azteque, Brazilia are l'Ordre de Christophe Colomb. Oricare m-ar tenta. Şi proiectul Uniunii? Şi prefacerea Sionului? Privesc melancolic silueta lui Uhry când ne despărţim: ţinută perfectă, de la pălăria italienească la pantofii vienezi; n-aş putea invidia pe nimeni altul. în faţa Institutului Moteanu, ataşatul neamţ mă aştepta sub copertina intrării.

Mă prinde înserarea cercetând atlase cu ţinuturile dintre Ţara de Foc şi canalul Panama. Unde e apatia de ieri, obsesia pieirii iminente? în fond, ducele de la Tremoîlle a trăit optzeci şi patru de ani, tot atât contele Hoditz. Mă gândesc mai mult la acesta din urmă; locuia într-o natură care îmbătrânea după regulile lui, cum şi el după ale ei. Vieţuiau împreună dominându-se reciproc, nu se ştie care învingător, de vreme ce nicio creangă n-o putea lua razna, dar senioria verde îl năpădise, devenise chiar sinea lui. Nu cred că-l mai ajungeau evenimentele exterioare, că-l mai interesau misiunile în ţări depărtate. Eşti din nou la răscruce Mathieu, beni soit ton nom.

5 martie. Baba Marichii: ciudată vreme primăvăratică. Mâine, în gând, am pus baba coanei Melik, armeanca din Spătarului, ca să n-o uit; aş fi putut avea păduri în loc de bărăgan. Ard de dorinţa de a pleca din Bucureşti. Totul aici

mi se pare tem, plicticos, Ies journees se traînent avec um telle lenteur. De-aş fi avut averea mea, trăiam azi la Berlin Aniversez, iată, treizeci de ani de când am călcat prima oar;i Berlinul. în martie 1905, eredele Ion Luca îşi realiza visul: părăsea insalubra ţărişoară moldo-vlahă pentru a vieţui în confortul Europei adevărate. Ne instalează într-un viloi la Willmersdorf, apoi într-altul la Schoneberg. Umple camerele cu mobilă greoaie, cu tablouri greţoase, cu bibelouri de ipsos vopsit, cu tot prost gustul peste care dă fără greş. Şi începe să huzurească după pofta inimii lui. Poftă de căpătuit ignar, nici măcar snob. Năuca Alexandrina, Luchi, Tuşchi îl înconjoară cu ochi lăcrimoşi pe comediantul devenit tyran de operă bufă. în ce mă priveşte, nu-l bag în seamă, stau toată ziua în oraş, iau la rând palatele şi manejele, admir trăsurile ce trec neîntrerupt pe Unter. Şi caii din Tiergarten. Tiergarten înainte de război era magnifică, acolo am văzut cele mai bine desenate livrele, cei mai grozavi coursiers. Ce spectacol! Din când în când, trecea chiar şi echipajul împăratului - avea vulturi auriţi pe felinare şi era firetuit cu argint peste tot. Acum citesc în gazetă că socialistul Hitler ameninţă dinastia cu sechestrarea averilor dacă emite pretenţii restauratoare. Sper totuşi într-o întoarcere a lucrurilor pe făgaşul lor. în Germania, în Franţa, în Rusia. Monarhia nobilitară e singura stare îndreptăţită într-o lume normală.

6 martie. Hier soir, manque d'appetit et insomnie persis- tante; mă pedepsesc reorganizând materia plicului verde, aşa cum mi-a sugerat Gambara. Aud şi la Radio ştirea privind noile misiuni române în America latină; Titulescu mişcă. Să intru totuşi în diplomaţia lui? După micul dejun, bătăi în poartă: alt crăpcean de la ţară. Peştele e împachetat în gazete vechi. Desfac, înveliş după înveliş, vreo două numere din Vremea. Dau într-o pagină peste tinerelul Eliade, cel care zgândăreşte Bucureştiul cu deocheate poveşti indieneşti. Se înnebunesc damele după fachirismele lui amoroase. A înţeles repede cum devii cunoscut: când toţi fac iniţieri la Paris, tu trebuie să te duci la Calcutta. Scutur câţiva solzi de pe ziar şi îi aflu crezul de literat: nu se alege nimic dintr-o carte onestă, zice, trăieşte şi ea nişte ani, apoi sombrează în biblioteci;

,isla fiindcă adevărurile se învechesc repede. Ce trebuie făcut? '■a scrii o carte veroasă, doldora de subiectivismele şi strâm- bătâțile tale - aşa ceva poate să dureze. Rețeta nu e deci i .11 tea onorabilă; o carte supraviețuieşte nu prin cinste, ci prin mistificare! în consecință, hindusul s-a pus pe mistică. Peştele era plin de icre.

într-o dispoziție amestecată, merg la Fundații; boier Sandu plecase spre Corso pentru a fi acolo la fix, ca un anglo-saxon la club; îmi lăsase însă un întreg fascicul de enciclopedie însoțit de o fotogravură înfățişându-l pe Hoditz. Plăcută conversație cu Ema, secretara, o evreică drăguță, cu păr auriu-roşcat. Citeşte, bineînțeles, Proust. Lasă cartea din mână, uni zâmbeşte; aflu că ea a dat de urma contelui meu silezian. Promenadă în continuare pe Pod până la Casa Monteoru. Frumoasă zi. Poate şi din cauza femeiuştii aceleia de la editură. în general, impresiile mele despre femeie au gust amar, ființa aceasta complementară arătându-se superficială, stupidă. Mai ales cea tânără, dar nici vârsta nu îndreaptă mult lucrurile. Să fie numai percepția mea?

7 martie. Bruscă schimbare de vreme azi-noapte; deschid ochii pe lapoviță. îmi imaginez că fac ceea ce fac de zeci de ani: mă scol, mă aşez la birou şi scriu; scriu, caut cuvinte, potrivesc altfel aceleaşi vorbe. Combinații, doar combinații. Absurd. Passe-temps d'un benet. închid ochii şi întârzii cât pot în pat, ținând pe genunchi Petit armorial al lui Chevalier.

După dejun, cea mai intensă activitate a zilei: cititul gazetei. Găsesc iarăşi o ştire din Berlinul meu: micuțul Hitler şi adjunctul său Hess îşi pun speranțele într-un viitor guvern laburist al Majestății Sale George - George al melonului. După multă altă umplutură, dau peste o notă despre scandalul concesionărilor de la ministerul Lucrărilor publice - aşa ceva nu se petrecea pe vremea în care eram eu acolo. Frumoase timpuri; păcat că obținusem funcția, au nom de mon pere, de la nemernicul Take, fiul coanei Frosa din Ploieşti. El ne-a adus căderea. Ambiția lui.

Cum şi după ora ceaiului plouă, mă îmbrac pentru seară şi mă vâr în fotelul bătrânului Sion, trist, înfrigurat. Asta să fie toată emanciparea mea? Revin cu gândul la zilele lui 1913,

când eram combattant în guvernul matofitului Maiorescu; nul scol, scotocesc, găsesc o fotografie făcută pe treptele minis terului: stau lângă Bădărău, puțin aplecat de umeri, cu băr bia în guler, cu sprâncenele încruntate şi cute în colțurile gurii. Toată expresia feței mele spune: să dau bice, il faul lancer le cheval a fond de train. Din păcate, calul s-a împiedicat foarte repede.

8 martie; ploaie şi resturi de ninsori. Pentru a-mi batjocori în plus dimineața, pun mâna pe una dintre cărțile recomandate de madam Lina, intelectuala Grupului. Scriitură jenantă, gândire mediocră - literatură. Ar trebui să deschid din când în când un volumaş ca ăsta, artificial şi romanțios, mirosind a fund de copil neîmbăiat, pentru a nu mai fi tentat de o carieră scriitoricească. M-am lăsat destul în ispita hârtiei, având iluzia originalității. între închipuita originalitate şi autentic, prefer autenticul. Inventezi doar când eşti lipsit de toate alea, când trebuie să fugi într-o închipuire pentru a păcăli nedreptatea, sărăcia. Averea înseamnă dreptate; individul ales e bine să se nască în ea. Nu asta mi-a fost soarta.

Toată după-amiaza viforniță caraghioasă, fulgii se topesc imediat ce ating pământul; numai alb în aer, numai negru pe jos. încerc să lucrez puțin la dubla stemă a Uniunii. Dintre elementele heraldice majore, simbolul crucii figurează şi la noi, şi la maghiari, semn de luptă cu armia otomană. La noi, crucea e ținută în cioc de acvilă, la unguri e pusă deasupra coroanei lui Ştefan. Să mențin vetusta reprezintare? Acum flamura turcismului e bâțâită de nevolnicul Atatiirk - inamic de zeflemea. Decăderea e sensul istoriei.

9 martie. Pe tava micului dejun, măcinici. S-au dus zilele Babelor, încep ale Moşilor, la fel de amestecate. îndrăznesc să ies, atent la gropi, la băltoace. Delicatul meu baston de cireş nu e făcut pentru asta. Nici ghetele gălbui, din piele de ied, puțin folosite astă-toamnă. Mă opresc în pasagiul Macca, răsfoiesc hârțoagele anticăriei Pach. Dau peste o interesantă stampă cu hanul Câmpinencei, ars chiar pe acest loc. Sunt smuls brutal de yankeu din studiul desenului; îl însoțesc la Capşa. De când s-a întors, vorbeşte doar de homo americanus, de specia pentru care ideal este doar utilul.

4
Americanul e viitorul stăpân al lumii, proclamă el. Nu-mi dau seama dacă e ironic, pare atât de încântat! Când masa noastră se umple, trecem la politica națională: poziția Duduii m chestiunea debarcării lui Guță, lista cabinetului cuprinzând ,i liberali de-ai lui Dinu. E interesant să te afunzi în politica de cafenea, să te laşi înconjurat de vociferările pătimaşilor plumitifs. Nu-i simpatizez, dar decât gloata... Plec discret din cafenea, bat Podul până la Casa Vernescu, apoi iau o birjă. Acasă, tensiunea mărită. După o terapie cu afectuosul Calimach, scade. Când e bine tratat, motanul e foarte eficient.

10 martie. Duminică. Noapte cu vis teribil pe care nu vreau să-l consemnez. Visul ştie mai multe decât mine? De câțiva ani n-am mai însoțit-o pe Marica la biserică. Fac asta acum, slujnica plecând la o nuntă în Bărcăneşti. Mă pedepsesc astfel pentru coşmarul de azi-noapte. Cât stau în strană, am senzația că mă aflu într-un stomac uriaş, într-o burtă pusă pe digerat. Totul se topeşte: lumina, ceara, dumicații. Sunt îmbăloşat, înmuiat în secreții, supt; slujba popii Dumitru mă rumegă monoton. îndur, je reste court. După întoarcere prânzim, apoi nu mă clintesc din odaia mea. Sorb dintr-o cafea fără zahăr şi mă întreb cum e cu putință ca un om ca mine, care ar fi făcut podoaba Curților de la Weimar sau Sans-Souci, să fie victima acestei lumi puse pe bigotism, vulgarități şi destrăbălări democrate.

Mă pedepsesc din nou, spre seară, ascultându-l pe Iorga la Radio. Şi peste-un sfert de veac, tot asta va face: va slăvi priceperea românilor şi brațul lor de fier. El şi Stere, unul la Văleni, altul la Bucov, nişte încrâncenați. La urma urmei, nişte neînțelepți: să priveşti istoria cu lejeritate, să te joci cu ea, abia aşa dovedeşti înțelepciune/ La cât de grosolan se înfăptuieşte, istoria nu merită alt tratament. Iar în ce-i priveşte pe români, care pricepere, care braț de fier? Uitați-vă la provinciile noastre vechi, neînstare să absoarbă lecțiile niciu- nei administrații imperiale, fie că a fost romană, rusă, otomană sau vieneză. Şi uitați-vă la felul în care istoria ne blagosloveşte cu România asta Mare - ce penibil e să creşti doar în suprafață, să-ți umili doar burta chiorăitoare!

11 martie, Ziua forfecărilor în calendarul popular. Ce fel de gângănii or fi numiții forfecări? Şi de ce merită ei praz nuire? Hotărăsc o plecare la moşie cât de curând. Sunt prins de ideea asta nouă: prefacerea domeniului Sionu după concepția lui Hoditz. Vreau să-i urmez paşii. Silezianul mi-e din ce în ce mai familiar. Privesc gravura care-l înfățişează trecut de mijlocul vieții. Contele e un personaj scund, cu torsul gros şi chipul excesiv de păros. Fața îi rămâne aproape nedesluşită sub sprâncenele stufoase, împreunate, sub bărbuța îmbinată deasupra gurii, sub perciunii care-i inundă obrajii cu păr sur. Poartă la gât o legătură â points, iar peste gulerul surtucului un şal care-i atârnă până la genunchi; e clar, excelența sa nu se sfieşte să-şi impună fizicul, deloc prezintabil, iese în față masiv, indiferent, ba chiar cu un strop de cochetărie. Mare curaj, fiindcă totul la el e scurt, butucănos; parcă şi-a alcătuit chiar el ființa zgândărindu-şi spiritul ludic.

Merg după dejun pe urmele lui Hoditz la biblioteca Societății Academice. La alte două mese, mierosul Panaitescu şi cucernicul Pişculescu. Unul îşi freacă des ochelarii, celălalt se uită din când în când pe deasupra capetelor ca peste un ciopor de oi rătăcite. La un moment dat popa îmi zâmbeşte, de ce oare? Am eu ceva comun cu el? E drept, l-au întemnițat niței după război ca germanofil. Dar s-a dat de mult cu liberalii, cu antantiştii, l-a momit Duca la chiverniseală. Ăsta colaborationism. Abia după gloanțele trase în gara Sinaia s-a lăsat de politică; mormăie acum în barbă că are alt proiect de viață. Să traduci Biblia e un proiect de viață? E doar altă bâlbâială; iar dacă mă gândesc la sărmanele lui povestioare, ce autor ridicol acest Gala-Gala! îmi mut privirea la Panaitescu - exemplu de ce face un pospai de educație într-un serv: gesturile devin moi, paloarea feței afectează erudiție, ochelarii rotunzi pretind solemnitate. Micul brăilean ajunge până la urmă autor şi-şi ia un nom de plume misterios: Perpessiciu. Dar în sinea lui rămâne un biet învățăcel fricos şi mediocru, ca în catalog: Panait S. Dumitru. Plictisit că nu descopăr referiri la Hoditz, o iau pe jos până dincolo de Regală spre Casa Peretz, altoită cu băcănia Dragomir. Multe vestoane liretuite la promenadă; splendidă idee are berbantul Carol cu uniformele astea impunătoare. Ar trebui rafinat şi bălțatul nostru drapel, corijată stema, pictographia aia de potiron.

12 martie. Vreme caldă şi frumoasă; îmbrac prima ținută completamente de primăvară. Ies spre Romană, mă întâlnesc cu Boicesco. Baladăm în jos, bârfim damele române, incapabile să iubească fără un scop politic sau financiar. Şi, ca un făcut, ne apare în față frivola Caler; apoi deodată, într-o spilcuită trăsurică, Duduia. îi spun lui Nicolas că am lucrat un ex-libris special pentru ea. Sper ca relația roşcatei cu regele să continue, să-i scoată din țâțâni pe locatarii de la Florica şi Bădăcin. Totuşi Carol e prea nestatornic, o va părăsi curând, se va lua de alta. Iar şansele mele de a fi numit în

diplomație fără sprijin regal le pot considera ca nule; nici liberalii, nici țărăniştii nu mă au pe listele lor. Lupeasca trebuie atrasă. Altă soluție politică nu găsesc până se înfăptuieşte Uniunea.

După concert, cinez cu Marica la Margot - care n-ar accepta să mă eschivez, considerându-mă încă partenerul ei ca-n vremea când complotam împreună în dormitorul din Maison d'Art. Iar după fuga lui Ionel în Moldova, cu rege şi guvern cu tot, ieşisem amândoi în stradă întâmpinând voioşi oştirea kaiserului şi pe mulți uimindu-i, care se aşteptau să fiu antantist, în direcția instinctului național, cum scria un gazetăraş. Instinct național - ce dobitocie! Instinctul meu îmi spunea să rămân alături de Bogdan-Piteşti, care distribuia subsidiile Berlinului. N-aveam nicio mustrare dinspre partea asta, mă înfruptam din risipa beligeranței. Mă aleg însă cu acuza de spion al boşilor! Iscoadă nu eram, credeam doar în victoria Puterilor, care ajunseseră cu trupele la porțile Parisului; iar ca germanofil leal mă afiliasem în chip natural Conului Petrache şi nobilului Marghiloman, singurii salvatori posibili după acordul de la Buftea. Numai ei puteau izbăvi România. Cred asta încă - doar boierul de spiță e suficient de rasat pentru a guverna. Blazonul dă clasă.

13 martie. Sunt două luni de la ultima călătorie la Sibiu; vila 23 e încă zdravăn troienită, mă înştiințează Herr Direktor în scrisoarea lui. îi răspund: Iarna asta mie nu mi s-a părut

totuşi aşa lungă, Bucureştiul e de mult plin de băltoace, oh, mes pauvres souliers! Treburi de primăvară mă împing deja la moşie, chiar mâine pornesc într-acolo cu ceva agoniseală de semințe, cari de cari mai exotice; am spoliat pentru Sionu minunățiile Jardineriei din dealul Cotrocenilor. Voi ridica deci flamura la conac până duminică. Mă întrebi ce mai face tinerimea bucureşteană, mein Herr. Da, sunt pe aici câțiva juni ce vor a fi luați în seamă. Au cam vârsta mea de dinainte de război şi nu bănuiesc ce-i aşteaptă. Bâjbâie avizi, stridenți, năuci. Unora le vezi semnătura prin gazete, alții fac vâlvă la cafenea: Vasiliu, Iosef-Sebastian, traducătorul lui Wallace de care ți-am scris, Porumbacu, musceleanul Țuțea, zurbagiul Ionescu. O bandă de răzvrătiți, prea agitați pentru a se alege ceva de capul lor. Dar acum pot fi puşi la treabă, matrozi la vâsle, echipaj de umplutură. Cum unii dintre ei fac zâm- bre Legiunii, posibil ca şi Uniunea să fie o nadă bună. Mă întreb dacă fiul popii din Răşinari nu ne-ar fi de vreun folos la Berlin. Poate ar reuşi unele servicii, aud că e admirator al Fuhrerului. Speriat cum e de platitudine, suntem gata a-i oferi ceva ieşit din comun, un țel care să-l transfigureze. Scoaterea României din fianta istoriei n-ar fi suficient pentru el? Cum i-ar mirosi asta? Cât despre acel Eliade pe care-l lauzi, te rog să mă crezi, am reținere. E un mic aventurier, abia s-a întors din Indii, unde s-a îndopat nu cu sanscrită, ci cu practici erotice; aproape cinci ani pentru o scandaloasă compunere despre iubirea lui bengaleză! Iar acum îşi citeşte jurnalul la Radio, n-are nici treizeci de ani şi vinde experiență de viață: tupeul pupililor lui Nae! S-ar putea să avem curând câteva dezlegări formale de la Budapesta prin Halmaghy, plecat acolo cu însărcinări anume. Află că am definitivat cimierul, iar într-un moment de inspirație am găsit şi deviza stemei! Sunt foarte încântat; mă necăjeşte doar palmaresul, deloc glorios, al strămoşilor lui Carol - Hohenzollernii lui suabi, o tulpină de rataţi. Măcar el să-şi dezmintă dinastia, destul dezamăgeşte Nicolae cu insignifianța şi Doletta lui. Un număr din ce în ce mai mare de cunoscuți aprobă proiectul. Mă străduiesc să-l acționez şi pe Goga, acum plecat la Ciupea. Trebuie să cedeze, în fond ungurii i-au făcut numai
bine: l-au instruit la liceul lor, i-au tipărit poeziile, i-au lăsat după război castelaşul lui Ady. De ce ar fi ostil Uniunii? E drept, l-au închis nițel la Seghedin, dar ce carieră face pen- Iru atâta lucru! Fie vorba între noi, ca om politic, il compte pour du beurre. Dar să lăsăm, în două-trei săptămâni trec din nou munții, scumpe Direktor. Tensiunea mea arterială? niţeluş mai mare decât ce-mi recomanzi a menține, mais comment passer le cap des tempetes?

14 martie. Aer limpede, dar foarte îngheţat. îmbrac primitoarea şubă a bătrânului Sion, bine păstrată de Marica. Mă aşez pe bancheta unui Hupmobile de piață şi plec spre Fundulea încotoşmănat ca Sfinxul de la Florica atunci când a primit trei gloanțe fără să-i pese. Nu de vreun atentat mi-e teamă, de răceală trebuie să mă apere blana dintr-un ditamai urs. Când se mai înmoaie vremea, încerc să citesc gazetele luate pentru drum: revoluție în Grecia, Venizelos declanşează război civil; frământări şi în Ungaria, Horthy se desparte de Bethlen. Iar Conu' Costică, la şaizeci şi patru de ani, se vrea prim-ministru - în fond Tit Liviu avea şaptezeci şi trei când l-a pus Karol în fruntea guvernului. Ajung puțin după ora prânzului; nefiind aşteptat, dejun rece din coş. La şase, când soarele apune, flamura e deja sus, fâlfâie într-o înserare cu cer senin. Văd clar, fără binoclu, câteva stele din Balanță şi Porcar. Focul se aprinde greu; îmi voi pregăti o carafă cu vin fiert.

15 martie. Soarele se face văzut târziu, spre nouă, mic, alburiu. Inerție a nopții, mintea mi-e şchioapă; privesc dincolo de verandă şi las gândul să se întrupeze încet-încet, curățit de nimicniciile oraşului. Voi fi izbăvit de ele aici, în rusticitatea Sionului - pe care l-aş vrea domeniul meu silezian. Sunt gata să încerc această aventură. La spălatul pe față, mă privesc în oglindă şi văd acolo un chip suprapus: jeune et vieux. Mi se întâmplă adesea. Pornesc, cu mâinile la spate, într-o amănunțită cercetare a împrejurimilor, amânând intrarea în perimetrul grădinii. Zăbovesc înainte de toate printre curcani; splendide exemplare voi avea anul ăsta din vâna lui Guy al V-lea. Număr deja zece pretendenți la tron. Fac un ocol la hambare, inspectez rozele Florichii şi

pun să se grebleze mărunt în fața cerdacului, ca să respire iarba. Apoi îmi prepar prânzul asistat de babuşcă. Netoata vrea să se mute cu totul la conac; îi spun să-şi aştearnă în bucătăria de vară, unde s-a sfârşit acum şapte ani maica. Mai târziu, îi cer să opărească frânturi din coajă de stejar pentru baia de picioare, fiertura asta înviorează mult circulația.

16 martie. Ieri, toată după-amiaza în grădină; mă exce deză viziunea Hoditz. Costea Bratu apare spre seară în partea înțesată cu semne. Numai ironie în privirea lui. Ca proprietar agricol nu mă poate compara cu performantul Gogu Ionescu, nici măcar cu diletantul Costescu. Azi, până-n prânz, merg la gară, aduc în trei căruțe puieții adăpostiți într-o îngrăditură a Grecului. Angrosistul a avut destulă grijă de ei, nici transportul n-a făcut mare pagubă. Rămân la masă; mâncăm dolofani boboci de gâscă pregătiți cu măsline verzi, ca în Corfu. Discuție agreabilă, dar îngustă, kir Gheorghe e sclavul afacerii, nu-l interesează nimic altceva. Şi are o filozofie clară: dacă profitul îi cere schimbare, el o face: îşi părăseşte partenerii, trece în altă barcă, îşi mută construcțiile, îşi mută gândul - nimic sfânt în trecut, nici în prezent, nici în viitor. A supt bine la țâța liberalismului.

Iarăşi în grădină, până seara târziu. Cu trei oameni fac aproape o sută de plantări. Verific întreg lotul după schema amănunțită întocmită la Bucureşti. Sper că am înfipt corect, că n-am încurcat puieții, etichetele, că am udat bine. Extremă oboseală.

17 martie. Duminică. N-am pe nimeni la lucru. En outre, j'attrape un bon rhume. Azi e zi de hotar între anotimpuri: omul lui Dumnezeu Alexie descuie pământul şi scoate gân- găniile de sub pietre; ultimele crengi înverzesc, zarzării înfloresc peste noapte. Trec din nou în revistă specimenele abia plantate: tamarix, cydonia, wisteria şi tot restul botanicii aristocrate. Am părerea de rău că nu pot adăuga paradisului meu şi câteva dintre minunatele specii islamice: mirt, chiparos, eucalipt. Sub prânz am o discuție cu afurisitul de Chiroiu. Vine însoțit de fiu-său, un slăbănog cu figură de Christ, student la Universitate, alunecos, tăcut. Taică-său însă, flecar,

(.Irănist sadea. Dă în gropi, dar tot cu ifose, tot fruntaş al locului se ţine; călcat în picioare, il leve la cuisse.

După-amiaza mă află, plin de noroi, cu subadministrato- ₁₁₁1 de la Domenii. în timp ce oamenii lui descarcă din carele n ase de boi, se plânge că ţiganii nu mai contenesc de scos crapii din iazuri. Pândele face haz de necaz; trăieşte ca un exilat aici la Fundulea, luptându-se cu ţigănimea bulibaşei Silidor. încearcă să-şi refacă starea, dar nu mai are cheful din tinereţe; nu va mai fi omul izbânzii. înţeleg ce înseamnă asta, ştiu cum e să-ţi fugă norocul. îl conduc la plecare până in capătul aleii de robinieri puşi acum zece ani. Au crescut /.dravăn. în spatele lor, conacul pare prins în vălătuci de lum - ard focuri de frunziş în toate luminişurile dintre acareturi.

19 martie. Zi nu prea plăcută ieri. Prin noroaie, grăbită implantare a copăceilor aduşi de la Domenii. Trei oameni au dat în brânci să isprăvim. Destul de târziu părăsesc Sionu in brişcă lui Mitrică. Drum chinuitor; când intru pe Robert de Flers sunt complet dărâmat. Nici acum nu mă simt refăcut. Umblu îmbrăcat anapoda, la chestionările Marichii abia răspund. Trebuie să-mi alung zăpăceala. Parcă mă târăşte cineva de colo-colo ca pe un manechin.

20 martie. Je me remets en selle. Merg în Pasagiul Român la prăvălia lui Miiller, apoi la Brohm, unde găsesc termometrul potrivit pentru conac. Ajuns la Societatea Scriitorilor, unde convenisem întâlnirea cu Teodor, îl văd în canatul uşii fix la 11, zdravăn şi impunător ca în pragul Prefecturii Poliţiei acum douăzeci de ani. Nu rămâne niciun ceas, trebuind a dejuna în Filipescu împreună cu lelea Siţa. Rămas singur, văd pe Goga plimbându-şi ochii deasupra meselor. Arată ca un ţărănoi de rasă - ţoale de aba cu batistă de mătase la buzunar. Pe care o poartă pleoştită, precum cariera lui de poet. Dar a izbândit pe de altă parte, zic eu, a dat bătătura din Răşinari pe luxoasa vilă din Armaşului. Plus câte altele. Se îndreaptă spre colţul unde prezidează Teodoreanu. Avocăţelul ăsta spurcă proza; dar aşa vede el scrisul, o bălăceală în lirisme zaharisite. Şi nu i se face greaţă! Nici lui, nici tâmpitului de public. Comand prânzul, peşte cu sos Mornay; când vine,

Cezărică ia purcel. I-am răsfoit cartea, nimic nou; trei sute de pagini cu metafizică de cafenea. Pălăvrăgeala lui obişnuită, nu vrea să renunțe la rețetă. E schema de acum şapte ani dusă cu încăpățânare mai departe. La cafea, îmi atrage atenția asupra lui Cioculică, uscătivul de la Găeşti, care mă tot înjură. Tinerel iritant; trebuie ocolit cu grijă, înțeapă repede şi se retrage în scorbură. Ar paraliza literatura întreagă de-ar putea.

21 martie. Echinocțiu. Mă scol devreme, cu chef de lucru. Ciudat fenomen se produce în mine atunci când am o idee: plictisul se destramă, pun mâna pe creion, uit de hotărârea de a nu mai înşirui cuvinte pe hârtie. Când vin, ideile nu au mare legătură cu trebuința mea, nu-mi servesc neapărat interesele; dar nu mă pot opri să nu le dau formă, să nu le scriu. Ideea în sine - ce-o fi fiind asta? Ce înseamnă ea pentru creier, de-l amăgeşte aşa?

Lucrez toată ziua d'arrache-pied; înjgheb paragrafe, propun capitole, delimitez secțiuni. Păstrez doar forma finală, celelalte hârtii ajung la foc. Asta mă nemulțumeşte, dar operațiunea, cu bucătăria ei cu tot, trebuie să rămână confidențială; de aceea planul, reclamând reveniri, reformulări, face mult fum. Unele amendamente, odată scrise, te eliberează; pot sucomba fără regrete. Altele se oferă însă pentru completări, pentru refaceri, purtând în ele soluția optimă; e important să revezi versiunile inițiale ale unui proiect, să-i scrutezi intențiile originare. Când lucrurile se vor fi aşezat, toată schelăria Uniunii va fi pierdută însă. Quel dommage. Dar s-a hotărât să muncim fără urme - slujnica s-ar putea uita prin coşul meu, ar putea scoate din casă ciorne. Plănuirea ar fi expusă public înainte de vreme. Bref, urzeala diplomatică e ca o pictură, are şantierul ei. Iar când pânza e gata, nimic din truda prealabilă nu se mai vede. Asta e, pictez un colț de tablou, isole chez moi.

22 martie. Sub ferestre, catalpa creşte rău. I-am tot spus lui Niculaie să taie crengile care-mi astupă vederea; îmi fac din ce în ce mai greu loc cu binoclul, frunzişul maschează toată înstelarea bolții, curând voi întrezări prin el doar luna \plină. Boul ascultă însă mai degrabă de Marica, îngrijată că

'.(uirele îi va decolora miniaturile adunate pe mobile de când era fetişcană, vreo sută de vânători şi păstorițe din porcelan. I >ezagreabilă colecție.

Imediat după dejun, promenadă până la editura lui Rosetti. Conversez din nou cu mademoiselle Ema, care nu plecase încă. Mă roagă să-i dau Craii cu autograf; promit. Trec pe l.i Capşa, comand un filtru, citesc ziarul: Reza Pahlavi desființează vălul de față pentru femeile Iranului; ucigaşul din .(rada Arcului a fost prins; Titulescu zboară la Paris. Am confirmarea că olteanul nostru îşi umple casele cu vechi lotolii franțuzeşti, pentru care trădează o adevărată manie. I . convins că dacă stai într-un jeț Louis Bourbon eşti mai ager la minte. Cer cognac la restul filtrului, apoi drum lung pe jos până se înserează. Frumoase lampioane se aprind în grădina Casei Cerchez, altfel multă mitocănime. N-a rămas aproape nimic din cele ce îmi încântau ochii cândva la Chaussee. Auto-uri curg, dar nicăieri cel al Hortensei, nicăieri penele ei albe fluturând; şi unde-s mănuşile mele gris-clair, ghetele cu capace, cravata vieux-rose cu cari ieşeam la ren- dez-vous? Ajuns acasă, Marica nu se arată la cină, acuză un mal de tete. Mănânc singur, gândind la anii dinainte de război, cei mai frumoşi ai vieții mele. Ah! si j'avais su...

23 martie. Vremea se schimbă iar, cerne ninsoarea mieilor. Marica urcă imediat după micul dejun; continuă a sta cu nasul în Proust până o apucă migrena. Rămân jos pentru a vorbi cu Halmaghy la Sibiu în ideea de alaltăieri, îndurând tortura domnişoarelor de la PTT. O oră de aşteptare pentru zece minute de legătură telefonică. Şi le plătesc trei sute de lei pe lună.

Prânz într-un local de cartier, invitat de Lebrun; nefericitul continuă traducerea Crailor - son hirondelle dans le soliveau. Ideea asta a lui mă întoarce cu gândul la vremea când cutreieram cârciumile de margine, închis în mine, timid, dar muncitor, încrezător şi orgolios. Francis e timid şi muncitor, atât. în sfârşit, ni se aduce platoul: ştiucă en saumure. Comentăm noutățile: legea Wehrmachtului permite nemților douăsprezece corpuri de armată; Vaida e dat afară dintre țărănişti pentru numerus valachicus; camarila solicită mai
multă prerogativă regală; Mihalache, din contra, vrea dictatura agrariană - strânge bani pentru aducerea în capitală a unei oştiri de săteni în ziua deschiderii Camerelor. Asta ne mai lipsea, năvala gloatei; abia aştept să văd opincarii tropăind pe Pod, împărțind scatoalce papițoilor.

24 martie. Duminică. Dimineață, ascult ştirile la Philipsul meu: Berlinul face prima transmisie de Televiziune din lume. Şi noi abia ne obişnuim cu undele radiofonice. Care va fi următoarea minune a raselor civilizate? înainte de prânz, merg să iau pe Marica de la manichiură. Până e gata, convorbire cu madam Lina, prezintă şi ea la salonul din Athenee. Ține în poală Les pensees d'une reine, semnate Carmen Sylva; discutăm despre înzestrata Lisbeth şi despre educația ce i se face acum lui Mihăiță. Se pare că voievodul nu e inițiat în treburile statului, nefiind privit ca moştenitor al tronului. Nu cumva parşiva madamă încearcă o provocare? Posibil să fie agenta Veturiei, care trage tot felul de sfori, inclusiv republicane. Je refuse de m'engager sur un terrain brulant.

Peste zi, mă urmăreşte posibila noastră problemă dinastică, în orice țară, regimul monarhic este esențial. Lipsită acum de el, Ungaria se resimte; de aceea guvernatorul Horthy e favorabil Uniunii. Parlamentul budapestan, făcând nerozia să interzică revenirea Habsburgilor, maghiarii trag de Hohenzollernul nostru. S-a dovedit că tronul merită: mai bine cu rege decât fără. în plus, e şansa lor de a da cu tifla Păcii de la Trianon. Şi e şansa noastră de a ne înfrupta, pe gratis, dintr-o neprețuită experiență imperială.

25 martie - ziua BuneiVestiri, ziua ivirii mele pe lume în casa Măriei de pe strada Frumoasă. Când pot, trec prin zonă; leagănul prunciei mele s-a nimerit sub acoperişul unei înjghebări pricăjite, la care n-au tras paşii vreunei odrasle boiereşti, ci paşii unui deşucheat amploiat la RMS, une tique. Dar nu vreau să-mi stric aniversarea. Primesc de la Boîcesco, prin commissionnaire, un exemplar din Le Tresor heraldique al lui La Porte, într-o legătură splendidă. State vine personal să mă felicite punându-mi în brațe o duzină de butelii Lowenbrău în cutia lor originală, cu leul aurit pe capac. Consoarta îmi dă şi ea o ve e liră turcească, înainte de a pleca la slujba

de blagoveştenie. Marica devine din ce în ce mai habotnică, mintea i s-a năclăit sub ortodoxia vulgară a popii Dumitru. Convingerea ei că biserica acestuia a devenit lăcaş de minuni mă uimeşte; site d'abrutissement, poate. Nu era aşa căzută când i-am fost oferit de Margot. Care mă gratulează şi ea la telefon. Sosesc apoi şi ipocritele cartonele cu urări de la doamnele Grupului. Cel mai rău: prânzim cu Florica, un vrai poison, luăm ceaiul cu pianista de la Vrancea şi cinăm cu vitrega Tuşchi. Sunt nevoit să apar în ţinută, dar nu-mi pun decât cele două distincţii româneşti, Bărbăţia şi Bene Merenti.

Acum spre seară, în odaia mea, simt nevoia să sintetizez anul scurs. Am continuat să cultiv, cu prea puţin folos, introspecţiile şi retrospecţiile - sufletul şi trecutul meu au rămas cele două ţarcuri cărora le tot sar gardul. Asta nu m-a ajutat să mă desprind de ursită, sunt tot bastardul unui ins vulgar; nobilii Karabetz se dovedesc a fi prea îndepărtaţi. Neutilizabili. Pot conchide: viaţa nu mi-a fost decât o înlănţuire de provizorate, de autorlâcuri, de milostiviri. Trebuie să mă consider de urgenţă recuperat şi să trăiesc următorul sfert de veac după pofta şi placul inimii. Am conştiinţa de a fi ultimul. Nu ultimul Caragiale - ultimul Mateiu! Până la urmă poporanul Ion Luca se va dovedi repetabil, oricând poate să apară un ins de tipul lui. Pe mine însă nu mă va repeta nimeni.

26 martie. A doua zi de sărbătorire a naşterii mele. Depuis hier, je tourne la page: emancipation, exclusivisme, gravite, fermete, calme, sang froid, style. Ţelul rămâne acelaşi, de a releva individul de elită, de a-i bate efigia pe chipul meu. Mă tem doar că dincoace de obraz au rămas unele impurităţi. Fizionomia nu m-a pătruns destul. Am încă zgură înlă- untrul meu. Figura, portul, vorba sunt aşa cum trebuie - dar gândul, ambiţia? Poate am exagerat scriind Craii, o carte perfectă. Cum altfel însă le-aş fi atras atenţia? Acum ei mă ştiu. Ei ştiu. Dar ce serviciu extraordinar le-am făcut netoţilor! Merită oare? Mă privesc în oglindă azi, când depăşesc al cincizecilea an din unica viaţă şi spun: merită pentru tine, Mateiu, beni soit ton nom.

Dejunez singur la Athenee. Apoi iau birja spre Bufet, de unde observ detaşat promenada. Mă emoţionez la trecerea unei micuţe femeiuşti cu trăsăturile Fernandei. Cine ştie dacă o voi mai întâlni vreodată pe neuitata Bondy! La întoarcere văd luminăţie mare în casa de la numărul 22, principul Valentin petrece cu liberalii, chauffeurii şi aeronauţii din târg Peste fluvii şi munţi, liberă ca zefirul, se dăruie aventurii şi Martha, pariziana lui.

27 martie. A treia zi de aniversare a naşterii mele. Ziua în cari acum cincizeci de ani, pe 14 stil vechi, Ion Luca din neamul Caragiali merge la Oficiul stării civile şi înscrie, prin bunăvoinţă, un prunc. Mama? - tutunăreasă la fabrica Belvedere. Tatăl? - necunoscut. Nu e, pour mon malappris de pere, nici prima, nici ultima mistificare la cari se potriveşte. Departe de el gândul să legitimeze copilaşul. Din contra, il change de cremerie, pândeşte un Sfânt Dumitru şi fuge, se instalează singur în moţul Căii Victoriei. Curând pune ochii pe una dintre fetele Burelly, remarcată de Mişu Claymoor în cârd cu alde Marica, o duce la biserică şi-i face o pereche de copii legiuiţi. Devin bastardul casei. Je grince des dents, pentru nevolnicul acela mic şi urgisit.

îmi dreg ziua la Corso, apoi la Imperial. Descopăr un demi-sec vechi de un deceniu. Aş fi meritat o licoare de vârsta mea.

28 martie. După cele trei zile de prăznuire, vremea bună mă îndeamnă iarăşi la plimbare. Iau în sus strada marchizului, atent să nu-mi stropesc pantalonii. Port o combinaţie primăvăratică din beige, măsliniu deschis şi gălbuiul mâţişorului de salcie; de la bombeul fin al pantofului la borul subţire al pălăriei, reuşesc un ton desăvârşit. Pentru odihnă, mă refugiez la Nestor. După ce mă aşez, îl văd pe Iosef- Sebastian. Stă stingher într-un colţ; ca evreu în mijlocul poporului ăstuia neînţărcat de barbarie, cum să nu te simţi corp străin? îl privesc: rece, orgolios, lucid - omul hulitului Talmud. Mi-ar plăcea să stau lângă el, să-mi vorbească de anticii Israelului, de Saul, David, Solomon; de Iehuda Macabeul, eliberatorul Ierusalimului. Dar îi respect singurătatea; şi el pe a mea. Am la ce medita, înainte de plecare îmi căzuseră ochii peste micul eseu despre izbândă al lui Bacon. Izbânzile mele! Luate de la început, izbânzi au fost pentru mine numirea ca şef de cabinet la ministerul lui Bădărău şi nominalizările la nu mai puţin de şase distincţii. Izbândă consider a fi şi scrierea a trei cărţi perfecte pentru această cultură românească, luând şi premiul scriitorimii. Izbândă, până la urmă, căsăto- i ia cu o femeie de neam, dobândirea unui domeniu, înălţarea flamurii personale deasupra conacului de la Sionu. Şi lotuşi - niciuna dintre acestea, nici toate la un loc nu fac Izbânda. Omul izbândeşte cu adevărat dacă ajunge teafăr la şaptezeci de ani! Mulţi miniştri mor înainte de vârsta asta, iată Duca, Jupânul; mulţi decoraţi la fel, iată Roznovanu, imbecilul de Ciorănescu; mulţi scriitoraşi se duc devreme, iată linguşitorul Cerna, linguşitul Ion Luca; boieri cu panaş nu apucă jumătatea de veac, iată Lucă Sturdza sau tizul meu Cantacuzino. Până la urmă izbânda înseamnă să dai cu tifla nătăfleţilor

morți de inimă pentru funcții, pentru femei, pentru scrieri. îl salut pe Iosef-Sebastian, ies din cafenea, o iau agale pe drum înapoi la neprețuitul meu Calimach.

29 martie. Din nou spre oraș. Mă alungă frenezia de primăvară a Marichii - ea schimbă garderoba, slujnica bate covoarele cu zgomot şi praf, otrăvitorul Niculaie împrăştie şoricioaică; nu aflu un petic de refugiu în toată casa. Ajuns pe Academiei, intru la Mişu; nimic nou de la Paris, pe rafturi doar titlurile cunoscute. Mă aşez la Capsa. Beau filtru şi urmăresc discuția scribălăilor: românii n-au a se mai teme de otomani, deveniți popor de rahat, nici de cazacii sovietelor, o pleavă a fostului imperiu - turcimea va fi împinsă peste Bosfor, cedând Constantinopolul, rusnacii vor fi spulberați dincolo de Ural la cea dintâi sumețire. Altele pândesc măreața Românie: înmulțirea țigănimii şi îmbogățirea evreimii. Națiile vechi ale continentului, Germania în primul rând, ne-au luat sub scutul lor pentru ca țărişoara să fie apărată de jur împrejur; dar nu cumva ne va îneca propria supă? Nu ne vor sufoca ingredientele alogene? Absurdite, în privința asta sunt liniştit, nu ne vor năpădi milioane de țigani sau de israeliți, au lumea toată la dispoziție. Nu uzurpă ei o feudă în fundul Europei. Vor spumui continentul. Fiindcă n-au nevoie de o țară anume; patrie n-au avut, nu au şi nu-şi doresc. îi invidiez pentru neatârnarea lor. Să fii absolvit de biciul suprem: Patria!

Cum dereticatul continuă, stau retras în odaia mea undi s-au pus înapoi carpetele. Cercetez dacă nu mi s-au ațin . cumva sertarele; nu sunt urme de cotrobăială, iar semnele de la mica mea taniere par intacte. îmi măsor tensiune.i mare; disconfortul casnic e criminal.

30 martie. Continui să gândesc la cele de ieri: turcii, ruțiii. țiganii, ovreii-peste toți, românimea triumfătoare. Mitocănimea Dar elita? Cum va putea ea supraviețui? Soluția marelui regal româno-maghiar mi se pare ingenioasă. Mă simt legat de ideea asta. Uniunea româno-maghiară, ratată sub lamentabi Iul Ferdinando, are mari şanse de reuşită sub Carol. Câțiva distinşi comisari sibieni, conduşi de prințul Nicolae, pleacă în vară la Budapesta să-l vadă pe Horthy. Discuțiile vor avea aer particular, dar ungurii sunt adânc implicați. N-au altă soluție politică. Uniunea dinastică e o formulă excelentă pentru a pune la gurile Dunării un pietroi greu de înghițit. Berlinul ştie şi doreşte asta, mai mult decât în urmă cu zece ani, când a lansat ideea.

După-amiază la Athenee. într-o margine îl văd pe Fabricius, preşedintele Mişcării germanilor; nu e rău îmbrăcat şi are în picioare încălțările cele mai fine din tot localul. La altă masă, juniorul Cămărăşescu şi Cezărică; iar mai spre mijloc, celălalt Petrescu, îngâmfatul Camilache, fichu comme quatre sous. Mă aşez lângă Pillat. Poetul poate trezi pizma oricui: două moşii, una de-a lungul Prutului, la Miorcani, alta de-a lungul Argeşului, la Izvorani, lipită de matca Brătienilor; de altfel, e nepotul ălui bătrân, teribilul Vizir. Duce o viață de invidiat într-una dintre cele mai luxoase vile din Bucureşti, încărcată de tablouri, argintării şi porcelanuri. L-am vizitat acum doi ani, când i-a apărut a zecea carte. Ăsta e defectul lui, scrie poeme plicticoase în cantități nesfârşite. Mai rău e că se îmbracă precum un liberal de cartier: costum în dungi, cravată lungă, batistă triunghiulară la buzunar. Dar conversează agreabil. Mă întorc de la Athenee pe o ploaie rece. în fine, dereticatul s-a isprăvit, eu şi Calimach ne regăsim colțul de tihnă.

31 martie. Duminică. Acum cinci ani, Societatea Scriitorilor îmi da douăzeci de mii pentru Craii; cu cinci mii mai puțin decât
Im Brătescu-Voineşti, premiat pentru proza lui de bafouilleur. Mi se lăuda, în motivațiune, talentul; nu am talent, domnilor, uni vine să le strig, inteligență da, am, mai multă decât juriul dumneavoastră in corpore. Şi asta voiesc eu a proba - inteligența, nu talentul. Talentul îndobitoceşte.

întors acum de la cafenea, sunt mulțumit că am fost văzut! i lă am iradiat eleganță în mijlocul unei duzini de scriitoraşi mototoliți şi agitați, mirosind cari a ceapă, cari a usturoi,
ı nişi în fața calmului şi a completului meu impecabil, bleu-gris ni puțin alb la batistă şi la ghetre. Mulțumit că le-am servit
ıı lecție, stând picior peste picior, aristocratic, ținând degetele înmănuşate pe capătul bastonului inelat cu argint. De fapt, m-am înfățoşat, m-am impus haitei dintr-un instinct animalic, şi acum sunt mulțumit, socotesc ziua încheiată cu rost. Sufletul meu mic, satisfăcut cu atât de puțin! Cu doar câțiva bicisnici privitori. Să nu aspir la mai mult? Să nu am, pe dinăuntru, croiala potrivită pentru lumea cu adevărat mare?

1 aprilie. Vreme ciudată, ninge cu fulgi mari. Plec totuşi m oraş. Ofer evreului din gangul Amzei lira turcească a Marichii; la două mii batem palma. Pornesc înapoi pe Pod; intru în bijuteria fraților Resch, unde văzusem o peruzea bună pentru inelar. Cumpăr piatra. Mai am vreme până la ora întâlnirii. Ocolesc Universitatea, unde de vreo cinci zile se întâmplă bătăi între studenții creştini şi polițaii ministrului Angelescu. Cercetez lent vitrinele; la Dragomir, lipite pe geam, eşarfe frumos

caligrafiate cu Klaps: icrii moiu, stridii, somonu de Rhin. Ca înainte de război în băcăniile Berlinului. Mă opresc şi la anticariatul de sub Hotel Lafayette, răsfoiesc un album cu embleme cezaro-crăieşti; îl înapoiez cu regret, neputând face a doua cheltuială într-o zi. Fix la unsprezece, cum convenisem, apare Ema de la Fundații. Plină de farmec, prea tânără totuşi. Urcăm în salonul unde-am fost invitatul lui Aristide înainte de falimentul băncii; aceeaşi bună orchestră ungurească. îi dau exemplarul promis din Craii; scriu în autograf, după dedicație: Dăruit azi, 1 aprilie, de Ziua nebuniilor. Mai târziu mă întreabă la ce lucrez acum. Nu găsesc decât un răspuns de compromis: fac biografia acelui conte de Hoditz, spun, mulțumindu-i iar pentru ajutor. Neputând întârzia mai mult, solicit garsonului plata. Afară, aer limpede, fulguiala parc-a fost vis.

2 aprilie. După micul dejun, o însoțesc pe Marica la greu încercata familie Logadi. Pierre e gata cu reparațiile, dezvoltă faza decorațiunilor interioare. El ar vrea un tapet dungat, cum a văzut la Vlădoianu, Tuşchi unul cu îngeraşi auriți, cum are salonul Casei Monteoru. Consiliu de familie pentru asta; je suis sur le gril. Izbutesc să ajung la Capşa puțin după douăsprezece. Nicio figură mai acătării. Stau iar la masă cu mărunțelul văr al lui Coandă, dar şi cu bogoslovul Galaction. Gazetăraşul ne asigură: guvernul cade! Nu e vorba de o remaniere după sistema vizirială, ci de prăbuşirea şandramalei colectiviste! Clericul, liberal, îl înfruntă cucernic, dar azi are oful lui: e furios pe magistrul Cuza - ereticul acela de la Iaşi tăgăduieşte originea iudaică a divinului Iisus! Quelle betise, gândesc, iudeu sau nu, problema e divinitatea celui răstignit, nu stirpea. Un strop de inteligență în plus îmi tulbură credulitatea. Desigur, popa, biet rumegător, m-ar arde pe rug pentru blasfemie.

Nici după-amiaza nu e mai bună. Selectez dintre nenumărate detalii heraldice pe cele potrivite pentru dubla stemă. Apoi le asamblez în schița de propunere. Fără mari satisfacții. Acum, spre seară, reuşesc totuşi ceva: aşez între scutul maghiar şi cel românesc ecusonul de familie al Hohenzollernilor, susținut dreapta-stânga de doi lei rampanți. Obțin un echilibru acceptabil.

3 aprilie. Telefon matinal de la Francis: a devenit, de ieri, membru al Pen Clubului român. Cât şi-a dorit asta! Unuia ca el, pătrunderea într-o organizație cât de cât poleită îi dă semeție. îi subliniază de fapt ratarea. Hotărât să nu mă las deturnat de la ale mele, mă aşez devreme la masa de lucru. Iau o cafea şi-l expediez din cameră pe Calimach, cari îmi moleşeşte spiritul cu gudureala lui. Mă concentrez până când sunt chemat iar la telefon: Brederode! Spune că va pleca la Lisabona, se pregăteşte decorarea lui Carol cu Marele Cordon al celor trei distincții reunite, Ordem de Christo, Sâo Bento d'Avis şi Sâo Tiago da Espada. îmi revine gustul amar al

amintirii celor pierdute în relaţia cu el. în primul rând Christul, pe cari mi-l promisese acum doisprezece ani; visez încă la crucea albă tivită atât de elegant cu roşu. Ce imagine! La fel de impresionantă ca aceea a Annunziatei contelui Odetti, admirată la San Remo.

După siesta dejunului, convins că nu mai pot face nimic azi, je detale â toutes jambes. Urc în tramvai şi cobor în capul Căii Moşilor, în plină mahala armenească, unde-şi aşezase familia magistrul Demetriescu. Văd multe case cu pridvor, parcă pustii. Rar, la portiţe, copii stând toropiţi aşa cum stăm şi eu în faţa mizerei locuinţe a maicii până a merge la şcoală. Alung amintirile, aflu cari e casa, o evaluez; din păcate, nu-l va scăpa de griji pe junele Theophil, abia valorează o sută de mii, a zecea parte din leii-aur de altădată, înapoi iau o birjă. îl reprimesc pe vraciul Calimach în odaie.

4 aprilie. Fac ce trebuia făcut ieri, apoi copiez în două exemplare, unul pentru Gambara. Traducerea din maghiară fiind execrabilă, mă străduiesc să dau o versiune civilizată în franceză.

După-amiază, Margot apare la ceai; mă scuz, având de lucru. O las cu Marica să întoarcă pe toate feţele cronica mondenă din trei gazete; senzaţia zilei o face adulterul nurorii decrepitului prinţ Galitzi, dar şi sinuciderea domnişoarei Meitani, nepoata beizadelei Sturdza-Viţelul, fiindcă n-a fost lăsată să ia de soţ un frumuşel veterinar. Burduşesc bine plicul verde, îl pun la loc. Mai am o oră până la cină. Slujnica îmi spune că, pentru mâine, totul e pregătit.

5 aprilie. Mă scol devreme şi plec la Sionu. Pământul e desfundat, birja se îngroapă mult în noroi, câteodată până la osii. Mitrică foloseşte un par solid pentru a scoate roţile din hârtoape. Nu e timp de vorbă. într-o oră lăsăm Bucureştiul dincolo de orizont; conacul mi se pare însă de neatins, prea departe, izolat şi ascuns în sălbăticie. Ăsta e Triestul meu? Ajungem totuşi la prânz, sub un cer înseninat, dătător de speranţe. Şalele mele, obosite de nesfârşitele gropi ale drumului, se refac greu într-unul din fotoliile bătrânului Sion, scos la soare. De ce eram aproape hotărât să renunţ la călătorie cu ceva ore în urmă? Odată trecut chinul, lucrurile

se aşază. Mănânc din paner, înalț flamura pe catarg şi por nesc nerăbdător în cercetare. înconjur spațiile plantate acum două săptămâni şi ies în partea isprăvită: natura asta tembelă! în luminişul al treilea, găsesc refăcute mai toate corzile tăiate astă-toamnă pentru a nu-mi strica linia. Descopăr şi alte creşteri anapoda, vlăstari deformând volume bine gândite, amestecând una cu alta. Imbecilitatea e aceeaşi la om şi la copac - le retezi prostia, lipsa de armonie, ei o iau de la capăt, primăvară de primăvară, ceas de ceas. De cumpărat foarfeci noi şi un fierăstrăiaş de mână. Perimetrul începe totuşi să arate prețios; anumite zone mai trebuie mobilate cu tufe, cu exotisme de jardinerie, iar suprafața, în întregul ei, delimitată şi bine închisă, ca un sanctuar personal. De-aş putea, aş zăvorî totul între ziduri, precum persanii; şi tot ca ei aş presăra câteva oglinzi de apă, pentru pretențioasele trestii. Apa o să-mi lipsească mult aici la Sionu, trebuie să aflu o soluție de aducțiune. Despre un adevărat lac nu poate fi vorba, dar nişte iazuri cu legături între ele cred că pot face.

Soarele apune spre şapte. Voi rămâne pe verandă până la toacă; voi cerceta cu binoclul partea bolții expusă în perioada asta, cea cu stelele Văcarului şi Lupăria. Je m'en sens fort heureux. Culorile Karabetzilor se mai disting încă pe flamură, luminate de amurg.

6 aprilie. Scăpat de grija întreținerii focului în cămin, dorm bine. Soarele răsărit de-o oră mă găseşte în formă. Trec la rezolvarea afacerilor presante, în primul rând arvunesc oameni pentru grădină şi dau în dijmă ultimele pogoane țăranilor din Bărcăneşti, cari mai seamănă încă ovăz şi grâu de primăvară. La întoarcere, văd pivnițe cu uşile date în lături - vinul e tras ultima oară de pe drojdii, deja e limpede. Am băut destul aseară, nu-mi plesneşte capul după el.

Azi-dimineață s-au plantat şi ultimii puieți aduşi din gară. Cercetez cum au respectat cei doi săditori planul meu. Iau pe rând şi arbuştii puşi din februarie; par a se fi prins. Vrând-nevrând, conduc şi treaba din partea Florichii, cum mi-a cerut Marica, adică pun să-i lege trandafirii de dulceață; rozele astea producătoare sunt singura ei grijă la țară. Insistă cu fiertul lor, deşi borcanele cu respingătorul gem se zaharisesc
lângă marinele pictate de bărbatu-său. Bietul Voinescu, de i-ar vedea opera eşuată într-o cămară!

Până-n seară stau printre acareturi. Orătăniile îmi dau ceva de furcă; e zarvă mare în ostrețele curcănetului, tocmai se stabileşte ierarhia de primăvară. Sunt cel puțin zece candidați, unul şi unul, pentru rangul suprem. Cred că am deja un favorit, dar Guy al V-lea e încă în putere, va domni şi anul acesta. De atâta mers în încălțări grosolane fac bătături la noduri; țin acum labele picioarelor în cataplasme cu ros- (opască. Am trebăluit îndestul, dar mă încearcă o senzație stranie: je gâche la besogne. Din păcate, cerul e acoperit cu o cuvertură de nori. Se pare că nu voi putea profita de Zeissul meu.

7 aprilie. Duminică. Azi am în agendă a douăzeci şi una aniversare a conferirii ordinului Sfânta Ana. Onorurile îmi rămân aproape de suflet. Sunt gata să dau bicisnica mea libertate în schimbul lor. Zburzi mai uşor cu povara unei mari cinstiri pe umeri, decât cu băşica libertății goale în cârcă. Dar unde sunt acum onorurile adevărate, cu tradiție? Şi gloriile adevărate - nu văd nicio celebritate binemeritată în România de azi. în schimb, mulți vor să escaladeze nevrednicia naşterii lor, să treacă bariera minții lor, să schimbe țarcul. Libertatea e o răzmeriță a prostului gust.

La prânz, rață cu ciuperci murate şi vin alb; rețetă şi preparare proprii. Apoi după-amiază pe verandă, cu cogna- cul adus special şi cu Hoditz. Stabilesc că deviza contelui nu putea fi decât: reflexion, deliberation, correction. Aplicată grădinii lui sileziene. Pe cari n-a izbutit s-o împlinească din cauza prea multor extinderi, ilustrul senior complăcându-se a desfăşura, în termeni vegetali, o necontenită dantelărie eseistică. Cred că pe domeniul său regula jocului era: aici nu se isprăveşte niciodată! Scria, planta, tundea, rescria. Compunea la nesfârşit peisajul. Sublim, bravul de Hoditz, un adevărat Mare Ratat. îi acord acest suprem titlu.

Acum mă reculeg după un prea frumos crepuscul. Luna urcă în ultimul pătrar; razele ei fac să sclipească pe pieptul meu rozeta Sfintei Ana. Ca întotdeauna la aniversări, sunt în ținută de gală. Respect acel aprilie când țarul semna la

Petersburg decretul de decernare a marilor sale decoraţii, alături de ilustre nume aflându-se şi al meu, le directeur Mathieu Jean Caragiale. în toamna dinainte, la Plăineştii mareşalului Suvoroff, însărcinatul Rusiei mă îmbrăţişase de trei ori, după datina pravoslavnică. Mi-amintesc că mustaţa şi favoriţii şambelanului miroseau a crini imperiali. Şi acum, când port însemnele ordinului, am un sentiment viu de mulţumire - oricine trebuie să admită că persoanele cu înzestrări superioare trebuie evidenţiate prin nobile simboluri. Cum altfel putem deosebi meritul în această lume a vulgarităţii?

9 aprilie. Ieri, drum întors; iarăşi pământ desfundat, scosul briştii din hârtoape, sudălmile lui Mitrică. Chinul peregrinării prin sălbăticie. După ce hornul conacului dispare sub orizont, mai e cale lungă, peste-o câmpie mustind la orice apăsare de roată, până se zăreşte mahalaua Pantelimonului. Ajung descompus; nu pot decât să-mi petrec restul după-amie- zii cu Calimach - mahmureală, vague de chaleur.^Starea de boală se confirmă acum dimineaţă: fac temperatură, am dureri la înghiţit.

Un singur apel la telefon toată ziua, al lui Cezărică - în lipsa mea au fost alegeri la Scriitori; îmi reproşează că nu ne-am văzut de trei săptămâni. Conta pe mine. Observ o tendinţă la el, aceea de a-şi aservi cunoscuţii. E permanent dispus să ia pe cineva în stăpânire, să-l ţină în lanţuri. Şi când nu reuşeşte pe deplin, îşi face pofta cu personajele pe cari le compune; am impresia că scrie numai pentru asta, pentru a înrobi măcar figurile închipuirii lui. M-a obosit.

10 aprilie. încă neputincios, sunt pe mâinile Marichii şi a tembelei slujnicuţe cari mă umflă cu ceaiuri amare. Fiindcă nu pot lucra serios, dar mai ales fiindcă ţin să mă remontez singur, citesc din urmă însemnările până aici. După lectură ar trebui să fiu mai însufleţit, mai ales datorită celor ce n-am scris, respectându-mi dictonul: cave, age, tace. Dar mă întorc la text şi am o nedumerire: dacă am decis ca nimeni altcineva să nu citească aceste rânduri, de ce îmi aleg cuvintele? Unele am în minte câteodată, altele, mai dulci, mai ocolite, răsar pe hârtie. Sunt un ipocrit, m-a nenorocit într-atât exerciţiul literaturii? De ce stil şi pudicitate într-un jurnal intim?

Acelaşi gând, la ansamblul lucrurilor: regret că am fost atât de serios în tot ce-am făcut şi scris. Aproape încrâncenat. Cum am căzut în eroarea asta? Eleganța are nevoie de un strop de umor. Viața spurcată de mitocănia României Mari - da, asta e nenorocirea mea; dar nu câştig nimic punându-mi ştreangul. Când mă gândesc totuşi la calea pierdută a istoriei! înfrângerea Antantei ne-ar fi ținut în albia noastră, în ierarhia noastră cinstită, în ambianța noastră curgând domol şi controlat pentru a te putea bucura de rang. Nimic mai bun decât o lume aşezată, nedornică să țină pasul cu graba vulgară şi stricătoare. Cu moda votului popular! Şi măcar de-aş avea suficienți bani, banul rezolvă poziția. Nom d'un tonnerre!, poate ar trebui să părăsesc lumea asta. Mais helas, le courage me manque.

11 aprilie. Temperatura corpului, normală. Şi vremea stă în nota ei de sezon, cincisprezece grade. Găsesc la Capşa multă lume. Proust e încă en vogue, se discută cartea unui oarecare de Billy, biograful fătălăului. J'arrive comme un chien dans un jeux de quilles. Curând se trece însă la politică: Anglia e foarte activă, Eden vizitează Moscova; şi Titulescu va face un drum la Kremlin, dar răspunde mai înainte chemării francezilor, galician obedient cum e. Zilele trecute s-a anunțat iar examen pentru diplomați. Ce şanse pot avea eu? Politica gălbejitului oltean e de a îndepărta elita de ambasade recurgând la examinări. Sunt nevoit să lupt pentru vremuri mai bune; voi căuta să-mi accentuez rolul în cadrul Comisiei Mixte. Aud şi veşti îmbucurătoare: vremea Brătienilor, a gudurelii la Florica, e pe ducă, regele îl întăreşte pe Guță în partid, iar acesta va schimba Constituția - curând senatorii, ambasadorii vor fi numiți direct de Palat. în sfârşit, Hohenzollernul nostru se arată a fi un monarh pentru cari nobleța contează. Să nu preget a duce în Aleea Vulpache ex-librisul pentru Duduia, mă bizui pe sprijinul ei. Teribilă această jidăncuță, iată, zece ani de când ține departe de Carol întreg sexul femeiesc, începând cu virtuoasa Elena. Cred că grecoaica nu mai are nicio şansă, în zadar mormăie Iorga. Plec de la Capşa când vine în discuție starea Societății Scriitorilor. Unul dintre tinereii aceia bădărânoşi, formați la Găeşti, se ridică şi interpelează peste trei mese: Pe mâinile cui lăsați literatura? Din ce în ce mai mult mă dezgustă breasla asta. Orice, numai belles lettres nu. Cât mai trăiesc, prefer un raft de genealogii unui kilometru de romane. Literatura (ca şi politica sau biserica) - o codoaşă infectată cu boale lumeşti.

înainte de cină, ascult jubilanta Simfonie a noua transmisă de un post cehoslovac. Nu-mi cade bine prea victoriosul ei final. Triumfurile astea totale mă indispun. Mă fac să mă întreb de ce izbânzile mele sunt cam fără coadă. Cum arată ele? Păi iată ce-am ajuns: comte deduit, dignitaire retire, hobereau consort, medaille interrompu, chevalier dissimule, heraldiste anonyme, auteur auto-abjure. Nu concep să continui în acest mod, îmi trebuie o biruință beethoveniană de final. Până atunci, calm, presiunea arterială mi-a depăşit de două ori săptămâna asta pragul normal.

12 aprilie. Vremea se anunță frumoasă încă de dimineață, lucru bun pentru starea mea de spirit. îmi vine să exclam: la bulivar! La bulivar, birjar! Dar o iau pe jos, exhibiționând bastonul cireşiu deasupra noilor mei pantofi lăcuiți. Mă străduiesc să le țin luciul nepătat până ajung la asfalt întins. Opresc întâi la frații Resch, ridic inelul cu peruzea; cercetez montura, o lucrătură măiestrită, ca-n vremuri duse. A doua oprire, la Fundație; Rosetti trebuie îndemnat să intervină pe căile lui pentru a grăbi lucrurile, delegații prea se aprind pentru o nuanță, pentru o virgulă. Boier Sandu e un mediator ideal; are chemare de politician, păcat că e robul plăcerii secrete de a fi Dumnezeul scriitorimii. Nu se ştie dacă până la urmă nu-şi va sacrifica vocația pentru această ieftină satisfacție. Vom pierde în cazul ăsta un cârmuitor cu gust, un stil elegant în guvernare. Trebuie să-i recunosc însă dreptul de a se juca; în literatură, el construieşte, el dărâmă, azi umflă năzbâtiile tinerimii debutante, mâine îi înțeapă baloanele. Dar n-o fi şi politica o joacă pentru el? Să fim atenți: ce e capriciu în beletristică, în politică e trădare.

La plecare, încântătoare revedere cu mademoiselle Ema. Nu exteriorizez nimic, urmându-mi preceptele — gravite, tenue, retenue. Nu mă pot introduce în relația asta cum făceam altădată, în forță. Trebuieşte răbdare şi subtilitate, indivizii

de cari e înconjurată îi pot turna mai ştiu eu ce gogomănii. Panaitescu, spre exemplu, ce răsare ca din pământ lângă noi. Arată destul de ponosit, il s'habille bien sur au decro- chez-moi-ța. Şi are, într-adevăr, față de suferind — dar asta nu-i vine de la vreo maladie, ci de la neputință. Neputința de a fi original îi e beteşugul. De aceea face critică, o spune singur: criticul se caută pe sine comentând pe alții. Se caută pe el, disecându-mă pe mine! îşi bagă nasul în măruntaiele mele şi-şi află ființa de creator. Din unul-altul se-ncheagă Perpessiciul; mai bun decât toți, mai merituos, gata pentru onoruri şi demnități. Cred că ațipeşte uneori în Cişmigiu şi se visează academician, de nu chiar preşedinte al distinşilor boşorogi. Pe cine a mizat biata Viorica, pentru cine şi-a dat foc! în sfârşit, scăpăm de el şi o însoțesc pe Ema la farmacia Bruss de pe Strada Nouă, apoi mai departe la tramvai. Se urcă în numărul 2 şi-mi face semn cu mănuşile scoase. Irezistibilă grație.

Convorbire telefonică înainte de cină cu Adrian: s-a pus în vânzare noua lui versificație. Va cumpăra tot tirajul, să nu-i spurce careva vreun exemplar. Chiar dacă îşi pierde vremea în poezie, îl suport fiindcă ştiu de ce face asta: numai şi numai pentru propria-i satisfacție. Sunt sensibil la acest argument, cari poate îndreptăți practici dintre cele mai ciudate. Oricum, înmuierea penei în călimară, dacă n-o faci pentru socoteli, e o tâmpenie boieroasă.

13 aprilie. Prânz la Athenee, stabilit abrupt cu importatorul de vinuri recomandat de Păstorel. Reprezintă firma Fuchs şi locuieşte în hotel, plătind sute de lei pe zi, plus baia. Remarc la el pălăria Delion şi pantofii cu limbă, precum cei femeieşti. Neamțul împrăştie miros de alcov, dar tratează foarte precis. Pare interesat de propunerea noastră, cunoaşte soiurile de Cotnari. Vorbim şi despre Tiergarten, căreia îi ştie fiecare colțişor; impresie foarte favorabilă. Trebuie să-l zoresc pe Boîcesco, reveriile sunt bune, mais Ies affaires sont Ies affaires. Probez după întrevedere un sacou tutuniu cu dun- gulițe la Fintex, în pasagiul Vilacrosse, cumpărând şi o pereche de pantofi beige auriu de la Filipescu. Apoi mă postez în față la Capşa. Rămân mai mult de un ceas pe terasa cafenelei privind cinematoul bucureştean, comparând cu ce vedeam de pe terasa lui Rieber, pe Unter den Linden; îmi amintesc cum damele îmi făceau cu ochiul trecând în echipaje, cum le răspundeam înclinând capul. Şi aici multă vânzoleală: păşeşte ingenua Alice între două metresse înzorzonate; se unduie Elise pe celălalt trotuar; mă salută Sebastian, luând-o spre Cişmigiu la braț cu evreicuța Caler... şi forfoteală de căleşti, birji, automobile. Cum ar zice pizmaşul Ion Luca: ce mulțime! ce eleganță! ce belşug! Privesc până ce ochii mi se aburesc cu vedenii, pregătiți s-o admire în cortegiu pe rătăcita mea Hortense fluturându-şi din cupeu penele albe.

Cuprins încă de melancolie. Ajuns acasă, aflu că sunt invitat de Brederode mâine la Imperial, fiind ziua lui de naştere. împlineşte şaizeci şi nouă de ani şi cât de vioi e! Dar zgârcitul portughez îşi serbează vârsta numai pe banii altora, are grijă să plătească invitații masa. Bine că mâine sunt la Sionu. Cina conjugală cade şi ea ca o picătură de otravă în licoarea acestei zile, altfel delicioasă; mă pregătesc de culcare cu destulă teamă - de la o vreme visele disecă, taie cu sârg în sufletul meu. Je monte sur le biliard.

15 aprilie. De ieri sunt la moşie. Mă însoțeşte Marica. Tot drumul bombăne, e necăjită că trădează slujba duminicală a popii Dumitru. Habotnicia ei n-are leac. în ce mă priveşte, față de biserici, am decis de mult: dacă e să-ți potoleşti foamea, alege un festin, nu un peşte uscat. Mai ales că prețul e acelaşi. Sau nu? Amărâta sardea se dă pentru bănuțul orişicui, iar banchetul e rezervat pungii cu arginți? în cazul ăsta mă simt destul de bogat pentru a nu fi la mâna unui molfăitor ortodox. Je mange du cure.

■

Din pricina Marichii, obişnuințele mele aici sunt date peste cap. Pretinde să mă comport ca un adevărat administrator, cum n-a fost niciodată bătrânul Sion, măsluitorul lui Racine. E supărată că n-am făcut încă nimic cu terenul de vânătoare. Vrea să-l vândă, să scoată ceva din pământul acela sterp. Nu e momentul să-i dezvălui gândurile mele în privința asta; să mă creadă mai bine neputincios. Ca să scap de cicăleli, după ce-mi înalț flamura, fac un drum la kir Gheorghe. Mă uit la grec cum îmi socoteşte recolta viitoare şi gândesc că e şi el
un fel de constructor. Profitul fiind cărămida lui. Zideşte zi si noapte, adică umblă pe abac şi înmulțeşte. Profit lângă profit, profit peste profit. Ingenios cărămidar. îmi dă plocon pentru Marica o cegă de trei ocale şi o poală de ciuperci. Nefericita babuşcă e pusă la treabă în bucătărie. Nici eu nu scap, cucoana vrea foc la noapte în dormitoare. Voi avea linişte, după cină, să privesc cerul? Centaurul e la un cot deasupra salcâmilor, Hidra la doi, Fecioara la trei; dacă nu se înnorează, le pot cerceta bine suitele scânteietoare.

16 aprilie. înainte de a se trezi Marica, îl găsesc în curte pe junele Chiroiu; îmi înapoiază cărțile

împrumutate acum o lună. Trăsăturile de Christ i se accentuează, nu-şi mai rade faţa, peri negri încep să-i onduleze sub pomeţii obrajilor; se metamorfozează după cel mai creştinesc calapod. Până la prânz, mimez insignifiante roboteli în jurul conacului. Preocupările mele personale sunt abandonate, amânate. Vizita lui Costescu mai lipsea - ca vecin s-a simţit obligat să înhame calul la şaretă şi să bată drumul până la noi. Se făleşte minute bune în faţa Marichii, aducând vorba spre zilele lui de glorie. Nu mai poate prosti însă pe nimeni; statura îl face impozant, dar e suficient să deschidă gura, ce voce de chiţcan emascule! Aflu că până-n Paşte vor fi acţiuni ferme ale jandarmeriei pentru potolirea clanului Silidor, ajuns teroarea judeţului. Percheziţiile la bârlogul bulibaşei scot mereu la iveală obiecte pe cari ţiganii nu le-au putut mânca: ciuturi, cazane, troace, zeci şi zeci de fiare furate de prin ogrăzile ialomiţenilor. Trebuie să vă păziţi bine curcanii, îmi zice profesorul la plecare, având bunul-simţ de a refuza invitaţia Marichii la dejun. în schimb, primeşte cu obrăznicie Costea Bratu, venit şi el să-şi prezinte omagiile. La masă, mitocanul lucrează în peşte cu tăişul cuţitului, tăvăleşte bucăţile prin ciupercile lui kir Gheorghe şi bagă adânc în gură. Ce să ştie el cum glă- suieşte buna creştere, clefăie şi nu lasă cuţitul din mână. Să faci râmătorul să bea apă din fedeleş! Dar ce-i al lui e-al lui, parşivul de Bratu se descurcă bine cu ţărănoii, îi ademeneşte vorbindu-le pe limba lor. Ştiind că e cât de cât instruit, nu poţi să nu-i admiri stratagema. E un talent şi ăsta, să fii cu voinţă vulgar, să înjuri, să porţi cizme de noroi, să-ţi sufli mucii cu degetele. Cum altfel să obţii votul mulţimii?

Plouă de la ora patru după-amiază. Nu se mai poate ieşi afară. Zeci de puieţi, abia aduşi, stau cu rădăcinile dezvelite în băltoace. Citesc pe verandă, apoi continui sub lampa cu gaz, Livre d'or de la noblesse a lui Kessel - nu vreau să-mi înnegresc de tot sufletul. Je m'accroche â toutes Ies branches

18 aprilie. Ieri, încetând ploaia de cu noapte, am supra vegheat plantările - douăzeci şi opt de puieţi diferiţi. Totodată am golit ultimele pungi cu seminţe din producţia Jardineriei; State mi-a transmis că trebuie să le semăn neapărat până la Sfântul Gheorghe. Deci n-am însoţit-o pe Marica degeaba. In ce-o priveşte, se declară mulţumită de straturile cu legume şi de trandafirii urcători. E foarte obosită însă, vrea să ne întoarcem în Bucureşti imediat ce se zvântă glodul; înseamnă că voi putea continua munca azi, poate şi mâine.

Până la prânz, mulţime de puiandri înfipţi în mărginirea zonei, cari încă de anul ăsta se vor corona zdravăn. Vremea e însorită. Marica acceptă să plecăm mâine după-amiază, nu mai târziu. Las zona răscolită: şleauri argiloase, movile lângă fiecare săditură, resturi ale compostului turnat peste rădăcini, pietroaie în neorânduială. Muncă şi noroi, asta e grădina acum - ca un roman în faza lui de încropire, am mai spus-o. Dar nu şe compară satisfacţiile finale, Hoditz mi-ar da dreptate.

20 aprilie. Ieri ne-am întors. N-am putut-o convinge pe Marica să rămânem toată ziua, să supraveghez şi curăţenia. Are aici curăţenia ei; zarva din casă, cari a alungat-o la conac, nu s-a încheiat încă. Draperiile nu sunt uscate, tocurile uşilor miros a vopsea, duşumelele a bradolină; iar mâna dubiosului Niculaie se simte peste tot, de la bastoanele mele aranjate anapoda, la grămăjoarele de otravă puse în toate colţurile. De ce o fi acest bărbătuş atât de lipit familiei Sion? Nici măcar şoricimea n-a fost stârpită vreodată. Pe la zece, le duc pe Marica şi Florica la Madame Jeanne să-şi probeze toaletele pascale, apoi la Grup; doamnele au o misiune specială peste opt zile: vor ospăta după înviere o sută de vagabonzi. Se face mult tapaj cu asta, madam Lina publică în Revue pour Dames numele industriaşilor donatori. Scăpat de îndatoririle matrimoniale, întâlnesc la Corso pe Cezărică. Plăteşte el dejunul; de la un timp se descurcă binişor, recurge

probabil la şantaje gazetăreşti, are şcoala lui B-P. în compensaţie, produce în serie romane. Scrisul, pe lângă poker, ii mănâncă viaţa. La desert, subiectul zilei: ministrul Goring se căsătoreşte cu domnişoara Sonneman, artistă dramatică. Idilă pură la Berlin; amicul vrea să romanţeze povestea, ctlplul e pe gustul lui - masculul viril şi dama sfiicioasă. Plec imediat după cafea.

21 aprilie. Duminică. Aseară, neplăcut apel de la Tuşchi; iini cere participarea la pomenirea ce-o pregăteşte Fany pentru răposatul Luchi, le tresor de notre pere. S-au dus amândoi, cu averea Momoloaiei de gât. Şi acum surioara vrea să fiu părtaş la doliu, să uit zilele fripte ce i-au făcut amărâtului bastard din preajma lor. Să uit vitregia. Relaţii reci şi cu Marica; refuz s-o însoţesc în dimineaţa asta la slujba de Florii a popii Dumitru. Nu vreau să-i înghit şi aceluia cuvioşia. Mi-ajunge faţa ei pravoslavnică; trece prin casă de parcă ispăşeşte un greu păcat, ăsta e creştinismul ortodox.

Parte a după-amiezii cu Lebrun la bufetul din Şosea, sărbătorind Paştele lui catolic. Comentăm mesajul regal la închiderea sesiunii Parlamentului, propunerea Veteranilor pentru guvern de coaliţie, filipica lui Stere de la Bucov, urecheala lui Iorga de la Văleni etc. Facem politică pentru a evita literatura, ştie că subiectul mă irită. Dacă nu i-aş fi arătat foarte clar asta, am fi ajuns acum la recitări de versuri personale. Fiindcă Francis, în orele libere, stihuieşte! în jurul nostru căldură primăvăratică, lume destulă şi elegantă. Observ în grupurile de sub umbrar pe Gambara. Ne salutăm discret. La înapoiere, aflu în vizită pe Margot, cari mă ţintuieşte imperios în salon. Nu pot s-o ocolesc, am cochetat cu ea ani şi ani, mi-a adăpostit chiar maica, după ce pierduse casa din strada Frumoasă. De-ar fi trăit până acum, jalnica mea bătrânică ar fi fost totuşi cu cinci ani mai tânără decât hypo- critele între cari am luat ceaiul adineauri. Ce să fac, j'ai gobe l'hamegon.

22 aprilie. în dimineaţa asta, mai mult ca altădată, persistă în mine o toropeală a minţii, dar şi o slăbiciune a trupului. Cred că din cauza postului impus de Marica. Omul e făcut să sfâşie carne; poftesc un piept de curcan cu sos Arnaud,

cum am mâncat în San Remo. Era specialitatea Hotelului Royal. La fiecare îmbucătură din prânzurile astea de ajunate, îmi vin în minte acele vremi de dulce. Hotărând să pun capal regimului, merg la Athenee, unde răsfoiesc şi gazetele: balul Elenei din Florența; anchetă criminală în strada Emancipării, Mă opresc la un articolaş al tinerelului Noica, traducătorul din Wallace, încrâncenat acum pe modernismele ce ne invadează, apoi la o cronicuță privind cartea răşinăreanului Cioran. Pare o adunătură de eseuri â la Kierkegaard: condiția noastră e tragică, nu însemnăm nimic în lume; cum ne putem remarca? - prin sminteală. Ce silă îmi produc băieţaşii ăştia ai lui Nae, arhanghelaşii ăştia! Vreau să se ştie: nous n'avons pas garde Ies cochons ensemble.

Plătesc pentru dejunul de carnasier luat la Athenee: sunt întrerupt din siestă de vizita intempestivă a pianistei Delavrancea. îl cobor pe Calimach din poală şi mă prezint în salon. Ascult cum îl bârfeşte Marichii pe bărbatu-său, cari îi achită totuşi rochiile şi îi îndură extravaganțele. Nu se sfieşte să ne citeze din ultima ei misivă către bleguțul consort: să nu bei, să nu fumezi, să te speli - vin acolo de Paşte, sunt frumoasă, grasă, numai bună pentru mieluşelul meu. Bietul Filip; aşa pățea şt Blank, îi comanda toate mişcările, îşi băga nasul în ziarele lui, în afacerile băncii, în finanțele României. Dar Aristide n-a înghițit-o mult, a lăsat-o repede. Ce vrea de la mine? Să intermediez vânzarea unei părți din moşia mieluşelului; crede că vreo cincizeci de pogoane ajung pentru voiajul ei la Nisa. Mă eschivez: mâine plec spre Sibiu, lipsesc câteva zile. Amenință că vine din nou săptămâna viitoare. Une galvaudeuse.

23 aprilie. Drum cu wagon-lit. Străbat pe o vreme plăcută cheiul Prahovei; fumăraia locomotivei se prelinge pe cealaltă parte, aşa că pot deschide fereastra. Dimineața, rămân în urmă culmile Făgăraşului. Trenul urcă molcom pe lângă Oltul transilvan. Ies pe culoar; senzație de confort al minții: gări, sate, conace curate - viață nealterată, ordonată, sobră. Din loc în loc, rugurile aprinse de Sângiorz par focuri peste comori. Ardealul face o excelentă propagandă planului nostru. El scoate România din îmbrățişarea statelor slave, din destrăbălarea primitivă a istoriei. Viitorul nostru înseamnă uniunea i II maghiarii prin mijlocirea Ardealului, aşa cum intuia can- i clarul Miiller. Vizionară e Germania!

Surpriză în vagonul restaurant. La o măsuță, însoțit de un /drahon din poliție, cari-l păzea cândva pe Bădărău, ia micul dejun Tăvi Goga. Mă aşez juste en face de lui. Nu e limpede l.i ce ne putem aştepta din partea acestui demagog fanat. E popular încă, mai poate fi de folos^ Mi-amintesc cu ce vigoare .ı lucrat alegerile acum zece ani când era ministru de Interne; I a batjocorit zdravăn pe toți, a măsluit pe față, şi-a scos lista sută la sută! Mă uit în ochii lui bulbucați cât sorbim din cafele: nicio jenă, nicio şovăială, nimic. A aruncat poezia ca pe-o şampanie trezită şi s-a nărăvit la cognac. Zdravăn bărbat. Mais fagote comme un sac. Şi miroase la fel.

Păşesc în Sibiu aproape de prânz. Trec de Biserica Franciscanilor .şi opresc birja pe strada Cetății. Bat cu inelul în poartă. Mă întâmpină chiar Herr Direktor, mă îmbrățişează. Toată după- amiaza am sporovăit. Reluăm după cină. Nu ştia că am habar de teozofie, că am fost, zice el, pajul lui Fany Dumbravă. Voi continua mâine însemnările, simt deja că intru în alt rol.

24 aprilie. Stare excelentă; apatia, şovăiala sunt biruite. Aerul Ardealului are asupra mea bună înrâurire, e aerul Karabetzilor. Trebuia să-mi îmboldesc cheful de viață. Cobor din mansardă, iau micul dejun cu Herr Direktor. Cunoaşte programul meu aici: să particip la şedința Comisiei Mixte, dar şi să mă documentez asupra silezianului Hoditz, despre cari i-am pomenit în ultima scrisoare. Mă ia cu el în camera de lucru şi-mi pune în brațe câteva hârțoage din epocă, tot ce a găsit prin dulapurile Aşezământului. Apoi ne despărțim, el îşi începe matinala promenadă spre Dumbravă, eu merg la Brukenthal.

Până-n prânz, caut avid date despre nobilul Hoditz şi domeniul pe cari-l stăpânea. Ce aflu despre ciudatul meu conte? A fost şi el, în viața lui, demnitar, s-a amestecat în politică. Informația o culeg cercetând protocoalele cancelariei lui Frederic cel Mare din 1760. Nu-l regăsesc câțiva ani mai târziu, când am din nou listele; erudiția şi trei limbi străine nu l-au ajutat să devină un longeviv ministru prusac. Curtea de la Sans-Souci n-a gustat, se vede, jocul ideilor sale, nu s-a lăsat cucerită de umorul muşcător al bondocului silezian în final a fost etichetat incontrolabil şi suspect, posibil spion austriac. Puțin complot pentru desprinderea provinciei natal< o fi exersat excelentissimul, de vreme ce e scos din toate funcțiile şi îndepărtat sub escortă. Scrisorile de disculpau neavând efect, rămâne urgisit pe domeniul lui, unde se apuc;! să taie codrul de sub crenelele castelului părintesc, să şi prefacă din temelii senioria.

Dejunez, cam târziu, cu Direktorul. E obsedat de finan țarea în continuare a programului său. îi relatez propunerea lui Uhry de a intra amândoi în conducerea întreprinderii editoriale a lui Crainic,

pentru cari se aşteaptă o instalaţie tipografică de la Berlin. Nemţii ajută deja cu vreo cinci mii de mărci pe lună; n-am avea nimic de făcut, decât să apărem pe lista consiliului. Mormăie, toropit de cele trei feluri de bucate din cari s-a înfruptat. Se scuză şi merge în camera lui; doarme totdeauna după prânz, somnul cataleptic de după-masă e nepreţuit. Mă retrag şi eu; revăd schiţele ce voi prezintă mâine. Am o dilemă: crucea de pe Sfânta Coroană să o menţin strâmbă sau să-i redau poziţia originară? Ştiu că s-a îndoit pe la 1700, când Carol al III-lea s-a prăbuşit sub masa la cari benchetuia; a doua zi, în loc să o îndrepte cu câteva lovituri, beţivanul a lăsat-o aşa, modificând blazonul maghiarimii. Cari poartă până azi în vârf crucea căzută într-o rână. Nu mă pot hotărî, nu cunosc teoria papistaşilor în privinţa asta.

Neavând stare din cauza crucii turmentate, ies la promenadă spre Casa Haller; când nu poţi să rezolvi ceva, spune Herr Direktor, plimbă-te. Ăsta-i remediul lui pentru toate frământările: plimbarea. Ameninţă că la vară, în fiecare după- amiază, mă va obliga la mişcare. Să vin eu aici cu atâtea frământări? Iau la rând frumoasele magazine din centru. Cumpăr stofe pentru două costume, una din fir gris cu alb, alta în nuanţe de ocru. Găsesc şi un cot de mătase ungurească pentru drapel, precum şi o bucată aurie, mai puţin lucioasă decât cea verde, potrivită însă pentru flamura de la Sionu.

La obişnuitul pahar de vin dinaintea culcării, Direktorul nu uimeşte încă o dată cu erudiţia lui. Ştie greaca veche,
I iima şi germana; nimeni nu cunoaşte ca el pe anticul Platon.
I u, cu preocupările mele, trebuie doar să ascult. înaintea înţelepciunii propovăduite ex cathedra e mai bine să te idragi; e preferabil să nu dai socoteală filozofiei. Până nu 'lemult magisterul sibian mă încolţea, insista, vrând să-l urmez i u totul într-ale lui, să renunţ la ambiţiile mele. Era absurd, la vârsta mea n-o iei de la capăt. A sfârşit prin a mă accepta .1 statut privilegie. Privilegiul este legitim pentru un om ca mine. Am înţelepciunea mea. Şi chiar dacă mi-am potolit dorinţa de a fi admirat, nu îndur a fi privit ca un om de puţine parale. Deşi ăsta e uneori preţul plătit pentru o zidire lâcută.

25 aprilie. Ziua convocării. Beau ceaiul cu Herr Direktor, gata îmbrăcat pentru lunga-i plimbare de dimineaţă. îmi anunţă program special pentru mâine: urcăm la Şanta. Cum întrunirea Comisiei se face spre orele prânzului, am vreme să poposesc un ceas la Biblioteca Mitropolitană, atât de generoasă cu mine; o iau din raft în raft pe urmele contelui silezian. în sfârşit, aflu ceea ce mă interesa în spatele unei coperţi oarbe; citesc în interior, pe pagina de titlu: Fiefs du comte Albert Joseph de Hoditz. E o apariţie provincială din 1887, datorată unui anume Lhomel şi scrisă probabil la comanda familiei. Mi se confirmă acolo că Albert Josef, supranumit Grădinarul, s-a născut în 1717. Notez şi ziua în cari a apărut excelentissimul pe lume: 23 august - vreau să cred că la miezul nopţii, în cumpăna zodiilor, atunci când se împreunează pentru o clipă Leul cu Fecioara. La unsprezece, încep dezbaterile Comisiei. Destul de laborioase; irită adunarea tinerelul Boilă, cari intervine cu nuanţe fel şi fel. Ar trebui contactat direct Maniu, zgândărindu-i-se punctul slab; Ardealul e cheia Uniunii, iar catârul de la Bădăcin e cheia Ardealului, e neapărat necesar să adere la idee. în fond ungurii sunt vecinii noştri cei mai calificaţi. Asta e istoria.

La prânz şi la cină suntem oaspeţii grofului Halmaghy; Gyorgy continuă a ne otrăvi cu mâncăruri ardeiate, abia găseşti printre feluri câteva mai domolite. Avem din belşug parte şi de şuetă, în special asupra monarhului, prea încâlcit, prea lent; poate că ţelul nostru ar fi fost atins mai lesne cu unul ca taică-său. Blegosul Ferdinando era bun de încoronat şi la Budapesta, bun de pus în fruntea parăzii comune. Poate ar fi căzut iarăşi de pe cal, ca în Cotroceni, dar dinastia româno-maghiară ar fi rămas în şa. Hohenzollernii de Dâmboviţa ar fi acum Hohenzollernii de Dunăre; am defila şi noi ceva mai semeţ în coasta adevăratei aristocraţii. Dar ocazia s-a dus - vrem, nu vrem, mizăm pe Carol.

26 aprilie. Obosit de trataţia lui Halmaghy, nu mi-am putut însoţi aseară gazda în golirea carafei cu vin. Sunt pedepsit: mă trezeşte nemilos dis-de-dimineaţă pentru a porni în călătorie. Plecăm cu maşina prin pădurea Dumbrăvii spre Răşinari. Ieşim pe valea Ştezii, urcăm trei kilometri şi poposim în Dealul Călugărului, la aproape o mie de metri. Privim de sus: undeva în spate e Cetăţuia, dincolo de ea, Sibiul; scrutăm într-acolo, peste povârnişurile cu grote albe şi pini negricioşi, aşa cum vor fi făcut şi Cavalerii descălecaţi la 1200. Aşezăm pentru dejun brânzeturi şi carne perpelită vânătoreşte. Privind roată, Herr Direktor are părerea de rău că nu e scriitor, că nu poate prinde ca-n proze frumuseţea locului. Să ai rang în filozofie şi să regreţi că nu scrii pentru cuconime! Nu continuăm drumul spre Şanta; e totuşi prea devreme, zăpada ascunde podişti de gheaţă. Cât profesorul îşi face siesta, pornesc singur cercetarea unei văioage scobite în stejăriş. Constat cu stupoare: trebuie că am mai fost odată pe-aici, am mai văzut minunăţia asta de oază! Sunt sigur că nu mi-au mai călcat paşii în misterioasa fundătură, dar strania impresie nu piere. Mă retrag, gândind că trebuie să revin cândva aici. Dar, ca şi în cazul altor privelişti înregistrate în grabă, probabil nu mă voi reîntoarce, rămânând cu încă un instantaneu nostalgic în minte şi pierzând o dată mai mult şansa de a epuiza farmecul unui loc. Un loc cât o viaţă. Pe drumul de întoarcere, companionul mă simte melancolic şi-mi abate gândul vorbind despre ai lui. Familie veche, din părţile Alexandriei; după trei generaţii de arendaşi se ajung, fac moşia lor. Acolo a prins pasiune pentru cai, încropise o întreagă herghelie. Se mai vede încă în mijlocul unui pâlc

de armăsari, aleşi de el cu grijă. într-un sfert de veac însă, pământul s-a dus, neamul s-a împrăştiat. Ostracizat după război, s-a retras la Sibiu, trăieşte în mărginime; duce viața pe cari şi-a ales-o, en pâlissant sur Ies livres. Cam asta ar fi. Cât de ridicol se poate rezuma viața unui om ca puțini alții.

27 aprilie. Aseară, după cină, continuăm a convorbi până târziu în cămăruța de la mansardă. îl interesează tot, viața la Capşa şi viața la țară, ce mai face scriitorimea capitalei, ce mai face curcănimea Sionului. Mă scol mahmur după multele pahare cu vin. Amfitrionul e plecat, lucrează deja în cabinetul lui de la Aşezământul saşilor. îl caut acolo - nu e, lipseşte un ceas. Intru în sălița bibliotecii, trec prin fața vitrinelor cu prețioase volume, scot câteva şi le pun pe unul dintre pupitrele bine luminate. Răsfoiesc pe îndelete L'homme de deşir, tomul lui Saint-Martin, apoi sar o sută de ani spre Mission actuelle des souverains, a marchizului d'Alveydre. Nu-l mai aştept pe Herr Direktor, oricum prânzim împreună, îl caut acasă pe Halmaghy să-mi iau rămas-bun, aşa cum insistase alaltăieri; sun la poartă o dată, de două, de trei ori, nimic. în sfârşit, bugomilul de servitor vine. Gyorgy e acasă? întreb. Nu, zice, a plecat la țară - şi rânjeşte stupid, ridicând din colțuri mustățile ca şi stăpânu-său. Merită palme, ou bien des coups de pied au cui. Petrec o jumătate de oră la cafeneaua din Piața Mare privind trecătorii şi muind în lapte cornul cu susan al casei. La unu, sunt în strada Cetății pentru dejun; cărțile, stofele sunt împachetate, bagajul de drum făcut.

28 aprilie. Duminică. întors târziu în noapte de la Sibiu, caut să mă odihnesc până sub prânz. Călătoria a fost obositoare, mai ales din cauza companiei unui protopop regățean foarte grobian. Țărănist înfocat de-al lui Mihalache, mânca din paner şi se văicărea: vai de biata țara asta! O să ajungă rău, domnule, o să ajungă rău! Vedea o singură salvare popa: trăsnetul ce va cădea asupra Bucureştilor atunci când liberalii vor simți în beregată mâna învățătorului din Topoloveni. Ce vremuri, singura figură luptătoare din opoziție să fie acest caraghios Mihalache! întâiul Karol n-ar fi permis ascensiunea unui țopârlan. Mențiune proastă şi pentru cina din wagonul- restaurant. Feluri reci, lumină proastă, curățenie îndoielnică.

Şi cât a insistat Herr Direktor să mai rămân până la trenul de dimineață, să facem învierea împreună. Dar biletul fusese luat, birja chemată. Iau alta din Nord, în plină noapte, până pe strada marchizului. Marica dormea deja, slujnica părea năucă, abia venită cu lumânare aprinsă de la biserică. Primire vioaie doar din partea lui Calimach. îl am şi acum lângă mine, se freacă de fotoliu, îmi sare pe genunchi, toarce. Presiune arterială satisfăcătoare. E prima zi de Paşte.

Prânz cu ciorbă din cap de miel, stufat şi pulpă de berbec împănată. Ciocnesc câteva ouă cu Marica şi soră-sa, ambele în mari ținute dantelate, una mauve, alta marron. Ore şi ore de plictis, apoi ceaiul servit lângă prăjitura Florichii pudrată cu otravă. Doar două apeluri salvatoare, mai întâi Francis, apoi Boîcesco. Sastisiți şi ei - fiecare gustă azi din prăjiturică lui. îmi vine în minte oaza în pragul căreia m-am oprit ieri la Santa. Regret că n-am rămas pentru a o privi mai apăsat, lăsându-mă îmbibat de natura ei fermecată. Gândul rău îmi şopteşte că nu-i voi mai călca iarba niciodată.

Cum aşa? Nu voi călca iarba reveriilor mele? Nu mă voi întoarce în văioaga aceea sibiană, în Trieste, în Tiergartenul Berlinului? Oribilă supoziție, cea mai oribilă dintre toate. îți taie aripile. Nădăjduiesc să aflu, pentru seara ce mă aşteaptă, un concert laic la Radio. Stupide sunt cântările popeşti şi sărbătorile biblice, mai ales cea curentă - Marica, toți ceilalți, tot Bucureştiul îmi zbiară în ureche: Christos a înviat! Şi eu ce fac? Je me donne une contenance.

29 aprilie. Marica pleacă să supravegheze, alături de doamnele Grupului, marea ospătare a vagabonzilor strânşi de pe străzile Bucureştiului. Mă dau jos din birjă înainte de Cişmigiu, unde are loc cheful, intru la Capşa. Aflu din Universul că ieri s-a desfăşurat derby-ul de primăvară, câştigat de armăsarul Duduii. Ultima oară când am fost pe hipodrom, la trapul din toamnă, am văzut-o pe evreicuță aşteptând startul. Şedea dreaptă pe bancă, albă şi mată, cu gura în patru petale de trandafir, aruncând flacără verde pe sub gene. Se lăsa privită înadins, în trufia fără margini a stirpei alese, ca străbunele ei sclave, despoiate în arenă.

De s-ar isprăvi sărbătorile astea. Cinez, constrâns de Cellica, la Filip Lahovari. După ce le admir pisicile, pălăvrăgim; părerile politice ale boiernaşului de Râmnic mă amuză. Zilele astea au fost cinci ani de la naşterea Gărzii lui Codreanu; mieluşelul pianistei behăie şi el în blană de lup. Nu-l susțin, nu-l dezaprob; adevărul e totuşi că democrația nu va face niciodată autoritate. Ordinea nu vine din consens, nici măcar din majoritate. Ordinea se dictează. Filip îşi pune şi el nădejdea în arhanghelul Corneliu. Eu însă prefer să facă rânduială unul precum Conu' Alecu, non pas quelqu'un qui fait des fla-flas. Țara asta are într-adevăr nevoie de oficialități autoritare, dar de unele cu rang şi valoare.

30 aprilie. Ultima zi de Paşte. Aerul e apăsător în casă; după zile de absență, apare şi prefăcutul Niculaie într-un costum nou, de țârcovnic. Marica îl trimite după trăsură, vrea la Şosea. Aici ne ciocnim de madama Lina, pe cari o luăm cu noi. Totdeauna e singură. State îl ştie pe bărbatu-său, mi-a povestit. Ultima oară l-a întâlnit la Buşteni acum şase veri, s-au cinstit până la trenul de seară. Când ajung ei în Nord, ies prin stânga, pentru a lua tramvaiul roşu spre Poştă. Cum ăla întârzia, nefericitul o luă pe jos la tramvaiul albastru de Matache Măcelaru. Acolo îl aştepta, pitit, sorocul.

După patru ore de siestă, Marica mă solicită la ceai. Le jour d'aujourd'hui s'en va en eau de boudin. Singurul lucru la cari am a reflecta e sorocul ce l-a pândit mişeleşte, acum şase ani, pe omul Linei. Jalnică reflecție, jalnică după-amiază. N-am scos mare lucru din povestea asta. Şi totuşi, amintindu-mi propriile soroace de acum şase ani, observ că pentru mine 1929 a fost anul apariției Crailor şi decorării cu Legiunea de onoare. An mirific.

1 mai. O zi frumoasă ca asta e diversiunea perfectă, simți că poți să-ți reîncepi viața. Frământările de peste iarnă îmi par exagerate, penibile. De acum, aera nova! La Radio se transmite entuziasta manifestație de Arminden din Berlin: pe Tempelhof, sute de mii de nemți aclamă discursul cancelarului Hitler. Mi-o închipui în primele rânduri pe focoasa mea hanovriană.

3*9

înainte de prânz sunt deja la Capsa, după ce trec pe la Cartea Românească şi-mi iau cărţile puse deoparte de Mişu. Cer un filtru, ascult, privesc. Junele hindus de la Litere îşi recită propriul articolaş din Vremea: două drumuri avem noi, zice, spre glorie sau spre asceză - creezi capodopere, imiți adică fapta lui Dumnezeu, sau te pustniceşti! Mă uit la companionii lui: un poet gorjan, ăia doi găeşteni, musceleanul Ţuțea, d'autres jouvenceaux sans substance. Niciunul nu arată a schimnic. Tuturor indianul le dă cu semnătură ultima lui cărţulie, Alchimia asiatică. Mi-o transmite şi mie, înclinându-se peste pahare, cu un aer cumva persiflant. Când vine Adi, mă eliberez de vecinătatea acestor aiuriți şi întreținem o conversație de oameni serioşi. îmi arată piesa ce tocmai intră în colecția lui personală, o scrisoare francată purtând ştampila oficiului din Strehaia; anul expedierii: 1864. Plicul e închis cu o picătură de ceară roşie, iar slovele chirilice de pe el arată că mărcile sunt autentice, valorând o mică avere. Mie, prețioasă mi se pare şi misiva dinăuntru, cari vorbeşte de complotul masonilor români dirijați de Mazzini. Până la urmă, alchimiştii junelui Eliade ne-au alungat la Corso, unde dejunăm. Bârfim puțin pe fiecare în parte. Musceleanul ni se pare mai promițător; față de ăilalți, scoşi din pălăria lui Nae, ăsta pare să închege o teorie a lui, plus ouverte, deşi era acum cinci ani căţeluşul Jupânului, lingea politică vinti- listă. Dar s-a şcolit între timp la Humboldt, a prins ceva gândire nemțească. Acum îi înjură zdravăn pe slavi, nu va fi greu să-l facem partizanul Uniunii, de nu-l vor acapara de tot gardiştii.

2 mai. Ziua de ieri a fost interesantă până la sfârşit. Am pierdut ceva din plinătatea ei, străduindu-mă să-i consemnez parcursul. Mă întreb iar ce rost au însemnările de aici; probabil ceva din mine comandă continuarea repudiatului act al scrierii. Probabil execut o penitență: dacă nu mai faci literatură, bagă măcar tocul în cerneală. Bună parte din dimineață sunt prins în alcătuirea ținutei; arborez azi însemnele de cavaler al Legiunii, fix acum cinci ani primeam de la Paris întâiul ordin al Franței. îl invit pe Boîcesco la Athenee, nemulțumind-o pe Marica, angajată într-un dejun cu soră-sa

ţii alte două veştejite văduvioare. Menu de excepţie: trei feluri de carne albă cu sosuri şi legume diferite; discutăm îndemnul lui Păstorel de a inunda piaţa germană prin firma Fuchs. Facem socoteli asupra producţiei ce-o pot da podgoriile Şiretului, cât ar preţui în afară litrul de vin moldovean. Ne şi vedem lansaţi în comerţ; imaginez rapid elementele cu cari aş decora eticheta aplicată pe sticle: bogăţie de panglici aurii împrejurul unei coroane cu bumbi de smaralde. Am ideea de a folosi în ilustraţie armele Boiceştilor din stema ce întocmisem familiei când eram amândoi liceeni la „Sfântul Gheorghe". Cădem astfel în nesfârşite aduceri aminte - dascăli, note, întâmplări.

3 mai. în sfârşit, din nou la moşie. Pe drumul din sat văd pomi împodobiţi cu fire de lână colorată, cum e obiceiul de florar. Ajuns la conac, mă izbeşte din nou mizeria instalaţiei; refacerea water-closetului ar trebui să fie o prioritate, dar Florica, tot mai ostilă, nu dă nimic pentru partea ei. Lasă întreţinerea în grija mea, convinsă că lucrurile puteau rămâne ca pe vremea ramolitului Sion. îl întâlnesc în capul aleii de salcâmi pe Bratu, anume spilcuit. Mă ajută rânjind să înalţ flamura împrospătată cu mătăsurile aduse de la Sibiu — verdele e splendid, auriul cât se poate de potrivit. Scap curând de vechil, de mirosul lui, pornesc spre şantierul grădinii.

Acum, înainte de amurg, soarele îmi încălzeşte plăcut degetele picioarelor scoase din papuci. Meditez cu ochii aproape închişi la filozofia lejeră a contelui de Hoditz. Acuzat că nu iubeşte planta sălbatică, el confirmă: pământul lui Dumnezeu e capabil doar de mărăcinişuri, de strâmbături, de păduri fără noimă. Natura nu crapă de rafinamente! Bravo, excelentissime, necioplirea nu e pentru noi, ce revelaţie ai în faţa ei?

Cu privirea cuprind de sus, din verandă, o parte din domeniu. Coroanele pomilor se topesc una în alta, dar tulpinile date cu var jalonează modificările de ansamblu. Relieful e însă prea blând, trebuie mai decis lucrat. Silezianul a dispus de bună seamă, din capul locului, de văgăuni şi pârâiaşe, de inventarul naturii brute, pe cari doar a fasonat-o. Eu trebuie să construiesc totul pe gol, de la râpe la apeduct.

Vor trece ani până când voi putea decupa în umbra care germinează acolo jos. Voi da încă o raită prin mulţimea de puieţi şi tufişuri deşi, se zice, până la Rusalii bântuie ielele.

Pe cer, lună plină; sunt surprins de câteva stele căzătoare, fire iuţi, topite la mijlocul bolţii. Nu am norocul pianistei, cari a văzut în copilărie un meteorit cu adevărat grandios, un bulgăre enorm urmat de o lungă dâră strălucitoare. îngheţată de spaimă, Cellica nici n-a putut să ţipe. Bolidul a străbătut maiestuos cerul şi s-a înfipt cu vâlvătaie mare tocmai în Siberia, pe malul lacului Baikal. într-o viaţă de om nu ai de două ori şansa de a vedea aşa ceva. Scormonesc cu binoclul în adâncul stelăriei până aproape de toacă.

4 mai. Soarele răsare la şase şi jumătate. înainte de micul dejun, scurtă plimbare prin livadă. Merii sunt plini de gân- dăcei. Pun orătăniile să-i culeagă pe cei căzuţi; curcanii nu răspund invitaţiei, se înfoaie, îşi rotesc cozile albe şi-şi scutură ciucurii gâlgâind prelung, în frunte cu Guy al V-lea. Văd şi răzoarele, fasolea are deja nevoie de araci; trebuie să-i spun Marichii că m-am ocupat de asta. Mai târziu mă agresează Chiroiu. Opreşte brişcă şi se răcoreşte ponegrindu-l pe kir Gheorghe: grecul m-ar fi înşelat astă-toamnă la porumb, poate dovedi. II ne tarit pas sur le sujet - obişnuita râcă între ţărănişti şi liberali. Se ţine de mine fără niciun motiv până la conac, doar ca să-şi combată adversarul. Sat împuţit ca toată România, de la Bădăcin la Bărcăneşti, de la Ciucea la Găeşti.

Iată, abia întors de la Sibiu, mai angajat ca niciodată în riscanta politică neoficială, trudesc la cârpirea senioriei mele fundulene. Constat că mă îndârjesc în direcţii contradictorii. Schizofrenie? N-ar trebui să aleg? Dacă demersul unionist reuşeşte, devin itinerantul regatului dual. în acest caz, cine va îngriji Sionu? Voi lăsa domeniul să cadă în sălbăticie pentru a tunde Europa? Asta-i dilema mea - dilema lui Hoditz. In faţa ei, contele s-a retras din demnităţi, optând pentru guvernarea vegetaţiei pe propriul domeniu. Eu? Eu continui să mizez în ambele jocuri. De ce aş alege acum, câtă vreme niciuna dintre variante nu s-a întrupat? Abia reuşita uneia pune problema excluderii celeilalte. Si seulement j'en trouve le joint. N-am cum să anticipez, decizia lui Hoditz o fi fost presantă. Fiecare cu îngerii lui.

5 mai. Zi de duminică. O ceată de ţigani trece pe la conac pentru călcatul ursului. Fiara înlănţuită arată jalnic. Ritualul e însoţit de multă furătură de prin ogrăzi. Prezenţa ţiganilor, oriunde, e blestem.

După dejun, pour changer d'air, îl secondez pe Pândele intr-o plimbare cinegetică. Ne întoarcem cu doi iepuri. înso- ţindu-1, cred că l-am câştigat - se arată interesat de propunerea ce-i fac. Ca şef al Domeniilor din zonă, Panelele e căutat. Bărbaţii încheie afaceri cu el, femeile au plăcerea lor. F totuşi cam trecut; iar furia de a fi iar cel de pe vremea lui Karl şi a Elisabethei nu-i ajută planurile. Mai mult calm nu i-ar strica.

Locurile umede prin cari am hălăduit azi îmi dau dureri de cap; pun compresă cu fiertură de sulfină şi floare de muşeţel. După ce soarele apune, la opt şi jumătate, ies în cerdac; văd bine Leul Mare, Hercule şi Racul, dar curând cerul se înnourează tot.

6 mai. Vizită de afaceri la kir Gheorghe. Grecul mă fascinează - cel mai important, spune el, e să ai un bilanţ pozitiv; nu contează că afacerea este en gros sau au detail, musai să fie profitabilă. Profitul te ridică, te ţine deasupra. Ai profit, eşti ca un buştean pe baltă, nimic nu te scufundă. Plutesc eu liniştit pe apele mele? După atâţia ani în cari am tot pierdut, lipsit de capital, lipsit de nume? Capitalul e absolut esenţial; berarul nu m-a înzestrat cu el. Dar nici nume nu mi-a lăsat, un pauvre patronyme â particule — în lipsa banilor, o appellatio ilustră e un mare atu în viaţă. Ce-a fost unul ca Ionel de la Florica decât un beneficiar norocos? Fără Vizir, fără filiaţia Brătienilor ar fi rămas inginer de podeţe peste gârlele Bărăganului.

După dejun îmi fac siesta cercetând plantările de anul ăsta. Cred că am făcut destule. Şi reuşite, aria prinde formă în teren, nu mai am multe de cultivat. De-acum trebuie să trec la modelarea pământului, la scobituri şi deluşoare; voi avea nevoie în vară, pe lângă pietriş de râu, de ceva rocă mare, închipuind colţuri de stâncă. Mă gândesc cu plăcere la momentul când voi trasa cărarea de bază, şerpuind prin cei cinci sute de ari ai grădinii. Şi calea de legătură cu terasa conacului; optez de pe acum pentru dale din lut ars, cu mici spaţii între ele pentru a le umple iarba. Foarte mândru de mine şi de Sionul meu.

Recitesc spusa de mai-nainte. Iată o faţă a prostiei: să fii mândru de ceea ce faci într-un locşor oarecare. Birjarul Mitrică e mândru şi el de ograda lui. Fundulenii ăilalţi la fel, se sumeţesc cu încropeala lor. Buffletinul Sadoveanu cu novelele adăugate literaturii române; Teodoreanu, Petreştii, ăilalţi naratori idem. Fiecare e mândru de construcţia-i proprie. Se umple pământul de acareturi şi de hârţoage. Ar trebui să mă înfior când simt mândrie înlăuntrul meu. Mândrie înseamnă orbire. Ar trebui mai curând să nărui, să ard.

7 mai. Somn greu, asaltat de vedenii; spre dimineaţă trec din amor în amor, ba cu Cecile, ba cu Fou-Fou, ba cu poloneza într-un stabilimento al madamei Rendisch. Abia mă refac în brişcă pe drumul spre capitală. După frusteţea priveliştii cari înghite încet Sionu, după ţigănia Pantelimonului, qui fouette le nez, faţadele caselor din strada marchizului mi se par decor de operetă. Mă întâmpină verosul Niculaie: Cucoana e la Grup, îmi spune, dar să ştiţi că am nimicit toţi şoarecii, le-am pus otrava pregătiră de doamna Miller, nici n-au lins-o bine şi au crăpat. Asta nu ştiam, Margot manipulează otrăvuri - o Borgia de Bucureşti?

Ieşit în oraş după-amiază, mă întorc ceţos. Pe trotuare se-ndesau slujbaşii, puşcăriaşi fără să ştie, eliberaţi doar ca să mănânce şi să zămislească. Ia să văd cât am fost şi eu la prinsoare: prima oară în 1912, la cabinetul lui Bădărău, din octombrie până ce Ionel l-a dat jos pe Tit Liviu; a doua oară în 1915, la agenţia osmanlâilor de pe Sărindar; şi a treia oară la Interne, din februarie 1919 până a venit iar la putere Ionel. Socotesc 1303 zile lucrătoare, toate între guvernările liberale, cu 158 de duminici şi sărbători - 48 de luni furate din viaţa mea! Slujba e rânduială criminală, mutilare. O uneltire contra firii.

8 mai. Sunt trezit dis-de-dimineaţă de strigătele oltenilor din stradă; îi aud încă de departe, venind dinspre casa principelui Valentin. Poartă pe umeri cobilițe cu legume timpurii, ouă şi găini atârnate cu capetele în jos. Marica îşi trimite slujnicuţa să se tocmească pentru ridichi de lună şi salăţi. La micul dejun, cucoana îmi întinde gazeta cu un interview luat popii Dumitru - burduhănosul explică minunea de Sfântul Silvestru, când s-a arătat pe cer nemaivăzutul curcubeu inelar. E vorba, spune el, de simbolizarea icoanei Pantocratorului, un curcubeu aureolat, cari n-are nimic de-a face cu fenomenul natural ce apare după ploaie. Aiureală, eau de pluie.

După masă, asist la tumbele lui Calimach asupra coco- loaşelor mele de hârtie; apoi plec în promenadă spre chei. Intru la Imperial, deschid gazeta lui Stelică: Titulescu salută călduros acordul franco-rus de asistenţă mutuală încheiat acum o săptămână. Il nous court sur le haricot; ipochimenul

se vede în troică, alături de Kremlin şi Quai d'Orsay. Asortează la galicismul lui fanat puţin bolşevism proaspăt. Se pare că tocmai a fost de acord ca trupele muscalilor să treacă prin România spre vest. Asiaticul din el se demască. Anunţă acum mare banchet pentm poimâine, cu turcul Riiştii, grecul Demetrios şi sârbul Jeftic, toţi făcători de pacte pe hârtie, precum cel de la Versailles. Nu mai avem azi oameni de stat precum Conu' Petrache. Cari a preferat să moară la întoarcerea fron- lului decât să vadă totul compromis. Mi-e greu să respir fără semeţia lui, fără conservatori; aerul politic poartă duhori de vulg, mirosuri de inşi cărora nu le pasă de nasul tău. I-aş steriliza pe toţi; l-aş readuce din rai pe aristocratul Marghiloman, iată mâine sunt zece ani de la moartea lui. Sau l-aş activa pe Argetoyanul de la Breasta să-i fiarbă zdravăn. Da, aş vrea să-l văd pe Conu' Costică dictator, să intre parveniţii, liberalii, malformaţii pe mâna lui. în fine, plec, o iau în sus. De la Bibliotecă mă flanchează Mitică Panaitescu, cu faţa lui de egumen studios. Acum, că îl ştiu bine, pot spune despre el: dubios ca un cucernic disimulat. Se adună cu ăia doi suta- nişti, răspopitul Theodorescu şi teologul Pişculescu, fiindcă se aseamănă. Toţi trei au perversiunea de a-şi lua pseudonime: Perpessiciu, Arghezi, Galaction. Manevră necurată - numele onest rămâne în prostime, flămânzeşte, numele fals intră în lumea bună, se îndoapă. Pe drumul de întoarcere, ridic din Doamnei pantofii comandaţi la Tănase Dumitrescu; trebuiau să-mi fie cadou de Bunavestire, dar meşterul a aşteptat un clei special.

9 mai. Dimineaţa merg la Jardinerie însoţit de Măciucescu. Plecăm cu pungi de seminţe şi instrucţiuni; notez amănunţit pretenţiile plantelor. îl trimit pe State să ducă totul acasă, cinci lei birja. Eu rămân la Corso, având întâlnire cu boier Sandu. Facem schimb de documente. Mai târziu, vorbim alte alea. Il acuză şi el pe Sebastian că l-a atras într-o cursă jidovească pe profesorul Nae - încă unul cari suferă alături de Iuda, spune. Dar mie mi se pare delicioasă istoria; cât despre suferinţa autorului, se mai întâmplă, când eşti cu un pas înaintea ălorlalţi. Precum Iscarioteanul. Isprăvind dejunul, schimbăm vorba spre Titulescu; oltenaşul nostru e acum la Geneva, îmi spune directorul, stă la Hotel des Bergues într-un apartament pe cari l-a garnisit cu fotolii Louis seize. Când i se urcă sângele la cap, se aruncă într-unul, îşi duce mâna la frunte şi rămâne nemişcat până scapă de dambla. Ce caută apucatul ăsta la Societatea Naţiunilor? Un ministru de Externe coleric şi fără blazon!

Obositoare zi; mă remontez parcurgând până la cină Nouvel armorial du bibliophile. Merită o medalie acest Joannis Guigard. Dar masa de seară, sleită, sărăcăcioasă, mă amărăşte iarăşi - din nou întreb: asta e toată emanciparea mea?

Zece Mai. Marica pleacă devreme, doamnele Grupului pregătind un cârd de şcolăriţe să ducă flori la tribună pentru Carol şi Mihăiţă; micul moştenitor îşi va lepăda, sper, pantalonii scurţi în cari anul trecut a fost prezintat Curţii regale britanice. Lebrun telefonează propunând întâlnire la paradă; mă scuz, având alt aranjament. Imediat sună şi Cezărică, în aceeaşi idee. Dacă Francis m-ar fi putut convinge, invitaţia caracaleanului aş fi refuzat-o fitecum, atmosfera zilei e şi aşa încărcată, să mai am parte şi de filozoficalele lui? Scot bună parte din garderobă, aşez piesele pe cuvertură, combin vestoanele şi pantalonii. în afara albului cămăşii, batistei şi ghetrelor, aleg două nuanţe de gris, una în fondul stofei, alta în dunguliţe, precum şi o nuanţă de bleu în ton cu pietrele şi splendidul albăstrui- oţel al vestei. încalţ pantofii cei noi, ridicaţi alaltăieri. Ajung la timp pe Pod, mă postez în faţa Casei Grecianu. Curând, caii încep să păşească în covorul de nisip ce îi împiedică să alunece pe caldarâm. Atacă defilarea primarul Donescu în caleaşca firetuită, cu I rac şi joben. îl urmează sumedenie de uniforme strălucitoare, în privinţa asta monarhul dă dovadă de inspiraţie şi novaţi- une - două lucruri ce-au lipsit cu desăvârşire moşilor săi suabi, eminamente pasivi. După trupele cavaleriei şi infanteriei, apare principele Nicolae pe armăsar negru, conducând regimentul de artilerie grea. La coada coloanei militare trec carele blindate în scrâşnet teribil de şenile. Urmează organizaţiile, şcolile, târgoveţii; aici lui Carol i-a lipsit curajul, trebuia să deschidă parada civilă însăşi Duduia în trăsura regală, fluturându-şi mănuşile spre oamenii noştri politici strânşi ca nişte pinguini pe treptele Cercului Militar. Printre ei îi văd pe Vaida şi Mihalache, fostul şi probabil viitorul preşedinte al Consiliului, iar într-o margine pe Goga şi Cuza şuşotind - il y a anguille sous roche. Nu mă pot opri să nu-mi închipui marea paradă ce va marca proclamarea Uniunii româno-maghiare, regimentele întrecând în uniforme tot ce au mai spectaculos militarii. în frunte Carol pe cal alb, cu buzdugan în mână şi coif pe cap, plin de şnururi şi decoraţii, urmat de cei trei guvernatori, voievodul Mihai al Transilvaniei, prinţul Nicolae al Vechiului Regat şi regentul Horthy, maghiarii defilând şi ei pe Cale cu splendizii lor honvezi şi husari.

Făcându-se douăsprezece, părăsesc ceremonia, cari oricum se destrămase. O găsesc pe Ema în faţă la Orfeu; pornim imediat spre terasa Colos, deschisă în grădina fostei Legaţii ruse. Ambianţă plăcută, soare cald, primăvăratic. Comand dejunul. Până vine, îmi cere să-i fac istoria locului. Aici, îi

spun, se întindeau casele spătarului Pană; peste ele s-a ridicat clădirea în cari a locuit cneazul Miloş, primul Obrenovici. Ceva mai târziu, s-a instalat în ea misiunea ţarului Nicolae - şi mă las furat de amintiri, descriindu-i balul din 1914, dat de ambasadorul Poklewski-Koziell în onoarea ministrului Sasonoff. A fost pentru mine una dintre cele mai fermecătoare nopţi, zic, cum numai înainte de război puteau fi. De-atunci totul s-a degradat; iar anul trecut, în noiembrie, când Sovietele i-au cerut lui Titulescu să dărâme clădirea, mi-a fost dat să-l văd pe contele Poklewski scoţând din moloz măreaţa stemă imperială, capodoperă a heraldicii europene. Tot restul zilei a fost cât se poate de reuşit. Izbutesc să ajung la timp acasă pentru a lua pe Marica, invitaţi fiind la cina familiei Logadi Vor să le admirăm casa refăcută după foc; Pierre şi-a desfă şurat din nou în salon colecţia de statuete.

11 mai. Una dintre acele dimineţi în cari te scoli cu sen zaţia că nu eşti al tău, că trebuie să înfrunţi în pielea altuia următoarele ore. Rezolv chestiuni silnice la Administraţia financiară, depun la Poştă împuternicirea pentru Halmaghy, convenită la Sibiu; las amanet în gangul Amzei colierul de chihlimbar, iar din banii luaţi cumpăr splendidul baston încrustat cu argint văzut în Pasagiul Român. închei periplul la bancă, unde pun în seif documentul remis pe 25 aprilie de secretarul Comisiei Mixte. Nota bene, contribuţia mea la text e substanţială, stilistic actul era compromis. La ieşire, găsesc în hali pe nimeni altul decât Brederode. Intru subit sub vorbăraia lui, individul subjugă; în câteva minute mă ia părtaş într-o afacere de speculare a leului pe piaţa europeană, îmi vinde pontul cu acţiunile Concordiei, cari vor sări precise- ment de la 2200 la cel puţin 2400, şi-mi cere să-l însoţesc într-o misiune discretă la Belgrad, având un mesaj încredinţat lui personal de regina Mary - bună ocazie, zice, de a smulge de la sârbi cruciuliţa Sfântului Sava. Ca de obicei, nu rămâne nimic din întâlnirea cu afurisitul portughez, aşa e dintotdeauna, un talmeş-balmeş de promisiuni, de idei neterminate. în plus, arogantul don Martinho ignoră toate încurcăturile în cari m-a băgat, il a la peau tannee. Şi miroase ca o damă ieftină.

Zi foarte obositoare. Marica îmi reproşează întârzierea la dejun. Iar pentru ca şi tabietul să-mi fie dezagreabil, aud la Radio discursul lui Titulescu de întâmpinare a preşedintelui Boncour, ţiitorul la Paris al românculei noastre Marioara Ventura: Fii binevenit în această Românie fidelă, dragă Paul, declară ipocritul, mulţumită ţie avem stabilitate în Europa: de o parte apropierea franco-italiană, de alta colaborarea franco-sovietică; astfel, îngrijind de soarta Franţei, îngrijiţi de soarta Europei - dacă Franţa suferă, toată lumea suferă! Greţos. Tactică ieftină, manieră de târgoveţ cari trage boierul de pulpană ca să-i treacă pragul dughenei.

12 mai. Duminică. Aşa cum promisese acum o săptămână, kir Gheorghe sună la intrare. E poftit în salon, unde ni se aduce cafea, deşi abia isprăvisem micul dejun. Cam o jumătate de oră durează conversaţia, de la cari Marica lipseşte plecând la slujba popii Dumitru. Angrosistul se arată suportabil şi la oraş, soarbe din ceaşcă şi-mi plasează acontoul pentru grâu. încheind afacerea, trece la politică; zilele astea, zice el, la Călăraşi va fi mare adunare ţărănistă, în pregătirea pe cari Mihalache o face pentru a instala dictatura sătenilor. Ţopârlanul vrea să ocupe cu sumanele lui tot Parlamentul României la deschiderea sesiunii. Sminteală. Până la întoarcerea Marichii de la biserică, pun crapul adus de kir Gheorghe în vin cu ulei, capere şi stafide. Cât dă într-un clocot, îl ascult pe Iorga la Radio - nu isprăveşte a se băga în faţă; nimic mai caraghios decât zbuciumul unui bătrân asudând la poza lui publică. înţeleaptă e, la senectute, retragerea. A-ţi păsa de imaginea ta postumă e de-a dreptul o imbecilitate. Nu mai ai nicio satisfacţie, atunci. Beni soit ton nom, Mathieu, des â present.

13 mai. Ieri după-amiază încerc să lucrez totuşi câteva ore. Mă pierd în dificile probleme de ordonare a elementelor dublei steme. Culorile Basarabilor sunt evident mai scumpe decât cele maghiare. Aurul cu stacojiu al primei Case româneşti bate argintul cu trandafiriu al dinastiei Arpadiene. Şi totuşi regii unguri erau suzerani în zonă. Las pe altă dată rezolvarea chestiunii, mă refugiez în Fantezia germană a lui Mendelssohn, bine transmisă din Praga. La ştiri, aflu că a murit mareşalul Pilsudski al Poloniei. Ce viaţă! Nobil şleah- tic, exilat de ţar în Siberia, fugit în Japonia pentru care se oferă spion, jefuieşte trenul poştal rusesc, face Legiunea Poloneză declarându-se general, e arestat de nemţi şi trimis la Varşovia pentru a fi şeful noului stat leşesc. Atâta dezechilibru între existenţe! La Pilsudski, ca şi la duca degli Abruzzi, numai aventură, niciun răgaz pentru gând. La mine numai gând, fără nicio aventură.

Răscumpăr plictisul duminical la Capşa - aproape un ceas cu Adrian. Este o plăcere să discuţi cu el, în conversaţie nu e poet. Versifică numai aşa, fiindcă are suficientă avere; renta lui mi-ar ajunge o sută de ani. Vieţuieşte deci ca un verita- ble homme intelligent: citeşte doar non-ficţiuni, merge la cafenea, călătoreşte anual la Berlin sau la Paris. Iar principala satisfacţie îi vine dinspre colecţia de

rarităţi pe cari o strânge Ce obiecte scumpe adună la el în Cotroceni, ce muzeu îşi face acolo! Iar când nu găseşte la anticari vreo icoană, vreo bijuterie bizantină, apucă orice lucru deosebit. Ca azi - la al doilea filtru, scoate cu grijă un număr din ziarul Romanulu, anulu alu optulea; citim lângă titlu deviza direcţiunii: Voieşte şi vei pute! Zâmbim, comentăm, pipăim preţioasa marcă de trei parale, emisia 1862, cu cari e francată gazeta; mai văzusem una acum douăzeci de ani, cumpărată în toptan de B-P, rătăcită printre hârtiile lui. Gălăgia ne scoate din studiul capului de bour, ajuns a fi socotit în napoleoni grei. Suntem alungaţi din local de năvala cronicarilor veniţi de vis-â-vis, de la Alcalay, unde s-a deschis Săptămâna cărţii. Trecem şi noi Calea să aruncăm o privire. Bâlciul literaturii: cucoane şi avocăţei, ronţăitori de poveşti pe limba lui Teodoreanu şi pe cea a lui Proust. Ieşim repede; Adi o ia în sus, spre dealul Cotrocenilor, eu în jos, spre strada marchizului de Flers. Regret că mă întorc aşa curând acasă, Marica şi Florica probează în salon rochiile trimise de Madame Jeanne. Je sens prendre l'eau.

14 mai. Dimineaţa lucrez, apoi soaţa mă ţine în casă pentru vizita anunţată a pianistei. Dejunul cu ele are efectul unei otrăvi combinate. Cari începe să acţioneze acum, după-amiaza, când nu pot să mă adun. Instrumentista vrea să-i acopăr eu tertipurile financiare. Are chiar obrăznicia să facă aluzie la comisionul pe cari îl practicam cândva. Ne dezvăluie, sous le sceau du secret, cum a cumpărat Aristide pentru Duduia vila din Aleea Vulpache pentru unsprezece milioane, din cari două erau remiză. Deşi au divorţat de zece ani, îl stoarce şi acum pe bancher, cu mult tupeu. Aud că intră la Dimineaţa, la Adevărul, şi dă ordine de parcă ar fi ziarele ei. Bărbătoasă matroană. De la Vrancea. Va trebui să-i ţin hangul.

E limpede, nu pot continua lucrul. Caut un concert pe scala Radio; dau peste ştirile de seară: fiul unui angrosist e desemnat ministru la Haga, alt vlăstar al negustorimii urmează

;i fi trimis pe capul nemților. Iată că numirea nulităților în posturi diplomatice continuă. E un blestem, politica românească se diluează cu țipi de tot felul, fără viță, fără panaş. Cest impardonnabW Când ai un Ghica la Roma, un Cesianu la Paris, trimiți unTaşcă la Berlin? Nu mi-i imaginez pe ăştia noi cu guler tare, cravată şi vestă de ceremonie. Sunt toți nişte băcani, lipsiți de obligatoriul usage du monde.

15 mai. Nu-l pot refuza pe Boîcesco, are şi el mondenitățile lui, îl însoțesc la Alcalay. E a treia zi din Săptămâna cărții; Pillat dă autografe cu pupilul lângă el, găeşteanul lordache. Apoi vine rândul umflatului Sadoveanu. Cu toată funda papillon de la beregată, arată a ceea ce e: boiernaş de Paşcani, vânător de rațe. Asta face, hălăduieşte şi vânează pe baltă, apoi născoceşte povestioare cu haiduci cari pun în frigare mistreți şi golesc ulcele cu poşircă - chiolhan primitiv într-o Moldovă de plăsmuială.

16 mai. Sunt la moşie, plecat ieri după ora ceaiului, folosind cupeul lui Costea Bratu. Venit în capitală cu treburi obscure, mă ia la întoarcere. Trebuie să-i suport pe drum povestea vieții: dobrogean, îşi întinde arendăşia peste buza Bărăganului, unde concura acum vreo zece ani cu ghinionistul Pândele - acesta pierde, el ia tot şi merge înainte. Călătorie altfel suportabilă, arcurile trăsurii sunt moi, caii țin trap întins, doar trei opriri la ciuturi de fântână. Ajuns pe-nse- rat la Sionu, stau sub mirosul salcâmilor ce dau în floare. Din capătul aleii până la uşa de sub pridvor, parfumul vălu- rit anunță nopți de vară. Deşi târziu şi lună subțire, izbutesc pe bâjbâite să ridic flamura deasupra acoperişului. Culorile nu se văd, dar pânza unduieşte majestuos în mărime dublă față de cea anterioară.

Destul de matinal, iau la pas grădina; merg direct prin ierburile deja trecute de glezne, nu am deocamdată cărări, în privința asta risc o mică teorie: nu e atât de important din ce sunt făcute traseele, ci de ce sunt făcute - ce ocolesc ele, ce învăluie, unde se întâlnesc. Cărările trebuie să fie mai misterioase decât desişurile. Deocamdată, în plantația mea şi unele, şi altele abia se încropesc. Cum o fi rezolvat chestiunea ingeniosul Hoditz? La prânz, babuşca îmi dă iepure cu sfeclă, nici carnea, nici leguma nefiind bine pătrunse; ca să nu mai vorbesc de condimentare. în loc de siestă, întărât puțin curcanii, băgându-mă în mijlocul lor; Guy al V-lea, foarte agresiv. Observ că îi ies câteva pene gris-gălbui, tre buie să i le smulg, albul speciei mele nu poate fi compromis de toanele unei aripi.

17 mai. Aseară târziu, spre miezul nopții, desluşesc pe cer stelele din Coroana; Şarpele se țâra spre ele dinspre vest, Dragonul le pândea din partea ailaltă. Pătrunderea binoclu- lui nu putea fi mai bună, mă simțeam în măruntaiele bolții. La sol, încep deja să-mi văd grădina, desenul ei se conturează în teren, ştiu arborii, tufişurile, ierburile, calc în botanica locului cu paşi de cunoscător. Ca Ferdinando în plantația lui de la Sinaia, doar că el se pricepea a bolborosi speciile şi pe latineşte. Dincolo de asta însă, nimic, victimă de plano a englezoaicei; marele rege grădinar era de fapt un mărginit horticultor, un mărginaş Hohenzollern, ocolit de spiritul secularei păduri de la Siegmaringen. Spiritul unui bătrân codru, asta trebuie să plantez aici la Sionu - spiritul codrului Vlăsiei, al Szathmarului şi al minții mele.

Dejun cu kir Gheorghe. Pentru unul ca el, valoarea naturii este valoarea ei de întrebuințare. Cu cât un pom fructifică mai mult, un arbore dă lemn mai bun, cu atât e mai drag sufletului său. Grădina? - un moft, lăsând deoparte cheltuiala. Grecul nu se extaziază înaintea peisajului meu - a rândui pietroaie în iarbă, a potrivi frunzişul copacilor, a scobi poiene în tufăriş i se pare un abuz. Chiar o formă de nebunie. Să-i vorbesc lui de estetici contemplative? Abia asta ar fi un abuz, o nebunie. înțelege să speculeze recolte de grâu, dar să ia în antrepriză fantezii pe seama vegetalului nu, ridicol! La întoarcere, mă acostează junele Chiroiu, venit după alte împrumuturi de cărți. Scap de el punându-i în brațe Magiciens et illumines a lui Maurice Magre, marele ocultist. Poate-i dă puțină originalitate în idei. în rest, după-amiază liniştită până mă vizitează Costescu. Bem, conversăm. Evident, nu e util planurilor noastre; când vine vorba de politică, acceptă multe, dar pune mereu înainte parlamentarismul - nimic fără acordul Camerelor, zice. Altfel, îi admiră pe unguri, are în bibliotecă

întreaga istorie a mileniumului lor. Constituirea unei Uniuni i se pare posibilă, dar reprezintarea numerică i-ar defavoriza pe maghiari la nivel central. De asta se împiedică el!

18 mai. Drum la Bărcăneştii lui Ionescu; j'ai degrossi un Iravail. Dar ce greţos acest Gogu, s-a acomodat cu toate mojiciile, ţa va mal, boierul român piere, devine ignobil, consunează cu tagma parşivilor. Moare. Sau se exilează precum Ştirbey, ultimul nostru gentilom. Cu el va fi îngropată definitiv boieria adevărată. Boierie lovită mortal acum douăzeci de ani, în nefasta zi de 18 mai, prin debarcarea conului Alecu Marghiloman. Ce comemorare am azi, prohodul măreţiei conservatoare!

Câteva cuvinte numai, fiindcă mi se isprăveşte cerneala în călimară, băiatul trimis să-mi aducă de la cancelarie a fugit la pescuit. Mitrică a venit cu brişcă, aşteaptă să plecăm; trebuie să cobor flamura şi să urc proviziile.

19 mai. Duminică. Ajuns aseară târziu, cu păsări tăiate, peşte, murături şi alte alea, nu dau de Calimach. Abia acum dimineaţă aflu că a început să umble noaptea pe afară. Slujnica îmi spune că miaună împreună cu o felină în călduri pe binaua din podul vecin. Altfel, găsesc totul aşa cum am lăsat. Casa asta are un statu-quo instituit mult înainte de cooptarea mea. Nu am încercat şi nu încerc vreo schimbare. Sunt sau nu aici, lucrurile au aceeaşi desfăşurare. An de an, zi de zi se conservă cu pedanterie o ambianţă cu iz de apret şi ceară — marea reuşită a fetelor bătrâne. La micul dejun, Marica îmi dezvăluie că acţiunile Grupului încep să se bucure de înalt sprijin; Duduia le-a vorbit domnilor Auşnit şi Malaxa, astfel că vor avea bani pentru un Cămin al orfanilor neamului. Doamnele sunt convinse că societatea lor e chemată să deştepte spiritul frăţiei în toţi românii şi românce le. Oh, unde eşti, mon gracieux pere!

întârziat de conversaţie, mă grăbesc să ies; iau un muscal, e derby la Băneasa. Alte trăsuri aleargă alături de a mea, ducând bărbăţuşi alături de câte-o Elise cu voal sau câte-o Hortense cu pălărie înzorzonată. Mă văd, autrefois, pe trotuar, tânăr spoliat, privind cavalcada cu apa la gură. N-aş vrea s-o iau de la capăt, să am din nou tinereţea - dar şi sărăcia. La hipodrom, Ema vine repede spre mine. Am în toată fiinţa o plăcută senzaţie de Tiergarten. Eleganţa ei, lângă a mea, da carne amintirii. Urmărim trapul, apoi facem împreună drumul înapoi spre oraş. Ne oprim la Assan, mâncăm îngheţată cu alune. Recunosc cu greu într-o damă fanată pe Zimcutza intră, cumpără ciocolată şi pleacă fără a mă privi măcar Plecăm şi noi, ora prânzului conjugal apropiindu-se vertigi nos. Aventura zilei mă cufundă acum, spre amurg, într-o melancolie dureroasă. Je mets le doigt sur la plaie: junepea mea s-a dus.

20 mai. Dejun cu Lebrun. Amicul se avântă, de neoprit, în traducerea Crailor; ce zici, mă întreabă, e bine aşa: il a un coup dans l'aile? Are cu el capitolul hagialâcurilor, multe coli buchisite mărunt, maltratate cu numeroase corecturi. Nu-mi stă mintea la tălmăcirea lui. Ce pierdere de vreme, literatura. Ce trădare. Cât de neserioşi putem fi cu noi înşine. Cunosc caraghioşi cari susţin că simt o nevoie profundă să scrie; aud când pe unul, când pe altul: trebuie să-mi scriu cărţile. Iartă-i Doamne, inconscience, betise, frivolite. Sau dorinţa de a vieţui mai falnic. Cel puţin bietul Francis nu vrea să se impună; trăieşte estompat, profesează banal şi scrie poezii doar pentru sufletul lui constipat. Eram la plachia de peşte, când apare Uhry. El n-ar pune nimic din sine într-o fantasmagorie literară. E judicios, detaşat, ironic, un adevărat Taur - zodie în cari m-aş fi născut cu plăcere. îl surprind uitându-se la Lebrun cu zâmbetul acela cari te izolează de-un prieten mai pricăjit. îi spune franc părerea lui despre condeierii gardişti, de cari Francis e fascinat: Cioran e un pierde- vară, nu intenţionează să se apuce de ceva, fiindcă orişicum, zice, de tot ce faci se alege praful; nu mai închegat pare ciudatul Noica, dar măcar ăsta e hotărât să devină cineva - pentru a fi cineva, spune el, trebuie să obligi lumea să se împiedice de tine! Când trecem la şniţelul casei, Rudolf ne delectează cu amănunte de la prânzul oferit alaltăieri la Jockey Club de contele Pierredon - Ordinul de Malta i-a primit în categoria „Honneur et Devotion" pe principul Valentin şi pe Conu' Costică. Toastăm toţi pentru noii maltezi. La un moment dat, se porneşte afară o ploaie ca-n plină vară. Lumea dă buluc înăuntru. Yankeul Comarnescu se aşază lângă noi, scuturându-se ca un dulău de stână. Atacăm pentru el o temă politică: manifestaţiile ţărăniştilor. A fost alaltăieri la Călăraşi mare tămbălău, sute de zurbagii au cerut demisia guvernului, Mihalache clamând „reclădirea Ierusalimului ţărănesc". Surpriză: americanul nostru zice că nu-l interesează evenimentele momentului, încearcă să fie deasupra lor. En fait, il nage entre deux eaux. Mai apoi, încălzit de băutură, devine idealist şi sentimental. Postura nu-l prinde, fiindcă nu e un desuet autentic. Face pe anacronicul pentru impresie. E chic să fii inactual. Mai ales după ce ai străbătut Lumea Nouă. Petrecem până la urmă, toţi patru, o după-amiază plăcută. Chiar şi Francis capătă puţină culoare.

21 mai. Aniversarea zilei de naştere a Marichii. Plouă straşnic. După scurta siestă a dejunului, Marica îşi împodobeşte ținuta cu dantele şi chihlimbare. Exhib şi eu prin casă vestimentația şi mimica de rigoare. La ora ceaiului, Grupul e bine reprezintat. Prima vine, fireşte, Mărgărita; apoi pianista, urmată de îmbrobodită Alice Steriadi. Şi de alte şapte-opt cucoane. în fine, apare însăşi castelana lui Goga, Veturia. Mai lipseşte fantoma lui Mişu Claymoor. Cumnata Florica serveşte pişcoturi; când se aşază pe sofa lângă Marica, par două berze împăiate. De altfel, întreg salonul e înțesat cu păsăret, fiecare coțofană, bufniță sau ghionoaie având povestea ei. Pe la opt, una câte una, doamnele încep să plece în burnița cernută afară. Renunțăm la cină, ne retragem în camerele noastre. Presiunea arterială, cam ridicată. Răsfoiesc pentru liniştirea sângelui volumul abia procurat de Mişu, Art â Versailles; teribilă desfăşurare de forțe grădinăreşti în ograda regală a Franței: peroane, terase, balustrade - toate tăiate în verdeață cu foarfecele. Grandioasa geometrie horticolă îmi saltă mai mult tensiunea. Un gând ca un ultimatum: aera nova!

22 mai. Pe la miezul nopții s-a pornit furtuna. Â peine si je peux fermer l'oeil. Ploaia continuă şi acum, dar abia auzită. Aseară, când m-am băgat în pat, renunțând la versaillismele lui Nolhac, Marica dormea de mult. Se culcă în camera ei cu o oră-două înaintea mea; aşa face din prima noapte a căsniciei. Acea primă noapte, dacă trec peste călătoria în wagon-lit, s-a consumat la Sibiu. Ploua ca acum. Vizitasem împreună centrul burgului, îi arătasem la Brukenthal numele Karabetzilor în tabele. Obosită, abia a putut cina. Eu nu am adormit însă până la miezul nopții, revăzând evenimentele din ziua precedentă: ceaiul de la nouă din Robert de Flers, prânzul cu martorii de cununie, apoi ceaiul de cinci şi urcarea în tren. De-atunci număr zilele. Patru-mii-trei-sute-cincizeci. Telle est la situation.

23 mai. Marica îmi cere s-o însoțesc la pomenirea ce se face azi pentru dispărutul Luchi Caragiale. Accept, n-am încotro. în sinea mea sunt furios: trăiesc în lumea unor potăi bisericoase, demnă de tot disprețul. Merită să le-o spun în față. Dar în loc de asta ce fac? Dau din coadă, îmi urmez soața într-ale ei. Dans cette maison la joie se paie cher.

întors, telefonez la Sibiu. E ziua de naştere a magistrului; îl felicit şi-i promit scrisoare chiar azi. Brouillon: Ce n-aş fi dat să petrecem ziua asta la Şanta, Herr Direktor, privind împreună în vale spre locul de vatră al teutonilor. Când sosesc din nou la Sibiu, du-mă rogu-te câteva ceasuri pe şaua Cavalerilor. Să le simt vâna. Bucureştii au înnebunit; rețin însă puțin din ce aud. Dacă vrei gândire, nu merită să cauți la Capşa - îmbulzeală de vorbe, nicio pretenție alta decât de relație stearpă. Indivizii nu prea scapă idei, oferă ce au în prisos: platitudini, invidii, gogoşi. Comunică, adică. Sunt surprins să constat că te interesează publicistul Eliade. Farsorul ăsta trăieşte cu trei femei deodată, una actriță la Național, alta soție de ofițer, alta funcționară la Telefoane. Şi ele ştiu una de alta, iar cafeneaua află mereu ce se întâmplă în micul lui harem. Iată-l deci pe sfiosul din Calcutta surogat de paşă dâmbovițean. Mă întreb cum de-i înghit avansurile intransigenții Mişcării. Dar â propos, Uhry a dejunat alaltăieri la Aristide: Aşezământul dumitale se va alege cu o subvenție bunicică pentru cercetările din vara asta. Iar în toamnă am credința că se va întâmpla şi trimiterea mea la Berlin, pentru a documenta istoric proiectul Uniunii. Stau cu gândul numai acolo, mă şi văd în Griinewald şi pe Friedrichstrasse. Ştiu nesmintit: planurile Germaniei sunt planurile noastre, Reichul sprijină ideea Miiller. Von Schulenburg ne pregăteşte o audiență privată la Fuhrer; l-am cunoscut pe conte cât a fost şeful Legației aici, mi-a cerut numele filogermanilor cari ar putea sprijini viitorul guvern. Dar, până una-alta, am dificultăți heraldice - cât de diferită e formularea în cele două steme! Primul cartier, de exemplu: acolo unde ungurii pun simplu şi curat benzile celor şapte triburi întemeietoare, noi plantăm pe câmp albastru o acvilă galbenă cu ciocul şi ghearele roşii. Plus un soare şi o semilună. Cum voi armoniza această stare de lucruri? Forma păsării tricolore o pot preface, ea s-a tot modificat de la Petru Cercel încoace, smalțurile le pot înmuia, fondul îl pot limpezi; cam atât - dezechilibrul de gust rămâne. Am uitat să-ți spun în graba plecării: există sus, în mansarda mea, sub carafă, o listă cu titlurile ce-aş dori să consult. Vrei să arunci o privire pe ea? La Sionu fac bune progrese. Marica îți transmite la rândul ei cele mai bune urări.

24 mai. Soarele ieşind cu totul la iveală, fac o plimbare până în fața Brâncovenilor să admir bătrânii copaci de acolo. La întoarcere, în dreptul Casei Cantacuzino, dau cu ochii de Petrescu; mă ia de braț şi-mi expune până la Fundații tema de roman cari-l obsedează acum: un mascul îşi brutalizează iubita, o delicată ființă. Ce face aceasta? Nu se plânge, nu-l părăseşte, convinsă că rolul femeii e acela de a înghiți prisosul de forță al Bărbatului. Je quitte Ies etriers - Cezărică vrea să-l aprob, să-i laud ideea. Dar ştiu că el chiar îşi maltratează damele, anul trecut a aruncat una pe scări. Mă

oboseşte teribil agitaţia lui, mai ales că taie aerul cu braţele, dezvelindu-şi astfel manşetele cu butoni grosolani, de cositor. Intru singur la editură. Ema lipseşte. Găsesc pe boier Sandu extaziat în faţa sortului de hârtie Annonay, produs francez. Mângâie foile, pierdut în admirarea fibrei lor. înduioşarea faţă de celuloză e ca un pojar făcut la maturitate, te îmbolnăveşte caraghios.

Până seara, copiez listele împrumutate de la el, pun duplicatele în plicul verde. Mă tem că boierul îşi va distruge arhiva; il croit que Ies choses sont en train de se gâter. E înţelept să mă pun şi eu la adăpost, voi consulta în privinţa asta pe Gambara, cari a pătit-o în 1916. Imediat după cină, Marica adoarme cu Proust în poală; chem slujnica, o ducem în camera ei. Miroase ca un dulap străvechi.

25 mai. Soare încă şi mai strălucitor decât ieri. Mă alătm la Athenee unui grup prezidat de Goga. Poetul mestecă din toate aperitivele, comentând discursul cancelarului Hitlci donaţia lui Carol pentru Palatul Scriitorilor, funeraliile marc şalului Pilsudski, disputa lui Gută cu fraţii liberali, boroboa ţele patriarhului Cristea, apoi altele şi altele până la desert Dulciuri nu mănâncă; pleacă în admirarea tuturor. Rămân lângă Pişculescu Gala-Gala. Suport greu tonul de propove danie al popii. Chimirul lat, din piele porcină, îi duhneşte prin roba descheiată. E umil - zice: Pe mine, slavă ca a lui Octavian nu mă aşteaptă, căci la noi nu se discută opera, ci omul; dar stau tihnit, cine a vrut să mă citească a făcut-o. Ce să citească? Bisericuţa din Răzoare? Teza despre Sânt Pavel? Eu unul nu le-am atins. Nu citesc popii şi răspopiţii din literatura română. Nici pe ăilalţi de altminteri, poftitori şi ei de tămâie. Când plec, ipochimenul mă urmează; îndur cădelniţarea lui în ureche până în dreptul Casei Lahovari. De aici o ia singur spre chei, cărând geanta burduşită cu şpalţi ai Bibliei şi calupi de brânză uscată.

Dans l'apres-midi je pique un roupillon. Apoi, neavând chef de retuşuri heraldice, mă afund în marele Almanah. Urmăresc linia Hohenzollernilor noştri; bărbaţii spiţei, un neam nefericit. Mai toţi îşi încheie cariera în mod mizerabil, atunci când nu şi-o curmă înainte de vreme. De cinci sute de ani stirpea asta nu izbuteşte să dea un singur mare războinic, un singur bărbat de stat. Nici pe pământ nemţesc, nici aiurea. S-au mărginit să-şi gospodărească micile posesiuni, să-şi ducă mai departe viţa. Deloc ilustră.

26 mai. Duminică. Telefon matinal de la Francis. îmi anunţă pentru azi important discurs la Radio al olteanului nostru din Geneva. Amicul încearcă multă simpatie pentru el. Rataţii noştri simt nevoia de a se lăsa copleşiţi de elocinţa câte unui Cicero băştinaş, cum a fost şi Take, favoritul berarului meu. Aud că unii se prosternează azi la casa acestuia, fac pelerinaj la Ploieşti. Se vor găsi mâine fanatici cari vor lua drumul peste Jiu, spre Tituleşti? Marica fiind la biserică, pornesc în promenadă către Cişmigiu, să văd înflorit liliacul de Persia. închid ochii pe o bancă şi sunt cel de acum un Iert de veac, tânărul prince Bassaraba-Apaffy, cu mănuşi gris-clair, cravată vieux-rose şi ghete cu capace albe; acostez ni dosul pleoapelor une mignonne petite demoiselle şi obţin un delicios rendez-vous. Asta e în sufletul meu. N-am ce lace dacă apar în ochii lumii cu boiul craiului de Curtea Veche. Cartea îmi dă o ţinută, o minte gravă, apucături anume, încerc să consunez cu ele, să trec prin turma bucureşteană ca un leopard. Rolul nu-mi displace, dar îl duc greu în cafenea, unde nu rumegă ierbivore, muşcă şacali.

27 mai. Searbăd sfârşit de zi am avut ieri; dar nici începutul n-a fost altfel, până a fugi de reproşurile Marichii şi de discursul lui Titulescu. Mă înconjoară o casă ostilă, cu misiune încheiată, ca un coşciug bătut în cuie; ceva îmi taie, din pornire, cel mai pricăjit gând de a mă avânta într-o acţiune domestică. Uneori simt nevoia să aerisesc locuinţa ce mă adăposteşte, dar mi-e închis drumul ăsta - nu l-am apucat de la început, l-am pierdut. Va veni ziua când voi putea răsturna lucrurile în propria mea casă?

Constat că am temperatura mai ridicată ca de obicei; plimbarea în aerul ceţos, reveria în Cişmigiu cu fundul pe piatră îşi cer plata. Trebuie să rămân în halat, să iau Bayer, să urmăresc coloana termometrului. Şi dispoziţia asta nefastă, în singurătate! Marica nu se apropie, îngrozită de posibila contagiune, Calimach încă hălăduieşte pe acoperişuri, telefonul nu sună. Je suis delaisse!

în sfârşit, am rezultate concludente: după douăsprezece ore temperatura revine la normal; alarmă falsă. în plus, pofta de mâncare, la cină, indică reîntoarcerea corpului spre condiţia bunei funcţionări. Organismul s-a echilibrat. Dar ziua s-a dus.

28 mai. Mă scol hotărât să-mi aplic programul, să nu mai cad în dispoziţia deplorabilă de ieri-alaltăieri. Â bas l'etat souffreteux. Primul pas: o complimentez pe Marica la micul dejun, ferindu-mă astfel de acreala ei. După o minimă conversaţie, urc în cameră şi trec la pasul al doilea: alegerea celei mai dichisite combinaţii pentru sfârşitul de primăvară;

costumul de postav uşor mi se pare cel mai potrivit, cu vesta de catifea, pantofii beige din piele moale şi bastonul de bambus patinat. în rest, nuanţe aurii şi accesorii din metal galben cu chihlimbar, singurele potrivite unui complet domi nat de castaniu deschis. în sfârşit, pasul al treilea: pornesc spre Fundaţii. O găsesc pe Ema în compania Perpessiciului, l'amant dissimule. I-am răsfoit Menţiunile, articolaşe artifici oase, înglodate în minuţii. Ochelaristul e sfios la extrem, abia se strecoară în texte, mai mult le dă ocol. Şi invariabil le complimentează. Se pune bine cu toată lumea, primind ce i se dă pour forte louange, tacticos şi indiferent ca târfa aia din capul Podului, Cui de fer. Scăpăm de el când îl ia în primire Cioculică, găeşteanul impregnat de mirosul cepei crude cari face gustul micului dejun în provincie. Plecăm, ne ascundem în întunericul cinematografului Roxy de pe Lipscani, treizeci de lei biletele. Progresez - să-mi păstrez însă răceala, superioritatea, cu femeile e bine să fii neîncrezător, chiar perfid. Nu voi repeta păţania cu Elise.

29 mai. Nu prea am ce scrie aici. Au mai fost zile ca asta, vor mai fi. Dar am legământ cu mine să ţin însemnările cu regularitate. Din când în când îmi târăsc însă orele degeaba. Sau mă târăsc ele pe mine. Mă agăţ de ziare; încep cu Universul: crunte dezvăluiri despre cumnatul prim-ministru- lui, prefect la Ploieşti, cari fură de stinge; tâlhărie cu omor în bulevardul Pake, victima fiind neam cu marele Averescu. Iau Dimineaţa: manifestaţie ţărănistă în Bănie, unde vorbeşte însuşi Mihalache, curajosul autor al Declaraţiei de la Craiova; abilă cuvântare liberală în Cameră: noi stimăm agricultura, dar vrem o industrie naţională, cari să ne scape de tributul ce-l dăm străinilor. Trec la Curentul: ministrul Goring urmează a vizita Bucureştiul, la fel Litvinov; iar Titulescu le va întoarce vizitele, călcând Berlinul şi Kremlinul. Iată, iubim acum şi Reichul şi Sovietele, nu doar Franţa. Bietul conte de Saint- Aulaire, cari îl aprecia atât de mult pe oltean pentru franco- filia lui! Ce mai citesc în Ultima oră: aseară s-au prins doi inşi, un bulgar şi un macedonean, când se coborau din tren; bulgarul avea două revolvere şi două cuţite, macedoneanul un cartuş de dinamită. Iar la peron îi aştepta un sârb, în casa căruia poliţia găseşte o damigeană cu otravă.

31 mai. Ieri, toată ziua de colo-colo cu Marica. Sute de lei cheltuiți cu birja şi cadoul pentru Tuşchi, cari împlineşte patruzeci de ani. Iar Pierre al ei cincizeci. Seara, lehamite; citesc puțin, nu însemn nimic. De marți lenevesc, je fais des progres â l'envers. Azi am noroc - trece pe la mine Uhry şi înă scoate din amorțeală. Aduce şi cognac, un Martel excelent. Discutăm plănuita vizită a principelui Nicolae la Budapesta. De astă dată va trebui să se apropie mai mult de Horthy; cei doi s-au cunoscut acum câțiva ani la concursul maghiar de automobile, unde regentul i-a făcut o minunată primire. Se prevăd iar vânători, recepții, decorări reciproce. Rudolf e îngrijorat doar de suspiciunile slavilor, toți sunt gata să ne sară la gât. Ce vânzoleală va fi când vom proclama uniunea! Până atunci avem de rezolvat o mare problemă: e clar că acțiunea noastră ignoră partidele politice. Este mai ambițioasă decât ceea ce poate vreunul dintre ele să-şi propună: o țară cu adevărat mare, întinsă nu spre sud sau est, ci spre Europa, cu o dinastie pentru români şi unguri deopotrivă. Din păcate, depindem de hotărârea lui Carol. Dacă el nu se implică, o muncă de ani e nimicită.

1 iunie. Măgulitoare propunere, prin telefon, de la Societatea Scriitorilor. Mă recuz - nu mai sunt activ; şi nu mai sunt de cinci ani membrul lor. îmi dau seama pe zi ce trece că nu vreau să îngheț în ipostaza de narator posedat, de bolnav al condeiului. Scriind aici nu fac literatură, traversez o convalescență. Jurnalul e convalescență - foaie de observație pentru pacientul ieşit din boală.

Iau o birjă, merg în Parcul Carol la expozițiile Lunii Bucureştilor hotărâte de primarul Donescu. în pavilionul Cadastrului o întâlnesc pe Ema. Privim împreună pozele: vechile case ale Bălăcenilor, Cantacuzinilor, Văcăreştilor; podişti de lemn în cartierul lui Manuc, tarabe în hala Ghica, scăl- dătoare în Colentina. Şi mai sunt Pavilioanele poliției, pompierilor, sanitarilor, dmmarilor, uzinelor comunale. Mița Biciclista mai lipsea. în schimb văd o țărăncuță cu maci de grădină, îi cumpăr Emei un buchet. Totul merge bine; je conjure le mauvais sort.

2 iunie. Duminică. Ținuta Marichii la micul dejun, scrobita de sus până jos, are un efect ciudat asupra mea. Dimineața sunt şi eu destul de țeapăn, dar stilul ei are un aer atât de autentic, încât mă simt pierzător într-o competiție în cari am pariat mult. Sunt răzbunat de gândul că acum stă îngenun cheată în stabilimentul popii Dumitru, inhalează mirosul greu şi-l ascultă pe potlogar predicând despre minunea ce a bla goslovit biserica lui. înțelegi, îmi repetă Marica obsesiv, aşa curcubeu n-a mai văzut nimeni! Cercle-en-ciel! Iar acum trei zile s-a arătat însuşi Dumnezeu la Maglavit! Oaia prostiei. îi las bilet că au căutat-o de la Grup, că dejunez în oraş. îl încui bine pe năbădăiosul Calimach, să nu mai dispară, şi pornesc pe jos până la blocul Telefoanelor; cercetez vis-â-vis în pasaj două afişe, unul pentru concertul ce are loc joi, altul pentru matchul de foot-ball România-Viena, apoi merg mai departe până la Casa Trubetzkoi. Făcându-se ora, mă întorc spre Athenee la întâlnirea cu Boicesco. Prânzim, discutăm afaceri, desfăşurăm planuri ca pe vremea când vizam drept centru de operații Champs-Elysees. Doar că, până ce ne primim amândoi succesiunile, fondurile lichide trebuie cumva sporite. Pentru asta, exportul de vin pare o soluție bună: în câțiva ani, Europa ar putea deveni sclava licorii moldoveneşti. Toastăm, trecem la altele. Nicolas primise de la Paris, în ediții recente, Autorite spirituelle et pouvoir tem- porel de Paul Naudon şi L'homme comme puissance de Julius Evola. Le discutăm sumar — în materie, mai e ceva de spus? Templierii pierd toate cruciadele, Ludovic cel Sfânt cade la condiția de scrib, Baudoin piere de lepră, Barbăroşie se îneacă, marele Richard fuge în zdrențe; de la 1244 ce fel de cavaleri mai suntem? Condiția noastră e lovită continuu din afară, pierde teren secol de secol. Primind lovituri şi dinăuntru: lângă cele trei grade aristocratice apar alte treizeci, plebee, apoi revoltătorul Santa-Croce proclamă legitimă doar ramura apuseană, plasându-i pe orientali în impostură. Iar azi se tarifează admiterea în Ordin cu zeci de mii de lei, nepunându-se nicio condiție de naştere sau educație! Suntem amândoi revoltați. Isprăvim dejunul cu baclavale şi cognac.

3 iunie. Peste noapte trăiesc ceva absurd: visez că sunt nn cetățean din plebe, un mărginaş din Belvedere, având relații doar cu prieteni de chef şi de slujbă; ducând, careva- săzică, o viață plină. Ca naş Smedeanu. Acum, la trezire, îmi dau seama ce lipsea din viața aceea: ideea. Nicio singură idee nu mă conducea dintr-un loc în altul, de la o ispravă la alta, îmi cheltuiam zilele orb. Sentimentul ăsta l-am avut aievea la capătul războiului cel mare. Mă obsedează odiosul lui sfârşit, cari a însemnat degradarea condiției mele. Vechiul melon, pantalonii rayes, jacheta foncee, ghetrele albe atrăgeau încă atenția asupra mea - dar această alegorie mi-era în pericol. Dezmoştenit, singur, fără filon, păream condamnat a pieri în puhoiul de pe trotuarele capitalei, figurant într-un spectacol stupid. Aveam treizeci şi trei de ani, iar la guvernare se instalase Brătianu cu liberalii lui, făcuți să calce în picioare nobilul statut al aristocrației din Principate. 1918: leat nefast - încheia o epocă, deschidea alta, a vulgarității de neoprit. Cu cari m-am luptat până când m-am însoțit cu domeniul de la Sionu. Unele lucruri s-au îndreptat; dar, după şaptesprezece ani, mă simt încă neîmplinit — cavaler uitat într-un ungher întunecos al lumii.

4 iunie. Zi amorțită ieri, ploaia m-a țintuit în casă; apăraie afară, ramoleala Marichii înăuntru. Destul pentru a mă împinge să molfăi trecutul meu de burlac. Soarele ce năvăleşte din zori îmi schimbă dispoziția. Ce rost mai are să morfolesc mumia anului 1918? Aş bate din nou caldarâmul spre oraş, dar programul meu e fixat: toată săptămâna la moşie.

Plec imediat după dejun, cocoțat în cabrioleta lui Mitrică. Vreme în continuare senină, după-amiază plăcută, dar vorbăria lui agasează mult; îmi vine să mă dau jos, să merg singur de-a lungul drumului până la Fundulea. Ajung obosit; hotărăsc mai întâi un ceas de linişte în fostul dormitor al bătrânului. Mobila apăsătoare, din nuc înnegrit, mă scoate curând în cerdac. Abia spre seară ridic flamura; observ că verdele ei diferă de cel al frunzişurilor din jurul conacului, e mai plin, mai viu. Nici galbenul nu se compară cu cel al lunii: sclipeşte sobru, reflectând mătăsos lumina.

5 iunie. Dimineața fac o cercetare în partea Florichii, lăsata în paragină; cresc acolo în voia lor de toate, amestecate: glădițe şi măceşi, sălcii şi platani, specii de costişă şi specii de baltă. Natură imbecilă. Sunt nerăbdător să-mi extind şi aici intervenția, să aşez un sistem; am până la detaliu un plan de tăieri şi transplantări. Mi-amintesc oful lui Hoditz: Dumnezeu nu e bun grădinar. Perfect adevărat, Cel-de-Sus reuşeşte ici-colo câte un locşor amuzant, dar nu e capabil să pună coerență în peisaj. Numai frusteţe şi repetiție îngâm fată. Din punctul meu de vedere, il se roule Ies pouces.

în restul zilei, destulă plictiseală prin acareturi; ore murdare în bălegarul răzoarelor şi găinațul ogrăzii de păsări. Nu merită să consemnez. La prânz şi cină, mâncare adusă cu mine. Pentru mâine pun să se taie o gâscă; cer babuşcăi s-o fiarbă cu legume şi ulei, separat să frigă ciupercile. Voi înăbuşi personal carnea în vin.

Soarele apune imediat după nouă. Abia acum intru în plantația de puieți, îmbogățită mult cu pete de întuneric. Grădina mi se pare un fund de sac în cari orbecăi precum o cârtiță; sub lumina lunii pline, mă simt cea mai caraghioasă vietate din împrejurimi. Fiindcă resimt dureri de brâu, mă plâng băbuței, cari nu pare a fi torturată de niciun junghi, îmi dă un borcănel cu lichid verzui, obținut din pelin şi coajă de salcie, făcut anume pentru cataplasme.

6 iunie. Soarele răsare devreme. Mă trezeşte vrăbietul ce şi-a făcut hotel de noapte într-unul dintre salcâmii aleii. Adorm din nou şi vreme de aproape un ceas îl visez pe Hoditz benchetuind cu îngerii lui, o bandă de piticanii zgomotoase cari se înfruptă cu ghearele din sălbăticiunile de pe masă. Toți par hămesiți. Contele, gurmand fin, asociază vânatul cu săruri, mirodenii şi frunzuliţe. Sunt poftit lângă el; pot astfel să-i determin mirosul specific: cel al bujorului înfoiat. La trezire, aşa îl includ în tabloul meu odorific: Hoditz, orchis papillon. Plec întâi la câmp; azi începe cositul trifoiului şi lucernei. îl aflu pe Chiroiu şi-i cer să-mi găsească o mână de țărani pe cari să-i instruiesc pentru lucrul în grădină. Altfel nu progresez luna asta. Dar nu pot încheia o înțelegere cu el, vrea să-şi vadă doar de lanuri. în plus, tânjeşte să facă un drum la Văleni, la Mecca românismului. Ce să cauți dumneata acolo? îl chestionez. Să-l văd pe domnul Iorga, zice, pe apostolul nostru. Mă întreb cari e rețeta de succes a idolilor prostimii. Gura mare desigur, dar şi aflarea în treabă, lupeul de a face de toate. în cazul nostru, nu e de ajuns să stâlceşti o întreagă istorie, să dai pilde în politică, te împăunezi şi cu cele mai mizerabile scrieri literare. Şi devii apos- tol. Mă întorc fără să fi rezolvat problema lucrătorilor. Kir Gheorghe promite câțiva, dar altfel vede el situația: toți oamenii trebuie să plivească acum în câmp. Recolta şi doar recolta; afacerea şi doar afacerea. Grecul pare a nu se îndoi că ăsta e sensul lumii. Are numai dispreț față de cei ce nu înțeleg aşa mersul lucrurilor. Je me laisse marcher sur Ies pieds. Dacă şi ăsta mai e liberalism!

în amurg, frumoasă privelişte a albinelor grămădindu-se la ulee. Mai târziu, pe cer, în buza stângă a orizontului, observ Vulturul şi Lebăda despărțite de stelele Săgeții. Folosesc binoclul până prind usturime la ochi. Cerdacul e inundat de parfumul salcâmilor.

7 iunie. Aproape că nu mai sunt eu însumi de dimineață până-n prânz: drum la Domenii pentru aranjamentul cu Pândele, altul la Percepție pentru taxele comunale, altul la Bărcăneşti. Aici aflu că Jandarmeria a prins în marginea Călăraşilor pe unul dintre ginerii lui Silidor; autoritățile cer tuturor celor tâlhăriți să vină să-l înfunde. Dar țăranii nu vin, bulibaşa amenință că pune Fundulea pe foc. Aş putea eu să fac plângere pentru răpirea şi uciderea lui Guy al IV-lea astă-toamnă, fulgii şi penele găsite la fața locului indicau un curcan eminamente alb, cum nu am decât eu.

De la cinci după-amiază cercetez desişurile păduricii din marginea plantației. Ştiu că mă apuc de un lucru cu desfăşurări imprevizibile; asta nu mă deranjează, e bine să ai în față un adversar vivace. Grădina însăşi, odată închegată, va fi un ciclu năbădăios pe cari îl iei mereu de la capăt. Cu vigilență sporită, fiindcă perfidia naturii e inimaginabilă. Mă văd lucrând într-o verdeață matură, canalizând exploziile primăverii, menținând teritoriul în canonul meu: nici lipsa de artă a peisajului sălbatic, nici arta exagerată a topiarilor.

8 iunie. Viaţa îmbâcsită de la ţară! Ce conac mi-am găsii pentru flamura personală, ce seniorie - în bărăgănişul României, pe pământ plat, cu doar câţiva copaci mai bătrâni decâl mine, în împotrivirea a două cucoane, sub ameninţarea per petuă a ţigănimii; fără firişor de apă curgătoare, lipsit de cea mai rudimentară canalizare! După cinci zile, traiul e de nesuportat; încep să mă imaginez într-o baie romană, într-o saună suedeză, într-un bazin turcesc. Voi ajunge să cunosc cândva la Sionu deliciile îmbăierii? Domeniu ocolit de râuri, conac ocolit de confort; am din ce în ce mai puţină răbdare, l'attente de ma succession depasse Ies bornes.

9 iunie. Duminică. Plec ieri după-amiază de la moşie, după ce încarc bine cabrioleta. Mitrică mă lasă frânt în faţa porţii. Nelipsitul Niculaie cară înăuntru coşurile cu şunci, verdeaţă, ouă şi cireşe albe. Mă întreb cum de mai e în casă la ora aceea târzie. Acum mă grăbesc spre Centrală.

Mă întorc de la Baie puţin înaintea dejunului. Marica e în salon cu soră-sa, venită să-şi ia partea de produse. Când pleacă ea, apare pianista. înfipta vrânceancă a fost împreună cu Veturia la aniversarea restauraţiei lui Carol, abia întors din marş triumfal prin Basarabia. Sunt zvonuri privind modificarea statutului Casei Regale pentru a rezolva problema Duduii. Circulă amănunte picante despre seducţiile ei. Regele nu-şi va lega însă niciodată soarta de jidăncuţă, e un Hohenzollem! Pianista crede că s-ar putea totuşi, mezalianţa e din ce în ce mai întâlnită. Ştie ea ce spune, a făptuit-o de două ori. Abia apuc să-mi fac siesta şi sună telefonul: Lebrun are variante la traducerea primei părţii din Craii. Vrea să aleg eu versiunea cea mai potrivită. O dată mai mult, nu găsesc energia să mă derobez. Cartea e gândită pe româneşte, asta e, nimic mai mult; fac eu însumi tot ce se poate pentru ideile mele. Mă întreb însă dacă mai am forţă pentru a ferchezui o scriere, fie ea şi tălmăcire, dacă mi-a rămas destulă voinţă de a realiza lucruri cu adevărat deosebite. Fapte demne de a fi distinse - au trecut, iată, cinci ani de la primirea ordinului Legiunii. Lentoare, de atunci încoace. Sper că nu voi ajunge să fiu amăgit de proiecte mici, nevolnice, precum Francis, atât de iremediabil şters, atât de conciliant. Amicul e un exemplu de fiu denaturat al zodiei sale, altfel ambiţioase şi agresive, cea a Taurului. E posibil totuşi să mă înşel? Să-i lie modestia şi toleranţa nişte măşti? Mi-ar plăcea să-l ştiu imbrăcat viclean în piele de mârţoagă, nu născut în ea.

10 iunie. Nimic altceva aseară decât răsfoitul ziarelor din ultimele zile, păstrate pe măsuţa din hali. Marica nici măcar nu le-a atins, din cauza tuşului cari-i înnegreşte buricele degetelor. Văd că Păstorel îşi reia rubrica din Adevărul, anunţă un summum de reţete în versuri. Beţivanul vrea să-i înghiţim calamburile odată cu pulpa din tavă. Poate n-am eu umor, dar vreau carnea numai în savoarea ei, fără lirică de farfurie. Asta ar mai lipsi, să gătesc curcanul după prescripţii meta- foroase. Mai citesc la cronica mondenă că principul Valentin a fost muşcat de o mâţă turbată, că Franasovici, întors de la Viena, boleşte în casa lui din Pitar-Moşu, că Fordul Dolettei şi-a rupt o roată la Şosea. Iar Căpitanul iese la drum bătătorit, făcându-şi partid: Totul pentru Ţară.

La unsprezece trecut, sunt în salonul de la Athenee pentru a fi bărbierit boiereşte. Mai încolo se tunde Teodoreanu; de curând i-a mai apărut o tipăritură, altă dizenterie literară. Marele bavard n-are pic de control la scris. Panteonul cărţii române e însă pricopsit în d-alde astea. în drum spre Capşa, văd la Foto Julieta şase fotografii: Carol în tot atâtea uniforme de gală, concepute chiar de el. Să închipui o anume ţinută nu e lucru uşor, iar uniforma are regulile ei, la fel ca decoraţia, la fel ca stema nobiliară; e o ştiinţă şi o artă. îmi explic de ce-mi apreciază ex-librisurile. E om de gust. înăuntru în cafenea, o masă cu puişorii lui Nae; indiferenţă reciprocă - eu nu-i interesez pe ei, ei nu mă interesează pe mine. Ce-ar putea da mai mult decât scandal Nu Ionescu? Sau gârle de vorbe flecarul Ţuţea, pe cari îl aud o jumătate de ceas perorând. Tinerelul ăsta nu-mi pare deloc stabil, dezvoltă ce dezvoltă şi dintr-odată o ia pe altă idee. Are bunul-simţ să se declare îngreţoşat de egalitarism, dar e încântat de grandoarea istorică a poporului român! Ce idioţie, cari grandoare? Românimea face de când lumea politica ei umilitoare, la politique de l'autruche. Dejunez cu Adi, ne mişcăm apoi spre Piaţa Amzei. Cercetând galeria evreului din gang, vedem

/

şi câteva dintre marinele semnate Voinescu - ăsta e bietul cumnatu-meu, spun, picta bărcuţe pe mare; îi reuşea bine spuma valurilor, era foarte mândru de spuma lui! Facem drum întors şi ajungem la el acasă, în Cotroceni. Ne întâm pină înconjurată de pisici a doua lui soţie, o ciudată; trecem toţi trei printr-un culoar străjuit de panouri şi icoane bizantine, ne aşezăm în salon. Mai târziu, iau cu amănuntul vitri nele cu cleştare de Murano şi porcelanuri chinezeşti; în faţa lor, se fălesc scrinuri Biedermeier, iar pe covoarele Karamani sumedenie de măsuţe încărcate cu obiecte rare. Cărţi în legături nobile se înşiruie pe rafturi tâmplărite dintr-o esenţă roşie, amazoniană. Le cercetez; mă atrage un voluminos Trăite du jardinage, întocmit de Jacques Boyceau; autorul desenează cu minuţie

perspective din grădinile Boboli, Aldobrandini, Torlonia şi Borghese. Reţin câteva elemente decorative, precum şi schiţa unui apeduct mascat cu piatră şi vegetaţie joasă, idee potrivită pentru Sionu.

11 iunie. Azi e Ziua grâului în calendarul poporan, mâine Ziua şoarecilor. De la Sângiorz până la Sâmedru se înşiră o vară plină de prăznuirea vegetalelor şi lighioanelor ce trebuie îmbunate. Ţăranii au avut cândva momentele lor de inspiraţie; acum sunt nişte brute, abia-şi mai amintesc de lumea veche. Ce România e asta unde ipochimenul de la Topoloveni vrea Academii săteşti? - unde ţăranii să înveţe că bolta e o îngrămădeală de pietroaie, printre cari zburăm călare pe un bolovan! La ceaiul de dimineaţă, Marica vede lucrurile mai simplu: de fapt, în academiile alea Mihalache pregăteşte gloata pentru subversiune; până la urmă ţăranii vor veni peste noi şi vor lua puterea cu bâtele. Doamnele sunt înspăimântate: în toamnă, pianista pleacă la Râmnic, Margot la Slănic, madam Lina la Buşteni; ziua revoluţiei nu va găsi pe nimeni în Bucureşti. Mă minunează isteria asta, eu unul aş vrea să-i văd pe nespălaţi la catedra lui Costescu, la Scriitori dând şuturi lui Minuleşcu, la Externe ştergându-şi fundurile de fotoliile Titulescului. Sau năvălind în cabinetul prim-minis- trului. Se pare că pachetul cu dinamită descoperit acum două săptămâni era pentru Guţă; ţărăniştii vor să arunce în aer guvernul. Mă îmbrac de oraş, je pars en vadrouille; o iau spre Ateneu, intru la Corso. Am noroc să dejunez cu Uhry, deşi nu aranjasem. E captivat de noile desfăşurări europene - în pofida Franţei, Reichul caută susţinători din Scandinavia până în Balcani; mai nou, ministrul Goring înfiinţează birouri în josul Dunării, exact ca acum douăzeci de ani. E semn bun; toastăm în amintirea frumoaselor zile de sub coroana lui Karol şi a Elisabethei. Numai că după ele a venit războiul şi sfârşitul lui, când vremea seniorilor apunea — Conu' Petrache se închidea în cavoul familiei, Conu' Iancu murea de inimă rea, Conu' Alecu era lapidat. Mai e din toţi dârzul Argetoianu, chiar azi prezidează congresul Uniunii lui la Turnu Severin. Tare, Conu' Costică.

V?

12 iunie. Aseară, telefon de la Halmaghy, groful e în Bucureşti. Stabilim întâlnire pentru mâine. Plec devreme la Fundaţii; aici, aglomerare ca la tribunal, pentru lumea scri- bălăilor boier Sandu e o instanţă. Se complace în acest rol îngust. Asta îl priveşte însă, pentru mine reprezintă cu totul altceva; în saloanele regatului româno-ungar vom sta alături, precum convivii pudraţi ai veacului optsprezece. în costume de gală, cu însemnele noastre la butonieră, eu panglica vert sur or, el mănunchiul de trandafiri. Izbutesc să-i scot afară secretara; mergem la cofetăria Riegler, ne aşezăm în săliţa din fund. Adulmec urma aromelor născocite de bucătarul lui Gambetta, pe cari l-am prins aici, în fostul restaurant Hugues. Ema ascultă cu atenţie rememorările mele, îmi soarbe cuvintele. Nu e deloc rece cu mine, deşi eu sunt destul de rezervat. Duc prea departe prudenţa? Ceva îmi spune să nu mă pripesc. Capriciile şi trădarea infamei Lise îmi frânează dorinţa de a-i atinge pe sub masă genunchii. Dar îi mângâi braţul, vorba ceea: parlons a la cantonade.

De când cu vremea frumoasă, îmi rămâne puţin timp pentru însemnări. Pe de altă parte, devin tot mai lejer. Eu, cari ştiu să aranjez un text, scriu aici destul de neîngrijit. Arunc alandala, nu închei bine ideea, las porţiuni dezvelite - nicio fereală, nicio reţinere, parcă-mi fac toaleta intimă. Ruşinea nu încape când nu te vede nimeni. Totuşi o umbră de pudoare mă urmăreşte constant, am grijă de gramatică, ung fraza cu pomezi, de parcă ar fi atinsă de o boală ruşinoasă,

înmoi cuvintele, pun virgule. Să nu poți fi singur, en tani qu'homme de lettres, nici între pereții băii personale, cu pantalonii jos, încuiat pe dinăuntru? E greu, la drept vorbind, să te mai vindeci de sifilisul literaturii. N-o voi uita niciodată pe târfa asta? Fericit seniorul agramat al primului veac, nedat la stil, ce se lăsa îmbăiat de curtezanele lui - gol, frust, spunând lucrurilor pe nume, arătând direct cu degetul spre falus. De câtă manieră ai nevoie pentru a fi satisfăcut?

13 iunie. Somn rău azi-noapte. Vise peste vise cari m-au bulversat. în ultimul, masivul B-P, cu chipul deformat ca-n apele unei oglinzi stricate, zăcea beat pe un maldăr de gunoaie. Mă tot străduiam să-l ridic. Era cam pe la rândul al treilea al salipgiilor, mijea de ziuă, când las patul în grija lui Calimach.

Prânz acasă, rău pregătit; Marica foloseşte aceleaşi nesănătoase reţete bătrâneşti cu cari eram tratat de maica, de Alexandrina, de biata Lenei. Mă schimb şi fac o lungă plimbare dincolo de Piața Exercițiului. Merg în direcție inversă promenadei obişnuite, calc periferia până când traseul devine primejdios pentru pantofii mei. întorc spatele mahalelei când se-ndesesc javrele, când nu mai suport lătrăturile lor; cumpăr o pungă cu pişcoturi pentru motan şi mă întorc obosit pe strada marchizului. Sper să am un somn mai liniştit, să nu dau iarăşi piept cu fantoma lui Bogdan-Piteşti.

14 iunie, Pastele cailor. îi arăt Marichii primele flori ce se desfac în catalpa de sub ferestre; ar trebui să fie un început bun pentru conversația micului dejun. Dar nu e, nu destinde atmosfera. Ajung devreme la Capşa. Iosef-Sebastian, singurul cunoscut din local, are fața mohorâtă a celor înşelați în amor. Mi se pare firesc, în cauză fiind probabil deocheata Caler. Beau lângă el un filtru până apare Uhry, urmând a merge împreună la prânzul oferit de ministrul Americii. Halmaghy e deja în salonul ambasadei, precum şi alți doi membri ai Comisiei Mixte. îl iau pe Gyorgy deoparte şi-i predau avizele obținute în afacerea cu slană; voi primi curând provizionul meu. Ascultăm apoi pe Titulescu: De ce vă iubim? dumneavoastră americanii sunteți latinii de peste ocean, frații noştri; dovada? - practicăm aceeaşi metodă a spunerii adevărului in față! Olteanul pro-american! Câtă prefăcătorie la acest jongleur cu vorba, pe cari îl ştiam de-un galicism absolut, lasă că nu demult vorbea cu acelaşi entuziasm în fața Reichstagului. După tratație, asist la convorbirea trimişilor Sibiului cu Goga. Ne mişcăm discret prin mulțimea de invitați. Indiscutabil, castelanul de la Ciucea şi-a pierdut poezia; mai sclipeşte ici-colo în flecăreala lui câte un reziduu de duh, dar în mare e prozaic. Poartă pecetea Veturiei; abila doamnă şi-a lăsat primul soț nu pentru poet, ci pentru omul politic. L-a părăsit pe episcopul ei şi l-a sedus pe bulbucatul ministru nu f iindcă-l dorea în continuare versificatorul Ardealului, ci fiindcă-] vedea preşedinte al Consiliului. Ni plus ni moins.

15 iunie. La Bruxelles, Conferință universală a Supremelor Consilii confederate de rit scoțian. Ia parte şi Marele Comandor al masoneriei române, Pangal. Loja neregulată a lui Sadoveanu e dezarmată, restabilindu-se lucrurile în favoarea Marii Loji prezidate de principul Bibescu.

Toată ziua dau formă punctelor de vedere conturate ieri în discuția cu sibienii. Câteva confuzii, câteva contradicții.

16 iunie. Duminică. înainte de prânz, cât Marica e încă la biserică, am surpriza de a găsi pe scala Philipsului postul Trieste! Ascult cu mare încântare concertul transmis de acolo; senzație de retrăire a drumului spre San Remo. Din păcate, prind doar ultimele măsuri ale Simfoniei Alpilor; mai urmăresc şi o mică piesă, tot a lui Strauss, un Impromptu. în aşteptarea plecării spre Boîcesco, vorbesc la telefon cu Francis, apoi îmi umplu orele cu probe de smalțuri pentru dubla stemă: roşu-stacojiu şi albastru-azur în partea românească, roşu-trandafiriu şi verde de Sinope în partea ungurească; sângeap în stânga, hermină în dreapta; bineînțeles, aur de-o parte, argint de cealaltă. Arunc o privire şi asupra podoabelor călărețului conte din Szathmar, înaintaşul meu pe linia Karabetzilor de Nagy-Buny. Caut motive de legătură.

17 iunie. Ieri, plec după lăsarea amurgului spre Şosea; intru în apartamentul amicului când afară se aprind felinarele. Are o surpriză pentru mine: bucătăreasa pregătise mistreț după rețeta ce-mi dase Halmaghy: stropeşti carnea cu oțet din miere, presari cuişoare, nucşoară şi sămânță de molotru, o pui în frigare, adaugi sare, boia, piper şi strângi mustul ce curge; când muşchiul e aproape gata, îl opăreşti într-o oală cu vin alb, stafide, ghimbir şi bucățele de unt proaspăt Toată seara, o delicioasă aventură gastronomică; doar noi - nicio Hortense, nicio Marquisette. Culcându-mă târziu aseară, azi pierd ora micului dejun. Când cobor, sunt singur în toată casa, fără nimic pregătit; Marica decouvre son jeu. Cotrobăi prin dulapuri, îmi aranjez personal gustarea. Apoi caut muzică. Posturile transmit doar ştiri, pe Radio România zdrăngăne un taraf. Urc la mine şi dau peste Rene Le Forestier; iau tomul în brațe, mă înverşunez asupra înaltelor grade ale masoneriei de Rite Ecossais Antique et

Accepte: Prinț Adept, Cavaler al Pajurei Albe, Mare Pontif, Maestru Perfect, Ales al Celor Nouă, Cavaler al Securii, Prinț al Tabernacolului, Mare Comandor al Templului, Prinț al Grației, Cavaler al Arcului Regal, Venerabil Maestru al Tuturor Lojilor. Caut apoi şi găsesc, într-un Papus zdrențuit, grades du Rite Primitif de Memphis: Cavaler al Triunghiului Luminos, Prinț al Cortinei Sacre, Doctor Orfic, Cavaler al Planisferelor, Sublim Filozof Hermetic, Prinț al Zodiacului, Suprem Comandor al Astrelor, înțelept al Labirintului, Arhitect al Turnului Misterios, Interpret al Hieroglifelor, Custode al Numelui Incomunicabil, Oedip al Marilor Taine - întreaga poezie românească nu-mi produce atâta emoție.

Dejunez de asemenea singur, Marica are migrenă; dehors il pleut comme vache qui pisse. Rămân toată după-amiaza întins pe canapea, apoi mă tolănesc în fotoliu. Trândăveală â la Ionel. Dulce trai a dus Brătianul, culcându-se devreme, dormind totdeauna după dejun - ţara intra în dezastrul cel mare trădându-şi aliatul, dar el nu-şi trăda obiceiul, trăgea aghioase la Florica. Să mă fi făcut politician? Nu prea am inimă pentru aşa carieră. Şi, la urma urmei, omul politic e zeul prostimii, nu poate pretinde mai mult. Cum poți să te laşi ales de vulg? Noblețe ai sau nu ai; guvernanții nu vor alcătui niciodată un Almanah Gotha cu numele lor.

18 iunie. De data asta Marica îşi controlează migrena şi participă la prânz -ea douăsprezecea aniversare a căsătoriei noastre. Se pun pe masă andive poloneze cu rață, gătite

de soră-sa; gust dubios. Nu m-ar mira ca Florica să încerce o otrăvire, stă înțepată în scaun şi mă lorgnează ca pe un condamnat. Ambele boieroaice Sion sunt atât de stafidite! înghit cu greu, nefericit. De ce încremenesc eu între aceste două mumii? Asta e reuşita mea la mijlocul vieții? Nobil şi trist, sans avoir Ies coudees franches. Aproape că-l invidiez pe mehenghiul de Ion Luca - la vârsta mea îşi lua partea din averea Momoloaiei, aşternându-şi culcuşul în nemțime, departe de trupul balaoacheş al României. Nu pot să nu-l aprob.

După-amiază amorțită. Din păcate, Ema e în provincie la una dintre mătuşile ei. Se pare că ovreii sunt plini de mătuşi, matroanele astea fac parte din strategia lor. îl scarmăn pe Calimach între urechi până adoarme. Cobor în salon, aştept cina şi culcarea; într-o zi aniversară ca asta, Marica ar fi afrontată dacă aş părăsi casa. Nu prea găsesc evenimente în gazetă; Universul prezice înlocuirea lui Tătărescu - să-şi lase Carol omul din brațe? E drept că fidelul Guță e cam moale, pare timorat de țărăniști. Ăştia continuă agitația, alaltăieri la Braşov, ieri la Sibiu; iar duminică va fi mare adunare la Piteşti. Cota lui Mihalache urcă. Față cu somnolența guvernului, camarila zăngăne armele, vrea acțiune. Prea bine, regele nu trebuie condus însă împotriva lui Maniu; catârul de la Bădăcin nu doreşte republică, asta e o prostie. Lovirea lui ar îndârji Ardealul, transilvănenii s-ar putea dezlipi brusc de Hohenzollerni tocmai în momentul în cari dinastia are şansa de a domni şi dincolo de Tisa.

19 iunie. Indispoziție transmisă peste noapte, când mă visez între Simchy şi Mendel, propuse la alegere de madama Rendisch. Cari o vânduse altcuiva pe cadâna Constantinovicz. încerc să-mi refac starea luând un muscal spre Şosea. Pornesc apoi pe jos de la palatul Ştirbei, părăsit şi înecat în verdeață, până la marginea bălții. Mă opresc la bufet, iau o masă în spatele lui Minulescu. N-am pomenit dâmbovițean mai ubicuu — se rostogoleşte din cafenea în cafenea, unsuros şi neplăcut de volubil. Mă străduiesc să nu-l bag în seamă. Bietul şansonier a scris o povestioară în cari un fel de Mefisto-spion cumpără sufletele unor braşoveni, dezvăluindu-le în schimb viitorul. Istorie penibilă. Şi s-a găsit o revistmn cari să mă injurieze spunând că e scrisă â la maniere de Mateiu Caragiale! Revolta mi-e întreruptă de pătrunderea în grădină a răspopitului Arghezi înconjurat de câțiva briganzi tinerei, printre cari ahtiatul Cioculică. Acesta se uită spre mine temător, aşteptându-se încă să-i reproşez cele scrise la apariția Crailor. îl ignor. Sculându-mă să plec, ridic bastonul în semn de salut - găeşteanul tresare şi se fereşte. Promenada lungă, prin spatele Muzeului, până spre scăpătatul soarelui

20 iunie. Stupid obiceiul de a citi în pat înainte de culcare. Aseară n-am putut adormi multă vreme după Reflexions sur la vie. Ce nelinişte mi-a dat acest Gourmont! Găsesc cartea răsturnată lângă papuci, când dau să mă scol. Ciudat e că nu textul ei m-a urmărit peste noapte, ci Berlinul tinereții; de câteva zile nu scap de amintirea lui. De fapt, de amintirea refugiatului Ion Luca, învins de alcool şi nevolnicie. Sper să nu-l mai visez, să mă eliberez. Ce rost are somnul dacă nu ucide răul din memorie? Ce rost au nopțile, dacă nu luăm zilele de la capăt? Aş fi vrut să mă trezesc senin, cu mintea ştearsă, asemeni fericitului Calimach. în situația asta, mă întreb dacă aş face azi aceleaşi lucruri ca ieri, ca acum un an, ca acum treizeci de ani. Deşi nimic nu mai e cum a fost.

Comentez cu Marica, la ceai, întoarcerea reginei Maria de la botezul principesei Alexandra, fiica arhiducesei Ileana şi arhiducelui de Habsburg. Nimeni acolo, la Sonneberg, de la curtea Engliterei! înțeleg bătrânul rege George să nu vie, aud că vechea mea cunoştință are gută, dar nici măcar ducele de Marlborough? Ăsta e un simptom rău pentru viitorul regalismului nostru, marile dinastii îşi iau mâna de pe România. Mi-e teamă că stima pentru monarhia noastră se duce de râpă. Nici Londra, nici Parisul nu apreciază prestația ei în zona asta ingrată. Logic, ce pericol reprezintă panslavismul dincolo de Rin, dincolo de Mânecă? Diplomația franco-engleză nu are nicio înțelegere pentru uniunea româno-maghiară, în schimb deplânge soarta exilatei Elena!

J

Nimic altceva până după dejun, când telefonează Mişu: au sosit noutățile de la Paris. Pornesc deci spre librărie; aici dau mai întâi de Gala-Gala. Tropăie de-a lungul rafturilor, aruncându-şi din când în când ochii spre gentoiul lăsat la cassă, plin cu țâri şi afumătură. Parşivul popă are familie grea; după ce-a smintit o călugăriță căreia i-a făcut o droaie de fete, s-a legat de alta, trăind multă vreme în bigamie. A plătit vina doar cu un pelerinaj la muntele Athos. Se poate deci păcătoşi pios. Văd apoi alt iezuit băgat cu capul într-un raft, musceleanul Țuțea; aud că e cuprins şi el de fervoare religioasă - deasupra culturii de orice fel stă creştinismul, zice. Sper că e doar cabotin, cum ar putea un tânăr instruit să gândească aşa, ca un bigot? Dinspre el vine şi mă apelează Cezărică; azi miroase a cotoşman înfierbântat. Circulă de aseară prin redacții şi berării vorbind fără istovire; Bucureştiul mă excită, spune, văd o mulțime de inşi puşi pe fapte mari, aşa ebuliție apare o dată pe veac, noi ăştia suntem favorizații istoriei, avem parte de viață sută la sută. Favorizați, mon oeil: teatru

k

burlesc, nişte halucinaţi ce-şi iau unul altuia vorba din gură crezând că au teorii. Viaţă sută la sută era înainte de război.

21 iunie. Dragă Herr Direktor, îţi primesc epistola în dimineaţa asta şi mă pun, iată, pe răspuns. Ţin în faţă plicul purtând ştampila burgului Sibiu; numai ce-l văd şi creşte în mine nerăbdarea de a recidiva în odaia dumitale de oaspeţi. De a te însoţi în plimbările matinale, de a colinda prăvăliile şi turnurile, de a porni spre comorile Şantei. Din păcate, întrunirea Comisiei Mixte nu se face mai curând de o lună, aşa crede contele Halmaghy, venit aici săptămâna trecută. Mă întrebi ce progrese facem. Să recapitulăm situaţia: de la audienţa lui Bethlen la Carol, lucrurile se mişcă, evoluează în aşa-zisul plan ipotetic; şi noi, şi ungurii lucrăm proiectele instituţiilor federale, statutele, stema et caetera. Nu ne prieşte însă clandestinitatea, procurăm greu datele, nu-i avem pe cei mai buni. Regele e impulsionat să căpătăm mai mult sprijin. Dar ştii ce viespar zumzăie împrejurul lui. în orice caz, momentul ieşirii la suprafaţă se apropie. Uhrynowsky a primit misiunea să atragă urgent câţiva juni cu talent pentru lansarea proiectului în presă; maghiarii s-au pus pe treabă deja, au grupul lor de condeieri unionişti. în legătură cu asta, ţi-am mai spus, nu cred că se poate conta pe nemţălitul Cioran; singur spune: nu înţeleg de ce trebuie să mă preocupe frământările epocii, mi-e imposibil să particip la ele, toate îmi par egal de stupide. De asemeni, poate l-ai auzii şi tu la Radio pe alt vizat, traducătorul Noica - se dezlănţuie împotriva blockhouse-urilor de pe bulevard; nu că n-aş li de acord, dar asta e ţinta? Se consumă în furie clasicistă fiindcă suferă de rinichi. Şi vede în jur numai incapabili. Aşa să fie? Tinerii ăştia sunt lipsiţi de exemplul vechilor conservatori. Păi ce ministru de Finanţe a fost Conu' Costică şi ce ministru al Internelor! L-au exilat la Breasta, în loc să-l avem acum în fruntea guvernului, bien qu'il soit encore sur ses quilles. Şi tot din rândul gălăgioşilor necopţi, iată ce probă de cinism scoate în public fantele Eliade: toată lumea vede că suntem lichele şi neputincioşi, că ne îneacă bârfeala şi tânguirea; ei bine, da, suntem cu adevărat aşa, suntem tot ce vreţi - ei şi? Asta e, Herr Direktor: sărăcie mare de inşi â grande envergure. Numai figuri înşelătoare, suflete mici. Şi mai toţi sunt alteraţi de literatură, corupţi de acest artificiu deloc folositor creierului evoluat. Eruditii ăştia noi, prea speculativi după gustul meu, n-ar trebui lăsaţi prin preajma niciunei arte - prind poftă, încep să aibă plăcere cu ea, cad la viciu. Apoi confundă stilul artistic cu stilul de viaţă. Devin stilişti, nu stilaţi.

22 iunie. Trimit slujnica la Poştă cu scrisoarea de mai sus. Aseară, revăd unele porţiuni, promit că nu voi neglija plimbările pe jos, iar în ce priveşte deşertăciunile vieţii je joue serre. Fac încheierea, adaug complimentele Marichii şi semnez. Folosesc noul meu en-tete, banniere jaune de chrome â laniere glauque. Până la prânz, incursiune spre Casa Vernescu, oprindu-mă la cafenea Aici, ce văd în Universul? - ministrul Ribbentrop merge la Londra şi capătă permisiunea de a echipa o mică flotă, inclusiv de a construi submarine. Reichul clatină tratatul de la Versailles. Titulescu, chemat de Laval, se urcă imediat în Orient-Express. A devenit marcant. Se pare că europeanul nostru are succes cu bolboroseala lui despre onorabilitate; teoria asta face şcoală: onorabilitate în sus, onorabilitate în jos. Ce vrea să fie ea: să-i respectăm pe toţi la fel, să nu facem diferenţe - între state, între indivizi.
Hi bine, cum să-i respecţi pe ignari, cum să consunezi cu ţigănimea? Nu sunt onorabil fiindcă mă ţin de nas când pute? Onorabilitatea nu e o făcătură politică, să mă slăbească dumnealui. Las gazeta, plătesc, plec. în uşă, un tânăr se trage înapoi, salutându-mă deferent. îl recunosc cu greu pe junele Chiroiu, ce şi-a desăvârşit chipul după icoanele cu Christos; nu mai are nimic din trăsăturile lui taică-său, necioplitul ţărănist de Fundulea, e altă specie.

După dejun, din nou telefon al lui Brederode: se simte părăsit în Bucureşti! De cincisprezece ani plenipotenţiar în Balcani, s-ar întoarce acasă, pe domeniul da Cunha. Ştiu că e fals, că joacă melancolia. îl cunosc prea bine, portughezul e un parşiv. Vrea să combinăm din nou împreună; îl ascult, dar sunt convins: il me met dans une sale affaire, îl voi da pe mâna lui Vlădoianu. încerc să-mi alung neplăcutele amintiri cu don Martinho răsfoind cartea lui Elemir Bourges, cumpărată alaltăieri de la Mişu, Le crepuscule des dieux.

23 iunie. Duminică. Găsesc data de azi înscrisă în tabelul evenimentelor istorice: acum paisprezece ani, Parlamentul averescan vota stema României Mari, propusă de Comisia Heraldică. Comisie din cari eu nu făceam parte! Ce întreprind nepricepuţii: iau armele vulturului valah din primul cartier şi le dau acvilei ce poartă scutul; transformă bourul moldovenesc din cartierul al doilea într-un bou, luându-i şi stelei dintre coarne un colţ, lăsând-o în cinci; leului rampant din cartierul Olteniei şi Banatului i se smulge coroana şi e înghesuit sub un fel de pod; iar în cartierul al patrulea, delfinii dobrogeni sunt striviţi în tavan pentru a se face loc orfanei embleme a Transilvaniei. Şi peste

acest bestiar împroşcat cu auriu, azuriu şi sângeriu se trânteşte ecusonul Hohenzollern! îmi creşte presiunea arterială ori de câte ori am în fața ochilor nefericita lucrare.

Pentru a mă calma, fac o plimbare spre cartierul Jianu, cam pe unde locuieşte Ema. Aici undeva e şi casa Lisei, dar şi fosta vilişoară a lelii Sița. Străduțele pe cari merg sunt pline de ogeacuri ale boiernaşilor de țară cu amante în Bucureşti. Veneam aici prin 1913 la viloiul lui Bădărău. Trec de fosta proprietate Filitti şi ajung în margine, acolo unde

mai rezistă câteva case bătrâneşti. Una dintre astea o găz duieşte pe Ema; nu risc s-o întâlnesc, aş fi pus într-o situa ție ridicolă. Observ, părăsind cartierul, grădinile din jurul imobilelor; spațiile nu îngăduie vegetații mai osebite. Toate laolaltă n-ar face cât un colțişor din paradisul contelui de Hoditz; poate doar cât plantația mea de la Sionu. Ajung în ultima clipă acasă, abia izbutind a nu încălca ora prânzului conjugal. J'en ai plein Ies bottes.

24 iunie. Sub influența discuției de ieri cu Marica, îl visez pe îndrăcitul popă Dumitru cocoțat în curcubeul din cupola bisericii. Ținea în degetele mâinii stângi Evanghelia, iar în dreapta scalpul meu. Cauza visului ar putea fi cina grea la cari a recurs cucoana, din nepăsare pentru metabolismele noastre, sau transmisia radio a uverturii la Tannhăuser, o ilustrare total nepotrivită a ideii de triumf. Wagner ăsta batjocoreşte armonia şi rafinamentul.

Dimineața îl primesc pe Francis, cari ține să-mi prezinte traducerea completă a părții întâia din Craii. Ce pot să zic? - promit că voi studia variantele de tălmăcire. Un chin. De ce n-am tăria să scap? îi privesc palmele pătrățoase, degetele fără nicio piatră, vestonul ponosit - îi sunt chiar atât de îndatorat acestui mic ratat pentru Legiunea de onoare? 11 vit comme une taupe; şi lucrează ca un orbete. Mai mult, profesoraşul meu s-a lipit de liberali, pe vremea Brătianului de la Mihăieşti, prostul stirpei; vedea în el un bun om de afaceri. Era bun doar de tras pe sfoară Jupânul, nici umbra lui Ionel! Pot să-i scuz asta franțuzului, în politică fiecare cu gustul lui, dar îl elogia şi pe Take! Or, Belzebuthul Parlamentului ce zicea la război? - că, în sfârşit, Europa va fi republicană! Fiul Ploieştiului, deh.

Ca să dorm liniştit, îmi pregătesc de cu seară ținuta pentru mâine; aleg cu grijă costumul şi accesoriile potrivite mijlocului de zi. Mizez pe gris şi argint.

25 iunie. Sunt invitat la misiunea Germaniei; dineu select. S-a reuşit vânzarea petrolului din Valea Prahovei, pe trei ani, pentru o sută de milioane în mărci, o afacere excelentă. Printre participanți observ şi figuri surprinzătoare, cum ar fi misteriosul Fuchs sau candidul Pillat. Restul, persoane cu
]

rostul lor; mulți ataşați nemți. Invitații români discută mai ales evenimentul de la Iaşi, unde zece mii de săteni au ocupat, nestingheriți şi belicoşi, piața urbei. Cum nu mă amestec în oala cuzisto-țărănistă de sub Copou, iar pe limba gazdelor nu mă exprim, conversez în franțuzeşte cu noul secretar al legației, căruia îi sunt prezintat de Gambara. întreb ce decorații foloseşte acum Reichul - cunosc dintre medaliile germane doar Ordinul Saint Hubert din 1444 şi Croix de Fer din 1813- Obțin de la amabilul diplomat lămuriri complete, inclusiv promisiunea unor planşe cu însemnele ce decernează azi Berlinul. Sunt plăcut surprins să aflu că tatăl său e distins cu Roza Albă a Finlandei. Schimbăm cărți de vizită. întorcându-mă în mijlocul zecilor de petrecăreți, îl văd pe Goga; merge de colo-colo de parcă face reclamă smo- kingului Neuwirt. Vorbesc cu el: Uniunea e ceva fragil, spune, trebuie răbdare - Ardealul rămâne cheia problemei, Maniu contează încă foarte mult, dacă vrea, face curte regală în ograda lui de la Bădăcin; nu-l recuză încă pe Carol, dar îndârjirea împotriva Duduii ar putea duce la secesiune, să batem deci pasul pe loc. îl observ mai de aproape: castelanul a trecut jumătatea de veac. Deja trăsăturile feței, oable, nu mai amintesc insul ce a fost. Delăsător, vulnerabil, renunță treptat la toate, se predă. En attendant, il marque le pas.

28 iunie. Alaltăieri-dimineață, când merg la întâlnirea cu Adrian, pierd în trăsură banii de buzunar. Foarte necăjit, restitui poetului Trăite du jardinage, împrumutat la vizita mea în Cotroceni, mă scuz şi fac cale întoarsă pe jos. în dreptul Cişmigiului, tocul pantofului stâng se prinde în zăbrelele unui capac al Societății de canale şi pică. Nu mi se putea întâmpla ceva mai rău. Continui drumul călcând într-un fel penibil, luând-o pe străduțe lăturalnice să nu fiu văzut. Aşa se face că mă trezesc pe Spătarului, în fața casei Melik; aud din nou, ca aievea, amenințarea găleții cu lături: Arunc-o, arunc-o! Biata băbuță, ce s-o fi ales de pădurile ei? Nu m-am pricopsit cu niciun ciot de brad din ăia trei munți. Până după-amiaza indispoziția creşte; refuz să le însoțesc pe Marica şi Florica la Madame Jeanne pentru probe. Pleacă păzite de Niculaie, cari-mi ocupă triumfător locul în birjă. Rămas doar cu motanul, nu reuşesc să-mi revin; o adevărată depresie mă cuprinde.

Nimic altceva ieri, decât moşmondeli pentru plicul verde câteva păreri exprimate de unul şi altul privind ansamblul situației, apoi copii de mână ale documentelor pe cari trebuie să le înapoiez; când închid originalele în lăcaşul lor, am vaga impresie că zona a fost cercetată.

Iată, două zile n-am scris deloc aici; şi dacă n-aş fi con semnat nimic retrospectiv? Ce mi-aş fi închipuit despre acesl gol? Că nu era chiar nimic de înregistrat? Iar dacă pentru ultimele două săptămâni, pentru ultimele două luni, pentru tot anul nu mi-aş fi oferit nicio însemnărică, n-ar fi la fel? Ce sunt pentru mine faptele, figurile de cari mă ciocnesc în casă, la cafenea, la moşie, aceşti Logadi, Petreşti, Chiroi? Ce sunt existențele lor? Cerneală pe hârtie. Mă gândesc că din viața mea nu se poate face roman; viața mea nu are mai deloc epică. M-am străduit pentru asta, e drept, m-am abținut şi de la vitejii private, şi de la eroisme publice. Dar aşa searbădă cum pare, aş acorda biografiei mele decorațiile tuturor suveranilor.

29 iunie. Plouă din zori până mult după micul dejun. Telefonez lui Boîcesco, am nevoie de evadare, de un prânz la Athenee, de conversație. Nicolas nu poate, are alte planuri; ăsta e defectul lui de când s-a întors, are alte planuri. Din păcate nici Ema nu e la editură, n-am mai văzut-o de peste două săptămâni. Risc o răcire; intenția mea era s-o cultiv cu metodă, nu s-o îndepărtez. Până la urmă ajung la Capsa, izbutind să-mi mențin pantofii uscați pe dinăuntru. Convivii îmi fac loc, reluând imediat discuția de unde rămăseseră. Proust, mereu acest Proust! Stând lângă ei, indispoziția mea se tot umflă. în plus, aerul cafenelei miroase ciudat, comme s'il etait trempe de sueur. Când simt burnița încetând, ies în Cale; cerul e încă înnorat, dar dă semne că se va sparge curând. Câțiva paşi mai încolo văd coborând din auto trupul bine făcut al Duduii; cu mâna dreaptă îşi ține poalele rochiei, cu stânga pălăria largă, bogată în dantelării. Intră la Hotel Broft cu aerul cadânelor lui Osman Paşa, cari a locuit cândva acolo. Acasă, Marica se întreține cu madam Lina. Răsfoiesc

şi eu noul număr din Revue pour Dames: obişnuitul foileton franţuzesc, anunţul pentru balul Grupului, poezii semnate l.uca I. Caragiale, cu un chapeau al graţioasei noastre Tuşchi. într-un chenar special, amintirile Veturiei dinainte de război, când era doamnă Triteanu la Budapesta; ex-ministresa nu se sfieşte să-l batjocorească pe arhiepiscopul Mangra, înecat de trupele române în Dunăre.

Nimic deosebit până acum spre seară, când primesc invitaţie de la Păstorel, venit în Bucureşti, de a degusta un vinişor de patru ani; are aşa tărie, încât ia foc, îmi zice la telefon. Prefer să rămân alături de Calimach în fotoliu, azi am avut destul parte de limbuţi.

30 iunie. Duminică. Tot în fotoliu, fără chef de scris. Sentiment de zădărnicie. Mă uit la caietele jurnalului - ce soartă să aibă însemnările astea, manuscrisele toate înghesuite prin sertare? Ar trebui să piară odată cu mine. Moartea să le dea foc. Măcar atât, un stâlp de fum să se înalţe odată cu suflarea mea. Ăsta mi-ar fi hatârul.

După dejun rămân într-o toropeală ciudată. Ascult Brahms, Klarinettenquintett. încerc să mă adun, dar, visând cu ochii deschişi, cad într-o reverie şi mai consistentă: sunt unul dintre cavalerii ce descind în Ierusalimul eliberat. îmbrac mantia albă, primesc armăsar, harnaşamente şi scutier. Intru sub legământ de sărăcie, castitate şi supunere. Puah! Admir inteligenţa Marilor Maeştri cari au ocolit acest angajament stupid, dând până la urmă Ordinului ceea ce i se cuvenea: bogăţie, cunoaştere şi autoritate. Ca mândru mason, faci legământ să te instalezi la putere. Restul e mit şi politică. Sărac, virtuos şi plecat, cum să-ţi înfăptuieşti capriciile? Ele sunt esenţiale în viaţă, altfel existenţa se târăşte lamentabil. Deşertăciuni, s-ar putea zice; dar merită să vieţuim fără ele? Pentru ce? Pentru vreo idee, pentru urmaşi, pentru literatură? Mai bine să ne hrănim fanteziile; de aceea averea înseamnă totul. Repet, pun averea mai presus de cinste, de sănătate, de viaţă chiar. N-a fost s-o am. Evident, cugetul putea să-mi dea căi de îmbogăţire - dar ele cereau consum de energie, cereau să calc regula lui d'Aurevilly: nu finaliza cu efort, sudoarea e vulgară! Ce-mi rămânea? Să stau pregătit, să sper. Ceea ce fac şi acum - je vois venir.

1 iulie. Ieri, în toată starea mea depresivă, s-a amestecai şi discuţia cu Marica privind donaţia ce vrea să facă bisericii Sfântul Silvestru. Cinci mii de lei pentru popa Dumitru şi curcubeul lui! Propunerea mea era să aşteptăm strângerea recoltei, vânzarea porumbului. Rece şi hotărâtă, cucoana nu acceptă nimic, mă trimite la bancă. După ce ridic suma, trag la Athenee. Romul picurat în cafea, după metoda Conului Alecu, mă face să înghit umilirea îndurată. Trebuie să am răbdare cu Marica, mă aşteaptă după ea un trai şi o viaţă. Poate împreună cu altă fiinţă, precum adorabila Fernande, pe cari am visat-o azi-noapte. Cu gândul la mignona de Bondy mai cer un marghiloman, mulţumit de atmosfera locului, unde bădărănia nu se prea insinuează. Nici nu sunt mulţi în salon la ora asta: câţiva rentieri cu aerul dârz al marelui Carp, câţiva străini pregătindu-se pentru dejun şi, într-o latură, impasibil, hulitul Iosef-Sebastian. Mă simt aproape de el, şi eu adeptul lui Iuda, insul cu adevărat superior din jurul Mesei. Iuda, vânzător? Da - de ce să te înhami la cariera altuia? Să-l faci Mântuitor!? îl privesc pe evreul Hechter: mândru, aşteptându-l parcă, după două mii de ani, pe adevăratul Messia. Prea patetic după gustul meu. Junele Sebastian nu are stofă de romancier. Cartea lui, orice s-ar spune, e şubredă; nu faci roman solid când eşti strivit de aşa sensibilitate.

După-amiază anostă. în sfârşit, când se înnoptează iau tocul în mână, deschid caietul; evident, scriu aici pentru mine. Conversez cu mine. Din ce în ce mai puţin am plăcere să vorbesc cu alţii. Numele multora pus pe hârtie îmi e suficient: îi văd şi-i ascult doar pomenindu-i. Şi câteodată nici nu indic pe cineva, având sentimentul că nu merită să notez nimic. Asta simt acum, aş lăsa tocul şi m-aş răscumpăra privind bolta prin binoclu. Ştiu a preţui noaptea ca nimeni altul, sufletul meu nu începe a trăi pe deplin decât odată cu stingerea amurgului. Ce ieşiri nocture aveam altădată! Dar, de o vreme, ce sunt promenadele mele? Umblături de ziuă, încete; gânduri domoale, ţinte mediocre. Apres quoi, je revi- ens bredouille.

Ca să mă dezmeticesc, citesc puțin din Jurnalul lui Amiel. Niciun sprijin; la fel din partea lui Hozier - altădată Armorialul său general era cartea cari mă reconforta cel mai mult. încerc si o hârjoneală cu motanul; Calimach nu răspunde, stă amorțit pe unul dintre papucii mei, are şi el o stare proastă.

2 iulie. în unele dimineți mă îndârjesc să aflu imperfecți- ile ființei mele. Merită şi ele atenție. Rostul însemnărilor pe cari le fac ăsta ar fi: să-mi scot din când în când gesturile din pagini şi să le judec. Herr Direktor crede că e un mijloc excelent de a te împlini. Dar câți fac aşa? Să-l iau numai pe afurisitul Ion Luca - n-ar fi ținut el jurnal! Nu şi-ar fi analizat el, de bunăvoie, viața. Măcar că abia asta l-ar fi făcut scriitor. Aşa, rămâne ctitor de berării.

După dejun, primim prin commissionnaire invitația pianistei pentru concertul ei de duminică: Impromptu-urile lui Faure şi câteva Nocturne de Chopin. Marica nu poate onora, trebuie să-şi depună dania în mâinile popii Dumitru. Cinci mii de lei! Escrocul vrea să facă zugrăveală nouă bisericii şi să picteze alt curcubeu inelar sub streaşină intrării. în ce mă priveşte, duminică voi fi la Sionu. Calimach tânjeşte în continuare; se mişcă greoi, îşi lăţeşte burta pe pardosea. Pare otrăvit. Bănuiesc că s-a atins de praful pentru şoareci împrăştiat în casă de criminalul Niculaie. îi dau din oră-n oră lapte; linge privindu-mă duios. „

3 iulie. Până la urmă ziua de ieri s-a stins greu, după o cină tăcută. Când Marica şi slujnica ei dispar, rămân sub privirea bătrânului Sion din ultimul lui portret. Dorm prost, dar am un motiv de însuflețire dimineața: cu siguranță o voi găsi pe Ema la Fundații. Sunt întrerupt din toaleta specială ce mi-o fac de soneria telefonului; Tuşchi țipă în receptor că frate-său ar fi împlinit azi patruzeci şi doi de ani. Ea ține asemenea socoteli pentru toți cunoscuții morți şi îngropați, îi făgăduiesc că mă voi ocupa cât de curând de poeziile rămase de la „fenomenalul" Luchi. Fany Gherea, văduva, mă aşteaptă cu un vraf de manuscrise. Ştiu cum sunt: verbioase, fără calitate. Blonziul Caragiale n-avea talent, l-a nenorocit comediantul ăla bătrân cu pretențiile lui. Nicio prețuire pentru vreunul dintre ei - sângele familial, lipsit de culoarea nobleței, e apă chioară.

Amiază strălucitoare, deloc fierbinte. Fac un ocol până vine ora potrivită: Casa Cerchez, Casa Racoviță, Casa Nababului cea nouă - la fiecare dintre ele îmi place în mod deosebii câte ceva. Dar fiecăreia i-aş aduce corecții; mai ales felul în cari se îmbină cu grădinile lor trebuia gândit altfel. Peretele fără deschideri spre verdeață e cumplit de supărător. Ajung totuşi prea devreme la editură, boier Rosetti e încă în biroul lui. Reflectez la fervoarea cu cari tutelează literatura; să fi încercat şi el scrisul? Cred că nu, aristocrat de cinci sute de ani, s-a putut lipsi de surogate. Nici nu are aerul condeierului ratat ajuns editor, mijlocitor al virilității altora. El nu face operă de eunuc. Pur şi simplu nu-i prieşte izolarea, deşi blazonul i-ar asigura-o de drept. Nu e făcut pentru detaşare, e prea curios, îi place vâltoarea artistică, politica - pe cari ar fi nobil să le ignore. E deci puțin vulgar, după gustul meu. Firea lui dominatoare l-a adus aici, dorința de a fi influent. De unde, totuşi, vocea de castrat. Când pleacă să dejuneze la Corso, o smulg pe Ema dintre hârțoage şi urcăm într-o birjă descoperită. Splendidă plimbare până la Şosea. Ne încrucişăm cu autoul regal al neconsolatei Mary şi cu vreo cinci echipaje demne de Tiergarten. într-un coupe, ticălosul Montesquiou cu o damă voalată. Ema nu se sfieşte să se lipească de mine; femeiuşcă aceasta, de cari mă temusem că ar fi o retrasă, pare a avea experiența unei cochete, fără a fi totuşi de clasa teatralei Hortense. Escapada mă nelinişteşte întru câtva - sunt un om sceptic şi mi-e teamă de perversitatea damelor ca de muşcătura unui şarpe.

4 iulie. Alt mic dejun stricat de Marica - nimic mai bun nu găseşte decât să se arate entuziasmată de ultima peltea a lui Teodoreanu. în fond, acelaşi tip de făcătură; literatorul ăsta inundă lumea cu eroi pe cari îi crede fireşti şi adorabili. Dar nu sunt decât nişte păpuşele dizgrațioase; totul la el e dulcegăreală, găunoşenie şi exces. De ce mă las eu însă iritat de un gust muieresc? Trebuie să-mi repet întruna: ignoră nerozia, Mathieu, cave, age, tace.

Termin textul şi desenele până la amiază, aşa că pot considera rezolvată partea mea, înainte de a pleca la Sionu. Je mets flamberge au vent, am convingerea că lucrurile se precipită. Ar fi fost bine să ştim mai exact în ce măsură e gata Carol să-şi asume rolul, cât poate fi împins. Dacă tergiversează încă, nu mai rămâne nimic din toată strădania. Cam prăpădită dinastie. Dar în ea ne stă norocul. în momentul de față, cine sunt duşmanii? - europeanul Titulescu pentru afară, provincialul Maniu pentru înăuntru. Izbânda va veni călcându-i în picioare, asta e concluzia majorității. Cei doi au motivele lor, nici măcar înrudite, pentru a se pune în calea unirii dinastice; sunt la poli opuşi, dar s-au însoțit. Politicieni mărunți. Pentru o notă de ultimă oră a raportului, încerc să-l prind la telefon pe Goga; după multe apeluri, aflu că ia cina cu tartorul Stelică. Rămân cu gândul la el - ins clarvăzător, ardeleanul: înainte de toate se atrofiază ca poet, ceea ce e remarcabil, apoi intră în politică; strânge

proprietăți, trage sfori, devine ministeriabil. Se vârâ în Academie, se mai risipeşte niţel în publicistică, dar uită de literatură. Se vindecă. Lasă netoților bucuria de a da autografe la cafenea, precum Teodoreanu.

5 iulie. Pornesc pe jos dimineața devreme; închei în cele mai bune condițiuni transmiterea materialului. Totodată, la nici două săptămâni de la promisiunea ataşatului, primesc şi planşa fotografică a ordinului Saint Hubert, mai puțin aspectuos decât mă aşteptam. îl analizez, desfac din el câteva detalii, dar gândul îmi stă deja la plecare, mâine voi fi la moşie. Constat că se împlineşte luna de la ultima zi petrecută acolo; sper că toate speciile vor fi înfrunzit destul pentru a-mi face o imagine asupra proiectului meu rural.

6 iulie. Ajung târziu după prânz la Sionu, cu trei ceasuri întârziere, Mitrică anunțându-mă că şi-a sfărâmat cabrioleta. Alt aranjament neavând, sunt nevoit să angajez un auto de piață. Pornesc în aventură; şofeurul, neştiind locurile, merge după cum îi indic eu cu măciulia bastonului. Motorul înfierbântat e gata să crape când nimerim casa grecului; descalec, plătesc, las automobilul să facă drum întors. Intru la kir Gheorghe, beau un pahar de vin alb şi-i îndur impresiile despre legionarii Căpitanului, cari şi-au făcut tabără pentru cărămizi la Giurgiu. Abia apoi ajung la conac.

Acum, în amurg, încă neodihnit după descărcatul baga jului şi înălțatul flamurii pe catarg, stau cu picioarele în fiertură de pelin şi răchită. Aerul e limpede şi răcoros, aproape îl sorb, nu îl respir; cu cât se lasă umbrele peste plantația de pomi, cu atât mă simt un lăstar al acesteia, hrănit de rădăcinile întinse până sub cerdac pentru a pompa sevă în ultimul ei lujer. Numai Hoditz se contopise astfel cu vege tația, chiar o spune: sunt parte a grădinii mele. Contele izbutise să desprindă natura de sălbăticia ei, îmblânzise un întreg ținut păduros, subjugase creşterea oarbă a rămurişurilor până acolo încât tot peisajul îi urma gândul. Solul, ploaia, fotosinteza nu se împotriveau acestei secesiuni. Un colțişor al lumii scăpase anarhiei, devenise armonios, subtil. Ajunsese grădină.

7 iulie. Duminică. încep să lenevesc din zori, atins zdravăn de tânjală. Fac o dată mai mult cunoştință cu firea mea capricioasă; sunt sclav al umorilor ei precum al deranjamentelor fiziologice. în plus, sufăr de complexul lumii de-afară; trag după mine la țară toată cronica oraşului, aşa încât nu-mi pot lua cu adevărat zborul. Poate Hoditz nu pătimise altfel, alungat dintr-un cabinet al cancelariei de la Potsdam la vârsta pe cari o aveam şi eu ca demisionar al guvernului din Bucureşti. Aflat la începutul ostracizării sale, privind din foişorul castelului pădurea barbară ce-i acoperea senioria, contele trăise probabil impresia mea de acum, când scrutez din cerdac crângul Fundulea: impresia unei bălți verzulii cari se umflă şi se dezumflă monoton, după cum urcă sevele în primăvară şi se retrag în toamnă. Dezolantă condiție pentru o operă dumnezeiască, aceea de a rămâne în nota suficienței. Dovadă de inconsistență a ideii creatoare. Sau de părăsire a ei din plictiseală. Eu, ca şi Hoditz, voi fi mai tenace. Grădina e o treabă nemțească - fiecare şurub trebuie să fie la locul lui, fiecare piesă bine făcută, bine întreținută; iar ansamblul nu poate funcționa indigent, în doar trei anotimpuri, nu poate hiberna anost. Pronie indolentă.

Se lasă noaptea în hăurile ce se întind la Sionu după asfințit, după retragerea orătăniilor şi țăranilor în cotețele lor. Încet-încet, scap de psihoza celui ce trăieşte cu gândul că

Irebuie să se arate la Ateneu, pe Cale sau la cafenea. Că trebuie să arate. La naiba, nimic nu trebuie! înțelept e să leneveşti şi să tot leneveşti. De ce s-a pus oare atâta oprobriu pe trândăvie? Meditativii, solitarii sunt blamați - în schimb toți agitații pământului, de la Iisus încoace, devin faimoşi. 'Foți gălăgioşii, oameni mari. Iar sub ei, în fiecare colțişor al uscatului, mulțime de imbecili asudă cot la cot ca să ajungă, cum se zice, în rândul lumii. De fapt, să devină maturi, inşi fără scăpare, du mente acabit, lefegii cari plătesc taxe, fac copii şi acte de eroism pentru patrie. Evident, nu mi-aş da viața pentru patrie. Pour la Roumanie. Să-ți dai viața pentru țară - ce prostie mai e şi asta?

8 iulie. Aseară, pe cerul limpede văd bine Ciobanul cu Oile, apoi descopăr, ceva mai jos, Delfinul; privesc însă mai stăruitor constelațiile lunii iulie, Vulturul şi Lebăda, cam la patru coți deasupra salcâmilor. Brațele mă dor din umeri la susținerea binoclului. Pentru vara viitoare îmi promit un telescop cu trepied; mi-l voi dărui dacă nu de Sfântul Matei, atunci de Bunavestire. Am cercetat bolta până spre miezul nopții; luna, în ultimul ei pătrar, luminează straşnic. Ilumineză. Mă scol mahmur pe la al treilea cântat al cocoşilor; jos, la orizont, apuc să văd dispărând Luceafărul. Aținesc din nou, în halat, cu ceaşca pe genunchi. Mă retrezeşte vizitiul lui Costea Bratu strigându-mi de sub cerdac: Coane, azi e pârjol! Semnele arşiției apar curând; nu am încotro însă, trebuie să mă înham la trebile verii. Duc însă mare lipsă de oameni; în grădină, mult pământ trebuie mutat, multă piatră adusă. Şi toată suflarea satului s-a transformat în secerători; gloata s-a aruncat ca un nor de lăcuste asupra lanurilor de grâu. De unde să iau pălmaşi?

Bat calea până la Domenii; Pândele e şi el în lipsă. Dacă n-ar fi atât de mefient, am putea tranşa chiar acum schimbul acela de terenuri, mărăcinişurile Florichii contra bălții din apropierea Mostiştei. Mişcarea ne-ar folosi ambilor; şi, în fond, nici eu, nici el nu dăm de la noi. îmi trebuie balta pentru capătul de sorbțiune al apeductului. Speranțe de lucrători am tot dinspre Chiroiu; trimit vorbă să treacă neabătut pe la conac. Altfel nu-mi rămân decât țiganii - dar cine ar pertracta lucrări cu bulibaşa Silidor? Clanul lui mi-ar curați întâi curtea de păsări. Cari nu arată rău; ginta curcănească, în special, înfloreşte. Ouăle din mai, patruzeci şi patru, au eclozat în totalitate, puii sunt albi, superbi; unul dintre ei va fi Guy al Vl-lea, tot haremul de curci devine al lui după ce-l detronează pe actualul.

9 iulie. în sfârşit, am tocmit câțiva băiețandri să ude cu gălețile arboretul sădit în primăvară. Merg pe urma lor, cer cetez cum îşi fac treaba; scurm pământul lângă tulpini şi măsor cât a pătruns umezeala. Până spre prânz pun cu ei şi țăruşi în crângul alipit plantației, despărțind apoi între sfori cele ce voiesc a tăia pentru drumeaguri şi luminişuri. Nu am o imagine prea bună a zonei, mi-ar trebui o vedere de survol.

Mă întorc la timp din coclauri pentru a primi în fața conacului pe Măciucescu, venit să ia spre vânzare picturile ce zac în pod. învelim în paie ramele cu modele complicate, din belşug aurite; va duce cu el trei scene de vânătoare, două portrete neidentificate, două naturi moarte şi patru peisagii. Prânzim împreună: pilaf cu hribi şi frigărui de rață sălbatică. Bucatele ies mult mai gustoase aici decât cele pritocite la oraş de tembela slujnicuță a Marichii. Rața fusese prinsă duminică pe baltă; de o zi babuşca o ținea în oțet piperat, umplută cu căței de usturoi şi cepe de arpagic. Carnea se topea pe limbă. în crugul după-amiezii, State abia se îndură să plece; îl împing, pentru a nu-l prinde înserarea pe drum.

Neavând chef de a continua treaba în crâng, rămân pe verandă şi răsfoiesc gazetele de Bucureşti. Căldură mare - noii liberali s-au retras în Gorj, ăia vechi în Argeş, naționalii în Ardeal, țărăniştii la Topoloveni, Carol la Sinaia, Englezoaica la Balcic. Alte ştiri: incendiu la casa lui Monteoru, petrecere cu scântei la principul Valentin, Dumnezeu din nou la Maglavit. Şi o ştire plus fraîche: Austria a abolit legea ce exila Casa de Habsburg, doi dintre frații împăratului Otto sunt deja la Viena; mai mult, guvernul promite restituirea proprietăților confiscate. în sfârşit, conservatorii se mişcă, vine vremea restaurațiilor; simt în aer aromele vieții de dinainte de război. Je ne peux plus rester Ies bras croises.

10 iulie. Cu Bratu dincolo de Mostiştea, în sălaşul țiganilor. Mult m-am codit la încercarea asta, dar altă cale de a înainta lucrul nu am; în fond, aşa cum sunt meşteri în a căra toate celea de prin gospodăriile oamenilor, aşa-mi vor aduce de prin râpe stâncărişurile de cari am eu nevoie. Cad cât pot de repede la înțelegere cu bulibaşa Silidor: un pol carul cu piatră, cinci poli arvună. La prânz, scârbit de incursiune, pătruns de mirosuri ce nu se dau stinse, mă spăl, mă schimb, mă despăduchez. Apa mi se pare puțină; higienic sunt precar. Să-l văd aici pe Titulescu, obişnuit cu viața â la Richelieu.

După îmbăiere mă las, in extremis, pus la masă de grobianul Costea Bratu cari pregătise anume un crăpcean enorm. Gustul rău stă în partea de conversație. Găseşte un moment să se aplece peste masă şi să mă întrebe aproape şoptit: Sunteți unul dintre masonii noştri, nu? Da' de unde, răspund,

lăsându-mă pe spate. Se retrage şi el rânjind - experienţa îi spune că suspectul într-o chestie ruşinoasă neagă întotdeauna şi tocmai asta îl descoperă. Mulţumit de manevră, se repede asupra peştelui din farfurie; mânuieşte cuţitul într-un mod absolut ciudat, nici nu-l poţi privi.

11 iulie. Aseară profit de splendoarea unei bolţi luminoase pentru a uita neplăcerile zilei. Luna avea putere magnetică; rămân atras de ea, cu binoclul la ochi, vreme de un ceas. Mă trezesc după răsăritul soarelui, ies cu mâinile la spate, fac ocolul conacului şi hambarelor. Mi s-a spus că azi e Joia paparudei; obiceiurile astea păgâne sunt bine-venite pentru săteni, raison de se divertir â bon compte.

N-aş mai fi notat nimic, refugiat în odaie la adăpost de arşiţa amiezii. Pe la cinci, mari chiote mă scot însă în cerdac - sunt vizitat de ţigăncuşele lui Silidor. Vreau, nu vreau, răstorn o vadră cu apă peste cea mai răsărită dintre ele; balaoacheşa joacă ce joacă, apoi deodată sare treptele şi se pofteşte la mine, sus. Aici, ca şi cum ar fi fost să se îmbăieze de-adevărat, se despoaie de tot puţinul ce-l avea la brâu, îşi răsuceşte părul şi-şi arată goliciunea ciocolatie. Nu-mi vine să cred, o uşuiesc pe trepte.

12 iulie. Mă lupt cu partea întunecată a fiinţei mele. Cu gazda simţurilor mele, revers la ceea ce par a fi. Paparuda

goală m-a năpădit în somn, m-a urmat în trezie; abia după multă trudă izbutesc s-o înlătur, să recuperez starea olimpi ană pe cari mi-o dă solitudinea rurală. Azi cerul e puțin înnorat, dar aerul nu se primeneşte, rămâne zăpuşitor. Hotărăsc să nu bat în retragere şi vreme de patru ceasuri măsor şi jalonez, retez cu privirea mărăcinişuri incoerente şi pun în loc insule de stâncărie bătute cu valuri de levănțică şi spumă de jasmin, aşa cum se vor întrupa în verile viitoare. Mul procedeul din zonă în zonă şi-mi văd astfel isprăvită străda nia: am gata sub pleoape grădina Sionului, refugiul medita ţiei mele. Meditația e rațiunea grădinii; invidios pe continua ei renaştere, aş cugeta aici, ca vechii egipteni, la reîncarnare Intr-o bună primăvară mi-aş alege din nou regnul: nici arbore, nici animal - aş renaşte zeu.

Până la urmă, o zi reuşită. Acum, pe-nnoptat, mă încearcă însă o stare de amețeală; înghit câteva linguri de miere cu măghiran. Din păcate nu-mi pot măsura presiunea arterială, voi isprăvi totuşi carafa cu vin. Lăsând binoclul spânzurat de spătarul scaunului, mă-ntorc cu gândul la refugiul meditației mele; ajung la o concluzie stranie: grădina e mai degrabă locul unde anulezi conştiința de sine! Nu locul unde renaşti zeu, ci gândac - fără memorie, fără închipuire; fericit adică, satisfăcut de toate. Gândac, Mateiu.

13 iulie. Aseară am continuat filozofarea până am pierdut logica reveriei, dacă pot spune aşa. J'ai allonge la sauce. Trebuie să mă pun cu picioarele pe pământ, aştept să sosească la conac, pentru tot sfârşitul de săptămână, boieroaicele Sion. S-a dus prea-plinul visărilor mele. Vin după o plimbare matinală destul de lungă: aproape totul mi s-a părut artificial şi zadarnic. Am avut chiar senzația, când m-am întors peste ierbişte, că în spatele meu tufărişurile redevin diforme, iar copacii vulgari, fără soi, fără fason. Peisajul îmi dădea cu tifla.

Ziua se desfăşoară mai departe în notă proastă; dejunez cu cele două cucoane — Marica e distantă, reprobatoare, Florica răutăcioasă, agresivă. Renunț la desert, îmi beau cafeaua în cerdac; simt că mă sufoc, am şi o amăreală, un venin pe limbă. Gust otravă de câte ori sunt în preajma văduvei Voinescu.

Nu pot rezista prea mult afară, vipia e în toi; Panteliile pârjolesc locul înaintea aprigului Sântilie. Mă retrag în cameră, cercetez Universul: Goga e la Iaşi, formează Partidul Creştin cu profesorul Cuza - slujbă la Mitropolie, chef la Râpa Galbenă. Iar regele e la Peleş cu Paul al Iugoslaviei, cu Duduia şi Mihăiță; stau ce stau în sala de film, apoi ies la politică pe terasă, asistați de Titulescu, spionul Parisului. Parcă-l văd aşteptând sfârşitul proiecției, băgat în frac, strân- gându-şi degetele gălbejite pe balustradă, aruncându-şi ochii leşinați în vale.

14 iulie. Duminică. Aseară cinez cu grecul; pretextez că avem un differend şi las singure cucoanele. îi zic de vizita mea la sălaş, de înțelegerea cu Silidor. Se strâmbă şi-mi spune că-n urmă cu ani a făcut tot aşa o încercare, l-a chemat pe bulibaşa ăl vechi la el şi au bătut palma pentru cinstită cărăuşie. La câteva nopți numai, țiganii îi dau lovitura: sparg uşa din spate, scot pe braţe seiful şi dispar cu banii pentru plata zilierilor. Mai aflu una-alta; până la urmă, kir Gheorghe ajunge la povestea vieții lui: intră în afaceri la paisprezece ani, cumpără semințe cu desaga şi vinde cu paharul; bate apoi satele în cotigă şi vinde cu sacul; acum cumpără recolta Bărăganului şi vinde cu vagonul de cale ferată. Cum altfel s-ar putea vorbi despre succes? Până plec, farfalale, confesii, bârfe de țară. Suportabile pe lângă supliciul ce mă aşteaptă azi, de la micul dejun la cină: considerațiile sarcastice ale băbătiilor Sion asupra modului în cari administrez eu moşia. Hereusement qu'elles sont des couche-tot.

15 iulie. Dis-de-dimineață aflu în curte pe Chiroiu. Primesc cinci sute de lei pentru a-i da lui fiu-său de la facultate. Nu scap cu atât, toți fac bani din te miri ce, se jeluieşte el, doar eu nu. îl ascult fără a-l încuraja la vorbă, păguboşii sunt de rău augur. Azi plecăm; îl aştept pe Mitrică să vină cu o trăsură mai încăpătoare, cucoanele duc multe bucate la Bucureşti. Părăsim la timp moşia, încep zilele Circovilor, cele mai periculoase ale verii.

16 iulie. Ieri, pe drum, nu am cum scăpa de sporovăială cucoanelor. Vrând, nevrând particip la problemele lor cele mari: Căminul orfanilor naţiei, Atelierele de ţesut, Revue pour Dames - toate au nevoie de sprijin. Le propun să o coopteze pe Lupeasca în Grup, să o aleagă preşedintă de onoare. Ma privesc cu stupefacție: ambele au compătimit, la vremea lor, cu părăsita Zizi de la Neuilly, cu Elena de la Florența, dar se feresc să-i recunoască vreun statut actualei. în sfârşii, coborâm storşi de puteri în Robert de Flers, punem punct escapadei rurale.

Primul lucru ce-l fac azi în oraş: mă tund în salonul de la Athenee. După cari trec alături, la cafe, unde mă aşteaptă State; discutăm sumele ce se oferă pentru tablourile din podul conacului - între cinci sute şi patru mii. Accept, deşi le dau aproape la prețul ramelor. Mă anunță apoi că Gyorgy

Halmaghy e în Bucureşti; zice că ar fi bine să ştim ce afacere pune la cale, a fost văzut intrând la Monopolurile lui Aristide. Groful are fler în speculații, e un adevărat copoi. Când simte câştigul, se aruncă şi-l înşfacă, lucru neobişnuit pentru urmaşul unei spițe cu oarece vechime; i-am văzut numele în Armorial des familles de Transylvanie, unde apar şi Karabetzii mei.

Târziu după-amiază fac un drum în Romană, la Francis; îi duc panerul cuvenit cu brânză şi ouă de la țară. Plimbare împreună până la biserica Kretzulescu. Mi se pare mai mic, mai cocârjat. Păr în cap are din ce în ce mai puțin; şi emană un miros ciudat, de iască. Sunt azi opt sute optzeci şi unu de ani de la Marea Schismă; atunci, în 1054, el a luat-o pe urmele papii de la Roma, eu pe ale patriarhului de la Constantinopol. Tâmpită disociere.

17 iulie. Toată noaptea, căldură apăsătoare; iar acum, pe un cer senin, soarele amenință cu groaznică dogoare. Am de gând să o invit pe Ema undeva afară, prin telefon. Aparatul sună însă până să ridic eu receptorul. Accept să-l primesc într-o jumătate de ceas pe junele Chiroiu, dornic să încaseze cele cinci sute de la taică-său; se scuză pentru deranjul matinal, dar vara serviciile publice sfârşesc la amiezi. Când vine, stăm câteva momente de vorbă. Pe zăpuşeala anunțată, îmbracă pantalon şi cămaşă negre; părul îi cade lățos până la guler, încadrându-i obrajii ornați cu cârlionți măricei: imaginea lui Christos pregătit de Golgotă, moda dâmboviteană pentru sfântul martiriu. Toată studențimea gardistă pare lovită de ideea asta.

18 iulie. Ieri, un sfert de oră înaintea prânzului, o întâlnesc pe Ema la Union, unde a fost minunata grădină a Casei Cornescu. Iau un buchet de bujori, i-l dau. îi povestesc cum stăteam în locul acela cu Nicolas, liceeni amândoi, şi fluieram după englezoaica regală, când ieşea seara în autoul ei luminat. Dejunăm; atmosferă intimă între noi. Plecăm la braţ pe stradă, apoi luăm o trăsură; era frumos gătită, cu mănuşi moi şi pantofi de lac.

Despre azi, nimic - teribilă amorţire. A gândului şi a mâinii la scris. Paradoxal, mintea mea fierbe, sângele împunge muşchii spre acţiune; sunt într-o bună formă, dar, ca în vis, gândul nu leagă logic, mâna se împotmoleşte pe hârtie. Aşa, nevolnică, arunc ziua în groapa acestui caiet.

19 iulie. Recitesc ultima frază şi-mi spun că am şi o denumire pentru genul ăsta de însemnări: Groapă privată. Potrivită mai ales tipăriturii, fiindcă scriitorii aduc mult a vidanjori - e rău mirositoare ambiţia de a-ţi exhiba pentru gloată propriile trăiri şi închipuiri. înţeleg vanitatea, sunt încă un vanitos, dar cititorul trebuie să-mi fie pe măsură. Mai ales când creaţia tinde s-o întreacă pe cea a lui Dumnezeu, un cârpaci de altfel.

Mă mai complac după micul dejun în câteva ifose, intru cu mintea în fumuri asemănătoare, semn că mă vindec de senzaţiile trăite alaltăieri; memoria cărnii e scurtă. Oricum, nu vreau să repet cu Ema sminteala de acum doi ani. Şi pentru ca victoria asupra erosului să-mi fie asigurată, mă duc la Capşa, intru până la umeri în vorbăraia deversată de obişnuiţii locului. Mirosiţi urât, domnilor! - îmi vine să le strig. Dar niciunul nu mă bagă în seamă, fiecare în parte e mulţumit de el, iar toţi împreună sunt satisfăcuţi de dimineaţa asta: au pus deja pe hârtie câte o strofă, câte o frază uluitoare pentru posteritate. Acum au chef să se strângă de beregată. J'ai donne dans un panier de crabes; mă trag mai la margine, dar nu scap. Perorează cu aplomb bravul meu Cezărică, îi ţine isonul fariseicul Perpessiciu, şuieră Camilache; se vâră la vorbă până şi ciubucarii ăia provinciali, Iordache şi Cioculescu. Panorame, tricoloruri, bragă, baloane, artifiţii, flaşnete, invenţii americane. Dintr-odată mi-aduc aminte de candidul B-P.

Măcar el îi pizmuia pe panglicarii ăştia. Credea în harul loi şi-i miluia prosteşte.

Revin acum, după somn, asupra menajeriei de la Capsa Cezar e din ce în ce mai încântat de ideea unui roman în cari o graţioasă femelă îndură sadismele personajului prin cipal, pe cât de infatuat, pe atât de bădăran. îl văd chiar pe el în postura asta. Alt exemplar: amorezul bietei Viorica, 1'amant de caveau Panaitesco. Vrând să-l racoleze, cuziştii tocmai i-au oferit un profesorat la Iaşi; nu i-a convenit să plece acolo, dar motivează cu abţinerea sa politică. Chiar mi-l citează pe emfaticul Heliade: literatura este politica noastră cea mai bună! Prostească zicere, ce convine multor scribi, poltroni prin excelenţă. Un laş, bietul Perpessiciu, deşi a luptat pe front şi a fost izbit de un glonte în cot. Poate asta l-a făcut apolitic - plumbuieşte un român şi-l transformi în căţeluş. Auzind de politică, Gala-Gala sărise şi el la gâtul lui Cuza, cari, cică, propovăduieste curăţirea ortodoxiei: mii de impurităţi iudaice vatămă Cărţile Sfinte, pretinde moşne- guţul din Copou; popa spumega blestemându-1, mă stropea cu salivă. Deşi nu merită, notez ceva şi despre insignifiantul Cioculică. A fost atât de bun învăţăcel, încât ajunge instituteur la Găeşti, urbea tuturor matrapazlâcurilor. Acum îşi mută familia aici, pus pe fapte mari. în scris înjură, în faţă com- plimentează - tactică de hienă, fricoasă, dar poftitoare. S-a înfipt în cafenea cu tupeu şi vrea să fie tratat ca egal. Dar cine e? Un plăpând autor de aforisme! Asta produce: aforisme. Şi cronicuţe pline de absurdităţi.

20 iulie. Mai sunt lucruri ce aş vrea să le pun aici, dar când am răgazul sau cheful să scriu le dau deoparte - unele sunt prea intime, altele prea banale, altele trag spre literatură. Treaz de la ora cinci, n-am altceva mai bun de făcut decât să răsfoiesc însemnările din jumătatea de an ce-a trecut. Găsesc mai peste tot exemple din categoriile de mai sus. Dumnezeu să înţeleagă judecata de moment a omului. Ce mă supără mai mult e totuşi lipsa mea de consecvenţă; mai exact spus, consecvenţa pe câteva direcţii contradictorii. Trebuie să descâlcesc situaţia; am nevoie de o perioadă de reculegere, de reevaluare. O asceză în inima Ardealului ar declanşa poate revigorarea pe cari mi-o tot doresc în ultimii ani. Totuşi nu în pustnicia munţilor zboară îngerii mei.

Chiar de la trezire Calimach, cari se simte iarăşi în puteri după simptomele de otrăvire, încearcă să mă scoată în curte, îl las prin fereastră pe una dintre crengile catalpei ajunsă sub pervaz. Cerul senin pare pregătit pentru un soare dogo- rător, deşi Sântilie ar trebui să dezlege azi ploile peste târgul bucureştilor; îl văd pe prooroc în pagina a doua a Dimineţii: mână două perechi de cai înhămaţi la carul de foc, tună şi fulgeră. Sub ilustrarea vizitiului ceresc, discursul lui Maniu de alaltăieri - marele opozant de la Bădăcin îl elogiază pe Titulescu! Bizar, deşi aflasem că l-ar fi călcat în taină; circulă vorba că i-ar fi cerut amfitrionului să-l aşeze într-una din vrăjitele canapele franţuzeşti,

iar şiretul oltean ar fi spus: Nu pentru oameni ca dumneata sunt făcute ele, domnule Maniu, ci pentru ăi grei de cap. Cum după micul dejun pornesc spre Gambara, pregătesc plicul verde, costumul gălbiu, pălăria de pai şi bambusul. Nu voi lua umbrela pentru toanele lui Sântilie, negrul e total potrivnic.

La întoarcerea din oraş îi confirm lui Rudolf, prin telefon, îndeplinirea operațiunii. A făcut şi el câteva drumuri. Carol a inaugurat azi Statuia Aviatorilor.

Lucrez până seara, cu plăcere, în cartierul al doilea. Ungurii lui Horthy au acolo, pe roşu, doar crucea patriarhală înmânată regelui Ştefan la convertire. Noi ținem, tot pe roşu, trei elemente: capul de zimbru cu stea între coarne, o floare cu petale de-a dreapta botului şi o semilună de-a stânga lui. Evident, câmp prea încărcat. Şi prea lucrat: zimbrul a fost bour pe vremea primului Muşat, steaua a fost soare pe vremea lui Vasile Lupu, floarea a fost trandafir boboc; doar semiluna e neschimbată. încep cu ea, j'ai carte blanche.

21 iulie. Duminică. înainte de prânz sunt trimis de Marica la Bellu să-i verific locul de veci. Interesantă călătorie prin mahalale cu tramvaiul roşu al setebeului, trei lei biletul. Parcurg o moleşeală generală. Nu se vede, sub arşiță, nicio mişcare. Abia în capătul liniei, un turc din Cadrilater cu alămurile în spate vinde bragă. Mi-aminteşte de cel căruia îi închiriase maica odaia din față, pe Frumoasă, acum douăzeci de ani. Găsesc repede cavoul, nu departe de aleea principală figura douăşase, parcela douăjnouă. Meticuloasă în tot ce face, Marica vrea să-i confirm măsurătorile trecute în hârtii. Folosesc o stinghie cu gradațiuni; fac şi o schiță sumar;! pentru noua îngrăditură. Mă grăbesc să termin; îmi displac preparativele mortuare, de fapt nici nu prea am cunoştință de ele. Tradițiile respective mi se par de profund prost gust.

22 iulie. Reparator vis, azi-noapte. Mă plimbam cu Em;i pe tărâmul Sionu; cât lipsisem, marele maestru Hoditz îmi urmase instrucțiunile; şapte leghe pe şapte, cât măsurasem cu stinghia mea gradată, terenul era acoperit cu aranjamente vegetale. Subtile combinații năpădeau stâncărişurile, cum văzusem prin fereastra vagonului spre Trieste, încâlceli de verbină urcau pe arbori, oaze de gust rafinat, iazuri cu exotice ierburi, podețe de lemn şi lespezi de piatră mobilau întreg domeniul. La micul dejun sunt curtenitor cu Marica, mă arăt interesat de planurile Grupului, comentăm ziarele; observ că e încă atentă la mariajele ce se fac azi, dar e dezgustată de sărăcia rubricii mondene - ah, cronicile lui Claymoor!

Apoi ies în oraş. Soarele dogoreşte intens în centru; caut umbra şi mă feresc de atelajele primăriei ce udă piatra între Casa de Depuneri şi Ateneu. Ocolesc şi dau peste Perpessiciu venind de la Radio; Marica îl laudă: Atât de erudit, de generos, spune ea, şi a fost rănit în război, scrie cu mâna ailaltă, într-adevăr, brăileanul scrie cu stânga. Dar teribilul său secret numai câțiva îl ştiu. Printre cari Ema, prietenă cu iubita rănitului; lucrau împreună la biblioteca Societății Academice acum zece ani, când s-a petrecut drama. Cum s-au ascuns cei doi de nu i-a ştiut nimeni? Cum s-a predat pudoarea fetişcanei provinciale bărbatului căsătorit, ce nu voia să renunțe la comoditățile căminului său? Până la urmă biata Viorica îşi dă foc în cimitirul Bellu. Iar ibovnicul nici nu vine la înmormântare; un prieten lasă pentru el o jerbă de crizanteme pe coşciug. Atât îi dăruieşte iubitei sfiosul Perp, o jerbă sub o sută de lei.

23 iulie. Ultima notare de ieri, privind aventura perpessi- ciuanâ, mă amărăşte, fiindcă detest dramele populare. Poveştile de genul ăsta sunt tiranice - chiar dacă nu ai nimic comun cu ele, te asupresc. Dar când ai! în sfârşit, las totul deoparte, pentru mine ziua de azi înseamnă a douăzeci şi una aniversare a primirii însemnelor ordinului Sfânta Ana. Sărbătoresc evenimentul la Athenee. Interiorul e minunat de liniştit. Din păcate, liniştea s-a aşternut şi asupra distincțiilor imperiale. Piatră pe piatră n-a rămas din fosta Legație rusă, iar bietul ambasador Poklewski îşi dă sfârşitul în mila unuia şi altuia. Sorb cognacul şi aspir cu plăcere mirosul rar, de flori coloniale, ce-l răspândeşte lângă mine Rudi. După dejun, ieşim spre capul Podului la maestrul croitor Hristescu. Aleg o stofă englezească, moale ca foaia tutunului de pipă. Asortez la culoare şi o pereche de pantofi din pânză la Tănase Dumitrescu, pe Doamnei. Completez cumpărăturile cu alte câteva mărunțişuri.

Voi încheia ziua citind. Sau voi căuta un concert baroc la posturile mai pricopsite; s-a anunțat pentru seara asta o transmisiune Lully de la Bruxelles, Musique pour le Roi Soleil.

24 iulie. Primesc prin telefon confirmarea întrunirii Comisiei Mixte; voi porni spre Sibiu duminică seara sau luni dimineața. Azi hotărăsc să mă odihnesc, să-mi iau liber de la orice preocupare. Pot să fac asta. Mai tânără, Marica ar fi reuşit să ştirbească mult din neatârnarea mea, având obligația să o însoțesc la concert, la prietene, la Şosea. Dar nu se mai mişcă decât arar, Florica sau altă băbătie o acompaniază la reuniunile Grupului; la biserică se duce cu slujnica, la Tuşchi sau la

Cellica merge cu fidelul Niculaie. Timpul îmi aparţine - ies la cafenea, merg la Sionu, călătoresc la Sibiu. Şi încă izbutesc să citesc destul; nicio carte autohtonă însă. Plăcerea lecturii se obţine aristocratic, la marile case franţuzeşti, nu la bordelul scriitorimii române. Păstrasem pentru azi Histoire de la franc-maşonnerie, de un trăitor la Paris, un anume Lantoine, recomandată de Mişu. Dar mă seduce Essai sur la conservation de la vie; autor: Charles-Edouard de Lapasse, parizian şi el acum trei sferturi de veac. Legătură în piele de căprioară şi litere aurite adânc încrustate pe cotor. Ce anticar a pus pe piaţă această minunăţie? De cercetat, posibil ca respectivul să fi pus mâna pe un întreg fond, vândut cu toptanul de cine ştie ce moştenitor imbecil.

26 iulie. Ieri, prea agitat pentru însemnări; nici nu iau caietul cu mine. Trezit telefonic de Pândele cu noaptea în cap, fac drum întins la Sionu, stau acolo toată ziua, înnoptez, mă întorc azi după-amiază. Scârbit de tot şi de toate: suni acuzat de rapt! Jandarmeria cercetează trei reclamaţii: vechilul lui Ionescu se plânge că i-au dispărut calcarele pentru zidăria cramei, Calea Ferată că a rămas fără borne între Urziceni şi Slobozia, iar primarul din Bărcăneşti fără pietrele morii comunale, sfeterisite Dumnezeu ştie cum. Toate astea zac răsturnate sub poala păduricii mele de salcâmi, vreo cincisprezece căruţe, pe locul indicat lui Silidor acum două săptămâni. îi cerusem bulibaşei bolovani de râu, stâncăriş din sus de Mostiştea - ţiganii lui au înţeles să despoaie judeţul de orice piatră, să-mi care la conac toate ciopliturile maculate într-un fel sau altul. Voi avea nevoie de multă tărie pentru a continua proiectul. întâmplarea, deşi neesenţială, mă descumpăneşte prin derizoriu. Expus astfel ridicolului, parcă domeniul însuşi ţine să mă avertizeze: renunţă, lasă-mă ţigăniei mele, nu e loc de grădini în Valahia.

Asta e, pun pe Chiroiu, în cheltuiala mea, să înapoieze ciordelile proprietarilor. Ţărănistul abia se întorsese de la munte, unde l-a văzut pe Iorga. I s-a părut falnic, de nezdruncinat, ca o stâncă. Te poţi bizui pe el, spune, nu e precum ăilalţi, coane. Iată că şamanul de la Văleni îşi joacă bine rolul. Cel mai sfărâmicios dintre guvernanţi se înfăţişează în cerdac tare ca piatra. Privind peste România ca peste ograda lui. Dar el acolo, ca senior de ţară, nu are problemele mele. Noroc că totul s-a clasat în ce mă priveşte, încă de alaltăieri jandarmii erau lămuriţi asupra afacerii: ai lui Silidor abia ce tâlhăriseră presa de ulei din marginea Urzicenilor, iar la cercetare mărturisiseră şi alte hoţomănii, printre cari furătura calcarului, bornelor, pietrelor de moară. Până la urmă, je crache au bassinet - pierd avansul dat bulibaşei, îndur cheltuiala cu Chiroiu, rabd rânjetul lui Costea Bratu; rămân şi fără pic de rocă în peisaj. Pe drumul înapoi mă mai îmbunează cocorii, frumos cârduiţi pentru a pleca peste Dunăre. Crugul verii se întoarce deja spre toamnă.

27 iulie. Ca şi aseară la cină, ocolesc în timpul micului dejun povestea de la moşie. Chiar accept s-o însoţesc pe Marica la Madame Jeanne, să cerceteze rochii tăiate după noile cataloage de la Paris. La vârsta ei mai are cochetării absurde. Cât aştept, citesc Universul: până la Sfântul Dumitru liberalii lui Guţă pleacă; la Bran, micul Mihăiţă a băgat în şanţ Chryslerul bunicii Maria; peste tot în ţară preparative ale lui Mihalache pentru a-i jugăni pe bucureşteni; episcopul Vartolomeu îl blagosloveşte pe Petrache Lupu. Ziarul ăsta, aşa cum e, îţi oferă destule pentru un ceas de adăstare. Cel mai mult mă ocupă noua orientare manistă: cică Titulescu ar fi indispensabil politicii noastre externe! Şi chiar interne, fiindcă e curat, neimplicat în afacerisme. Atunci de unde dublarea moşiei Tituleşti, cu mare conac, o sută de boi şi zeci de maşini de treierat, casele din Kiseleff, palatul Ghyka, vila de cinci milioane de la Paris, terenurile din Sinaia şi Monte Carlo, cele patru automobile, cantităţile uriaşe de argintărie şi mobile Aubusson, plus contul de la Midland-Bank, zeci de mii de livre? Oltean cinstit!

28 iulie. Duminică. Ziua de ieri s-a încheiat mai lamentabil decât a început. în ultimul timp deviez prea mult de la stilul meu. Orele zilei sunt uşuratice, nu se leagă într-un efort de mai lungă durată. Nu continuă, nu împlinesc. Ca în momentele în cari nu mai puteam adăuga pasagii noi păcătoaselor proze şi mă păcăleam rescriind pagini vechi, schimbând câteva virgule, câteva sinonime. Jertfesc dimineaţa revizuindu-mi piesă cu piesă garderoba. Notez articolele ce trebuie înlocuite, accesoriile lipsă. întreaga operaţiune mă destinde, mă înviorează ca un elixir veritabil. Aparte, pe o pernuţă, pun decoraţiile: Bene Merenti, Bărbăţie şi Credinţă, imperiala Sfânta Ana, magnifica Legiune de onoare. Sunt locuri goale în şirul lor, le ştiu prea bine, de la Coroana României şi crucea sârbească a Sfântului Stanislas, la Roza Albă a Finlandei şi l'Ordre grec du Phenix. Puteau fi ale mele, le puteam avea între celelalte căvălării.

în timpul dejunului păstrez un rest de bună dispoziţie, în ciuda răcelii cu cari Marica se aşază la masă. Apoi, aşa cum gândisem, plec să-mi fac siesta în Cişmigiu. Pe alei, ofiţeri la braţ cu domnişoare în alb şi ordonanţe de brâu cu servi toare bălţate; la Buturugă se strâng icioglanii, la debarcader

proaspetele Fou-Fou. Ies pe bulevardul Elisabeta, privesc trăsurile; surprind într-una un melon ridicat, într-alta o mis terioasă pălărie cu pene, iar în auto decapotabil un barbişon Maiorescu lângă o moustache en croc gen Bădărău. Aglomerație de arătări. Mă întorc acasă; urc la mine ocolind salonul de unde răzbate glasul cumnată-mii - 11 se met la corde au cou, tocmai zice Voineasca. Verific încă o dată valijoara de voiaj; trenul spre Sibiu trage la peron două ceasuri înainte de miezul nopții.

29 iulie. Insomnie în wagon-lit. Reflectez la viitorul meu politic, la ideea în cari m-am înrolat. Planul are câteva puncte slabe, în primul rând nehotărâre la vârf: Carol şovăie. Bine că nu e şi lipsit de prestanță, ca taică-său. Nu a luat nimic de la bietul Ferdinando. Şi totuşi nu iese decis în față, manevrează pe ascuns de parcă ar fi şi el progenitura machiavelicului prince de la Buftea. Dar nu, îi lipseşte rafinamentul acestuia, nu e un Ştirbey, e mai degrabă rodul împreunării englezoaicei cu vreun focos ofițer din gardă. în zori, văd culmile Făgăraşului prin fereastra din stânga, barieră de cremene spre Vechiul Regat. Ies pe culoar, îmi continui cugetarea - Carol trebuie să extindă pentru Ardeal doctrina filozofului Nae; Uniunea nu poate fi condusă decât de o elită ce n-are sentimente regionaliste. La urma urmei, Ardealul n-a putut fi nici maghiarizat, nici moldo-valahizat; tot aşa, România nu va deveni țara Budapestei, nici Bucureştiul capitala Ungariei. Separat ne vom pierde, împreună vom izbândi. Ajung la Sibiu aproape de prânz; birja mă lasă în fața numărului 23- Filozoful meu nu e acasă, lipseşte până mâine, mi se spune, e plecat în sus, pe Cibin. Desfac valijoara în odaia de la mansardă, mă odihnesc, apoi dejunez la împăratul Romanilor.

După o scurtă siestă şi o promenadă pe partea umbroasă a Pieței Mari, intru la Brukenthal; mă desfăt o dată mai mult în atmosfera sălilor de piatră şi vitralii, invidiindu-i pe cei ce pot veni aici zilnic. E un privilegiu să respiri printre obiecte imperiale şi armuri, să răsfoieşti prețioasele tabele cu suverani, nobili şi învățați întocmite de Hieronymus Hennigs.

Se găsesc nu mai puțin de patru Karabetzi în ele. întors după înserare, înainte de a începe a consemna aici, privesc cerul prin fereastra acoperişului înclinat: firmamentul e mai încărcat decât deasupra Sionului, mai limpede. Mă simt minunat în odaia asta, îmi lipsesc numai binoclul şi motanul.

30 iulie. Herr Direktor mă aşteaptă cu masa de dimineață în salonaş, vioi şi dornic de sporovăială. întinde untul pe neasemuita pâine ardelenească, îmi află programul şi mă stoarce de noutăți. îl interesează teribil boema bucureşteană: ce femei a mai ademenit hindusul de la Litere, ce vitrine a mai spart Ionescu, ce fumuri mai are Camilache; simte însă repede penibilul în cari se pune, îşi scutură pipa şi trece la lucruri serioase. Cercetările avansează; primeşte neaşteptat ajutor dinspre o tabără a Căpitanului — căutând lut de cărămizi pentru noua biserică, micii legionari au găsit pinteni de bronz şi zale de harnaşamente vechi. Curând însă ne despărțim, el pleacă în plimbet spre Dumbravă, eu spre Biblioteca Mitropolitană. întrevederea ce-o am acolo cu secretarul Comisiei e încurajatoare. După ce-mi preia amendamentele la protocol, discutăm dubla stemă; voi fi nevoit să încalc unele reguli, spun: vor fi două coroane, cea din oțel a lui Karol şi cea Sfântă a regelui Ştefan, nu voi timbra cu un coif marele scut, deci nu voi folosi cimierul, iar lambrechinele au şi ele o anume adaptare. Secretarul dă din cap, mărturisind că nu e doct în subtilități heraldice. Mă întorc la vilă să dejunez, cum am promis. îl găsesc pe Direktor cu o carte în mână; se conformează orarului său, pe cari încearcă să mi-l transfere şi mie: după ce-ți oboseşti picioarele, citeşti. Trebuie să înghiți o sută de pagini zilnic.

Când îşi revine din catalepsia de după-masă, îl însoțesc la Aşezământ; strângerea de fonduri se desfăşoară anevoie, mais il ne demande pas l'aman. De la şase la şapte, facem obişnuitul tur al Sibiului. Pledoaria lui pentru transformarea oraşului într-o Jena a României e cât se poate de convingătoare. Seara, la paharul de vin, amănunțim datele. Sunt totuşi mai puțin interesat de asta; când îşi îndeasă a doua oară pipa, je ferme la paupiere.

31 iulie. Dimineață după tipic; beau ceaiul cu Herr Philosoph, nerăbdător să-şi înceapă plimbarea matinală. îmi propune ziua de mâine pentru a urca spre Şanta. Până începe întru nirea-dejun a Comisiei, am timp să bat prăvăliile; niciodată nu plec din Sibiu fără stofă de haine. Observasem ieri la Meissman un material deosebit, gris-vert, voi lua trei metri

La prânz încep dezbaterile. Puține lucruri cu adevărat noi, cari să înfierbânte adunarea. Ardeiul lui Halmaghy, presărat din belşug peste preparate, iuțeşte gura unuia sau altuia, dat fraternizăm la Tokay. Ce ne leagă de unguri? Nici limba, nici credința. Doar Ardealul înlăuntru şi scârnăvnicia slavă împre jur. Să punem coroana Hohenzollernilor deasupra noastră .şi să pornim: uniune vamală, armată comună, biserică unită. După mine, peste iarnă putem proclama federația; avem modelul scandinav, avem jurisprudența Vienei imperiale. Lucrurile sunt clare: un act de voință acum, diplomație pe urmă. Până una-alta se pun la cale două vânători, una la noi, de urşi, alta la ei, de mistreți - prilejuri de a-i apropia decisiv pe doi dintre guvernatori, Horthy şi principele Nicolae. Cel de-al treilea, Mihăiță, e de paie.

1 august. Otrăvit de mâncărurile servite ieri, beau dimineața destul lapte crud; numai aşa mă pun pe picioare pentru a-l însoți pe Herr Direktor. Luăm o birjă până la Gura Râului, apoi urcăm până în Vârful Blidăriei, la peste o mie de metri. Aici s-au oprit ctitorii Hermannstadtului, au privit în jur şi au ales ascunzişul comorii cavalerilor. Pipăi şi eu pintenii şi zalele lor, indicii abia dezgropate.

După o prea grăbită siestă, ne continuăm drumul pe sub Şanta într-un ocol ce ne scoate în Dealul Burului. De aici, din nou cu birja. Răsturnați pe canapelele umplute cu lână, în mulțumirea bietelor picioare, avem vreme a convorbi. îl interesează mentorii mei. în ce-l priveşte, e tranşant: n-a avut profesori, nu i-a aranjat nimeni mintea: M-am născut sub auspiciile lui Descartes, îmi spune, dar îmbătrânesc singur, pe cugetarea mea. Ne regăsim în tema asta, a îmbătrânirii însingurate; el are totuşi un fiu de treizeci şi trei de ani, rătăcitor în Orient. Devenind uşor dramatic, recunoaşte: Ca

părinte am eşuat, n-am avut comunicare. Şi încheie patetic, sărind peste explicaţii: Am trăit toată viaţa cu infernul conştiinţei mele!

2 august. Aseară, după cină, continuăm în odăiţa mea de la mansardă. Vinul face conversaţia mult mai suculentă; vorbesc şi eu foarte mult, amestec stările bastardului Caragiale cu cele ale moşierului de la Fundulea, promenadele din Tiergarten cu drumurile pe moşia bătrânului Sion. Până la urmă, ajung să înşir dificultăţile amenajării unui domeniu în sudul nostru campestru, să-i detaliez sisificele eforturi de întemeiere a unei seniorii în Bărăgan. Direktorul se pasionează şi vine cu propuneri cari de cari mai năstruşnice. Dar nu aderă cu adevărat la idee, recunoaşte că nu s-ar apuca de aşa ceva. Terenul meu e de-a gata, spune: biblioteca; toată viaţa am privit cărţile ca oaze de meditaţie, nu am nevoie de peisaj.

Mă scol mahmur, nemaiştiind cine a câştigat aseară disputa, vegetalul meu sau cartea lui. Constat că dimineaţa e greţos să fii grav; difficile de prendre le temps comme il vient. Amfitrionul e plecat, dar vom prânzi împreună. Totul a fost prea scurt, timpul a trecut repede, nu mai am vreme pentru încă o vizită la Brukenthal sau Mitropolitană, pentru un crâmpei de concert la Evanghelişti. Până mă îmbarc în tren după-amiază, am în program doar invitaţia lui Halmaghy - zice că pot cerceta la el un noian de acte ale cancelariei austro-ungare; sper să dau peste ceva planuri sau schiţe ale moştenirii Hoditz, ajunse prin hazard acolo.

N-am voit să merg la grof cu mâna goală; atenţiunea mea a făcut mare plăcere juniorului său. Plec însă fără a descoperi ceva, deşi arhiva lui Gyorgy îngloba şi înscrisuri de cadastru, împrumut în schimb un splendid exemplar din Les recherches du blason, lucrarea lui Franyois Menestrier. Trec prin Piaţa Mare fără a mă putea opri sub umbrelele de pe terasa cafenelei mele favorite. Şi dejunul cu Herr Direktor stă sub semnul grabei, il faut que je pique des deux.

3 august. La sosirea în Gara de Nord plouă torenţial; drum lugubru în noapte până pe strada marchizului cu un birjar pungaş, ce îmi ia preţ dublu. Cad rafale şi în timpul dimineţii,
Marica se plânge deja de încheieturi. Multe cuvinte nu schim băm, îi cere slujnicei să-i ducă pişcoturi în cameră şi se retrage. Se simte doborâtă după balul Doamnelor de aseară, evenimentul estival al Grupului. Primul telefon îl dau Emei; mă străduiesc să-mi păstrez detaşarea. Consider că aceasta e metoda ce dă rezultate, procedeul prin cari obţin ce vreau în schimbul unor sacrificii uşoare. Et je rentre dans mes depenses. După ultimii ani, simt cu adevărat revigorarea.

Siestă odihnitoare citind ziarele. Ciobanul de la Maglavit e primit ieri de rege pe treptele Pelişorului. Mare scandal la Externe: Guţă îl recheamă din post pe ministrul nostru la Varşovia, cari avusese curajul să-i demaşte rusofil^/ Apoi, trecând peste invective electorale, un pamflet despre Duduia şi anturajul ei, bine scris; mie însă camariliştii mi se par exemplare dignes d'attention, ceea ce nu se poate spune despre autor, invidios pe alde Puiu Dumitrescu, Urdăreanu sau Gavrilă Marinescu; ar da orice să respire şi el în decolteul evreicei. Pe la cinci, aud birja trimisă de Margot s-o ducă pe Marica la Maison d'Art. N-am mai pus piciorul pe acolo de mult. S-o fi părăginit ca şi proprietara, ambele adiau a mucegai de când le-am cunoscut. Rămas singur, am linişte până în seară; vorbesc la telefon cu Francis, apoi caut ceva de citit. Dau peste A Morte do Amor, cu autograful lui Brederode. Aproape că resimt interes pentru lusitan. Don Martinho, de n-ai fi bădăran, zgârcit şi republican!

4 august. Duminică. Tare editorialul din Universul: toţi politicienii sunt lichele, decât o dictatură ascunsă, mai bună una pe faţă â la Kemal, Pilsudski, Mussolini - o dictatură cu răspundere a unui om poate da bune rezultate. Veritable, coane Stelică, de trei ori veritable. După ce Marica pleacă la biserică, întâlnesc pe Ema. Dejunăm împreună, ne despărţim înainte de cină. Mă abţin să vorbesc despre după-amiaza asta, despre setea şi teama de aventură. Am nevoie de distanţare pentru a consemna ceva coerent.

5 august. Senzaţiile încercate ieri mă afectează încă. Sunt urmărit de un glas: nu-ţi poţi schimba acum soarta, nu poţi începe altă viaţă. On ne peut plus donner des coups de barre; plăteşte întreg preţul emancipării tale! Plătesc - au
trecut totuşi doisprezece ani! îmi trebuie mult curaj, multă autoînşelare ca să continui acest mariaj.

Completez: şi să mă supun acestui destin. Jalnic: să te naşti în ciocoismul liberal, apoi să vezi suprimată noblețea, ştearsă de pe harta biruitorilor. Fiindcă ce omenire mi-a lăsat rebeliunea iscată în 48 şi războiul stins în 918? Ce elite? Avocăţimea, fripturiştii şi ministeriabilii burghezimii. Trăiesc lângă ei, vorbind aceeaşi limbă de enclavă, într-o ţărişoară de cherestegii şi ipistaţi. în ţărişoara lui domn' Mitică. Cu alde ăştia îmi cheltui zestrea şi agoniseala minţii. De ce sunt furios pe fruntaşii de azi, de ce-i hulesc? Fiindcă ei ar fi trebuit să se îngrijească nu de hotarele bicisnicei României, ci de

fruntariile nobilității şi gustului ales, să păstreze datele singurei vieți pe cari merită s-o trăiești: viața în recunoaştere şi respect. Dacă nu conservă ei, cine? Gloata? Grupul Doamnelor de Societate?

într-un grup de muieri s-au transformat şi corifeii spiritualității dâmboviţene. Văd o parte dintre aceşti ţipi la Corso: castelanul de mucava Goga, având într-o coastă pe maestrul de bonbons Teodoreanu şi în alta pe prolificul Cezărică, priviți pe sub sprâncene de Camil, servul lui Proust; la altă masă, boierul Rosetti prins în plasă de Păstorel; mai în fundul sălii, între năişti, yankeul. Şi alții încă, dar să-i iau numai pe ăştia: ce altceva mai face Octavian, după război, decât oratorie? Talentul ține cât tinerețea, e un teribilism; cu el administrezi o biată operă şi mori pârlit, nu-ți smântâneşti viața. Aşa că a lăsat poezia şi a făcut nițică agitație, provocând Imperiul să-l sechestreze, să-i facă jocul. Şi iată-l căpătuit: pălățel la Şosea, castelaş la Ciucea, poate să vie bătrânețea, le-a luat untul românaşilor. Cât despre Ionel al Medelenilor, ca avocat ar trebui să aibă măcar un ax în prozele pe cari le comite, să țină cât de cât o idee. Dar el nu poate coagula nimic, însiropează dialoguri şi le dă drept ciubuce de supt unui cuconet idiot. Până şi chipul lui cu gură de femeiuşcă are ceva grețos. Oricât ar părea de ciudat, Cezărică îi e acolit; amicul are în plan, pentru următorii zece ani, cincisprezece romane. Se vrea Balzacul nostru. Anul trecut a publicat două cărțoaie: istorioare palpitante, plus lăbărțată filozofare caracaleană. în privința filozofării s-ar putea să fie depăşit de tizul Camilache; aud că proustianul mi-a citii cărțile, dar nu ține să mă cunoască. Nici eu pe el. Să stră lucim separat. La masa lui, boier Sandu tace şi zâmbeşte. Zâmbeşte aşa, de felul lui, cam enervant. Chiar când împre jurările cer o față lungă şi e de bon ton deprimarea, el zâmbeşte. Asta înseamnă să fii vechi. Ăstora cu sânge din veacuri voievodale nu le pasă de evenimentele curente. Nimic nu-i atinge, nici măcar faima nu li se urcă la cap, fiindcă au creierul încărcat până la refuz de ea. Sunt faime şi faime, desigur. Faimos e şi Păstorel - când vine de la Iaşi, cravata lui lătăreață atrage atenția în toate cafenelele. Şi perseverența cu cari înghite alcool. După cum arată azi, o să ia drumul Karlsbadului cât de curând. Soarbe cu nesaț licori neaoşe şi disertează asupra vinurilor de Reims sau Moet. E fascinant, dezintoxicarea i-ar face rău. Să rămână aşa, băutor entuziast, pastişor entuziast, gogist entuziast. îl prefer lui Petrişor Comarnescu, pe cari îl văd ba timid, ba impulsiv, ba rigid, ba patetic. Vanitatea lui e evidentă, dar zice că ar vrea să ducă o existență de mănăstire; după ce ne-a asuprit cu aventurile lui newyorkeze, s-ar retrage în sihăstriile Bucovinei. Cine să-l creadă?

Una peste alta, ce văd eu la confrați? - mutre strâmbe, distorsionate, figuri ciudate, unele de-a dreptul hidoase. Piticaniile şi deşelații Bucureştiului. Reacționez â la Chateaubriand, izbit de urâțenia capilor republicii franceze: să faci o cultură cu aşa fizionomii! Cu aşa sperietori, tous vetus comme un carnaval; pentru condeierii români eleganța, farmecul fizic sunt insolențe. De ce să mă mire grimasa lor când mă văd?

6 august. A douăzeci şi doua aniversare a decernării medaliei Bene Merenti. întârzii puțin în pregătirea hainelor, fiindcă aflu urme de ploaie pe manşetele pantalonului; pun slujnica să încălzească fierul. Ajung punctual totuşi la Athenee, unde-l aflu pe Teodor. Comandăm; la o masă lângă orchestră, madam Lina. îi zic comisarului: privind-o, cine s-ar gândi la vreun mister? După ce ne isprăvim cognacul, plecăm iavaş spre blocul Scala, în sfârşit gata - arhitectul Frănkel ne serveşte o porție de Funktionalismus, palais avec bureaux et boutiques!
Facem dreapta şi oprim la Niculescu; în vitrină, pe un platou cu icre negre, doi raci bătrâni, roşii, față în față. Teodor se întoarce, se uită la mine. Eu, la el. Râdem. Intrăm, se împovărează cu pachete. Am însărcinare de la Sița, spune, se oblojeşte ea la Valea Rugului, dar pe ale Bucureştilor nu le-a uitat.

7 august. Dureri de cap. Ies imediat după micul dejun; o găsesc pe Tuşchi în foyerul Teatrului, aşa cum stabilisem aseară. îmi predă filele găsite printre hârtiile maică-sii: sonetele mele copiate pentru debut. Văd pe ele mâzgăliturile cuiva, obrăznicii de neiertat. Cred că Tuşchi asta a vrut, să-mi dea un bobârnac. O conduc spre Casa Disescu, unde-o aşteaptă Pierre. Şi ea are migrenă - o să sfârşim ca frățiorul Luchi şi ca tata, zice, o să sfârşim cu zile, asta-i soarta neamului Caragiale. Nu-mi fac eu griji pentru ea, elle est dure â la tâche. Trec totuşi pe partea cu umbră. Soarele era deja dogorâtor, pusese parcă de gând să dea foc Bucureştilor. Intru topit la Capşa, asist la controversa pe tema Abisiniei. Unii țin partea Ducelui, alții partea Negusului. Tăcut ca şi mine, Pillat atacă o bucățică de morun gratinat, a început postul Sântămăriei, nu va mai mânca două săptămâni carne. Regimul decis de Marica e mult mai drastic: niciun fel de spurcăciune pe masă, nimic ce țopăie, zboară sau înoată. Ajunare cinstită, ca-n lumea străbună. Iată ceva cari nu se schimbă în această țară, unde toate celea se duc de râpă. Să ne lăsăm deci pe mâinile femeilor şi bisericii, pentru a conserva rânduielile? Descopăr că pot fi şi eu revoluționar: voi avea grijă de mine şi de Calimach, ne vom înfrupta de dulce.

Azi, la ceai, avem pe popa Dumitru, gestionarul curcubeului inelar. N-am încotro, îl ascult. Din când în când, spune el, realul din jur se umple de sens transcendent şi câte-un fapt se metamorfozează în miracol. De aceea m-am hotărât să scriu o carte despre minunile moaştelor şi icoanelor, fiind încredinţat asupra potenţialului lor profetic. Nu mi-e teamă de batjocura nesimţitorilor... îmi venea să-l împing pe uşă, dar Marica îi sorbea vorba, hotărâtă să-i susţină cu încă cinci mii de lei strădania scriitoricească. Ce pot face? în privinţa banilor, mai ales, j'ai un fii a la patte.

9 august. Ieri, zi petrecută cu Ema. Mai întâi un tur al cofetăriilor: luăm indiene de la Riegler, caroline de la Frederic, bomboane de ciocolată de la Zamfirescu şi fondante de la Popovici; apoi intrăm la Dinischiotu şi ne aprovizionăm cu şuncă Hell şi caşcaval de Emmental. Plus lichiorul ei preferat, Maraschino. Discretă, Alice Steriadi se preface a nu mă vedea. Azi nu mă simt în stare să mă înham la vreun lucru Trebuie totuşi să găsesc ceva, nu mă pot învârti prin cameră.

Iată, ştiu că vor fi probleme cu deviza heraldică. Să punem una singură sub marele scut comun? Sau să folosim două formulări, una românească sub colanul ordinului Karol, alta ungurească sub crengile de stejar şi măslin? Trebuia să fi discutat asta la Sibiu, să fi întrebat maghiarii din Comisie ce cugetare vor pentru jumătatea lor. A noastră, Nihil sine Deo, aleasă de Ion Ghica, e stupidă; ca şi mai vechea Toţi în Unu.

Până la urmă, s-a făcut ora dejunului pentru cari fusesem ţinut în casă. Dejun de post, acru-amar, precum invitata Florica. De fapt cumnata se autoinvitase, având de discutat chestiunea unor tablouri cu scene marine, semnate Voinescu, apărute nu se ştie cum în galeria casei de amanet din gangul Amzei. Ar vrea să dezleg eu misterul, bietul bărbatu-său, cât trăise, nu vânduse nimic, en marchant â cote de ses pompes! Dar poate sunt de pe vremea primei lui căsnicii, zic. Imposibil, atunci picta doar peisaj de uscat, răspunde otrava, în sfârşit, putând pleca, mă refugiez pe terasa Ateneului, unde găsesc o bere aproape la fel de bună ca neuitata Lowenbrău pe care-o sorbeam cu Henri la Berlin. îmi strică siesta Gala-Gala: popa cade lângă mine transpirând din belşug. Se şterge cu o basma şi-şi scutură braţul eliberat de greutatea gentoiului băgat sub masă. Cere Azuga, vede un titlu în gazeta ce-o frunzăream şi intră direct în tema favorită: Evreii, zice, trebuie să se aşeze neapărat la căminul lor, trec printre noi ca nişte mioare prin mărăcini şi le rămâne lâna pe coclauri. Să-i ajutăm să-şi găsească pacea undeva, să-i împingem spre o patrie a lor. Ăsta e oful Pişculescului, statornicirea israeliţilor. Şi nu scap cu atât, mai cere o halbă şi atacă cealaltă temă ce îl obsedează: Sfântul Pavel. Mă pisează până ce-mi isprăvesc berea, îmi pun pălăria şi dau să pornesc spre alt umbrar. Când mă scol, uriaşa lui geantă se apleacă sub masă şi toată greutatea bibliilor dinăuntru cade asupra pantofilor mei. Pânza se deformează. Blestematului de popă nici că-i pasă.

10 august. Dimineaţa vorbesc la telefon cu State; ascult detaliile pe cari mi le dă despre noile învârteli ale lui Halmaghy în Bucureşti. Afacerile acestuia îi par bine alese; partenerii sunt toţi germani, investitori serioşi, cu largi fonduri. Au cumpărat aproape toată Buftea prinţului Ştirbey. Se pare că bozgorul redescoperă reţeta lui B-P de dinainte de război, e omul lui Mercur şi el. Numai că sibianul nu se trage din vulgară negustorime, are stemă autentică. E drept că pe scutul acesteia coiful apare în profil stânga şi n-are lambre- chine, urmând statutul bastarzilor — dar blazonul e blazon.

La prânz sunt invitatul lui Boi'cesco, întors din Moldova. Bem tot din licoarea cea veche, strugurii cu noul Cotnari abia se coc; via e bogată, ciorchinul mare, boaba umflată. E mulţumit că a revenit, vrea să uite oboseala de podgorean. De pe un platou argintat ne îmbie şalăul în sos remoulade pe cari îl poftisem. Ciocnim, ne servim; mă invită din nou, săptămâna viitoare, la alt festin. îl va căuta şi pe sărmanul Theophil. Din păcate trebuie să plec, spun, domeniul meu e în plină prefacere, am multă treabă. Păi, zice, eu am pus un viticultor la grădină, a scos ceva tres pittoresque. Nicolas are gusturi din astea fistichii în multe privinţe, câteodată e chiar penibil.

11 august. Duminică. Ieri, după prelungitul prânz de la Boi'cesco şi o recluziune de două ceasuri în camera mea, fac faţă privirii acuzatoare a Marichii; primise în vizită, singură, pe Filip Lahovari venit să-şi ia pianista la Râmnic. Nici în timpul cinei nu-şi potoleşte fulgerele din ochi, ţine foarte mult la aparenţa conjugală. Je suis guinde dans mes vetements. Azi, după întoarcerea de la biserică, conciliabul Marica-Florica în salon. Se schimbă discuţia când le surprind. Cred că unelteau împotriva mea. Şi, într-adevăr, la dejun Marica îmi cere câteva acte, printre cari testamentul încredinţat acum zece ani, unde sunt trecut unic moştenitor. Când i le aduc, mi le ia cu două degete şi se îndepărtează plină de scorţoşenie. Mă retrag şi eu împreună cu motanul. Cum să interpretez asta?

12 august. Toată după-amiaza de ieri mă amăgesc cu planşele lui Friedrich, neamţul cari a desenat grădinile Bucureştiului, începând cu cele ale lui Filipescu şi Cantacuzino, sfârşind cu ale Bărcăneştilor şi Arghiropol. Dar nu-mi pol lua gândul de la chestia cu testamentul. Cât de gravă poate fi ea? Adorm cu senzaţia că sunt înconjurat de înşelăciune şi urâţenie. Plec devreme spre salonul lui Ionică pentru o tunsoare în plus. Fac mai întâi un ocol pe la evreul din gangul Amzei şi acopăr chestiunea cu marinele lui Voinescu Pe la unsprezece mă las pe mâinile frizerului să-mi ajusteze chica. Acesta scoate piepteni şi foarfeci dintr-o trusă ca de spiţer şi se învârte în jurul capului meu; are toate gesturile unui artist cari-şi modelează opera. Dejunez apoi cu Adrian, o mostră perfectă a nobilimii pe cari n-o avem; l'honnete homme. Eu, el, fii de burghezi la urma urmei, văduviţi de genealogii, facem gestul elitei tradiţionale, bezmeticită sau ticăloşită; noi formăm aristocraţia - pe cari n-o merită în niciun fel ingrata Românie de azi. Din vorbă-n vorbă, am surpriza să aflu că a văzut la un anticar, într-o cărţulie cu epistole vechi, parafa lui Albert de Hoditz. îl solicit pe loc să mergem să verificăm. Pornim spre Sărindar, unde e dugheana, el placid, eu surescitat. Pe drum, gândesc că nu există nicio asemănare între el şi contele-grădinar de pe Oder. Amândoi au însă toată simpatia mea, fiindcă sunt riguroşi în ceea ce fac, iar ceea ce fac vine dintr-o dimensiune rară. Şi nu le pasă că se ruinează fără a-şi realiza integral visurile - Floditz nu va acoperi Silezia cu grădini, Adi nu va colecţiona toate antichităţile Europei. Dugheana era închisă.

După-amiaza asta ascult de la Breslau Simfonia a şaptea a lui Beethoven. O fluiera şi caraghiosul Ion Luca; mi se pare că aud şuieratul lui din buze la presto. Când să mă desprind de Radio, aud ţârâind telefonului: Avem un răspuns din partea lui Maniu, îmi spune Uhry, e sceptic că ar mai fi loc de ordine ardelenească în politica Bucureştiului, rămâne deoparte. Poţi să-l crezi? Va reveni în frunte, ai să vezi, crede Rudi, cari îl regretă ca prim-ministru pe Duca; dacă el supravieţuia, Uniunea ar fi acum în fază finală, peste capul ţărăniştilor şi al Brătienilor. Eu am totuşi motive să mă îndoiesc că actele noii constituante s-ar fi putut coace pe pridvorul de la Măldăreşti, ignorând Bădăcinul şi mai ales Florica.

13 august. Consoarta pare a reveni la sentimente mai bune; după micul dejun îmi cere să nu uit concertul din septembrie, i-a promis pianistei că vom fi în primele rânduri. Puah, parvenita asta de la Vrancea se crede mare talent, dar nu are fior pe clape. E doar o ambiţioasă femeie de lume. Ce ne povestea acum o lună, după ce cântase Impromptu-urile lui Faure: Dragii mei, capul mi-e ca un balon de dimineaţa până seara - mă scol la nouă, într-o jumătate de oră sunt la Cotty, mă perpelesc sub cască lângă doamna Goga - ce gură are Veturia! -, apoi vizitez o fostă colegă de la Miller- Verghy măritată cu nepotul lui Vaida, la prânz întâlnesc pe Minulescu şi nevastă-sa - biata Claudia!

după-amiază ascult

la Academie pe Iorga întors de la Văleni, ajunsă acasă mă vizitează prietena noastră Eliza cu cari merg la doamna Şeicaru, iau cina la opt şi jumătate, mai prind un act la Naţional în loja lui Aristide, după cari îi scriu câteva rânduri mototolului meu la Râmnic; adorm abia după trei dimineaţa.

Mulţumit că Marica s-a mai înmuiat, deşi nimic în privinţa testamentului, pornesc spre Corso. în drum îl văd pe Mihalache, marele nostru retor sătesc. Orator rural - ce să însemne asta? - că oratoria lui trage la jug sau că el a pus jugul pe oratorie? Mi-l închipui, în iţari şi cămeşoi, mânuind o bâtă când armata lui va cotropi Bucureştiul pentru a-i decima pe capitalişti. Fix la ora de prânz a boierului Rosetti sunt pe scaun în faţa lui; îmi pun olanda la gât şi închinăm primul pahar. Aflu că profesoraşul Cioculică scoate la el epistolarul Caragiale-Zarifopol. Altceva n-a găsit să jumulească micul găeştean decât fandoselile poştale ale celor doi, un peze- venchi şi un făţarnic. Şi tocmai ăstora le acordă dispensă de examen critic. El, necruţătorul. Mă expediază pe mine, mă ia peste picior şi exultă la textuleţele celor doi. 11 est la risee du monde. Când trecem la politică, constat că azi directorul nu e prea optimist, şansa noastră de a înfăptui uniunea dinastică i se pare subţire. Ungurii l-au refuzat pe ultimul Habsburg fiindcă slavii din jur ameninţau cu invazia, de ce n-ar face la fel acum? Se pune întrebarea: suportă Răsăritul

Europei vreo manifestare de energie? înainte de orice, să verificăm asta: Carol să facă în persoană o vizită la Budapesta, să vedem reacţiile Pragăi şi Belgradului. Găsesc ideea exce lentă. îi înapoiez ultimele liste cu patruzeci şi şase de nume intrate în burta plicului verde. Bine încălzit, la cognac îi vorbesc despre Hoditz. Interesant personaj, zice, m-aş li înţeles cu el, am rezerve totuşi cu privire la obstinaţia pen tru vegetal - să părăseşti o curte regală pentru a meremetisi copaci şi rotunji tufe! în fine, dacă astfel îţi găseşti locul metafizic, c'est ideal. îl asigur că maniera e valabilă, conduce către un alt mod de a privi lucrurile, completează experienţa noastră salonardă. Sunt convins că înţelege

esența, acceptă stilul contelui, dar nu se poate desprinde de ale lui. Are altă îndârjire, el meremetiseşte cărți, rotunjeşte ifose auctoriale. Boier de oraş.

14 august. Nu pot să ignor dorința Marichii de a-mi amâna plecarea la Sionu cu trei zile, cât mai țin aici reparațiile acoperişului. Planificasem să pornesc mâine, notasem data în agendă acum două săptămâni, când m-a cercetat Jandarmeria pentru jaful țiganilor. Telefonez la primărie -să-l anunțe pe Mitrică de schimbare. Supraveghez venirea lucrătorilor, aceiaşi ce au cârpit până mai ieri tabla principului Valentin, apoi prânzesc cu Lebrun. Trebuie să-l văd din când în când, e apăsat de ideea că trădează pasaje întregi din Craii încercând să prindă pe limba lui o atmosferă barbară, străină Franței. Indubitablement, Francis coince la bulle. De-aş vrea, aş traduce eu însumi textul, înnobilându-l astfel. La ce bun însă? Are nevoie nația lui Baudelaire de încă o cărțulie în biblioteca ei superburduşită? Are nevoie cineva, altundeva, de fanteziile noastre balcanice? Literaturile bicisnice sunt bune doar pentru folosință personală, au rolul apei de gură. Aşa stând lucrurile, încă mai importante sunt însemnările de jurnal - te uiți în ele ca-n oglindă, faci gargară şi-ți judeci paşii, confruntându-i cu intențiile. Apoi scuipi gargariseala în lavabo.

Fiindcă sunt venit mai devreme de la dejunul în oraş, mă înhăm în ideea de mai sus, scot însemnările din 1925: anul în care-mi serbam a patruzecea aniversare în decorul conjugal

din Robert de Flers, încheiam truda asupra corecturilor la Remember, eram muşcat în Icoanei de acel câine turbat - şi, lucru capital de reţinut, Marica îşi întocmea testamentul în favoarea mea. Iată, au trecut zece ani în cari am fost unic moştenitor — în ce termeni vrea să-l refacă acum? Aici e punctul nodal al rememorării. Ştiu ce simțământ aveam la sfârşitul acelui an: celui d'avoir remporte la premiere manche. Oare?

15 august. Sântămăria Mare, zâna românilor. Marica merge la biserică; pot pleca şi eu, fiindcă azi nu vin tăblarii acoperişului. O iau pe bulevardul Catargi spre Fundații. Slăbiciunea pentru Ema creşte în simțămintele mele, aş vrea s-o văd mai des. Cu asta am de luptat: luciditatea mea trebuie să rămână intactă, dacă mă las pradă romantismului, pierd. O găsesc în editură, o scot, cotim şi intrăm pe Cale. Ne refugiem în grădina Colos, unde am mai fost pe Zece Mai. După dejun, tandreță - ne despărțim pentru două lungi săptămâni.

16 august. Au venit lucrătorii, azi vor isprăvi învelitoarea, mâine pot pleca la conac. Neplăcut e că urcă în pod pe scara din interior, deranjând toată casa. în aceste condiții, mă aşez la compus epistola ce-şi aştepta rândul; punctez câteva lucruri pe cari le voi ferchezui apoi pe hârtie de corespondență: Bucureştiul ia foc în fiecare zi, dragă Herr Direktor, la ora când obişnuiesc eu să ies. Pe drum, mulțime de tramcare, trăsuri şi căruțe mitocăneşti. Iar la umbră, în cârciumi, toată suflarea bârfeşte legătura lui Carol cu Duduia. Asta nu face bine stemei noastre, Coroana trebuie să impună vulgului respect. îmi pare rău pentru splendida jidoafcă, dar e timpul să înțeleagă că şi-a trăit traiul. Zece ani ibovnică regală, ajunge. Carol rămâne însă un domn inteligent, poate prea inteligent pentru planul nostru. Aranjamentul Miiller prevedea un rege ornant, or el are păreri, energie, capricii, în legătură cu asta, zvonul privind venirea lui Titulescu la guvernare e teribil. Poate însemna moartea proiectului nostru; gălbejitul o ține pe-a lui: România nu se rupe de alianțele sale. Adică de lanțul slav. De ce l-ar desemna monarhul pe unul ca el prim-ministru? Carol poate fi marele rege din Est, fiindcă are în mână cheia Mării Negre, umilindu-i astfel pe Petru al Iugoslaviei, pe Boris al Bulgariei şi pe Zogu al Albaniei, ignorându-i pe Masaryk al Cehoslovaciei şi pe Moscicki al Poloniei. Te asigur, cher Directeur, zvonul e o diversiune a liberalilor, cari vor să se curețe de ideile toxice ale Jupanului. Pe de altă parte, național-țărăniştii se codesc din cauza lui Maniu, cari se vrea din nou atotputernic; păianjenul de la Bădăcin nu s-a potolit. Dacă lucrurile rămân aşa, nu văd decât un remediu: să-l readucem la putere pe conu' Argetoianu, să-i dăm mână liberă să opereze. Metoda lui, ştii, e simplă: lasă nene legea, fă aşa cum îți spun eu! Asta e soluția pentru România, altfel politica ne sufocă. Mi-aduc mereu aminte de boierii dinainte, ce măreție aveau! Chiar şi bolândul meu ministru de la Lucrări publice, Bădărău, avea o calitate: mirosea frumos. Parfumul rafinat era, fără excepție, natura conservatorilor. Persoana cui se mai învăluie în fine miresme azi? Ăştia de acum sunt animale odorifere la modul natural, ai lui Mihalache put precum mățele, ai lui Guță precum cotoii. Da, trebuie să ne astupăm nările pe aici, prin Bucureşti. Sau să ne mutăm la Berlin. Numai că şi acolo nimereşte acum fitecine - micul Cioran, de exemplu, trimite corespondențe declarând că prezentul e veninos, iar sentimentul trecutului nu-l are; să respiri pe Unter, în Griinewald şi să te arăți aşa scârbit! în legătură cu ceilalți, mi-e teamă că aşchiile astea din Nae n-au niciun viitor, vor arde repede, precum Ionescu ăla cari s-a consumat spurcând câțiva bieți literatori. Aşa vor să izbutească ei, dărâmând în jur, doar-doar vor scăpa de provincia românească, de Balcani dacă se poate. E drept, nici eu nu admir mulți români; dintre contemporani poate doar pe prințul de la Buftea: să-ți încornorezi regele, pe marele Fritz, să-l mânuieşti din umbră pe Ionel, stăpânul României, să-ți trebăluiască prin dormitor o principesă cu două coroane! Şi să guşti toate astea fără vâlvă, gândindu-ți viața, gândind doar la tine. Administrând doar domeniile sufletului tău.

17 august. N-am mai notat ieri continuarea scrisorii. O voi isprăvi acum direct pe hârtia ei de expediere. Niculaie lăsân- du-mă baltă, a trebuit să-mi completez singur proviziile pentru Sionu: ceai, zahăr, gaz, mirodenii ce nu găseşti la țară. Birja vine să mă ia spre orele amiezii, nu s-a putut altfel.

18 august. Duminică. Ieri Mitrică bate cu biciul în poartă pe la trei. Cu greu îndur călătoria în brişcă lui, pe o căldură înăbuşitoare. Şi tontul sporovăia întruna; je souffre comme un damne. Ce memorie au aceşti oameni de nimic, memorie inutilă - mulțime de figuri şi întâmplări plutesc în golul minții lor, ca paiele într-o supă chioară. Vizitiul mă năpădeşte trei ceasuri cu poveştile lui fade, nescutindu-mă de amănunte, scormonind după numele complet al naşului ce l-a năşit, al dascălului ce l-a dăscălit. Până şi al celui ce i-a furat cândva calul: îl chema Florea Teodorescu, spune Mitrică, a rămas beteag de război sub Averescu, era văr cu alde Chiroiu, noră-sa are casa aia galbenă cu porumbei de pe ulița morii, e borțoasă a cincea oară... Măcar oameni ca el îți toarnă în cap propriile

lor întâmplări; şi mă gândesc că fac asta din teama de a nu fi îngropaţi odată cu ele — vor să le lase deasupra, să le supravieţuiască asemeni unor ctitorii. Şi oricum, sunt întâmplările lor adevărate. Dar cele ce-ţi îndrugă scriitorul? Scorneli, îmbrobodeli, furăciuni de la unul şi altul. Câte nume şi peripeţii într-o carte, atâtea falsuri. Ignobilă ocupaţie. Ajuns în amurg, înalţ flamura şi încep prin a mă odihni de cină. Des demain je laisserai courir. Fără fandacsiile Marichii, fără tensiune; am luat totuşi sfingomanometrul cu mine.

19 august. Ieri m-am culcat târziu; mare parte din noapte am privit cerul: Steaua Ciobanului sta agăţată în vârful unuia dintre salcâmi, iar toată partea de vest, cât vedeam pe sub streaşină, era bătută de Calea Rătăciţilor. Sclipeau, de o parte şi alta a lunii, Hercule şi Pegasus. Acum, spre prânzul mic, după o privire aruncată împrejur şi o scurtă vizită în ograda curcanilor, mă îmbărbătez cu obiceiul locului: ţuică veche îndulcită cu fagure tocmai scos din ştiubeie. îmi place mierea, dar nu am înţelegere pentru albine; detest tot ce e gregar.

Până la urmă, când suflarea ţărănească s-a mai împrăştiat, iau grădina dintr-o latură în alta, acompaniat de bastonul rămas de la socru. Bătrânul Sion nu avea fineţe nici în privinţa asta, lemnul e băştinaş, neglijent lucrat, cu măciulie crăpată. Nimeni n-ar ieşi cu el pe Pod. Mă întorc la şapte, cer ţuică răcită din beci, aştept cina. Agăţat lângă termometrul de afară, Zeissul aşteaptă şi el înserarea.

20 august. Să folosesc ziua de azi pentru a intra în ritmul locului. îmi propun plimbări metodice pe toată aria în cari intervenția mea a însemnat ceva de trei ani încoace. Asta exclude terenul arabil, acareturile, bătătura conacului. Doar plantația, deci. Sunt conştient că multe nu voi putea face în perioada asta - je manque de bras.

Patru ore de promenadă, călcând bălăriile , pământului. Prânz barbar în tipsii de lut. Siestă inconfortabilăi. Ce departe sunt de armoniile Triestului, de rafinatul San Remo! Acum, în amurg, stau cu gândul la vegetație: toată creşterea florei e simplă, contrafăcută; teribilă monotonie de la an la an. Simți în jurul tău o acută lipsă de inventivitate. Sunt de acord cu Hoditz: toți copacii sunt la fel, geaba se înfoaie unii cu pretenții de unicitate. Pădurea e ridicolă. Reproduc din memorie spusa contelui şi sunt bucuros să-l confirm aici: natura nu creează solitari, Dumnezeu n-a înzestrat-o cu intenția asta; nu i-a dat de fapt nicio intenție. De aceea nu e capabilă să încropească nici cea mai pricăjită grădină. Assurement, le jardin c'est moi.

21 august. îndelungă observare aseară a cerului: Capricornul la doi coți deasupra salcâmilor, Vărsătorul la trei, Delfinul la patru. Descopăr şi licăriri noi, steluțe misterioase. Păcat că nu le-am consemnat, dar sunt lucruri aici ce-mi dau metoda peste cap. Nici nu mă toaletez bine azi-dimineață şi-l am la micul dejun pe subadministratorul Pândele. în niciun fel anunțat; fiind în trecere, s-a gândit să mă vază. Aşa că las baltă însemnările şi aflu cum merg treburile vara asta prin partea locului: ca şi vara trecută, ca şi acum şapte veri: mult de treierat, oameni puțini, căruțe şi mai puține. Mă invită să vin cu el duminică la vânat de prepelițe în lanurile secerate. Poate puşcăm şi câțiva dintre țiganii lui Silidor.

Trebuie să pun o dată capăt neorânduielii cu cari se fac trebile aici la Sionu. Balamuc în jurul conacului, harababură prin acareturi, zăpăceală la păsări. Je dois retrousser mes manches. Să nu aştept moțăind precum Vizirul în pragul războiului, nedumerit că țara nu e gata de luptă. Mă descurajează spectrul debandadei brătieneşti în curtea mea. Dacă vreau pentru bătrânețe o viață â la Tremoîlle, să mă pun pe treabă.

22 august. Mă chinui să scriu, abia putând apăsa tocul pe foaie. Aseară, ca să prind cureaua binoclului ce-mi scăpase, mi-am răsucit încheietura mâinii drepte. Notez doar atât: azi se împlinesc fix şapte ani de la data ridicării stindardului meu vert et jaune deasupra conacului Sionu. Tocmai i-am schimbat pânza - banda verde de Saxa străluceşte proaspăt pe fundalul or d'Empire allemand.

25 august. Duminică. De trei zile îmi oblojesc încheietura; pipernicita babuşcă încearcă pe pielea mea toate leacurile pentru răsuciri de prin partea locului. Dimineaţa, la amiezi şi seara schimb cataplasme: cu pătlagină în oţet, cu dospeală de anason, cu fiertură de fân. Scriu greu, în schimb inspectez metru cu metru grădina; din păcate nu pot face altceva decât să-i las tufele să se înfoaie, copăceii să se îngroaşe.

Acum sunt frânt după vânătoarea la cari m-a târât Pândele. Nimic mai obositor decât mersul prin mirişte. Până seara risipim o groază de cartuşe, împuşcând abia zece zburătoare. Cad şi doi iepuri.

26 august. Aş avea multe de consemnat aici, toate de-ale gospodăriei. Slavă Domnului, înţeleg că însemnările nu rezolvă nimic. Iată, indiferent de notările mele, fasolea e boabe pentru iarnă, cioporul de gâşte vândut. Am ajuns să-l invidiez pe Costea Bratu pentru talentele lui de vătaf, dar mai ales pentru uşurinţa de a trata cu ţăranii. Nu-l voi putea egala, cum să mă bat eu pe burtă cu bălmăjeala şi sudoarea? El se bate; apoi conversează urban cu mine — şi-a terminat treaba, e domn. încolo, un ignar fericit, neatins nici cât unghia de filozofie. Ca mulţi alţii. Mă gândesc ce preţioasă e ignoranţa, în copilărie o ai întreagă, minge de gumilastic, pe care tot felul de şcoliţi ne îndeamnă s-o luăm la tăbăcit. Şi o batem inocent cu piciorul până se pierde în bălării, până ne deşteptăm mintea. Nu că aş fi vrut să rămân idiot, dar ce insolentă ar fi fost sub scutul meu heraldic deviza: Sunt fericit fiindcă nu ştiu! Din păcate ştiu câte ceva. Şi-n loc să cutreier bălăriile după mingea aia pierdută, îmi fac grădină de meditaţie, mă condamn singur. Şi nu e cale de întoarcere.

27 august. Aseară, dus de ţuica îndulcită, am cam literaturizat. Mă pedepsesc inspectând în cizme ogrăzile de păsări.

Banda curcănească înfloreşte pe tăpşanul ei; ultimul meu Guy poartă sub guşă cel mai impozant şirag de mărgele ce s-a pomenit pe aici. îl întărât făcându-l să-şi rotească penajul E superb. Cred că deja pot să înregistrez soiul la Agricultură, să-l brevetez sub numele gândit în primăvară: Marele Alb de Sionu. Dejunez cu kir Gheorghe, la el. Foarte repede găseşte soluția la problema mea cu pietrele: un vagon-două din Muscel, unde are omul lui la o carieră de gresie. Facem aranjamentul. Orice întâlnire cu angrosistul mă umple de invidie - grecul îşi dublează în fiecare toamnă averea doar mutând bilele pe abac. De-aş fi avut propensiunea lui! Greu îmi vine să mai cred în precepte, toate slujesc o farsă lugubră.

Mâna mi-e aproape vindecată, răsucesc fără durere înche ietura. Pot să scriu iar lejer. în după-amiaza asta am văzut afară un fluture cu aripi ca vitraliile de catedrală. Sta pe un ciot, încheindu-şi cele câteva zile de viață. Resimt încă o briză din melancolia în cari m-a aruncat contemplarea lui - atâta trudă pentru aşa firav destin! Un destin ce şi-a agitat aripile de la început până la sfârşit în aria privirii mele. Aştept acum sleirea asfințitului; nopțile astea bolta e cea mai spectaculoasă din an. Am cu mine atlasul lui Fabre, Le ciel mois par mois. în aşteptarea menajeriei cereşti, golesc primele păhăruțe.

28 august. S-a întețit plecarea cocorilor, începe treieratul. De-acum nimic altceva nu se mai face. Trece în fugă pe la mine Costescu, în drum spre pământurile lui; s-a smuls cu greu din oraş doar ca să-şi vândă grâul. Se va întoarce cât de repede, pregătit pentru noua fierbere politică; stă cu ochii pe şxa Bădăcin-Topoloveni, dar face zâmbre şi tătărăscanilor. Opinteală mare pe bietul profesoraş, poartă într-o săptămână clop, într-alta borsalină şi-ntr-alta apare descoperit, declarând că-şi face singur partid. Vorba aia, dacă nu valet la casă mare, măcar şef la trei oale. Peste câteva zile mă întorc cu el în Bucureşti. Intru şi eu în viermuială, dornic să agăț ceva. E supărător că am nevoie de o funcție între chilipirgiii ăştia. Dar ce pot face? - jinduiesc o demnitate. Şi asta tocmai în momentul în cari gust cât de cât neatârnarea. Iată, stau sub flamura mea, îmi dăruiesc o subtilă grădină - şi caut să mă

subordonez! Să mă bag din nou în mocirla ministerială, să mă tăvălesc în treburi publice; zilele cât am fost în guvernul lui Tit Liviu mi-au otrăvit sufletul. M-au tras spre mărire. O grădină nu-ți dă onoruri. Aşa cum nici onorurile nu-ți dau înțelepciune. între vanitatea de butonieră şi cea de suflet, mi-e greu să aleg. Noapte şi zi le trăiesc urât pe amândouă. Frumos e doar crepusculul.

29 august. în sfârşit, puțină ploaie. Rămân adăpostit pe verandă, apoi trec la gătitul unuia dintre iepurii vânați duminică. Scot cotletele, le împănez, ung tava şi trimit un copilandru după smântână. Mi-o aduce într-o cană junele Chiroiu în persoană, dornic de conversație. Lucrează, până îi încep cursurile, în tabăra de la Carmen Sylva, pune umărul la lucrările ce le fac acolo bravii şantierişti ai lui Codreanu; Căpitanul însuşi e la târnăcop şi lopată. Dar ce vrea generația asta? Vrea din nou revoluție - lumea trebuie scoasă din traiul ei steril, zice Christul meu de Fundulea, citându-l pe micul gardist răşinărean. Ca şi când dobitocimea ar fi capabilă de transfigurare. Studintele mi se pare nu atât un chemat, cât agentul unei amăgeli. Oricum, nu va fi un avocățel oarecare, are ceva stofă. îl depăşeşte mult pe taică-său, ce vede un zeu în Mihalache. Doar că ăsta tânăr n-are nimic sfânt, ar sfărâma tot, chiar şi dinastia. Nu sunt eu omul cari să aduc elogii Fîohenzollernilor noştri. După război am fost însă favorizat de a-l vedea pe Wilhelm, le dernier empereur d'Allemagne. Venise la mormântul pricăjitului său văr Karol. între ei, numai neasemănare şi disproporție. De altfel, cele două ramuri ale Casei nu mai aveau în comun, de la începutul veacului al treisprezecelea, decât stema şi numele. In rest, de o parte voință imperială, de alta anchilozare. Cum ploaia continuă, nu sunt semne că voi putea ieşi până spre seară.

30 august. Toată după-amiaza de ieri rămân prizonier în conac. Aş fi putut recapitula cele două săptămâni petrecute aici. Dar gândurile bălteau, băltesc şi acum; se-neacă în ele planurile făcute şi refăcute, ideile de moment. Nu le-am notat, s-au dus. îmi privesc încheietura vindecată. S-o învinuiesc? în parte, răsuceala ei poartă vina - mă lipseşte de a avea cândva un tablou exact al vieții mele la țară. Dar mă scuteşte şi de stropii filozofării pe cari îi las din când în când, ca nişte găinațuri de cocor, să cadă pe hârtie. Am scris de data asta puțin, pe apucate, incomplet. Cele mai multe lucruri rămân doar în memoria mea. Un timp. Mi se par ele acum vii, dar ştiu, recitind caietele anilor trecuți, cari e soarta lor: uitarea. Uitarea ține de lenea, de răsuceala mâinii, de înțepenirea ei. Zilele astea prefigurează pe cele ce vin, cu notări din ce în ce mai rare, până la urmă fără. Fără jurnal - de ce mi se pare o absurditate? Câteodată e mai dulce să uiți, il vaut mieux baisser Ies bras.

1 septembrie. Duminică. Sosit ieri de la Sionu cu autoul manevrat de agitatul Costescu. Parcurgem drumul pe o vreme splendidă, totuşi la bariera Pantelimonului îmi frec genunchii, seara se răceşte. Azi e ziua întâia a lunii întâia din calendarul biblic. Marica, deja la biserica popii Dumitru, ascultă predica Sfântului Simion cel cocoțat pe stâlp. Iau gustarea matinală după ora statornicită, în compania lui Calimach cari linge din blidul lui. Am senzația că şi eu ling - nu smântână, ci lapte acru. Nu mă simt în strada marchizului cu adevărat senior. Nu fac deplină comuniune cu noțiunea. îmi vine să arunc farfuria; mă abțin, fiindcă ştiu că unul ca mine e greu de satisfăcut. Insul de gloată da, se poate declara fericit când îşi ghiftuieşte burdihanul. Dar eu? îl privesc pe Calimach: nici el nu pare pe deplin mulțumit, dar nu s-ar întoarce la pânda de şoareci. N-ar lăsa strachina din labe pentru stârpiturile cari se furişează spre uşa cămării: le ignoră neîmplinit, dar sătul.

Aproape un ceas răsfoiesc ziarele strânse pe colțul mesei: Englezoaica se întoarce de la Balcic, Dolette de la Tohani, Martha Bibescului de la Paris. Tifos printre neghiobii cari vin la Maglavitul lui Petrache Lupu — mâna lui Dumnezeu? Nu se mai putea circula în toată zona, cortegii de autobuze, garnituri de trenuri cu mii şi mii pe acoperişul vagoanelor invadau cea mai hăbăucă fundătură a României, Oltenia. în sfârşit, dau jpeste cronica la concertul de joi, a cincea de Sibelius, execrabil cântată de orchestra Ateneului; Cellica ia apărarea instrumentiştilor, aruncând vina pe dirijor. Trec în

lumea largă: accident de maşină cu Leopold al Belgiei, moare regina Astrid; interview cu Goring, ministrul german, mare iubitor al picturii flamande; dispută în ţara samurailor între generalii Araki şi Hayashi. Mă opresc. Tot mai greu rămân cu ochii pe vreun text: zădărnicia lecturii, ca şi a scrisului. Mi-am pierdut tinereţea scriind, pierd restul citind. Citesc de parcă m-aş supune unei nevoi fiziologice. Am laşitatea de a nu renunţa şi la asta. Din când în când suprim cafeaua sau alcoolul; nu pot suprima lectura. Slavă Domnului, nu înghit literatură - omul mestecând povestioare sau boul iarba, doi rumegători. Buni de jug.

Fiindcă nu ies azi din casă, voi lucra la proiectul meu seniorial. Am acum, bine măsurate, spaţiile din mărginimea conacului; voi planta şi aici cât mai ţine vremea bună, voi forţa nota, iar la primăvară totul va fi pornit în stil Hoditz. Cred că am pătruns spiritul contelui, care-şi va fi zis pe bună dreptate: aici nu e lucrarea Domnului, a naturii lui tembele, e lucrarea naturii Mele.

2 septembrie. Ieri, în timp ce desenam, sunt invitat în salon; venite la ceai, Margot, Lina Nicolau, Tuşchi şi Florica. La quinte senile. La cină Marica îmi reproşează apatia, figura acră, răceala faţă de doamne; tăcerea mea părea reprobatoare! Adevărul e că toată însufleţirea lor caritabilă mi se pare obscenă. Pudicele doamne ale Grupului se îndeamnă una pe alta să vindece un vagabond bubos, o curvă bolnavă; îşi închipuie că au putinţa să tămăduiască doar pălăvrăgind. Ca în politică însă, vorba e pură galanterie, abia actul rezolvă, actul fără fasoane, violator. Dinspre partea asta, singură Veturia pare cu picioarele pe pământ: colindă ministerele, ia aprobări deocheate, şantajează bancheri şi industriaşi, smulge donaţii - o adevărată Flarpyie madame Goga.

4 septembrie. Ema nu va reveni în Bucureşti înainte de mijlocul lunii, plecată brusc undeva în provincie. Lipsă din oraş e şi Flândler-ul Fuchs, pe cari îl caut la Athenee. Şi-a golit camera nelăsând niciun indiciu. La întoarcerea acasă, scârbit, nu notez nimic în caiet; nu mă îndemn la scris, caligrafiez direct pe creier benignele întâmplări ale zilei de ieri. însoţite de ciudate fantasmagorii. De două nopţi mă

vizitează femei-perechi cari se apleacă peste mine, picu rându-mi licori prin colțurile gurii: ispititoarea Hortense *v* cuplată cu dizgrațioasa Gertrude, târfa de Mița cu virtuoasa Bucura Dumbravă. Je suis en carafe.

Hotărât să îndrept cumva lucrurile, dejunez la Corso. Mă alătur boierului Sandu, singur la masa lui. Urmaşul Rosetteştilor desface pulpele unei prepelițe, îndepărtează cu grijă pielea, scoate carnea alb-vineție şi o pune pe limbă. Comand şi eu, fac la fel. După cafea, îmi arată eşantioanele de hârtie pen tru ultimele cărți ale anului. Mi se pare jenant că le cară cu el în buzunar. Scoate şi probarul cu litere, începe să aleagă. Parcă selectează soiuri dintr-un ierbar. Intuitiv, are dreptate, ca să fii editor bun, trebuie să fii grădinar bun. Ca bătrânul Gallimard. Aşa că nu-l judec. Mai ales că directorul are metoda lui. în chestii de creație, te ghidează uşurel, apoi îți dă drumul să-ți desfăşori istețimea; să-ți întinzi plasele, să le aduni în jurul ideii, s-o pescuieşti. Mulți capătă astfel convingerea că sunt pescari de balene, lasă plevuşcă de Dâmbovița şi se avântă pe mări. D-aia avem o inteligență de înecați.

5 septembrie. Mă scol cu o anume viziune a Sionului în cap. O viziune pusă la punct în somn: la parterre, în loc de gazon, doar câmpuri de rozmarin şi măghiran; pe deluşoare, coroane de portocali şi magnolii, suspendate peste broderii de verbină. Iar în fața conacului, în hârdaie, sute de boscheți aşteptând să fie ferchezuiți pentru a intra cum se cade în senioria mea. Concepția mă scârbeşte - proiectul are un viciu de fond sau în afara Sionului sunt alt om? Decid să las pe domeniu multă iarbă, multă copăcime neaoşă, nu-mi doresc acolo o altă cucoană gata educată, îmi doresc o ingenuă pe cari s-o formez eu. Visez o grădină reală, nu plăsmuirea neruşinată pe cari o face Homer jardineriei lui Alcinoe. Privesc la micul dejun peste buza ceştii silueta Marichii, broderiile ce se înfoaie pe bustul ei, chihlimbarele de la gât. îi observ, mai sus, zbârciturile şi tenul de lămâie pătată. Situația începe să mă sufoce, mai ales după retragerea testamentului. Cât voi mai sta cufundat în aşteptare, în prudență?

Toată după-amiaza revăd conținutul plicului verde. J'espere ne pas travailler pour le rois de Prusse. Răsfoiesc şi noua carte a lui Bacalbaşa, rețetarul după care se găteşte în bucătăria regală - o mie cinci sute de mâncări româneşti, multe franțuzite, multe turcite. Delicioasă compilațiune. Tensiunea, deja mai bună.

6 septembrie. Încet-încet, mă readaptez la tabieturile oraşului. Obiceiurile crude ale Sionului sunt înlocuite cu apucăturile Bucureştiului, plus appretees; o iau iarăşi pe căi bătute şi răsbătute: cafeneaua, beciul cu cărți al lui Mişu, dejunurile cu Rudolf şi Boîcesco, Ies rencontres avec Ies createurs ou Ies creatures. Pe la prânz, reuşesc să-l scot pe Adi din vivariul conjugal. Bizantinizăm după gustul lui până la anticarul din spatele Primăriei, cu cari negociază o marcă. Piesa face parte dintr-o coliță trasă pe hârtia casei Both, stocul de timbre fiind oprit de Kogălniceanu pentru a înlocui capul de bour cu cel al lui Cuza. în sfârşit, tragem la Capşa. Ne aşezăm lângă Sebastian; abia întors de la Ghilcoş, soarbe din ceaşcă şi priveşte peste mese ca Moise peste pustiul Sinai. înghite încă destule injurii, cronicarii îl toacă de zor, unii îl vor răstignit. Nu văd nicăieri replica lui, subtilul evreu îndură şi tace. Asta nu accept la el: plăcerea de a fi victimă. E o prostie rabinică. La masă era şi marea barbă a onctuosului Gala-Gala. îşi atrăsese convivii în plasă, le turna taina Sfântului Pavel. Convertirea lui, turuie comicul popă, întrece puterea de pricepere a gândului profan, e un argument pe cari nu-l poate ştirbi nicio iscusință a păcătoasei liber-cugetări; Dumnezeu însuşi a ordonat minunea de pe drumul Damascului! Şi tot aşa, din ce în ce mai aprig. Lângă el, miopul Perpessiciu îşi băga nasul în farfurie; când popa obosi, ne surprinse şi el prin temeritate - va lansa, zice, o nouă metodă în critică: tematismul. Ce vrea să fie asta: o privire în bucătăria scrisului, scoaterea la lumină a temelor şi detaliilor obsesive. Astea-l definesc cel mai bine pe scriitor, spune, vezi cu ce-şi garniseşte autorul opera şi-l demaşti. Ia te uită! Să-şi bage unul ca el degetele în sosul scrisului meu. Să drămuiască el sarea şi piperul! De ce nu pot avea cărțile immunite! Cu timpul începi să te rafinezi, te dezbari de neghiobia francheței. Care poate veni peste tine din urmă grație vreunei asemenea metode. Penibil.

După cină, urc la mine şi răsfoiesc gazeta de seară. Carol e acuzat că şi-ar dori un regim personal; asta ar periclita proiectul nostru. Pentru Uniune, numai sistemul constituțional e aplicabil, sub formula: un rege, două națiuni, trei teritorii. Autocrația i-ar speria pe unguri. Şi aşa avem destule probleme de protocol, de exemplu: cine e anunțat primul la intrarea în sala Guvernoratelor — principele Nicolae, marele voievod Mihăiță sau ex-regentul Horthy?

7 septembrie. La micul dejun, Marica exagerat de împo- poțonată. îşi pierde tot mai mult măsura, se crede tinerica de pe vremea lui Claymoor. O las în lumea ei, îmi bag nasul în Revista Fundației. Pe la mijloc dau peste o proză a lui Cezărică; dezastru, caracaleanul meu nu-şi revede scrierea înainte de tipar! Sumedenie de neglijențe. Stilistic, textul e o monstruozitate: cacofonii, tautologii, paronime, pleonasme, reiterări. Absolut inadmisibil. Dar astea sunt păcatele lui dintotdeauna. Şi fiindcă are faimă, nu se rafinează, cică popularitatea îi dă dreptate. Dreptate au atunci şi Teodoreanu şi alți îngâmfați ai breslei. încă o mizerie a scrisului pentru cei mulți. Fiind îmbrăcat de cafenea, după zece pornesc. La Alcalay dau peste yankeul Petrică privind invidios cărțile dintr-un raft. Să vezi Lumea Nouă şi să mai cochetezi cu tipăritura! Să treci de două ori oceanul şi să râvneşti tot la autorlâcuri autohtone. înverşunare şi prostie. Aşa pare, dar el ştie ce spune: America nu e țară pentru leneşi şi coconaşi, tot pe Dâmbovița e mai dulce. în partea cealaltă a librăriei, pipăie cotoarele Cioculică. Tinerelul ăsta e peste tot; şi devine industrios. Face de la o vreme publicistică tenace, ține piața cu energia deficitarului, a taratului. Ce contează că nu are sistem, că nu construieşte nimic, că înjură şi elogiază invers? îşi face meseria ca la Găeşti. Aud că în urbea aia deocheată el şi alt belfer, Vianu, luau la poker câte-un negustoraş de-al locului pe cari îl jumuleau bine. Noaptea şi negustoraşul. Sunt din ce în ce mai puțin capabil să-i suport pe alde ăştia. Să fie de vină faptul că nu-i citesc? Nu citesc mai nimic din scrierile contemporanilor, nu citesc opera niciunui român de altfel. Nu pot citi româneşte. în drum spre casă fac ocol pe Lipscani, până-n locul unde era înainte băcănia Martinovici.
Acum e acolo o boutique a moştenitorilor lui Cuştiga. Cumpăr mănuşi ivoar, apoi mă întorc şi iau de la Dragomir ceai englezesc, bouillon şi macaroane de Italia, cum îmi ceruse Marica.

Acum, seara, telefon de la Rudi: Octavian e propus la sârbi pentru crucea Sfântului Sava în grad de ofițer. Să-i fie de bine. în ce ne priveşte, castelanul ezită tot mai mult; eu unul îl înțeleg: are partid, iar partidul, prin esență zonal, nu se va putea desfăşura la nivelul unei federații. îi place ideea completei autonomii a Ardealului, dar îi e frică de falimentul încercării. Şi-ar compromite mica lui şansă. Se şi vede proscrit, cu domiciliu forțat. După mine, riscul merită; avem nevoie însă de iuțeală. Protocoalele trebuie încheiate cât mai curând. Şi puse în practică. De sus. Vom impune Uniunea într-un an sau vom pieri ca elită.

8 septembrie. Duminică. Mă întreabă la telefon Francis dacă ne putem întâlni. îl invit la mine. Apare destul de repede; mai cenuşiu decât îl ştiam, mai încovoiat. Felul conciliant de a fi s-a impus atât gesturilor pe cari le face, cât şi glasului. Ceea ce era air godiche în ținuta lui a devenit autolimitare, lipsă de încredere în propria-i ființă. Şi-a năruit personalitatea. E gata oricând să dea dreptate unui interlocutor, pentru a-i oferi aceluia satisfacții. Petrecem împreună două ceasuri până la dejun. Vorbim doar de lucrurile ce ne sunt amândurora plăcute. împărtăşeşte ideea mea de seniorie, ar fi vrut să aibă şi el undeva domeniul lui; observ că se străduieşte să nu-i scape vreun dram de maliție la adresa preocupărilor mele. La plecare, toastăm din nou pentru Craii, ştia că se împlinesc şapte ani de când încheiasem textul, acesta e motivul pentru cari ținuse să ne vedem azi. îl conduc, mergem împreună pe jos până în Romană, eu cu pantofii delicați din piele de ied, el cu ghete de târgoveț, cum obişnuieşte. N-are stil în privința asta, are încălțări.

Vin dintr-o altă plimbare, de seară. Nu ştiu cum, după ce bat Podul de la un capăt la altul, nimeresc în piața florilor, la Curtea Veche. Prin uşa bisericii cu turlă verde văd licărind o lumină, parcă aceeaşi. Acum şapte ani, adăstasem aici venind din tipografie, unde predasem textul definitiv al Crailor.
încheiasem calvarul, chinul. Ce n-ar trebui reluat. Nici n-o voi face, jalnici sunt scriitorii bătrâni ce persevereză. Nu scriitura lor e jalnică, ci simularea adolescentină a firii lor. Nu mă văd continuând a scrie sonete, respirând cu greu pe foaie în aşteptarea potrivelii cu ceva cari trece prin mine fără să fie al meu. Resping inspirația — e o posedare perversă, contra naturii unui scriitor.

9 septembrie. Din ce în ce mai mult trebuie să mă retrag, să mă ascund, chiar şi în fața prietenilor. Pentru a nu fi nevoit să mă bălăcesc în explicații, să răspund la întrebări: de ce nu vociferez public, de exemplu, de ce nu mă port asemeni lor, pourquoi je ne tue point Ies mouches â quinze pas. Să nu dai socoteală nimănui, să ai privilegii ca, bunăoară, cavalerii papii Inocențiu - mai e posibil acest lucru?

Privilegiul ar fi legitim pentru un om ca mine; măcar acela de a nu fi chestionat. Vreau să fiu prețuit, cu condiția de a nu fi întrebat şi atins. îmi pierd însă pe zi ce trece dorința de a fi admirat. Observ că doar vulgul admiră, confrații nu ştiu nici măcar a stima. Iar în lipsa prețuirii lor, de ce m-aş zbuciuma?

Scriu după întâlnirea la Athenee cu Halmaghy şi alt ungur, secretar al Comisiei Mixte. După ce sunt instruit asupra noii orientări, rămân cu groful meu încercând a-l atrage în afacerea cu exportul de vin pe piața nemțească. E nevoie în ea de un cap negustoros. Iar Gyorgy e cu adevărat dat dracului, băncile îl împrumută, ministerele îi dau autorizații, căile ferate sunt la picioarele lui. Nu ştiu ce relații are, ce servicii aduce, dar îi reuşesc toate. Merg în seara asta la Boîcesco; vom revedea cifrele afacerii, lăsând deoparte rememorarea aventurilor din tinerețe. Mai ales că el a înlocuit-o de mult pe Marquisette, iar eu nu mai vibrez la suvenire jumulite. Precum penele nălucii Hortense.

10 septembrie. Ceva din comportamentul Marichii îmi convine: deşi întors târziu de la Nicolas, se preface a nu şti; parşiva de slujnicuță îi va fi povestit însă pățania de azi-noapte, când am căzut pentru a nu-l strivi pe Calimach, ghemuit în capul scării. Fapt e că nu mai pot încălța pantoful stâng, aştept dezumflarea gleznei. Cu piciorul înfăşurat în cârpă

udă, sunt captivul monologului pe cari îl desfăşoară Marica atunci când mă simte în defensivă. Trece de la critica renovărilor menajere ce fac Tuşchi şi Pierre, la prefacerile intenționate de Carol, învârtindu-se în jurul unui fapt ce-o nelinişteşte cu adevărat: ziua rebeliunii, 14 noiembrie. Data fatidică se apropie, țărăniştii împânzesc cu agitatori Moldova şi Oltenia, după ce s-au organizat bine în Muntenia; până la urmă, Mihalache va intra cu armata lui în Bucureşti, guvernul va cădea - incendii, doamnele fugărite, violuri. Ii spun părerea mea: ultimatumul e bluff, opincarul se poartă ca un mistreț gata să-ți bage un colț în burtă, dar e pus mai degrabă pe fugă.

Până la prânz izbutesc să mă încalț, să mă întâlnesc cu Rudolf la fostul Durieu, în dosul Băncii Naționale. Stăm la o masă din colțul cel mai ferit. Ca aperitiv, îi relatez spaima cuconetului față de pregătirile lui Mihalache. Zâmbeşte în stilul lui, de ins hârşit cu ale culiselor politice: Are Guță un as în mânecă, zice, lumea îl crede un tăntălău regal, dar el e gata să pună tunurile pe Balcani, nu-l intimidează un caraghios de institutor. Ne înfruptăm domol dintr-un muşchi de viței feliat. La desert, îmi serveşte şi el ceva savuros: descrierea unei distincții exotice pe cari nu o cunoşteam: l'Ordre du Tresor Sacre. Totdeauna mă transpune un prânz cu Rudi. Numai că aşa a pornit şi povestea Rozei Albe. Mă întorc acasă şchiopătând; de data asta bastonul se dovedeşte util la modul vulgar. Petrec o după-amiază chinuitoare. Până acum, la şapte, nimic de consemnat, doar telefonul lui Brederode revenit de la Belgrad; mă copleşeşte cu vorbăria lui, invi- tându-mă la legație pentru a reînnoda vechea prietenie. De nu l-aş cunoaşte! - hidalgo violent, înşelător şi scăpătat pe deasupra. Doamne, cine moşteneşte titlul de conte da Cunha!

11 septembrie. Venind din piață, Niculaie îmi aduce gazetele; din nou poziție violentă dinspre Maniu împotriva Duduii. De ce atâta înverşunare? Ce defect de mascul ascunde acest om, altfel zdravăn bărbat? Unii sunt mai uscați în fața femeilor, alții lasă loc vieții să-i năpădească. Cred că îl înțeleg pe Carol: alege să domnească acolo unde satisfacția lui e deplină. A părăsit o dată țara pentru teribila damă, o va părăsi şi pe ea pentru cine ştie ce - dar nu pentru România. Ăsta e stilul lui.

Cât despre roşcata din Aleea Vulpache, minunate muieri ies din stirpea ei. La fel, mintoşi bărbaţi; asemenea lor pun în fruntea dorinţelor mele poziţia, satisfacţia, averea - de ce să nu faci totul pentru a avea loc la masa unde atâţia alţii se înfruptă? Cu drept, fără drept. Mai mult fără drept, un tacâm onorabil nu prea mai găseşti, fiindcă aleşii vulgului îmbălo şează totul, îngreţoşând elita. Mă gândesc acum, când scriu, că fără doar şi poate Dumnezeu a creat mai întâi elita. Că, de fapt, a creat numai elita. Restul este eroare.

Cu piciorul încă umflat, rămân în casă. Studiez cu atenţie stema lui Hoditz. Din notiţa biografică a lui Lhomel reieşea că, dacă grădinăritul era pasiunea pământeană a contelui, îngerii erau obsesia lui aeriană. Căzuse în asta pe la şaizeci de ani, desena serafimi, lucra un mic tratat asupra lor. Nu e de mirare că două făpturi aurite, doi angeli, îi încadrează blazonul, dominat de un impozant labirint vegetal. Acesta, labirintul verde, reprezintă cheia stemei, elementul ei definitoriu. Dar şi îngerii au rolul lor. Toată compoziţia îmi place, probează gust. Sunt fascinat mai ales de cele două culori predominante: verde şi aur. Nuanţele par puţin mai palide decât cele din flamura mea, dar alegerea în sine e perfectă.

12 septembrie. Mă scoate în oraş Păstorel, venit să ia aer de capitală. Ţine să-mi dăruiască trei sticle cu Galbenă de Odobeşti. Are însă graţia lui. E charmant moldoveanul, ştie gastronomie, totuşi e bine să nu-ţi dicteze el cum trebuie făcut borşul sau cozonacul. Reţetele bune sunt nesemnate; mi-amintesc de bucatele mătuşii Lenei sau năşicii Smedeanu: fruste, ieşite din practici anonime. De ce ne tot rafinăm gustul? - de la cel din creier, la cel din papile.

13 septembrie. Acum opt ore, puţin după dejun, o biciuşcă bate în poartă la început de siestă; eram însă pregătiţi de călătorie. Drumul e un supliciu pentru Marica - suportă greu zdruncinăturile trăsuricii, vântul, praful, mirosul dosului de cal şi mirosul lui Mitrică. Ajungem cu chiu, cu vai la moşie. Cucoana se întinde imediat între pernele divanului şi geme; speriată, babuşca îi aduce apă şi dulceaţă de trandafiri. Eu cobor; curtea conacului e pustie, până şi vrăbiile ce se strâng seara în robinierii aleii sunt încă pe câmp. Ridic flamura spre opt, când apune soarele. Marica abia de atinge bucatele cinei şi se retrage. Rămas singur, mă las în voia viciului ceresc, folosind binoclul; foarte vizibile, parcă în tandem, Andromeda şi Capricornul Peştii la patru coţi deasupra salcâmilor, Pegasus la cinci. Luna apare şi ea, subţire, în ultimul pătrar.

14 septembrie. Zorii vin devreme; mă trezeşte vrăbietul ce se îndeamnă să plece la ciuguleală. Cât Marica mai zace în pat, merg pe buza râpei la cari se oprea părculeţul Sionilor şi privesc peste şantier: intenţiile abia mi se desluşesc în teren, deluririle avansează greu. Nu am armata de servi a contelui HoditZ; nu voi putea lucra toată toamna asta cât el într-o zi. Văd terminat lucrul în sol abia vara viitoare. De atunci încolo vom fi, faţă în faţă, doar eu şi vegetaţia.

La micul dejun, Marica nu conteneşte a se văita de zdrobitorul drum pe cari l-a îndurat ieri. Facem totuşi câţiva paşi, îi arăt ultimele fructe rămase în livadă, ultimele legume în straturi; de azi totul amorţeşte, e Ziua Crucii - rădăcinile îşi retrag seva, iar gângăniile dispar pentru vreo şase luni. O mai duc la curcani; apreciază păsăretul meu, mereu îmi spune că trebuie să mă limitez la asta, să las celelalte mofturi. îl provoc pe Marele Alb să-şi rotească penele cozii, să-şi joace mărgelele guşii. E încântată. O singură fantezie mi-ar îngădui: curcanii. încolo, dijmuitul câmpului, atât.

Lăsând-o să-şi odihnească oasele, pornesc cu brişcă spre gară. Pe drum, boabe căzute din căruţe, semn că antrepozitele grecului se umplu. Kir Gheorghe mă întâmpină într-un anteriu de lână dungat. Pare şi mai lungan. De când îl ştiu e subţiratic şi ciolănos, deşi nu se scumpeşte la mâncare bună. Vorbim, facem socoteli, batem palma. în astfel de împrejurări îmi dau seama de unul din neajunsurile mele: nu pot gândi în cifre, cum face el. Creierul lui trepidează de calcule, face rapid transformări complicate. Eu nu am în cap decât o aritmetică primară, mă folosesc doar de cele patru operaţii simple. Şi de alea sporadic, cu aproximări generoase.

15 septembrie. Duminică. Fiindcă Marica e aici, Sionu mi se pare străin, un loc în cari n-ar fi trebuit să investesc visul meu de constructor. Conacul e unul oarecare, pereţii se întretaie strâmb, camerele sunt bicisnice, salonul miroase a mucigai. Nimic nu are stil, nici măcar acoperişul. O femeie ar fi putut să facă aici un mic rai, precum Malmaisonul împărătesei Josephine. Desigur, eu n-aş fi tolerat invazia de roze, mă scârbeşte ghirlandomania alexandrină.

O primă parte a zilei petrecută în plantaţie, apoi dincolo de ea, printre noile săpături. Mă întorc la omleta cu hribi pe cari Marica o consideră prânz. Când ne pregătim de siestă, auzim vocea lui Costea Bratu - a adus-o cu trăsura pe Florica de la Bucureşti. O întâmpinăm; drumul pietros a transformat-o pe ţanţoşa de salon într-o amărâtă bătrânică. Vine înăuntru cu paşi tremurători, acuză ameţeli. Sper să nu mai apară până la cină. îi recomand fiertură de coada-şoricelului pen tru buimăceală. Din gazeta

adusă de arendaş aflu că episcopul Vartolomeu a sfinţit ieri Maglavitul lui Petrache Lupu, ticsit de omenire ca Bucureştiul la Zece Mai. Şi că Germania adoptă pentru drapel svastica hindusă, aducătoare de noroc.

16 septembrie. Neprețuitele mele seri astronomice sunt complet compromise; cucoanele au insomnii din cauza căldurii şi zac până târziu în cerdac, luându-mi cheful de a privi stelele prin binoclu. Plec devreme cu Chiroiu pe traseul apeductului. Cât de mult diferă peisajul ialomițean de cel al Triestului! în loc de pante cu chiparoşi, mirişti goale, dezolante. în plus, ţigănci jegoase şi puradei din clanul Silidor ne asaltează de-a lungul drumului.

17 septembrie. După două zile petrecute cu boieroaicele Sion, venite, cum spune Marica, pour se mettre au vert, nu mai am niciun chef să notez muncile la ziduri şi instalații. Din partea lor doar â propos-uri, vorbe cu ocolişuri, nepăsare. Amândouă s-au lepădat de locul ăsta. Să fi avut eu o proprietate, să fi fost unul din înzestrații lumii! Conacul meu ar fi strălucit nobiliar, ar fi fost castel. Suprema năzuință: să trăieşti pe propriul domeniu, să-ți ostoieşti vanitățile nu în compunerea unor cărți, ci în alcătuirea unei seniorii, singura operă cu adevărat aristocrată!

Picotesc. Aştept să vină şi să treacă dejunul. Tac, nu răspund la răutățile cucoanelor. Să te cerți cu ai tăi, să intri în şirul acela de replici din ce în ce mai negândite, mai nervoase, e descalificant. Mă simt tras pe sfoară. împins spre nefericirile ultime: plictiseala şi acceptarea.

18 septembrie. Ieri după-amiază, mare noroc cu profesorul Costescu - gogomanul s-a oferit să le arate doamnelor ferma lui. S-au întors spre asfinţire şi au pus la prăjit bibanii şi porumbul dulce adus cu ei. Până atunci, îmi făcusem de lucru prin pivniţe, cercetasem butiile, borcanele, paturile de nisip. Nu-mi face nicio plăcere să notez lucrurile astea, dar nu e rău să te autopedepseşti din când în când. Azi plecăm, ne întoarcem în Bucureşti; mai mult de trei-patru zile cucoanele nu pot îndura instalaţia de closet, muştele, ţânţarii, strigătul cucuvelelor. Aşteptăm claxonul unui auto acontat de Florica la venirea încoace. Merg să cobor flamura.

19 septembrie. Din nou în Robert de Flers, cu oraşul în jurul meu. Oraşul ca o horă: deşănţata Fou-Fou, Simchy şi Ida Mendel, Zimcutza, blondina Constantinovicz, Cecile, nemernica Lise, Ema. Ameţit, mă odihnesc până la prânz în cameră, ignorând insistenţele lui Calimach ce-şi vântură coada de colo-colo, îndemnându-mă să coborâm. Răsfoiesc mai întâi gazetele; Curentul deschide listă de subscripţie pentru o mănăstire la Maglavit; Universul ne dă deznodământul conflictului de la Tokyo: blândul Araki îl răpune pe belicosul Hayashi, luând comanda armatei nipone - va fi pace în Orient. La noi însă, scrie Dimineaţa, război: două bande de cuţitari se taie în Piaţa Matache; abia după ce se sfârtecă bine, îi umflă poliţia. Alte ştiri: se pare că s-a petrecut la Palat o scenă cari anunţă plecarea lui Guţă; semnele sunt evidente: patriarhul Miron lasă dulcele Coziei, Goga se întoarce de la Ciucea, conu' Argetoianu părăseşte Breasta, Iorga vine de la Văleni, toţi ceilalţi şefuleţi îşi lasă culcuşurile, sosind în Bucureşti. Singur Cuza, bolnav, rămâne în târgul lui şi cere vehement o altă Biblie, fără iudaisme. îmi place ideea: Sfânta Scriptură rediviva: Biblia de la Iaşi. E ceva fin.

După dejun, catadicsesc să rămân în salon; caut pe scala Philipsului o transmisiune de concert. Dau peste un interview cu Titulescu. Mă agasează mult acest cap de reptilă, părerea lui în problema partidelor e însă de reţinut. într-adevăr, ce rol vor avea acestea în noua noastră organizare? Se vor lupta ele la nivelul guvernoratelor sau vor funcţiona, în două limbi, pe plan federal? Vom avea ţărănişti şi liberali maghiaro-valahi

sau doar români şi unguri? Un lucru trebuie susţinut morţiş: arbitru rămâne monarhul. Fără el politicienii ar adopta tot felul de soluţii ciudate; un rege insuflă sentimentul respectului pentru continuitate, rang şi valoare. Trebuie să recunosc însă, mă frământă faptul că reuşita operaţiunii depinde tocmai de Carol. Ramura prusacă a Hohenzollernilor e marcată de succes şi grandoare, dar cea suabă cu cari ne-am pricopsit e recunoscută prin mediocritatea ei. N-a dat, de secole, niciun prinţ cât de cât glorios.

în continuare, pe aceeaşi temere: să fie aceşti Hohenzollerni o carte slabă pentru acţiunea noastră? Ar fi fost mai bine să se fi înfăptuit ideea detronării în urmă cu douăzeci de ani? Am fi avut acum în frunte un urmaş al ilustrului Luigi Amedeo de Abruzzi, un rege al Casei di Savoia! Dar trebuia luată în calcul şi perfidia Brătienilor, oricând dispuşi să se declare republicani. Aventurist e orice gând al schimbării. Ce mai putem face? Iar în ceea ce facem, cari e însemnătatea mea? Je sers plutot de boîte aux lettres. Spre a-mi obloji sufletul, aleg pentru lectura de seară Les blasons de la royale maison de Bourbon, în excelenta prezintare a lui De la Roque.

20 septembrie. Copleşit de banalitate. Rememorez ce am făcut în ultima vreme: numai compromisuri. Simt că vârsta mă va împinge şi la altele, nu mai am aproape nimic din acel vrai aplomb princier din tinereţe. De n-aş înălţa din când în când flamura la Sionu, aş uita că sunt totuşi un Karabetz, mi-aş lăsa venele cotropite de sângele gros al berarului. Pe la zece, fac efortul de a proba costumul cel nou din stofă sibiană şi de a-i potrivi accesoriile. La sfârşit observ că sunt câteva lucruşoare pe cari nu le-aş fi combinat altădată: bastonul de tek la pălăria Watson sau pietrele de onyx la manşetele bleu; iar nuanţa mauve a batistei pune în completul gris-cobalt o notă destul de inedită. Trec mai întâi pe la Mişu, îmi iau volumele păstrate sub tejghea, după cari mă îndrept spre Fundaţii. Aici abia rămân o clipă singur cu Ema. Ne tulbură tete-â-tete-ul Gala-Gala, pornit tam-nisam împotriva presei de azi: Uitaţi-vă cum arată gazetele, vulgarităţile nu mai au pic de reţinere, mitocănia face carieră, toate nulităţile îşi dau cu părerea — n-ar trebui să cerem o

inchiziţiune? Nu scap de el nici când ies de la Rosetti, ţine să mă însoţească. Pe drum, nu-mi vine să cred: popa are momente când pricepe cum stau lucrurile! De regulă e convins că el, traducând Cartea Cărţilor, va fi eroul celor optsprezece milioane de români. Dar azi se vede singur şi caraghios, îşi freacă geanta de pulpa mea şi pare dezorientat: cum pot fi pe lume lucruri mai importante decât buchiseala Sfintei Scripturi? Decât buchiseala în general? Se opreşte în faţa Casei Vernescu, deschide geanta şi-mi îndeasă sub braţ ultima lui scriere. Pe cari nu o voi citi niciodată. Merg mai departe, singur, până dau în pasagiul Kretzulescu de Adrian. Mă întoarce din drum fiindcă la Nestor, zice, nu se poate respira. Toţi tinereii fumează şi Cioculică pufăie cel mai tare. Declară totodată că eu, deşi un Caragiale, sunt tămâiat excesiv; că el are la Craii obiecţii majore. Adi îi imită chiţăitul războinic împotriva criticelor de cari aş beneficia. Parcă-i văd figura de frizer, de Figaro marţial. Găeştinarul nu merită replică. Intrăm la Capsa, avem un ceas de linişte până năvălesc gazetăraşii pentru dejun.

21 septembrie. Ieri, întors la Ema, o conduc acasă, îi vorbesc despre evadările mele la Berlin. Ea nu a călătorit mai deloc, nu a ieşit din Bucureşti până la treizeci de ani, când a însoţit-o la Lugoj pe Viorica, inocenta victimă a Perpessiciului; amintirea tragediei o umple şi acum de tristeţe, nu înţelege cum o femeie se poate lăsa ademenită de un ins atât de insidios - l-a auzit cu urechile ei spunând despre mine: pauvre Caragiale, e atât de plin de el! Plin de el! Cum ar putea fi altfel omul inteligent? Cu o minte ca a mea nu poţi fi decât plin de fiinţa ta proprie. Ăsta e lucrul firesc, nu să-ţi laşi sufletul cotropit de fantoşe sau dumnezei. Da, eşti plin de tine Mateiu, beni soit ton nom. Azi vegetez.

22 septembrie. Duminică. Bien sur, Marica e la biserică; mulţimi de babe vin acum la predica popii Dumitru în speranţa unui nou curcubeu miraculos. L'affaire baigne dans le beurre. Primesc un telefon de la omul lui Halmaghy în Bucureşti; mă întreabă dacă am ceva pentru Sibiu, pleacă în noaptea asta acolo, ar putea trece pe la mine. Pregătesc repede o mică epistolă: Iubite Herr Direktor, nu pierd prilejul

să-ţi urez sănătate, înlăturarea tuturor nevralgiilor. Aud ci petreci zilele verii mai mult la Şanta; şi eu fac tot ce pot sa scap de Bucureştiul ăsta nebun, de zăpuşeală, de uscăciune Sper ca, până nu începe dijmuitul la moşie, să pot trece câteva zile Carpaţii. Te rog nu te lăsa încurcat de zvonuri, putem conta pe sprijinul cancelariei lui Rosenberg, cari e dispusă la stipendii imediate. Să folosim şi noi conjunctura, goga-cuziştii se înfruptă deja copios; Germania asta revoluționară trebuie mulsă, parveniţii politici să-şi plătească lipsa de genealogie, deci de legitimitate. Au pus gura la ţâţă şi junii bucureşteni. L-am văzut la cafenea pe musceleanul Ţuţea, gesticula în faţa gazetăraşilor. Epata. Transmite un fluid misterios tinerelul, are aplomb, chiar agresivitate. Un lucru îl strică: obsesia vigorii neamului românesc; mă întreb dacă joacă o carte politică sau chiar crede asta. Ar fi penibil pentru un doctorand la Humboldt! Cât despre trigamul Eliade, tocmai lansează ceva nou: trăirismul. Citesc cu ochii mei îndemnul adresat confraţilor: Haide, domnilor, trăiţi bucuria că peste cadavrele cari ne înconjoară vom avea mâine lumea noastră! Uite câtă sălbăticie se suge odată cu sanscrita. îl urmăresc de asemeni şi pe răşinăreanul Cioran de la Berlin, zice în Vremea: Trebuie să depăşim cu orice preţ banalitatea; oamenii, bieţii de ei, se consumă în platitudine... Que peut-on faire? Ei, dar lecturile dumitale sunt mai pasionante; bine-i faci lui Jung, am aflat totul cu satisfacţie. Din punctul meu de vedere, le docteur tourne Ies pouces. Trecând la cele curente, sunt bucuros, scumpe Direktor, că ţi-au plăcut ideile stemei unionale. Trebuie să ştii însă că e o treabă preliminară, mai am de cercetat câteva blazoane sigilare, printre cari cel al lui Despot-Vodă, cari adaugă scutului coroana princiară, şi cel al lui Mihail Sturdza, urmare retrocedării judeţelor marine. Nefericită însă proporţia dintre coroană şi scut, mai nefericită aşezarea delfinilor afrontaţi peste câmpul Transilvaniei, cu toată fascia din cartierul al patrulea. Legat de asta, am aşteptări dinspre Carol - îşi doreşte un rol activ în ameliorarea însemnelor de stat, lucru bun la unul cu ereditatea lui. Ştii şi tu, principii suabi n-au fost deloc creativi. Lasă că au dovedit lipsă de ambiţie până la anulare.

Sper să fiu numit consilier regal pentru heraldică. Salutările Marichii, ale lui Calimach, ale Sionului etc., etc.

23 septembrie. Aseară m-a chinuit transcrierea epistolei până aproape de sosirea curierului. Pe parcursul copierii, noi lucruri îmi răsăreau în minte, aspecte de cari trebuia să pomenesc, cu deosebire referiri la activitățile lui. într-o scrisoare, chiar în grabă făcută, nu poți neglija proporția de interes pentru preocupările adresantului. în afară de astea am menționat şi manevra lui Vlădoianu în afacerea Căminului legionar al Transilvaniei. Ascult apoi sfârşitul concertului de la Copenhaga, Neterminata de Schubert. Splendidă piesă.

Azi, după micul dejun, profit de vizita ce-o face Marica la Madame Jeanne pentru a rămâne în salon şi a răsfoi ziarele aduse de Niculaie. Se discută noi clasificări în sistemul decorațiilor naționale, inclusiv pentru Vulturul României, Bene Merenti, Bărbăție şi Credință. Iar literatorii, eux aussi, crachent dans la soupe; mă înfurie mai ales apelul malacului Sadoveanu de a merge cu toții într-un front popular, pe linia de progres! Mare boulean.

Termometrul spune la umbră treizeci de grade. Căldură ca-n toiul verii. Neputând ieşi la o halbă, îndur sporovăială cucoanelor. Marica îşi aminteşte, tam-nesam, cum l-a pierdut pianista pe Tăvi Goga - era o zi ca asta, zice, abia se făcuse România Mare şi ardeleanul stătea colo între ferestre, pretendent la mâna muntencei noastre; dar Cellica fugi prin bucătărie, speriată de ochii bulbucați ai poetului. Aşa că acesta plecă la ceaiul generalului Mânu, unde găsi o tinerică de peste munți plină de nuri. A fost o victimă facilă pentru Veturia.

25 septembrie. Sunt de ieri la Sionu, singur. încerc să-mi şterg din memorie amintirea ultimului sejour, petrecut între cele două cucoane. Prezența lor parcă mi-a înstrăinat locul. Stau stingher în cerdac şi tatonez cu privirea peisajul atât de familiar. Percep o răceală în relațiile mele cu el. Eu să fiu de vină? Fiindcă i-am întors spatele, l-am părăsit la uitătura critică a nevrednicelor boieroaice? Mă comport față de Sionu ca un părinte adoptiv, temător că va pierde custodia odraslei. Nu mă simt pe de-a-ntregul stăpân aici. Stăpân cu adevărat

eşti pe cele moştenite din tată-n fiu; senior eşti când deții pământul strămoşesc şi ai casă pe el. Proprietatea rurală e nobilă fiindcă presupune generații de stăpânitori fideli.

într-adevăr, un arbore genealogic creşte pe locul sămân ței lui, nu-şi prinde rădăcinile în solul altora. Mă complac totuşi în această postură de simplu possesseur — pe veci pierdut domeniul meu, al Karabetzilor; l-aş fi răscumpărat poate cu banii Momoloaiei, de-aş fi avut un părinte onest. Aşa, la cincizeci de ani, ce e al meu aici? Doar pânza flamurii ce se zbate deasupra conacului. Şi puieții grădinii ce încep a creşte pe succesiunea Marichii, străină mie. Nu voi cunoaşte sentimentul de stăpân adevărat, pe cari îl va fi trăit contele Hoditz. Silezianul avea pământul lui, avea truditorii lui, avea genealogia lui. Probabil nici nu prețuia cum se cuvine toate astea. Probabil senioria era pentru el o jucărie. Cum pentru alții politica, automobilul, literatura. Să nu ne putem împlini decât prin jucărioare, precum copiii? Dar poate că e mai înțelept aşa - ce prostie să vrei să fii matur, țeapăn şi grav în interiorul tău! Să te lipseşti de minunea jocului, pentru cari poate ne şi naştem. Eu unul mă voi juca până la sfârşit, je ne passerai pas Ies des.

26 septembrie. Rutina vieții la țară între plantare şi recoltare; atât de monotonă, încât nici nu am ce consemna. Azi, totuşi, un lucru neobişnuit: un roi de fluturi, mare cât o coroană de copac, se învârte peste relieful meu cu văiugi şi deluşoare. Sunt toți de aceeaşi specie, alb-gălbui cu nervuri negre pe aripi. Fenomenul îmi sperie lucrătorii, e semn rău, spun ei, nimeni n-a văzut una ca asta la sfârşit de septembrie, din ce omidăraie or fi ieşit? Pentru mine priveliştea e însă grandioasă: explozia unei generații grăbite, cari ia în stăpânire pentru trei zile văzduhul locului. Şi când te gândeşti câtă sforțare pentru astea trei zile, câtă metamorfoză pentru niței zbor gregar! încolo, trag de oameni, îi mut de la una la alta până nu se coace porumbul şi nu pleacă toți la cules. Le dau pastramă, îi plătesc domneşte. Sper să nu am dezertări, ca la măluirea apeductului.

Important e că n-am descurajat, am trecut peste amăreală şi iată merg înainte, urmez planul - însemn ultimii pomi de

tăiat şi pun să se facă gropi pentru alți puieți, amplasați după înălțimea şi rapiditatea de creştere, cum m-au instruit cei de la Jardinerie, după forma coroanei, colorit şi data înfloririi. Parcă lucrez cu ingredientele unei cărți, parcă sunt în culisele unui roman, dozez apariția şi discursul personajelor. îmi place să trudesc la construcția senioriei, simt că până şi aici, în pustietăți, am acel scop pentru cari ziua trece cu rost. Cândva, peste douăzeci de ani, domeniul va avea înfățişarea firească, iar eu împlinirile ducelui de la Tremoiîle.

27 septembrie. Vin din ograda curcilor, unde-am făcut selecția pentru haremul celui de al şaselea Guy, viitorul Mare Alb pe cari îl voi înscăuna la anul. E un exemplar reuşit, creasta lui a prins deja acel roşu întunecat al sângelui vechi. Dimineața, inspecția la curcani mă reconfortează. Cum mă reconfortează, seara, bolta cercetată prin binoclu. în perioada asta Crabul mi se pare o înstelare interesantă, dar şi Balena, ce intră tot mai mult în câmpul meu vizual.

Ghinion la prânz, răstorn din grabă tava cu bunătate de iepure în sos vânătoresc. Mă pedepsesc mâncând doar brânză şi roşii. Voi răscumpăra la cină, n-am rezistat insistențelor lui Pândele şi i-am acceptat invitația. Ca şefuleț al Domeniilor de la Dunăre, se consideră dator a fi protectorul artiştilor, un Carol de Fundulea.

28 septembrie. Cină excelentă aseară; subadministratorul îmi dă ultimele veşti: avem guverantor nou la Banca Națională, Mitiță; Tătărescu a enervat lumea cu un discurs tembel la Constanța; principul Bibescu aduce şase aeroplane la Băneasa; iar Franasovici acontează trei vapoare din Anglia cu optzeci de milioane bucata. Pe drum, văd semnul neîndoios al toamnei: încep să plece rândunelele, cârduri lungi o iau spre Călăraşi, trec în Bulgaria. De altfel peste tot se bat nucii, țigănuşii lui Silidor strâng saci întregi de pe jos. Aştept pe verandă brişcă lui Mitrică să mă întoarcă în capitală. Sunt pregătit de drum, doar închid caietul şi urc în coada calului.

29 septembrie. Ieri, la venire, deşi târziu, merg la Baia Centrală. Aburul, masajul îmi dau putere. Continui acțiunea de revigorare în salonul lui Ionică. Cât mi potriveşte părul cu foarfecele, observ afară, prin vitrină, un chip cunoscut:

netrebnicul Montesquiou! îl credeam dispărut în coclaurii din Fezensac. Mai văd trecând pe trotuoar siluetele nedespărțiților Pilidis şi Costea Balş, îngrăşate. Gândul mă duce la supleţea ce-o arătau în partidele de tennis acum treizeci de ani, în Sinaia pensiunii lui Gentilini şi băcăniei Matheescu. După-amiaza mă întâlnesc la Imperial cu Lebrun; a ajuns la Spovedanii traducerea lui, n-ar mai fi să fie! Mă conduce acasă, îi returnez Histoire de la noblesse şi îi dau peşcheşul cuvenit: o gâscă gata jumulită de la Sionu, numai bună de pus în cuptor cu miere şi nuci. Apoi, n-am încotro, până la cină rămân ţintuit în salon printre membrele Grupului. Multă bârfă - Duduia, spune una dintre ele, i-a promis puterea lui Mihalache dacă se prinde la modificarea constituției. Țărănoiul promite, dar e văzut intrând într-o casă de taină a maniştilor de la bifurcarea bulevardului Pache. Trădare! Cam aşa mi-am petrecut seara, în politică de femeiuşti senile.

Azi a fost prima duminică din Vara lui Mioi, cel ce face vremea caldă ca-n iunie. După dejun, întâlnesc pe Ema şi pornim în sus spre Casa cu lunetă a marinarului Urseanu. Acum pot să spun: alegerea mea a căzut asupra unei femei minunate. Iar sacrificiile băneşti ce le fac nu-mi depăşesc actuellement mijloacele. Voi face tot posibilul să n-o pierd; suplineşte aproape toate hoinărelile mele muiereşti, aducând cu amorul fermecătoarei Fernande, plus ceva din desfătările nemțoaicei din Hanovra.

30 septembrie. Mă trezesc cu febră după aventura de ieri. Trebuie să rămân în casă, în fotoliu, în halat. în pielea mea înfierbântată. N-aş putea fi mai precaut?

1 octombrie. Câteodată trăiesc mai interesant în somn; somnul e amploare, libertinaj. M-aş juca bucuros, pe viu, cu uneltele visului. Ce multe posibilități de a combina, de a aranja lucrurile, de a te mulțumi pe tine însuți. De necomparat cu tehnica scrisului. Şi cu ce uşurință faci asta! Nu scotoceşti după cuvinte în traista unei limbi sfrijite, ai gata visul şi-ți posezi lumea. Cartea Genezei trebuia să spună aşa: la început a fost visul. Neinspirat apostolul ce a pus Facerea pe seama cuvântului - cui îi poruncea întâiul cuvântător?

Voi lăsa acum mica filozofare de dimineață, împins de o presantă chestiune: trebuie să rezerv locuri la wagon-lit pentru vineri. Nu ştiu dacă voi mai nota ceva astăzi. Nicio pălăvrăgeală nu mă interesează cu adevărat, nici măcar a mea. întăresc: notez aici doar pentru a mă evalua. Cândva voi număra în pagină amăgelile, inconsecvențele, nesinceri- tățile. îmi voi contempla limitele. Şi dacă ele ajung să mă sufoce, aş face bine să dispar. Mi-ar plăcea să se întâmple asta în Sionul meu — să adorm sfârşit sub copacii mei, precum Alexandru Makedon în grădina Babilonului.

Am procurat biletele. Cumpăram lenjerie în pasagiul Macca de la Neumann, când îl văd pe Rudi. îl urmez prin prăvăliile lipscăneşti să-şi asorteze şi el garderoba de călătorie, fiindcă va însoți delegația lui Titulescu la Moscova. Ne întrebăm cum se va descurca europeanul nostru fără magicele lui fauteuils, deşi pe rusnac nu-l faci cooperant doar aşe- zându-l într-un jilț Louis. în dugheana lui Marinescu, îmi privesc amicul probând un guler de blană - mi se pare frumos ca un prinț, Mişu Cantacuzino purta unul asemănător. La întoarcerea acasă, găsesc o scrisorică pe bine-cunoscuta hârtie vidalon a boierului Rosetti. Foarte misterios, îmi dă întâlnire poimâine în chestiunea semnalată de Gambara.

2 octombrie. Zi mai încărcată azi decât mă aşteptam. Tuşchi profită de habotnicia Marichii pentru a pune la cale parastasuri pompoase pour notre pere et pour notre frere Luki. Dacă nu noi, cine? - spune ea. Popa Dumitru e şi el în complot, dispus să facă din bisericuța lui templul Caragialilor duşi. Mă înfurie tămâierea oamenilor dispăruți. Te duci, te duci. Să fii preamărit când nu mai exişti, când nu ai cunoştință de asta, e o gratuitate absurdă. Cinstirea întreagă mi-o vreau acum şi numai acum, cât sunt de față. Prânzim în casa Logadi pentru macabrele aranjamente ale familiei; Pierre mai puhav, Alexandrina mai ramolită.

Abia acum spre seară reconsider în ecusonul maghiar cele la cari mă angajasem. Modificările sunt minime, dar pretențioase. Deranjat de apeluri telefonice: Margot, Măciucescu, din nou Margot, apoi Florica. Cobor şi urc de opt ori, o-sută- patruzeci-şi-patru de trepte.

3 octombrie. Dejun la Corso cu boier Sandu; escalope panee, conopidă în sos Bechamel. îl găsesc la masa lui răsfoind catalogul editurii. Asta ajunge osul domnesc în secolul douăzeci: director de catalog. Cel puțin el şi-a atins apogeul, mai mult nu va deveni în viață. Fiindcă nu vrea. Mă necăjeşte gândul că un aristocrat îşi înțepeneşte ființa într-o ocupație de rând, în cazul de față într-o negustorie. Unde e noblețea spițelor de altădată? Ajungem astfel să vorbim de refacerea Partidului conservator. Personal, mult m-ar interesa un aşa demers. Nu văd însă oamenii potriviți; se agită nişte specimene, dar miros a tachişti. Nu voi uita niciodată ce le-a făcut ploieşteanul unor adevărați boieri - Conului

Petrache, Conului Alecu, Conului Nicu. Feciorul de prăvăliaş avea şcoala trădării, începuse chiar cu bătrânul Rosetti, pe cari îl înşelase primul. Comeseanul meu priveşte însă cu multă detaşare chestiunea - politica, zice, e o hienă râioasă, mai bine stai deoparte. Discutăm suspiciunea aruncată de Gambara, până se aşază lângă noi Sebastian. Directorul îi înapoiază Les origines du peuple juif, de un anume Milosz. Plecăm împreună, vorbim de Israelul antic, apoi de Saint-Yves şi cartea lui despre Misiunea evreilor. Când ne despărţim, el luând-o spre malul gârlei, rememorez discuţia. Un lucru e clar, nu-l simt pe Iosef al nostru agent al Protocoalelor, lucrând la vremurile când plebea va fi condusă de preşedinţi înscăunaţi urbi et orbi de înţelepţii Sionului.

4 octombrie. Ieri, lovitură de stat eşuată la Sofia, pentru a-l detrona pe ţarul Boris; un colonel arestat, bulgărimea revoltată, stare de asediu. Am mici probleme cu strângerea lucrurilor pentru voiaj; plecarea e la şase după-amiază. îi transmit agitaţia mea şi motanului Calimach. Nu şi Marichii, la micul dejun degetele ei duc liniştite ceaşca spre gura pungă, peste horboţica scrobită a gulerului. îi simt însă reprobarea rece, apatică, neînţelegerea faţă de omul cu cari-şi împarte de doisprezece ani căminul. Se întreabă încă de ce face asta.

10 octombrie. Cinci zile cu Ema trec fulgerător. Nu pot să nu-mi amintesc nesfârşita săptămână a călătoriei de nuntă, petrecută în Villa Conrad, mai jos, spre capătul străzii. Cea

3
i

mai ciudată săptămână din viaţa mea, alături de o cucoană uscată, temătoare să o ating. Şi tot timpul a plouat mărunt, dintr-un cer mohorât ce o acompania cu brio. Abia azi pot relua însemnările părăsite vineri seara, când am pus şi caietul ăsta lângă celelalte, în cachette. Ajungem deci la Sibiu sâmbătă dimineaţa, puţin după opt. La coborârea din tren, vreme splendidă, soarele ţâşnind spectaculos printr-un vitraliu rose-bleu boltit peste oraş. O instalez pe Ema la pensiunea de lângă Biserica Franciscanilor, o las să despacheteze, merg să fac acelaşi lucru în mansarda mea de la Herr Direktor. Care e plecat, mi se spune, dincolo de Gura Râului. Prânzesc cu Ema la împăratul Romanilor, apoi pornim în promenadă spre pasagiul scărilor. Până trecem dincolo, îi vorbesc de neamul Nagy-Buny, iar la Biblioteca Mitropolitană îi arăt pe scutul Karabetzilor coifarul purtând în cimier smarald şi aur. Cinăm la pensiune.

De-a doua zi chiar, suntem perfect acomodaţi unul cu altul. îi arăt Turnul Sfatului, Muzeul armelor, apoi reşedinţele vechi; în Sibiu au rămas câţiva seniori bătrâni cari ţin casă mare şi-şi duc traiul ca-n vremea împăratului Iosif; în fundul unei alei, vedem chiar livrele. Ne întoarcem prin nişte locuri pe unde cred că n-am mai mers niciodată. Răsuflu uşurat când recunosc Casa Haller. Trecând pe lângă locuinţa lui Halmaghy, sun la poartă. Bogumilul de fecior pretinde iar că e plecat. Spune-i că l-am căutat, zic, ştii cine sunt. Nemernicul mormăie ceva şi trânteşte viziera. După-amiaza, fiind duminică, o iau pe Ema la Brukenthal să privim stampele. O atrag spre una înfăţişând un grup de gentilomi, printre cari Hoditz. Stăm şi privim îndelung personajul; îmi trec degetele peste chipul lui păros, suflu aburul frivol cu cari se expune. Poartă o mască desigur, avea şi Hoditz camuflajul lui. înainte de cină mai admirăm afară nişte clădiri splendide, una îndeosebi, cu foişor lucrat în lemn cireşiu, e poate cea mai romantică locuinţă pe cari am văzut-o, după casa Tiele-Winckler din Tiergartenul berlinez. Prindem ultima parte a concertului vocal de la Biserica Ursulinelor.

De luni însă, orele petrecute împreună se împuţinară. Herr Direktor apăru la micul dejun cu pipa în pumn, silindu-mă

să-i iau în calcul programul: plimbare şi studiu dimineaţa, odihnă după-amiaza, discuţii şi vin seara. Izbutesc să o înso ţese totuşi pe Ema destule ore peste zi; cutreierăm împreuna luxoasele magazine din centru, alegem stofă pentru costumul meu de toamnă, găsim şi Kascha gris pentru tailleur-ul ei Dintr-o prăvălioară cu bolţi, cumpărăm un cot de mătase ungurească pentru drapel şi trei coţi de caşmir auriu.

Nu putem prânzi împreună marţi, fiindcă sunt toată ziua acaparat de lucrările Comisiei Mixte, dar miercuri îi ofer la împăratul Romanilor un prânz seniorial: muşchi de căprioară servit cu boabe de strugure alb. Tot aşa, mai puţin în ziua de marţi, rămân partenerul Direktorului întru cele ale descălecării de la 1150. Se zbate pentru lărgirea cercetărilor, se dezlănţuie, devine chiar agresiv cu autorităţile şi cu sprijinitorii. Da, zice, e important să fii mereu în atac, să nu trăieşti pasiv. Să ai proiecte, să le impui. Te sclerozezi dacă te laşi năpădit de amintiri personale sau de resentimente. Singura soluţie este să ataci tu viaţa, să ai tu iniţiativa.

E limpede, filozoful meu vrea să fie prezent chiar şi în chestiunile zilei. Am impresia însă că nu prin mijloacele naturii lui de cugetător, ci prin mijloace curente, profane. Luându-l luni de la Aşezământul saşilor, îi ascult pe drum diatriba despre inepţie, despre stupizenia acestei vremi degradate. Ce pamfletar ar putea fi, ce forţă expresivă! Din păcate are convingerea că e dotat literar, ba merge până acolo încât îmi declară că filozofia i-a devenit greu suportabilă, că textele academice îl cam irită. N-am avut norocul să fiu romancier! - zice. Totuşi, n-ar schimba pe nimic starea lui de gânditor; când isprăvim carafa cu vin, îşi spune cu adevărat crezul: numai filozofia asigură împlinirea personală; celelalte obsesii ale minţii estropiază - muzica, pictura, literatura sunt instrumente ale mutilării, e bine să fii izbăvit de ele. N-o ţineam pe Ema departe de convorbiri, îi relatam mai totul. Doar ziua de marţi a rămas pentru ea o enigmă; a cutreierat singură oraşul întrebându-se de ce-i prefer pe grofii aceia.

O regăsesc miercuri, tânără şi caldă. Alături de ea, simţiri pe cari le credeam atrofiate pretind întâietăţi. Femeia asta îmi influenţează mult starea, mă remontează. Se vede că e 43 [2]

dintr-o rasă ce ştie să trăiască. Prin ea, ies din conjugalul meu măsluit şi intru în cel firesc, îmbibat senzual. Ema, mon heur. Ultima zi la Sibiu vine cu regretul că n-am executat întreg ritualul, n-am luat trăsura spre Valea Stezii, n-am urcat serpentinele de pe Dealul Călugărului, n-am respirat aerul vechimii teutonice. în sfârşit, trebuie să plecăm. Soarele, cari se topea auriu deasupra peronului gării, apune roşiatic în wagon-lit.

în dimineaţa asta mă trezesc foarte devreme, ies pe culoar, deschid o fereastră; la o curbă a căii ferate văd în urmă, foarte departe, culmile Făgăraşului acoperite de omăt. în linie dreaptă, trenul taie pietrişurile Văii Prahovei, mărăcini- şurile Ploieştiului, apoi gunoişul ce vesteşte periferia capitalei. Ajungem la şase. Chem o birjă pentru Ema. Altă birjă pentru mine. Marica era în pat, ipocrita slujnicuţă la piaţă. Mă primeşte Calimach. Urc la mine, rămân în cameră; n-am stare până la dejun, mă aşez şi mă reaşez. Caut să mă reaşez în casa asta folosind lucrurile familiare, obiectele destinate uzului meu personal: halatul, tensiometrul, ziarul. îmbrac deci ţinuta de interior, îmi iau presiunea arterială, deschid Universul. Aflu că Mussolini a intrat în Abisinia peste Negus, avansând rapid; aeroplanele lui produc şoc şi groază în cetele negroide. Douăzeci de milioane de fascişti s-au adunat şi au cântat în pieţele Italiei.

11 octombrie. La trezire, un gând bine înfipt: că iau prea puţin din ce mi-a mai rămas. Că nu iau ce e mai bun. Că pierd în fiecare zi înghiţituri întregi din halca ultimă. Vieţuirea mea pe pământ putea fi mai bine măsurată şi dotată. Oricum, trebuia să degust totul, îmbucătură cu îmbucătură. Dintr-un început am fost pungăşit, zămislindu-mă o pereche de sărăntoci. Şi încă într-o ţară ca asta. Apoi m-am lăsat tâlhărit de scris; neghiobia de a face literatură înseamnă bule mari de timp netrăit. Sunt mai înţelept acum? Da - fiindcă proclam cu îndârjire: aera nova! Nu - fiindcă iau totul de la zero: cariera, familia, senioria. Totul trebuie cultivat, crescut, îngrijit - rang cu rang, plăcere cu plăcere, ram cu ram. Mă voi bucura de ele? De onorul diplomatic, de menajul împlinit, de propriul Sion? De toate, de timp sută la sută trăit?

12 octombrie. Ieri, lovitură de stat în Grecia. Un mănunchi de generali şi amirali l-au somat pe premierul Tsaldaris să demisioneze, cerând totodată Camerei să desfiinţeze republica şi să ofere tronul regelui George; în două ore totul era statornicit. Azi, mare entuziasm la Atena. Pornesc vioi spre Capşa, unde mă aşez separat, anume pentru a putea aranja vânzarea paielor rămase din vară. Omul recomandat de kir Gheorghe, un afacerist din Mihăieşti, apare la unsprezece; batem palma. Are un ochi vânăt, dintr-o confruntare, spune, cu instigatorii lui Mihalache. El şi mulţi alţi târgoveţi vor să vină la Bucureşti pe 14 noiembrie să-i înfrunte pe ţărănişti, să apere guvernul. Ce-a înfăptuit Mihalache, zice, acest fanfaron? Nimic, zero, vrea să strice doar ce-a reuşit Jupânul nostru. îi suport flecăreala, Ies affaires sont Ies affaires, dar să mi-l ridice în slăvi pe Vintilă, piaza rea a României! Numai dintr-o minte ca a lui putea ieşi sistemul ce ne sărăceşte acum pe toţi: sistemul Prin noi înşine. Auzi gogomănie. Şi nu doar atât, afaceristul meu crede şi el că Mihăiţă va fi un rege mare, al doilea Ferdinand! De unde până unde Ferdinando mare? Neiniţiat şi laş, dus în lesă de englezoaică, gata-gata s-o ia razna cu ideile lui socialisto-liberale! Ne-a potcovit bătrânul Karol cu un neamţ ofilit, fără pic de vână conservatoare.

După-amiază, căutându-mi de lucru, găsesc între cartoanele heraldice macheta blazonului făcut lui Brederode în urmă cu zece ani, când moştenise titlul de conte da Cunha. Ce păcat că aparţine acestui lusitan arogant şi impulsiv. Până şi elitele pot fi spurcate cu asemenea exemplare. Mă apuc să creionez câteva linii pentru un Trăite sur mes elites; titlul nu-mi aparţine, ideea este însă aparte.

13 octombrie. Duminică. Azi-noapte, în somn, deşi aveam gura uscată şi buzele arse, nu puteam bea. De obicei, treaz fiind, când vreau să-mi potolesc setea, mâna mea nu se repede spre paharul cu apă, las dorinţa să mă umple, ştiind că o pot împlini imediat. Acelaşi lucru, când mă păleşte nerăbdarea de a afla ceva anume: nu mă pripesc, adăst, prelungesc plăcerea de a-mi fi sete în preajma fântânii. Mintea mea s-a învăţat să facă ocolişuri, să mestece idei marginale înainte de atacul propriu-zis, înainte de abordaj. Mă satisface gradul în cari stăpânesc această nobilă forţă, răbdarea. Graba nu e pentru mine, o repudiez.

Dar vanitatea, pe ea de ce nu o resping, de ce nu mă părăseşte? I-am slujit, am plătit. Şi tot mai scoate capul când şi când. Precum pofta trupească, măcinându-mi vigoarea. în lumea asta nu pare a exista sens fără îngâmfare. Dar ce-mi veni să mărunţesc ideea? Regret că nu mă mai fac cunoscut? Că nu mai public? Că nu arunc ciozvârte din vânatul meu pentru a-mi ostoi orgoliul? Cu două-trei strepezite laude la cafenea, două-trei articolaşe la ziar, repede uitate de confraţi? Mă întreb de ce m-am amestecat cu ei - nu am nimic a le spune, nu au nimic a-mi spune. O liotă de apucaţi, lipsiţi de

curajul de a se resemna, de a se re-semna; de a începe să consume inteligent viaţa. Eu asta încerc să fac. Şi, fără a fi filozof, am întemeierea gestului în adâncul meu. Doar că nu toate ungherele creierului îmi sunt de bună-credinţă. Iată, mă urmăreşte ideea de aseară, ideea Tratatului asupra elitelor mele; prin păcatul scrisului ispăşesc naşterea mea greşită. E ca şi cum aş îndura cuiele din carnea tâlharului I.L., încurcat cu Christos.

Când se întoarce de la biserică, Marica îmi spune că are un nou testament de mână, cari îl va înlocui pe cel vechi. Nu-mi dezvăluie nimic din el, nu mi-l arată, nu mi-l încredinţează aşa cum făcuse cu primul. Otrava de Florica să-şi fi atins scopul? Tot aşa, acum treizeci de ani, mătuşa Lenei mă dezmoştenea la intrigile brigandului ce topise averea Momoloaiei, lăsându-mă apoi şi el fără o para. Să se întâmple iar? A treia oară furat?

14 octombrie. Niciun cuvânt schimbat la micul dejun. Marica mă priveşte pe deasupra ceştii cu aerul că a făcut ceea ce trebuie, eu fiind cel abătut de la convenienţe. Nevoit să ies, să scap, îi telefonez lui Francis şi-l vizitez imediat. îl găsesc într-o jiletcă roasă, dar cu batistă albă la buzunar, transcriind pagina tocmai tradusă din Craii. Mi-o citeşte mândru, convins că mă atinge sur la chanterelle. Pe Malamos, nefericitul mă plictiseşte! Toată viaţa a trudit pentru alţii, a tălmăcit şi s-a umilit într-un profesorat obscur, cu îndârjire de mârţoagă. Şi cu tot atâtea pretenţii. Când îl privesc, urăsc modestia de orice fel. Şi nici măcar nu e un veritabil ratat; n-a pierdut riscând cu tupeu, băgându-se în vâltori, a rămas în apele lui stătute. Condamnat la blânde compromisuri, întemniţat în conformismul oamenilor de nimic. îl conving să ieşim la Capşa; sorbim deja din filtru, când încep să apară grandomanii, şansonierul Minulescu şi logoreicul Teodoreanu. în siajul lor, provincia: criticuţul Ionescu de la Slatina, Iordache- Streinu din Argeş, teleormăneanul Noica, duşmanul lui Mickey Mouse. în mod ciudat, coada junilor e ţinută de Theo Arghezi, cari la şaizeci de ani are aceeaşi faţă de bădăran sadea ca şi-nainte de război. îl ştiu bine, pamfletar abject, deşi nem- ţofil. După înfrângere şi-a lasăt mustaţă, şi-a pus lavalieră şi s-a făcut poet; câteva cuvinte potrivite şi gata - noul Eminescu! Biblie şi Ţiganiadă, sfinţi şi borfaşi, flori de cimitir şi muci- gaiuri puse laolaltă, ca-n dugheana lui taică-său. Francis e totuşi copleşit de atmosfera localului, când îi spun că e momentul să plecăm, se lasă greu. Luăm o birjă spre bălţile Herăstrăului, nu mă grăbesc să calc pe lumină strada marchizului. Fără legat testamentar, operez ca hoţul, pătrund în casă pe întuneric.

15 octombrie. Stau încurcat în faţa caietului: trebuie să-ţi fii ţie însuţi vrăjmaş ca să ţii un jurnal. Să te gândeşti, din afară, pe tine. O acţiune nemiloasă, desigur, dar de ce aş repudia un tabiet intrat în sânge? Toată suflarea la vârf s-ar cuveni să fie supusă însemnărilor tous Ies jours - acestea ar constitui, de facto, altimetrul inteligenţei naţionale. Chiar după ce autorii şi-au dat duhul, talazul reflecţiei lor ar fi mai amplu decât cel al literaturii. Faţă de căminul secret al notelor zilnice, textul de plaisir e un coteţ. Şi tocmai printre coteţari să mă aşeze lumea!

înainte de a poposi iar în cafenea, mă tund; pe scaunul de alături, o calfă unge cu brillantine părul unui maior în uniformă. Guraliv, ofiţerul îmi dă amănunte de la împuşcarea lui Duca - a fost chiar lângă el pe peron, sângele liberalului i-a compromis uniforma; apoi mă pune la curent cu amănuntele loviturii de stat de la Atena, unde e ataşat militar. îl ascult şi percep tot derizoriul evenimentelor, de oricând, de oriunde. în sfârşit, mintea mea devine mai leneşă, mai per- misivă de-a lungul Căii în jos, spre Cartea Românească. Mişu îmi pune în faţă noutăţile de la Grasset şi Flammarion. Când să plătesc la cassă, îmi cade sub tejghea un bănuţ pe cari îl scot cu mânerul bastonului. Aşa mă cercetează, courbe, cronicăraşul Cioculică. Bodogăneşte încă stupid la adresa mea; spune la Nestor că el e rău-conducător de bastarzi. Ar merita să-i cer satisfacţie. Dar cum să arunci mănuşa unui profesoraş de provincie, coţcarul examenelor din Găeşti? A împânzit ţara cu absolvenţi cretini cari i-au plătit chiolhanurile. Mă persecută şi acum, seara, figura lui. De ce sunt atât de dizgraţioşi scriitorii, de ce nu au şi ei chipuri echilibrate, obraze cât de cât agreabile? Numai devieri, sluţiri în fizionomia lor. On Ies sent â plein nez. Ca să nu mai vorbim de ţinută: pot ajunge şi prim-miniştri, precum Maiorescu, tot ca nişte amărâţi se îmbracă.

16 octombrie. Aseară îl vizitez pe Boîcesco la domiciliul conjugal; în locul orgiei animate de Hortense et Marquisette, am parte de o cină patronată de soacra lui, o matroană aducând teribil cu boieroaica Melik. Nas armenesc, veşmânt muriu. Şi chiar e proprietăreasă de păduri! Revin acasă târziu. Mă trezesc de asemeni târziu. Mănânc singur; Marica ţine orele aşa cum le-a stabilit defunctul Sion: micul dejun fix la nouă. Urc pedepsit în odaia de lucru şi încerc să definitivez ultimul cartier, al patrulea, din scutul dublei steme. Scot acvila cu limbă roşie din partea superioară şi las în câmp doar cele şapte turnuri, aşa cum arăta blazonul Transilvaniei la 1600; ungurii au în acest sector o creastă cu

trei munţişori sub o coroniţă. Scot şi de la ei coroniţa. înainte de prânz, telefonează Petrescu: să ne vedem poimâine la Athenee, să-mi vorbească de noua lui carte, un roman genial. Mare brânză în literatură să fii genial. De fapt, Cezărică scrie din ce în ce mai poticnit. Deşi din ce în ce mai mult - la el cantitatea e totul. Cărţi teribil de umflate, sute de pagini în cari narează filozoficeşte. Devine un pisălog luat în râs. Cel mai grav lucru pentru un scriitor: să stârnească ironia lectorilor. Cari nu-i caută de fel să fie geniali: cititorii nu gustă ideile, ci brânza.

Negăsind altceva la Radio decât vals, frunzăresc până la ceai noile cărţi; printre ele Mişu mi-a strecurat şi Bucarest a lui Paul Morand. Pare o glumă. Dar ce frumoasă ediţie! încolo, în text, zeamă chioară. Franţuzii beneficiază însă de îngăduinţa mea să-şi publice capriciile, fiindcă au chemare. Aşa cum nemţii au chemare să şi le cenzureze. Cam aste două naţii contează pentru Europa. Cunosc prea puţin Anglia; pe englezi, cu toată mintea lor rece, nu cred că i-aş agrea - să zacă în limba lor nefirească, o limbă ce nu va însemna niciodată ceva în lume. Mi-aş schimba opinia dacă aş pune mâna pe ordinul George Cross?

17 octombrie. încă melancolic după vizita pe cari ne-o face aseară Margot. Ceva din vechea noastră relaţie s-a menţinut; dar pentru fiecare din noi celălalt e Iuda - nu şi-a păstrat fidelitatea de început. Ar fi fost posibil? Cred că nu, femeile îmbătrânesc într-un mod penibil: agitaţia şi falsitatea intră în fibra lor, devine opiumul necesar pentru a nu băga în seamă veştejirea celulelor. Autoînşelare şi fard, asta aduce senectutea femeilor. Pe deplin servite de milostivii din jur, ce se prefac a nu le ofrserva scleroza. Mi-e greu să îndeplinesc serviciul acesta pentru Margot, pentru Marica, pentru babornițele Grupului. Nu fiindcă aş aprecia excesiv francheţea, dar bărbatul stilat îmbătrâneşte altfel: transformă toată sastiseala vieţii în ultimul dram de luciditate. N-au decât să se amăgească femeile una pe alta, pline de chemare creştină, eu nu fac jocul lor.

Ieşit după-amiaza în oraş, mă acostează la Galeries Lafayette pianista de la Vrancea. Neobosita bârfitoare nu se lasă până nu-mi toarnă în urechi ultima aventură a Lisei cu un fagotist din Asociaţiunea Muzicală. Ştie că încropeam un amor pentru cântăreaţă acum doi ani, dar mimează totala inocenţă. Mă târăşte prin întreg magazinul, îmi vorbeşte de pisicile ei şi de mieluşelul Filip, înfundat în coclaurile Râmnicului. E încântată de sejour-ul petrecut la Sinaia: plimbare în grădina Pelişorului, bridge după-amiază, sonate seara - Beethoven, a primăverii, Schumann, cea mare, în re, mult Bach. Totul e ca pe vremea prinţilor, spune, mai chic chiar. Sunt nevoit să pretextez o urgenţă ca să scap de ea. Nimic nu-mi mai prieşte acum până la cină. Iar cina o voi lua cu Marica, la nouă. Voi ieşi puţin să calc frunzele moarte, măcar până în capătul străzii; peste gardul principului Valetin se întinde un arţar ce se scutură zdravăn. Foaia uscată murmură sub talpă.

18 octombrie. La aniversarea lui Carol, patruzeci şi doi de ani, dejun în sufrageria Peleşului. Invitat special: contele Pierredon, parvenitul Maltei. Şi-a cumpărat titlul de la Papa Pius din averea lăsată de taică-său, îmbogăţit dubios în Turcia; apoi a dat douăzeci de milioane Marelui Maestru Chigi, ajungând ministru. Aşa te aşezi la masa regilor. Spre unsprezece mă duc la prăvălia de lângă Biserica Albă, cumpăr trei metri din stofa văzută marţi şi i-o predau lui Ştrul, în Strada Nouă. E o splendidă ţesătură englezească ieşită din împletirea a trei lâneturi: negre, albastre, gris; voi asorta la ea o vestă bleu mat. La douăsprezece sunt pe Covaci, la anticar; cercetez stampele aşteptând-o pe Ema. Tot restul zilei împreună - crap cu sos Ravigote şi vin alb la Imperial, cafea şi ciocolată la Florian. In sfârşit, plimbare cu trăsura; nimerim unul dintre acei muscali scopiţi, poate ultimul, bine descrişi de Morand în cărţulia lui. Vorbim destul, mai ales ea; aflu că perfidul Perpessiciu îi ţine adevărate discursuri. Mototolul o chinuie cu noua lui pasiune: poeţii Văcăreşti. Nimeni nu-i bagă în seamă pe Văcăreşti, el îi slăveşte - Alecu, ce personaj fabulos, spune, moare la treizeci de ani cu pana în mână, ucis de amor... Alecu Văcărescu, personaj fabulos! Numai în mintea acestui grecotei cari, iată, la nici zece ani de când şi-a trimis iubita în cavou, continuă racolările de femeiuşti. Dar Ema nu e o Viorica nevrotică, nu o văd dându-şi foc pentru un ochelarist ce îi recită din fiul lui Ienăchiţă: Când nu te văz am chinuri, Iar când te văz leşinuri!

19 octombrie. Vreme neobişnuit de caldă. O aşa toamnă n-am mai avut de dinainte de război. La zece plec către prăvălia meşterului Gheorghiţă, cari mi-a promis că astăzi, negreşit, îmi dă gata ghetele de lac. în drum văd pe castelanii Veturia şi Octavian, întorşi de la Ciucea. Apoi, în alt auto, pe Duduia ieşită la promenadă. La fel de răpitoare cum o ştiam: păr înfocat, privire aprinsă, pomeţi îmbujoraţi. Vremea se face şi mai frumoasă, aş lua-o şi eu spre Şosea. Dar o iau spre Catargi 39, boier Sandu împlineşte mâine patruzeci de ani, trebuie să-l firitisesc în persoană. La colţ cu Orlando îl întâlnesc însă pe yankeu - nu vine azi, îmi spune, se întâmplă ceva cu el, ieri n-a fost nici la Fundaţii,

nici la Corso! Tinerelul e alarmat; când îşi nesocoteşte tabieturile, directorul declanşează printre ai săi o adevărată criză. Constanța aristocratică pe cari o afişează e o adevărată magie, fără ea cafeneaua şi literatura română se clatină. Intru la Athenee fără prea mult appetit. La o masă, venit din Moldova pentru tratament, Păstorel; alături de el, câțiva munteni în costume de-a gata, marca scriitoraşilor noştri. Se comentează bugetul, ultimele mariaje, atacul lui Vaida, ultimatumul de la Topoloveni, replica de la Breasta, tăcerea de la Bădăcin, scrisoarea lui Ştirbey, abdicarea preşedintelui Masaryk. Nimic nu se leagă însă într-o dispută, într-o înfruntare. Mă uit la ei cum caută disperați un cât de mic entuziasm, atât cât să aibă loc în creierul lor combustia pe cari să perpelească o idee. îi părăsesc luat de Gala-Gala înapoi spre Alcalay. Nu mă simt deloc bine cu anteriul popii fluturând lângă mine. E îmbătat de mirosul ceriielii dintr-o proaspătă cărticică de-a lui, pe cari mi-o şi dă. Turuie cu avânt: Confrații noştri trăiesc cu flacără împuținată şi fără credință, mai mult, se murdăresc între ei, murdăresc breasla, fac politică, răspândesc zâzania - păcat, păcat. Fac greşeala să-i accept tratația cu bere în pasagiul Vilacrosse. Acolo, tot despre cărticica lui: E lucrarea mea cea mai bună, zice, mi-au ieşit nişte pagini foarte valoroase, de-acum mă confrunt doar cu mine, nu mă mai întrec cu alții; mulțumesc Sfântului Pavel, sunt mai bun pe zi ce trece, îi înghit cu amar jalnica exaltare, ca şi berea. Mă întorc pe jos; la unu fix, slujnica serveşte dejunul: supă şi pilaf. Puiul e sălciu, orezul sărat. Marica acră.

Citesc de patru ore Visionnaires et illumines; autorul, Boissin, reproduce dintr-un anume Schiffmann. Rezum teoria acestuia: căderea căpităniilor Ordinului în toată Europa a fost un sacrificiu deliberat, parte a planului proiectat pentru un secol viitor. Trebuia construită mai întâi o sursă de putere sub comanda unui directorat plasat în clandestinitate. Prea cunoscut, magistrul De Molay a fost jertfit pentru ca alții să se poată camufla în viața privată... Şi acum citez direct: „Ordinul nu şi-a încetat nicio clipă existența, o neîntreruptă succesiune de Mari Maeştri asigură până în zilele noastre proiectul. Calculele arată că într-o sută cincizeci de ani condiția puterii e împlinită".

20 octombrie. Duminică. Ieri-seară, acel Boissin m-a pus pe gânduri - o sută cincizeci de ani! Având în vedere că predicția se face la 1870, Ordinul va stăpâni lumea după mine, în 2020. Simt acut ghimpele dezolării. Dar dimineața e promițătoare, Marica şi-a luat slujnica la biserică, supraveghetorul meu Niculaie nu vine azi, tensiunea e acceptabilă. Am şi un gând de lucru extrem de plăcut: să schițez decorația ce se va atribui, pentru realizarea Uniunii, românilor şi maghiarilor implicați. Va fi o distincție a Casei Regale, precum Pour le Merite şi Couronne d'Epines. Ea nu trebuie să fie mai prejos de Coroana României. Cum s-o denumesc?

Obosit de-o escapadă ivită nitam-nisam, nu mă îndemn acum la scris. Mai ales că trebuie să pregătesc cele trebuincioase plecării - pentru vreo zece zile, las odaia mea în grija lui Calimach.

21 octombrie. Constat că nu duc defel o viață rătăcitoare. Drumurile la Sibiu şi la moşie acoperă pentru mine toată pornirea omului de a peregrina. N-am mai văzut de douăzeci de ani Berlinul, n-am revenit la Trieste, n-am călcat Parisul. Aflu că zilele astea Titulescu trimite miniştri în Chile, Mexic şi Persia. Iar pe prostănacul Jean Florescu la Madrid. Numai eu stau lipit. E drept că mă disloc anevoie. îmi las greu comoditățile. Iar câteodată plecarea e silnică, programată de nevoi, ca azi.

Urc în cabrioleta lui Mitrică la patru dans l'apres-midi şi cad într-o stare de prostrație. De-o parte şi alta a drumului culesul porumbului e în toi. Iar la Ionescu se adună deja strujenii - bărcăneşteanul iese primul pe piață, ca să stabilească el prețul. Dar tot la mâna Grecului e, ca şi mine. Angrosistul face legea. Iată un liberal de cari nu mă pot dispensa; aş rămâne cu ştiuleții în hambare, mi-ar mucegăi toată marfa. Ajung la Sionu când apune soarele. Cât mai

/

V

rămân afară, îmi înfăşor gâtul din cauza unui vânt ce bate dinspre Dunăre. Pânza flamurii se zbate în vârful prăjinii.

22 octombrie. Soarele răsare la şapte; mic dejun devansat, apoi intru pe şantier. Porțiuni din vechea pădurice sunt tolerate anapoda lângă deluriş, văioagele sunt prost înierbate. Mă apasă lipsa de mijloace pentru a grăbi lucrurile. Sunt inferior la capitolul ăsta lui Hoditz, dar îmi promit să nu cedez, să am răbdare şi să rezolv problema. La dimensiunea Sionului, ar fi ridicol să nu reuşesc. Va veni vremea când peisajul va fi gata, de la prima la ultima filă; vremea când se va înfățişa ca un produs al minții mele, de astă dată din celuloză vie, nu din hârtie moartă. Părăsesc locul cu sentimentul că-mi las de izbelişte jucăria, nevoit a intra în blestematul rol de om serios. Ceva mă obligă la asta, ceva mă sileşte la compromis. Când voi putea acționa ca adevărat senior, nepăsător la părerile celorlalți?

Delicios preparat în cuptorul de lut: carne albă cu roşii, ciuperci şi ardei gras în sos răcit cu smântână. Am răgaz de siestă cam două ceasuri. Lucrurile nu merg rău, se isprăveşte azi adusul porumbului la conac, ultima căruță va intra în curte pe seară. Scriu mai puțin, e nevoie să supraveghez ca trebile toamnei să se facă după tipic. Acum le ştiu pe toate, am priceperea unui Costea Bratu, nu-mi lipseşte decât vocabularul lui - câteva înjurături târnosite mi-ar fi uşurat rolul.

23 octombrie. Aseară târziu se încheie dijmuitul. Dar nemernicul de Chiroiu mă anunță că el pleacă la Bucureşti, la sărbătoarea aviației; se pare că Titulescu personal a invitat un batalion de bolşevici cari vor sări cu paraşutele. Spectacol mare. Nu înțeleg de ce tolerează Guță comedia asta. Rămas singur cu liota de dijmaşi, am prilejul să-mi măsor capacitatea de a fi, barem o zi, altul: energic, agitat, vulgar. Dar nu mă pot degrada nici măcar temporar. Până la urmă las creaturile să rânduiască sărmezile de ştiuleți după voia lor şi dau raite prin grădina. Pâlcul de smochini plantat acum doi ani nu se înalță cat am socotit, iar frumoasa frunză are lobii prea mici. I-a ticăloşit pământul, aud printre țărani. Acum înțeleg, pământul românesc ticăloşeşte; soiul nobil se piperniceşte, se sufocă. Până şi vânoşii robinieri, făcuți pentru cele mai vitrege locuri, decad pe meleagurile noastre. Cresc urât, contorsionați şi spinoşi, devenind araci pentru fasole şi lemn de foc.

După-amiază primesc vizita subadministratorului de la Domenii; îmi arată plângerea pe cari obştea o face împotriva bulibaşei Silidor. Sătenii se vaită că țiganii au furat cu nemiluita ştiuleți cruzi din lan, umplând pieţele Bucureştiului cu porumbiel pentru fiert. La Fundulea s-a tras şi clopotul pentru a ridica țăranii împotriva şatrei. Rezultatul: s-au înzecit ciordelile din ogrăzi, iar jandarmii sunt ocărâți şi loviți cu pietre de țigănci şi puradei. Chiar înainte de a veni eu, furtişag mare la Chiroiu: unsprezece porci. Grăsunii au fost mânați fără a guița dincolo de ostrețe, au mers tiptil de parcă au vrut să scape de țărănist. Nu e glumă, ştiu ce e în sufletul unui om prădat, nu fluieri pur şi simplu a pagubă. La plecare, Pândele îmi spune că e dezamăgit de anul ăsta. Socotise un profit mai bun - timpul trece şi nu-ți vezi rotunjite cum trebuie viața şi averea, zice. Nici asta nu e glumă, ştiu, dezamăgirile spre apusul vieții sunt teribile.

24 octombrie. Azi e frumos, senin şi cald; sub ochii mei se desfac ştiuleții, grămezile se înşiră şi cresc. Spre orele unsprezece plec la kir Gheorghe; încerc să-l fac să accepte modul cum vreau să lucrez eu. îi argumentez la fel ca acum un an, ca acum doi ani. Până la urmă îl las mulțumit, strălucind victorios. Ca mine, probabil, când reuşesc câte-o întorsătură de condei. Doar că micile lui satisfacții strâng o avere, iar condeiul meu picură pagubă. Grecul ăsta e un memento pentru regretele mele; viața e atât de simplă - trebuie doar începută bine. Adică să înşfaci de timpuriu țâța unei afaceri şi să-i mulgi laptele. Venit lefter în lume, n-ai altă scăpare decât să intri în afaceri. Altfel nu mulgi. Toujours se l'accrocher.

25 octombrie. Aseară, dureri de şale; accept pe sub halat un brâu din coajă de salcie. Babuşca îmi spune că aşa-i punea şi maicii. Timpul se menține îngăduitor; bătaia porumbului e în toi, bobul pare uscat şi greu. Am dijmuit o sută şaizeci de pogoane, nu pot să evaluez cantitatea, cântărirea se face la gară. Trebuie să supraveghez operațiunile ca un vechil, nu-mi rămâne timp pentru altceva. Maşina bate admirabil.

Drumuiesc toată ziua pământul între batoză şi magazie. Acum sunt singur, pălmaşii s-au dus pe tăpşan, la focul de Sâmedru. Din cerdac văd acolo flacără înaltă şi jerbe de scântei. Se aud strigăte şi chiuituri. Las becisniciile pământene, îndrept binoclul spre cer: Balena pluteşte jos, sub Pleiade; deasupra lor altă galaxie, probabil Aquariu, luceşte în nuanțe de alge marine. La stânga flamurii, luna urcă în primul pătrar depărtându-se încet de creasta conacului.

26 octombrie. Sfântul Dumitru. Azi se-ncuie vara, frunza pică de zor, nimic nu creşte mai departe. Dar bătrânul sas- chiu din spatele cuhniei înfloreşte iar! E un rebel dovedit, a mai făcut asta, regret că nu pot să-l strămut cinci sute de paşi mai încolo, în avantpostul grădinii. De reținut ideea: să ai undeva un răzvrătit, un scârbit de tiparul naturii. Trimit Marichii printr-un căruțaş ceapă uscată, fasole şi oale cu murături. La întoarcere sper să-mi aducă ce-am cerut: un kilogram de orez, măsline, zahăr, cafea şi zece litri de gaz.

Nimeni nu munceşte azi, sărbătoare mare. Beau un păhăruț de țuică pe verandă cu profesorul Costescu, pornit spre Bucureşti să încheie învoieli pentru nişte case ale lui. într-adevăr, e ziua soroacelor, trebuie respectată tradiția, lumea se mută de ici-colo la fiecare Sân' Dumitru.

N-am încotro, rămân inactiv toată după-amiaza. Nu-l poți clinti pe țăran din lenea bisericoasă. Caut în dulapul Sionilor şi dau peste Nobiliaire universel al lui Saint-Allais. Mă codesc s-o mai iau la citit încă o dată, j'en ai le coeur dans la gorge. Mi-aminteşte însă gândul de acum zece zile privind

alcătuirea unui anume Tratat, ideea nu e rea. Dar nu titlul şi conţinutul mă preocupă acum, ci forma pe cari o poate lua o scriere en depit des belles-lettres. Străbat din nou în toate direcţiile preajma conacului. Sunt de acord cu Hoditz: pământul în sine arată a material defecat. Abia vegetalul acoperă starea de deşeu organic, arborii, tufişurile, chiar bălăriile. Contele, cu mintea lui, a prefăcut însă radical scenografia; n-a agrementat pe alocuri natura - a produs-o da capo al fine. A vrut rânduială şi bun-gust.

27 octombrie. Duminică. Mă trezesc în zori, văd încă pe cer un Marte palid şi un strălucitor Fomalhaut. Ceva mai jos, constelaţia Taurului îşi pierde unul câte unul licuricii. Privesc şi în razul pământului - rni-aş dori, pornind de sub cerdac, un parterre mare, cinci sute de metri înierbaţi de-a lungul cărora să lepăd la plecare toate frământările. Iar la întoarcere, să las acolo alaiul meditaţiei mele. Pe cari să-l regăsesc dimineaţa, harem de gheişe aburoase plutind deasupra pajiştii.

Când urcă soarele, lucrurile devin repede obtuze, prozaice. Fac turul acareturilor, apoi petrec o jumătate de ceas întârâ- tându-l pe Guy al V-lea; impecabil exemplar, de expoziţie regală. Dintre toate, aici la Sionu excelează curcănetul, spiţa Marelui Alb prosperă spectaculos. Prânzesc la kir Gheorghe. Masa, ca de obicei, îmbelşugată; balcanică totuşi: nu dai în acelaşi fel de porcelanuri jambon şi filet de crăpcean. La cafea, descopăr că amfitrionul meu are ceva în comun cu Chiroiu: admirarea lui Iorga. Istoria neamului vine de la Văleni ca pâinea zilnică, zice bombastic. Aluat găunos şi coajă rugoaşă, gândesc eu. Cerealistul nu-şi ascunde mândria că Iorga e viţă levantină, ca şi el. Grecoteii ăştia ne dau pita şi istoria.

Acum, seara, am mâncărimi de piele; să fie de vină mersul prin porumbişte, jambonul sau istoria neamului? Pun comprese cu fiertură de brusture. Baba mormăie cum că mi se trage din nedusul la biserică - n-am fost nici azi, duminică, nici ieri, de Sâmedru. Da, bun creştin nu prea sunt, nu ştiu cum arată mutra popii din Fundulea; dar cunosc fiecare copăcel din parohia mea. îndeamnă-l pe unul dintre habotnicii locului să-şi facă grădină - se va simţi împins la păcat. Grădina nu pare lucrarea Domnului, cum bine observă luminatul Hoditz. Mă transform într-un fel de diavol al Sionului.

28 octombrie. Soarele răsare la şapte. Cer complet acoperit, iar de la prânz plouă. Bătutul porumbului şi transportul sunt oprite din cauza asta, căruţele rămân împotmolite la gară. Mă simt deplorabil în odaia friguroasă, în mirosul lămpii cu gaz — boiernaş blestemat să trudească în marginea lumii. Mizerabil e aranjamentul societăţii: primeşti dacă oferi ceva, dacă te zbaţi, dacă stai în ploaie, dacă dai şi tu. Eu nu dau nimic. Nu măcelăresc, nu fac brânză, nu coc pâine. Am doar grijă de mine. Ce stupidă acuzaţie poate fi aceea de egoism! Ce e meschin în a te îngriji în primul rând de poftele tale?

29 octombrie. Ploaia încetează pe la zece. în curte se reia lucrul. îmi fac timp până vin căruţele să arunc o privire pe linia apeductului, îmi tipăresc în minte operaţiunile ce voi face la primăvară, ordinea lor. Mă străduiesc să nu văd ce dezolant arată domeniul acum.

Dureri de spate şi de şale. Mă întorc în casă completamente îngheţat; capul însă îmi dogoreşte. Mă doftoricesc cu pelin îndulcit. Am şi noutăţi politice: guvernul l-a avertizat pe Mihalache că nu admite marea adunare a ţărăniştilor la Bucureşti, fiindcă şi Goga a convocat pe 14 noiembrie întrunirea alor lui; ar fi două manifestaţii în aceeaşi zi. Sper că Mihalache va fi dârz, nu va renunţa şi va învioara lucrurile. Beau un litru de pelinaş, mai pun la fiert.

30 octombrie. De zece zile aici, în cea mai nepotrivită perioadă a anului! Je me suis tape toute la corvee.

1 noiembrie. în două-trei zile termin bătutul. Dacă şi transport toate boabele, am scăpat. Văzând pe la prânz că vin prea rar căruţele, pornesc alarmat spre kir Gheorghe. îmi explică scurt: unii căruţaşi strâng snopii de pe moşia lui Gogu, alţii au înţelegeri cu Pândele, alţii îi sunt îndatoraţi lui Costescu. Chiar şi dobitocul de Chiroiu a pus mâna pe câţiva, ameninţându-i că dacă mai cară pentru liberali le va face zile fripte când Mihalache ia puterea.

2 noiembrie. Azi-mâine sper să se bată tot ce s-a dijmuit. Poimâine închei transportatul. Cu ultima căruţă merg la grec să-mi iau banii, cincisprezece mii vagonul, deşi aud că la Urziceni s-a ajuns la optsprezece, minus cărăuşia. Vremea s-a răcit definitiv, nu mai pot întârzia. îmi rămân cocenii, pentru cari nu găsesc amatori serioşi, dau roată numai speculanţi.

4 noiembrie. Ieri, duminică, pe un vânt aspru, fac o vizită la Domenii. îi cer lui Pândele să-mi găsească un auto încăpător, cu şofer de încredere, am frică să merg trei ceasuri prin câmp sălbatic cu atâţia bani. Car cu mine şi tot felul de coşuri, panere, borcane, săculeţi, plus dulceţurile Florichii şi gâscanul pentru Francis. Prânzesc cu el: prepeliţe rumenite pe fâşii de

slăninuță. Vin alb.

Soarele apune la cinci, noaptea are deja paisprezece ore. Pe cerul limpede, la patru coți deasupra salcâmilor, Dragonul îngheață verde-argintiu; Berbecul şi Casiopeea se duc sub orizont.

5 noiembrie. Peste noapte, acces de friguri. Tremur încă. Afară, brumă. Frunzele robinierilor parcă s-au prăjit, văd prin ei până în câmp. Predarea încheiată, banii luați, voi pleca cât mai repede.

6 noiembrie. Ieri, întoarcere fără peripeții; nicio arătare de brigand de-a lungul drumului, era prea frig pentru baragladinele lui Silidor. Autoul m-a zdruncinat teribil, dar am mers întins, la două şi trei sferturi vedeam marginea Pantelimonului, la trei şi jumătate intram cu banii şi proviziile pe strada marchizului. La descărcat, Niculaie îmi scapă geamantanul pe scară, împrăştiind câteva lucruri, dar sunt atent şi recuperez din mâinile lui însemnările.

Retras până la cină, mă bucur de atenția lui Calimach. Motanul mi-a lipsit cu adevărat; şi eu lui. Pentru azi nu-mi propun să ies din halat, deşi Marica ar vrea să depun banii la bancă. Din nou față în față cu ea la micul dejun - Doamne, cât e de bătrână, cât timp a strâns în ea! în ce mă priveşte, am senzația bizară că sunt gol, lipsit de trecut, că încep viața cu prezentul. Alții au avut altă soartă, unul ca Aristide, de exemplu, a trăit deja câteva existențe. Pomenesc de el fiindcă văd că-şi etalează în L'Independance amintirile din China. Mai citesc la cronica mondenă infatuările lui Vlădoianu - merge pe filon derbedeul! Văd şi rezultatul plebiscitului din Grecia: un milion şi jumătate au fost pentru monarhie, cincizeci de mii pentru republică. Vive le Roi! Altfel, se pare că în Bucureşti e panică mare, se aşteaptă peste o săptămână scene de jacquerie ca în 1907. învățătorul de la Topoloveni aduce încoace câteva divizii rurale pornite să înfrunte guvernul; perfidul Guță se dă moale, îl trage pe Mihalache spre pârjol pentru a lovi în Maniu, duşmanul Duduii.

7 noiembrie. Aseară îndur o cină în trei. în timp ce Marica pare neinteresată, Florica mă chestionează neîntrerupt, dorind să afle tot ce s-a petrecut toamna asta la Sionu. Nu se abține să ceară amănunte penibile, vrea raport complet. Mă scol de la masă cu stomacul otrăvit. Nici micul dejun de azi nu-mi cade prea bine. Marica se plânge că a avut o noapte agitată, l-a visat pe bătrânul ei dojenind-o pentru degradarea conacului şi stingerea spiței Sionilor. Deh!

Aştept ca soarele să spargă undeva cerul mohorât. Sunt numai douăsprezece grade afară. Recitesc scrisoarea de la Herr Direktor primită cât eram la moşie. Filozoful se lamentează: Acum, că am suspendat ieşirile până la vară, caut să citesc temeinic, dar mă înăbuşă puzderia comentariilor; toate scrierile importante sunt îngropate în vorbăria ce le însoțeşte, în volume parazite - tema esențială dispare în explozia bibliografică! Nu pot decât să îl aprob. Mă întreb atunci de ce e interesat de vorbăreții indigeni, nişte bieți comentatori în faşă. îmi mai spune că, înainte de a se strica vremea, s-a întâmplat să-l întâlnească pe Cioran la Şanta, în cabana unde nemțălitul stă de când s-a întors; a mâncat brânză de oaie cu el şi i-a ascultat filozofia pe un buştean răsturnat. în esență, crezul răşinăreanului e acela că munca tâmpeşte, că munca e un blestem. Iar, nu pot fi decât de acord. Dar ce e nou aici? Ştiu asta de mult. Nu trebuie să mi-o spună un neîntărcat. Nu-mi trebuie pe cap alți gânditori de doi bani. Mă gândesc că frățiorul Luchi, de trăia, ar fi fost şi el doctor la vreun Heidelberg. Interpretând tot felul de zise.

Spre douăsprezece, plec pentru a dejuna cu Rudi. Nisetru în sos Mousseline, vin alb sec. îl însoțeşte consulul sârb, cari sugerează că Belgradul şi-ar putea repara mitocănia din vremea când eram la Lucrări publice, conferindu-mi de data asta l'Ordre de l'Etoile Karageorges. Rămânând câteva clipe cu el, recunoaşte că Serbia detestă perspectiva Uniunii şi ar plăti orice idee de sabordaj. Deşi lucrează nepermis de grosolan, schimbăm cărți de vizită. La desert, ne ocupăm de invazia țărăniştilor ce se anunță peste o săptămână, în preziua deschiderii Parlamentului. Față de aşa amenințare, lipsa reacției premierului e scandaloasă. Mai ferm pare Goga, dar ce intenționează el? — să-şi plaseze adepții în dimineața zilei de 14 pe Dealul Mitropoliei pentru a lupta cu asediatorii. Când ies din local, soarele sparge în sfârşit plafonul, îmblânzeşte atmosfera. O iau pe Ema de la Fundații şi mergem pe jos până la cinema Select. Interior liniştit, elegant; şi film hollywoodian amuzant. Neplăcută întâlnire acolo cu soțul naivei Alice, însoțit de actorița Caler. Ne priveşte cu insistență, am impresia că o dezbracă pe Ema pentru a-i confrunta farmecele cu ale depravatei Leny.

8 noiembrie. Ziua Arhanghelilor. Mă scol târziu, îmi fac grăbit toaleta şi cobor la micul dejun în ținută adecvată; Marica e strictă cu sărbătorile, mai ales cu una ca asta: onomastica lui Mihăiță, micul ei rege. Trec cu bine de ora nouă, arunc o privire peste gazete. Legația Sovietelor a aniversat ieri revoluția bolşevică la Clubul miliardarilor. Petrecăreții erau toți în frac şi joben. Inclusiv mujicul Ostrovsky, trimisul lui Iosif Vissarionovici! Delicioasă fotografie. în replică, malițiosul Carol îl ia pe

contele Poklewski la vânătoare în pădurea Sinaiei, tratându-l ca pe un veritabil ambasador.

Starea mea fizică pare bună, dar pe cât mă simt de viguros, pe atât sunt de îngrijorat pentru corpul meu. Două lucruri îmi pot oferi cu siguranță: perfecțiunea minții şi perfecțiunea înfățişării. însă acestea două îmbracă un trup, adică o alcătuire supusă degradării. Aş dori să fac ceva şi pentru carne, pentru oase, pentru muşchii inimii. Voi încerca mai multă mişcare, voi prelungi promenadele zilnice. De la o vreme îmi ignor propriile reguli de sănătate - prea mult vin, cafea şi lenevealã. Iată, e aproape unsprezece şi aş pregeta încă aici, pe aceste însemnări inutile. Trag la scriitură. Ce-ar fi să-mi ordon trei zile de penitență? Doar lapte şi exerciții de întărit fibra.

Ajung pe jos, puțin înaintea prânzului, la Mişu. Amintindu-mi de tratamentul cu Zweig, cer tot ce are în rafturi despre tămăduirea trupului; aleg compendiumul unei lucrări chinezeşti scoase la Albin Michel. Cât mai răsfoiesc una-alta, schimb cuvinte cu tinerelul Noica, traducătorul policemanului Wallace; insul e deferent, are gesturi elegante, dar ce oribilă cravată în dungi! îmi pare disimulat, fals. Pentru unul de nici treizeci de ani e prea politicos, prea atent la interlocutor. Să fie o excepție a generației sau e deja un mare ipocrit? Nimeni nu ştie prea multe despre el, pare lipsit de trecut. Oricum, n-are viitor. Decât poate ca tălmăcitor, dar ce viitor e ăsta? Cobor bulevardul Elisabeta până la Cişmigiu, cumpăr un cornet cu castane coapte, apoi mă întorc pe partea cealaltă. La intersectarea Căii, dintr-una din trăsurile oprite de agent mă străpung ochii verzi ai Duduii. Seducătoare, coaptă, un ange de carnation. Stând picior peste picior, rochia îi lasă gambele la vedere prin străvezimea ciorapilor. Mare pericol pentru stabilitatea noastră, amorurile astea regale. începând cu bruneta Mary, englezoaica lui Ferdinando, până la palida Dolette a principelui Nicolae şi roşcata lui Carol. Ce-a fost a fost, dar acum lucrurile ar trebui clarificate repede. Să se aşeze fiecare cum trebuie, pentru a-şi putea juca rolurile în Uniune, înainte de a intra la Capsa, ocolesc trotuarul din fața Casei Grecianu, unde acoperişul abrupt e periculos. Iarna cad sloiuri. Din mijlocul drumului mă claxonează strident un auto în cari îl văd pe meschinul Stelică. Eu urc bordura la stânga, spre cafenea, el o ia la dreapta pe Sărindar. întâlnirea îmi aduce aminte de Brederode, de insistențele lui din ultima vreme. Don Martinho vrea să-şi reapropie câțiva băştinaşi pentru că este pârât de lipscăneni la Lisabona; aceştia îl acuză că nimeni în Bucureşti nu-l mai frecventează, scandalagiu cum e. Prietenia cu mine ar demonstra că întreține încă relații cu personaje prinse în afaceri politice. Localul Capşei fiind aglomerat, oberul mă plasează la masa neamțului Fabricius. Are ferme de păsări în Banat, printre cari şi una pentru curcani imperiali. Mă laud că eu posed cele mai frumoase exemplare din specia asta; se arată dornic să crească şi el Marele Alb de Sionu, va trimite un om la primăvară după ouă selectate de mine. Foarte plăcut tovarăş de conversație, bine îmbrăcat, cu încălțări fine. îi elogiez Tiergartenul, dar pare mai interesat de Fundulea. De altfel e născut aici, n-a văzut Berlinul decât de două ori în viața lui. Mă întorc în Robert de Flers cu delicioase mezeluri pentru Calimach cumpărate de la Rochus.

9 noiembrie. Aseară, înainte de cină, primim vizita pianistei, pe fugă. Pleacă azi la Râmnic să-l descurce pe băr- batu-său, cel mai bleg dintre Lahovari, intrat în conflict cu prefectul, rudă a noastră prin răposatul Voinescu al Florichii. Bietul Filip e în pericol să se judece cu impertinentul şefu- leț liberal. Pierre, cari-l cunoaşte pe acela, va telefona şi el să stingă conflictul. în fine, la zece mă bag în pat şi deschid traducerea chinezească. Sumarul îmi întăreşte convingerea că prin terapeutica Orientului însuşirile mele vor fi mult mai bine puse în valoare. Plec dis-de-dimineață într-un marş prelungit. O iau spre biserica Bălăceanului, fac un ocol, ajung în Covaci. Din Covaci apuc în sus prin Şelari; din Şelari merg la dreapta pe Lipscani; din Lipscani, la stânga, ies în malul gârlei. Țin Calea spre centru, ajung în pasagiul Macca; intru la anticăria Pach şi răsfoiesc ici-colo până mă încălzesc puțin. Nu-mi scot mănuşile cât dau fila, sunt unii cu tot felul de bacili în ei cari întorc paginile cu degetul muiat în salivă. La unsprezece şi jumătate închei bucla sub locuința lui Francis. Urc, bat cu bastonul în canat; franțuzul meu se iveşte în halat cu batistă înfoiată la buzunar.

Toată după-amiaza a trebuit să-mi odihnesc picioarele, deşi după vizitarea lui Lebrun m-am întors cu o trăsură luată chiar din Romană. Vremea se schimbase, cerul devenise plumburiu de la un capăt la altul. Şi aşa a rămas - acum e cinci şi pare opt-nouă seara. Singurul lucru bun făcut azi, în afară de marşul cel lung, e copierea fişelor din plicul verde pentru trocul aranjat de Gambara. Ar mai fi de notat un gând năstruşnic privind nobilul meu Trăite. Dar şi ascultarea la Radio a Suitei în re de Flăndel, din păcate de pe la mijloc - melancolie pură, absolută, încântătoare.

10 noiembrie. Speriindu-se de un şoarece ivit în cămară, Marica alunecă şi se accidentează la brațul stâng. O car în salon, iar slujnica aleargă la doctorul de alături. într-o oră, întâmplarea umple casa de lume. Veninoasa Florica, mucegăita Margot sosesc cu țipete de ah şi oh. Cum se strâng atât de repede aceste stafii octogenare? Curând apare cu birja familia Logadi, apoi reprezintanta Grupului, madam Lina, cari aduce un balsam pentru oase rupte şi un săculeț cu şoricioaică. Mai rău e că la prânz se înfățişează însuşi popa de la Sfântul Silvestru, înştiințat de pățania darnicei lui enoriaşe. împrăştie miros de ceară topită şi răstopită în toată casa cercetând argintăria, miniaturile din porcelan, picturile; nu scapă ocazia de a trăncăni despre miracole şi semne dumnezeieşti. în toată tevatura, doar câteva minute de evadare într-o convorbire la telefon cu Rosetti, cari a fost ieri la dejunul cavalerilor ordinului Mihai Viteazul; boierul se amuză să-mi redea în culori obrazele politicienilor noştri, de la verzuliul feței lui Vaida la pământiul lui Titulescu. Carol s-a înfipt în Mihalache, stacojiu din vârful urechilor până la guşă, să-i ceară amânarea adunării de joi; se pare însă că e prea târziu, cetele țărăniste s-au pornit.

La ora ceaiului, peregrinarea doamnelor reîncepe. Pleacă una, vine alta, cu toată vitregia de afară. Marica e oblojită cu vorbe de fățarnicele din rangurile doi şi trei ale Bucureştiului, de la neruşinata Elise la Madame Jeanne. Mă retrag având sentimentul că sunt considerat un companion josnic. Trebuie să-mi găsesc o ocupație aici, la mine, să mă extrag din aceste mizerabile habitudes casanieres. Blazonul Hoditz, pe cari încep să-l colorez, izbuteşte să-mi taie până la urmă legătura cu viețuitoarele. Dar nu am vreo mare mulțumire - eşti pierdut când te simți cu totul singur. Anturajul unor îngeri heraldici m-ar fi consolat poate, dacă aceştia n-ar copia făcăturile detestabile ale popii Dumitru.

11 noiembrie. După chinul de ieri, trebuia să ies din casă; accept întâlnirea cu Cezărică pentru a primi ultima lui carte, o istorioară cu Eminescu. Prânzim la Corso. Omul e zdrobit după o noapte de poker; a pierdut iar banii pentru hârtia revistei, ba chiar şi plata tipografiei. Seamănă cu eroul acelei poveşti patetice pe cari chiar el a scris-o acum vreo zece ani. Mă face să-i promit un împrumut; deocamdată îi dau cinci sute de lei, ştiind că azi e Sfântul Mina, zeul tâlharilor. Voi avea de aşteptat recuperarea sumei, sunt convins că diseară se aşază din nou la masa verde. Până a nu se porni iar ploaia, fac un marş solitar spre Georgescu-Hertz. De sub statua lui Mihai Bravul mă salută junele Chiroiu, acum cu bărbuță şi plete bine configurate. Mai erau câțiva Chrişti prin

preajmă. Căpitanul lor tocmai a hotărât Control Legionar pentru păzirea curăţeniei şi moralităţii adepţilor. Interesantă, această hypostasie a tinerimii noastre universitare. Ţin drumul spre gârlă, ajung fără alte poticneli la prăvălia de cărţi, înăuntru dau însă peste grandomanul Camilache, agentul lui Proust la inima domnişoarelor dâmboviţene. Iar mai încolo, aplecat peste un exemplar al propriei lui cărţi, Teodoreanu aspirând parcă aburul unui vas cu mirodenii. Neruşinat e succesul unora; motiv să te retragi la mănăstire. Plec din librărie acompaniindu-l până la Casa de Depuneri pe sobrul Pillat. Acesta îmi vorbeşte de moşia lui din Argeş: Am un rai la Izvorani, zice, dar nu şi grădină sistematică, aşa cum vezi dumneata lucrurile, nu mi-a venit gândul la timp. Grădină sistematică! Aşa vede el lucrurile.

12 noiembrie. Aseară, întorcându-mă devreme, mă îndârjesc asupra tabelelor din Manuel general de la composition des jardins. Edouard Andre indică acolo proporţia principalilor arbori, arbuşti, boscheţi şi liane pentru o suprafaţă dată. Cunoscând perimetrul definitiv de la Sionu, opt acri, ştiind ce am pus până acum, fac o listă şi merg cu State la Jardinerie. Coborând înapoi panta Cotrocenilor, ne asaltează vânzătorii de gazete strigând ediţia de seară: Poimâine Mihalache Atacă! Plugarii Cotropesc Bucureştiul! Citesc acasă despre eşuarea tratativelor cu ţărăniştii - conducerea partidului a cheltuit milioane pentru a pregăti invazia, s-au plătit vagoane de cale ferată, s-au acontat încartiruirea, mâncarea, muzica. Formaţiuni de săteni aşteaptă semnalul pornirii spre capitală; stau mobilizate în treizeci de judeţe echipe a câte cinci sute de luptători gata să urce în trenuri, prets â foncer dans le tas.

13 noiembrie. Tot aseară văd în Universul un ferpar: a murit octogenar Matei Smedeanu, naşul meu de botez de la Regia Monopolurilor, ocrotitorul lui I.L. Venturiano. Se lăuda că e urmaşul direct al unuia dintre cei o mie ai lui Garibaldi. Şi veteran autentic al republicii Ploieştilor, meleagul lui Take. Ca şi acela, om de nimic, potrivit complice pentru fantele de Belvedere ce mă declara în sictir la biroul de naşteri copil fără tată. E limpede, împrejurările ivirii mele pe lume au stat sub blestem — ce ursitoare am avut eu lângă leagăn? — republicani,

belferi, lefegii, speciile rău mirositoare din marginea societății. Ca să-mi piară amăreala, fac un turneu de cumpărături pe strada Doamnei. Două cămăşi de la Sandu şi Lucian, tot de la ei ciorapi şi brâu de lână, cum purta iarna Bădărău; mai iau batiste în set complet pe nuanțe de ocru. Văd la Turcu nişte ghete din piele destul de fină, dar prea mari. Intru şi la David, aleg un inel cu rubin cum purta Coandă cândva; pun să se graveze inițialele mele pe el. într-o stare categoric mai bună, urc deasupra librăriei Alcalay, în restaurantul unguresc. Până a veni Ema, cercetez croiala bărbaților din local: lângă orchestră, avocatul din procesul Auşnit - stofă excelentă, dar linie prea rigidă pentru dejun; din alți zece masculi examinați, doar două, poate trei costumații primesc încuviințarea mea. Ema vine la douăsprezece fix; viței pane, ciuperci cu caşcaval, sos Baudolino. Când ieşim pe Cale, nebunie mare, ca-n ajun de Crăciun, toate băcăniile luate cu asalt. Circulă zvonul că mâine comerțul e închis, se trag obloanele; posibil ca trei zile să rămână lacătele pe uşi. Posibil să nu se mai redeschidă niciodată, țărăniştii nu au plăcerea prăvăliilor cu delicatese.

14 noiembrie. Marea zi a năvălirii opincarilor în Bucureşti. Până acum, nimic. Strada marchizului e liniştită, zavera n-a ajuns încă la noi, nu se aud din nicio direcție țipete, vaiete, lovituri. Marica pândeşte în spatele perdelelor, deşi e la curent cu situația generală - rețeaua telefonică a Grupului funcționează din plin, doamnele îşi transmit una alteia mişcările din fața casei. Au un avantpost chiar şi în Piața Gării de Nord, de unde trebuie să se desfăşoare hoardele. Până şi eu primesc un apel de la Costescu: îți place, domnule, ce fac mizerabilii? Dar de astă dată li s-a înfundat, în carne vie o să tragă guvernul, în carne vie!

Guvernul nu trage - e unsprezece şi Radio România anunță că s-a interzis total transportul manifestanților pe calea ferată. Mihalache n-are încotro, dă un comunicat cum că suspendă vizitarea capitalei. îmi închipui miile de mutre rurale rămase în gări cum îşi strâng buzele şi boccelele luând drumul înapoi cu popii în frunte. Delicioasă e politica, mai ales pe malurile Dâmboviței.

15 noiembrie. E clar, Mihalache a pierdut, le plan lui a creve dans la main. Camarila şi-a bătut joc de el; a fost bun la 8 iunie, când a restaurat, nu merită doi bani acum, când Carol stă bine în şa. Potolindu-se isteria, mă pun să-i răspund lui Herr Direktor la scrisoare. Legat de zarva de aici, mi-amin- tesc că el a venit cu teoria mutării capitalei la Sibiu - un Sibiu cari să strângă toți bărbații de valoare, lăsând zgura Bucureştiului să se înăbuşe pe ea însăşi. Da, îi scriu, aş trăi într-o urbe transilvană, Herr Direktor, într-un municipium curat, cu clădiri de-o sută-două de ani; m-aş simți ca într-un mic Berlin. Aud că ciracul Eliade, abia întors din capitala nemțească, face la cafenea descripția unui Unter den Linden plin de flamuri roşii cu svastika indiană pe ele. Trebuie să fie, într-adevăr, un spectacol magnific. în primăvară voi lua şi eu drumul Germaniei, pe cheltuiala Comisiei. Proiectul de constituție e întocmit, mai trebuie convenit textul proclamației către români şi maghiari. în ziua când regele o va citi, vom avea o realizare mai impresionantă decât România Mare. Din păcate, clipa aia întârzie din cauza liberalilor; ăştia nu prea pot fi asociați acțiunii - Ionel al lor e mânjit de isprava ocupării Buda-Pestei! Adormitul de la Florica nu s-a putut abține, la spartul târgului, să nu-şi scuture cizmele pe caldarâmul imperial. Trecând de la una la alta, mi-aduc aminte că descopereai în tine stropi de evreitate, Herr Direktor. Ei bine, ştii cari e ultima aberație a cafenelei bucureştene? Sebastian - antisemit! Mai precis, bietul Iosef ar râvni să fie declarat român sadea. Să fie recunoscut valah plin, ăsta ar fi dorul lui; să se lepede de spiritul iudeu, să se boteze în spiritul brăilean în cari s-a născut. Stupid. Sebastian n-o fi trăind el după regulile Torei, dar nici nu jinduieşte la țigă- nismele autohtone. De ce-ai vrea să fii un neisprăvit de românaş ortodox?

16 noiembrie. Ieri, anunțat de vizita doctorului, întrerup ciorna scrisorii. Azi e Sfântul Matei, ziua mea onomastică. Brațul Marichii e încă legat de gât, osul se aşază greu. Dar şi eu stau în pat, răpus de febră; mi se fac frecții, mi se aplică ventuze. Toate preparativele mele de autosărbătorire cad. Ce se întâmplă: după consult, pe-o vreme câinoasă, îl însoțesc pe doctor la farmacie pentru tratamentul Marichii, apoi continui marşul până în dreptul Casei Cantacuzino. Acolo întâlnesc pe Gala, întristat că n-a primit nici anul ăsta premiul literaților. Se alină constatând că proza lui nu e pe priceperea multora dintre ei; totuşi, prea e trecut cu vederea, îi trebuiau banii de premiu, are un cârd de fete acasă, familie grea. Malheureux et bigame pe deasupra, gândesc, măcar de i-ar curăța una dintre femei anteriul, să nu mai miroasă aşa. Sunt târât de popă la Fialkowski, pentru a scăpa de şfichiuiala lapoviței. Ies din cafenea peste vreo jumătate de ceas, caut în dreapta şi-n stânga o birjă, nu găsesc. Mă întorc târziu, pe jos, înfrigurat, răcit de-a binelea. Seara am febră: 38,4. Acum zac, tuşesc, beau ceaiuri amare. Azi-noapte, umflătura din gât era pe cale a mă înăbuşi. Se putea să mor sufocat.

Nu-mi imaginez totuşi că viața mă va părăsi fără să fiu prevenit din timp. Câteva lucruri stau pe umerii mei neterminate - de la amenajarea Sionului, la nebulosul Tratat nici măcar început. în ce priveşte această ultimă idee, gândul mă duce nu spre un veşted trăite, ci spre o scriere mai vie asupra insului superior hăituit de realitatea plebee. Ceva în spiritul lui Hoditz. Voi vedea. Dar de-o fi să pier în plin travaliu, barem să ştiu cu vreme înainte, să las porțile zăvorâte. în fața unui rai neterminat, nici Sfântul Petru n-are ce căuta; nimeni nu trebuie să calce pe urmele mele neînțele- gând rostul cărărilor, învârtindu-se într-un şantier pe cari nu-l pricepe. Un gând chinuitor: altcineva frunzărind însemnările astea! Cum aş putea lăsa un deraisonnable să mă citească? Sau paşi cari să-mi pângărească domeniul? Ultima dorință: ardeți-mi hârtiile, arați-mi grădina - cenuşă fie caietele astea şi ogor Sionul.

Abia se înserează; 37,8 sub braț. N-am mai scris nimic după-amiază, creierul are şi el febră; nu-mi plac gândurile lui negre, pompoase prin definiție. Aş fi vrut să fiu mai zdravăn, mai stilat astăzi, de ziua mea.

17 noiembrie. Duminică. Fiziceşte, nerestabilit încă. Şi teribil de furios fiindcă mi-am batjocorit onomastica. Ieri, gânduri confuze, ținută lamentabilă; pierd una dintre cele două zile ale anului cari-mi sunt rezervate exclusiv: BunăVestirea în primăvară şi Sfântul Matei în toamnă. De cincisprezece ani nu pățesc una ca asta; ratez pentru prima oară datina de a-mi invita prietenii la Athenee, încălțând la costum nou pantofi noi, purtând lenjuri proaspete, arborând la rever panglicile Legiunii, Sfintei Ana, Meritului şi Bărbăției. Chiar şi în anii păgubosului război, singur de ziua mea, mă străduiam să-mi țin obiceiul, în spiritul lui Lucullus. Onomastică nesărbătorită deci, în cari am parte doar de urările telefonice transmise de madam Lina în numele Doamnelor, de Pierre în numele soră-mii Tuşchi, de Francis, Vlădoianu, State şi Gambara în numele lor; mai sună Filip Lahovari de la Râmnic, Nicolas din Moldova şi Adrian din Cotroceni; de la Viena, unde a ajuns deja, îmi telegrafiază Rudi. Azi, cu toată durerea de braț, Marica se găteşte şi merge la slujba popii Dumitru. Stă până când bat clopotele de prânz şi ține să-mi certifice la masă faptul de cari vorbeşte toată lumea: culorile din inelul

Pantocratorului au început să pâlpâie în tavanul bisericii, trecând prin toate nuanțele curcubeului - minunea dumnezeiască dă semne că se va arăta iar.

18 noiembrie. Aseară, după ultima inhalație, mă bag în pat fără a mai aştepta cina. Mă trezesc în oră de noapte, sub un cer mult mai luminos decât la culcare. Prin fereastră văd Pleiadele urcând spre nord, lăsând-o în urmă pe strălucitoarea Mira Ceti. încerc să le apropii printre gene, până adorm iarăşi. Cu imaginea asta în minte mă visez la Sionu: înstela- rea bolții luminează conacul - invadat de țiganii lui Silidor! Bulibaşa rânjeşte în cerdac sub propria-i flamură piraterească şi-şi îndeamnă tribul să taie moțurile curcanilor înşirați pe alee. Stau ascuns, privesc, nu reacționez: este moşia Marichii, ea are testamentul, ea s-o apere. Senzație de dezgust la trezire.

Aşa cum îmi promisesem, deşi văd un început de zi cam cețos, plec repede spre oraş. Tonusul meu pare normal, păşesc sigur, fără a atinge caldarâmul cu vârful bastonului. Intru la Athenee, îmi las la garde-robe noul palton cu guler de jder şi mă instalez pentru a-mi celebra ziua numelui. Aşa, tardiv. Fiindcă sărbătoresc singur şi am încă o uşoară greață după atacul viral, cer sparanghel cu sos Veloute şi cognac. Abia peste o jumătate de ceas comand morunaş cu măsline verzi; accept vinul alb propus de maître d'hotel. De-ar fi fost posibil, aş fi revoluționat menu-ul casei solicitând o butelie de Lowenbrău. Revoluțiile sunt însă de prost gust, mai ales în gastronomie. După siesta în salonul de fumat, cobor Calea, fac stânga pe Academiei şi-mi ofer trei volume Machiavelli dintre noutățile reținute de Mişu. Vremea arătându-se prietenoasă, mă întorc tot pe jos, în marş de voie. Din curtea lui Monteoru însă, o jigodie se aruncă spre mine, dă să-mi sfâşie ghetrele. Mă retrag, alunec şi-mi scapă bastonul din măslin grecesc. îl recuperez din noroi, aplecându-mă pe vine, riscând să fiu muşcat de fund. Penibilul situației distruge toată strădania mea de a cârpi ceremonialul unei aniversări pierdute.

Sunt încă afectat. Caut în Seara ceva care să-mi abată atenția. Citesc abia trei chenare: Tâlhar ucis în fortul Mogoşoaiei; Martha Bibescului la parastasul lui Proust; A pierit Trandafir Djuvara, fostul ministru la Constantinopol. Nu pot continua operațiunea. Destinde-te Mateiu, mai ai destule onomastici înainte, beni soit ton nom.

20 noiembrie. Ieri, la Hotel Lafayette cu Ema, abia revenită în oraş. Apoi luăm birja până la Jardinerie; trecem prin toată vegetația ofilită de afară şi intrăm în seră, la palmieri. Splendidele exemplare ating bolta de sticlă. Ca şi mine, cred că Hoditz ar fi dorit specia asta arăbească pe domeniul lui. Dar iată că nu ne doreşte specia pe noi, iar grădini climatizate nu agreem, nici eu, nici contele.

Azi, Brederode; îmbătrânind, pare mult mai temperat. Năravurile dâmbovițene s-au lipit unul câte unul de acest hidalgo uitat la porțile Orientului. îl văd în urma unui apel telefonic. Doreşte într-adevăr să-l susțin; e înglodat în plângerile trimise la Lisabona de negustorii din Lipscani. Frații Algrante, în special, uneltesc să fie rechemat, vor să-l înfunde, însă don Martinho nu se lasă: Rămân în post până la pensie, dragă Mateiu, îmi spune, mai am doi ani, apoi mă aştern pe scris, câte n-am de spus! îl văd şi acum în fața ochilor, ce noble dechu. Dar ce ironie: un biet Karabetz ca mine să compătimească un vlăstar al ilustrei familii da Cunha!

21 noiembrie. Citesc în Dimineața că pe Insulă conservatorii au câştigat alegerile; George al meu le încredințează guvernul. Ce şanse avem ca un asemenea lucru să se înfăptuiască şi la noi? Să avem iarăşi un cabinet conservator? Caut în dulap, scot melonul pus pe cap de regele englez; îl țin ca Hamlet în mâini, meditez la acele zile în cari bateam prăvăliile berlineze în urma prințului de Wales. Acum el e suveranul Marii Britanii - eu, nimicul meschinei Românii. Melonul nici nu-l mai pot purta, o zgârietură de sus până la bor, trasă de gheara lui Calimach, îl strică iremediabil. Nu e nimic, în Uniunea dinastică voi purta joben.

Rămân în chestiune. Mă tem că punctul slab al fuziunii noastre cu maghiarii e pitulat în esența afacerei: Carol trăieşte clipe dificile - urât de englezoaica văduvită de putere, hărțuit de grecoaica trimisă în exil, presat de evreica ținută în umbră, ce rege întemeietor poate fi el? Şi nimic nu mai e de amânat, planul se cere pus în aplicare acum, în trei luni Europa trebuie să aibă în Est un teritoriu rupt de Balcanii ăştia nenorociți. Da, de acum în trei luni; mi-ar plăcea ca ziua mea de naştere să fie ziua întemeierii - BunaVestire, Annunciâta: sărbătoare națională şi la Bucureşti, şi la Budapesta.

După-amiază, pentru finişul marşului meu zilnic, îi dau întâlnire lui Francis la Trocadero. Profesoraşul meu pare interesat de mărirea şi decăderea țărăniştilor, cari nici nu existau când făcea el cronică în Le Courier du Danube, iar acum le disecă istoria. Stăm ce stăm, apoi luăm pavajul la picior. Acasă, dubiosul Niculaie cobora scara dinspre camera mea. Oare ce tot caută? J'avale ma rage.

23 noiembrie. Ieri nu notez nimic până seara. Cauza: apeluri telefonice dinspre Sibiu să-l

conseillez urgent pe Halmaghy, aflat în Bucureşti, apeluri de la grof să nu mă amestec. Situația e confuză. Toată afacerea e în stare să se dărâme din patriotism stupid. Umblu de colo până colo, simțind că am friguri. Şi tocmai când sunt mai frământat, trebuie s-o însoțesc pe Marica la Căminul orfanilor, inaugurat de Margot. Ceai, pişcoturi, bârfa bătăiilor. Culmea, un fotograf cu magneziu imortalizează momentul! Poză la ziar îmi mai trebuia. Azi-dimineață telefonez în Ardeal, sperând

că frământările s-au potolit. Nu înțeleg manevra ungurilor; ce jocuri fac? Simt nevoia să discut mersul lucrurilor cu Rosetti. Dejunăm împreună; cerem stridii, deşi piftia moluş- tei mă indispune.

24 noiembrie. Duminică. Aseară m-am pregătit de călătorie; în trei-patru zile cred că lucrurile se vor clarifica. Să nu particip la jongleria lui Halmaghy, posibil şantaj, mi se pare cel mai înțelept lucru. Marica va spune tuturor ceea ce ştie: că sunt la țară în problema vânzării paielor şi cocenilor. Aştept pe Costescu să vină să mă ia, o să-l îndur, ce să fac.

28 noiembrie. M-am întors ieri, târziu în noapte, tot cu autoul profesorului. Drum cu două ceasuri mai lung - la nici trei kilometri de conac avem defecțiune de anvelopă, iar la intrarea în Bucureşti trebuie umblat la carburateur. între aceste evenimente, ascult neplăcuta lui pițigăială. Costescu e prostia cu ifose, românească sadea. Cu toate astea a împuşcat Coroana României, fiind unul dintre ofițerii ei. Aşa că nu mai pot ținti decât de la comandor în sus. Puține de consemnat din această retragere la Sionu. Ploaia măruntă, de luni până joi, mi-a permis doar câteva expediții afară. Terenul era dificil, noroiul clefăia la fiece ridicare de talpă, crengile scuturau picături reci la atingere. Dezolantă întru totul mi s-a părut construcția mea pomicolă. Rarefiată, străvezie în toate direcțiile. Doar canalul apeductului m-a satisfăcut, era plin ochi, sclipea şerpuind, urmând cotele joase ale terenului până în văioaga proiectată a deveni micul meu refugiu acvatic. Mai departe n-am pătruns, apa mustea ca păcura peste grosolanele ciubote pe cari mi le trăsese babuşca în picioare. Nimic nu mă putea scârbi mai mult.

în legătură cu vânzarea cocenilor, până la urmă sunt tot la mâna lui Bratu, el bate iarmaroacele şi bea adălmaşuri cu speculanții locului; se foloseşte de limbajul lor vulgar şi încheie afacere după afacere. înțeleg că numai aşa merge treaba, trăgându-te de brăcinar cu plebea. Un vocabular cât mai scăzut, ăsta e secretul; însoțit de cuvinte triviale, cari sunt la locul lor în românimea rurală. Chiar şi filozofia liberalului kir Gheorghe duce tot într-acolo: oamenii nu prea trebuie şcoliți, spune, mai bine să fie băgați de timpuriu în câte-o afacere cei capabili să prospere fără pierdere de vreme; nu la poarta buchiselii să bată tinerii, ci la poarta afacerii, pe aia să intre. Tânărul nici n-are nevoie de capital, mai zice, reuşeşte prin el însuşi. Aferim teorie - unde eşti tu, bunul meu Demetriescu? Vrând-nevrând m-am trezit însă în lumea speculanților, en pleine debauche. îmi spune Chiroiu că avem de furcă acum şi cu țăranii: se obrăznicesc peste poate târguind arenda anului viitor. Ne măritățm fetele, spun ei, trebuie să le căpăcim zestrea. N-aveți destulă zestre? - îmi vine să le zic, precum Conu Costică - spânzurați-vă!

Voi căuta să mă reurbanizez azi, am program de soin des mains, apoi din nou dejun la Corso - vreau să aflu de la boier Sandu că tevatura iscată de Halmaghy s-a stins. Sper să nu fiu pomenit în combinația lui dubioasă.

29 noiembrie. Ieri, directorul n-a fost de găsit nici la Fundație, nici la Corso, unde prânzesc singur. Devin suspicios, le boîard tire-t-il son epingle du jeu? Mă gândesc să insist, să-l caut acasă. Până la urmă renunț, mă rețin regulile bunei-cuviințe, dar şi lenea. Observ că de la un timp mă lipsesc de unele investigații, mai ales dacă ele cer şi ceva agitație. Nu aveam indolența asta cu ani în urmă. Acum nu m-aş mai repezi o mie de kilometri la San Remo doar pentru a-i împrospăta marțafoiului Titulescu memoria. Din ce în ce mai silnic iau trenul de Sibiu. Tot mai obositoare devin marşurile prin oraş, promenadele spre Capsa, tot mai rare vizitele de ferchezuială la Ionică. Voi căuta în curând stratageme să nu mai cobor scara la masa de dimineață? Mâna mea puturoşită va renunța să se întindă după caietul acesta de însemnări? Aşa merg lucrurile?

N-am ajuns cu trândăvia până acolo - mă prezint Marichii la micul dejun, chiar comentez ştirea ce o însuflețeşte azi: George al doilea e readus pe tronul Greciei; îi trebuie urgent un guvern forte, venizeliştii îl urăsc pe față. Pentru mine n-au însă mare importanță evenimentele astea din sud; nici cele din est şi nord, de altfel. Simt că doar vestul contează. Iată, Carol anunță în ziar o călătorie la Londra împreună cu Tătărescu. Are vizita asta o anume semnificație? E limpede că regele nu-şi iubeşte vecinii, Bulgaria, Iugoslavia, Cehoslovacia,
Polonia nu-l atrag; şi urăşte Sovietele. Din păcate, ca iuncher prusac, se uită d'un mauvais ceil şi spre Franța. Or, fără Franța e imposibil să faci ceva în Europa de azi.

îngrijorarea față de toanele lui Carol e îndreptățită, mi-am legat soarta de el. Uniunea trebuie să se facă acum, proiectul e pentru coroana lui; dacă pe întâiul Karol şi pe succesor l-au oprit Brătienii, ăştia nu mai au azi cuvânt decisiv. Politica lor trebuie surprinsă; ce i-au adus liberalii lui Ferdinando? - cele mai mari rele: excomunicarea din partea papei, războiul cu nemții, votul obştesc. Şi i-au pus pe umerii slăbănogi România Mare. Trebuie să profităm de conjunctură, să legăm țara de izvoarele şi

limpezimea Dunării de sus, nu de mlăştinoasa Dunăre de jos. Altele vor intra în contul monarhului nostru la bilanțul unui sfert de secol de domnie. Când eu voi fi abia septuagenar.

După-amiază cu Ema. Mă întorc devreme acasă. Aflu printre gazete una nouă, Cuvântul Maglavitului. Aici s-a ajuns! Toată lumea stă cu ochii pe cătunul doljean unde Petrache Lupu l-a văzut de trei ori pe Dumnezeu, în trei vineri consecutive, plutind deasupra islazului - uite-acolo, la Buturugi, revelă ciobanul. Sar din binecuvântatul meleag valah în urgisitul podiş al Abisiniei, unde cetele Negusului sunt zdrobite de armia Romei. Şi de aici în delta Nilului, fiindcă Egiptul tocmai şi-a trimis un ambasador nou la Bucureşti; țara faraonilor e înțesată de baze engleze, scriu ziarele. Nu înțeleg de ce debarcăm pe țărmul african, de ce nu ne luptăm ca gentlemenii în salonul nostru european.

înaintea cinei, ascult cu Marica transmisia concertului de la Ateneu: variațiuni de un compozitor nou, Perlea, apoi al patrulea de Beethoven cu Serkin, despre cari Cellica spune că dormitează pe clape. Invidioasa vrânceancă nu are habar ce înseamnă, în profunzime, une nature melancolique.

30 noiembrie. Sântandrei, capul iernii. Brumă în zori, apoi ploaie cu ace de gheață. Deschid Radioul şi dau peste Perpessiciu citind din Sadoveanu. Câtă sărăcie epică - vânătoare şi iar vânătoare. Prozele malacului sunt toate la fel: nişte moldoveni haiduciți fac tabără şi se ospătează. Desigur, nu poți să ceri oricui erudiție culinară, dar e clar că rafinamentul gastronomic

al autorului nu trece de simpla frigere a unui mistreț. Urc la mine. Ca de obicei, Calimach încolăcit în fotoliu. îl salt, îl pun pe genunchi. în dreapta am caietul de însemnări, în stânga Le royaume de Dieu a lui Sedir. Când voi lăsa notarea, voi începe lectura - păcălim noi cumva ziua până la prânz. Mai încolo vine greul, după-amiaza e nesfârşită, seara chinuitoare. După cari, fiind sfârşit de brumar, coboară noaptea strigoilor.

1 decembrie. Duminică. Stare confuză; simt că sunt, mai mult ca oricând, entre deux chaises. La Sibiu, în Comisie, au loc manevre tainice, întâmplător aflu de o întrevedere sau alta. Rudolf, întors de la Viena, mă asigură că unioniştii sunt totuşi gata a ieşi la suprafaţă şi a acționa la cele două capete de pod, aici şi la Budapesta. Nu se va fi topit zăpada când vom intra în demnitățile noastre. îmi cere să am încredere, mici defecțiuni ca aceea de săptămâna trecută nu pot compromite aportul meu, substanțial şi recunoscut.

Aş vrea să fiu optimist - dar azi e 1 decembrie! Nu pot uita această dată, cari în 1918 mi-a ghilotinat cariera politică; n-a fost nevoie decât să vină în fruntea guvernului iacobinul Brătianu, osul celui ce-mi ştrangulase în Comitetul Provizoriu viitorul, înainte chiar de a mă naşte. Fiindcă ce înseamnă liberalismul? - demolarea tradițiilor şi domeniilor senioriale, votul vulgului, dezmățul public. Fără conservatori, fără valori ereditare, fără elită ne înăbuşim într-o Românie nedospită, rămasă cocă moale; într-o Românie cari îi privează pe cei mai deosebiți dintre cetățenii săi de singurul bun cu adevărat prețios: stilul nobil al existenței. Tânjesc după țara dinainte de război, dinainte de '48 chiar. Urăsc România revoluției, bicisnica ei istorie ce-mi îngheață elanul.

în pofida sentimentului de îngheț, văd prin fereastră o dimineață neobişnuit de primăvăratică. Raze călduțe învăluie catalpa, invitându-i nodulii crengilor să înmugurească. Am aceeaşi imagine la dejun, privind nodulii degetelor Marichii. Stau umflați în pata de soare de pe fața de masă, aşteptând să crape. Vor mai prinde primăvara viitoare? în câteva luni voi şti dacă Marica a fost pentru mine un punct bun de pornire sau mi-a încurcat degeaba rostul vieții. Nu am avui parte de tinerețea ei, să fiu măcar beneficiarul Sionului! în ultima vreme se descompune vizibil, se ruinează. Articulațiile i se înțepenesc, mintea i se decolorează, uită unele, repetă altele; şi în general mă ignoră, nu mai ține să fiu compania ei, aşa cum convenisem. Să nu mă fi însoțit cu ea? De nu mă lăsam ademenit, cari ar fi fost soarta mea?

Privesc afară spre poartă: pe jos, peste postața de iarbă, frunze veştede - covor întins de melancolie. Să tot calci pe aşa ceva. Duminica mai ales, când eşti sufocat de aerul casei, aer străin de orice emulație. Vreau totuşi să fac ceva astăzi, merită ființa mea să îndure o întreagă după-amiază de lâncezeală? Abia după şapte voi putea pleca spre boier Sandu, la sindrofia ce obişnuieşte a organiza de fiecare întâi decembrie, en depit de quoi que ce soit.

2 decembrie. Ieri, seară întinsă la director. îi duc ex-libri- sul lucrat după dejun ca să-mi treacă timpul. Consider desenul inspirat: sub mănunchiul celor trei trandafiri ai Rosetteştilor stă Capricornul, semn zodiacal ce-mi place: jumătate țap, jumătate peşte, gata oricând să țâşnească pe stânci sau să se afunde în ape. Capricornul priveşte satisfăcut foaia, mă ia de braț şi mă conduce în cabinetul personal. Din păcate, e circumspect cu privire la evaluările lojii vieneze prezintate de Rudi; lucrurile nu sunt aşa roz, motivația lui Halmaghy poate fi alta. Oricum, a zgândărit periculos muşuroiul. Restul serii se refugiază în obligații de amfitrion. Casa era, ce-i drept, plină: bărbați din neamul lui pozând ca-n vechile uleiuri, soațele acestora cârâind pe canapele; şi clientela Fundației, mai toată liota. în timpul cinei, stau vis-â-vis de perechea Panaitescu-Pişculescu; văz sub fața rasă a grecului masca incendiatorului de femei, iar sub fața bărboşită a popii masca diavolului amnezic. Ăştia doi, ca mulți alții, au scăpat dosindu-se în literatură şi luându-şi pseudonime - literatura devine ascunzătoarea scăpaților de puşcărie şi căutaților de Scaraoțchi. Dar lumea cască gura la ei. Gala-Gala, de exemplu, îşi goleşte tacticos farfuria şi tălmăceşte vecinilor povestea creştinării lui Saul. O viziune a lui Iisus: cu cizme şi chimir de porc. Lângă el, Perpessiciu desface pe fibră muşchiulețul înăbuşit în vin, molfăie, pare absent. Cu mare neplăcere gândesc că, la distanță de un deceniu, îi repet pățania: căsătorit, am o legătură misterioasă, trăiesc o posibilă himeră. El a ieşit binişor din aventură: ca-ntr-un Shakespeare prost, fetişcana se omoară în cavou, iar amorezul îşi vede mai departe de treabă. Cum voi tranşa eu problema?

3 decembrie. îl visez azi-noapte pe Hoditz. îmi visez de fapt Sionul, cari nu părea o frântură a Bărăganului, ci însuşi meleagul Triestului. Sfârşisem toate ajustările pe domeniu, nimic nu depăşea linia; rostul vieții mele era întreținerea în verde. O întreținere constantă, duel necurmat cu excrescențele rebele, cu vlăstarii, cu întrepătrunderile anapoda de vrejuri şi ramuri, cu lipsa de noimă

a creşterii sălbatice. Natura lăsată de capul ei jigneşte privirea, asta era şi părerea contelui. El era acolo: şedea pe o cracă, scund, gros, pătră- ţos, pipăindu-şi lavaliera înfoiată de sub bărbuţa tunsă scurt, deja cărunţie. Nu mai putea coborî din copac. îşi tot umflase proiectul, se tot semeţise; o viaţă nu-i ajunsese pentru a delimita un anume perimetru controlabil şi acum gâfâia agresat, fără vizibilitate, într-un punct încâlcit al creaţiei sale, într-un buboi plesnind de clorofilă. Avea urgentă nevoie de teren viran. îl pun jos cu grijă în marginea islazului din Fundulea, îi dau perspectivă. J'attends qu'il secoue ses puces. După trezire, mă încearcă un simţământ de înverşunare faţă de orice proiect. Ideea de efort da capo îmi dă frisoane. Şi nu proiectul ajunge al fine, ci tu eşti cel sfârşit. Nicio plă- nuire nu e inocentă, mai devreme sau mai târziu te consideră corp străin, te elimină; găseşte pe cineva dispus să te extirpe din propria ta lucrare. Exemplu, blestematul de Halmaghy! Simt nevoia să mă înarmez, să-mi pregătesc rezistenţa. Deodată îmi văd ameninţată peste tot situaţia, de la cea din cadrul conspiraţiei sibiene la cea din propria-mi casă.

N-am putut nici azi ieşi deloc. Vremea s-a înrăutăţit mult, aş strica faţa pantofilor pe aşa o lapoviţă. Amân pentru mâine întâlnirea cu Adi, îl contramandez şi pe Francis, rămân în cititul gazetelor - după ce l-a ameninţat pe Mussolini cu sancţiuni, Titulescu se întoarce în ţară, dispus să prezideze un cabinet naţional. Ce intenţionează el ca premier? Să-i

4

pună față în față pe Stalin şi pe Hitler la Bucureşti, să fie mijlocitorul lor. Paiață dâmboviţeană. Dar face ce face şi rămâne deasupra, il fait la planche.

Cum după ora ceaiului se întunecă, dar se şi răceşte mult, nu-mi părăsesc jilțul. Rămân în moleşeală gândind la capriciosul Tratat neînceput, ce deja mi se înfățişează cu totul altfel. Iată că mă gândesc deja să revin la cuvinte, la combinații de litere moarte. De nu le-aş mai vedea! închid ochii şi întârzii aşa cât pot, mască de orb. Orb, faci inutile toate oglinzile lumii. Şi toate măştile. Să porți mască e totuşi dovadă de bun-simț. Pentru a fi suportabili unii altora trebuie să ne purtăm măştiley'în ce mă priveşte, afişez în lume grosolana mască a feței de piele, trasă bine peste mirabila mea față de gând. Atma şi jivatma.

4 decembrie. înainte de zece sunt la Capsa, cer un marghiloman, aştept să vină Măciucescu. Merg cu el la bancă, aranjăm cum e mai profitabil două sute de mii obținuți din porumbul Sionului. Mă bizui pe abilitățile amicului, n-a dus de râpă finanțele niciuneia dintre societățile de cari se ocupă. Din restul de cincizeci de mii fac două plasamente personale, tot la sugestia lui State. în fine, sosesc punctual la Corso pentru întâlnirea cu Adrian. S-a văzut de curând cu Păstorel, cari e acum pe drumul Karlsbadului, se duce din nou la dezintoxicare. Bietul, după ce goleşte un litru-două dimineața, umblă din cafenea în cafenea dregându-se până seara. Altfel, şi sî faşi în Iaşi?

5 decembrie. Situația de afară e acceptabilă, uscat pe jos, cer însorit, vreme neobişnuit de caldă - diversiune ironică pentru bucureştenii ce-şi scot de zor blănurile pe Calea Victoriei. Frica mea de iarnă chinuitoare îmi pare penibilă. La fel teama de şubrezenie trupească. La cincizeci de ani, iată, am destulă energie, iar la şaptezeci voi fi capabil de performanța ducelui de la Tremoîlle; peste o jumătate de ceas o întâlnesc pe Ema.

6 decembrie. Ziua Sfântului Nicolae. Marica pleacă înverşunată la biserică, pentru că n-o însoțesc; popa Dumitru îi reproşează mereu lipsa mea din lăcaş - măcar la marile sărbători să se închine şi conu' Mateiu, zice el. Esprit borne.

Un timp îl blagosloveam, o captase pe Marica, izbutise a o îndepărta de preocupările mele, în opinia ei oculte, inutile şi costisitoare. Acum, totul se întoarce împotrivă-mi: sunt aliat cu diavolul fiindcă nu particip la închinăciuni, nu țin să fiu martorul Celei de-a Doua Veniri semnalate de curcubeul inelar. Ei bine, nu țin. Telefonez lui Boîcesco şi-l felicit de ziua onomastică: să trăiască nouăşnouă de ani cât bunică-său, să aibă un venit de la milion în sus şi să primească l'Ordre Supreme grand cordon - ceea ce-mi doresc şi mie. Mă invită ca de obicei la Athenee.

Dejun plăcut, în ciuda prezenței câtorva scriitoraşi cari scad rangul localului cu fețele lor schimonosite şi costumele lor oribile. Fiind dezlegare la peşte, mâncăm păstrăv cu sos Albert, apoi ştiucă umplută cu stafide şi scorțişoară. Cerem în pahare vin alb, cu mulți ani şedere în butoi. Ne-am fi dorit unul de dinainte de război, dar până şi la Athenee lucrurile cu adevărat bune au secătuit.

7 decembrie. Trecându-mi privirea peste însemnările din ultimele săptămâni, nu găsesc nicio ispravă demnă de mine. Rutină pe toate liniile, atât. Sunt înnămolit într-o etapă a vieții cari se cere încheiată. Eu unul nu aflu satisfacție în trândăveală, în puturoşenia de sine mai ales. Mă îmbrac fără grabă, cântăresc atent ansamblul pieselor şi accesoriilor. Când se face unsprezece, ies fără niciun plan. Răsfoiesc - a câta oară? - hârțoagele anticăriei din pasagiul Macca. Privesc mai de aproape o stampă reprezintând armata iohaniților de pe vremea lui Carol cel Mare - în mijlocul lor, Raymond du Puy înveşmântat în manta neagră cu cruce albă. Sunt rupt din studiul desenului de jidovul Sebastian. îmi spune că pleacă la Paris pe banii lui Aristide; zice că până în primăvară, dar eu cred că nu se va mai întoarce, gazetele îl atacă prea sângeros. Nu înțeleg cum o scriere poate produce atâta patimă. Ăştia de la Adevărul confundă cuțitul cu literatura, vor să-l înfunde pe autor ca pentru trădare. Pe vreme de război l-ar fi deferit Curții Marțiale. îmi place că el îi priveşte cu obrăznicie - privirea rasei, splendida trufie a evreilor ce se ştiu superiori, se ştiu cu rang. în anume situații aş schimba cu unul ca el. Drama iudeilor, aceea de a nu avea statul lor în Palestina, e un moft. îl vor avea sau nu, tot evrei vor fi. în fruntea onorurilor sau în fruntea prigoanei. Cum le stă bine.

8 decembrie. Duminică. Afară lapovița trece într-o ploaie cețoasă. Din plictiseală, răsfoiesc o carte de pe raftul Marichii. Intrigă neverosimilă, dialoguri false. Mă întreb ce motivație poate avea gustul pentru astfel de scrieri, pour des nouvelles, în general. Cucoana le înghite de parcă ar croşeta. Normal, poate; până la urmă, ce e povestea? - împletirea, două pe față, două pe dos, a firului tors dintr-o mortăciune. Le roman ne fleure pas la rose. Şi totuşi simt că aş putea să mai încerc, măcar în

zilele mohorâte, joaca asta, sans rime ni raison, a literaturii. Altfel o faci atunci când eşti cât de cât ajuns, aranjat, când poți să-i batjocoreşti pe alfabeții democrației. Lecuit de iluzia originalității, absolut stupidă, poate că mă va mai tenta o lucrare fantasmagorică. Dar numai dacă aş viza ceva cu efect asupra unei mari mulțimi de imbecili. O carte cari să buimăcească, o Biblie, un Coran. Nu-mi pot gândi noua scriere în alt mod. Mai caut un timp prin dormitorul Marichii, îngenuncheată câteva străzi mai încolo în biserica ambiției lui Iisus; ambiție crunt eşuată, dar poveste vandabilă, binişor manevrată de pişicherii lui de apostoli. Evangheliştii reprezintă vârful autorilor de succes. Moştenitorii lor în odăjdii stăpânesc țări şi mări, trag ediții după ediții din Testamente, îşi fructifică drepturile. Iar eu scotocesc în odaia unei bătrânici habotnice după nenorocitul ei act de succesiune, încercând să-l subtilizez la vreme. Pentru a rămâne senior de Fundulea.

După-amiază, la Radio, discurs înflăcărat al lui Mussolini - italienii nu dau înapoi, s-ar putea să ia şi Sudanul de sub nasul englezilor, capturând tezaurul lui al-Mahdi din Khartoum, odoare, giuvaiere, aur faraonic. Comorile îmi aprind totdeauna pofta de a pipăi scumpeturi. Până la cină caut şi orânduiesc pe planşeta biroului tot ce am în casă din metale nobile, pietre prețioase, substanțe rare. în materie de monezi, constat că nu pot desfăşura decât o foarte redusă colecție de icosari, mahmudele, napoleoni, abia şapte specimene. Deşi interesul meu e pentru medaliile lumii, simt că m-aş împăca bine şi cu tagma împătimiților de bănet istoric. Un morman de cocoşei avea Momoloaia, niciunul n-a supraviețuit jăpcaşului I.L.

9 decembrie. După lâncezeala de ieri, vremea îndrep- tându-se cât de cât, pornesc devreme în marş. O iau un kilometru în sus, apoi pe Regală spre Clubul Conservator; nu pot să mă obişnuiesc cu ideea că imobilul e acum al băcăniei Dragomir, cari şi-a aşternut pe față dă o firmă lungă de zece metri şi lată de vreo doi. Aşa că mă răsucesc, intru pe străduțele din spatele Capsei, merg ce merg şi ajung în gangul Amzei, la evreul meu. N-a mai vândut niciuna dintre marinele lui Voinescu, dar mă îmbie să-i fac saftea cumpărând un ornament pentru mânerul bastonului. Obiectul mă interesează, numai că are pe calotă un taur zodiacal de argint. De ce-aş purta însemnul altcuiva? - eu sunt Berbece. Când ies pe Cale, un auto opreşte lângă mine. Fiind închis, abia când se crapă uşa îl văd pe Brederode. Nu scap, coboară, se ține de mine până dincolo de Cercul Militar. Mă pune să-i fac bilanțul anului agricol, apoi trece la politică. Are confidențe privind căderea guvernului imediat după Crăciun; liberalii lui Dinu au întocmit lista cabinetului, acceptând şi câțiva dintre oamenii Duduii. într-adevăr, numai aşa se poate rupe cârdăşia regelui cu Tătărescu, dar e păcat; nu că l-aş simpatiza pe Guță, dar decât un Brătianu mai bine un flatteur. Don Martinho îi critică însă până şi ținuta, l-a văzut ieri la dineul ambasadorilor: purta un sacou croit parcă pentru altul. Fanfaronul! N-am niciun motiv să cred în analiza acestui homme de rien. Rangul i-a adus automat Ordinul lusitan de Santiago, Crucea iugoslavă a Sântului Sava, Ordinul italian al Sfântului Lazăr, Medalionul chinezesc al Dublului Dragon, Ordinul spaniol Carlos şi încă altele. îi lipseşte, e drept, supremul Ordem da Torre e Espada - nu trebuie decât să iasă la pensie pentru a-l obține şi pe ăsta.

10 decembrie. Aseară primesc o veste tristă de la Teodor: moartea a luat-o brusc pe lelea Sița în casa lor din Valea Rugului. Comisarul e dărâmat. N-am mai văzut-o de timp prea lung pe lelea Sița, dar fața ei o am înaintea ochilor. în tinerețea mea era farmecul salonului bucureştean, salonul eleganței, al delicioasei ipocrizii şi binecuvântatului cinism.
Lumea noastră rămâne schiloadă acum, pradă mondenităților fără gust şi afacerismelor Veturiei, muieruşca bietului Goga; ea este emblema noului salon dâmbovițean.

Marica mă întrerupe pentru a-mi spune că la Radio se vorbeşte despre mine. Intr-adevăr, Perpessiciu laudă Sub pecetea tainei, dar spune: scrisă de fiul marelui Caragiale. Dobitocul, asta e valoarea mea, că mă trag dintr-un berar? în stare de nervozitate părăsesc casa, vrând de fapt să părăsesc țara asta românească sufocată de judecăți anapoda. Prânzesc la Trocadero cu mesagerul Sibiului, căruia-i predau un scurt memoriu; îi spun totodată că voi fi în persoană acolo peste două-trei zile, să-mi susțin detailat inocența. Am impresia că ar prefera să rămân pe loc. Dar nu pot lăsa lucrurile aşa. în plus, omul îmi displace, e de părere că toate relele ne vin dinspre jidani; l-a convins de asta Eminescu. îmi strică dejunul citând copios din ipoteştean. Nu-i pot înghiți pe fanatici. Mă întorc pe jos, sub o fulguială potolită. Pe uşița din spatele Ateneului văd ieşind, cu blănuri pe umeri, două dame - una e pianista noastră, cealaltă, Lisa de rea amintire. Două matroane aproape îmbătrânite, mai ales cântăreața, disperată să rămână în atenția castraților ce sprijină Asociațiunea Muzicală. Mă felicit că am demisionat din aceasta, aşa cum am demisionat şi dintre Scriitori, altă adunătură de ciudați. Până la cină, program de terapie cu Calimach.

11 decembrie. Adormind aseară cu gândul la precipitata convocare a corifeilor Uniunii la Sibiu, mă visez sub prigoană, precum cavalerii ultimului secol al templierilor. Eram dârz, împărtăşeam ideile clarvăzătorului De Molay, luptam pentru ele. Dar pus în lanțuri, aşteptând tortura, cer inchizitorilor permisiunea să mărturisesc. Şi recunosc tot, demascându-mi Marele Maestru. Asist astfel la spectacolul arderii celorlalți, suprimarea mea fiind amânată sine die în urma apărării înfocate ce mi-o face Halmaghy. Groful convinge Comisia că n-am fost niciodată primejdios şi că, oricum, nu au ce confisca de la mine, domeniul fiind al Sionilor. Dimineața o privesc pe Marica, la ceai, cu simțământul că datorită ei sunt salvat.

La unsprezece ies în ninsoare. Abia azi se poate spune că începe iarna. Stratul de zăpadă e subțire, cât talpa pantofului,

dar consistent. Urmele paşilor mei rămân imprimate până în faţă la Moteanu. Urc scările legaţiei de vis-â-vis întâmpinat de amabilul diplomat cunoscut acum două luni. îşi respectă promisiunea, am în palmă medalia bătută la Iaşi de secţia română a masoneriei orientale: pe avers Marte ţine un echer şi un compas gravate pe o piramidă, pe revers inscripţia: De cel înalt nu mă tem, de cel umil nu-mi pasă. Je suis dans un jour de gaîte. Dejunez cu Ema, vizităm împreună pe Mişu, de la cari cumpăr Les nouvelles nourritures a lui Gide, apoi intrăm la expoziţia de aquarele deschisă în hallul Savoy. Veneam aici la Clubul Regal, înainte de a-şi face Oteteleşanu cafenea. Treceam printre jucătorii din salonul de biliard unde-şi făcea veacul bărbatul neuitatei Hortense şi intram în bibliotecă. Uneori întârziam lângă minunata seră a clubului când soarele asfinţea - Doamne, cum se reflectau razele lui roşiatice în ferestre! Târziu, când se-nnopta, se aprindeau printre copacii grădinii globuri electrice. Totul a fost dărâmat acum patru ani. Şi arborii au fost tăiaţi, doborâţi toţi deodată. Arbori seculari, puşi de mâna lui Iancu Kalinderu.

16 decembrie. Sosit azi-dimineaţă de la Sibiu, reiau însemnările. Am nevoie însă de reacomodare. Iarnă albă acolo, iarnă şi aici, dar trăiesc cu senzaţia că trenul de întoarcere m-a zvârlit într-un fund de sac. Spre deosebire, la plecare, când părăsesc Valea Prahovei şi trec dincolo, văd pământul luminos şi orânduit, nicio curte cu hârburi jegoase, niciun gard decimat, totul ca la început; viaţa respira în Ardeal firescul neschimbător al lucrurilor. Nu prea suntem vrednici de bună-cuviinţa acestei naturi transilvane cari nu revoluţionează, nu-şi răstoarnă obiceiurile. Acolo copacii rămân copaci, firul ierbii rămâne fir; câmpul, câmp; dealul, deal. Rangul, rang. Până a adormi în cuşetă, schimb vorbe cu un preot al bisericii unite, om simţit, mirosind a fân de levănţică. Incomparabilă şcoala Romei; amăgirea sufletului în biserică nu are de ce se lipsi de puţin rafinament. Iar fastul, cât e, nu poate ignora bunul-gust.

Ajung în zori la Sibiu. Descopăr oraşul şi de astă dată ca pe un loc al altui tărâm; încerc o senzaţie de esprit eleve ori de câte ori apuc pe cărarea vilei 23- Herr Direktor îmi pune în faţă micul dejun, mai bea şi el o cană cu ceai, apoi pornim în plimbarea de dimineaţă. îl părăsesc în naosul Franciscanilor, pentru a-mi anunţa venirea. Obişnuitul meu program e de la început dat peste cap de modificările ce aflu; o procedură nouă, oarecum misterioasă, un comportament nou chiar. Comisia pare surescitată. îmi port fără chef paşii pe dalele îngheţate ale burgului, intru în prăvălii, nu cumpăr nimic. Până la urmă, după dejun, anticarul de lângă Brukenthal îmi oferă un Dictionnaire Grandemaison în stare destul de bună; va trebui să-i refac totuşi legătura.

Vineri, 13, mă trezesc în zori. Dau în lături obloanele şi văd prin fereastră un cer neobişnuit pentru decembrie, mulţime de norişori coloraţi compunând un vitraliu roz-albăstriu. După micul dejun, neschimbat precum cel englezesc, pornesc imediat spre Biblioteca Mitropolitană. Prin vitraliu, soarele inundă străduţele curăţate de zăpadă. Micuţa sală a manuscriselor în cari intru e însă luminată doar ca de lună; paloarea curge straniu pe chipul interlocutorului meu, un bătrânel ungur cu maniere de curtean vienez. în patru ceasuri mai am alte două întrevederi, mai puţin protocolare, având totuşi şi ele un aer mazzinian; în centrul discuţiilor, defecţiunea Halmaghy. Mă mir că nu l-am bănuit niciodată pe conte, deşi ar fi trebuit. înainte de a se înnopta, nu mă pot abţine şi trec prin faţa locuinţei lui. Clădirea, curtea par abandonate. Mă întorc pe traseul deja familiar, prin spatele Casei Haller. Simt nevoia aerului rece, vindecător, ce aici are o puritate neîntâlnită în Regat. Păşesc agale ascultând cum crapă sub tălpi crusta zăpezii; pe cerul limpede: Venus cea verde, Marte cel roşu, portocaliul Mercur. După cină, stau un ceas cu Herr Direktor în faţa materialului ce-l voi preda a doua zi curteanului vienez. Pare şi el copleşit de gravitatea gestului. Adorm greu; perna încearcă să mă sufoce, pilota să mă strivească.

Dimineaţa de sâmbătă mă găseşte confuz. Ziua trecută fusese prea plină, trei audieri sub tensiune mocnită, acum ziua era prea goală. Direktorul îmi simte deruta la micul dejun şi încearcă să mă absolve - Vei vedea, zice, că orice rău sfârşeşte prin a fi bun, de pildă răul de a nu fi acoperit de onoruri este până la urmă binele de a-ţi putea vedea

liniştit de treabă. Ce treabă? gândesc, stupefianta ispravă a lui Gyorgy poate să-mi fie fatală. Parcă-i văd ținuta la ultima vizită în Bucureşti: vestă verde sub surtuc de piele. Şi pantofi de câmp! Să intri la Athenee cu aşa încălțări! Să lucrezi cu un aşa ins grosolan! Je me suis fourre le doigt dans l'oeil jusqu'au coude. Până-n prânz, merg la cancelaria Comisiei pour rendre mon tablier. Fac apoi rondul clădirilor din centru, din obligație pentru frontoanele lor nemțeşti; cu greu mă scot din nervozitate stilatele hieroglyphes forges ale veacului trecut. Din obişnuință, intru la Meissman şi pipăi o stofă cu dunguțe albastre şi negre. Căutând însă mătasea potrivită pentru a împrospăta flamura de la Sionu, dau doar de taftale pentru capoate muiereşti. Dejunez la împăratul Romanilor; din fericire muşchiulețul de căprioară păstra rețeta ce-l face savuros. Mai ies o dată în oraş după-amiaza, pe la cinci. Destul de repede intru să-mi dezgheț picioarele în Biserica Evanghelică. La orgă, Bach; mă las în voia lui, plutesc o jumătate de oră în mijlocul contrapunctus-ului din Art de la Fugue. Seara, când ne retragem să facem bilanțul zilei, îi spun amfitrionului: l'arret du renoncement n-a fost neapărat evenimentul meu de azi, ci Bach. Şi muşchiulețul de căprioară.

Ieri, duminică, ne trezim devreme şi plecăm în excursia plănuită. Herr Direktor făcuse pregătiri meticuloase: coşulețe pentru dejun, palincă, vin, pleduri şi caraghioase căciuli cu urechi. Coborâm pe un drum forestier spre Gura Râului şi ajungem după nici o oră la vila doamnei Manta, căsoaie albă între doi brazi imenşi. Vizitiul, un fel de Mitrică al locului, trage sania lângă un buştean şi luăm o gustare. Ajungem repede în Cisnădie, vedem mănăstirea, apoi întindem prânzul la Cisnădioara, punctul descălecării teutonice. După două mii de kilometri, cavalerii aleg platoul de la picioarele lor pentru a înălța Sibiul; pe la 1300, aşezarea era gata. Tezaurul adus cu ei e încă pe aici pe undeva, într-una din grotele surpate sub Santa Păltinişului. Gheţuşul şi panta prea abruptă nu ne permit să mergem mai departe. La două după-amiază o luăm înapoi, ocolim dealul Scheiului pe la Prislop şi intrăm cu caii înspumați în pădurea Dumbrăvii puțin înaintea orei de ceai. Multe am sporovăit la dus şi la-ntors. Am impresia că până acum nu l-am avut niciodată în față, cu adevărat, pe Herr Direktor. Nu pe el însuşi l-am privit, ci doar închipuiri ale sale, mesaje ale sale. Cine este totuşi acest om? Voi afla cândva din jurnalul său; ține jurnal, ştiu asta. Se jupoaie acolo de viu. Cu ce folos?

După o zdravănă odihnă şi o ultimă ieşire în centrul oraşului, încep altă călătorie, cu trenul. Nenorocul face să nu găsesc loc decât într-un compartiment din coada convoiului. Constat astfel că vagonul ultim se clatină mai mult; în schimb, nu e privelişte mai amplă într-un voiaj cu dru- mul-de-fier decât de la fereastra cea mai din spate. Din păcate, am parte de compania unui negustoraş, unui comisar de poliție şi unui protopop, toți regățeni mal eleves. Mă dispensez a coborî la nivelul lor, tac; privesc cu resemnare la cele ce se pierd în urmă, tot scăzând în înălțime pe regnuri: văd mai întâi spectaculoase defileuri de piatră, apoi brădet şi foioase, în sfârşit umanoizi cu steguleţul ridicat lângă şine. Când nu mai văd decât noapte neagră, filozofez asupra lor - din rădăcina Universului, Mula-Prakriti, vin toate aceste trei gune: mineralul, vegetalul şi ființa. Ele descresc în măreție păstrând ordinea asta.

Acum, stând în scaunul nevolnicului poetaş Sion, simt că periplul sibian nu m-a îmbărbătat. Dimpotrivă, sunt pe cale de-a falimenta et d'y laisser jusqu'â ma derniere chemise. Ne lipseşte curajul, spiritul luptător. Avem plan, nicio acțiune. Mâine, chiar, ar fi trebuit declanşate faptele decisive: întâmpinarea regentului Horthy la Bucureşti, citirea proclamației de unire, punerea ținuturilor dintre valea Nistrului şi poalele Alpilor sub stema întocmită de mine. Abia aşa ne puteam căpăta rostul, onorurile şi poziția. Ca alternativă la eşec, îmi vine în gând manevra lui Hoditz. Complotul silezienilor se dovedise a fi sub controlul poliției secrete, cari infiltrase un agent, precum Halmaghy, în loja lor de la Curte. Ce face contele meu? - se salvează abjurând, dezicându-se de orice acțiune belicoasă. Se retrage pe domeniul lui, izolându-se de înverşunații căpoşi ai luptei până la ultima suflare. Dar mă pot ascunde eu la Fundulea, faisant bon coeur contre mauvaise fortune?

? 3

17 decembrie. Ninge cu fulgi mari pe strada marchizului. Sper ca acelaşi lucru să se petreacă, în consonanță, şi pe esplanada palatului Elysee/ Acum şase ani, la 17 decembrie 1929, preşedintele Republicii Franceze semna pentru mine ordinul de cavaler al Legiunii de onoare. Zi nespus de fastă, încă în pat înaintea micului dejun, răsfoiesc Guide illustre des jardins de Trianon, al unui Leon Bernard, destul de recent tipărit. Observ că francezii, ei primii, îşi bat joc de Rousseau înțesându-şi parcurile cu tot felul de piese anglo-chi- nezeşti. Preiau chiar şi năstruşnica invenție a topiary-lor, maimuțărind cu deliciu Paradisul pierdut al lui Milton. Niciun folos documentar nu am din cartea asta pentru Sionu, unde sunt somat a pleca mâine.

Mă îmbrac cu cea mai mare grijă şi întâlnesc la început pe Lebrun, cari a terminat traducerea Crailor. Aşteaptă corectura mea înainte de a expedia textul la Paris. Are deja o editură dornică să-l citească. Izbutesc să nu mă angajez; bietul Francis rămâne cu teancul de foi al transcripției în braţe, eu neputând a-l purta cu mine prin oraş. După ce regularizez conturile la legaţie, lucrurile petrecându-se foarte repede datorită organizării nemţeşti, intru în bijuteria fraților Resch. Comanda mea e gata: o diagonală de mici smaralde pe o plăcuţă de aur - vert sur jaune; minunată impresie lasă culorile mele pe un lănţişor la gâtul unei femei. îmi caut şi eu cadoul la anticariatul de sub Grand Hotel; găsesc o stampă ce mi se pare splendidă: templierii învinşi la Acra se îndreaptă pe o corabie spre noua lor locaţie; la prora, un cavaler ce-mi seamănă poartă pe tunica roşie cu pasemente negre splendida cruce cu patru braţe şi opt ţepi. Când vine Ema, urcăm deasupra, în salonul-restaurant. Aceeaşi orchestră de unguri susură Tafelmusik. îi arăt stampa, desluşindu-i povestea. La cafea, îi dau aurul bătut cu smaralde. Dar de Crăciun. O scrutez cât admiră combinaţia de culori, fiindu-i foarte desluşită ideea. Chipul i se umple de bucurie şi sărută plăcuţa precum un vasal flamura seniorului. Chem chelnerul pentru plată, localul devenind prea strâmt pentru noi. Afară ninge iarăşi, mai decis decât azi-dimineaţă. Ema se lipeşte de mine în legănarea mersului, vorbeşte, face planuri, ademeneşte viitorul.

18 decembrie. Fac probabil ultimul drum anul ăsta la Sionu. Refuz călătoria în Hupmobilul piţigăiatului Costescu, pe cale de a deveni ţuţăr guţist. Ies din Bucureşti cu cabrioleta pe vreme bună, zece grade, dar curând constat că era de preferat un îngheţ. Pământul e desfundat, roţile se îngroapă în noroi, câteodată până la osii. Mitrică foloseşte un par solid pentru a le scoate din gropi. Printre zdruncinături abia desluşesc câte ceva în gazetele luate cu mine - bătrânul Masaryk, cârmuitorul neîntrerupt al Cehoslovaciei după Imperiu, lasă locul unui mediocru Benes; italienilor li s-a terminat benzina în Abisinia şi sunt decimaţi în lupte de guerilla. Totodată, ce fac oamenii noştri mari de Crăciun: Conu' Costicâ îşi invită prietenii la Breasta, Brătienii la Florica, Goga la Ciucea; Iorga e deja la Văleni, Vaida la Bobâlna; iar Căpitanul s-a retras în tabăra Carmen Sylva, unde scrie o carte pentru legionarii lui. Drumul e lung; conacul mi se pare la capătul lumii, izolat în sălbăticie. Ajung la vremea prânzului, sub un cer devenit dintr-odată duşmănos. Şalele mele rupte de hârtoape au nevoie de un ceas pentru a-şi reveni, abia apoi înalţ flamura. Şi mă prăbuşesc din nou în fotoliul tras la fumegă-tura căminului. De ce nu am renunţat a bate iarna calea moşiei? Pentru a nu otrăvi mai mult atmosfera, pentru a împlini Marichii pofta de-a avea destule merinde între Ajun şi Bobotează.

Până una-alta, nu găsesc puterea de a deschide beciul şi cămările; nu mă încumet a stropşi noroiul până la ele, cu toate punţile de frunze moarte întinse în bătătură. Am o panoramă rea din cerdac, dezolanta hibernare a copacilor a transformat domeniul într-o rarişte deschisă tuturor vânturilor şi privirilor. Rămân în casă; termometrul de stâlp arată abia câteva liniuţe peste zero. Beau vin fiert cu merişor, pentru a preveni guturaiul. Încet-încet, cerul se deschide a îngheţ. Pe la cinci şi jumătate încep să împungă primele stele pe bolta Sionului. La şapte, unesc deja punctele lor luminoase în figuri: l'habile Sagittaire, le fort Bouvier, le gracieux Verseau. Cercetez tot restul prin lentilele binoclului - până la urmă mă ataşez unei misterioase alcătuiri căreia îi dau numele meu, le style Mathieu. Planez cu ea în firmament. întunecosul
Pământ, înghiţit de hăuri, dispare pentru totdeauna. Când pleci de tot, aşa se şi întâmplă.

19 decembrie. Soarele răsare mic, alburiu. Inerţie a trăirii de aseară, simt că plutesc încă într-un exterior nepământean. Privesc orb dincolo de verandă până când izbutesc să-mi aduc picioarele pe solul fundulean. Spălatul cu apă rece contribuie la dezmeticire; mă privesc în oglinda de bărbierit: sunt om, gândesc coerent, deci mărginit; sunt un biet încuiat, mis au pied du mur. Pornesc cu mâinile la spate într-o sumară inspecţie până în zona puieţilor, înfăşuraţi acum cu paie. De acolo, privesc înapoi: conacul în iarnă, cu zăpada spulberată, nu e câtuşi de puţin falnic. Puţinătatea zidurilor şi arhitectura fără nicio pretenţie nu fac ansamblu nobil cu flamura Karabetzilor din vârful acoperişului. Culorile mele ar fi arătat mai mândre peste o construcţie cu măcar trei caturi. Necazul a fost, de la început, interdicţia cucoanelor de a schimba faţa locului. în cele din urmă au închis ochii la transformările grădinăreşti, dar în ce priveşte cuibul bătrânului Sion au rămas băţoase. Din zgârcenia lor abia reuşesc să menţin îngrăditura la cotineţele curcanilor.

Prânzesc la kir Gheorghe. Nu are un menu chiar â la Marghiloman, dar mă onorează cu delicioase bucate elineşti, în cari se zice că era meşteră şi Momoloaia noastră. A fost un an bunişor, mărturiseşte grecul, am rotunjit milionul; afară de două-trei vagoane găurite de ţiganii lui Silidor, restul a mers pe roate. La întors, meditez asupra renghiului pe cari mi l-a jucat soarta. De ce unul ca el a ales bine, iar eu nu? Singura opţiune nimerită e strânsul banului. Numai aşa poţi triumfa asupra neghiobilor. Dar

sunt deja la vârsta când e inutil să descoperi bune judecăți; nu mai ai timp pentru a deveni beneficiarul lor, oricât de infailibil ți-ar fi îndreptarul. Mori cu el în brațe. Iată, aera nova - o amăgire ca atâtea altele, din moment ce gândul meu pare îndreptat mai mult spre o nouă scriere decât spre o mănoasă afacere.

După-amiază tratez cu Chiroiu vânzarea a vreo două tone de coceni, cu cari îşi poate ține la foc continuu plitele din bucătărie. Țărănistul e cătrănit: profit mic din grâu, pierderi de animale; ce să mai spună despre politică! Toate speranțele lui s-au prăbuşit când Mihalache a contramandat ocuparea Bucureştilor. în ziua aia a mai pățit un necaz: feciorul i-a fost luat pe sus şi dus în beciul Poliției Capitalei. Dar liberalii vor plăti infamia; până una-alta, junele şi-a susținut teza în drept tratând despre Ordinea Publică. Le vom da noi o lecție, zice. îmi lasă o damigeană cu negrul lui de butuc şi promite a veni mâine cu banii.

20 decembrie. Aseară, în loc să descânt vinul, mă tratez cu fiertură de lumânărică, fiindcă prind a tuşi. Acum mă scol şi cu gâlci, aştept infuzia din pătlagină pe cari mi-o pregăteşte babuşca. Azi e Ignatul. Nu ies încă din căldura odăii, dar aud prin ferestrele conacului guițături sfâşietoare. Iată motivul pentru cari am fost trimis aici: tăiatul porcilor. Va trebui să transport cu mine carne, slănină, picioare pentru piftii, organe pentru caltaboşi, tobă şi cârnați cât să garnisească bine cămările Marichii şi Florichii.

Până la prânz, sângeroasele operațiuni se sting; batjocoresc postul creştinesc mâncând şorici, apoi frigărui cu muş- chiuleț şi jumară. După ospăț, mă duc cu şareta până la Domenii; parafez cu Pândele schimbul de terenuri ce intenționăm a face în funcție de un anume deces. Subadministratorul tânjeşte ca şi mine la sorții d'avant-guerre. Poate ne-a trecut vremea, dar unul față de altul ne arătăm pregătiți să urcăm pe cai noi.

21 decembrie. Cinez aseară cu Bratu. Nu-l pot evita, mi-a dat un om să aranjeaze poverile ce iau cu mine la Bucureşti. Acesta caută în pivnițe, în pod, în uscătorii cu lista cucoanelor în mână. Mulțime de borcane, coşuri, săculeți sunt deja la uşă. într-un lădoi tăbluit e cărnăria; termometrul arată două grade la minus, aşa că transportul se face fără grijă. Doar eu voi avea de pătimit vreo trei ceasuri; între un şofeur mirosind a tabac şi tranşa de iarnă din bucatele moşiei, voi fi un banal cărăuş. Un domestique.

22 decembrie. Duminică. Ieri, după ce am sosit, mare agitație cu târâtul coşurilor în casă, desfăcutul sacilor, golitul lădoiului cu ciozvârte. Dimineață, în prezența ambelor cucoane, operațiunea continuă. Slujnicuța e ruptă în două. Mă eclipsez, pretextând răceala. Oarece stare am totuşi, o fierbințeală a
frunții, o moleşeală a picioarelor; autoul, deşi închis, era bântuit de curenți polari. Rămân în odaia mea până la prânz, răsfățat de un Calimach fericit că m-am întors. Felina se cațără pe genunchii mei, se încolăceşte, toarce; cu mâna stângă îi pieptăn ceafa, cu dreapta scriu. Nu pentru multă vreme, fiindcă voiesc a citi toată ziua. De fapt mi-a mai rămas o după-amiază foarte scurtă, noaptea se întinde acum pe cincisprezece ore, ne-a ajuns solstițiul hibernal.

Aleg cu greu lectura; deschid, citesc pasaje la întâmplare din La guerre des idees a lui Peladan, din Apercus sur l'initiation a lui Guenon. Până la urmă, mă atrage Le Secret de la chevalerie. Acest secret, scrie Michelet, în umbra căruia arde speranța cetății pământeşti, continuă şi azi să-şi lase fluidul inspirației în acele spirite capabile să o preia şi să o ducă mai departe. Eşti unul din acele spirite, Mateiu, beni soit ton nom.

23 decembrie. Am judecat corect - după înjositoarea corvoadă din ultimele zile, lectura de ieri m-a reconfortat. Câteodată e bine să te răsuceşti pe călcâie et de passer du coq â l'âne. După micul dejun, mă prezint cât pot de repede la Ionică; salonul e plin, dar sunt luat imediat la ferchezuit. Cu părul ajustat cum se cuvine, trec alături, la Athenee. Cel mai vizibil în local, Goga; partidul lui agrar plutea în derivă, aşa că a ridicat noi pânze, l-a luat la bord pe Cuza şi au intrat în apele vânturate de generosul neamț Rosenberg, creând un vivace partid creştin. Merg la el, îl felicit, îi urez să fie prim-ministru. O spun fără invidie, ştiu câtă agitație îți trebuie pentru a te menține pe val. Iar eu n-am stofă de marinar. Fiind deja ora prânzului, comand viței cu ciuperci în sos de măsline. înghit greu, la masă nimerindu-se şi Teodoreanu; greața ce mi-o provoacă acest plăsmuitor se înfruntă greu. Cantitatea, asta e îndemânarea lui, metaforă peste metaforă, filă peste filă, cărți peste cărți; construcție de hambar literar, chirpicit din paie şi peltea zaharisită. Cât priveşte discuția comesenilor, cal de bătaie e Mihalache, mârțoaga moartă în puciul încercat luna trecută. Se ascunde în Topolovenii lui, părăsit de toți. Nici regele nu-l mai vrea, deşi astfel face jocul lui Maniu, cari ar putea reveni în forță la cârma

partidului.

întrebarea e: va accepta paingul de la Bădăcin situaţia, va pupa el mâna Duduii? în altă ordine, se zvoneşte că oltena- şul de la Externe va fi înlocuit cu un Sturdza. Aştept, desigur, mazilirea pocitaniei din Tituleşti, dar cine nu ştie ce mari bouffons sunt cei din clanul Sturdza? Unul, când a plecat la post, a tocat toţi banii ambasadei în chefuri cu Djuvara şi alţii de teapa lor. în fine, ce-mi pasă? Mult mai important e zvonul că se lucrează la schimbarea Constituţiei; Guţă declară public că senatorii vor fi numiţi direct de rege. Să fi venit clipa? Să cred din nou în steaua mea? Cad în analiza situaţiei, cântăresc şansele de a mă număra printre aleşii lui Carol, că de aceea face modificarea, să aibă majoritate legiuitoare. Mă trezesc din meditaţie în plină zarvă; observ că mesenii atacaseră o temă nouă, unul urla: Pe mâinile cui dăm Societatea noastră? Orice, numai asta nu — soarta scriitorimii române mi-e mai indiferentă decât un hoit de câine. Plec să-mi fac liniştit siesta; o iau în jos sub o fulguială slabă, dar frigul mă împinge spre şerpăria de la Capşa. Acolo, rămas în prag, şansonierul Minulescu îşi plimba ochii pe deasupra scaunelor, neconvins că merită să intre. îl împing; şi curând îl aud în coasta mea desfăşurându-şi verva la masa unui grup de tinerei dezbrăcaţi de modestie, dacă vor fi avut-o vreodată. Printre ei, cei doi nedespărţiţi găeşteni, Iordache şi Cioculică. I-am transmis ultimului prin boier Sandu să nu se mai ocupe în veci de mine. Nici măcar la modul obsecvios. Dar va asculta? E un individ sudic, cârtitor, pescuitor de tinichele şi pantofi scâlciaţi în balta literaturii. Să facă bine şi să mă scutească de parantezele lui filologice. Şi de josnicii - o amestecă pe maica în destinul meu, mă indică a fi un hybride! îmi isprăvesc repede filtrul şi ies în sănătoasa geruială de afară. Frumoase lampioane aprinse în grădina Casei Cerchez. Păcat că desfrunzirea totală din jurul lor nu îngăduie misterul cari vara încântă ochii.

24 decembrie. Ziua de Ajun. Zarvă în toată casa, mai ales în bucătărie: se trece de la post la dulcele Crăciunului. Sună cu noaptea în cap Brederode, aproape că se invită mâine la prânz. îşi aminteşte că acum zece ani a fost în casa noastră de sărbători: Excelent menu, dragă Mateiu, mi-l amintesc perfect, excelenţi amfitrioni sunteţi amândoi, tu şi Marica, transmite doamnei complimentele mele absolute. Portughezul îmi lipsea la masă, pour debiter des fadaises et des menson- ges â jet conţinu. După zece, o conduc pe Marica la Madame Jeanne să-şi ridice toaleta de Reveillon, apoi la Grup. în faţa sediului o predau din trăsură Linei, cari-mi oferă la schimb numărul festiv din Revue pour Dames, opt pagini cu brăduleţi, steluţe, pachetele învelite în ţiplă, colindători şi texte creştineşti. O las vizitiului. La Corso, îl găsesc pe Cezărică. Mă jefuieşte de alţi cinci sute de lei: Datorie la poker, zice, cu scadenţă azi - vrei să mă vezi la tribunal? Banditul ştie că mă jenez să-l execut tam-nisam; abia la câte un pot reuşit îmi recapăt suma. Cu banii în buzunar se înviorează, mă copleşeşte cu proiectele lui. Adevărul e că scrie cu aceeaşi îndârjire cu cari îl slugărea pe Take la Opinia; munceşte să o ia înaintea celorlalţi, să ajungă în vârf. Să intre la Capsa ca un adevărat Cezar. Bietul scriitoraş: când umple hârtia trăieşte comme un empereur, iar când trăieşte umple hârtia. Mă însoţeşte până la Alcalay; el intră în librărie, eu în Hotel Boulevard. O aştept pe Ema, urcăm în salonul de marmură, ne aşezăm la o masă lângă ferestre, privim forfota de pe Cale. Ea sapă cu linguriţa în cataiful cu ciocolată, eu sorb cafeaua. Apoi facem schimb de cadouri: îi dau o broşă de-a Marichii găsită într-un sipet, lucrătură de argint cu un păianjen ţesându-şi plasa în jurul unei peruzele; primesc în schimb o preţioasă gravură înfăţişând arderea pe rug a magistrului De Molay.

25 decembrie. Prima zi de Crăciun. Aseară am schimbat cadouri şi în familie. De sub molidul montat de Niculaie în salon, Marica îmi dă o mahmudea turcească din rezervele ei; îi dau şi eu o iconiţă aurită. Păstrăm - de ochii cui? - convenienţele. Relaţiile noastre sunt reci din ziua în cari mi-a cerut să-i înapoiez testamentul, mai reci ca vremea de afară. Iar afară pământul e bocnă, zăpada a prins crustă de gheaţă. Nici nu insistă măcar s-o însoţesc la biserică; vine şi o ia Florica, merg amândouă la reprezintaţia Imaculatei Naşteri.

Până târziu în după-amiază sunt toropit de mâncările grele ale Crăciunului - caltaboşi, cârnaţi, sarmale gătite după cele mai împovărătoare reţete moldoveneşti. Otrăvuri, numai otrăvuri în casa asta. La fiecare îmbucătură mi-aminteam bucătăria hors de pair a Hotelului Royal din San Remo, visam sos de mandarine în jurul cărnii albe de pasăre. Retras în odaie, încerc să-mi cizelez crezul pentru anul viitor; mai sunt doar şase zile. Recitind textul, observ predominanţa cuvintelor cari încep cu litera e: evasion, emancipation, eclipse, exclusivisme, elegance, energie. Mă gândesc la înlocuirea unora, la adăugarea altora. Dar finalul rămâne aşa cum l-am gândit în martie, de ziua mea: calme, sang froid, style.

26 decembrie. Izolat de ninsoare, dar mai ales de obiceiurile Crăciunului cari îi ţin pe toţi în grotele familiale, rămân şi eu în fotoliu răsfoind Le Latin mystique a lui Gourmont. Plictisit, las cartea

pe spinarea motanului şi încep a medita la tacticile lui Hoditz; extragerea contelui din vâltoarea publică e un exemplu salutar pentru mine. Iar deviza lui e şi deviza mea: reflexion, deliberation, correction. De ce să accepți melanjul? Deşi a pierit de două veacuri, silezianul mă contaminează fizic. E posibil aşa ceva? Simt că merg ca el, că miros ca el, că port masca lui de sphinx vorbitor - eu m-am născut însă Berbec, el Fecioară. Asta nu înseamnă a fi mai belicos, deşi nu mă pot dezbăra de năravul împungerii celorlalți. La început Hoditz trăia şi el patetic, socotind politica o nobilă înfruntare; s-a izbit însă iute de neizbândă, şi-a abandonat ținta şi s-a refugiat într-o dispută fără potrivnici. S-a luat la harță cu lumea neînsuflețită. în abstract, cu rudimentarul Dumnezeu. Preluându-i mesajul, aspir şi eu la titlul suprem de Ratat?

Abia cina izbutesc s-o iau cu Boîcesco, prânzul fiind consumat împreună cu Margot şi familia Logadi; Tuşchi seamănă din ce în ce mai mult cu maică-sa Alexandrina, Pierre e din ce în ce mai plictisitor, metresa mea de la Maison d'Art, din ce în ce mai ramolită. Ce să mai spun de Marica - bon appetit! Mă întâlnesc cu Nicolas în casa de la Şosea. Mai mult tăcem; stăm lângă soba de Meissen, bem un alb-gălbui cu aromă de piersică şi ciocnim în aer - el întinde paharul spre Marquisette, eu spre Hortense; le datorăm măcar a doua seară de Crăciun, oriunde s-ar afla. Ciudată satisfacție dau

3;
uneori amintirile. Cu o băutură bună retrăieşti clipe de tot răzleţite. îmi pare nespus de rău că petrec atât de puţin timp cu vechiul meu prieten. în tot anul, doar câteva întâlniri la Athenee, alte câteva ceasuri aiurea. încercăm să nu ne îndepărtăm unul de altul, dar el le are de mult pe ale lui, eu pe ale mele.

27 decembrie. Trezire grea. Vreme frumoasă afară, soarele sclipeşte pe acoperişul vecin, dar nu cobor din pat până-n ultima clipă. La opt hotărăsc să-mi încep toaleta pentru micul dejun, la nouă fix cobor. Deplasarea asta a mea în casă dintr-un loc în altul, din catul de sus la catul de jos, e singurul fapt ce tulbură un statu-quo de zeci de ani în cari Marica nu a clintit nicio mobilă de pe locul dintâi. Eu mă mişc, reprezint descalificarea ei din casta fetelor bătrâne, a preoteselor ambianţei făcută o dată pentru totdeauna. Calimach mă urmează solemn în coborârea scării, apoi în urcarea ei îndărăt spre leneveala unei zile plicticoase. înfundat în fotoliu însă, lenea ţese încet-încet o canava pe cari gândul începe să scrie, să construiască. Ajung departe în ideea mea privind o ultimă carte, văd text, note, bibliografie.

Dar, la ora ceaiului, ziua explodează: apare din nou umbra straşnicei Miller-Verghy de acum douăzeci de ani, teribil de activă încă, apoi un trio necunoscut condus de oculta madamă Nicolau. Una dintre străine, verişoară cu Nelly Catargi, doamna de onoare a Elenei, începe să ciripească despre voievodul Mihăiţă, plecat la Florenţa pentru vacanţa de Crăciun. Dar se aude iar soneria şi alt val pătrunde în salon; cu el, cocota Elise la braţul neobrăzatei noastre pianiste. Discuţia se mută pe simfonicul de aseară din sala Eforiei: suita lui Enescu a fost cântată d'une maniere trop serree; cea a lui Bartok, trop effilee; iar re minor-ul lui Mendelssohn, îngrozitor de ezitant - din vina dirijorului, tinerelul Alfred Alessandrescu. Cumnata Florica le închide gura, oferind cozonac înţesat cu nucă şi sămânţă de mac. Ea mânuieşte argintăria, gazda porcelanurile. O privesc pe Marica: une vieille femme rabou- *gtiej* Fardată mult şi scrobită de sus până jos, degajă un teribil air faux pentru o fiinţă încă vie. Voi arăta la fel când voi avea vârsta ei, peste un sfert de veac?

28 decembrie. Groaznic am încheiat seara de ieri, la culcare sfingomanometrul indica o cifră alarmantă. O săptămână după brusca mea retragere din conjuraţie, sângele încă presa peste normal. Tocmai mă debarasasem de elementele stemei: şaizeci şi trei de schiţe detaşate, patrusprezece montaje de ansamblu. Corpus delicti. Stare anxioasă la trezire, acută insatisfacţie. Surprinzător, fiindcă data de azi e deosebită pentru mine: exact acum şase ani mi se decerna distincţia de cavaler al Legiunii. Primeam una dintre cele mai valoroase demnităţi din lumea asta; ieşeam puternic din rând.

La unsprezece, în tonul aniversării, fac vizita protocolară lui Lebrun; îi duc de fapt curcanul de Anul Nou, să-l prepare după gustul propriu. Mă uit la el: mai scund, mai albicios. Parcă se şterge singur din ochii lumii bietul meu Francis. Acum, că a încheiat traducerea Crailor, nu-i mai rămâne decât să se ţină de slujba lui, de profesorat. Profesoratul e îndeletnicirea tuturor rataţilor de serie.

29 decembrie. Duminică. Vreme neobişnuit de frumoasă; pare începutul unei satisfăcătoare zile de toamnă. Hotărăsc să dejunez la Athenee. Până a pleca, State mă prinde acasă şi-mi aduce banii pe acţiunile Concordia vândute la preţ bun. Ne facem urări pentru noul an, el reveillonâncl în provincie.

La restaurant, îl întâlnesc imediat pe Adrian. Nu-mi reprim gândul invidios, Adi marchează triumful stilului boieresc de viaţă. Cam mic meritul literar, dar aş face oricând schimb cu el. N-aş pierde mare lucru, aş primi însă bunăstarea. De-aş fi fost mai prosper! Încet-încet, ambianţa localului îmi alungă amărăciunea, atât cât să mă pot bucura de menu. Puţini literatori în jur, aproape numai rentieri de talie şi oameni politici, orişicum mai ciopliţi. Nu te aştepţi la voci ridicate, la bătăi pe umăr, ici on ne fait pas de coups foireux. Când vine, Rudi ne aminteşte că exact acum doi ani a fost împuşcat Duca în gară. Pornim a specula pe seama evenimentului; personal, am fost totdeauna sceptic în privinţa boiernaşului de la Măldăreşti. Prea scria mult. Dar prin unul ca el i-aş mai ierta pe liberali. Sunt gata chiar să accept un vot popular, dacă e bine condus şi controlat de administraţia lor eficientă. Când ajungem la cafele, parcă pentru a-mi amărî din nou sufletul, ni se alătură trăiristul hindus. Publică un roman nou, Les fauteurs de desordre, ceva de necitit - cine ţine în braţe o mie de pagini? Ăştia ai lui Nae au înnebunit, toată banda de mucoşi: Ionescu de Slatina, Hechter de Brăila, Stavru de Adâncată, Popovici de Fălticeni, Ţuţea de Câmpulung, Cioran de Răşinari. Vor să ocupe cerul ţării încă de pe acum, când n-au nici vârsta lui Iisus. Atâţia mântuitori! Şi cine sunt? Odrasle de profesoraş, de negustoraş, de avocat, de dascăl gimnazial, de popă, de vechil; iar acest Eliade - fiul lui Ieremia, ofiţer la cai.

30 decembrie. Pentru ultima oară anul ăsta intru în salonul lui Ionică; o calfă mă tunde din nou, îmi retează perişorii din urechi, din nas, mă bărbiereşte, apoi mă parfumează cu loţiunea aceea de

azalee pe cari o simt emanând din obrajii clienților deosebiți. Nu poți să nu-l prețuiești pe frizerul artisan - în profesiunea lui, ca şi în scris, trebuie să ai stil. Când ajung la Fundații, boier Sandu tocmai pleca spre Corso. Ca de obicei, în cel mai sobru costum şi cu cea mai cenuşie cravată. Aristocrat impecabil. Prea multă stăpânire totuşi, prea mult tact, abia de-şi permite vreo ironie. Cât trebuie să te coste atâta disimulare, aici, în țara mitocănimii! Iau pe Ema, mergem la cofetăria lui Riegler în sălița din spate, unde am mai fost împreună astă-vară. îşi aminteşte că îmi plăceau aici, pe vremuri, bunătățile fostului bucătar al lui Gambetta. începe să mă obosească aventura asta. împlinirea.

31 decembrie. Pregătiri pentru Reveillonul pe cari Marica a hotărât să-l facem la alde Logadi, instalați în casă nouă; Tuşchi vrea să spargă ghinionul celei pârjolite la onomastica părintelui nostru comun - heureusement qu'elle a emporte tout son bazar. Mi-aduc aminte uneori de el - n-a avut totuşi berlinezul o umbră de înțelepciune? înțelepciunea e satisfacția pe cari ți-o oferi. Iar satisfacția se obține, mai ales, jucându-te. Sunt jucării false: amorul în primul rând, practică vulgară, dar şi plăcerea stomacului, amăgeala lecturii, a călătoriei şi alte câteva. Sunt apoi jucării închipuite, literatura de pildă. Şi sunt adevăratele jucării: averea şi puterea. Munca, eroismul, cuvioşenia, nu. Niciodată; astea nu dau nicidecum satisfacție. Nu conduc la superba melancolie a înțelepciunii.
Cari, e drept, are un neajuns: îți şopteşte zilnic că vei pieri, că vei fi curând un stârv ce-şi ține în palme jucăria sfărâmată. Dar tocmai de aia trebuie să joci cu stil Mateiu, beni soit ton nom.

1 ianuarie. Dintre toate ale nopții trecute, ultima din 1935, rețin o imagine reflectată în oglinda din salon - imaginea unui bărbat trecut de primii cincizeci de ani: eu. închid ochii, mă revăd înrămat, pictat în ținută de gală, cu panglicile la reverul smokingului; par unul dintre seniorii ce-şi imortalizau pe pânză chipul, ținuta şi decorațiile. Până una-alta mă afişez, efemer, doar în oglindă.

Revăd şi restul: Marica sufocată de guleraşele ei scrobite, ipocrita de soră-mea în rol de amfitrioană, invitații decişi să se înfrupte, să petreacă. Mă înfrupt şi eu, petrec. Savurând curcanul în aspic, sunt lovit aiurea de amintirea petrecerii date de Bogdan-Piteşti în ultima noapte a lui 1915. Urma să intrăm în război. Eram înfometat, aveam în față tot curcan, iar femeia piteşteanului îmi fixase delicii amoroase pe a doua zi. O, temporal Dar acum, în fața aspicului, stau lângă pianista lui Delavrancea, cari povesteşte cum ne-a cunoscut ea pe la începutul veacului: Tu, dragă Tuşchi, erai o brunețică ascuțită şi semănai cu o veveriță înfoiată; bietul Luchi, un bondocei blond cu ochelari şi papillon, avea un aer atât de pretențios! Iar tu, Mateiu, te plimbai cu mâinile la spate, te uitai de sus şi spuneai pompos: „Eu cobor din ilustra familie Caracciolo, sunt ultimul ei descendent"; toți trei Caragialii erați adorabili şi teribili de deştepți, în special Luchi. Dezagreabilă femeie. Indecentă. Timpul a trecut cu greu, mai ales după penibila efuziune colectivă a orei douăsprezece noaptea. Amintirea Reveillonului de la B-P n-a mai revenit, nici măcar gustul acru al dezmățului meu amoros de-a doua zi.

A doua zi - cum ar fi azi, după douăzeci de ani. Rămân în pat până la prânz, rătăcind printre amintiri, unele poate doar închipuiri, doar pasaje din cărțile ce-am scris, dar cum să le mai deosebesc, încâlcit e totul. Mixtură. Intre vis şi trezie, aud colindătorii sorcovincl-o pe Marica în hali. Nu cobor.

Dejunăm în familie; pentru început, golim un castron cu potroace gătite de slujnicuță după rețeta Florichii. Aceasta în persoană mă lorgnează peste masă, urmărind parcă efectul otrăvii asupra mea. înghit furios. Cât mai sunt condamnat să trăiesc în compania acestor vieilles ratatinees, unde e capătul vieții lor? Abia peste doi, peste cinci, peste şapte ani? Sunt în pericol să îndur şi ultimul blestem: slobod, bogat - prea bătrân! După umilința sărăciei din junețe, decepția victoriei târzii. Veninul aşteptării îmi macină trupul. Sper să nu-mi vatăme până la urmă duhul, păstrat viguros şi limpede. Deşi ăsta nu e neapărat un noroc. Mă retrag curând, sfidând grețosul desert al cucoanelor. Beau cafeaua la mine îndoind-o cu cognac, pentru a-mi reface puțin moralul. Conform tradiției, îmi desenez armorialul în capătul acestei pagini, prima a noului an jurnalier; nu fac altceva decât să reproduc blazonul pregătit pentru a fi dus la Sionu. E un apogeu al ştiinței mele, departe de grosolana stemă a Valahiei pe cari o imitam în copilărie. Mi-amintesc de faza aia: pictam pe albastru corbul, îi poleiam auriu picioarele şi îmbucam între ele crucea roşie! Văpseli peste văpseli în heraldica românească, tricolor strident peste penaj negru, ca un chef țigănesc în zi de doliu; concepție stupidă, parvenitismul întors al unei nații fără Ev de Mijloc, fără pic de Renaştere, fără istorie, la urma urmei. Cum zic băieții ăştia noi, istorie face inițiativa, nu copierea. Nu supraviețuirea. Dar eu, eu ca persoană, fac altceva decât să supraviețuiesc, să copiez? Sunt obligat, pentru istorie, să am iar şi iar inițiative? Alung din mine ideea unei noi perioade de reevaluare. Dacă mă gândesc bine, metoda ce-o practic acum funcționează, mă mențin perfect. La vârsta mea, împlinind jumătate de veac,

comediantul Ion Luca somnola întreaga zi, comunica doar prin interjecții sau înjurături. Pierduse răbdarea de a mai asculta o frază, o propoziţiune întreagă - fie a momâii de Alexandrina, fie a bietului Luchi, fie a mieroasei Tuşchi. Fie a lui însuşi. în mod cert, nimic nou în capul lui; şi probabil nimic vechi - tabula rasa. îl îmburghezise degeaba tâmpită pronie a Momoloaiei. Pun punct pentru azi; ce uşor îți alterează starea de spirit năuceala unei petreceri de An Nou, o sărbătoare vulgară de altfel, arbitrar desemnată. Ar trebui să-mi pot alege propriul început de an. De ce mă aliniez eu mahalalei?

2 ianuarie. Singur în casă. Marica pleacă devreme la biserica popii Dumitru, aflată în zi de hram; e mare vâlvă în zonă, se aşteaptă repetarea minunii de acum un an, când în jurul crucii de pe turlă a apărut curcubeul Sfântului Silvestru, în lipsa altui imbold, recitesc cele scrise aseară şi-mi blamez incoerența. Dar aici, în jurnal, de ce s-ar lega una de alta? De ce aş ține să rotunjesc o idee, o întâmplare? Doar nu dezvolt un roman, capitol după capitol. Logica vieții e latentă. Trăiesc şi aştept saltul. Recunosc că aştept din ce în ce mai confuz; mi-aş dori, cred, o existență cu iz de narațiune. Căreia chiar eu să-i torc firul. Trebuie să dau de Rudolf, trebuie să-l văd. De trei zile la numărul lui de telefon țârâie un apel nesfârşit. Nu mă va fi părăsit, tocmai acum, precum Gambara! Nu, el n-ar face asta; nu mă lasă el la gura gazetelor, mă va extrage din interesul prostimii. N-am nevoie de hăituiala publică. Nici măcar de cea prietenească; Vlădoianu deja mă presează, mă împinge în brațele liberalilor. Ca să scap. Fericite vremuri cele dinainte, când se onora tacit rostul unui rafinat urzitor. Unde e respectul pentru nobila lui misiune, unde absolvirea lui de vulgaritate? Căci vulgaritate înseamnă jurnalismul, anchetarea, învinuirea.

La prânz, iepure colăcit; un exemplar prins ţigăneşte, cu laţul, prin mărăcinişurile de la Fundulea. în timp ce desfac fibra vineție, gândesc: asta am ajuns să mănânc, mortăciuni cât pisica, eu, urmaşul Karabetzilor ce puşcau căpriori magnifici pe neîntinatul lor teren de vânătoare. Ce mai e neîntinat acum? Ce voi mai putea salva, ca adevărat senior, pe domeniul Marichii? O privesc peste farfurii - nici ea nu pare mai blagoslovită azi, miracolul curcubeului circular nu s-a produs, cerul a rămas alburiu şi rece deasupra bisericii Silvestru, precum piftia. Flotărăsc să ies. Voi urca într-o birjă, mă voi întoarce cât pot de târziu, pe jos.

3 ianuarie. Promenadă reuşită aseară, deşi termometrul arăta doar opt grade. Până la urmă fac o escală la Athenee, comand un păhăruț cu Martel şi văd prima ediție a Universului. Se împlinesc doi ani de guvernare a lui Guță, deja prea mult.
Titulescu îi pândeşte căderea. La fel Goga; din păcate, cultivarea lui Tăvi pare şi ea o eroare, nu are vână de cârmu- itor, vrea să devină vătaf, dar se chinuie să pară încă artist. E penibil marele bard al Ardealului - rolul poetului e rol de tinerețe; jucându-l acum, nu izbuteşte să pară decât ceea ce e: un bătrânel năzuros. L-aş vizita totuşi în primăvară la Ciucea, castelul, se spune, are cel mai frumos parc din Transilvania.

Azi-dimineață, afară erau câteva linii sub zero. Mă echipez corespunzător unei zile de iarnă, dar şi unui prânz la Corso. Ies imediat după micul dejun pentru a-l întâlni mai întâi pe Adrian; îl găsesc, aşa cum convenisem, la cafeneaua Teatrului. Mâna lui inelată stă deasupra coperții unui volumaş, ascun- zânclu-i titlul față de gazetăraşii înfipți la aceeaşi masă. Arunc o privire pe autograf, vâr cărticica în buzunar, încerc să particip la conversație. Dar comesenii comandă cognac la şuncă şi telemea! Impardonabila gafă a bădăranilor riscă să ne strice rendez-vous-ul. Asta ne oferă azi cafeneaua, rele maniere, crime de etichetă, cognac la porc şi sărătură. Ne ridicăm şi plecăm. Fiindcă nu e încă douăsprezece, intrăm la Weissblut, unde-mi curăț ceasul la fiecare început de an. Meşterul îi desface tacticos capacele, suflă de două ori şi unge ici-colo. Gata, zice, bate încă o sută de ani. Mă vor îngropa cu el ticăind, îi spun lui Adi, trecând lanțul prin cheutoare. Imediat suntem la Corso, luăm loc la masă cu boier Sandu. Până vine supa, ne arată noul album cu mostre de hârtie primit de la Paris. Va comanda doar nuanțe pastelate, nu-i place albul - e prea țipător, detaşează insolent tiparul: Textul, ca să se lege, are nevoie de un suport cald, zice, iată ce liant bun este ecru-ul ăsta, de exemplu. Abia la sfârşitul dejunului deschid problema Sibiului. Implicațiile aici, la Bucureşti, ar putea fi neglijabile, spune calm, laissons pisser Ies merinos. Mă intrigă poziția lui, ignorarea pericolului. Parcă face joc dublu; asta îi sugerează atitudinea: că are o plasă sub fund, că el scapă nevătămat când ceilalți fac pasul în gol. Da, nu-l văd deloc alarmat pe bizarul Rosetti. Firea lui de os domnesc îl separă de agitație, de frică. Am mai văzut seninătatea asta la Conu' Petrache. încerc acelaşi lucru, la urma urmei, ce forță intelectuală mai ai când eşti frământat? într-o asemenea stare nu poți construi nimic. Nu poți nici măcar simula o scriere nouă. Mă gândesc din ce în ce mai mult la asta - am nevoie de simulare.

4 ianuarie. Zece ani de la Actul renunțării; cum ar fi mers politica sub micul rege Mihăiță? Alandala. Afară, ninsoare așezată. Sunt trezit dis-de-dimineață de hârșâitul unei lopeți pe dalele de piatră. De la fereastră, Marica își privește omul cum face cărare spre poartă; parșiv, Niculaie ridică din când în când privirea pentru a primi încuviințare asupra lățimii potecii. Pun la loc sigur consemnările, apoi, tentat de puritatea aerului, ies la plimbare. Albul sclipitor, acoperind harababura curților, scoate în față boiul fiecărei case, îl detașează de celelalte. Aveau nevoie de una ca asta, mai ales arhitec- turile mai osebite, mascate de viță. O iau pe chei până la Regina Maria. Reține premiera ce se anunță pentru sfârșitul lunii, o comedioară americănească, să vin cu Ema. Urc pe Cale până la Ateneu, unde notez concertul din luna curentă: Ravel, Chausson, Mussorgsky. Nu cred că am auzit la Radio vreuna dintre piesele anunțate; ciudat program. Când dau să cobor, sunt blocat de dulăul șchiop cari păzește maidanul filarmonicii; apăruse din senin pe treptele de jos și la mișcarea bastonului meu lătra furibund. Depășesc situația cu destulă emoție. Mă întorc spre Capsa, intru, iau de pe masă o gazetă: Titulescu insistă cu axa Moscova-Bucureşti-Berlin. Se vede la troică între Adolf și Iosif Vissarionovici. Numai că ăia sunt armăsari viguroși, vor duce singuri sania încotro știu ei, lăsând mârțoaga noastră în grajd. Mă scoate din politichie Cezărică; îi simt întâi mirosul peste umăr: piele năclăită de noaptea petrecută în același costum. A jucat poker cu unii din redacția lui Stelică; a câștigat, a pierdut. Dimineața, femeia l-a aruncat nespălat pe scări. Mediocră viață duce amicul, o rutină, o ruină. Măcar de n-ar avea atâtea pretenții: de donjuan, de vizionar politic, de geniu literar - amor, politică și artă de Caracal. Dând să plec pentru a dejuna acasă, îmi servește știrea dezvelirii unui bust Caragiale la Ocna Slănic. Dăltuit în sare. Ca și edililor Slănicului, nu-i pasă de lipsa de stil a hapsânului dramaturg, îi aplaudă statuia. Gusturi de ocnași.

Până la urmă, după-amiaza m-a îmbunat. Calimach a avut rolul lui, stimulat de bunătățile ce-i adusesem din oraș. Trebuie să consemnez că azi se împlinesc treizeci de ani de când m-am plasat în filiație nobilă, semnând scrisorile către Nicolas: comte Mathieu Jean Caragiale. Din păcate, nu ăsta era filonul meu.

5 ianuarie. Duminică. încă ninge. La unsprezece, Mitrică vine să mă ia cu sania. Drum lin, dar îndur văicăreala lui: a rămas singurul bărbat în casă, Ionescu-Bărcăneşti luându-i feciorul argat. Dă bice calului și se plânge în continuare - să crești un copil și să nu te poți folosi de el! La fel pățește și Chiroiu, aflu că sosia lui Christ rămâne în Bucureşti, subin- spector de Poliție. Ninsoarea încetează când ajungem la conac. Scutur bine zăpada rămasă în gulerul de blană și intru. Peste un ceas focul arde în cămin, flamura e ridicată, prânzul consumat. La trei post-meridien dau jos de pe perete portretul bătrânului Sion și pun în loc blazonul cel mare adus cu mine. îl admir o dată mai mult: scut încoifat cu aur, tăiat oblic de verde smarald; tenanți, doi angeli în cinstea lui Hoditz; sus, ca cimier, vulturul heraldic cu două capete; jos, un șir de cruci malteze cu patru ramuri și opt țepi, susținute conform uzanței de un colier. Iar sub întreaga desfășurare, pe o banderolă înstelată, deviza mea: cave, ave, tace; și, criptat într-un splendid arabesc, numele posesorului: Mathieu Jean Caragiale, Cavaler al Sfântului Ioan de Ierusalim.

încă îmi contemplez din fotoliu opera; afară, soarele apune deja. Beau vin fiert și mănânc din coșulețul pus în sanie de slujnicuța Marichii, deși Costea Bratu, un peu pompette, are tupeul să mă invite la cina lui. Mitocanul m-ar vrea musafir.

Ies pe verandă: foarte vizibile pe cer Perseu și Cloșca. Orion clipește abia, mult în dreapta, între Câinele Mare și Câinele Mic. Gemenii în schimb, extremă strălucire.

6 ianuarie. Când mi-aduce cana cu lapte fierbinte, babuşca mă avertizează: Gerul Bobotezei, maică, afară e prăpăd, într-adevăr, frigul îmi îngheață vârful picioarelor băgate adânc în papuci. Deși s-ar cuveni să rămân până trece popa să împroaște cu agheasmă, pun blana pe mine și fac drum întins spre linia apeductului. Șanțul e bocnă. Acolo, în margine, pometul e încercat de rosătura iepurilor și rărit de hoarda lui Silidor pusă pe tăiat. Căldurica e visul țigănoilor; cât sunt învăluiți de fum în bojdeucile unde se înmulțesc, e bine. Mi-ar trebui un păzitor cu puşcă să-i alicească, risc să pierd esențe prețioase, aduse cu greu. Să-mi pună baragladinele speciile pe foc! Chiar azi voi tocmi strajă pe unul dintre oamenii grecului, la cari merg să prânzesc. Astă-iarnă Costescu a rămas fără pic de gard la ferma lui, ulucă după ulucă s-au topit în vatra bulibașei.

Sunt impresionat de profitul lui kir Gheorghe. Ghinion curat să te naști în altă zodie decât cea a afacerii. Pornit pe bani în tinerețe, la maturitate ești împlinit. Angrosistul mi se pare a fi efigia izbânzii, cel puțin pentru Bărăganul nostru. Așa uscățiv cum e, dă impresia unui boxeur masiv - banul aranjează ponderea omului, îl dezumflă sau îl înfoaie. Dacă se hotărăște să candideze, îi

spulberă pe ţărănişti. Adevărul e că ăştia nici nu pot rata ca lumea. Ţin nasul sus, vor să pară chivernisiți, dar îşi spală până la zdrenţe ultima cămaşă. Aşa stând lucrurile, urma liberalilor lui Ionel nu mai poate fi ştearsă. Nici măcar de o mână forte. Din ce în ce mai puţin contez pe revenirea Conului Costică. Doar el putea impune ordine. în plus, inspira încredere Germaniei. Fără conservatori, ce ne rămâne de făcut? Să năşim un Argetoianu liberal?

Plictis, frig, disconfort. Ziua scade curând şi repede. Cât mai e lumină, îmi plimb privirea din cerdac până departe; cărările par a se conforma teoriei mele: ocolesc, învăluie, nu se prea întâlnesc. Coroanele copacilor fiind străvezii, văd prin ele mulţimea de râpe şi văioage în cari-am băgat vreo zece căruţe cu pietroaie. Senzaţia e totuşi de urâţenie, în lipsa frunzărişurilor. Descărnate, scheletele copacilor nu-mi spun nimic, lemnul uscat nu-mi reprezintă proiectul. Din cauza asta nici nu voi mai coborî în harababura aceea. O crăcăraie oarecare. Tiergartenul incendiat ar arăta mai bine.

Mă doftoricesc preventiv şi asiduu cu vin fiert. Bifez pe lista Marichii proviziile strânse din beciuri şi cămări pentru cari sunt mandatat. Percep că am rămas singur în conac, toată suflarea e pe tăpşan la focul de Bobotează. Iau binoclul şi încep să scrutez adânc în sus: trec de primul cerc pe cari se învârte Luna; patinez pe cel de al doilea, mai depărtat, cu Marte, Venus, Neptun; mă rostogolesc în al treilea întâmpinat de Alpha Centauri, apoi, pe rând, de Sirius, Vega, Betelgeuse; în sfârşit, Sagittarius. Mai sus nu se poate pătrunde, gerul e prea puternic, mă retrag.

7 ianuarie. Sântion. Mă scol cu mintea amorţită, rămasă în somn. Membrele se agită însă, muşchii funcţionează, se pare că sunt în bună formă. Aşa s-o fi simţind lucrătorul dimineaţa, un robot ce se întinde, cască şi trece la acţiune. Dar creierul meu refuză să-mi coordoneze mişcările; nu izbuteşte să se dezmeticească din vis: trecusem de al treilea cerc, locuiam pe Phoenix, la peste un milion de ani-lumină, bucurându-mă de vecinătatea lui Pegasus şi a Andromedei. F.ram ultimul cavaler-călugăr din tagma Sfântului Ioan de la Ierusalim - purtam cu fală pe piept crucea cu patru ramuri şi opt ţepi, bine primit de la un capăt la altul al cerurilor. Cu efort, izbutesc să mă limpezesc şi să merg în camera de baie. îmi spăl faţa cu apă îngheţată, îmi clătesc gura cu bucăţele din pojghiţa ei. Trec şi la celelalte; satisfacerea minimei igiene aici e absolut chinuitoare, cu toate străduinţele mele de a monta o canalizare cumsecade, instalaţia rămâne o mizerie, îmi provoacă cele mai mari scârbe.

Când izbutesc să mă aranjez, pornesc în rondul de dimineaţă. Mă asigur în primul rând că incinta nepreţuiţilor curcani e bine protejată; îi arunc un pumn de boabe favoritului, cari îşi roteşte coada albă de peste un metru. Număr cu supărare vreo opt pene cenuşii; l-a ajuns cărunţeala până şi pe falnicul meu Guy. Spre sfârşitul inspecţiei, apare în capul aleii cu robinieri Costea Bratu. îmbrăcat de sărbătoare, vesel şi vorbăreţ; se poartă din ce în ce mai lejer cu mine - il ne se mouche pas du coude. Ironia vremurilor sub cari stăm. Voi pleca tot pe tălpici din Fundulea, fulguiala de azi-noapte e aşezată de două-trei palme. Coşurile cu bunătăţi pentru cucoane sunt pe trepte, contractul cu Pândele în buzunar, flamura coborâtă. Până vine Mitrică, mă voi aşeza în faţa blazonului ce stăpâneşte acum peretele vis-â-vis de uşa dublă a intrării. Nu te poţi sătura privindu-1: heraldică aleasă, înţelesuri fine, semne disimulate cu mare artă. După zeci de ani petrecuţi în materie, sunt un adevărat maestru.

8 ianuarie. Orice s-ar spune, dorm bine în patul meu din strada marchizului. Mă trezesc în odaia încălzită, îmi ofer o toaletare civilizată şi cobor la dichisitul mic dejun. Pe masă, unele dintre bunătăţile aduse aseară de la conac: tobă ţărănească, afumătură, rondele de cârnăciori; Marica se înfruptă goulument din porcării, mai are măsele pentru aşa ceva. A terminat de zdrumicat şi Proust - temps perdu. La zece, ca să mă refac după privaţiunile de la moşie, îmi dau întâlnire în Biserica Enei cu Boîcesco. O baie de aburi face numai bine, zicea în fiecare miercuri Bădărău, luându-mă la Centrală. De la el m-am pricopsit cu năravul ăsta.

Jumătate de ceas îndur cu Nicolas fierbinţeala înfăşuraţi în prosoape, vorbind una-alta. Aflu că ieri s-a împuşcat Franasovici, nu al meu de la Lucrări publice, un nepot; motivul: amorul pentru o actriţă ce nu răspundea devoţiunii lui. Ce oameni, ce timpuri! Poţi mâine-poimâine să afli de oricine că şi-a luat zilele din pricina uneia ca Leny Caler! Bietul Sebastian, bietul Tudorică Muşatescu, bietul Camilache sunt în faţa autoexecuţiei. înainte nu-şi trăgea nimeni un glonte în cap pentru vreo hachiţă muierească. Les gentilshommes nu se sinucid. Ne-ar fi împins pe noi la asta Marquisette, Hortense? Râdem; dar în aburul cari mă învăluie, gândul îmi zboară la pălăria aceea cu pene albe, la seara când am cunoscut-o pe fermecătoarea Hortense. Sunt treizeci de ani de atunci. După baie, mergem la salonul Athenee-ului pentru bărbierit. Cădem pe mâna unor ucenici cam fără har; săpuneala e haotică, nici colonia cu cari ni se suflă obrajii nu are şarm exotic, pare o banală apă franţuzească. La plecare pe scaunul meu se aşază Pillat, abia întors de la Izvorani. Schimb numai două vorbe cu el.

Alte două vorbe, în hali, cu traducătorul Noica, operat de curând la rinichi; nu mă interesează omul. Mai târziu găsesc acasă invitația pianistei, trimisă prin commissionnaire, la concertul Asociațiunii Muzicale - se produc doamnele Botez, Baicoîano şi ea însăşi. Un trio de evitat, din cauza Elisei mai ales, ce încearcă să mi se vâre iar în grații. Dar şi de nebuna Lahovari mă feresc cât pot, mă dezgustă încredințarea ei că-i poate manevra pe toți, pe Aristide, pe mieluşelul Filip de la Râmnic, pe Enescu. Pentru ea Bucureştiul e plin de mirmidoni, față de cei doi titani cari s-au dus, dramaturgistul vrâncean Barbu şi comicul ploieştean Ion Luca. Desigur, şi eu sunt în ochii ei un nimic, un mec a la mie de pain.

Dejunez în Robert de Flers; Marica se plânge că din pricina frigului nu poate lua parte la prima întrunire a Grupului din acest an. Primeşte telefon după telefon de la madam Lina, rămasă fără sprijin, Veturia e la Ciucea, stă toată iarna la castel, iar Margot e cam ramolisită - şi dacă nu s-ar ocupa ea de toate s-ar duce dracului revista, Atelierele şi Căminul. Iar dacă s-ar duce, cu ce s-ar mai ocupa doamnele? De multă vreme n-a mai ieşit Marica din casă, exceptând aventura Reveillonului şi penitența bisericoasă. I se pare că în oraş mor oamenii de ger pe stradă ca în 1907. îşi face veacul dormind sau sfătuindu-se cu soră-sa cum să scape de mine. Dar sunt şi zile cu moină când stă tot aşa, ca paralizată, în panopticul salonului. De fapt, nu mai vrea să se mişte, se conservă. Vremea rea de cari se fereşte Marica e timpul însuşi, timpul o îngheață. Voi petrece o seară cu Tourangeau, Histoire des rois, ducs et comtes.

9 ianuarie. Prin urmare ieri, după cina familială, urc în pat cu Istoria lui Tourangeau: regi şi principi, mulțime de duci, nenumărată conțime — un mic popor s-ar strânge din nobilimea continentului; toate națiile dintre Mânecă şi Tisa îşi scot deasupra elita de sânge ca supremă atestare. O spumă aristocratică pluteşte peste granițele Europei. Chiar şi micuțul spațiu maghiar face figură onorabilă; era şansa mea de a mă înscrie în club, prin spița Karabetzilor. Dar iată, se rupe şi puntea transilvană.

Isprăvind micul dejun, cu toată vifornița de-afară hotărăsc să iau vremea în piept, să ies din casă. Ce bine ar fi să poți hotărî la fel în privința timpului - să decizi tu cât îl înfrunți. Asta fără să însemne că poți abuza, alegând nemurirea, dar cei mai inteligenți dintre noi ar trebui să aibă posibilitatea de a se desfăşura pe termen lung, ocolind dispariția prematură, evitând accidentul. Sunt destui imbecili cari trăiesc mult, stând nemişcați în propria bătătură; massa de idioți e plină de longevivi. Iar unii ca mine, ce gândesc, se mişcă şi traversează teritorii, pot fi striviți la mijlocul drumului asemeni unor mâțe hoinare. Ajuns la Universitate, trec strada ignorând tentațiile franțuzeşti de la Mişu; pe Cale, lucrătorii primăriei opresc din când în când circulația şi lopețile pendulează de zor aruncând zăpada lângă trotuare. Mă înfig în fața vitrinei lui Niculescu: dintr-un crăpcean despicat curg râuri de icre alburii îndiguite cu jumătăți de măslină. Homari stacojii străjuiesc platoul pe laturi, iar felii de lămâi decojite şi frunzulițe de coriandru completează compoziția. Fac eforturi să plec, pour ne pas ecouter ce chant des sirenes. Nu rezist însă a intra la Capsa; cer ein Schwarzer, aşezându-mă în fața lui Galaction. Lângă el, puturosul Arghezi înfulecă dintr-un morman de ghiuden, privindu-mă uleios. Gala îi ignoră plescă- iala, bucuros că are auditor; mă invită şi pe mine să-i țin isonul - e înverşunat tam-nisam pe Carol, îl face cu ou şi cu oțet. Dar recunoaşte: Dezmățatul ăsta îmi dă pâinea, nu-l pot afurisi public, sunt laş, am copii! Isteață politică, scuipi la cafenea ce pupi la slujbă; până la urmă, fariseul de popă va primi ce aşteaptă: un loc în Sinod, în Academie, în Parlament; nu ştiu cum se face, dar umilii ăştia bisericoşi, tot războindu-se cu uneltirile celui Viclean, se umplu de dulciuri lumeşti. Orice surogat cari o ia pe drumul Damascului poate ajunge apostol, nu prin suflu divin, ci prin perfidă lucrare proprie.

La prânz mă duc s-o iau pe Ema de la Fundații. O găsesc cu Perpessiciu; mi se pare ciudată relația dintre ei de la o vreme, vrea să mă facă gelos? Surprinzătoare e şi bunăvoința pe care i-o arată uscățivului Cioculică, derniere laideur în menajeria noastră literară; îi suportă ifosele, mirosul de ceapă şi încălțările grosolane. Ăsta mă irită mai mult decât grecoteiul - lăudându-i pe tinerei, scoțându-i în față, socoteşte că pe ăilalți îi înfundă. După el, noi formăm generația neisprăviților. Fiindcă n-am dat genii. Uite cine judecă, un criticuț cari nu va izbuti să întocmească nici în cinci vieți o simplă monografie. Plec cu Ema înainte ca cei doi s-o vasalizeze mai mult. Ne plimbăm în ninsoare până la grădina Colos, unde-am petrecut ore frumoase în vară, sub un umbrar rupt acum de zăpadă. îşi aminteşte că aici a fost Legația rusă, dărâmată de Titulescu la ordinul Kremlinului. A uitat însă numele ambasadorului, cel pe cari eu însumi l-am văzut culegând din dărâmături stema țarului. l-l reamintesc: contele Poklewski-Koziell, ultimul Inițiat din diplomația orientală. Dacă rămânea în post,

aş fi avut acum şi ordinul Sfântului Andrei, pe lângă Sfânta Ana.

10 ianuarie. Trezit târziu după escapada de ieri, prelungită mult în seară, lenevesc oarecum abătut. Ipochimenii întâlniți la Fundații scot din mine gânduri ce pot fi luate drept ranchiună; izbutesc să mă facă alt om. Mai mic. N-ar trebui totuşi să exagerez cu imperfecțiile ființei mele; de ce le tot pun în boxă, de ce le judec? S-ar cuveni să renunț a mă mai condamna pentru una şi alta. Ar fi bine să curm şi aceste însemnări, strânse ca probe pentru un rechizitoriu viitor. Sunt prea puțin de luat în seamă, aşa contaminate de subconştientul meu pudic şi selectiv. N-am vrut să mai tipăresc şi ce-am devenit? — un scrib disimulat, un condeier ce deneagă a fi autor. Precum un bărbat ce-şi refuză dreptul la progenituri. în ambele privințe, Ema devine imperioasă: să scriu din nou cărți, să am şi eu copii! Diavolească tentație — să-mi dau obolul de librărie şi să-mi îndeplinesc misiunea de bon mâle! După cum merg lucrurile, dacă voi fi prins în scandalul Sibiului, postura de literat ar fi practic superfluă; în ce priveşte misiunea de reproducere, aş devansa gratuit isprava ducelui de Tremoille: acesta avea şaptezeci şi patru de ani când a devenit părinte de nou-născut. Şi cât mă tentează pe mine şi una, şi alta?

Toată după-amiaza citesc; din masochism aleg Condamnation des chevaliers du Temple. Ce corpus teribil întocmeşte acest Raynouard!

11 ianuarie. Lectura de ieri se dovedeşte premonitorie - cu poşta de dimineață primesc chemare la Prefectura Poliției pentru data de 17, ora cinci; pare o invitație la ceai. îl sun imediat pe Rudolf şi stabilim să ne vedem la dejunul oferit

de noul ministru al Americii, cari îşi începe misiunea la Bucureşti. După opinia lui, îngăduind maşinaţiunea lui Halmaghy, Comisia a riscat. Şi a pierdut. Cât ne va afecta păcătoasa opţiune? Vom vedea. Groful nu poate fi atât de stupid încât să implice secţiunea bucureşteană în tentativa de uzurpare; e de aşteptat de asemenea ca şi budapestanii să dea înapoi, nu se pot lupta cu Horthy.

După ceremonia dejunului diplomatic, plec cu Rudi spre Şosea; ne oprim la Bufet, sorbim cognac în cafea neîndulcită. Vorbim puţin, încercând să ne destindem după încordata întrevedere cu Gavrilă Marinescu din salonul legaţiei. Rumegăm compromisul. împrejurul nostru, destui mâncăi; cele mai hămesite personagii par a fi gloaba de Teodoreanu cari se ghiftuie cu zaharicale şi plăvanul Sadoveanu. Ăsta din urmă nici n-ar trebui să fie primit aici, în localul cu cea mai ferchezuită grădină din Bucureşti; în codru e festinul lui, acolo unde se mănâncă jivina în sânge şi se ia grăsimea de pe buze cu degetul.

La întoarcerea acasă conversez la telefon cu Lebrun, rugat să caute date pentru o ipotetică biografie Hoditz; de fapt, pentru un fals jurnal al contelui - asta e intenţia mea de ultim moment. Mă amuză gândul că însemnările atribuite silezianului vor fi sucite şi răsucite pe toate feţele, vor fi luate drept verităţi din epocă. Sunt curios ce material îmi va oferi Francis. Ar trebui să deschid eu însumi o foaie, să trasez câteva idei, să stabilesc direcţii, comportamente. Dar nu-mi stă capul acum la abstracţiuni preţioase, mintea mea caută ieşirea dintr-un real mărunt şi ridicol. Poate ar fi bine să cer audienţă la Palat, în virtutea celor spuse de Urdăreanu: Maiestatea Sa vă ţine cărţile alături de clasorul cu timbre, vă consideră un mare talent! Se pare însă că filatelistul e la Sinaia, nu mă va putea primi într-o săptămână; până la urmă voi fi nevoit să dau ochii cu mârlanii Poliţiei, ahtiaţi să racoleze indicateuri. Asta e, je suis en bouillie.

Un mare talent, spune Carol? De-aş mai fi avut chef de literatură! Simt totuşi că aş putea recidiva, aş relua beletristica dacă şi cărţile ar avea regimul titlurilor aristocratice; o scriere de valoare trebuie să obţină pentru tine aura noblеţei, să te introducă în Almanahul Gotha. Şi să-ţi ofere imunitate - precum un mare demnitar, nici autorul nu poate fi la cheremul funcţionărimii. La mâna unei administraţii de scrutin obştesc.

Telefonează Brederode, întors de la munte, fals îngrijorat de zvonurile ce se întеţesc. îi miroase a naufragiu, mă îndeamnă să părăsesc şobolăneşte corabia. întrerup brutal circuitul. E seară târziu, dar somnul nu va veni curând. Pentru a mă relaxa, caut un lucru uşor şi plăcut. Răsfoind ici-colo, dau de stema lui Hoditz pe cari doresc s-o transpun pe un panou preparat. Iau lupa, privesc atent detaliile; observ că îngerii lui sunt înzestraţi cu sex, de ambe feluri! Micii masculi susţin scutul de-a dreapta, femelele de-a stânga. E o prezintare perfect admisibilă, dictată de acribia nemţească. Contele nu închipuia o icoană, pentru el problematica religiei era nulă şi neavenită. Vreau să cred că socotea habotnicia un semn de subdezvoltare mintală, iar îmbisericirea unui om cultivat, făţărnicie. Sau escrocherie patentă.

12 ianuarie. Duminică. Aseară am întrerupt brusc însemnările - începuse o noapte teribilă, crengile agitate dădeau să spargă ferestrele. Acum, când mă scol, văd o dimineaţă calmă, de iarnă patriarhală. Catalpa a îngheţat lipită de geam, totul e potolit afară. Frământarea s-a domolit şi în mine. Dintotdeauna simt că ziua de duminică pune surdină zbuciumului săptămânii. Marica plecând la biserică, fac comandă pentru legătură telefonică şi vorbesc cu Herr Direktor la Sibiu: s-ar putea să nu vin prea curând acolo, îi spun, lucrurile sunt cam amestecate, dezicerea formală mi se pare o soluţie pentru moment; ceea ce mă surprinde este că nimic nu e făcut public, se prea poate ca Rosetti să aibă dreptate; pe de altă parte, suntem chemaţi unul câte unul la tacrir, exact ca în istoria lui Raynouard, înţelegeţi ce vreau să spun; sunt plictisit şi îngrijorat, aş avea nevoie de o evadare, s-au dus parcă ani de când n-am mai urcat înălţimile Păltinişului.

După-amiază, sună Adrian şi mă îmbie la el în Cotroceni. Ajung la cinci; mă întâmpină împreună cu ciudata lui soaţă, cari dispare însă imediat mânându-şi înapoi pisicile, un cârd de siameze cafenii. Discut cu poetul plimbându-mă în jurul bibliotecii; scot o carte, pipăi legătura, o deschid pentru a vedea tiparul, scot alta. Ţinuse să vin la el nu pentru a-mi arăta ceva deosebit, doar că primise ca şi mine invitaţie la Prefectură. Pentru ziua de 18. Bem cognac şi vorbim, privind mai întâi colecţia de timbre, luând apoi la rând gravurile şi uleiurile în cari îşi îngroapă averea. Ducem amândoi în spate câte un of dinspre partea artelor plastice - eu ca heraldist ascuns, el ca pictor refulat. Ce-am fi devenit de ne urmam pe faţă chemările secrete? Aproape mă las convins, într-un târziu, să ocolim somaţiile poliţiei apelând la sprijinul principului Valentin, conviv deseori cu mahării Internelor.

13 ianuarie. Telefonul nu funcţionează, e surd şi mut. Mă gândesc la avantagiile vieţii într-o

seniorie izolată, fără legături cu lumea; înțelept lucru e să te desprinzi de neplăcerile exterioare, de tot ce-ți amenință lenea, seninătatea. Altfel, rude, cunoscuți, funcționari de tot felul îți pot da sfaturi, instrucțiuni; îți pot aduce învinuiri, îți pot cere să viețuieşti după felul lor mărginit, jalnic, porcesc. Mintea mea e nevoită să lucreze mult pe partea asta, să expulzeze mizeriile prostimii înainte ca ele să ajungă la inimă şi să puroieze acolo. Inteligent cu adevărat eşti dacă fabrici acizi lăuntrici pentru josniciile cari te asaltează. Trebuie să neutralizezi din start atingerea vulgului, numai aşa poți trăi calm, in elevatio. Cât cuget, privesc cum se năruie neaua de pe coama zidului de vis-â-vis. Resimt dureros lipsa lui Calimach, dispărut ieri în vecini. De câteva zile avea o lentoare şi o privire ciudate.

Pe la unsprezece mă vizitează Măciucescu; a isprăvit de armonizat contabilitatea filierei bucureştene, urmărind delațiunea lui Halmaghy. A scos un bilanț curat, ireproşabil, de club englezesc: toate donațiile şi cheltuielile sunt plauzibil înregistrate cu sume cari se anulează între ele. Cel puțin dinspre partea asta am liniște. După plecarea lui, nu mai am nimic de făcut decât să-mi controlez temperatura şi să scriu aici, adică să vorbesc cu mine însumi. Constat că operațiunea de a vorbi cu tine însuți e fastidioasă. Conversația într-o singură minte nu prea are rost; nicio surpriză nu se iveşte de nicăieri, nicio propunere salvatoare. Merită să mai notez ceva? Să mă bag în seamă adică? Să-l întrețin într-o zi anostă

pe insul ăsta repetitiv din mine? Boală şi sastiseală - numai astea nu-mi trebuiau acum, când sunt la strâmtoare.

Toată după-amiaza m-am adâncit în textul ultimei cărți a lui Paul Sedir, de care am mai citit în primăvară Le royaume de Dieu; lucrarea se cheamă Histoire et doctrine des Rose- Croix şi am împrumutat-o de la Nicolas. Transcriu un pasaj, fiindcă trebuie să returnez exemplarul. De-aş fi făcut acest lucru şi cu fragmente din alte cărți, pe cari abia mi le mai pot aminti! Iată pasajul: întrucât nu pot conduce nemijlocit destinele omenirii, guvernele fiind invariabil obtuze, această tainică Ghildă acționează indirect prin grupuri susținătoare a celor mai diverse opinii, pentru a putea mânui separat şi credibil toate partidele religioase, politice sau economice, dirijate fiind însă dintr-un sediu invizibil, puternic protejat, garant absolut a unei direcționări comune. Traducând această frază, meditez la asocierea dintre mister şi putere; la diseminarea, se pare obligatorie, a militanților. Nu-mi rămâne decât să sper că răspândirea se face în cercuri de suficientă onorabilitate. Mă frisonează gândul că s-ar putea apela, în românime, la vreun jegos de jurnalist, la vreun scriitoraş jerpelit, la vreun politician qui ne sent pas la rose. N-ar fi de mirare însă.

14 ianuarie. Odihna de ieri şi fiertura Marichii au avut efect, temperatura luată sub braț e normală; în schimb, tensiunea a crescut. Rămân în pat încă două ceasuri, timp în cari rezolv un lucru amânat: notez datele pe cari le voi celebra în cursul anului. în materia asta nu există loc pentru spontaneitate; e o chestiune de bun-gust să nu laşi rememorarea evenimentelor în voia sorții. Aşadar, înşir, cu nostalgie, cu amărăciune, cu satisfacție şi câte alte sentimente or mai fi, aniversările ce-mi stau în față începând cu viitoarea BunăVestire, urmând a le pomeni pe fiecare la datele lor: începuturile mele în heraldică, Hortense - mon amour, adoptarea coroanei comtale, neuitata vară berlineză, Fernande!; după cari debutul ca sonetist, dar şi triumfurile din 1912: şefia de cabinet la Lucrări publice, medalierea cu Bene Merenti, cu Bărbăție şi Credință, cu Sfânta Ana; apoi ultimele zile frumoase în Bucureştii de dinainte de război şi cei cinci ani

cumpliți ai României Mari până la mutarea în Robert de Flers; urmează lansarea cu Remember, ridicarea propriei flamuri pe senioria Sionului, editarea Crailor, decernarea Legiunii de onoare, episodul penibil cu Elise, cooptarea între consilierii Comisiei Mixte, declanşarea operațiunii Hoditz la moşie. Apariția Emei în viața mea rămâne suspendată, fiind prea de dată recentă - unui eveniment trebuie să-i acorzi măcar un an de zile posibilitatea să confirme.
/

Imediat după dejun ies la aer, pregătindu-mi atent ținuta. La Universitate, lucrătorii împrăştie sare grunjoasă pe şinele tramvaiului, hotărâți să înmoaie gheţuşul; roata unui auto trimite o pală de apă maronie spre mine, umplându-mi capacele de la ghete cu pete oribile. Mi se pare că zăresc în interiorul vehicolului faţa pistruiată a Duduii, gura ei fraîche. Pentru prima oară o blestem, deşi fără vină. Intru în pasagiul Vilacrosse la Cecil, schimb capacele cu altele, dar nu de calitatea celor abia distruse, Fiindcă mai am o jumătate de oră până la întâlnire, adăst în cafenea. Chiar lângă intrare, o masă cu gazetăraşii de la L'Independance Roumaine. Mă aşez vis-â-vis de Comarnescu; yankeul e înnegurat, doctorul i-a cercetat pulsul şi l-a pus la regim fără sare, vin sau cafea. Se şi vede paragină biologică, ținta unor infarcturi anunțate; se lamentează în modul cel mai grotesc, punându-şi palmele peste inimă. Mai mult decât gestul, îmi atrag atenția butonii lui de manşetă, boutons criards de bărbier, cum foloseşte şi Cezărică. înaintea atacului de cord, prostul gust îi termină pe ăştia cari habar nu au ce înseamnă o ținută stilată şi tonică. Toți îmbracă sacouri, veste, cămăşi oribile, poartă cravate, batiste, şosete asortate anapoda - cum să nu faci infarct? Lipsa de eleganță învolburează sângele. Fix la trei o întâlnesc pe Ema la Union. Luăm ce ne trebuie din colț, de la Cornescu, apoi ne urcăm în birjă. Petrecem restul zilei împreună. în ritmul ăsta va trebui poate să-mi procur o kipa, să încep a petrece Şabatul cu ea. Dar n-am nicio intenție să mă jidănesc mai mult, să mă bag sub mantia Torei. Cari e problema mea: îmi repugnă ortodoxia, mă feresc de catolicism, aş accepta poate protestantismul; dar nu sunt deloc aproape de obiceiurile iudaicilor - astea nu par a fi câtuşi de puțin ale mele. Dar mai ştii? Cu ei poți stăpâni lumea. Tentația e mare.

întorcându-mă acasă pentru cină, dau în faţa porții, chiar sub felinar, peste cadavrul îngheţat al unui câine. Aş jura că e acelaşi cari mă hărțuieşte de ceva vreme; coada i-a rămas înțepenită în sus, parcă într-o ultimă învârtire prietenoasă la vederea cuiva. Dar colții îi sunt rânjiți - ar da să-mi apuce chiar şi acum capătul bastonului, m-ar trage după el.

15 ianuarie. Mă trezesc mai în formă ca ieri, până şi presiunea arterială mi se aşază din oră-n oră, în curând se va fixa la valorile normale. Cugetul mi-e din nou optimist; viitorul imediat, cel cari mă deranjează acum, anume interogatoriul de poimâine, se topeşte în perspectiva lipsită de neplăceri politice, matrimoniale sau băneşti. Trebuie să înțeleg că totul e neglijabil, atâta timp cât rezultă din practici birocratice sau din toanele inşilor ce mă înconjoară. Voi merge la Prefectură, voi înfrunta detaşat situația şi basta. Nu trebuie să cad în angoase din pricina amploiaților cârmuirii.

Iau deci micul dejun cu sentimentul unui convalescent pregătit să se reapuce de treabă, gata să răspundă provocărilor vieții. Dar Marica, singurul opinent de faţă, nu-mi cere nimic, nu aşteaptă nimic de la mine. Nici măcar să trăiesc în continuare. Dormitează la masă, vegetează în salon, pare deja moartă în căsoaia asta cetățuită de ninsoare; şi abia încep zilele Circovilor, aducătoare de zăpezi şi viforniţe grele. Pe unde-o umbla însă Calimach, dispărut de duminică? în ce pivniță sau pod o fi rămas închis? Am pus slujnica să-l caute - nu e şi nu e! S-a prăpădit, coane, zace sub vreun troian, crede tâmpită. Da, zice şi Marica, a îngheţat în podul ăla plin de pisici al prințului Bibescu, acum vor năvăli şoarecii, trebuie să-l chemăm pe Niculaie să pună otravă, am rămas doar noi două aici. Desigur, nu se aşteaptă intervenția mea într-o chestie atât de importantă precum invazia rozătorilor; sunt pentru ea asemeni lui Calimach, un motan destrăbălat ce ar face bine să piară cât de curând, întroienit într-una din curțile străine pe unde hălăduieşte. Până spre prânz, nu mai revin jos decât la apelul telefonic al lui Nicolas. Cât urc din nou la mine, gâfâi din greu pe scări. Ar trebui să reiau exercițiile de gimnastică. Voi începe dotările chiar mâine-dimineață.

Jertfesc orele după-amiezii revizuindu-mi piesă cu piesă garderoba. Notez cu atenție lipsurile, accesoriile de înlocuit. Stabilesc şi cumpărăturile: o pereche de ghete cernite; indispensabili cu maiou; patru cămăşi cu gulere de mătase; pantaloni negri reiați; vestă bleu şi vestă gris; sacou fresco; ulster îmblănit sau manteau loden. Observ că ținuta mea nu mai e aceea a dandyului ce epata lumea acum zece-cincisprezece ani, a pălit mult. Încet-încet, Marica, Margot, anturajul lor de văduve şi ofilite mi-au măcinat cu ochii vestimentația, mi-au prăfuit-o. Neapărat săptămâna asta voi face o vizită maestrului Hristescu şi-l voi pune să-mi croiască un veston ecossais din stofa cea mai îndrăzneață; de asemeni, voi comanda la Dumitrescu o pereche de pantofi din pielea gălbuie văzută astă-vară. Ultima

pe baricadă, eleganţa mea nu trebuie să cedeze.

Şi fiindcă m-am pornit, aliniez pe o pernuţă şi căvălăriile personale: Bene Merenti, Bărbăţie şi Credinţă, imperiala Sfânta Ana, nesperata Legiune de onoare; las loc în şir celor refuzate: Crucea Sfântului Sava, Coroana României; precum şi celor pierdute: Christul lusitan, Phoenixul grecesc, Trandafirul Alb. Rămâne destul spaţiu pentru cele pe cari încă sper a le acroşa, precum Saint Alexandre de la bulgari sau luxemburghezul Lion d'Or. Alături de pernuţă, pe cuvertură, înşir inelele mele cu pietre, diversele ace pentru cravată, argintăriile şi aurăriile, butonii de sidef şi chihlimbar, bastoanele din esenţă rară, batistele brodate şi mănuşile fine; iar pe covor, piesele la cari ţin cel mai mult: pantofii aliniaţi pereche lângă pereche. Toată expunerea e vegheată de nobilul melon King George cari, chiar zgâriat, e magnific.

Etalarea garderobei mi-a înfrumuseţat sfârşitul de zi. Acum am senzaţia că pierd ceva din plinătatea lui încercând să prind aici sentimentul trăit, reducându-l la câteva cuvinte. Relatarea scrisă e asemenea cafelei reci, n-are aromă. Uitându-mă în urmă prin însemnări, îmi dau mai bine seama: zi de zi, zeci de arome pierdute. Mă întreb ce rost mai are mecanica asta; şi mă întreb tocmai în momentele în cari premeditez, în locul biografiei lui Hoditz, un semblant de journal, trăire de cari el nici n-a fost în stare. însemnările zilnice îmi dau satisfacţie, asta e. Cuvintele vin repede, nu literaturizez, nu fac niciun efort de imaginaţie, de construcţie. Nişte vorbe, acolo, despre lucruri cari abia s-au consumat. Scrise nu cu trudă şi meşteşug, ci cu lenevie şi lejeritate. O adevărată îndeletnicire regală - îndeletnicirea ta, Mateiu, beni soit ton nom.

16 ianuarie. Ies nelimpezit din aşternuturi şi caut să-mi vâr picioarele în papuci. Bâjbâi degeaba încolo şi-ncoace - iar i-a târât Calimach în vreun ungher? Dar nu, mi-amintesc că motanul lipseşte, că e dat dispărut. Buimac încă, parcă-l înţeleg: sunt şi oameni ce, sub imboldul aceleiaşi porniri ca la unele dobitoace, fug de la casa lor, se ascund departe când simt că li se apropie sfârşitul. Alţii se sinucid; dar asta nu e o soluţie, să suferi murind, fie şi numai câteva clipe, în corpul tău înţesat de nervi! E inacceptabil. Voi cerceta mijloacele unei dispariţii line, absolut nedureroase, în somn tihnit, în pat moale de zăpadă.

Mă scutur de gândurile negre, mă scol şi aflu papucii rânduiţi perfect, dar de cealaltă parte a patului, partea cu geamuri. Pricep şi de ce am făcut asta aseară - ca să mă oblig la gimnastică; deschid larg canaturile şi încep primul exerciţiu. îmi dau repede seama că lucrurile nu sunt aşa de simple, am uitat succesiunea mişcărilor, gesturile îmi sunt ezitante, insuficient de ample; sper totuşi ca simulacrul de trezire spartană să reînvie în mine bunul obicei de a-mi îngriji forma fizică. înainte de a pleca de la ferestre, scrutez suprafeţele acoperite cu omăt, atât cât pot cuprinde cu ochii. Nicăieri urme de felină. Niciun şir de labe întorcându-se acasă. Sunt furios pe motan că se volatilizează aşa, deodată, e posesiunea mea, nu-şi poate face de cap plecând pe lumea ailaltă. Cele ce-mi aparţin nu pot face asta. Nici în vis.

Şi fiindcă veni vorba, azi-noapte îl visez pe pungaşul Ion Luca proţăpit în faţa Prefecturii poliţiei. Zice: Ţi s-a înfundat, ce-am spus eu? Ţi-am spus că aşa sunt oamenii, tu vrei numaidecât să te laude toată lumea şi să nu-ndrăznească nimeni să-ţi facă o critică, fie cât de mică. Vezi, ăsta e cusurul tău, prea te crezi.

Prea mă cred! Am motive pentru asta, dar trebuia mai întâi să fiu pus în posesie, pour tenir la queue de la poele. Aşa, uite numai ce corvezi am de făcut azi: să vând acțiunile Concordia pentru a achita impozitele, să-i ridic Florichii extrasul de la Banca Națională, să cumpăr un manşon mai călduros pentru Marica, să trec pe la Grup pentru Revue pour Dames. Şi să-i înapoiez lui Francis traducerea Crailor - Les seigneurs du Vieux Castel, ce alură dă el haidamacilor lui Malamos!

Ies înainte de unsprezece. între Casa Moruzi şi Teatru, niciun cunoscut. Doar clădirile, una în alta, calcan lângă calcan. Urât arată Bucureştiul acum, mormane de cărămizi şi tencuială. Până în veacul trecut, spune şi Marsillac, fiecare casă îşi avea propria grădină, locuințele răsăreau asemeni unor insule din apele unei întinse vegetații. Numai aşa poți accepta oraşul ăsta.

După isprăvirea treburilor, intru în cafenea. îmi lipsiseră în ultimele zile gazetele; evenimentele se produceau fără ca eu să aflu. Dar observ că nu se întâmplă multe, politica e încă împrăştiată: pe la Bădăcin, pe la Florica, pe la Breasta, pe la Topoloveni, pe la Bucov, pe la Văleni, pe la Ciucea. Tresar abia la vederea unui modest anunț chenăruit cu negru, un ferpar: a murit Teodor! Comisarul meu, înmormântat la Valea Rugului!

întors acasă, zac multă vreme în fotoliu cu ochii închişi; sunt ființe cari, prin câte ceva, uneori fără a şti ce anume, deşteaptă în noi o vie curiozitate, aţâţându-ne închipuirea să făurească asupră-le mici romane; îl adaug pe Teodor celorlalți eroi ai gândului meu, slujindu-i vecernia mută, vecernia de apoi.

Acum, seara, resimt încă oboseala periplului de la prânz; picioarele îmi sunt reci, capul îmi vuieşte, presiunea arterială şaptesprezece. în lipsa lui Calimach, pun un pled pe genunchi şi iau în brațe mica lădiță în cari strâng de zeci de ani fotografii. Doar fotografii ce mă înfățişează. încep de la fundul vrafului, cu imaginea micului Mateiu la sân în fața casei din strada Frumoasă; casă bicisnică, de cartier, cu o imitație de curticică unde pozează o imitație de familie: maica, eu - şi

amploiatul de la Belvedere, în fereastră iţindu-se şi capul lui Ion Luca, la ricanerie de la canaille.

Auzind parcă bătăi în geam, ridic privirea spre canaturile ce dau în curtea boierească din Robert de Flers: nu văd nimic, soarele asfinţind incendiază fantastic sticla încărcată cu flori de gheaţă. Am noroc astă-seară, mă desfăt cu un crepuscul vestind una dintre acele nopţi în cari trăieşti senzaţia că poţi fi numai al tău, ignorând politica, afacerile, literatura. Calme, elegance, froideur glaciale - style de vie.

au apărut:
Gabriela Adameşteanu, *Drumul egal al fiecărei zile* ***, *Rubik* (roman colectiv)
Nicolae Breban, *îngerul de gips*
Stelian Tănase, *Maestro*
Virgil Duda, Ultimele iubiri
Marin Mincu, Intermezzo II: Graziella
Nicolae Breban, *Orfeu în infern*
Augustin Buzura, Raport asupra singurătății
Nora Iuga, Hai să furăm pepeni
Ioan Lăcustă, Replace all (Colcăiala)
Varujan Vosganian, *Cartea şoaptelor* Dora Pavel, *Pudră*
Adrian Oțoiu, Coaja lucrurilor sau Dansând cu Jupuita Cătălin Dorian Florescu, Zaira – ^
Dan Lungu, *Cum să uiți o femeie* (ediția a Il-a)
Bogdan Suceavă, Venea din timpul diez (ediția a Il-a) Nichita Danilov, Ambasadorul invizibil Ion Vianu, Amor intellectualis. Romanul unei educații s Dan Lungu, Raiul găinilor (ediția a IlI-a) ^
Dan Lungu, *Sunt o babă comunistă!* (ediția a Il-a)
Filip Florian, *Degete mici* (ediția a IlI-a) ^
Petru Cimpoeşu, *Firesc*
Dumitru Țepeneag, *Camionul bulgar*
Bogdan Suceavă, Noaptea când cineva a murit pentru tine
Caius Dobrescu, *Minoic*
Dan Lungu, în iad toate becurile sunt arse
Gabriela Adameşteanu, *Provizorat* (ediția a Il-a) ˣ
Lucian Dan Teodorovici, *Matei Brunul*
Virgil Duda, Un cetățean al lumii
Radu Mareş, Deplasarea spre roşu ---------- --
Alexandru Ecovoiu, *După Sodoma* Filip Florian, *Zilele regelui* (ediția a Il-a) - Vasile Baghiu, *Planuri de viață* Corin Braga, *Luiza Textoris*

Cătălin Dorian Florescu, Jacob se hotărăşte să iubească Ruxandra Cesereanu, Un singur cer deasupra lor Gheorghe Crăciun, Femei albastre –
Florin Lăzărescu, ***Amorţire*** Dora Pavel, ***Do Not Cross*** Ioan 1'. Morar, ***Negru şi Roşu***
Varujan Vosganian, Jocul celor o sută de frunze şi alte povestiri
Mircea Diaconu, La noi, când vine iarna
Gabriel Chifu, Punct şi de la capăt
Mircea Diaconu, ***Şugubina***
Radu Mareş, Sindromul Robinson
Ştefan Agopian, Manualul întâmplărilor
Nora Iuga, Harald şi luna verde
Dan Lungu, Fetiţa care se juca de-a Dumnezeu ^
Marius Chivu, ***Sfârşit de sezon*** Liviu Ioan Stoiciu, ***Vrăjmaş*** Filip Florian, ***Toate bufniţele*** Doina Ruşti, ***Manuscrisul fanariot*** Ion Iovan, ***M J C***
■ — '
în pregătire:
Petru Cimpoeşu, ***Celălalt Simion***

www.polirom.ro
Redactor: Dan Petrescu Coperta: Carmen Parii Tehnoredactor: Irina Lăcătuşii
Bun de tipar: august 2015. Apărut: 2015 Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266 700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11; (0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53 Tel.: (021) 313-89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro
Tiparul executat la S.C. Tipo-Lidana S.R.L.
Calea Unirii nr. 35, Suceava Tel.: 0230/517.518; Fax: 0330/401.062 E-mail: office@tipolidana.ro; www.tipolidana.ro

„Ce ursitoare am avut eu la facere? Comedieni, lefegii, republicani. Care-au hărăzit să fiu un june amar şi mofluz. Iar acum România asta mare, care mi-a nimicit aşteptările! Peste tot mârlăi, şnapani. Sunt osândit să gâfâi zilnic în grotesc şi ţigănie! Jalnic e să vezi ruinate stilul şi eleganţa. Fiindcă ce companie, ce elite mi-au adus întorsătura lucrurilor? Poporani, figuri şleampăte, bogătaşi de extracţie nouă. Vieţuiesc printre ei într-o lume măruntă, lipsită de inşi cu anvergură. Există vreo faimă binemeritată în ziua de azi? Ţopăie doar câţiva în nevredniciile lor, încercând să zboare. Ticluind, de fapt, să schimbe ţarcul. Să mă fi făcut om politic? Nu prea am tragere. Şi, la urma urmei, unul ca ăsta e zeul prostimii, el însuşi ignar.
Politicienii nu intră în Almanahul Gotha. Ah, să ai blazon din vechi - să fii esenţialmente aristocrat! Aşa că am adoptat coroana comtală, având ca înaintaş un nobil de Szatmâr, şi am ridicat flamură aurită deasupra conacului. Mi-e teamă totuşi că nu mă rup de ursită, că rămân bastardul acelui ins de rând, deşănţat şi teşcar. Seniorii mei transilvani m-au trădat, aruncându-mă gol în ciobănia lui Bucur."

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul Uniunii Scriitorilor din România Nr. R044RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

(^fiction

Acesta este „romanul" ultimului Caragiale, Mateiu. Un demers insolit, împletire de autentic, imaginaţie şi verosimil pe scena ***belle epoque*** a lumii dâmboviţene. O lume urmărită atât din exteriorul, cât şi din interiorul unui cuget aparte, cugetul „celui'mai reacţionar scriitor român". Personajul este unul cu totul special, semeţ, nonconformist, dificil de acceptat. Tânăr, îşi ţese cu obstinaţie modul de existenţă şi înfăţişarea de veritabil ***dandy,*** scandalizându-şi filistinii contemporani, în frunte cu celebrul său tată. Matur, se izolează în ţinută şi trufie, ajungând personalitatea cea mai ciudată a Bucureştiului interbelic. Devine, din bastardul „berarului" Caragiale, urmaşul conţilor transilvăneni pe care-i adoptase. îşi trăieşte ultimul deceniu în casa boieroaicei Marica Sion, cârpind moşia acesteia din Bărăgan, pe care se încăpăţânează să o transforme într-o adevărată seniorie. Acum, prin toată fiinţa, demonstrează ceea ce dorise: ***noblesse, eleganee, style.*** Aproape că se rupe de vremea lui, vremea în care „aleşii vulgului încep să îmbăloşeze totul". Tânjea după România dinainte de primul război, aşa cum tânjesc unii dintre noi după România dinaintea celui de-al doilea.

M J C" 9789734655298
"49.95 LEI/BUC"